

ארבעה אבני הגיליונים
מהתורה החדשה

QVATVOR

EVANGELIA

NOVI TESTAMENTI.

ארבעה אבני הג'ליונ'ים
מהתורה החדשה
אשר נעתקו מלשון רומי ללשון עברי
על יד יוחנן הטובל יונה

QVATVOR

EVANGELIA
NOVI TESTAMENTI

Ex Latino in Hebraicum ſermonem verſa

AB IOANNE BAPTISTA IONA:

והרים אותם תרומה לקדוש הכהן הגדול

קלימנתי תשעי יצו

SANCTISS. D. N.

CLEMENTI NONO P. M.

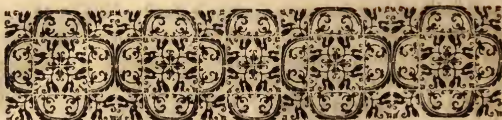
DICATA.

נדפסו פה רומה בדפוס של הקהילה הקדושה פרופאגנדא פידה
שנת אלף ושש מאות וששים ושמונה לביאת משיחנו.

ROMÆ, Typis S. C. Prop. Fidei, Anno MDCLXVIII.

SANCTISSIMO DOMINO NOSTRO CLEMENTI NONO PONTIFICI MAXIMO PERPETVAM FELICITATEM

JOANNES BAPTISTA JONA olim ex Hebraica cœcitate ad Christianam fidem traductus, Hebraicarum literarum in Romana Academia PROFESSOR.

PLVRIMA fuêre (BEATISSIME PATER) quæ me ad Sacrosancta Euangelia Hebraicis verbis exprimenda sollicitarunt. In primis mea erga Christianam Religionem, cui ex animo semper studere quantum potui conatus sum, sincera fides tot annorum laboribus tùm in Vaticana Bibliotheca, tùm in Romanæ Sapientiæ Academia, tùm etiam in Almo de Propaganda fide Collegio constanter exantlatis, contestata, & planè videbatur Christianæ eiusdem Religionis dignitati, sanctitatique necessarium, vt hæc primaria eius instrumenta Arabicis, Syriacis, Græcis, atque Latinis vocibus iam expressa, etiam Hebraicis exprimerentur, cùm præsertim instrumenti veteris omnes ferè libri Hebraica lingua conscripti fuerint; deinde iniqua, & impia Hebræorum mens in Christum, cuius gloriæ inuidentes, omnia ferè testimonia, quæ de eo habentur, mutatis vel vocibus, vel significationibus corrumpunt; est enim hoc cœcæ impie-

pietatis ſtudium ea corrumpere, quæ non poteſt refellere. Hac autem Euangeliorum verſione in verum Hebraicum ſermonem tantæ audaciæ occurrimus; demùm ſingularis Romanorum Pontificum erga me Benignitas, cui vt gratificarer hoc qualecunque Opus aggredi decreui; quocirca ad SANCTITATIS VESTRAE pedes procumbens, illud BEATITVDINI VESTRAE offero, vt qui IESV CHRISTI vices repræſentas, & virtutes imitaris, digneris quoque eius hiſtoriam approbare. Profectò habeo aliquod meæ audaciæ incitamentum, quòd iuſſerit SANCTITAS VESTRA horum librorum impreſſionem abſolui. Faxit DEVS vt poſſim etiam offerre aliud Opus inſcriptum *Alæ Columbæ*, quo omnes Chriſtianæ fidei articulos Hebraicis è Sacra Scriptura teſtimonijs, ac ipſorum Hebræorum dictis confirmo. Nec ſpes huius rei me deſerit, dùm SANCTITATIS VESTRAE Pontificiam liberalitatem in ſubleuanda multorum inopia contemplor; DEVMque precor vt nobis ac Reipublicæ diù viuas.

PROOEMIVM.

REVERTETVR homo ad possessionem suam quia Iubileus est, *Leuit. 25. Spiritus sanctus super me delabens dedit mentem ad intelligendum, & oculos ad respiciendum Deum, eiusq; Christum, qui anno Jubilei 1625. post eiusdem Christi aduentum me adduxit ad diuinum obsequium, & Sancti Joannis Baptistæ die Messiæ baptismate ablutus fui, & rediui ad possessionem meorum parentum mortuorum, qui crediderunt in Deum expectantes eius Christum: hac igitur die Spiritus Domini tetigit cor meum cupiditate studij collocandi in hoc Euangelio ad erigendum vexillum meum, pedesque meos ab offendiculo auertendos, ad confirmandam virium mearum imbecillitatem, atque ad meam mentem excitandam in aduentu JESV CHRISTI Creatoris & Redemptoris mei. Et vehementer sitiebat anima mea hoc Euangelium linguæ sanctæ vocibus expressum quærere, præsertim quia audiui Sanctum Mathæum Hebraico sermone Euangelicam historiam scripsisse, donec Deus statuit vt in Vrbe Lucensi nanciscerer hominem,*

qui

הקדמה:

בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחזתו : כשהשפיע עלי רוח הקדש ממרום ונתן לי לב לדעת ועינים לראות את יהוה ואת משיחו שבשנת היובל אלף ושש מאות וחמשה ועשרים לביאת משיחנו קרבני השם יתברך לעבודתו שביום החג של יוחנן הטובל נטבלתי בטבילת המשיח ושבתי אל אחוזת אבותי אשר בארץ המה אשר האמינו ביהוה והחילו את המשיח ומאותו היום רוח יהוה נגע בלבי וכאש בוערת בתוך קרבי לחשוק בעיון האבן גיליון לשאת דגלי ורגלי להסיר בשלי ולחזק חשלי ולקומם נפלי ולהרים שפלי בביאת ישוע צורי וגואלי כי הוא משיח : וכצמאה נפשי לבקש האבן גיליון בלשון הקדש ובפרט ששמעתי ש שהקדוש מתי כתב אותו בלשון הקודש עד שהשם יתברך אינה לידי שבעיר לוקה מצאתי בבית מוכר

ספרים

ספרים ספר אחת שהיה אומר
בשורת מתי אשר עד היום הזה
היתה גנוזה אצל היהודים
ונחבתה במערותיהם ועתה
באחרונה מוצאת לאור בשנת
הנ״ך וכו פה פאריש האם
בצרפת ׃ וכראותי אותו
שמרתי כעל כל הון וכקראי
בו ספקתי שמא הוא זה שמי
שהעתיקו לא היה בקי בלשון
הקודש או שהיהודים עתיקוהו
בלשון מגומגם להתעיבו
בעיני הקורא שלא לחשוב
אותו ובהיותי בזאת המבוכה
והנה האל קרה לי ספר אחד
שמו אבן בוחן מהיהודי שמו
שם טוב שפרוט שהעתיק
בלשון הזה מגומגם האבן
גיליון של מתי ואחר כל פרק
מקשה על האבן גיליון וגם
בספר שנדפס בפאריש בסוף
כ״ח קושיות שמקשים ה
היהודים נגד אבן גיליון ואינו
מתרצם אלא יש כתב בלשון
רומי אומרת אלו הן קושיות
היהודים אשר מי שיש לו שכל
יוכל לתרץ לכל אלו ה
הקושיות ׃ ועוד בכתוב שם
המשיח

qui inter libros, quos venditabat, habebat Codicem inscriptũ Matthæi Nuntiũ. qui apud Hebræos in cauernis abditus fuerat, nunc autem in lucem editus est Parisijs, quæ Vrbs Princeps Galliæ est an. 1555. Exiliui gaudio hunc librum conspicatus, cùm illum legissem, dubitaui ne is, qui in Hebraicum sermonem versus fuerat, non admodũ peritus esset Hebraicarum vocum, vel ne Hebræi eum librum vertissent in sermonem quodammodo balbutientem, quò Lectoribus abominabilis esset. Cùm autem in hac perplexitate versarer, Deus obtulit mihi alium Codicem manuscriptum, cuius titulus, Lapis Lydius, *Auctore quodam Hebræo nuncupato* Scem Tob Siphrut, *à quo Euangelium Matthæi in eandem linguam Hebraicam (vt diximus balbutientem) conuertitur, ac in fine cuiuslibet Capitis argumenta aduersus Euangelium recitantur quemadmodum & exemplar Parisijs editũ, continet in fine 28. argumentationes, quas Hebræi afferunt contra Euangeliũ nullo responso adiecto, nisi quadã Epistola, quà dicitur, Hæc sunt Hebræorum in Euangelium argumenta, quibus omnibus, qui aliqua intelligentia præditus est, facilè respondere potest Præterea in scribendo Chri-*

Christi nomine Hebræo nomine affirmant hoc nomen ישו *JESV non deriuari à radice* ישע*, quod sonat genus humanum à peccato primi hominis saluauit, ideòque dicitur* יהושוע *Jehosciuhà, aut* ישוע *Jesciuhà: sed Hebræi ex malignitate eundem Jesum vocant* ישו *Iesû, cuius nominis literæ sonant secundùm ipsos*, delebitur *videlicet* nomen eius, & memoria eius. *Dicunt enim literam Iod* י *sonare* ימח *Imahc,* delebitur, *literam* ש *Sein* שמו *Scemò*, nomen eius, *& literam* ו *Vau* וזכרו *VeZichrò*, & memoria eius. *Quamobrem accinxi lumbos meos, vt separarem pretiosum à vili, qood si mihi fortè exciderit verbum aliquod non rectum, Deus id condonet, meque liberet errore, vt rogabat David:* Delicta quis intelligit, ab occultis meis munda me*: certè quantum ex me erit nihil prætermittam, ac Deus mihi aderit ne incidam in errorem, ac meo calamo moderans sermonis claritatem addet, ne hic liber alijs sacris libris sit dissimilis, quamuis sit opus difficile verbatim ex Latino in Hebræum traducere, ac phrasi Hebraicæ hærere, tamen operam omnem præstabo, & eo fauente, cui omnia sunt possibilia, meus calamus dirigetur, & intelligentia non deerit. Ideò a-*

✣✣ *mice*

המשיח בלשון עברית כתוב
ישו ולא כשמו יהושוע או ישוע
משורש ישע שהושיע העולם
וכל מין האנושי מחטא אדם
הראשון: והיהודים לרוע לבם
בלשון עברית קורין אותו יֶשֹוֹ
לֵומר שראש תיבות ימח שמו
וזכרו לכן אזרתי כגבר חלצי
להוציא יקר מזולל ואולי
שמחסרוני יצא דבר מעוות
השם יתברך ימחול לי ויצלני
משגיאת כמאמר דוד המלך
עליו השלום שגיאות מי יבין
מנסתרות נקני שאני אעשה
ויהוה אלהים יעזור לי שלא
אחטא ויהיה עם קולמוסי ויתן
ליצחות לשון שיהיה כשאר
כתבי הקודש אף על פי ש
שהעתקה מלשון לאטין
ללשון הקודש בהיותה מילה
במילה היא דבר קשה עד
מאוד לקרבה לנוסח העברי
עם כל זה אטרח כל מה
שאפשר ובעזרת מי שלפניו
הכל אפשר יעשה שקולמוסי
יכשר ושכלי לא יחסר: לכן
אחובי הקורא אם תמצא דבר
שלא

שלא יהיה כרצונך תדין אותי
לכף זכות אם אתה תדנני
לכף זכות כך משיחנו ידין לך
גם כן לכף זכות ובכן אחלה
פניך משיחי ואלהי שתהיה
עמי וכאשר אמרת לתלמידיך
אל תחשובו את אשר תדברו
כי אינכם המדברים כי אם
שבשמים אביכם ולכן אחלה
לבתולה אמו שתתפללי בעדי
שיהוה ידבר בי ומלתו על
לשוני יהוה נגדך כל תאותי
ולך אשה דעתי אמן:

בתחילה אבקש על מילת
האבן גיליון מאי לשון היא
וראיתי שדעת כל העולם
שהיא מילה מורכבת ממילה
אחת בלשון יון שרוצה לומר
בשורה אבל אני תמה בראותי
שבכל כתבי היהודים לא
מצאתי שום אחד שזוכרו בשם
בשורה לא טבה ולא רעה אלא
כולם קורין אותו אבן גיליון
או בבית או בואו או באלף או
בעין: ועוד מאחר שמקובל
בפי הכל שהקדוש מתי כתב
ספרו בלשון הקודש מי יתן
שארע איך קרא אותו לכן
הקדוש

mice Lector, si quid præter tuam voluntatem dictum aduerteris, æqui bonique accipies; quippè ea prorsùs ratione, quà de me iudicaueris, etiam Christus de te sententiam bonam feret, sic precabor Christum, & Deum meũ, vt mihi adsit, & quemadmodum suis discipulis dixit: Nolite cogitare vos esse loquuturos, sed Pater vester in vobis loquetur; *sic precabor Virginẽ eius Matrem, vt pro me oret, quòd Deus ore loquatur meo, ante omne desiderium meum ad te erigam intelligentiam meam, Amen.*

Primò, Quæremus ex qua lingua deducatur vox Euangelium; & communis opinio est eam ex Græca deduci ad significandum Bonum Nuntium: *verùm ego miror in Hebræorum libris à nemine hanc vocem nominari, quòd* Nuntium *seù* bonum, *seù* malum *sonet, verùm ab omnibus dici* אבן גיליון *Euen ghilion cum litera Beth, vel Vau, aut Aleph, aut Haain. Præterea cùm ex traditione habeamus Historiam Euangelicam fuisse à Matthæo Hebraicè scriptam, vellem scire, quo titulo ea fuit ab ipso inscripta: quapropter fortasse etiam Sanctus Matthæus*

theus eam nuncupauit אבן
גיליון *Euen ghilion , quod so-*
nat Petram manifestam , *quia*
Noua Lex intra Legem Vete-
rem abscondebatur , atque id à
Deo significatum fuit in monte
Sinai , cùm ibi decem mandata
duabus tabulis ex petra commis-
sa fuerint , quò significaretur v-
traque Lex Noua , & Vetus ,
quippè non alius est vtriusque
finis , quàm hominem ad vitam
æternam dirigere, vti habet Da-
uid Psal. 62. Semel locutus est
Deus , duo hæc audiui quia po-
testas Dei est ; *significans quam-*
uis sint geminæ Leges vti tabulæ ,
tamen vnicum earum esse finem ,
videlicet ducere hominem ad vi-
tam futuram , atque vt constet
Legem Nouam nuncupari Pe-
tram , *afferam quatuor Prophe-*
tarum ex Lege veteri testimonia.

Primum est Danielis, cùm
exposuit propheticum somnium
Nabuchdonosori à Deo obie-
ctum in statua ex auro & argen-
to , ex ære , ac ferro , vidit enim
lapidem abscissum à monte nullius

✝✝ 2 *ma-*

הקרוש מתי אולי גם כן כך
קרא ספרו אבן גיליון שרוצה
לומר אבן שנגלה בהיות
שהתורה החדשה היא היתה
גנוזה ונסתרת בתוך התורה
הישנה וזה רמז לנו הקדוש
ברוך הוא בשעת נתינת
התורה על הר סיני שנתן
עשרת הדברות בשתי לוחות
אבנים אלא לרמוז שתי תורות
התורה החדשה והתורה
הישנה שתכליתן אחת שהוא
ליישר לאדם לעולם הבא
במאמר דוד המלך עליו שלום
במזמור ס״ב אחת דבר אלהים
שתים זו שמענו כי עוז לאלהים
הוא לומר שגם שהן שתים
כמו שהיו לוחות האבנים
מכל מקום שתיהן פונות
להכלית אחר כ״נ ל׳ ולהראות
שהתורה החדשה תקרא אבן
אביא ארבעה נבואות
מהתורה הישנה ׃ ראשונה
מנבואת דניאל כפתרון החלום
נבואיי שהראה השם יתברך
לנבוכדנצר הצלם מזהב ומ
ומכסף ומנחשת ומברזל ו
ואחר ראה שנגזר אבן דלא

בריין

בידיין והשחתת לצלם עד
שדקקה אותו דק כמוץ מן
הגורן ופזר אותו הרוח והאבן
אשר שבר הצלם היתה להר
גדול ומלא כל הארץ ונפרש
לו ברוח נבואה שהשם הודיע
למלך נבכדנצר מה שעתיד
להיות שהצלם אשר הזה ראש
מזהב רמז למלכות בבל וה
והזרועות מכסף רמז למלכות
מדי ופרס ומעיו שהיו מנחשת
רמז על מלכות יון ורגלי הצ
הצלם שהיו של ברזל על מ
מלכות רומי ואמר שבזמנם
יקים אלהי השמים מלך
שלנצח לא תתחבל ומלכ
ומלכותיה לעם אחר לא יתן
ומלכותיה תתקיים לעולם
שעל זה רמז מה שראה אבן
מן ההר דלא בידיין וכו׳ : מזה
נראה בפרוש שהמשיח ותורתו
נמשל לאבן דאתגזר מן הה
התורה הישנה דלא בידיין
שהשולחים מכריזי זאת ה
התורה לא היו להם ידיים
שהיו הדיוטים ופחותים שלא
היה להם יד ושם ומדייניםם
נעשו דייני בני אדם והתרמזה
באבן

manu, qui statuam conterebat, & in puluerem uti paleam à vento difflatam vertebat, & qui etiam lapis confracta statua vertendus erat in montem magnum, qui vniuersam terram impleret; ostendit autem Daniël per spiritum propheticum Nabuchdonosori, quòd Deus notificauit ipsi quid illo somnio portenderetur, videlicet capite aureo statuæ portendi regnum Babilonicum, brachijs argenteis regnum Medorum, & Persarum, visceribus æreis regnum Græcorum, pedibus autem ferreis regnum Romanorum; additurque tempore Romanorum excitatum iri à Deo regnum quòd nunquam destruetur, & quòd nunquam alteri populo dabitur, ac in æternùm firmabitur; atque id significari lapide absque manu tacto. Ex hoc apertè patet Messiam, eiusque Legem assimilari Petræ, quæ abscindebatur ex Veteris Legis monte, additur autem absque manibus, quia eius Discipuli euangelizantes hanc Legem, erant homines indocti, vulgares, potentia, & fama omni carentes, atque ex piscium piscatoribus hominum piscatores euasere. Hæc

au-

autem Petra futura erat mons magnus, qui vniuersam terram impleturus erat, vt Deus cognosceretur vti aquæ mare implent, & statuam confracturus erat vt affirmat Isaias cap. 2. Idola penitùs conterentur, *vti factum vidimus ab ea die, quà Euangelium promulgatum fuit, nam periere, qui seruiebant Idolis, & Idolorum cultus versus fuit in verum cultum SS. Imaginum ad maiorem Dei laudem, vt ait Isaias,* & Idola penitùs conterentur: *atque hoc testimonium ab omnibus exponitur de Messiæ tempore. Itaque Lex noua est Petra, quæ per Dei potentiam manifestata fuit.*

Alterum testimonium habetur Zachariæ cap. 3. Ecce enim adducam seruum meum orientem, quia ecce lapis, quem dedi coram Iosue, super lapidem vnum septem oculi, ecce ego celabo sculpturam eius, ait Dominus exercituum, & auferam iniquitatem terræ illius in die vna. *Et cap. 4.* Quis tu mons magne coram Zerubabel, & educet lapidem primarium, & exæquabit

bit

באבן שתהיה להר גדול
ותמלא כל הארץ לדעת את
יהוה כמים לים מכסים
ותשבור הצלם כמאמר הנביא
ישעיה שאמר והאליל כליל
יחלוף כנראה בחוש שמיום
שנכרה האבן גיליון תמו עובדי
האליל ועבודת האלילים
נתחלף בעבודת הקדושים
ליותר הלול של הקדוש ברוך
הוא כמו שאמר הנביא
והאלילים כליל יחלוף וזאת
הנבואה לא יש מפורש שלא
יפרש אותה כי אם לזמן
המשיח אם כן נראה כפירוש
התורה החדשה של המשיח
תקרא אבן גיליון שנגלית
בכח יהוה: עדות שנית היא
בנבואת זכריה פ׳ג׳ פסוק ט׳
שנאמר כי הנני מביא את
עבדי צמח כי הנה האבן אשר
נתתי לפני יהושע על אבן
אחת שבעה עינים הנני מפתח
פתוחה נאום יהוה צבאות
ומשתי את עון הארץ ההיא
ביום אחד וכפר׳ ד׳ פס׳ו׳ נאמר
מי אתה הר גדול לפני זרובבל
למשור והוציא האבן הראשה

תשואות

תשואות חן חן לה מי לא
יראה שהנבואה הזאת נאמרה
על התורה החרשה שנקראת
אבן שנגלה ותצא מן התורה
הישנה ואומר שעל זאת האבן
יהיו שבעה עינים שהם סוד
הטבילה וסוד הקיום וסוד
קרבן תורה מגוף המשיח וסוד
התשובה וסוד סדר הקודש
וסוד משיחה האחרונה וסוד
הנשואין באלה הקדושות
נשאת חן חן לה דוקא שזאת
האבן שהיא התורה החדשה
נותנת חן לא כתורה הישנה
החמורה במצוותיה ועונשה :
ואם יאמר המנגד שזאת
הנבואה לא נאמרה על מלך
המשיח כי אם על בנין בית שני
על יד זרובבל כאשר פירש ר'
שלמה ירחי ור' דוד קמחי :
הלא תראה כי התלמודיים
הקדמונים פרשו אותה על
מלך המשיח כאשר מביא
הילקוט סימן ת'ק ע'א' על זה
הפסוק אמר רבי תנחומא מי
אתה הר גדול לפני זרובבל
זה מלך המשיח ולמה קורא
אותו הר גדול שהוא גדול
מכל

bit gratiam gratiæ eius. *Quis non aduertit Prophetæ testimonium quadrare in Legem Nouam, quæ vocatur* Petra manifestata, *& prodijt ex Lege Veteri, & additur super hanc Petram septem oculos, videlicet septem Sacramenta Legis Nouæ, quorum primum est Baptismus, secundum Confirmatio, tertium Eucharistia, quartum Pœnitentia, quintum Ordo, sextum Extrema Vnctio. septimum Matrimonium; atque per hæc Sacramenta in Lege Noua impertiendam gratiam aliter quàm in Lege Veteri, quæ & præceptis, & pœnis grauis erat. Quòd si aduersarius dixerit hoc testimoniũ non affirmari de Messia, sed de ædificio secundæ Domus à Zerubabel constructæ, vti exponunt Rabbi Salomon Jarhi, & Rabbi Dauid Kimchi, profectò aduertes ab antiquis Thalmudistis illud explicari de Messia, vt habetur in Jalchut in signo 571. in eodem versiculo ait Rabbi Tanchuma: Quis es tu mons magne ante Zerubabel, hic est Rex Messias: cur autem vocant montem magnum, quia Maior est Patriarchis,*

chis,

chis, ut affirmat Isaias: Ecce intelliget seruus meus, exaltabitur, & eleuabitur, & sublimis est valdè. *Eleuatus magis quàm Abraham, ut dicitur Gen.* Et eleuaui manũ meam ad Dominum excelsũ possessorẽ cœli & terrę. *Sublimis plusquam Moyses, ut habetur Num.* Vt dicas mihi, porta eos in sinu tuo. *Excelsus magis quàm Angeli, quod dicitur de eis in Izach.* Et altitudo eorum, & horribilis aspectu, &c. *Ex quo prodibit, ex Dauid qui dicitur filius Salamonis Rechabam, &c. usque ad Anani sunt septem. Quis est iste Anani? hic est Rex Messias, qui dicitur in Daniele:* Et ecce cum nubibus cœli quasi filius hominis veniebat, & in conspectu eius obtulerunt eum, & educet lapidem primarium. *Hic est lapis Jacob, de quo dicitur in Gen.* Surgens Iacob manè tulit lapidem, *& ita Daniel,* Secundùm quod vidisti, quòd de monte abscissus est lapis absq; manibus. *Omnia sunt hæc verba R. Tanchumà.*

Tertium testimonium legitur c. 28. Gen v. 11. cùm narratur Jacobum, dùm è parentis domo discedebat ad Chanaban deuenisse in montem, qui dicitur Morias, & cùm somnum in occasu Solis ibi capere vellet, accepisse ex hoc monte lapides, eosque capiti suppo-

מכל האבות שנאמר הנה
ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה
מאוד ירום מאברהם שנא׳
הרימותי ידי אל אל עליון
קונה שמים וארץ ׃ ונשא
ממשה שנא׳ כי תאמר אלי
שאהו בחקו ׃ וגבוה ממלאכי
השרת שכתוב בהם וגביהם
וגובה להם ויראה להם סביב ׃
ממי הוא יוצא מדוד שנא וכן
שלמה רחבעם בנו וכ׳ עד ענני
שבעה מי הוא זה ענני זה מלך
המשיח שנא׳ בדניאל וארו
עם ענני שמיא כבר אנש אתי
הוה וקדמוהי הקרבוהי והוציא
האבן הראשה זו אבנו של
יעקוב שנאמר וישכם יעקוב
בבקר ויקח את האבן
וכן בדניאל חזי הוית עד
דאיתגזרת אבן דלא בידיין עד
כאן דברי ר׳ תנחומה ׃ ועוד
שלישית מבראשית פר׳ כח׳
פס׳ יא׳ כשאומר שיעקוב ב
בלכתו מבית אביו ללך לחרן
שפגע במקום שהיה הר
המוריה ורצה ללון שם כי בא
השמש ויקח מאבני המקום
וישם

Ia-

וישם מראשותיו ואחר נבואתו
סופר שקם בבקר ולקח את
האבן אשר שם מראשותיו
כאן אומר אבן בלשון יחיד
ולמעלה אמר אבנים בלשון
רבים לכן הסכימו כל ה
המפרשים שברוך נס נעשו
האבנים אבן אחת אבל נפל
המחלוקת בין מפרשי התורה
יש מהם שאמרו שהאבנים
היו יב׳ לרמוז ליעקב שלא
יהיה כאבותיו אברהם ויצחק
שהיו להם שני בנים ונפרדים
ביניהם אחד צדיק ואחר רשע
ביצחק וישמעאל ויעקב ועשו
אבל ליעקב יהיו לו שנים עשר
בנים כולם צדיקים לזה
נתאחדו האבנים ונעשו אחת׃
ויש מהם שאומרים שהאבנים
היו שלשה והערת היהודים
לרמוז על השלשה האבות
אברהם יצחק ויעקב ולדעת
הנוצרים לרמוז על סוד השלש
אב בן רוח הקודש אלוה אחד
ולא שלשה אלהות לא אחד׃
ולעניירות דעתי נראה דוקא
שהאבנים היו שנים לפי שאם
היו יותר היה לו לפרש מספרם
והרמז

fuisse. Et postea refertur eodem libro Jacobum manè accepisse eam Petram, quā capiti supposuerat, in numero singulari, cùm superiùs dixisset, lapides in numero plurali, in quo conueniunt omnes Interpretes eos lapides admirabiliter vnicum lapidem euasisse. Verùm inter eos controuersia est; aliqui affirmant lapides fuisse duodecim, quò significaretur eum duodecim filios habiturum, non vti eius Pater Isaac, qui duos filios habuit bonum & malum, Jacobum & Esaù, nec vti eius auus Abraham, qui similiter duos habuit filios bonum & malum, Isaac & Ismaëlem, sed Jacobus habiturus erat duodecim filios, & omnes quidem bonos, & propter hoc lapides coniuncti fuere, & euaserunt vnum. Alij asserunt lapides fuisse tres, & Hebræi opinantur hisce lapidibus significari tres Patriarchas, Abraham, Isaac, & Jacob. Christiani autem sentiunt significari mysterium Sanctissimæ Trinitatis, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, Deum vnum, non plures Deos. Verùm secundùm tenuem meam intelligentiam, mihi videntur ij lapides fuisse tantummodo duo, nam si plures quàm duo fuissent, numerus eorum explicandus erat,

& ij

& ij duo lapides significabant Legem Veterem, & Legem Nouam, quæ sunt Scala, per quam ad Deum ascendamus.

Quartum testimonium affertur ab Esai. cap. 28. Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego mittam in fundamentis Syon lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum, à fundamento fundatum, qui crediderit non festinet. *Ait R. Salomon Deum decreuisse mittere Regem Messiam, qui futurus erat Lapis lydius: itaque Messias vocatur Petra, & bis repetit Petra, Petra, videlicet ad indicandum Messiam, & ad indicandum ipsius Euangelium, quippè tàm ille, quàm hoc vocatur Lapis in hisce quatuor testimonijs, significatur Nouam Legem nuncupari Petram; itaque Euangelij nomen prouenit ex radice Hebraica* אבן *idest Lapis, qui manifestatus est per homines, qui nec potentia, nec fama illustres fuere, vsque ad Spiritus S. aduentum, quò imbuti sunt, sicut dictum est. Itaque concludimus, cùm hoc fuerit tempore Messiæ S. Matthæum historiam Euangelicam, quàm Hebraicè scripsit, nominasse Euenghilion,* Petram manifestatam;

והרמז שרמז לו הוא על
התורה הישנה והתורה
החדשה שהם הסלם לעלות
אל אלהים : והרביעית מישעיה
כ״ח לכן כה אמר יהוה הנני
יסר בציון אבן אבן בחן פנת
יקרת מוסד מוסד המאמין
לא יחיש ואומר ר׳ שלמה
שהשם יתברך גזר שישלח
מלך המשיח שיהיה בציון לאבן
בוחן א״כ המשיח נקרא אבן
והפסוק כופל אבן אבן אחת
למשיח ואחת לתורתו
ששניהם יקראו אבן מכל אלו
הארבעה נבואות יוכרח
שהתורה החדשה נקראת אבן
א״כ אבין גיליון שורשה מלשון
עברי והיא אבן שנגלה על ידי
אנשים שלא היה להם יד ושם
עד שנתמלאו מרוח הקדוש
כמו שנא ולהיות כל זה שהיה
ברור בזמן המשיח הקדוש מתי
קרא ספרו אבן גיליון אבל
אנשי התלמוד האחרונים
אשר רצו להכחיש האמת
היו קורין במקום בית ואו או

sed Thalmudistæ, qui post Euangelium vixere, cùm rei veritatem celare vellent, hac de causa non legerunt hanc vocem cum Beth, sed cum

✣✣✣ *Vau,*

במקום אלף עון כדי להחשיך אור האבן גיליון כאשר ניבא הנביא ונידור לו פרק בפני עצמו:

במסכת שבת פרק כל כתב יו׳ אומר אבני גיליונים שורפין אותם וספרי המינים (שכך קורין הנוצריים) וספר תורה שכתבו מין ישרוף עם השמות הקדושים שבו ר׳ מאיר היה קורא להם עון גיליון ור׳ יוחנן היה קורא אותם און גיליון ואת השני תלמידים אחרונים היו כך מלמדים לתלמידיהם כדי להחשיך ולהסתיר האבן הוא בעבור שנאתם שהיה להם עם משיחנו וכך השנאה תקועה בלבם שמחלפים האותיות עצמיות מה שבודים מלבם הם מנגדים ולא המלה שהיא אבן גיליון וכך נוכל לקרא נבואת יעקב שלכך מאוני המקום או מעוני המקום ובזה יכל לשנות כל התורה כלה אבל אל תתמה הואבי הקורא מהוצפי היהודים לפי שהם מלמדים למורי השטן בתלמודיהם שהוא

Vau; nam cum Vau significat tortum, *vel pro Euen, legerunt Auon, quod sonat* peccatum, *ad Euangelij veritatem occultandam, vt Isa. prædixit, & nos peculiari capite explicabimus.*

In Sabat c. 16. cuius initium est, כל כתב, *habetur, Euangelia comburentur, & libri Hæreticorum (quo nomine intelliguntur ab eis Christiani) & liber Legis Moysis ab Ethnico scriptus cremabitur cum nominibus sacris, quæ ibi continentur. Rabbi Mehir nominabat Euangelia* Peccatum manifestum; *& Rabbi Jochanan* Iniuriam apertam; *atque ij ambo Rabbini, qui Antonini Pij tempore vixerunt, ita suos discipulos instruebant ad celandam veritatem, ex odio, quo Christum prosequebantur. Sic & tantum huic odio indulgent, vt mutent voces substantialiter, ideòque non oppugnant nostram vocem, sed eam quam ipsi excogitarunt; sic etiam posset legi testimonium Jacobi, ac dici,* Lapides, quos supposuit capiti suo, *posse explicari* Iniquitates; *quod etiam de alijs testimonijs affirmare liceret. Verùm admirationi non sit Lectori hæc impudens Hebræorũ ignorãtia, cum sua doctrina, suisque documentis sequantur ductum & magisteriũ Dæmonis,*

qui

qui Pater est mendacij, atque huius rei duo tantùm exempla narrabo omissis alijs vt breuitati consulam.

Refertur in tract. Meghila cap. 4. Senatus Romanus decreuit, vt Hebræi Sabbatum non custodirent, nec eorum aut mulieres purificarentur, aut filij circumciderentur sicut solent. Adiuit Senatum Hebræus nomine Reuben Histarboli filius, more Romano indutus, nec vti Hebræus agnitus fuit, allocutùs hac ratione Senatum est; Si quis aduersarium haberet, cuperet vt is pauper esset, an diues? Senatus respondit, Pauper. Tunc subiecit ipse, Sinite igitur vt Hebræi nostri hostes non operentur Sabbato, sed lautè comedant, vt hac ratione inopes euadant. Mox decretum de Sabbato non custodiendo abrogatum est. Deinde adiecit, Si quis aduersarium haberet, ægrotumne an sanum vellet? Subiecit Senatus, Aegrotũ. Tum ipse, Sinite, inquit, vt Hebræi nostri hostes circumcidantur, & infirmentur. Mox decretum de circumcisione tollenda sublatum est. Demùm sic allocutus Senatũ fuit, Si quis aduersarium haberet, optaretne hic cresceret an minueretur? Et respondit Senatus, eum optaturam vt minueretur. Ipse subiecit, Permittite igitur vt Hebræi

שהוא מנגד האמת ואב לכזב
ומזה נביא שתי מעשיות ואניח
כמה אחרים לאהבת הקיצור:
במסכת מעילה פרק רבעי
אומר שפעם אחד גזרה
מלכות רומי על ישראל שלא
ישמרו שבת והנדות ושלא
ימולו בניהם כמנהגם: הלך
ראובן בן איסטרבולי בלבוש
רומיים ולא נכר שהיה יהודי
ואמר לעצה אחד שיש לו
שונא ירצה ששונאו יהיה עשיר
או עני אמרו לו עני אמר אם
כן הניחו ליהודים שונאינו
שישמרו שבת בעבור שלא
יעשו מלאכה ויעננו ובטלו
הגזרה של שבת אחר זה חזר
פעם אחרת ואמר מי שיש לו
שונא רוצה אותו בריא או חלה
אמרו לו חלה אמר להם אם
כן הניחו ליהודים שונאינו
שימולו בניהם כדי שיחלושו
ובטלו גזרת המילה אחר זה
חזר ואמר מי שיש לו שונא
ירצה שיתרבה או יתמעט אמרו
לו יתמעט אמר להם אם כן
הניחו ליהודים שונאינו שלא

יבעלו את נשותיהן בטומאתן כדי שימעטו ובטלו הגזרה על טהרת נשים אחר זה הכירו שהיה יהודי וחזרו הגזרות מיד היהודים שבארץ ישראל נועדו על זה ואמרו מי ילך לרומה ויבטל את הגזרה אמרו ילך רבי שמעון בן יוחאי שהוא מלומד בניסים ועמו רבי אלעזר בר רבי יוסי בלכתם בדרך יצא לקראתם בן תמליון (פירש ר׳ש׳י׳ שם שד) כשראה אותו רבי שמעון בכה ואמר שפחת בית אבא (הגר שפחת אברהם) נזדמן לה שתי פעמים מלאך אנו שהולכים לעבודתו יתברך לא נגלה אפילו פעם אחד מכל מקום יבוא הנס מכל מה שיהיה:

אמר להם בן תמליון אם תרצו אני אלך לפניכם ואכנס בבתו של קיסר ותשתגעה ולא תמצא תרופה עד שתבואו אתם ותאמרו לי בן תמליון צא ואצא ואז הקיסר יעשה רצונכם וכן עשה כשבא רבי שמעון בן יוחאי לרומה קראו אותו לרפאת את בת הקיסר

וכשבא

nostri hostes tempore, quo mulieres immundæ sunt, nullum cum eis commercium habeant, atque hac ratione minuantur. Verum cùm Romani intellexissent huiusmodi hominem Hebræum esse, illicò decretũ, quod sustulerant, firmarunt. Tunc Hebræi in Palæstina morantes, cùm deliberassent quid agendum erat, miserunt Romam ad hanc sententiam iam latam reuocandam Rabbi Simeonem filium Jochai, qui consueuerat miracula patrare, & cum ipso etiam missus fuit Rabbi EleaZar Iosè filius; dùm iter habebant, occurrit illis Ben Tamalion (exponit R Salamon hoc nomen esse Dæmonis) vbi R. Simeon illum conspexit, fleuit, ac dixit: Ancilla nostri parentis Abraham habuit bis in itinere Angelum; nobis, qui diuini obsequij causa iter habemus, non Angelus occurrit, sed Dæmon; nihilominus patretur miraculum etiam per Dæmonem. Ben autem Tamalion, Si vobis libet, inquit, ego ibo, & Imperatoris filiam occupabo, neq; ex ea egrediar, nisi hæc verba proferetis: Ben Tamalion egredere, & egrediar, & mox Imperator votum vestrum explebit. Sic Rabbi Simeon Romam accedens, vocatus ad Imperatoris filiam liberandam vsus

illis

illis verbis, Egredere Ben Tamalion, eamdem liberauit. Illicò Imperator quæsiuit, quid ipsi cuperent? & illi responderunt, quòd decretum iam latum deleret; & statim à Cæsare decretū omninò abrogatum fuit hactenus: Quis hanc audiens narrationem non afficietur stupore? Dæmonem, cuius consuetudo est, suadere hominem, vt Dei mandata violet, quemadmodùm cœpit ab ipso mundi initio suadere Euæ, vt vetitum pomum libaret, nunc aliter agere, nec suadere, vt Legem infringant, sed potiùs custodiant Hebræi, Legem videlicet antiquam, sicut aiebat Christus dum reprehendebatur ab eis, quòd Dæmones in BeelZebub eijceret. Dicimus itaque tempore Simeonis, qui vixit 110. annis post Saluatoris aduentum, fuisse Legem Nouam declaratam; & Veteris tempus iam absolutum, eiusque præcepta non esse ampliùs obseruanda, & tunc auxiliatus est eis, vt Deo aduersarentur; ideoque nominauere Euangelium Auon ghilaion, Peccatum manifestum.

Habetur etiam alia narratio in Berescit Rabbà capite 625.

וכשבא אמר בן תמליון צא
ויצא ונתרפאה בת הקיסר
ומיד שאל להם מה רצוניכם
ואמרו לו יבטלו הגזרות עד
כאן: וכל מי שיש לו אזנים
ושומע זה יתמה איך השד
שהוא השטן שדרכו הוא
לפתית את האדם שלא יעשה
רצון אבין שבשמים כאשר
עשה מיום שפתה את חוה עד
היום הזה ועתה לא די שלא
ישיא אותם לעבור על דת אא
שהוא ישתדל שיעשו ויקימו
המצוות העקריות כמאמר
ישוע משיחנו במתי פר יב פס
כה כו כז כשאמרו שבבעל
זבוב הוא היה מוציא הרוחות
לכן על כרחך שאז בזמן רבי
שמעון בן יוחאי שהיה כמו
מאה ועשר שנים אחר לידת
משיחנו והיה זמן שנגלה
התורה החדשה והתורה
הישנה כבר נשלמה זמן
עשיית אלו מצוות ואז סייע
אותם לעשות נגד יהוה לכן
היו קוראים לתורה החדשה
עון גליון:
כאשר מספרים בברשית
רבה

רבה פר' ס"ב בדף ל"ט עמוד ד'
אומר דקליטיינוס מלכא הוה
רעי חזירין בהדא טיבריה וכיון
דהוה מטי סדריה דרוכי הוו
מינוקא נפקין ומרחיין ליה
לבתר יומין איתעביד מלך
נחת ויתיב ליה בהדא פנייס
נ"א פמיים ושלח כרתובין
לטבריא כפני רמשא רער
דערובתא אמר אנא יהיב
קילוון דיתוון רברבני דיהודאי
קיימין קודמי בצפרא דהוה
בשבתא פקדיה לשליחא אמר
ליה לא תתן יתהון להו אלא
עם מטעמי יומא דערובתא
נחת רבי שמואל בר נחמן
למיסחי חמתיה לרבי דהוה
קאים קומי סדרא רבה ראה
פניו חולניות אמר לו למה
פניך חלניות אמר כן וכן
אשתדר ליכתבין מן מלכותא
אמר ליה איתא סחי דבריך
עביה לנא נסין עלין למיסחי
ואתא הדין ארגינתין מגחיך
ומרקיד קדמיהון בעא רבי
דיזעוף ביה אמר לו רבי שמואל
בר נחמן רבי שבקיה דזמין על
נסין הוא מתמהמא אמר ליה
מריך

63. col. 4. f. 39. Diocletianus Rex, cùm in adolescentia porcos pasceret, apud Tiberiadem ab Hebræis pueris prodeuntibus è Gymnasio contumelijs afficiebatur; Rex autem creatus studio vlciscendi Hebræos commorans in Vrbe Panias, bidui spatio à Tiberiade distante, literas die Veneris declinante misit ad Hebræos, qui Tiberiade manebant, eósque iubebat ad se accedere postridie Sabbati, ac præterea easdem literas iussit Hebræis dari tantummodo post meridiem diei Veneris; id tempus R. Samuël filius Nahcman, balneum, vbi lauaretur, petebat. Conspicatus autem eum vultu mœstum, interrogauit; vnde hæc mœstitia oriretur? respondit ille, se tristari ob literas ab Imperatore missas. Tunc Samuël ad Rabbi Judam sanctum, Egredere, inquit, & lauare, Deus enim miracula in hypocausto pro nobis operabitur. Tunc Argentinus (quem interpretantur Balnei Diabolum) saltabat coram ipsis, & pedibus exultabat. Rabbi autem Judas id videns, increpare Dęmonem volebat; at R. Samuël subiecit: Sine illum, nam sæpè se nobis exhibet, vt miracula efficiat. Conuersus autem R. Samuël ad Argentinum eum reprehendit, quòd saltaret, choreas age-

ge-

מריך בעקא ואתקאים נחין
ומרקד אמר להון אזלון
ואכלון ושתון ועברון שבא
טובה דמריכון עביד לכון נסין
ואנא מקים לכון קודמוי
בצפרא דבתר בשבא באפוקי
שבתא בתר סידרא נסבון
ואקימהון קודם פילי דפניים
עלון ואמרין ליה הא קימין
קודם פיילי׳ אמר סגרון פילי
נסבוהן ואיקמון על מטכסא
דמדינת עלון ואמרין ליה אמר
קלון אנא כי כני תלתא יומין
ויעלון ויסחון ויאתון לגביה
אזלון ואתזון כי כני תלתא
יומין ועאל חד ארגינטין ומזגא
קודמיהון ועלון וסחון ואתון
לגביה אמר להון בנין דאתון
ידעין דאלהכון עביד לכון נסין
אתון מקילין למלכא׳ אמרין
ליה לדיוקליטיינוס רעי חזירין
אקילין ברם לדיוקליטיינוס
מלכא אנן משועבדים אמר
להון אפילו כן לא תבזון לא
ברומי זעיר ולא בנולייד זעיר׳
והא סוף המעשה וכן לא שלח
השם מלאך לשנן את האש

geret, dum eius dominus in angustijs versabatur; Dæmon & saltans, & exultans respondit, Ite, comedite, bibite, & celebrate hilariter Sabbatum, nam dominus (Marcon appellatus) mirabilia pro vobis patrabit, & ego efficiam, vt diem Sabbatum sequente mane Vrbem Panias teneatis. Sub finem diei Sabbati Argentinus eos arripuit, atque ante mœnia Vrbis statuit. Imperator admonitus Hebræos ante mœnia morari, prohibuit portas Vrbis aperiri. Tunc Argentinus eos intra Ciuitatem deportauit; quod vbi Imperator cognouit, Hebræos videlicet in Vrbe morari, præcepit eis, vt antequam ipsum adirent, accederent ad balneum, præcipiens vt in hypocausto vehementissimus ignis arderet, quo illi comburerentur: at Argentinus ignem leniebat, quo facto, cùm illi ingressi fuissent sese abluerunt, ac postea ad Imperatorē se deportarunt. Tunc ille ad eos: Quia, inquit, vester Deus admirabiliter vobiscū agit, idcircò Imperatorē contemnitis? At illi: Diocletianum porcorum pastorem contempsimus, at Diocletianum Regem colimus. Subiecit Diocletianus: hac de causa neminem contemnatis, pauperem ac vilem Romæ, ac in exercitu. Et hic finis narrationis est. Itaque non missus est à Deo Angelus ad mitigandum ignem, quemad-

mo-

כאשר שלח מלאכו גבריאל לשנן את האש לחנניה מישא ועזריה אבל הנס נעשה על ידי השד ארגינטין אשר רצה שישמרו השבת בשמחה לכן אינו מן התימא אם היהודים נגרים לאבני הגיליון ושומרין תורתם לרצות לשטן לא לא' ירת׳:

כאשר נאמר בישעיה פר׳ ח׳ והיה למקדש ולאבן נגף ולצור מכשול לשני בתי ישרא לפח ולמוקש ליושבי ירושלם: וכשלו בם רבים ונפלו ונשברו ונוקשו ונלכדו מזה עדות ברור שהוא נאמר על זמן תורה חדשה שאף עלפי שנותנת לתת חן לכל העולם מכל מקום לפי שקראים האבן החן אבן עון היא לשני בתי ישראל לסופרים ולפרשים אבן מכשול כפי רשעתם כמאמר ישוע הוי לכם סופרים והפרשים וכלי שהיה ידוע שר׳ יוחנן שהיה קורא אורתו עון גיליון היה מתלמידי הלל ורבי מאיר שהיה קורא אותו און גיליון היה מתלמידי שמי מאו דבר הנביא·

modum misit Gabriëlem dum Ananiã, Misaëlem, & Azariam liberauit; sed hoc miraculum præstitum ab Argentino Dæmone fuit, qui vult hilariter Sabbata ab Hebræis celebrari; ideoque mirum non est, si Euangelium Hebræi oppugnantes, legem suam seruant, vt placeant Diabolo, non Deo, &c.

Habetur in Isaia cap. 8. Et erit vobis in sanctificationem, in lapidem offensionis, & petram scandali duabus domibus Israël, in laqueum, & ruinam habitantibus Ierusalem; & offendent in eis plurimi, & cadent, & conterentur, & irritientur, & capientur, liga testimonium, signa legem discipulis meis, & expectabo Dominum, qui abscondit faciẽ suam à domo Iacob, & præstolabor eum. *Patet ex hoc testimonio id prolatum de tempore Nouæ Legis, quæ etsi instituta fuit ad dandam omnibus gratiam, tamen est lapis offensionis, scilicet passiuæ ex eorumdem Hebræorum malitia, duabus domibus Israël, hoc est Scribis & Pharisæis, qui hanc gratiæ Petram nominant* Petrã peccati. *Quòd si compertum sit R. Jochanan affirmare Auon ghilaion esse vnum ex discipulis Hillel, & R. Mehirũ, à quo vocabatur* Peccatũ, *fuisse discipulum*

Sam-

Sammai, de his Propheta loquutus fuit, & erit in lapidem offensionis, in laqueum, & ruinam duabus domibus Israël: *nam omnia mala, quæ passi sunt Hebræi, ideò patiuntur, quia nolunt cognoscere Messiam, de quo loquitur Propheta, quemadmodũ habetur in Thalmud tract. Sanedrim cap. 7. vbi hoc declaratur de tempore Messiæ, & hæc verba proferuntur*: Filius Dauid non veniet, nisi duabus domibus Israëlis absolutis, quæ sunt videlicet caput Babylonicæ captiuitatis, & Princeps Terrę sanctæ, vti dictum est in Isa. & erit vobis &c. *Si autem cognoscere libet, quænam sunt hæ geminæ domus, illud noueris in toto Thalmud, aut in Rabbinorum libris, quòd omnes Rabbini vario præceptoris nomine nuncupati fuere, nempè Rubi, Rab, aut Raban, exceptis hisce duabus, videlicet domum Sammai, & domum Hillel, quæ tempore aduentus Christi vigebant: nam Hillel pater fuit Gamalielis, qui S. Paulum instruxit, atque constant cultores harum domorum inter se aduersari in omnibus ferè legis præceptis, adeò vt quod alter approbat vt licitum, alter improbat vt vetitum: atque de hoc ipsi conqueruntur Hebræi, quòd videlicet post has geminas domus ere-*

**** *ctas*

הנביא והיה לאבן נגר ולצור מכשול לשני בתי ישראל לכן כל הצרות שעברו על היהודים ושיהיו שלא רצו להכיר המשיח שנבא עליו הנביא כאשר נאמר בתלמוד ב במסכת סנדרים פר׳ חלק ששם מפרשים הנבואה על ביאת משיחנו ז״ל אין בן דוד בא אלא עד שיכלו שני בתי ישראל שהם ראש גלותא דבבל ונשיא שבארץ ישראל כאשר נאמר בנביא והיה למכשול ואם תרצה לדעת מי הם השני בתים זה תבין מי שהוא בקי בתלמוד ובספרי המדרשים שלכל הרבנים נקראו או כלשון רבן או רבי או רב חוץ משנים שנקראו בשם בתים והם בית שמי בית הלל שהיו בזמן משיחנו שהלל היה אב של גמליאל רבו של הקדוש פאוולו ואלו השני בתים נחלקו על כל מצוות התורה זה מתיר וזה אוסר ומזה מקננין היהודים שאחר שבאו אלו השני בתים

נעשה

נעשה התורה כשני תורות ובמסכת ברכות נאמר שבית הלל נעשה נשיא שמונים שנה קודם קרבן הבית על ידי תיתו ויספתיאנו ובמסכת שבת פ׳ שני שמונה עשר גזרות גזרו באותו היום ובמצוות התורה מהם הוסיפו ומהם גרעו שעל זה היה ישוע משיחנו מקונן כמו שנא׳ במתי אוי לכם וכ׳ שהיה ישוע מקונן עליהן ששמו משאות רבות על העם והיו מבטלים התורה בגזרותיהם לכן נבא ישעיה והיה למקדש שהוא גוף המשיח כמו שאומר בעצמו שאחריבה מקדש ובג׳ ימים אבנהו היה אומר על גופו:

והיה לאבן נגף לאשר הולכים אחרי אלו הרבנים שקוראים לאבן גיליון עון או און גיליון ויכשלו ונוקשו בידי הרומיים והיו משועבדים בכל זמן שיהיו מגדפים ישוע אדננו ותורתו:

לכן הוא אבי הקורא אחלה פניך כשתקרא בזה הספר לא לקנתר אלא להורות על האמת שאלהים יתן לך שכל להבינו כאשר תראה

בחיבור

ctas lex diuisa fuerit in duas leges. In tract. Berachot perhibetur domum Hillelis octuaginta annis ante templi ruinam, & ante Titum Vespasianum fuisse inchoatam: & in Sabat cap. 2. dicitur, tunc fuisse allatas multas sententias, & sepes de legis præceptis, & quibusdam in locis nonnihil additum est ab ipsis, & in alijs aliquid deletum, de quibus Christus conquerebatur, ab ipsis populo imponi onera grauia, ac legem tolli per ipsorum traditiones; idcircò prædicit Isaias futurum Sanctuarium, hoc est Corpus Christi, vt & ipse Christus professus est, Destruam templum hoc, & post triduum reædificabo, *de suo Corpore loquens.*

Erit lapis offensionis omnibus illis, qui hosce Rabbinos sequuntur, nuncupantes hanc Petram *Auen ghilaion, vel Auon ghilaion, & inuoluentur in clade Romanorum, & captiui manebunt vsquequò blasphemias facient in Christum, eiusque Legem.*

Itaque amice Lector, te rogo, vt si lecturus es meum librum, ne illum contentionis, sed veritatis studio legas, tum enim Deus tibi intelligentiam tribuet ad illum

per-

percipiendum, vti videre poteris in alio libro à me scripto de Controuersijs, nuncupato Alæ Columbæ, *vbi soluentur omnes Hebræorum aduersus Messiam dubitationes, atque id tibi, quod mihi, continget, qui partim odio, partim ex mala consuetudine instar ægroti, proba alimenta respuebam, postquam autem statui non contentionem, sed veritatem sequi, idem expertus fui. quod Rex Saul, qui increpitus quibusdam indicijs à Propheta Samuële in alium hominem mutatus est, idem inquam ego expertus sum, nam vbi Christianorum libros euolui, comperi omnia verba esse tam clara, & aperta ita vt non fides in illis haberi, sed veritas ipsa apparere omninò in illis videatur. Illud etiam ne mireris, si Euangelistæ aliquod Scripturæ testimonium afferentes, illud non afferant ex Hebraico textu. sed ex translatione Septuaginta Interpretum, quia scribebant ipsis gentibus, apud quas 70. interpretatio erat communis, vti videre est apud Josephum de bello Judaico, qui recitans testimonia Hebræorum, recitat illa ex interpretatione 70. Interpretũ, erat enim hæc apud gentes magis in vsu. Verùm ego in hisce Sanctis Euan-*

בר זיכור אחר שעשירתי וק
וקראתיו כנפי יונה וכוח ששם
אתרץ כל הקושיות שעושים
היהודים נגד המשיח ואם
תעשה כך יקרה לך כמו
שקרה לי לפי שהשינאה
המורגלת שהוא כמו החולה
שממאס מאכל הטוב ואחר
שהסכמתי להודות על
האמת לא לקנתר קרה לי
כאשר קרה למלך שאול
כשנבא לו שמואל ונתן לו
סמנים שנחלף לאיש אחר כן
קרה לי ואחר שקראתי
בספרי הנוצרים מצאתי ש
שדבריהם אמת ברור לא
אמונה ׃ ואל תתמאה אם
אבני הגיליונים כשמביאים
את פסוק מהתורה או מהנ
מהנביאים אין מביאים אותו
כמו שכתוב בספרי היהודים
אלא כפי נוסח השבעים לפי
שהיו כותבים לגוים אצלם
היה מורגלת נוסח השבעים
כאשר עשה גם בן יוסף בן
גוריון שלקח נוסח השבעים
שהיתה מורגלת בין הגוים ׃
אבל אני באלו הד׳ אבני
הגיליונים

הגיליונים אשים נוסח העברית בגיליון ובתוך הספר נוסח השבעים ׃ ואחלה לאלהים שידרכני לדעת האמת ויסעדני לגמור חבורי שק שקראתיו כנפי יונה ששם מורים כללי האמונה בעזרת האל ׃

Euangelijs Hebraicæ linguæ textum in margine notabo, & in opere interpretationem Septuaginta sequar, vti habetur.

Deum itaque rogo, vt me ad veritatem ex illis cognoscendam perducat, & adiuuet, vt possem absoluere declarationem in libro inscripto Alæ Columbæ, *quo omnes Christianæ fidei articulos complector.*

APPROBATIONES.

EX Commissione Reuerendiss. Patris S. P. A. Magistri vidi Sancta IESV CHRISTI Euangelia, quæ Ioannes Baptista Iona, Hebræi sermonis peritissimus, ad Hebraicum stylum traxit, eademque lingua exposuit, cuius translatio cùm nec aliquid contineat quod non habeatur in Latino, nec aliter habeatur, quàm ab eo versum est, dignam censeo vt typis mandetur, qua Fides Catholica, quæ Romana dicta est, annuntietur in vniuerso Mundo, & Iudæi hac editione in eisdem Euangelijs inter eos euulgatis, sed corruptis & violatis falsitatis arguantur. Romæ, in Conuentu S. Mariæ super Mineruam die 24. Iunij 1659.

Fr. Ioseph Ciantes Magister, & Romæ ad Hebræos publicus, & Apostol. Concionator.

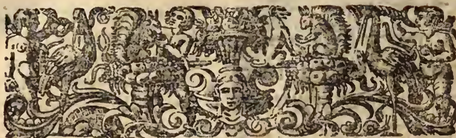
IOannes Baptista Iona, iuxta datam sibi in Sacra, & Hebraica literatura scientiam, accurata diligentia Sancti IESV CHRISTI Euangelia transtulit in Hebraicum idioma. Si supremi Censores annuerint, æstimo Opus edi posse in publicum, idque in gloriam eiusdem Domini IESV, & illuminationem populi Israël. Romæ in festo S. Mariæ Magdalenæ, anno 1659.

Ita censeo Ioannes Nichens.

Ego D. Iulius Bartoloccius vidi, & emendaui. Hac die 28. Nouembris 1660.

Imprimatur, Si videbitur Reuerendiss. P. M. S. P. Ap.
I. de Angelis Archiep. Vrbini, V. Ger.

Imprimatur, Fr. Pius Manardus Magister, & Reuerendiss. P. M. S. P. A. Socius.

בשורה הקדושה מישוע המשיח כפי מתי

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MATTHÆVM.

CAP. I.

1 *LIBER generationis
Jeſu Chriſti filij Da-
uid. filij Abraham.
2 *Abraham genuit Iſaac.*
Iſaac autem genuit Jacob. Jacob
autem genuit Iudam, & fra-
tres eius. Iudas autem genuit

פ׳ א׳

סֵפֶר תּוֹלְדוֹת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ 1
בֶּן דָּוִד בֶּן אַבְרָהָם׃ אַבְרָהָם 2
הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק וְיִצְחָק הוֹלִיד
אֶת־יַעֲקֹב וְיַעֲקֹב הוֹלִיד אֶת־
יְהוּדָה וְאֶחָיו׃ וִיהוּדָה הוֹלִיד 3

אֶת־פֶּרֶץ וְזֶרַח מִתָּמָר וּפֶרֶץ
הוֹלִיד אֶת־חֶצְרוֹן וְחֶצְרוֹן
4 הוֹלִיד אֶת־רָם ׃ וְרָם הוֹלִיד
אֶת־עַמִּינָדָב וְעַמִּינָדָב הוֹלִיד
אֶת־נַחְשׁוֹן וְנַחְשׁוֹן הוֹלִיד
5 אֶת־שַׂלְמוֹן ׃ וְשַׂלְמוֹן הוֹלִיד
אֶת־בֹּעַז מֵרָחָב וּבֹעַז הוֹלִיד
אֶת־עוֹבֵד מֵרוּת וְעוֹבֵד הוֹלִיד
אֶת־יִשַׁי וְיִשַׁי הוֹלִיד אֶת־דָּוִד
6 הַמֶּלֶךְ ׃ וְדָוִד הַמֶּלֶךְ הוֹלִיד
אֶת־שְׁלֹמֹה מֵאֵשֶׁת שֶׁהָיְתָה
7 מֵאוּרִיָּה ׃ וּשְׁלֹמֹה הוֹלִיד
אֶת־רְחַבְעָם וּרְחַבְעָם הוֹלִיד
אֶת־אֲבִיָּה וַאֲבִיָּה הוֹלִיד
8 אֶת־אָסָא ׃ וְאָסָא הוֹלִיד
אֶת־יְהוֹשָׁפָט וִיהוֹשָׁפָט הוֹלִיד
אֶת־יְהוֹרָם וִיהוֹרָם הוֹלִיד אֶת־
9 עֻזִּיָּהוּ ׃ וְעֻזִּיָּהוּ הוֹלִיד אֶת־יוֹתָם
וְיוֹתָם הוֹלִיד אֶת־אָחָז וְאָחָז
10 הוֹלִיד אֶת־חִזְקִיָּהוּ ׃ וְחִזְקִיָּהוּ
הוֹלִיד אֶת־מְנַשֶּׁה וּמְנַשֶּׁה
הוֹלִיד אֶת־אָמוֹן וְאָמוֹן הוֹלִיד
11 אֶת־יֹאשִׁיָּהוּ ׃ וְיֹאשִׁיָּהוּ הוֹלִיד
אֶת־יְכָנְיָה וְאֶחָיו בְּגָלוּת
12 בָּבֶל ׃ וְאַחַר גָּלוּת בָּבֶל יְכָנְיָה
הוֹלִיד אֶת־שְׁאַלְתִּיאֵל
וּשְׁאַלְתִּיאֵל הוֹלִיד אֶת־
13 זְרֻבָּבֶל ׃ וּזְרֻבָּבֶל הוֹלִיד אֶת־
אֲבִיהוּד

Phares, et Zaram de Thamar.
Phares autem genuit Esron. Es-
ron autem genuit Aram. 4
Aram autem genuit Aminadab.
Aminadab autem genuit Naaſ-
ſon. Naaſſon autem genuit Sal-
mon. 5 *Salmon autem genuit*
Booz de Rahab. Booz autem
genuit Obed ex Ruth. Obed au-
tem genuit Ieſſe. Ieſſe autem ge-
nuit Dauid Regem.

6 *Dauid autem Rex genuit*
Salomonem ex ea, quæ fuit Vriæ.

7 *Salomon autem genuit Ro-*
boam. Roboam autem genuit A-
biam. Abias autem genuit Aſa.

8 *Aſa autem genuit Ioſaphat.*
Ioſaphat autem genuit Ioram.
Ioram autem genuit Oziam.

9 *Ozias autem genuit Ioatham.*
Ioatham autem genuit Achaz.
Achaz autem genuit Ezechiam.
10 *Ezechias autem genuit Ma-*
naſſen. Manaſſes autem genuit
Amon. Amon autem genuit
Ioſiam. 11 *Ioſias autem genuit*
Iechoniam, & fratres eius in
tranſmigratione Babylonis.
12 *Et poſt tranſmigrationem*
Babylonis: Iechonias genuit Sa-
lathiel. Salathiel autem genuit
Zorobabel.

13 *Zorobabel autem genuit*
Abiud.

Abiud. Abiud autem genuit
Eliacim. Eliacim autem genuit
Azor. 14 Azor autem ge-
nuit Sadoc. Sadoc autem genuit
Achim. Achim autem genuit
Eliud. 15 Eliud autem genuit
Eleazar. Eleazar autem ge-
nuit Mathan. Mathan autem
genuit Iacob. 16 Iacob autem
genuit Ioseph virum Mariæ, de
qua natus est Iesus, qui vocatur
Christus. 17 Omnes itaque ge-
nerationes ab Abraham vsque ad
Dauid, generationes quatuorde-
cim: & à Dauid vsque ad trans-
migrationem Babylonis, genera-
tiones quatuordecim: & à trans-
migratione Babylonis vsque ad
Christum, generationes qua-
tuordecim.

18 Christi autem generatio
sic erat: Cùm esset desponsata ma-
ter eius Maria Ioseph, antequam
conuenirent, inuenta est in vtero
habens de Spiritu sancto. 19 Io-
seph autem vir eius cùm esset iu-
stus, & nollet eam traducere:
voluit occultè dimittere eam.

20 Hæc autem eo cogitante,
ecce Angelus Domini apparu-
it in somnis ei, dicens: Ioseph fili
Dauid, noli timere accipere
Mariam coniugem tuam: quod
enim in ea natum

אֲבִיהוּד וַאֲבִיהוּד הוֹלִיד אֶת־
אֶלְיָקִים וְאֶלְיָקִים הוֹלִיד אֶת־
עָזוֹר׃ וְעָזוֹר הוֹלִיד אֶת־צָדוֹק 14
וְצָדוֹק הוֹלִיד אֶת־הַחֲכִים
וְהַחֲכִים הוֹלִיד אֶת־אֱלִיהוּד׃
וֶאֱלִיהוּד הוֹלִיד אֶת־אֶלְעָזָר 15
וְאֶלְעָזָר הוֹלִיד אֶת־מַתָּן וּמַתָּן
הוֹלִיד אֶת־יַעֲקֹב׃ וְיַעֲקֹב 16
הוֹלִיד אֶת־יוֹסֵף אִישׁ מִרְיָם
שֶׁמִּמֶּנָּה נוֹלַד יֵשׁוּעַ הַנִּקְרָא
מָשִׁיחַ׃ לָכֵן כָּל הַתּוֹלְדוֹת 17
מֵאַבְרָהָם עַד־דָּוִד תּוֹלְדוֹת
אַרְבָּעָה עָשָׂר וּמִדָּוִד עַד־גָּלוּת
בָּבֶל תּוֹלְדוֹת אַרְבָּעָה עָשָׂר
וּמִן גָּלוּת בָּבֶל עַד־הַמָּשִׁיחַ
תּוֹלְדוֹת אַרְבָּעָה עָשָׂר׃
וְתוֹלְדוֹת הַמָּשִׁיחַ כָּךְ הָיְתָה 18
אַחַר שֶׁאִמּוֹ מִרְיָם אֹרָשָׂה
לְיוֹסֵף וּבְטֶרֶם שֶׁנִּתְיַחֲדוּ
נִמְצְאָה שֶׁהָיְתָה לָהּ בַּבֶּטֶן
מֵרוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃ וְיוֹסֵף אִישָׁהּ 19
בִּהְיוֹתוֹ אִישׁ צַדִּיק וּבְלֹא
אָבָה לְפַרְסְמָהּ רָצָה לַעֲזוֹב
אוֹתָהּ בַּסֵּתֶר׃ וּבְחָשְׁבוֹ אֵלֶּה 20
הַדְּבָרִים וְהִנֵּה מַלְאַךְ יְהֹוָה
נִרְאָה אֵלָיו בַּחֲלוֹם לֵאמֹר
יוֹסֵף בֶּן דָּוִד אַל תִּירָא מִקַּחַת
מִרְיָם אִשְׁתְּךָ כִּי מַה שֶּׁנּוֹלַד

21 בה מרוח הקדוש הוא ׃ ותלד
בן ותקרא את־שמו ישוע
כי הוא יושיע את־עמו
22 מחטאתם ׃ וכל־זה היה
למלאות אשר נאמר מאת
יהוה על יד־הנביא האומר ׃
23 הנה העלמה הרה ׳ ותלד בן
† וקראו שמו עמנואל שרותה
24 לאמר יהוה עמנו ׃ וכשיקץ
יוסף מהשנת עשה כאשר
צוה לו מלאך יהוה ויקח
25 אשתו ׃ ולא ידעה עד אשר
ילדה בנה הבכור ויקרא שמו
ישוע ׃

ב׳ א׳ ישע׳ ז׳
׳ ויולדת
† וקראת

21 *est, de Spiritu sancto est.* 21 *pariet autem filium: & vocabis nomen eius JESVM: ipse enim saluum faciet populum suum à*
22 *peccatis eorum.* 22 *Hoc autem totum factum est, vt adimpleretur quod dictum est à Domino per Prophetam dicentem:* 23 *Ecce*
23 *virgo in vtero habebit, & pariet filium: & vocabunt nomen eius Emmanuël, quod est interpretatum Nobiscum Deus.*
24 24 *Exurgens autem Ioseph à somno, fecit sicut præcepit ei Angelus Domini, & accepit coniu-*
25 *gem suam.* 25 *Et non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum: et vocauit nomen eius JESVM.*

פ׳ ב

1 ובהיות שנולד ישוע בבית־
לחם יהודה בימי הורודוס
המלך הנה החרטמים באו
2 ממזרח לירושלים ׃ ואמרו
איה הוא מי שנולד מלך
יהודים כי ראינו כוכבו במזרח
ובאנו להשתחוות לו ׃
3 וכשמע הורודוס המלך
נבהל הוא וכל ירושלים עמו ׃
4 ויאסף את־כל־שרי הכהנים
וסופרי־העם היה דורש מהם
באי זה מקום ילד המשיח ׃
והם

CAP. II.

1 *CVm ergo natus esset Iesus in Bethlehem Iuda in diebus Herodis regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Ierosoly-*
2 *mam,* 2 *dicentes: Vbi est qui natus est rex Iudæorum? vidimus enim stellam eius in Oriente, & venimus adorare eum.*

3 3 *Audiens autem Herodes rex, turbatus est, & omnis Ierosolyma cum illo.* 4 *Et congregans*
4 *omnes principes Sacerdotum, & Scribas populi, sciscitabatur ab eis, vbi Christus nasceretur?*

5 *At*

5 *At illi dixerunt ei: In Beth-*
lehem Judæ: Sic enim scriptum
est per Prophetam: 6 *Et tu*
Bethlehem terra Juda, nequa-
quam minima es in principibus
Juda: ex te enim exiet dux, qui
regat populum meum Jsraël.

7 *Tunc Herodes clam vocatis*
Magis diligenter didicit ab eis
tempus stellæ, quæ apparuit eis:
8 *& mittens eos in Bethlehem,*
dixit: Ite & interrogate diligen-
ter de puero: & cùm inueneritis,
renuntiate mihi, vt & ego ve-
niens adorem eum.

9 *Qui cùm audissent regem,*
abierunt: & ecce stella, quam
viderant in Oriente, antecedebat
eos, vsque dum veniens staret
supra vbi erat puer.

10 *Videntes autem stellam ga-*
uisi sunt gaudio magno valdè.
11 *Et intrantes domum, inue-*
nerunt puerum cum Maria ma-
tre eius, & procidentes adoraue-
runt eum. & apertis thesauris
suis obtulerunt ei munera, au-
rum, thus, & myrrham.
12 *Et responso accepto in so-*
mnis ne redirent ad Herodem,
per aliam viam reuersi sunt in
regionem suam. 13 *Qui cùm*
recessissent, ecce Angelus Domini
appa-

5 והם אמרו לו בבית־לחם
יהודה כי כן נאמר על־יד
6 הנביא ׃ ואתה בית־לחם
† ארץ יהודה אינך צעיר
באלפי יהודה כי ממך יצא
נגיד שימשול בעמי ישראל ׃
7 אז הורודוס קרא לחרטמים
בסתר ולמד מהם היטב עת
הככב שנראה אליהם ׃
8 וישלח אותם לבית־לחם
ויאמר לכו ודרשו היטב על
הילד וכאשר תמצאוהו
הגידו לי למען אבא גם אני
9 להשתחות לו ׃ וכאשר שמעו
את־המלך הלכו להם והנה
הככב שראו במזרח הלך
לפניהם עד שבא ועמד ממעל
למקום אשר שם הילד ׃
10 ובראותם הככב שמחו שמחה
11 גדולה עד־מאד ׃ ובבואם
בבית מצאו את־הילד עם
מרים אמו ובנפלם לארץ
השתחוו לו ויפתחו אוצרותם
ויקריבו לו מתנות זהב ולבונה
12 ומר ׃ וגענו בשנה שלא ישובו
להורודוס והם שבו בדרך
13 אחרת לארצם ׃ ואחר
שהלכו והנה מלאך יהוה
נראה

כ׳א׳
מיכה ה׳
† אפרתה
צעיר להיות
באלפי
יהודה ממך
לי יצא
להיות מושל
בישראל

נראה ליוסף בשנה לאמור
קום קח את־הילד ואת־אמו
וברח למצרים והיה שם עד־
אשר אומר אליך כי יהיה
שר־הורודוס יבקש הילד לאב
14 לאבדו ׃ והוא קם בלילה
וישא את־הילד ואת־אמו
15 ויברח מצרימה ׃ ויהי שם עד־
מות הורודוס להמלא דבר
יהוה על יד־הנביא שאמר
ממצרים קראתי לבני ׃
16 אז הורודוס כשראה כי התל
מהחרטמים קצף עד־מאד
וישלח וימית כל־הילדים
אשר בבית־לחם ובכל־
גבוליה מן שנתים ולמטה כפי
העת שדרש מהחרטמים ׃
17 אז נתקים אשר נאמר ביד
כ׳ א׳ ירמית לא׳ ירמיהו הנביא האומר ׃ קול
† תמרורים 18 ברמה נשמע נהי בכי † רבה
רחל מבכה על־בניה מאנה
כ׳ א׳ ˟ על־בנית 19 להנחם ˟ כי איננו ׃ ואחר
שמת הורודוס הנה מלאך
יהוה נראה בשנה ליוסף
20 במצרים ׃ ויאמר לו קום ושא
את־הילד ואת־אמו ולך
לארץ ישראל כי מתו
המבקשים את־נפש הילד ׃
ויקם

apparuit in somnis Ioseph, dicens: Surge, & accipe puerum, & matrem eius, & fuge in Aegyptum, & esto ibi vsque dum dicam tibi. Futurum est enim vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum.
14 Qui consurgens accepit puerum, et matrem eius nocte, & secessit in Aegyptum:
15 & erat ibi vsque ad obitum Herodis: vt adimpleretur quod dictum est à Domino per Prophetam dicentem: Ex Aegypto vocaui Filium meum.
16 Tunc Herodes videns quoniam illusus esset à Magis, iratus est valdè, & mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus eius à bimatu & infra secundùm tempus, quod exquisierat à Magis.

17 Tunc adimpletum est quod dictum est per Jeremiam Prophetam dicentem:
18 Vox in Rama audita est ploratus, & vlulatus multus: Rachel plorans filios suos, & noluit consolari, quia non sunt.
19 Defuncto autem Herode, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph in Aegypto,
20 dicens: Surge, & accipe puerum, & matrem eius, & vade in terram Israël: defuncti sunt enim, qui quærebant animam pueri.

Qui

21 *Qui consurgens, accepit puerum, & matrem eius, & venit in terram Israël:* 22 *Audiens autem quòd Archelaus regnaret in Iudæa pro Herode Patre suo, timuit illò ire: & admonitus in somnis, secessit in partes Galilææ.* 23 *Et veniens habitauit in ciuitate, quæ vocatur Nazareth: vt adimpleretur quod dictum est per Prophetas: Quoniam Nazaræus vocabitur.*

וַיָּקָם וַיִּקַּח אֶת־הַיֶּלֶד 21
וְאֶת־אִמּוֹ וַיָּבֹא אֶל־אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל׃ וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע כִּי מָלַךְ 22
אַרְקִילָאוּס בִּיהוּדָה תַּחַת
הוֹרוֹדוֹס אָבִיו יָרֵא לָלֶכֶת שָׁם
וְנִזְהַר בְּשֵׁנָה וְהָלַךְ אֶל־אֶרֶץ
הַגָּלִיל׃ וַיָּבֹא וַיֵּשֶׁב בְּעִיר 23
שֶׁנִּקְרֵאת נְצֶרֶת לְהִמָּלֵא מַה
שֶׁנֶּאֱמַר עַל־פִּי הַנְּבִיאִים כִּי
נָצְרִי יִקָּרֵא׃

CAP. III.

1 *IN diebus autem illis venit Ioannes Baptista prædicans in deserto Iudææ,* 2 *& dicens: Pœnitentiam agite: appropinquauit enim regnum cælorum.* 3 *Hic est enim, qui dictus est per Isaiam Prophetam dicentem: Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini: rectas facite semitas eius.* 4 *Ipse autem Ioannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & Zonam pelliceam circa lumbos suos: esca autem eius erat locustæ, & mel silvestre.* 5 *Tunc exibat ad eum Ierosolyma, & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanem;* 6 *& baptizabantur ab eo in Iordane, confitentes peccata sua.*
7 *Videns autem multos Pharisæorum &* Saddu-

פ׳ ג׳

בַּיָּמִים הָהֵם בָּא יוֹחָנָן 1
הַטּוֹבֵל מְבַשֵּׂר בְּמִדְבַּר יְהוּדָה
לֵאמוֹר׃ עֲשׂוּ תְשׁוּבָה כִּי קָרְבָה 2
מַלְכוּת שָׁמַיִם׃ וְזֶה הוּא אֲשֶׁר 3
נֶאֱמַר עַל יַד יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא
הָאוֹמֵר קוֹל קוֹרֵא בְּמִדְבָּר
פַּנּוּ דֶרֶךְ יְהוָה יַשְּׁרוּ* מְסִלּוֹתָיו׃
וְהָיָה לְבוּשׁוֹ שֶׁל יוֹחָנָן 4
מִשַּׂעֲרוֹת הַגְּמַלִּים וְאֵזוֹר עוֹר
עַל מָתְנָיו וּמַאֲכָלוֹ הָיָה אַרְבֶּה
וּדְבַשׁ יַעְרִי׃ אָז יָצְאוּ אֵלָיו 5
מִירוּשָׁלַיִם וְכָל־יְהוּדָה וְכָל־
מָחוֹז סָבִיב הַיַּרְדֵּן׃ וְנִטְבְּלוּ 6
מִמֶּנּוּ בַּיַּרְדֵּן הַמּוֹדִים חֵטְא
חַטֹּאתֵיהֶם׃ וְכַאֲשֶׁר רָאָה 7
רַבִּים מֵהַפְּרוּשִׁים וּמִן הַצַּד
הַצְּדוּקִים

נ׳ א׳
ישע׳׳ מ׳
* בָּעֲרָבָה
מְסִלָּה
לֵאלֹהֵינוּ

הצדוקים הבאים לטבילתו
אמר להם ילדי האפעים מי
הודיע לכם לברח מחרון
הבא : לכן עשו פרי הראוי 8
לתשובה : ואל-תאבו לאמור 9
בלבבכם יש לנו אב אברהם כי
אני אומר לכם האלהים יכול
להקים בני אברהם מהאבנים
האלה : וכבר הגרזן הושם על- 10
שרש העצים אם כן כל-עץ
שאינו עושה פרי טוב יכרת
ולאש ישלח : אכן אני מטבל 11
אתכם במים לתשובה ומי
שיבוא אחרי הוא חזק ממני
ואני איני ראוי לשאת את-
נעליו והוא יטבלכם ברוח
הקדוש ובאש : ובידו מזרהו 12
ויטהר את-גרנו ואסף את-
חטיו לאסם והתבן ישרף
באש שלא תכבה : אז בא 13
ישוע מן הגליל לירדן בעבור
שיטבל ממנו : ויוחנן מנע 14
אותו באמור אני צריך לה
להטבל ממך ואתה בא אלי :
ויען ישוע ויאמר לו הנח עתה 15
כי כך יאות לנו למלא כל-
צדקה אז הניח לו : ואחר 16
שנטבל ישוע מיד עלה מהמ
מהמים

Sadduceorum venientes ad baptismum suum, dixit eis: Progenies viperarum, quis demonstrauit vobis fugere à ventura ira? 8 Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ. 9 Et ne velitis dicere contra vos: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. 10 Jam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. 11 Ego quidem baptiZo vos in aqua in pœnitentiam: qui autem post me venturus est, fortior me est, cuius non sum dignus calceamenta portare: ipse vos baptiZabit in Spiritu sancto, & igni. 12 Cuius ventilabrum in manu sua: & permundabit aream suam: & congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili. 13 Tunc venit Jesus à Galilæa in Iordanem ad Joannem, vt baptiZaretur ab eo. 14 Joannes autem prohibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptiZari, & tu venis ad me?

15 Respondens autem Jesus, dixit ei: Sine modo: sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Tunc dimisit eum. 16 BaptiZatus autē Jesus, confestim ascendit

de

de aqua. Et ecce aperti sunt ei
cæli: & vidit Spiritum Dei de-
scendentem sicut columbam, &
venientem super se. 17 Et ecce
vox de cælis dicens: Hic est Fi-
lius meus dilectus, in quo mihi
complacui.

CAP. IV.

1 *TVnc Iesus ductus est in*
desertum à Spiritu, vt
tentaretur à Diabolo. 2 Et
cùm ieiunasset quadraginta die-
bus, & quadraginta noctibus po-
stea esuriit. 3 Et accedens ten-
tator dixit ei: Si Filius Dei es,
dic vt lapides isti panes fiant.

4 Qui respondens dixit: Scri-
ptum est: Non in solo pane viuit
homo, sed in omni verbo, quod
procedit de ore Dei. 5 Tunc as-
sumpsit eum Diabolus in sanctam
ciuitatem, & statuit eum super
pinnaculum templi, 6 & dixit
ei. Si Filius Dei es, mitte te
deorsum. Scriptum est enim:
Quia Angelis suis mandauit de
te, & in manibus tollent te, ne
fortè offendas ad lapidem pedem
tuum. 7 Ait illi Jesus: Rur-
sum scriptum est: Non tentabis
Dominum Deum tuum.
8 Iterum assumpsit eum Dia-
bolus in montem excelsum val-
dè: & ostendit ei omnia

מהמים והנה נפתחו השמים
אליו וראה רוח אלהים יורדת
17 כיונה ובאה עליו ׃ והנה קול
מהשמים אומר זה הוא בני
אהובי אשר בו רצתה נפשי ׃

פ׳ ד׳

1 אז הובא ישוע על־ידי הרוח
במדבר למען ינסה מהשטן ׃
2 וכאשר צם ארבעים יום
וארבעים לילה אחר כן נרעב ׃
3 ובקרוב המנסה אמר לו אם
בן האלהים אתה אמור
שהאבנים האלה יעשו לחם
4 לחמים ׃ והוא בענותו אמר
כתוב לא על־הלחם לבדו
יחיה האדם † כי־אם בכל־
5 דבר אשר יוצא מפי יהוה ׃ אז
העלהו השטן לעיר הקדושה
ויעמידהו על־פנת ההיכל ׃
6 ואמר לו אם־בן־האלהים
אתה התנפל למטה כי כתוב
כי מלאכיו יצוה לך * ועל־
כפים ישאונך פן־תגוף באבן
7 רגלך ׃ וישוע אמר לו גם
כתוב לא תנסה את־יהוה
8 אלהיך ׃ ועוד נשאו השטן על־
הר גבה מאד ויראהו כל־
ממלכות

נ׳א׳
דברים ח׳
† כי על־כל
מוצא פי יהוה
יחיה האדם

נ׳א׳
תהלים צ׳א׳
לשמרך
בכל־דרכיך

מַמְלְכוֹת הָעוֹלָם וּכְבוֹדָן׃
9 וַיֹּאמֶר לוֹ כָּל־אֵלֶּה אֶתֶּן לְךָ
אִם תִּפּוֹל וְתִשְׁתַּחֲוֶה לִי׃ אָז
10 אָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ לֵךְ שָׂטָן כִּי־
כָתוּב אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ †
תִּשְׁתַּחֲוֶה וְאוֹתוֹ לְבַדּוֹ תַעֲבוֹד׃
11 אָז הֱנִיחוֹ הַשָּׂטָן וְהִנֵּה מַלְאָכִים
12 קָרְבוּ וְשֵׁרְתוּ אוֹתוֹ׃ וְאַחַר
שֶׁשָּׁמַע יֵשׁוּעַ כִּי־יוֹחָנָן נֶאֱסַר
13 הָלַךְ לְגָלִיל׃ וַיַּעֲזוֹב אֶת־עִיר
נְצָרֶת וַיָּבוֹא וַיֵּשֶׁב בִּכְפַר־נָחוּם
עַל־הַיָּם בִּגְבוּל זְבֻלוּן וְנַפְתָּלִי׃
לְהִמָּלֵא הַנֶּאֱמָר עַל־יַד יְשַׁעְיָה
15 הַנָּבִיא׃ אַרְצָה זְבֻלוּן וְאַרְצָה
נַפְתָּלִי דֶּרֶךְ הַיָּם עֵבֶר הַיַּרְדֵּן
16 גְּלִיל הַגּוֹיִם׃ הָעָם ״ הַיּוֹשְׁבִים
בַּחוֹשֶׁךְ רָאוּ אוֹר גָּדוֹל יוֹשְׁבֵי
בְּאֶרֶץ צַלְמָוֶת אוֹר נָגַהּ
17 עֲלֵיהֶם׃ מִשָּׁם הֵחֵל יֵשׁוּעַ
לִדְרוֹשׁ וְלֵאמֹר עֲשׂוּ תְשׁוּבָה
כִּי קְרוֹבָה מַלְכוּת שָׁמַיִם׃
18 וּכְשֶׁהָלַךְ יֵשׁוּעַ עַל־יַם הַגָּלִיל
וַיַּרְא שְׁנֵי אַחִים לְשִׁמְעוֹן
שֶׁנִּקְרָא כֵּיפָא וְאַנְדְּרֵיעַ אָחִיו
הַפּוֹרְשִׂים הָרֶשֶׁת בַּיָּם כִּי־
19 דַיָּגִים הֵם׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
לְכוּ אַחֲרַי וְאֶעֱשֶׂה שֶׁתֵּעָשׂוּ
דַיָּגֵי בְּנֵי אָדָם׃

וְהֵם

כ׳ א׳
דברים ו׳
† תִּירָא
וְאוֹתוֹ תַעֲבוֹד

כ׳ א׳
ישעיה ה׳
״ הַהֹלְכִים

regnà mundi, & gloria eorum,
9 & dixit ei: Hæc omnia tibi
dabo, si cadens adoraueris me.
10 Tunc dicit ei Jesus: Va-
de Satana: Scriptum est enim:
Dominum Deum tuum adorabis,
& illi soli seruies.
11 Tunc reliquit eum Diabo-
lus: & ecce Angeli accesserunt,
& ministrabant ei. 12 Cùm
autem audisset Jesus quòd Joan-
nes traditus esset: secessit in Ga-
lilæam: 13 & relicta ciuitate
Nazareth, venit, & habitauit
in Capharnaum maritima, in
finibus Zabulon, & Nephtha-
lim: 14 vt adimpleretur quod
dictum est per Isaiã Prophetam:
15 Terra Zabulon, & terra
Nephthalim, via maris trans
Jordanem, Galilæa gentium:
16 populus, qui sedebat in tene-
bris, vidit lucem magnam: &
sedentibus in regione vmbræ mor-
tis, lux orta est eis. 17 Exinde
cœpit Jesus prædicare, & dicere:
Pœnitentiam agite: appropin-
quauit enim regnum cælorum:
18 Ambulans autem Jesus iux-
ta mare Galilææ, vidit duos fra-
tres, Simonem, qui vocatur Pe-
trus, & Andream fratrem eius,
mittentes rete in mare, (erant
enim Piscatores) 19 & ait illis:
Venite post me, & faciam vos fie-
ri piscatores hominum.

At illi

20 *At illi continuò relictis reti-*
bus secuti sunt eum. 21 *Et pro-*
cedens inde, vidit alios duos fra-
tres, Iacobum Zebedæi, & Jo-
annem fratrem eius in naui cum
Zebedæo patre eorum, reficientes
retia sua: & vocauit eos. 22
Illi autem statim relictis retibus
& patre, secuti sunt eum. 23 *Et*
circuibat Jesus totam Galilæam,
docens in Synagogis eorum, &
prædicans euangelium regni: &
sanans omnem languorem, &
omnem infirmitatem in populo.
24 *Et abijt opinio eius in totam*
Syriam, & obtulerunt ei omnes
malè habentes, varijs languori-
bus, & tormentis comprehensos,
& qui dæmonia habebant, & lu-
naticos, & paralyticos, & cura-
uit eos: 25 *Et secutæ sunt eum*
turbæ multæ de Galilæa, & De-
capoli, & de Jerosolymis & de
Judæa, & de trans Jordanem.

20 וְהֵם מִיָּד עָזְבוּ הָרֶשָׁתוֹת וְהָלְכוּ
21 אַחֲרָיו ׃ וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם וַיַּרְא שְׁנֵי
אַחִים אֲחֵרִים לְיַעֲקֹב שֶׁל־זַבְדִּי
וְיוֹחָנָן אָחִיו בַּסְּפִינָה עִם זַבְדִּי
אֲבִיהֶם הַתּוֹפְרִים רִשְׁתוֹתָם
22 וַיִּקְרָא אוֹתָם ׃ וְהֵם מִיָּד
בְּעָזְבָם הָרֶשָׁתוֹת וְאֶת־
23 אֲבִיהֶם הָלְכוּ אַחֲרָיו ׃ וַיֵּלֶךְ
יֵשׁוּעַ סָבִיב בְּכָל־הַגָּלִיל וַיְלַמֵּד
בְּכְנֵסִיּוֹתֵיהֶם וַיְבַשֵּׂר בְּשׂוֹרַת
הַמַּלְכוּת וַיְרַפֵּא כָל־מַכְאוֹב
24 וְכָל־חוֹלִי בָּעָם ׃ וַתֵּצֵא
שְׁמוּעָתוֹ בְּכָל־אֶרֶץ אֲרָם
וַיָּבִאוּ אֵלָיו כֹּל אֲשֶׁר לָהֶם חוֹלִי
וַאֲשֶׁר הָיוּ כוֹאֲבִים וּמְעֻנִּים
וַאֲשֶׁר הָיוּ בַּעֲלֵי שֵׁדִים וְיָרְחָנִים
וּנְשׁוּלֵי אֵבָרִים וַיְרַפֵּא אוֹתָם ׃
25 וַיָּבוֹאוּ אַחֲרָיו כִּיתּוֹת רַבּוֹת
מֵהַגָּלִיל וּמִן עֶשֶׂר עָרִים וּמִן
יְרוּשָׁלַיִם וּמִן יְהוּדָה וּמִן עֵבֶר
הַיַּרְדֵּן ׃

CAP. V.

פ׳ ה׳

1 *Videns autem Jesus turbas,*
ascendit in montem, &
cùm sedisset, accesserunt ad eum
discipuli eius, 2 *& aperiens os*
suum docebat eos, dicens: 3 *Bea-*
ti pauperes spiritu: quoniam ipso-

1 וַיְהִי אֲשֶׁר רָאָה יֵשׁוּעַ אֶת־
הַכִּיתּוֹת עָלָה לָהָר וְכַאֲשֶׁר
יָשַׁב נִגְּשׁוּ אֵלָיו תַּלְמִידָיו ׃
2 וּבִפְתוֹחַ פִּיו לִמֵּד אוֹתָם
3 לֵאמֹר ׃ אַשְׁרֵי עֲנִיֵּי הָרוּחַ כִּי
לָהֶם

4 לָהֶם מַלְכוּת שָׁמָיִם ׃ אַשְׁרֵי
הָעֲנָוִים כִּי הֵם יִנְחֲלוּ אָרֶץ ׃
5 אַשְׁרֵי הָאֲבֵלִים כִּי־הֵם יְנוּחָמוּ ׃
6 אַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּרְעֲבוּ וְיִצְמְאוּ
7 לַצְּדָקָה כִּי־הֵם יִשְׂבָּעוּ ׃ אַשְׁרֵי
הָרַחֲמָנִים כִּי־הֵם יְקֻנּוּ
8 הָרַחֲמִים ׃ אַשְׁרֵי בָרֵי לֵבָב כִּי־
9 הֵם יִרְאוּ הָאֱלֹהִים ׃ אַשְׁרֵי
הַשְּׁלֵמִים כִּי בְנֵי הָאֱלֹהִים
10 יִקָּרְאוּ ׃ אַשְׁרֵי הַסּוֹבְלִים
רִידוּף בִּשְׁבִיל הַצְּדָקָה כִּי לָהֶם
11 מַלְכוּת שָׁמָיִם ׃ אַשְׁרֵיכֶם
כְּשֶׁיְּקַלְּלוּ אֶתְכֶם וְכַאֲשֶׁר
יִרְדְּפוּ אֶתְכֶם וְיֹאמְרוּ נֶגְדְּכֶם
12 כָּל־רָעָה בַּשֶּׁקֶר לְמַעֲנִי ׃ שִׂמְחוּ
וְגִילוּ כִּי־שְׂכַרְכֶם הוּא רַב
בַּשָּׁמַיִם כִּי־כֵן רָדְפוּ לַנְּבִיאִים
13 אֲשֶׁר הָיוּ לִפְנֵיכֶם ׃ אַתֶּם מֶלַח
הָאָרֶץ וְאִם הַמֶּלַח יִתְטַפֵּל
בַּמֶּה יִמְלָחוּ לְאֶפֶס יוֹעִיל עוֹד
כִּי־אִם לְהַשְׁלִיךְ לָחוּץ וְיֵרָמֵס
14 מִבְּנֵי אָדָם ׃ אַתֶּם אוֹר הָעוֹלָם
לֹא תוּכַל לְהִסָּתֵר עִיר שֶׁהִיא
15 עַל־הָהָר ׃ וְאֵין מַדְלִיקִים נֵר
וּמַנִּיחִים אוֹתָהּ תַּחַת הָאֵיפָה
כִּי־אִם עַל־הַמְּנוֹרָה לְהָאִיר
16 לְכָל־אֲשֶׁר בַּבַּיִת ׃ כֵּן יָאִיר
אוֹרְכֶם לִפְנֵי הָאֲנָשִׁים שֶׁיִּרְאוּ
מַעֲשֵׂיכֶם

ipsorum est regnum cælorum. 4
Beati mites: quoniam ipsi possi-
debunt terram. 5 Beati qui lu-
gent: quoniam ipsi consolabun-
tur. 6 Beati, qui esuriunt, &
sitiunt iustitiam: quoniam ipsi
saturabuntur. 7 Beati miseri-
cordes: quoniam ipsi misericordiã
cõsequentur. 8 Beati mundo
corde: quoniam ipsi Deum vide-
bunt. 9 Beati pacifici: quoniam
filij Dei vocabuntur. 10 Beati,
qui persecutionem patiuntur pro-
pter iustitiam: quoniam ipsorum
est regnum cælorum. 11 Beati
estis cùm maledixerint vobis, &
persecuti vos fuerint, & dixerint
omne malum aduersum vos men-
tientes, propter me: 12 gaude-
te, & exultate, quoniam merces
vestra copiosa est in cælis. Sic
enim persecuti sunt Prophetas,
qui fuerunt ante vos. 13 Vos
estis sal terræ. Quòd si sal euanue-
rit, in quo salietur? ad nihilum
valet vltra, nisi vt mittatur fo-
ras, & conculcetur ab homini-
bus. 14 Vos estis lux mundi.
Non potest ciuitas abscondi su-
pra montem posita. 15 neque
accendunt lucernam, & ponunt
eam sub modio, sed super candela-
brum vt luceat omnibus, qui in
domo sunt.
16 Sic luceat lux vestra co-
ram hominibus: vt videant opera
vestra

vestra bona, & glorificent Pa-
trem vestrum, qui in cælis est.
17 *Nolite putare quoniam ve-*
ni soluere legem, aut Prophetas:
non veni soluere, sed adimplere.
18 *Amen quippe dico vobis, do-*
nec transeat cælum & terra, iota
vnum, aut vnus apex non præ-
teribit à lege, donec omnia fiant.

19 *Qui ergo soluerit vnum de*
mandatis istis minimis, & docue-
rit sic homines, minimus vocabi-
tur in regno cælorum: qui autem
fecerit & docuerit, hic magnus
vocabitur in regno cælorum.

20 *Dico enim vobis, quia nisi*
abundauerit iustitia vestra plus
quàm Scribarum, & Pharisæo-
rum, non intrabitis in regnum
cælorum. 21 *Audistis quia*
dictum est antiquis: Non occi-
des: qui autem occiderit, reus
erit iudicio. 22 *Ego autem*
dico vobis: quia omnis, qui ira-
scitur fratri suo, reus erit iudicio.
Qui autem dixerit fratri suo ra-
ca: reus erit concilio. Qui au-
tem dixerit, fatue: reus erit ge-
hennæ ignis. 23 *Si ergo offers*
munus tuum ad Altare & ibi
recordatus fueris quia frater
tuus habet aliquid aduersum
te:

מַעֲשֵׂיכֶם הַטּוֹבִים וִיכַבְּדוּ
לַאֲבִיכֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם ׃ אַל־ 17
תַּחְשְׁבוּ שֶׁבָּאתִי לְבַטֵּל הַתּוֹרָה
אוֹ אֶת־הַנְּבִיאִים לֹא בָאתִי
לְבַטֵּל כִּי־אִם לְמַלֵּא ׃ אָמֵן 18
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם עַד־שֶׁיַּעַבְרוּ
שָׁמַיִם וָאָרֶץ יוֹד אַחַת אוֹ
עוֹקֶץ אֶחָד לֹא יַעֲבֹר מֵהַתּוֹרָה
עַד־שֶׁיֵּעָשׂוּ כֻלָּם ׃ לָכֵן מִי 19
שֶׁיְּבַטֵּל אַחַת מֵהַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה
הַקְּטַנּוֹת וִילַמֵּד כֵּן אֶת־בְּנֵי
הָאָדָם קָטוֹן יִקָּרֵא בְּמַלְכוּת
שָׁמַיִם וּמִי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה וִילַמֵּד
זֹאת גָּדוֹל יִקָּרֵא בְמַלְכוּת
שָׁמָיִם ׃ וַאֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי־ 20
אִם לֹא־יוֹתֵר צִדְקַתְכֶם
מִצִּדְקַת הַסּוֹפְרִים וְהַפְּרוּשִׁים
לֹא תָבוֹאוּ בְּמַלְכוּת שָׁמָיִם ׃
שְׁמַעְתֶּם כִּי נֶאֱמַר לַקַּדְמוֹנִים 21
לֹא־תִרְצָח וּמִי שֶׁיִּרְצַח חַיָּב
לְמִשְׁפָּט ׃ אַךְ אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם 22
כִּי כָל־מִי שֶׁיִּרְגַּז עַל־אָחִיו חַיָּב
לְמִשְׁפָּט וּמִי שֶׁיֹּאמַר לְאָחִיו
רֵיקָה חַיָּב לַעֲצַת הַכְּנֶסֶת וּמִי
שֶׁיֹּאמַר נָבָל חַיָּב לְאֵשׁ שֶׁל־
גֵּיהִנֹּם ׃ לָכֵן אִם תַּקְרִיב 23
מִנְחָתְךָ אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וְשָׁם
תִּזְכֹּר שֶׁיֵּשׁ לְאָחִיךָ עָלֶיךָ
מְאוּמָה ׃

24 מאומה׃ הניח שם מתנתך
לפני המזבח ולך תחילת
לכפר את־פני אחיך ואז
25 בבאך תקריב מתנתך׃ תם
תסכים עם נגדך מהרת
כשתהיה עמו בדרך פן־ימסרך
המנגד לשפט והשופט ימסרך
לשוטר ותשלך אל־בית
26 הכלא׃ אמן אני אומר לך
לא תצא משם עד־שתשלם
27 הרבוע האחרון׃ שמעתם
כי־נאמר לקדמונים לא־
28 תנאף׃ אך אני אומר לכם
כי כל מי שראה אשה
להתאוות אותה כבר נאף
29 אותה בלבו׃ ואם עינך
הימנית תכשילך נקר אותה
והשלך ממך כי טוב לך שת
שתאבד אחת מאבריך
משתשלך כל־גופך אל־
30 גהינם׃ ואם ידך הימנית
תכשילך קצץ אותה והשלכה
ממך כי־טוב לך שתאבד
אחת מאבריך משתשלך כל־
31 גופך אל־גהינם׃ ונאמר כל
מי שישלך אשתו יכתוב לה
32 ספר כריתות׃ אך אני אומר
לכם כל מי שישלך אשתו
מבלעדי

te: 24 relinque ibi munus tuum ante Altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo & tunc veniens offeres munus tuum.
25 Esto consentiens aduersario tuo citò dum es in via cum eo: ne fortè tradat te aduersarius iudici, & iudex tradat te ministro & in carcerem mittaris.

26 Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas nouissimum quadrantem. 27 Audistis quia dictum est antiquis: Non mœchaberis. 28 Ego autem dico vobis: quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, iam mœchatus est eam in corde suo. 29 Quòd si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proijce abs te: expedit enim tibi vt pereat vnum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam.
30 Et si dextra manus tua scandalizat te, abscinde eam, & proijce abs te: expedit enim tibi vt pereat vnum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum eat in gehennam. 31 Dictum est autem: Quicumque dimiserit vxorem suam, det ei libellum repudij.
32 Ego autem dico vobis: Quia omnis qui dimiserit vxorem suã,

exce-

excepta fornicationis causa, facit
eam mœchari: & qui dimissam
duxerit, adulterat. 33 *Iterum*
audistis quia dictum est antiquis:
Non periurabis: reddes autem
Domino iuramenta tua.

34 *Ego autem dico vobis non*
iurare omninò, neque per cælum,
quia thronus Dei est: 35 *ne-*
que per terram, quia scabellum
est pedum eius: neque per Ierosolymam, quia ciuitas est magni
regis: 36 *neque per caput tuum*
iuraueris, quia non potes vnum capillum album facere, aut nigrum:

37 *Sit autem sermo vester, est,*
est: non, non: quod autem his abundantius est, à malo est.

38 *Audistis quia dictum est:*
Oculum pro oculo, & dentem
pro dente. 39 *Ego autem dico*
vobis, non resistere malo: sed si
quis te percusserit in dexteram
maxillam tuam, præbe illi & alteram: 40 *& ei qui vult tecum*
iudicio contendere, & tunicam
tuam tollere, dimitte ei & pallium. 41 *& quicumque te angariauerit mille passus, vade cum*
illo & alia duo.

42 *Qui petit à te, da ei: & volenti mutuari à te, ne auertaris.*

43 *Audistis quia dictum*
est:

מבלעדי סבת הזנות יעשה
שהיא מנאפת וכל מי שיקח
הגרושה הוא מנאף ׃ עוד 33
שמעתם כי־נאמר לקדמונים
לא תשבע ותשלם ליהוה
נדריך ׃ אך אני אומר לכם 34
לא תשבעו מכל וכל לא
בשמים כי־כסא אלהים הם ׃
ולא בארץ כי־הדום־רגליו היא 35
ולא בירושלים כי־היא עיר
המלך הגדול ׃ ולא תשבע 36
בראשך יען שאין לך יכולת
להלבין שער אחד או
להשחירו ׃ כי־אם יהיה 37
דבורכם הן הן לא לא ומה
שהוא יותר מאלה מהרע
הוא ׃ שמעתם כי־נאמר עין 38
תחת עין שן תחת שן ׃ אך אני 39
אומר לכם אל־תתחרה נגד
הרע אלא אם יכך על־הלחי
הימנית תטה אליו האחרת ׃
וכל מי־שירצה לריב עמך 40
במשפט ורוצה לקחת כתנתך
הנח לו גם האדרת ׃ ומי 41
שינוש לך על־מיל אחד לך
עמו עוד שנים ׃ ומי ששואל 42
ממך תן לו ואם ישאל ממך
לא תשוב אחור ׃ שמעתם כי 43
נאמר

נאמר ואהבת לרעך ותשנא
44 את־אויבך ׃ אך אני אומר
לכם אהבו את־אויביכם
והטיבו לאותם שישנאו
אתכם והתפללו בעד
רודפיכם ובעד מחרפיכם ׃
45 למען תהיו בני אביכם
שבשמים שמזריח שמשו על־
טובים ורעים וממטיר על־
46 צדיקים ועל־רשעים ׃ כי אם
תאהבו לאותם שאהבים
אתכם מה־גמול יהיה לכם
הלא גם בעלי המכס עושים
47 כן ׃ ואם תשאלו בשלום
אחיכם לבד מה־יתרון אתם
עושים הלוא גם הגוים עושים
48 כן ׃ על־כן תהיו תמימים
כאשר אביכם שבשמים הוא
תמים ׃

est: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.

44 *Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos: & orate pro persequentibus, & calumniantibus vos:* 45 *ut sitis filij Patris vestri, qui in cælis est, qui solem suum oriri facit super bonos, & malos, & pluit super iustos, & iniustos.*

46 *Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & publicani hoc faciunt?*

47 *Et si salutaueritis fratres vestros tantùm, quid amplius facitis? nonne & ethnici hoc faciunt?*

48 *Estote ergo vos perfecti, sicut & Pater vester cælestis perfectus est.*

פ׳ ו

1 מרשו שלא תעשו צדקתכם
לפני־האנשים כדי־שתראו
מהם כי לא יהיה לכם שכר
2 אצל אביכם שבשמים ׃ לכן
כאשר תעשה הצדקה לא
התתקע בשופר לפניך כמו
שעושים החנפים בבתי
כנסיות

CAP. VI.

1 *ATtendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum, qui in cælis est.* 2 *Cùm ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in*

Synago-

Synagogis, & in vicis, vt hono-
rificentur ab hominibus: Amen
dico vobis, receperunt mercedem
suam.
3 *Te autem faciente eleemosy-*
nam, nesciat sinistra tua quid
faciat dextera tua: 4 *vt sit*
eleemosyna tua in abscondito, &
Pater tuus, qui videt in abscon-
dito, reddet tibi.

5 *Et cùm oratis, non eritis*
sicuti hypocritæ, qui amant in
Synagogis, & in angulis platea-
rum stantes orare, vt videan-
tur ab hominibus: Amen dico
vobis, receperunt mercedem
suam.
6 *Tu autem cùm oraueris, in-*
tra in cubiculum tuum, & clau-
so ostio, ora Patrem tuum in ab-
scondito, & Pater tuus, qui vi-
det in abscondito, reddet tibi.
7 *Orantes autem, nolite mul-*
tum loqui, sicut ethnici. putant
enim, quòd in multiloquio suo
exaudiantur.

8 *Nolite ergo assimilari eis.*
scit enim Pater vester, quid opus
sit vobis, antequam petatis eum.
9 *Sic ergo vos orabitis: Pater*
noster, qui es in cælis: sanctifice-
tur nomen tuum.
10 *Adueniat regnum tuum.*

כְּנֵסִיּוֹת וּבִמְבוֹאוֹת בַּעֲבוּר
שֶׁיְּכַבְּדוּ אוֹתָם הָאֲנָשִׁים אָמֵן
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם שֶׁקִּבְּלוּ
שְׂכָרָם ׃ וְאַתָּה כְּשֶׁתַּעֲשֶׂה 3
צְדָקָה לֹא תֵדַע יָדְךָ הַשֵּׂם
הַשְּׂמָאלִית מַה־שֶּׁעָשְׂתָה
יָדְךָ הַיְמָנִית ׃ כְּדֵי־שֶׁתִּהְיֶה 4
צִדְקָתְךָ בַּסֵּתֶר וְאָבִיךָ שֶׁרוֹאֶה
בַּסֵּתֶר הוּא יְשַׁלֵּם לָךְ ׃
וּכְשֶׁתִּתְפַּלְּלוּ לֹא־תִהְיוּ כְּמוֹ 5
הַחֲנֵפִים שֶׁאוֹהֲבִים לְהִתְפַּלֵּל
בְּעָמְדָם בַּמַּקְהֵלוֹת וּבְפִנּוֹת
הַחוּצוֹת כְּדֵי־שֶׁיֵּרָאוּ מֵהָא
מֵהָאֲנָשִׁים אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם כִּי קִבְּלוּ שְׂכָרָם ׃ וְאַתָּה 6
כְּשֶׁתִּתְפַּלֵּל בּוֹא לְחַדְרְךָ
וּבִסְגוֹר הַדֶּלֶת תִּתְפַּלֵּל אֶל־
אָבִיךָ בַּסֵּתֶר וְאָבִיךָ שֶׁרוֹאֶה
בַּמִּסְתָּר יְשַׁלֵּם לָךְ ׃ וְאַתֶּם 7
כְּשֶׁתִּתְפַּלְּלוּ אַל־תֹּאבוּ
לְהַרְבּוֹת בִּדְבָרִים כְּמוֹ הַגּוֹיִם
כִּי הֵם חוֹשְׁבִים כִּי בְּרוֹב
דִּבְרֵיהֶם יִשָּׁמְעוּ ׃ לָכֵן אַל־ 8
תֹּאבוּ לִהְיוֹת דּוֹמִים לָהֶם כִּי־
יוֹדֵעַ אֲבִיכֶם מַה־שֶּׁאַתֶּם
צְרִיכִים טֶרֶם שֶׁתִּפְנוּ לוֹ ׃ לָכֵן 9
תִּתְפַּלְּלוּ כֵּן אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם
יִתְקַדֵּשׁ שְׁמֶךָ ׃ תָּבוֹא מַלְכוּתֶךָ 10

יעשה רצונך כאשר בשמים
גם בארץ׃ לחמנו על־הקיום
תן־לנו היום׃ ומחול לנו
חובותינו כאשר אנו מוחלים
לבעלי חובותינו׃ ואל־
תביאנו לידי נסיון אלא
הצילנו מרע אמן׃ ואם
תסלחו לבני אדם חטאתיהם
גם אביכם שבשמים יסלח
לכם חטאתיכם׃ ואם לא־
תסלחו לאנשים אביכם לא
יסלח לכם חטאתיכם׃ ואתם
כשתצומו אל־תאבו להיות
כחנפים וזעפים שמכהים את־
פניהם להראת בעיני האדם
שהם צמים אמן אני אומר
לכם כי־קבלו שכרם׃ ואתה
כאשר תצום סוך ראשך ורחץ
פניך׃ כדי־שלא תראה
לאנשים שאתה צם כי־אם
לאביך שהוא בסתר ואביך
שהוא ראה בסתר הוא ישלם
לך׃ אל־תקבצו לכם אוצרות
על־הארץ אשר שם חסיל ועש
יאכל וגנבים יחתרו שם
וגנבו׃ כי־אם קבצו לכם
אוצרות בשמים ששם חסיל
ועש לא־ישחית וגנבים לא־
יחתרו

Fiat voluntas tua, sicut in cælo,
11 *& in terra. 11 Panem no-*
strum supersubstantialem da no-
12 *bis hodie. 12 Et dimitte nobis*
debita nostra, sicut & nos dimit-
13 *timus debitoribus nostris. 13 Et*
ne nos inducas in tentationem,
Sed libera nos à malo. Amen.
14 *14 Si enim dimiseritis homini-*
bus peccata eorum: dimittet &
vobis Pater vester cælestis delicta
vestra. 15 Si autem non dimi-
15 *seritis hominibus. nec Pater ve-*
ster dimittet vobis peccata vestra.
16 *16 Cùm autem ieiunatis, noli-*
te fieri sicuti hypocritæ tristes, ex-
terminant enim facies suas, vt
appareant hominibus ieiunantes.
Amen dico vobis, quia recepe-
runt mercedem suam.

17 *17 Tu autem, cùm ieiunas,*
vnge caput tuum, & faciem
tuam laua, 18 ne videaris ho-
18 *minibus ieiunans, sed Patri tuo,*
qui est in abscondito: & Pater
tuus, qui videt in abscondito,
reddet tibi.

19 *19 Nolite thesaurizare vobis*
thesauros in terra: vbi ærugo, &
tinea demolitur: & vbi fures ef-
fodiunt, & furantur. 20 The-
20 *saurizate autem vobis thesauros*
in cælo: vbi neque ærugo, neque
tinea demolitur, & vbi fures non
effo-

effodiunt, nec furantur. 21 Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. 22 Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex: totum corpus tuum lucidum erit. 23 Si autem oculus tuus fuerit nequam: totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen, quod in te est, tenebræ sunt: ipsæ tenebræ quantæ erunt? 24 Nemo potest duobus dominis seruire: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum sustinebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo seruire, & mammonæ.

25 Ideò dico vobis, ne soliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plùs est quàm esca: & corpus plùs quàm vestimentum?

26 Respicite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & Pater vester cælestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis? 27 Quis autem vestrum cogitans potest adijcere ad staturam suam cubitum vnum?

28 Et de vestimento quid soliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant, neque

יחתרו ולא־יגנבו : כי במקום 21
שיהיה אוצרך שם יהיה לבבך : 22
נר גופך היא עינך ואם עינך
תהיה תמים כל־גופך יהיה
בהיר : ואם־עינך תהיה רעה 23
כל־גופך יהיה באפלה לכן
אם־אור שבך אפלה האפלה
כמה תהיה : לא־יש אדם 24
שיכול לעבד שני אדונים כי־
אם או ישנא האחד ויאהב
לאחד או יתמוך לאחד ויעזב
לאחד לא־תוכלו לעבד את־
האלהים ואת־הממון : ועל־ 25
כן אני אומר לכם לא־
תשתדלו לנפשכם מה
שתאכלו ולגופכם מה ש
שתלבשו הלא־הנפש היא
יותר מהאוכל והגוף יותר
מהבגד : ראו עופות השמים כי 26
אינן זרעות ואינן קצרות ואינן
אספות לאסמים ואביכם
שבשמים מספיק להם הלא־
אתם יותר מאוד מהם : ומי 27
ביניכם בחשוב יוכל להוסיף
על־קומתו אמה אחת : ועל־ 28
המלבוש למה תשתדלו
הביטו שושני השדה היאך
גדלים אינם עומלים ואינם

29 טוּיִם׃ אָמְנָם אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם
שֶׁשְּׁלֹמֹה בְּכָל־כְּבוֹדוֹ לֹא־הָיָה
30 מְכֻסֶּה כְּמוֹ אֶחָד מֵהֶם׃ וְאִם
עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה שֶׁהַיּוֹם הוּא וּמָחָר
יֻשְׁלַךְ בַּתַּנּוּר כַּךְ אֱלֹהִים לוֹבֵשׁ
כָּל־שֶׁכֵּן אֶתְכֶם קְטַנֵּי אֱמָנָה׃
31 עַל־כֵּן אַל־תִּשְׁתַּדְּלוּ לֵאמֹר
מַה־נֹּאכַל וּמַה נִּשְׁתֶּה וּבַמָּה
32 נִּכָּסֶה׃ כִּי כָל־אֵלֶּה גּוֹיִם
יִדְרוֹשׁוּ וַאֲבִיכֶם יוֹדֵעַ כִּי־אַתֶּם
33 צְרִיכִים לְכָל־אֵלֶּה׃ לָכֵן
בַּתְּחִלָּה בַּקְּשׁוּ מַלְכוּת
הָאֱלֹהִים וְצִדְקָתוֹ וְכָל־אֵלֶּה
34 יוֹסַף לָכֶם׃ אִם־כֵּן אַל־תֹּאבוּ
לְהִשְׁתַּדֵּל לְיוֹם מָחָר כִּי יוֹם
מָחָר יִשְׁתַּדֵּל עַל־עַצְמוֹ תִּסְפּוֹק
לְיוֹם רָעָתוֹ׃

פ׳ ז׳

1 אַל־תֹּאבוּ לִשְׁפּוֹט כְּדֵי
2 שֶׁלֹּא־תִשָּׁפְטוּ׃ כִּי־כְאוֹתוֹ
מִשְׁפָּט שֶׁתִּשְׁפְּטוּ תִּשָּׁפֵטוּ
וּבְאוֹתָהּ מִדָּה שֶׁתָּמוֹדוּ יִמַּד
3 לָכֶם׃ וְאֵיךְ תִּרְאֶה קִיסָם
שֶׁבְּעֵין אָחִיךָ וְקוֹרָה שֶׁבְּעֵינֶךָ
4 לֹא־תִרְאֶה׃ וְאֵיךְ תֹּאמַר
לְאָחִיךָ הֶרֶף נָא וְאָסִיר הַקִּיסָם
מִבֵּין עֵינֶךָ וְהִנֵּה הַקּוֹרָה
בְּעֵינֶךָ׃

nent. 29 Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut vnũ ex istis. 30 Si autem fœnum agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quantò magis vos modicæ fidei?

31 Nolite ergo soliciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? 32 hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis. 33 Quærite ergo primùm regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adijcientur vobis. 34 Nolite ergo soliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies solicitus erit sibiipsi. sufficit diei malitia sua.

CAP. VII.

1 Nolite iudicare, vt non iudicemini. 2 In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini: & in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.

3 Quid autem vides festucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo non vides?

4 Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine, eijciam festucam de oculo tuo: & ecce trabs est

in ocu-

in oculo tuo? 5 *Hypocrita, eijce primùm trabem de oculo tuo, & tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui.*
6 *Nolite dare sanctum canibus: neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne fortè conculcent ea pedibus suis, & conuersi dirumpant vos.*

7 *Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis.*
8 *Omnis enim, qui petit accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur.*
9 *Aut quis est ex vobis homo, quem si petierit filius suus panem, numquid lapidem porriget ei?*
10 *Aut si piscem petierit, nunquid serpentem porriget ei?*
11 *Si ergo vos cùm sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris: quantò magis Pater vester, qui in cælis est, dabit bona petentibus se?*
12 *Omnia ergo quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis. Hæc est enim lex, & Prophetæ.*
13 *Intrate per angustam portam: quia lata porta, & spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam.*

14 *Quàm angusta porta, et arcta via est,*

בְּעֵינֶךָ ׃ חֲנֵף כַּתְּחִלָּה טוּל 5
הַקּוֹרָה שֶׁבֵּין עֵינֶךָ וְאָז תִּרְאֶה
לְהָסִיר הַקִּיסָם שֶׁבֵּין עֵין
אָחִיךָ ׃ אַל־תֹּאבוּ לָתֵת 6
דְּבַר קוֹדֶשׁ לַכְּלָבִים וְאַל־
תַּשְׁלִכוּ מַרְגָּלִיּוֹתֵיכֶם לִפְנֵי
הַחֲזִירִים פֶּן־יִרְמְסוּ אוֹתָן
בְּרַגְלֵיהֶם וּכְשֶׁיָּשׁוּבוּ יְשַׁבְּרוּ
אֶתְכֶם ׃ שַׁאֲלוּ וְיִנָּתֵן לָכֶם 7
בַּקְּשׁוּ וְתִמְצָאוּ דִּפְקוּ וְיִפָּתַח
לָכֶם ׃ כִּי כָל־מִי שֶׁיִּשְׁאַל 8
לוֹקֵחַ וַאֲשֶׁר מְבַקֵּשׁ מוֹצֵא
וּלְמִי שֶׁמְּרַפֵּק יִפָּתַח ׃ וּמִי 9
מִבֵּינֵיכֶם אָדָם שֶׁיִּשְׁאַל לוֹ
בְּנוֹ לֶחֶם הֲיִמְסָר־לוֹ אָבִיו אֶבֶן ׃
אוֹ שֶׁיִּשְׁאַל דָּג הֲיִמְסָר־לוֹ נָחָשׁ ׃ 10
וְלָכֵן אִם אַתֶּם בִּהְיוֹתְכֶם רָעִים 11
תֵּדְעוּ לָתֵת מַתָּנוֹת טוֹבוֹת
לִבְנֵיכֶם כָּל־שֶׁכֵּן אֲבִיכֶם
שֶׁבַּשָּׁמַיִם יִתֵּן טוֹבוֹת לַדּוֹרְשִׁים
אֵלָיו ׃ לָכֵן כָּל־אֲשֶׁר תִּרְצוּ 12
שֶׁיַּעֲשׂוּ לָכֶם הָאֲנָשִׁים גַּם
אַתֶּם עֲשׂוּ לָהֶם כִּי־זֹאת הִיא
הַתּוֹרָה וְהַנְּבִיאִים ׃ בּוֹאוּ 13
בַּשַּׁעַר צָר כִּי־רְחָבָה הִיא הַשַּׁעַר
וּרְחָבָה הַדֶּרֶךְ שֶׁמְּנַהֶגֶת אֶל־
אֲבַדּוֹן וְרַבִּים נִכְנָסִים בָּהּ ׃
וּמַה־צָּרָה הִיא הַשַּׁעַר וְצָרָה 14
הַדֶּרֶךְ

הַדֶּרֶךְ שֶׁמְּנַהֶגֶת אֶל־הַחַיִּים
וּמְעַטִּים הֵם שֶׁמּוֹצְאִים אוֹתָהּ ׃
15 הִזָּהֲרוּ בִּנְבִיאֵי הַשֶּׁקֶר שֶׁבָּאִים
אֲלֵיכֶם בִּלְבוּשֵׁי הַצֹּאן
וּבְקִרְבָּם הֵם זְאֵבִים טוֹרְפִים ׃
16 מִפִּרְיוֹתֵיהֶם תַּכִּירוּם הֲיִלְקְטוּ
מִן־הַקּוֹצִים עֲנָבִים וּמִן־
17 הַדַּרְדָּרִים תְּאֵנִים ׃ כֵּן כָּל־עֵץ
טוֹב עוֹשֶׂה פֵּרוֹת טוֹבוֹת וְעֵץ
18 רָע עוֹשֶׂה פֵּרוֹת רָעוֹת ׃ אֵינוֹ
יָכוֹל עֵץ טוֹב לַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת
רָעוֹת וְלֹא עֵץ רָע לַעֲשׂוֹת
19 פֵּרוֹת טוֹבוֹת ׃ כָּל־עֵץ שֶׁאֵינוֹ
עוֹשֶׂה פְּרִי טוֹב יִכָּרֵת וְלָאֵשׁ
20 יֻשְׁלָךְ ׃ לָכֵן מִפִּרְיוֹתֵיהֶם
21 תַּכִּירוּ אוֹתָם ׃ לֹא כָּל הָאוֹמֵר
אֵלַי אָדוֹן אָדוֹן יָבֹא אֶל־
מַלְכוּת שָׁמַיִם כִּי־אִם הָעֹשֶׂה
רְצוֹן אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם הוּא יָבֹא
22 אֶל־מַלְכוּת שָׁמָיִם ׃ רַבִּים
יֹאמְרוּ לִי בַּיּוֹם הַהוּא אָדוֹן
אָדוֹן הֲלֹא־בְשִׁמְךָ נִבֵּאנוּ
וּבְשִׁמְךָ הוֹצֵאנוּ שֵׁדִים וּבְשִׁמְךָ
23 עָשִׂינוּ פְּלָאוֹת רַבּוֹת ׃ וְאָז
אוֹמַר לָהֶם כִּי־לֹא־יָדַעְתִּי
אֶתְכֶם מֵעוֹלָם סוּרוּ מִמֶּנִּי
24 פּוֹעֲלֵי אָוֶן ׃ לָכֵן כָּל־הַשּׁוֹמֵעַ
דְּבָרַי אֵלֶּה וְעוֹשֶׂה אוֹתָם יִדְמֶה
לְאִישׁ

via est, quæ ducit ad vitam: &
pauci sunt, qui inueniunt eam!
15 Attendite à falsis Prophetis,
qui veniunt ad vos in vestimen-
tis ouium, intrinsecus autem
sunt lupi rapaces. 16 à fructi-
bus eorum cognoscetis eos. Nun-
quid colligunt de spinis vuas, aut
de tribulis ficus?
17 Sic omnis arbor bona fru-
ctus bonos facit: mala autem
arbor malos fructus facit.
18 Non potest arbor bona ma-
los fructus facere: neque arbor
mala bonos fructus facere.
19 Omnis arbor, quæ non fa-
cit fructum bonum excidetur, &
in ignem mittetur. 20 Igitur
ex fructibus eorum cognoscetis
eos. 21 Non omnis, qui dicit
mihi, Domine, Domine, intra-
bit in regnum cælorum: sed qui
facit voluntatem Patris mei, qui
in cælis est, ipse intrabit in re-
gnum cælorum. 22 Multi di-
cent mihi in illa die: Domine,
Domine, nonne in nomine tuo
prophetauimus, & in nomine
tuo dæmonia eiecimus, & in no-
mine tuo virtutes multas fecimus?
23 Et tunc confitebor illis:
Quia numquam noui vos: disce-
dite à me, qui operamini iniqui-
tatem
24 Omnis ergo, qui audit verba
mea hæc, & facit ea, assimilabitur
viro

viro sapienti, qui ædificauit do-
mum suam supra petram : 25
& descendit pluuia, & venerunt
flumina, & flauerunt venti, &
irruerunt in domum illam, &
non cecidit : fundata enim erat
super petram. 26 Et omnis,
qui audit verba mea hæc, & non
facit ea, similis erit viro stulto,
qui ædificauit domum suam super
arenam : 27 & descendit plu-
uia, & venerunt flumina, &
flauerunt venti, & irruerunt in
domum illam, & cecidit, & fuit
ruina illius magna. 28 Et fa-
ctum est, cùm consummasset Je-
sus verba hæc : admirabantur
turbæ super doctrina eius. 29
Erat enim docens eos sicut pote-
statem habens, & non sicut Scri-
bæ eorum, & Pharisæi.

CAP. VIII.

1 *CVm autem descendisset*
de monte sequutæ sunt
eum turbæ multæ. 2 & ecce
leprosus veniens, adorabat eum,
dicens, Domine, si vis, potes me
mundare. 3 Et extendens Jesus
manum, tetigit eum, dicens: Vo-
lo. Mundare. Et confestim mun-
data est lepra eius. 4 Et ait illi
Jesus; Vide, nemini dixeris: sed
vade, ostende te sacerdoti, & offer
munus

לאיש חכם שבנה ביתו על־
הסלע׃ וירד המטר ובאו 25
הנהרות ונשבו הרוחות ופגעו
באותה הבית ולא־נפלה כי־
היתה מיסדת על־הסלע׃
וכל־השומע את־דברי אלה 26
ואינו עושה אותם הוא ידמה
לאיש סכל שבנה ביתו על־
החול׃ וירד המטר ובאו 27
הנהרות ונשבו הרוחות ופגעו
באותה הבית ונפלה ותהיה
מפלתה גדולה׃ ויהי ככלות 28
ישוע הדברים האלה ויתמהו
הכתות על־תלמודו׃ כי־ 29
הוא מלמד להם כמו מי־שיש
בידו השלטון ולא כמו סופרי
סופריהם ופרושים׃

פ׳ ח׳

וכרדת מן ההר הלכו 1
אחריו עם רב׃ והנה מצורע 2
בא וישתחוה־לו ויאמר אדון
אם־אתה חפץ תוכל לטהרני׃
וישלח ישוע ידו ויגע בו ויאמר 3
אני חפץ הטהר ומיד נטהר
מצרעתו׃ ויאמר לו ישוע ראה 4
אל־תאמר לשום אדם אלא
לך והראה עצמך לכהן והקרב
מנחה

מנחה שצוה משה לעדות
5 להם : וכאשר בא ישוע אל־
כפר־נחום קרב אליו שר מאה
6 ויתחנן לו : ואמר ארון נערי
שוכב כבית נשול אברים
7 ומאד נענה : ויאמר אליו
8 ישוע אבא וארפאהו : ויען שר
המאה ויאמר ארון איני ראוי
שתבא תחת גגי אלא אמר
9 לבר וירפא נערי : כי־גם אני
איש נפקד תחת הממשלה
ותחתי אנשי חיל ואם אומר
לאחד לך וילך ולאחר בא
ויבא ולעבדי עשה זאת ויעשה :
10 וכאשר שמע ישוע תמה
ויאמר להולכים אחריו אמן
אני אומר לכם שלא מצאתי
11 כל־כך אמונה בישראל : ואני
אומר לכם שרבים יבאו
ממזרח וממערב וינוחו עם־
אברהם ויצחק ויעקב במלכות
12 שמים : ובני המלכות ישלכו
לחושך החיצון שם יהיה בכי
13 וחירוק שנים : ויאמר ישוע
לשר המאה לך וכמו
שהאמנת יעשה לך וירפא
14 הנער בשעה ההיא : ובבא
ישוע לבית כיפא ראה חמותו
שוכבת

munus, quod præcepit Moyſes,
in teſtimonium illis. 5 Cùm
autem introiſſet Capharnaum,
acceſſit ad eum Centurio, rogans
eum, 6 & dicens: Domine,
puer meus iacet in domo paralyti-
cus, & malè torquetur. 7 Et
ait illi Jeſus: Ego veniam, & cu-
rabo eum. 8 Et reſpondens Cen-
turio, ait: Domine, non ſum di-
gnus vt intres ſub tectum meum:
ſed tantùm dic verbo, & ſanabi-
tur puer meus. 9 Nam & ego
homo ſum ſub poteſtate conſtitu-
tus, habens ſub me milites, & di-
co huic: Vade, & vadit: & alij,
Veni, & venit: & ſeruo meo,
Fac hoc, & facit.

10 Audiens autem Jeſus mira-
tus eſt, & ſequentibus ſe dixit:
Amen dico vobis, non inueni
tantam fidem in Iſraël.

11 Dico autem vobis, quòd
multi ab Oriente, & Occidente
venient, & recumbent cum
Abraham, & Iſaac, & Iacob in
regno cælorum: 12 filij autem
regni eÿcientur in tenebras exte-
riores: ibi erit fletus, & ſtridor
dentium. 13 Et dixit JESVS
Centurioni: Vade, & ſicut cre-
didiſti, fiat tibi. Et ſanatus eſt
puer in illa hora.

14 Et cùm veniſſet Jeſus in do-
mum Petri, vidit ſocrum eius

iacen-

iacentem, & febricitantem: 15 *& tetigit manum eius, & dimisit eam febris, & surrexit, & ministrabat eis.* 16 *Vespere autem facto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes: & eijciebat spiritus verbo: & omnes malè habentes curauit.* 17 *vt adimpleretur quod dictum est per Isaiam Prophetam, dicentem: Ipse infirmitates nostras accepit: & ægrotationes nostras portauit.*

18 *Videns autem Jesus turbas multas circum se, iussit ire trans fretum.* 19 *Et accedens vnus Scriba, ait illi: Magister, sequar te, quocunque ieris.* 20 *Et dicit ei Jesus: Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput reclinet.* 21 *Alius autem de discipulis eius ait illi: Domine permitte me primùm ire, & sepelire patrem meum.*

22 *Jesus autem ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos.* 23 *Et ascendente eo in nauiculam, secuti sunt eum discipuli eius:* 24 *& ecce motus magnus factus est in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus, ipse verò dormiebat.* 25 *Et accesserunt ad eum discipuli eius, & suscitauerunt eum, dicentes: Domine salua nos, perimus.*

שוכבת בקדחת : ויגע בידה 15
ויעזבה הקדחת וקמת ותשרת
אותם : וכאשר היה ערב 16
ויגישו אליו רבים בעלי שדים
והוא בדבור היה הוציא
הרוחות וירפא כל־חולה :
כדי־שימלה מה־שנאמר על־ 17
ידי ישעיה הנביא האומר
חליינו הוא נשא ומכאבינו
סבלם : וירא ישוע כיתות 18
רבות סביביו ויצו ללכת לעבר
הים : ויגש סופר אחד ויאמר 19
לו רבי אבא אחריך אנא תלך :
ויאמר לו ישוע לשועלים יש 20
להם חפירות ולעוף השמים
קינים ולבן־אדם אין לו מקום
לשום את־ראשו : ואחר 21
מתלמידיו אמר לו אדון הנח
לי קודם שאלך ואקבור את־
אבי : ויאמר לו ישוע בוא 22
אחרי והנח למתים לקבור
מתיהם : ויעל בספינה ויבאו 23
אחריו תלמידיו : והנה נעשה 24
תנועה גדולה בים עד־
שהספינה מכסה מהגלים
והוא היה ישן : ויקרבו אליו 25
תלמידיו ויעורהו לאמר
אדון הושיענו כי־נאבד :

26 ויאמר להם ישוע למה אתם
יראים קטני אמנה אז קם ויצו
את־הרוחות ואת־הים והיתה
27 שקטה גדולה: ויתמהו
האנשים ויאמרו מי הוא זה
שהרוחות והים שומעים לו:
28 וכשבאו לעבר לים בארץ
גרגשים ויבואו לקראתו שני
בעלי שדים שיוצאים מהק
מהקברים והם היו אכזרים
מאד עד־שלא־היה יכול שום
אדם לעבור בדרך ההיא:
29 והנה צעקו לאמר מה־לנו ולך
ישוע בן האלהים באת הלום
קודם הזמן לענות אותנו:
30 ולא־היה רחוק מהם עדר רב
31 של־חזירים רועים: והשדים
התחננו אליו לאמר אם־
תוציא אותנו מזה שלחנו
32 בעדר החזירים: ויאמר להם
לכו והם יצאו והלכו בחזירים
והנה כל־העדר במהרות
ובחפזון הלכו אל־הים וימותו
33 במים: והרועים נסו ויבואו
אל־העיר ויגידו כל־אלה
הדברים ומהאנשים שהיו
34 בהם השדים: והנה כל־העיר
יצאה לקראת ישוע וכאשר
ראו

26 Et dicit eis Jesus: Quid timidi estis, modicæ fidei? Tunc surgens, imperauit ventis, & mari, & facta est tranquillitas magna.

27 Porrò homines mirati sunt, dicentes: Qualis est hic, quia venti, & mare obediunt ei?

28 Et cùm venissent trans fretum in regionem Gerasenorum, occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, sæui nimis, ita vt nemo posset transire per viam illam.

29 Et ecce clamauerunt, dicentes: Quid nobis, & tibi, Jesu fili Dei? Venisti huc ante tempus torquere nos?

30 Erat autem non longè ab illis grex multorum porcorum pascens.
31 Dæmones autem rogabant eum, dicentes: Si eijcis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum.
32 Et ait illis: Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos, & ecce impetu abijt totus grex per præceps in mare: & mortui sunt in aquis.

33 Pastores autem fugerunt: & venientes in ciuitatem, nuntiauerunt omnia, & de eis, qui dæmonia habuerant.

34 Et ecce tota ciuitas exijt obuiam JESV: & viso

eo,

eo rogabant, ut transiret à finibus eorum.

C A P. I X.

1 *ET ascendens in nauiculam, transfretauit, & venit in ciuitatem suam.* 2 *Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Et videns Jesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* 3 *Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra se: Hic blasphemat.* 4 *Et cùm vidisset Jesus cogitationes eorum, dixit: Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris?* 5 *Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata tua: an dicere: Surge, & ambula?*
6 *Vt autem sciatis, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.*

7 *Et surrexit, & abijt in domum suam.* 8 *Videntes autem turbæ, timuerunt, & glorificauerunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.*

9 *Et, cùm transiret inde Jesus, vidit hominem sedentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait illi: Sequere me.*

ראו אותו התחננו אליו
שיעבור מגבולם:

פ"ט

1 ויעל בספינה וילך מעבר
לים ויבא לעירו: והנה הגישו
2 אליו איש נשול אברים שכב
במטה וכאשר ראה ישוע
אמונתם אמר לנשול אברים
בטח בן נסלחו לך חטאתיך:
3 והנה אמרו מהסופרים בלבם
4 זה מגדף: וכאשר ראה ישוע
מחשבותם אמר למה אתם
חושבים רעות בלבותיכם:
5 איזו היא יותר קלה לאמר
נסלחו לך חטאתיך או לאמר
6 קום ולך: ולמען תדעו כי יש
יכולת לבן האדם בארץ
לסלוח החטאות אז אמר
לנשול אברים קום ושא
7 מטתך ולך אל ביתך: ויקם
8 וילך לביתו: וכאשר ההמונות
ראו יראו ויכבדו את
האלהים אשר נתן זאת
9 היכולת לבני אדם: וכאשר
הלך ישוע משם ראה איש
אחד היושב בבית המכס
ושמו מתי ויאמר לו לך אחרי

ויקם וילך אחריו : ויהי כאשר 10
הוא יסב בבית הנה מוכסים
רבים והחטאים באו ויסבו עם
ישוע ותלמידיו : והפרושים 11
כשראו אמרו לתלמידיו
למה מלמדכם אוכל עם
מוכסים וחטאים : וכאשר 12
שמע ישוע אמר אין צורך
רופא לבריאים כי אם
לחולים : וכשתלכו למדו 13
מה הוא חסד חפצתי ולא זבח
כי לא באתי לקרא לצדיקים
כי אם לחטאים : אז נגשו 14
אליו תלמידי יוחנן ויאמרו
מדוע אנו והפרושים צמים
הרבה ותלמידיך אינם צמים :
ויאמר להם ישוע היוכלו בני 15
החתן לבכות בעוד שיש
עמהם החתן אך יבאו ימים
שינשא מהם החתן ואז יצומו :
ולא יש מי שיתפור חתיכת 16
בגד עב בשמלה בלואה כי
נשא מלואה מהשמלה
ויעשה בדקה רעה יותר : ואין 17
נותנים יין חדש בנאדות בלים
כי אז יבקעו הנאדות וישפך
היין והנאדות ישחתו כי אם
נותנים יין חדש בנאדות
חדשים

Et surgens secutus est eum.
10 Et factum est discumbente eo in domo, ecce multi publicani, & peccatores venientes discumbebant cum Jesu, & discipulis eius.
11 Et videntes Pharisæi, dicebant discipulis eius: Quare cum publicanis, & peccatoribus manducat Magister vester. 12 At Jesus audiens, ait: Non est opus valentibus medicus, sed malè habentibus. 13 Euntes autem discite quid est: Misericordiam volo, & non sacrificium. Non enim veni vocare iustos, sed peccatores. 14 Tunc accesserunt ad eum discipuli Joannis, dicentes: Quare nos, & Pharisæi ieiunamus frequenter: discipuli autem tui non ieiunant?
15 Et ait illis Jesus: Numquid possunt filij sponsi lugere, quamdiu cum illis est sponsus? venient autem dies cùm auferetur ab eis sponsus: & tunc ieiunabunt.
16 Nemo autem immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus: tollit enim plenitudinem eius à vestimento, & peior scissura fit.
17 Neque mittunt vinum nouum in vtres veteres, alioquin rumpuntur vtres, & vinum effunditur, & vtres pereunt. Sed vinum nouum in vtres

nouos

nouos mittunt , & ambo conser-
uantur . 18 Hæc illo loquente
ad eos , ecce Princeps vnus acces-
sit , & adorabat eum , dicens :
Domine , filia mea modo defuncta
est : sed veni , impone manum
tuam super eam , & viuet .
19 Et surgens Jesus sequeba-
tur eum , & discipuli eius .
20 Et ecce mulier , quæ sangui-
nis fluxum patiebatur duodecim
annis , accessit retro , & tetigit
fimbriam vestimenti eius .
21 Dicebat enim intra se : Si
tetigero tantùm vestimentum
eius : salua ero .
22 At Jesus conuersus , & vi-
dens eam , dixit : Confide filia ,
fides tua te saluam fecit . Et salua
facta est mulier ex illa hora .
23 Et cùm venisset Jesus in
domum Principis , & vidisset ti-
bicines , & turbam tumultuan-
tem , dicebat : 24 Recedite , non
est enim mortua puella , sed dor-
mit . Et deridebant eum .
25 Et cùm eiecta esset turba ,
intrauit : & tenuit manum eius .
Et surrexit puella .
26 Et exijt fama hæc in vni-
uersam terram illam .
27 Et transeunte inde Jesu , se-
cuti sunt eum duo cæci , clamantes ,
& dicentes : Miserere nostri fili
Dauid . 28 Cùm autem venisset
domum , accesserunt ad eum cæci .

Et di-

החרשים ושניהם ישמרו ׃
18 וכאשר הוא דבר להם
הדברים האלה הנה קרב שר
אחד וישתחוה לו לאמר ארון
בתי עתה מתה לכן בוא אתה
ושים ידך עליה ותחיה ׃ 19 ויקם
ישוע וילך אחריו ותלמידיו ׃
20 והנה אשה אשר היתה חולה
בשפיכת דם זבה שתים עשרה
שנה נגשה לאחור ונגעה
בשפת בגדו ׃ 21 כי אמרה
בקרבה אם אגע בבגדו לבד
אושע ׃ 22 וחזר פניו ישוע ויראה
ויאמר בטחי בת אמונתך
הושיעך ותושע האשה
מאותה שעה ׃ 23 וכאשר בא
ישוע אל בית השר וירא את
החלילים וחכיתה הומה
ויאמר ׃ 24 סורו כי לא מתה
הנערה כי ישנה היא והם לעגו
ממנו ׃ 25 וכאשר נרשו החכיתה
בא הוא ויחזק בידה ותקם
הנערה ׃ 26 ותצא השמועה
הזאת בכל הארץ ההיא ׃
27 ויעבר משם ישוע וילכו אח
אחריו שני עורים קראים
ואומרים חננו בן דוד ׃ 28 ונבא
לבית קרבו אליו העורים

ויאמר

ויאמר להם ישוע התאמינו
שאוכל לעשות זאת לכם
ויאמרו לו כן כאמרת אדון׃
29 אז נגע בעיניהם לאמר
כאמונתכם יעשה לכם׃
30 ותפקחנה עיניהם וישטום
אותם ישוע לאמר ראו שאיש
31 לא ידע זה׃ והם יצאו
ופרסמוהו בכל הארץ ההיא׃
32 וכאשר יצאו הם הנה הגישו
אליו אדם אלם ובעל שד׃
33 וכאשר נגרש השד דבר האלם
ויתמהו הכיתות לאמר לא
נראה כן בישראל מעולם׃
34 ופרושים אמרו כשר השדים
35 מגרש השדים׃ ויסבב ישוע
בכל הערים והפרזים וילמד
בבתי כנסיותיהם ומבשר
בשורת המלכות וירפא כל
36 חולי וכל מכאב׃ וירא ישוע
את הכיתות ויחנן להם כי
הם טרוחים ושוכבים כצאן
37 אשר אין להם רועה׃ אז אמר
לתלמידיו יש קציר רב ופע
38 ופעלים מעטים׃ ועל כן
התחננו אל אדון הקציר כדי
שהוא ישלח פעלים לקצירו׃

Et dicit eis Jesus: Creditis quia
hoc possum facere vobis? Dicunt
ei: Vtique, Domine.

29 Tunc tetigit oculos eorum,
dicens: Secundùm fidem vestram
fiat vobis. 30 Et aperti sunt
oculi eorum: & comminatus est
illis Jesus, dicens: Videte ne quis
sciat. 31 Illi autem exeuntes,
diffamauerunt eum in tota terra
illa. 32 Egressis autem illis, ec-
ce obtulerunt ei hominem mutum,
dæmonium habentem.
33 Et eiecto dæmonio, locutus
est mutus, & miratæ sunt turbæ,
dicentes: Numquam apparuit
sic in Israël.
34 Pharisæi autem dicebant:
In principe dæmoniorum eijcit
dæmones. 35 Et circuibat Iesus
omnes ciuitates, & castella, do-
cens in Synagogis eorum, & præ-
dicans euangelium regni, & cu-
rans omnem languorem, & om-
nem infirmitatem. 36 Videns
autem turbas, misertus est eis:
quia erant vexati, & iacentes si-
cut oues non habentes pastorem.
37 Tunc dicit discipulis suis:
Messis quidem multa, operarij
autem pauci. 38 Rogate ergo
Dominum messis, vt mittat ope-
rarios in messem suam.

CAP. X.

1 *ET conuocatis duodecim*
discipulis suis, dedit illis
potestatem spirituum immundo-
rum, vt eijcerent eos, & cura-
rent omnem languorem, & om-
nem infirmitatem. 2 *Duode-*
cim autem Apostolorum nomina
sunt hæc. Primus, Simon, qui
dicitur Petrus, & Andreas fra-
ter eius, 3 *Jacobus Zebedæi, &*
Joannes frater eius, Philippus,
& Bartholomæus, Thomas, &
Matthæus publicanus, Jacobus
Alphæi, & Thaddæus, 4 *Si-*
mon Chananæus, & Judas Isca-
riotes, qui & tradidit eum.
5 *Hos duodecim misit Jesus:*
præcipiens eis, dicens: In viam
gentium ne abieritis, & in ciuita-
tes Samaritanorum ne intraueri-
tis: 6 *sed potiùs ite ad oues, quæ*
perierunt domus Israël:
7 *Euntes autem prædicate, di-*
centes: quia appropinquauit re-
gnum cælorum.
8 *Infirmos curate, mortuos*
suscitate, leprosos mundate, dæ-
mones eijcite: gratis accepistis,
gratis date. 9 *Nolite possidere*
aurum, neque argentum, neque
pecuniam in Zonis vestris: 10
non peram in via, neque duas tu-
nicas, neque calceamenta, neque
virgam: dignus enim est opera-
rius cibo suo.

In

פ׳ י

וַיַּקְהֵל שְׁנֵים עָשָׂר תַּלְמִידָיו 1
וַיִּתֵּן לָהֶם מֶמְשָׁלָה עַל
הָרוּחוֹת הַטְּמֵאוֹת לְגָרְשָׁן
וּלְרַפֵּא כָל־מַכְאֹב וְכָל־חוֹלִי׃
וּשְׁמוֹת הַשְּׁנֵים עָשָׂר שְׁלוּחִים 2
אֵלֶּה הֵם הָרִאשׁוֹן שִׁמְעוֹן
שֶׁנִּקְרָא כֵּיפָא וְאַנְדְּרֵיעַ אָחִיו׃
וְיַעֲקֹב מִזְּבְדִּי וְיוֹחָנָן אָחִיו 3
וּפִילִפּוֹס וּבַרְתַּלְמַי וְתוֹמָסוֹ
וּמַתַּי מוֹכֵס וְיַעֲקֹב מֵחַלְפִי
וְתַדְּיָאוֹ׃ שִׁמְעוֹן הַקְּנַאֲנִי 4
וִיהוּדָה אִסְכַּרְיוֹטָה שֶׁמְּסָרוֹ׃
וְאֵלּוּ הַשְּׁנֵים עָשָׂר שָׁלַח יֵשׁוּעַ 5
וַיְצַו אוֹתָם לֵאמֹר בְּדֶרֶךְ הַגּוֹיִם
אַל־תֵּלְכוּ וְאֶל־עָרֵי
הַשֹּׁמְרוֹנִים לֹא־תָבֹאוּ׃ אֶלָּא 6
לְכוּ אֶל־הַצֹּאן הָאוֹבְדוֹת בְּבֵית
יִשְׂרָאֵל׃ וּבְלֶכְתְּכֶם תִּקְרְאוּ 7
לֵאמֹר כִּי־קָרְבָה מַלְכוּת
שָׁמַיִם׃ רַפְּאוּ הַחוֹלִים הַחֲיוּ 8
הַמֵּתִים טַהֲרוּ הַמְצֹרָעִים גָּרְשׁוּ
הַשֵּׁדִים חִנָּם לְקַחְתֶּם וְחִנָּם
תִּתְּנוּ׃ אַל־תֹּאחֲזוּ לָאֱחֹז זָהָב 9
וְכֶסֶף וּמָעוֹת בְּחֲגוֹרוֹתֵיכֶם׃
וְלֹא־אַמְתַּחַת בַּדֶּרֶךְ וְלֹא־שְׁתֵּי 10
כְתֻנּוֹת וְלֹא־מִנְעָלִים וְלֹא־
מַטֶּה כִּי־הַפּוֹעֵל רָאוּי לְאָכְלוֹ׃

וּבְאֵיזוֹ

11 וּבְאֵיזוֹ עִיר אוֹ טִירָה שֶׁתָּבוֹאוּ
שַׁאֲלוּ מִי־הוּא הַכְּדָי בָּאוּ בָהּ
וְשָׁם תֵּשְׁבוּ עַד־־־שֶׁתֵּצְאוּ׃
12 וְכַאֲשֶׁר תִּכָּנְסוּ לַבָּיִת שַׁאֲלוּ
בִשְׁלוֹמָהּ לֵאמֹר שָׁלוֹם לְזֹאת
13 הַבָּיִת׃ וְאִם תִּהְיֶה הַבַּיִת הַהִיא
רְאוּיָה יָבֹא לָהּ שְׁלוֹמְכֶם וְאִם
אֵינָהּ רְאוּיָה שְׁלוֹמְכֶם יָשׁוּב
14 לָכֶם׃ וְכָל־אִישׁ שֶׁלֹּא יְקַבֵּל
אֶתְכֶם וְלֹא יִשְׁמַע אֶל־
דִּבְרֵיכֶם בְּצֵאתְכֶם חוּץ
מֵהַבַּיִת אוֹ מִן הָעִיר הִתְנַעֲרוּ
15 אָבָק מֵרַגְלֵיכֶם׃ אָמֵן אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם יוֹתֵר קַל יִהְיֶה
לְאֶרֶץ סְדֹם וַעֲמֹרָה בְּיוֹם הַדִּין
16 מִן הָאָרֶץ הַהִיא׃ הִנְנִי שׁוֹלֵחַ
לָכֶם כַּצֹּאן בְּתוֹךְ הַזְּאֵבִים וְעַל־
כֵּן תִּהְיוּ עֲרוּמִים כַּנְּחָשִׁים
17 וּתְמִימִים כַּיּוֹנִים׃ וְתִשָּׁמְרוּ
מִן הָאֲנָשִׁים כִּי־יִמְסְרוּ אֶתְכֶם
בַּעֲרוֹתֵיהֶם וּבִכְנֵסִיּוֹתֵיהֶם
18 יְיַסְּרוּ אֶתְכֶם בַּשּׁוֹטִים׃ וְאֶל־
פַּחוֹתִים וְלַמְּלָכִים יוֹלִיכוּ
אֶתְכֶם לְמַעַנִי לְעֵדוּת לָהֶם
19 וְלַגּוֹיִם׃ וּכְשֶׁיִּמְסְרוּ אֶתְכֶם
אַל־תֹּאבְּוּ לַחֲשׁוֹב אֵיךְ וּמָה
תְּדַבְּרוּ כִּי־יִנָּתֵן לָכֶם בַּשָּׁעָה
20 הַהִיא מָה שֶׁתְּדַבְּרוּ׃ כִּי אֵין
אַתֶּם

*11 In quamcunque autem ci-
uitatem, aut castellum intraueri-
tis interrogate, quis in ea dignus
sit: & ibi manete donec exeatis.
12 Intrantes autem in domum,
salutate eam, dicentes: Pax huic
domui. 13 Et si quidem fuerit
domus illa digna, veniet pax ve-
stra super eam: si autem non
fuerit digna, pax vestra reuerte-
tur ad vos. 14 Et quicumque
non receperit vos, neque audierit
sermones vestros: exeuntes foras
de domo, vel ciuitate, excutite
puluerem de pedibus vestris.*

*15 Amen dico vobis: Tole-
rabilius erit terræ Sodomorum,
& Gomorrhæorum in die iudicij,
quàm illi ciuitati. 16 Ecce ego
mitto vos sicut oues in medio lu-
porum. Estote ergo prudentes si-
cut serpentes, & simplices sicut
columbæ.*

*17 Cauete autem ab homini-
bus. Tradent enim vos in conci-
lijs, & in Synagogis suis flagella-
bunt vos: 18 & ad Præsides,
& ad Reges ducemini propter me
in testimonium illis, & genti-
bus.*

*19 Cùm autem tradent vos,
nolite cogitare quomodo, aut
quid loquamini: dabitur enim
vobis in illa hora, quid lo-
quamini. 20 non enim*

vos

vos estis qui loquimini, sed Spiri-
tus Patris vestri, qui loquitur in
vobis. 21 *Tradet autem frater*
fratrem in mortem, & pater fi-
lium: & insurgent filij in paren-
tes, & morte eos afficient: 22 *&*
eritis in odio omnibus propter no-
men meum: qui autem perseue-
rauerit vsque in finem, hic saluus
erit. 23 *Cùm autem persequen-*
tur vos in ciuitate ista, fugite in
aliam. Amen dico vobis, non
consummabitis ciuitates Israël,
donec veniat Filius hominis.
24 *Non est discipulus super*
magistrum, nec seruus super do-
minum suum. 25 *Sufficit disci-*
pulo. vt sit sicut magister eius: &
seruo, sicut dominus eius. Si Pa-
trem familias BeelZebub vocaue-
runt: quantò magis domesticos
eius? 26 *Ne ergo timueritis eos:*
Nihil enim est opertum, quod
non reuelabitur: & occultum,
quod non scietur. 27 *Quod dico*
vobis in tenebris, dicite in lumi-
ne: & quod in aure auditis, præ-
dicate super tecta.

28 *Et nolite timere eos, qui oc-*
cidunt corpus, animam autem
non possunt occidere: sed potiùs
timete eum, qui potest & ani-
mam, & corpus perdere in ge-
hennam. 29 *Nonne duo pas-*
seres asse vaeneunt: & vnus

אַתֶּם הַדּוֹבְרִים כִּי־אִם הוּא
21 אֲבִיכֶם הַדּוֹבֵר בָּכֶם ׃ וְיִמְסֹר
אַח אֶת־אַח לַמָּוֶת וְאָב אֶת־
בֵּן וְיָקוּמוּ בָנִים נֶגֶד אֲבוֹתָם
22 וַיְמִיתוּם ׃ וְתִשָּׂנְאוּ מֵהַכֹּל
בַּעֲבוּר שְׁמִי וּמִי שֶׁיַּעֲמֹד עַד־
23 הַסּוֹף הוּא יִוָּשֵׁעַ ׃ וּכְשֶׁיִּרְדְּפוּ
אֶתְכֶם בְּעִיר הַזֹּאת תָּנוּסוּ
לָאַחֶרֶת אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם
לֹא־תְכַלּוּ אֶת־עָרֵי יִשְׂרָאֵל
24 עַד־שֶׁיָּבֹא בֶן אָדָם ׃ לֹא־יֵשׁ
תַּלְמִיד עַל־רַבּוֹ וְלֹא עֶבֶד עַל־
25 אֲדוֹנוֹ ׃ דַּי לַתַּלְמִיד לִהְיוֹת
כְּרַבּוֹ וּלְעֶבֶד כַּאֲדוֹנוֹ אִם
קָרְאוּ לְבַעַל הַבַּיִת בַּעַל־זְבוּב
כָּל־שֶׁכֵּן שֶׁיִּקְרְאוּ לְאַנְשֵׁי
26 בֵיתוֹ ׃ וְלָכֵן אַל־תִּירְאוּ מֵהֶם
כִּי לֹא־יֵשׁ דָּבָר מְכֻסֶּה שֶׁלֹּא
27 יִגָּלֶה וְנִסְתָּר שֶׁלֹּא יִוָּדַע ׃ מָה
שֶׁאֲנִי אוֹמֵר לָכֶם בַּחֹשֶׁךְ
אִמְרוּ אוֹתוֹ בָּאוֹר וּמַה
שֶׁתַּאֲזִינוּ כִּרְזוּ עַל־הַגַּגּוֹת ׃
28 וְלֹא־תִירְאוּ מֵאוֹתָם שֶׁיַּהַרְגוּ
אֶת־הַגּוּף וְאֶת־הַנֶּפֶשׁ לֹא
יְכֹלוּ לַהֲרוֹג כִּי־אִם תִּירְאוּ לְמִי
שֶׁיּוּכַל עַל־הַנֶּפֶשׁ וְעַל־הַגּוּף
29 לְאַבְּדָם בַּגֵּיהִנֹּם ׃ הֲלֹא שְׁנֵי
צִפּוֹרִים נִמְכָּרִים בְּאִסָּר וְאֶחָד
מֵהֶם

מהם לא יפול לארץ בלי
10 אביכם ׃ ושערות ראשיכם
31 כלן נספרו ׃ על־כן לא תיראו
כי־אתם יותר טובים מצפורים
32 רבים ׃ אם כן כל־מי שיודה
אותי לפני האנשים גם אני
אודה אותו לפני אבי
33 שבשמים ׃ ומי שיכחש אותי
לפני האנשים גם אני אכחש
אותו לפני אבי שבשמים ׃
34 אל־תחשובו שבאתי לשלח
שלום על־הארץ לא באתי
לשלוח שלום כי־אם חרב ׃
35 כי באתי להבדיל איש נגד
אביו והבת נגד אמה וכלה נגד
36 חמותה ׃ ואויבי איש אנשי
37 ביתו ׃ מי שאהב אב או אם
יותר ממני איננו ראוי לי ומי
שאהב בן או בת יותר ממני
38 איננו ראוי לי ׃ ומי שאינו לקח
תליתו ובא אחרי איננו ראוי
39 לי ׃ מי שימצא את־נפשו
יאבד אותה ואשר יאבד נפשו
40 למעני ימצאה ׃ מי שיקבל
אתכם הוא מקבל אותי
ואשר מקבל אותי הוא מקבל
41 אותו ששלח אותי ׃ מי־
שמקבל הנביא בשם הנביא
הוא

ex illis non cadet super terram sine Patre vestro. 30 Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. 31 Nolite ergo timere: multis passeribus meliores estis vos. 32 Omnis ergo, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est: 33 qui autem negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est.

34 *Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram: non veni pacem mittere, sed gladium. 35 veni enim separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus socrum suam: 36 & inimici hominis, domestici eius. 37 Qui amat patrem, aut matrem plus quàm me, non est me dignus: & qui amat filium, aut filiam super me, non est me dignus.*

38 *Et qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. 39 Qui inuenit animam suam, perdet illam: & qui perdiderit animam suam propter me, inueniet eam.*

40 *Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum, qui me misit. 41 Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ,*

merce-

mercedem Prophetæ accipiet: & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet.
42 *Et quicumque potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantùm in nomine discipuli: amen dico vobis, non perdet mercedem suam.*

הוּא יְקַבֵּל שְׂכַר הַנָּבִיא וּמִי
שֶׁמְּקַבֵּל הַצַּדִּיק בְּשֵׁם הַצַּדִּיק
הוּא מְקַבֵּל שְׂכַר הַצַּדִּיק ׃
42 וְכָל־מִי־שֶׁיַּשְׁקֶה לְאֶחָד מֵאֵלֶּה
הַקְּטַנִּים כּוֹס אֶחָד מַיִם קָרִים
לְבַד בְּשֵׁם הַתַּלְמִיד אָמֵן אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם שֶׁלֹּא יֹאבַד שְׂכָרוֹ ׃

CAP. XI.

פ׳ יא׳

1 *ET factum est, cùm consummasset Iesus, præcipiens duodecim discipulis suis, transijt inde vt doceret, & prædicaret in ciuitatibus eorum.*
2 *Ioannes autem cùm audisset in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis,*
3 *ait illi: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?*
4 *Et respondens Iesus ait illis: Euntes renuntiate Ioanni quæ audistis, & vidistis.*
5 *Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes euangeliZantur:*
6 *& beatus est, qui non fuerit scandaliZatus in me.*

7 *Illis autem abeuntibus, cœpit Iesus dicere ad turbas de Ioanne: Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam?*

1 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלָּה יֵשׁוּעַ מְצַוֶּה
לִשְׁנֵים עָשָׂר תַּלְמִידָיו עָבַר
מִשָּׁם לְלַמֵּד וְלִקְרֹא בְּעָרֵיהֶם ׃
2 וְיוֹחָנָן כִּשְׁמוֹעַ בְּבֵית הַכֶּלֶא
אֶת־מַעֲשִׂים הַמָּשִׁיחַ שָׁלַח
3 שְׁנֵי תַלְמִידָיו ׃ וְאָמַר לוֹ הַאַתָּה
הוּא אֲשֶׁר עָתִיד לָבוֹא אוֹ נְיַחֵל
4 לְאַחֵר ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
לְכוּ וְהַגִּידוּ לְיוֹחָנָן מַה־
5 שֶׁשְּׁמַעְתֶּם וּרְאִיתֶם ׃ עִוְרִים
רוֹאִים וּפִסְחִים הֹלְכִים
וּמְצוֹרָעִים נִטְהָרִים וְחֵרְשִׁים
שׁוֹמְעִים וּמֵתִים קָמִים וַעֲנָוִים
6 מְבוּשָּׂרִים ׃ וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁלֹּא־
7 יִכָּשֶׁל־בִּי ׃ וְכַאֲשֶׁר הָלְכוּ הֵם
הֵחֵל יֵשׁוּעַ לֵאמֹר לַכִּיתוֹת
עַל־יוֹחָנָן מָה יְצָאתֶם אֶל־
הַמִּדְבָּר לִרְאוֹת קָנֶה נִדָּף
מֵרוּחַ ׃

8 מֵרוּחַ ׃ וּמָה יְצָאתֶם לִרְאוֹת
הַאִם אָדָם לָבוּשׁ בַּחֲלַקְלַקּוֹת
הִנֵּה הַלְּבוּשִׁים בַּחֲלַקְלַקּוֹת
9 הֵם בְּבָתֵּי הַמְּלָכִים ׃ אַךְ מָה
יְצָאתֶם לִרְאוֹת נָבִיא עוֹד אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם הוּא יוֹתֵר מִנָּבִיא ׃
10 כִּי זֶה הוּא אֲשֶׁר נִכְתַּב הִנְנִי
שֹׁלֵחַ מַלְאָכִי לְפָנֶיךָ וּפִנָּה †
11 דַּרְכְּךָ לְפָנֶיךָ ׃ אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם לֹא קָם מִכָּל יְלוּדֵי
הַנָּשִׁים מִי שֶׁהוּא יוֹתֵר גָּדוֹל
מִיּוֹחָנָן הַטּוֹבֵל וּמִי שֶׁהוּא קָטֹן
יוֹתֵר בְּמַלְכוּת שָׁמַיִם הוּא
12 גָּדוֹל מִמֶּנּוּ ׃ וּמִימֵי יוֹחָנָן
הַטּוֹבֵל עַד עַתָּה מַלְכוּת
שָׁמַיִם סוֹבֶלֶת אוֹנֶס וְחוֹמְסִים
13 גּוֹזְלִים אוֹתָהּ ׃ כִּי כָל
הַנְּבִיאִים וְהַתּוֹרָה עַד יוֹחָנָן
14 נִבְּאוּ ׃ וְאִם אַתֶּם רוֹצִים לְקַבֵּל
15 הוּא אֵלִיָּהוּ שֶׁעָתִיד לָבוֹא ׃ מִי
שֶׁיֶּשׁ לוֹ אָזְנַיִם לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמָע ׃
16 וּלְמִי דוֹמֶה הַדּוֹר הַזֶּה דוֹמֶה
לַנְּעָרִים שֶׁיּוֹשְׁבִים בַּשּׁוּק אֲשֶׁר
17 קוֹרְאִים לְחַבְרֵיהֶם ׃ וְאוֹמְרִים
זִמַּרְנוּ לָכֶם וְלֹא רְקַדְתֶּם
18 קִנַּנּוּ וְלֹא בְכִיתֶם ׃ כִּי בָא
יוֹחָנָן וְאֵינוֹ אוֹכֵל וְאֵינוֹ שׁוֹתֶה
19 וְאוֹמְרִים שֵׁד יֶשׁ לוֹ ׃ בָּא בֶּן
הָאָדָם

כ׳ א׳
מלאכי ג׳
† דֶּרֶךְ לְפָנָי

tam? 8 Sed quid existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt. 9 Sed quid existis videre? Prophetam? Etiam dico vobis, & plus quàm Prophetam.

10 Hic est enim, de quo scriptum est: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

11 Amen dico vobis, non surrexit inter natos mulierum maior Joanne Baptista: qui autem minor est in regno cælorum, maior est illo.

12 A diebus autem Joannis Baptistæ vsque nunc, regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. 13 Omnes enim Prophetæ, & lex vsque ad Joannem prophetauerunt: 14 & si vultis recipere, ipse est Elias, qui venturus est. 15 Qui habet aures audiendi, audiat.

16 Cui autem similem æstimabo generationem istam? Similis est pueris sedentibus in foro: qui clamantes coæqualibus 17 dicunt: Cecinimus vobis, & non saltastis: lamentauimus, & non planxistis. 18 Venit enim Joannes, neque manducans, neque bibens, & dicunt: Dæmonium habet. 19 Venit Filius

homi-

hominis manducans, & bibens,
& dicunt: Ecce homo vorax, &
potator vini, publicanorum, &
peccatorum amicus. 20 Et in-
stificata est sapientia à filijs suis.
21 *Tunc cœpit exprobrare ciui-*
tatibus, in quibus factæ sunt plu-
rimæ virtutes eius, quia non
egissent pœnitentiam. 22 Væ
tibi Corozain, væ tibi Bethsaida:
quia si in Tyro, & Sidone factæ
essent virtutes, quæ factæ sunt in
vobis, olim in cilicio, & cinere
pœnitentiam egissent. 23 Ve-
rumtamen dico vobis: Tyro, &
Sidoni remissius erit in die Judi-
cij, quàm vobis. 24 Et tu Ca-
pharnaum, numquid vsque in
cælum exaltaberis? vsque in in-
fernum descendes. quia, si in
Sodomis factæ fuissent virtutes,
quæ factæ sunt in te, fortè man-
sissent vsque in hanc diem.
25 *Verumtamen dico vobis quia*
terræ Sodomorum remissiùs erit
in die iudicij, quàm tibi. 26 In
illo tempore respondens Jesus di-
xit: Confiteor tibi Pater, Domi-
ne cæli & terræ, quia abscondisti
hæc à sapientibus, & prudenti-
bus, & reuelasti ea paruulis.
27 *Ita Pater: quoniam sic fuit*
placitum ante te.
28 *Omnia mihi tradita sunt à*
Patre meo. Et nemo nouit Fi-
lium, nisi Pater: neque Patrem
quis

הָאָדָם אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה וְאוֹמְרִים
הִנֵּה הוּא זוֹלֵל וְסוֹבֵא וְרֵעַ
לַמּוֹכְסָנִים וְהַחַטָּאִים ׃ וְנִצְדְּקָה 20
הַחָכְמָה מֵאֵת־בְּנֵיהֶם ׃ אָז 21
הֵחֵל לְחָרֵף הֶעָרִים שֶׁבָּהֶן
נַעֲשׂוּ הַרְבֵּה פְּלָאוֹתָיו כִּי־לֹא־
עָשׂוּ תְשׁוּבָה ׃ אוֹי לָךְ כּוֹרָזִין 22
אוֹי לָךְ בֵּית־צַיְדָה כִּי אִם־בְּצוֹר
וּבְצִידוֹן נַעֲשׂוּ הַפְּלָאוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ
בָּכֶן כְּבָר בְּשַׂק וָאֵפֶר עָשׂוּ
תְשׁוּבָה ׃ אַךְ אֲנִי אוֹמֵר לָכֶן 23
כִּי־לְצוֹר וּלְצִידוֹן יִהְיֶה נָקֵל
בְּיוֹם הַדִּין מִמְּכֶן ׃ וְאַתְּ כְּפַר 24
נָחוּם הֲלֹא־עַד־הַשָּׁמַיִם
תְּרוּמִי עַד־שְׁאוֹל תֵּרְדִי כִּי
אִם־בִּסְדֹם נַעֲשׂוּ הַפְּלָאוֹת
שֶׁנַּעֲשׂוּ בָךְ אוּלַי תַּעַמְדוּ עַד־
הַיּוֹם הַזֶּה ׃ לָכֵן אֲנִי אוֹמֵר 25
לָכֶם כִּי נָקֵל יִהְיֶה לְאֶרֶץ סְדֹם
בְּיוֹם הַדִּין מִמֵּךְ ׃ בָּעֵת הַהִיא 26
עָנָה יֵשׁוּעַ וְאָמַר אֲנִי אוֹדְךָ אָב
אֲדוֹן הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ כִּי
הִסְתַּרְתָּ אֵלֶּה מֵהַחֲכָמִים
וּנְבוֹנִים וְגִלִּיתָ אוֹתָם
לַצְּעִירִים ׃ כֵּן אָב כִּי כָךְ רָצוּי 27
לְפָנֶיךָ ׃ כָּל־דָּבָר נִתַּן לִי מֵאָבִי 28
וְלֹא יֵשׁ־מִי־שֶׁיֵּדַע הַבֵּן כִּי־אִם
הָאָב וְגַם לֹא־יֵשׁ־מִי־שֶׁיֵּדַע
הָאָב

הָאָב כִּי־אִם הַבֵּן וּלְמִי
29 שֶׁיִּרְצֶה הַבֵּן לְגַלּוֹתוֹ ׃ בֹּאוּ
אֵלַי כָּל־הָעֲמֵלִים וְנִסְבָּלִים
30 וַהֲנִיחוֹתִי לָכֶם ׃ שְׂאוּ עוֹלִי
עֲלֵיכֶם וְלִמְדוּ מִמֶּנִּי כִּי אֲנִי עָנָו
וּשְׁפַל לֵב וְתִמְצְאוּ מַרְגּוֹעַ
31 לְנַפְשׁוֹתֵיכֶם ׃ כִּי עוֹלִי נָעִים
וּמַשָּׂאִי קַל ׃

quis nouit, nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare.
29 Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.
30 Tollite iugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum, & humilis corde: & inuenietis requiem animabus vestris.
31 Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue.

פ׳ יב׳

1 בָּעֵת הַהִיא הָלַךְ יֵשׁוּעַ עַל־
הַזֶּרַע בְּשַׁבָּת וְתַלְמִידָיו כ
בִּהְיוֹתָם רְעֵבִים הֵחֵלּוּ לִקְטֹף
2 בַּשִּׁבֳּלִים וְלֶאֱכֹל ׃ וְהַפְּרוּשִׁים
בִּרְאוֹתָם אָמְרוּ לוֹ הִנֵּה
תַלְמִידֶיךָ עוֹשִׂים מַה־שֶּׁאֵינוֹ
3 רָאוּי לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבָּתוֹת ׃ וְהוּא
אָמַר לָהֶם הֲלֹא קְרָאתֶם מַה־
שֶּׁעָשָׂה דָוִד כַּאֲשֶׁר הָיָה רָעֵב
4 הוּא וַאֲשֶׁר הָיוּ עִמּוֹ ׃ אֵיךְ בָּא
בְּבֵית הָאֱלֹהִים וְאָכַל מִלַּחְמֵי
הַפָּנִים שֶׁלֹּא־הָיָה מוּתָּר לוֹ
לְאָכְלָם וְלַאֲשֶׁר עִמּוֹ כִּי־אִם
5 לַכֹּהֲנִים לְבַדָּם ׃ אוֹ הֲלֹא
קְרָאתֶם בַּתּוֹרָה כִּי־הַכֹּהֲנִים
בְּשַׁבָּתוֹת הָיוּ מְחַלְּלִים הַשַּׁבָּת
6 בַּהֵיכָל וְאֵינָם נֶאֱשָׁמִים ׃ וַאֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם שֶׁיּוֹתֵר גָּדוֹל
מֵהַהֵיכָל

CAP. XII.

1 IN illo tempore abijt Iesus per sata Sabbato: discipuli autem eius esurientes cœperunt vellere spicas, & manducare.

2 Pharisæi autem videntes, dixerunt ei: Ecce discipuli tui faciunt quod non licet facere Sabbatis.

3 At ille dixit eis: Non legistis quid fecerit Dauid, quando esuryt, & qui cum eo erant?
4 quomodo intrauit in domum Dei, & panes propositionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his, qui cum eo erant, nisi solis Sacerdotibus.

5 Aut non legistis in lege, quia Sabbatis Sacerdotes in templo Sabbatum violant, & sine crimine sunt?

6 Dico autem vobis, quia templo

maior

maior eſt hic. 7 Si autem ſcire-
tis quid eſt: Miſericordiam vo-
lo, & non ſacrificium: num-
quam condemnaſſetis innocentes;
8 Dominus enim eſt Filius ho-
minis etiam Sabbati. 9 Et cùm
inde tranſiſſet, venit in Synago-
gam eorum. 10 Et ecce homo
manum habens aridam, & inter-
rogabant eum, dicentes: Si licet
Sabbatis curare? vt accuſarent
eum. 11 Ipſe autem dixit illis;
Quis erit ex vobis homo, qui habeat
ouem vnam, & ſi ceciderit hæc
Sabbatis in foueam, nonne tene-
bit, & leuabit eam? 12 Quanto
magis melior eſt homo oue? Itaq;
licet Sabbatis benefacere. 13
Tunc ait homini: Extende manũ
tuam. Et extendit, & reſtituta eſt
ſanitati ſicut altera. 14 Exeun-
tes autem Phariſæi, conſilium fa-
ciebant aduerſus eũ, quomodo per-
derent eum. 15 Jeſus autem ſciens
receſſit inde: & ſecuti ſunt eum
multi, & curauit eos omnes: 16
& præcepit eis, ne manifeſtũ eum
facerent. 17 Vt adimpleretur,
quod dictũ eſt per Iſaiã Prophetã,
dicentem: 18 Ecce puer meus,
quem elegi, dilectus meus, in quo
bene complacuit animæ meæ. Po-
nam ſpiritum meum ſuper eum,
& iudicium Gentibus nuntiabit.
19 Non contendet, neque
clamabit, neque audiet aliquis
in

מההיכל הוא פה ׃ ואם תדעו 7
מה הוא חסד חפצתי ולא זבח
מעולם לא חיבתם את־
הנקיים ׃ כי בן־האדם גם 8
הוא ארון השבת ׃ וכשעבר 9
משם בא בכנסיותם ׃ והנה 10
אדם שהיתה לו יד יבשה והיו
שאלים לו לאמר אם־מותר
לרפא בשבתות כדי לה
להלשינו ׃ והוא אמר להם 11
מי אדם יהיה מכם שיש־לו
צאן ואם תפול לפחת
בשבתות הלא יחזיקנה
ויעלה ׃ וכל שכן האדם הוא 12
יותר טוב מהצאן לכן מותר
להטיב בשבתות ׃ אז אמר 13
לאדם נטה ידך ויט ותשב
מרפה כחברה ׃ והפרושים 14
בצאתם היו עושים עצה עליו
איך יאבדוהו ׃ וישוע ידע ויסר 15
משם וילכו אחריו רבים וירפא
לכלם ׃ ויצו להם שלא יגלוהו ׃ 16
כדי שיתקים מה שנאמר על־ 17
יד הנביא ישעיה האומר ׃
הן עבדי † אשר בחרתי ידידי 18
בו רצתה נפשי אתן רוחי עליו
ומשפט לגוים ° יבשר ׃ לא־ 19
ישא ולא־יצעק ולא־ישמיע
בחוץ

נ״א
ישעיה מב״
† אתמך־בו
בחירי
נ׳ א׳
° יוציא

נ' א' † לאמת יוציא משפט ובתורתו איים

בחוץ קולו ׃ קנה רצוץ לא־ 20
ישבור ופשתה כהה לא־
יכבנה † עד־יוציא לנצח
משפט ׃ ובשמו גוים ייחלו ׃ 21
אז הקרב אליו מי שהיה לו 22
שד עור ואלם וירפא אותו
באופן שידבר ויראה ׃ ויתמהו 23
כל־הכיתות ויאמרו הלא זה
בן־דוד הוא ׃ והפרושים 24
השומעים אמרו זה לא־הוציא
השדים כי־אם בבעל־זבוב
שר השדים ׃ וישוע יודע 25
מחשבותם אמר להם כל־
מלכות שנחלקה נגד עצמה
תשמם וכל־עיר או בית
הנחלקה נגד עצמה לא־
תעמד ׃ ואם השטן גרש השטן 26
הוא נחלק נגד עצמו אם כן
איך תעמוד מלכותו ׃ ואם 27
אני בבעל־זבוב מגרש השדים
בניכם במה הם גרשים על־כן
הם יהיו שפטיכם ׃ ואם אני 28
ברוח אלהים מגרש השדים
אם כן באה אליכם מלכות
אלהים ׃ או איך יוכל איש 29
לבוא בבית הגבור ולגזול את־
כליו אם לא יאסר־הגבור
קודם ואז יגזול ביתו ׃ מי 30
שאינו

in plateis vocem eius: 20 arundinem quassatam non confringet, & linum fumigans non extinguet, donec eijciat ad victoriam iudicium: 21 & in nomine eius Gentes sperabunt.

22 Tunc oblatus est ei dæmonium habens, cæcus, & mutus, et curauit eum ita vt loqueretur, & videret. 23 Et stupebant omnes turbæ, & dicebant. Numquid hic est Filius Dauid? 24 Pharisæi autem audientes, dixerunt: Hic non eijcit dæmones nisi in Beelzebub principe dæmoniorum. 25 Iesus autem sciens cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum diuisum contra se, desolabitur: & omnis ciuitas, vel domus diuisa contra se, non stabit. 26 Et si Satanas Satanam eijcit, aduersus se diuisus est: quomodo ergo stabit regnum eius?

27 Et si ego in Beelzebub eijcio dæmones, filij vestri in quo eijciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt.

28 Si autem ego in Spiritu Dei eijcio dæmones, igitur peruenit in vos regnum Dei.

29 aut quomodo potest quisquam intrare in domum fortis, & vasa eius diripere, nisi priùs alligauerit fortem? & tunc domum illius diripiet. 30 Qui non est me-

est mecum, contra me est: & qui
non congregat mecum, spargit.
31 *Ideò dico vobis: Omne pecca-*
tum, & blasphemia remittetur
hominibus, Spiritus autem bla-
sphemia non remittetur. 32 *Et*
quicumque dixerit verbum con-
tra Filium hominis, remittetur
ei: qui autem dixerit contra Spi-
ritum sanctum, non remittetur
ei neque in hoc seculo, neque in
futuro. 33 *Aut facite arborem*
bonam, & fructum eius bonum:
aut facite arborem malam, & fru-
ctum eius malum: siquidem ex
fructu arbor agnoscitur. 34 *Pro-*
genies viperarum, quomodo pote-
stis bona loqui, cùm sitis mali?
ex abundantia enim cordis os lo-
quitur. 35 *Bonus homo de bono*
thesauro profert bona: & malus
homo de malo thesauro profert ma-
la. 36 *Dico autem vobis, quoniã*
omne verbum otiosum, quod locuti
fuerint homines, reddent ratio-
nem de eo in die iudicij. 37 *Ex*
verbis enim tuis iustificaberis, &
ex verbis tuis condemnaberis.
38 *tunc responderunt ei quidam*
de Scribis, & Pharisæis dicentes:
Magister, volumus à te signum
videre. 39 *Qui respondens, ait*
illis. Generatio mala, & adultera
signum quærit: & signum non
dabitur ei, nisi signum Ionæ Pro-
phetæ. 40 *Sicut enim fuit Ionas*
F *in ven-*

שאינו עמו הוא נגדי ומי שלא
31 יאסוף עמי הוא פוזר: על כן
אני אומר לכם כל חטאה
וגדופה תסלח לאנשים וגדוף
32 הרוח לא יסלח: וכל שיאמר
דבר נגד בן האדם יסלח לו
ומי שיאמר נגד רוח הקדוש
לא יסלח לו לא בעולם הזה
33 ולא בעולם הבא: או עשו
עץ טוב ופריו טוב או עשו עץ
רע ופריו רע כי מן הפרי יודע
34 עץ: ילדי האפעים איך תוכלו
לדבר טובות בהיותכם רעים
כי משפע הלב דובר הפה:
35 אדם טוב מוציא טובות
מאוצר טוב ואדם רע מוציא
36 רעות מאוצר רע: ואני אומר
לכם כי על כל דבר בטל
שידברו האנשים ישיבו עליו
37 טעם ביום הדין: כי על דבריך
תצטדק ועל דבריך תתחיב:
38 אז ענו לו מן הסופרים ומן
הפרושים לאמר רב רצוננו
39 לראות ממך אות: והוא
בענות אמר להם דור רע
ונואף מבקש אות ואות לא
ינתן לו כי אם אות יונה
40 הנביא: כי כאשר היה יונה
בבטן

בבטן הדגה שלשה ימים
ושלשה לילות כן יהיה בן
האדם בלב הארץ שלשה
41 ימים ושלשה לילות ׃ אנשי
נינוה יקומו במשפט עם דור
הזה וירשיעו אותו כי עשו
תשובה לקריאת יונה והנה
42 יותר מיונה פה ׃ מלכת דרום
תקום במשפט עם זה הדור
ותרשיעהו כי באה מקצות
הארץ לשמוע חכמת שלמה
והנה יותר משלמה פה ׃
43 וכשתצא רוח הטמאה מאדם
היא הלכת על מקומות
היבשות מבקשת מנוחה ולא
44 מצאה ׃ אז אמרת אשוב אל
ביתי שיצאתי משם ובבואה
מצאה אותה רקה מכבדת
45 ומהודרת ׃ אז הולכת ולקחת
שבע רוחות אחרות עמה יותר
רעות ממנה ובבואן תשכנה
שם ותהיינה אחרונות האדם
ההוא יותר רעות מהר
מהראשונות כן יהיה גם לדור
46 הזה רע מאד ׃ ובעודו מדבר
עם הכיתות הנה אמו ואחים
היו עומדים בחוץ ויבקשו
47 לדבר אליו ׃ ויאמר לו אחד
הנה

in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus; sic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus. 41 *Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. Et ecce plus quàm Jonas hic.*

42 *Regina Austri surget in iudicio cum generatione ista, & condemnabit eam: quia venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis. & ecce plus quàm Salomon hic.*

43 *Cùm autem immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non inuenit.*

44 *Tunc dicit: Reuertar in domum meam, vnde exiui. Et veniens inuenit eam vacantem, scopis mundatam, & ornatam.*

45 *Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus secum nequiores se, & intrantes habitant ibi: & fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Sic erit & generationi huic pessimæ.*

46 *Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius, & fratres stabant foris, quærentes loqui ei.*

47 *Dixit ei autem quidam;*

Ecce

Ecce mater tua, & fratres tui foris ſtant quærentes te. 48 *At ipſe reſpondens dicenti ſibi, ait: Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?* 49 *Et extendens manum in diſcipulos ſuos, dixit: Ecce mater mea, & fratres mei.* 50 *Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei qui in cælis eſt: ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt.*

הִנֵּה אִמְּךָ וְאַחֶיךָ עוֹמְדִים
בַּחוּץ וּמְבַקְשִׁים אוֹתָךְ׃ וְהוּא 48
בַּעֲנוֹת לְאוֹמֵר לוֹ אָמַר אֵי־
זוֹ הִיא אִמִּי וּמִי הֵם אַחַי׃
וּבִנְטוֹת יָד עַל־תַּלְמִידָיו אָמַר 49
הִנֵּה אִמִּי וְאַחָי׃ כִּי כָל־אִישׁ 50
שֶׁיַּעֲשֶׂה רְצוֹן אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם
הוּא אָחִי וְאָחוֹת וְאֵם׃

CAP. XIII.

1 *IN illo die exiens Jeſus de domo, ſedebat ſecus mare.*

2 *Et congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ, ita vt in nauiculam aſcendens ſederet: & omnis turba ſtabat in littore.* 3 *& locutus eſt eis multa in parabolis, dicens: Ecce exiit qui ſeminat, ſeminare.*

4 *Et dum ſeminat, quædam ceciderunt ſecus viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt ea.*

5 *Alia autem ceciderunt in petroſa vbi non habebant terram multam: & continuo exorta ſunt, quia non habebant altitudinem terræ.* 6 *ſole autem orto æſtuauerunt: & quia non habebebant radicem, aruerunt.*

7 *Alia autem ceciderunt*

פ׳ י״ג

בַּיּוֹם הַהוּא בְּצֵאת יֵשׁוּעַ 1
מֵהַבַּיִת הָיָה יוֹשֵׁב עַל־שְׂפַת
הַיָּם׃ וַיִּקָּבְצוּ אֵלָיו כִּיתּוֹת 2
רַבּוֹת עַד־שֶׁבַּעֲבוּר זֶה עָלָה
לַסְּפִינָה וַיֵּשֶׁב וְכָל־הַכִּיתָּה
עוֹמֶדֶת עַל־שְׂפַת הַיָּם׃ וְדִבֵּר 3
אֲלֵיהֶם הַרְבֵּה דְבָרִים
בִּמְשָׁלִים לֵאמֹר הִנֵּה יָצָא
הַזּוֹרֵעַ לִזְרוֹעַ׃ - וְכַאֲשֶׁר זוֹרֵעַ 4
נָפְלוּ קְצַת מֵהֶם אֶל־הַדֶּרֶךְ׃
וַיָּבֹאוּ עוֹפוֹת הַשָּׁמַיִם וַיֹּאכְלוּ
אוֹתָם׃ וַאֲחֵרִים מֵהֶם נָפְלוּ 5
עַל־הַסֶּלַע שֶׁאֵין לָהֶם שָׁם עָפָר
כָּל כַּךְ וּמִיָּד צָמְחוּ לְפִי שֶׁלֹּא
הָיָה לָהֶם עֹמֶק בָּאָרֶץ׃ וּבְבוֹא 6
הַשֶּׁמֶשׁ נִשְׂרְפוּ וּלְפִי שֶׁלֹּא הָיָה
לָהֶם שֹׁרֶשׁ יָבֵשׁוּ׃ וּמֵהֶם נָפְלוּ 7
אֶל־

אֶל־הַקּוֹצִים וַיִּגְדְּלוּ הַקּוֹצִים
8 וַיְּחַנְּקוּ אוֹתָם ׃ וּמֵהֶם נָפְלוּ
בַּאֲדָמָה טוֹבָה וְנָתְנוּ פְּרִי אֶחָד
מֵאָה וְאֶחָד שִׁשִּׁים וְאֶחָד
9 שְׁלֹשִׁים ׃ מִי שֶׁיֶּשׁ־לוֹ אָזְנַיִם
10 לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמָע ׃ וּבִקְרוֹב תַּל
תַּלְמִידָיו אָמְרוּ לוֹ לָמָּה אַתָּה
11 דִבֵּר אֲלֵיהֶם בַּמְּשָׁלִים ׃ וַיַּעַן
וַיֹּאמֶר לָהֶם כִּי־נִתַּן לָכֶם
לְהָבִין סוֹדוֹת מַלְכוּת שָׁמַיִם
12 וּלְאוֹתָם לֹא־נִתָּן ׃ כִּי לְמִי
שֶׁיֶּשׁ—לוֹ יִנָּתֵן לוֹ וְיִשְׁפַּע וּמִי
שֶׁאֵין לוֹ גַּם מָה שֶׁיֶּשׁ־לוֹ יוּקַח
13 מִמֶּנּוּ ׃ עַל־כֵּן אֲנִי מְדַבֵּר לָהֶם
בִּמְשָׁלִים שֶׁהָרוֹאִים אֵינָם
רוֹאִים וְהַשּׁוֹמְעִים אֵינָם
שׁוֹמְעִים וְלֹא מְבִינִים ׃
14 לְהִתְקַיֵּם בָּהֶם נְבוּאַת יְשַׁעְיָה
שֶׁאָמַר † תִּשְׁמְעוּ שָׁמוֹעַ וְלֹא־
תָבִינוּ וּרְאוּ תִרְאוּ וְלֹא־תִרְאוּ ׃
15 ‡ כִּי נִשְׁמַן לֵב הָעָם הַזֶּה וַיִּשְׁמְעוּ
בְּאָזְנַיִם נִכְבָּדוֹת וְשָׁעוּ עֵינֵיהֶם
שֶׁלֹּא יִרְאוּ בָעֵינַיִם וּבְאָזְנַיִם
יִשְׁמָעוּ וּבִלְבָב יָבִינוּ וְשָׁבוּ וְאַר
16 וְאֶרְפָּא לָהֶם ׃ וְאַשְׁרֵי עֵינֵיכֶם
לְפִי שֶׁרֹאוֹת וְאָזְנֵיכֶם לְפִי
17 שֶׁשּׁוֹמְעוֹת ׃ כִּי אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם כִּי נְבִיאִים וְצַדִּיקִים רַבִּים
אִוּוּ

נ׳ א׳
ישעיה ו׳
† שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ וְאַל־ תָּבִינוּ וּרְאוּ רָאוֹ וְאַל־ תֵּדָעוּ
נ״ן א׳
‡ הַשְׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה וְאָזְנָיו הַכְבֵּד וְהָעֵינָיו הָשַׁע פֶּן יִרְאֶה בְעֵינָיו וּבְאָזְנָיו יִשְׁמַע וּלְבָבוֹ יָבִין וָשָׁב וְרָפָא לוֹ׃

in spinas : & creuerunt spinæ, & suffocauerunt ea. 8 Alia autem ceciderunt in terram bonam: & dabant fructum, aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud trigesimum. 9 Qui habet aures audiendi, audiat. 10 Et accedentes discipuli, dixerunt ei: Quare in parabolis loqueris eis?

11 Qui respondens, ait illis: Quia vobis datum est nosse mysteria regni cælorum: illis autem non est datum.

12 Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, & quod habet auferetur ab eo.

13 Ideò in parabolis loquor eis: quia videntes non vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt.

14 Et adimpletur in eis prophetia Isaiæ dicentis: Auditu audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non videbitis. 15 Incrassatū est enim cor populi huius, et auribus grauiter audierunt, & oculos suos clauserunt: ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, & sanem eos. 16 Vestri autem beati oculi quia vident, & aures vestræ quia audiunt. 17 Amen quippe dico vobis, quia multi Prophetæ,

& iu-

& iusti cupierunt videre, quæ vi-
detis, & non viderunt: & audi-
re, quæ auditis, & non audie-
runt. 18 *Vos ergo audite para-*
bolam seminantis. 19 *Omnis,*
qui audit verbum regni, & non
intelligit, venit malus, & rapit
quod seminatum est in corde eius:
hic est qui secus viam seminatus
est. 20 *Qui autem super petro-*
sa seminatus est, hic est, qui ver-
bum audit, & continuò cum gau-
dio accipit illud: 21 *non habet*
autem in se radicem, sed est tempo-
ralis facta autem tribulatione
& persecutione propter verbum,
continuò scandalizatur. 22 *Qui*
autem seminatus est in spinis, hic
est, qui verbum audit & solicitu-
do sæculi istius, & fallacia diui-
tiarum suffocat verbum, & sine
fructu efficitur. 23 *Qui verò in*
terrã bonam seminatus est, hic est,
qui audit verbum & intelligit, &
fructum affert, & facit aliud qui-
dem centesimũ, aliud autem sexa-
gesimum, aliud verò trigesimum.
24 *Aliam parabolam propo-*
suit illis, dicens: Simile factum
est regnum cælorum homini, qui
seminauit bonum semen in agro
suo. 25 *cùm autem dormirent*
homines, venit inimicus eius, &
superseminauit zizania in medio
tritici, & abijt. 26 *Cùm autem*
creuisset herba, & fructũ fecisset,
tunc

אוּ לִרְאוֹת מָה שֶׁאַתֶּם רֹאִים
וְלֹא־רָאוּ וְלִשְׁמוֹעַ מָה שֶׁאַתֶּם
שׁוֹמְעִים וְלֹא־שָׁמֵעוּ׃ לָכֵן 18
שִׁמְעוּ הַמָּשָׁל מֵהַזּוֹרֵעַ׃ כָּל 19
אֲשֶׁר שׁוֹמֵעַ דְּבַר הַמַּלְכוּת
וְאֵינוֹ מַשְׂכִּיל יָבֹא הָרַע וְיִטְרֹף
מָה שֶׁנִּזְרַע בִּלְבָבוֹ וְזֶה הוּא
שֶׁנִּזְרַע עַל־הַדֶּרֶךְ׃ וְהַנִּזְרָע עַל־ 20
הַסֶּלַע זֶה הוּא שֶׁשּׁוֹמֵעַ הַדָּבָר
וּמִיָּד בְּשִׂמְחָה מְקַבֵּל אוֹתוֹ׃
וְאֵין לוֹ שֹׁרֶשׁ בְּעַצְמוֹ אֶלָּא 21
הוּא זְמָנִית וּכְשֶׁתֵּעָשֶׂה צָרָה
וְרִדּוּף בַּעֲבוּר הַדָּבָר מִיָּד י
יִכָּשֵׁל׃ וַאֲשֶׁר נִזְרַע בַּקּוֹצִים 22
זֶה הוּא שֶׁשּׁוֹמֵעַ הַדָּבָר
וְהִשְׁתַּדְּלוּת וְדַאֲגַת הָעוֹלָם
הַזֶּה וְשֶׁקֶר הַמָּמוֹן תְּחַנֵּק הַדָּבָר
וְיֵעָשֶׂה בְּלִי פֶּרִי׃ אַךְ אֲשֶׁר נִזְרַע 23
עַל־הָאֲדָמָה טוֹבָה זֶה הוּא
שֶׁשּׁוֹמֵעַ הַדָּבָר וְיָבִין וַיִּתֵּן פֶּרִי
וְאֶחָד עוֹשֶׂה מֵאָה וְאֶחָד
שִׁשִּׁים וְאֶחָד שְׁלשִׁים׃ וְעוֹד 24
שָׂם לִפְנֵיהֶם מָשָׁל אַחֵר לֵאמֹר
נִדְמְתָה מַלְכוּת שָׁמַיִם לְאָדָם
שֶׁזָּרַע זֶרַע טוֹב בְּשָׂדֵהוּ׃ וְכַאֲשֶׁר 25
הָיוּ יְשֵׁנִים הָאֲנָשִׁים בָּא אוֹיְבוֹ
וַיִּזְרַע בְּתוֹךְ הַחִטָּה זוֹנִין וְהָלַךְ׃
וְכַאֲשֶׁר גָּדַל הָעֵשֶׂב וְעָשָׂה פֶּרִי 26
אָז

27 אז נראו גם הזונין: וכשקרבו
עברי בעל־הבית אמרו לו
אדון הלא זרעת זרע טוב
בשדך אם כן מאין יש־לו
28 הזונין: ואמר להם איש איב
עשה זאת ועבדים אמרו לו
התרצה שנלך ונאסוף אותם:
29 ויאמר לא פן כאשר תאספו
הזונין תעקרו יחד עמהם גם
30 החטה: הניחו שניהם שיגדלו
עד־הקציר ובעת הקציר אומר
לקוצרים אספו בתחלה
הזונין וקשרום כאגודות
לשרף והחטה אספו לאסמי:
31 ושם לפניהם משל אחר
לאמר נדמתה מלכות שמים
לגרגיר החרדל שיקח אותו
32 אדם וזרעו בשדהו: והוא
קטון מכל הזרעים וכשיגדל
הוא יותר גדול מכל העשבים
ונעשה עץ שגם עופות
השמים יבאו ויקננו בסעיפ
33 בסעיפותיו: ומשל אחר דבר
להם נדמתה מלכות שמים
לשאור שהאשה לקחה אותו
ונתנה בשלשה שאין קמח עד
34 שיחמץ כלו: כל אלה דבר
ישוע במשלים אל־הכיתות
ובלתי

tunc apparuerunt, & zizania.
27 Accedentes autem serui pa-
trisfamilias, dixerunt ei: Domi-
ne, nonne bonum semen semina-
sti in agro tuo? Vnde ergo habet
zizania? 28 Et ait illis: Ini-
micus homo hoc fecit: Serui au-
tem dixerunt ei, Vis, imus, &
colligimus ea? 29 Et ait: Non:
ne fortè colligentes zizania, era-
dicetis simul cum eis & triticum.
30 Sinite vtraque crescere vs-
que ad messem, & in tempore
messis dicam messoribus: Colligite
primùm zizania, & alligate ea
in fasciculos ad comburendum,
triticum autem congregate in
horreum meum.
31 Aliam parabolam propo-
suit eis, dicens: Simile est regnum
cælorum grano sinapis, quod ac-
cipiens homo seminauit in agro
suo: 32 quod minimum quidem
est omnibus seminibus: cùm au-
tem creuerit, maius est omnibus
oleribus, & fit arbor, ita vt vo-
lucres cæli veniant, & habitent
in ramis eius.
33 Aliam parabolam locutus
est eis. Simile est regnum cælo-
rum fermento, quod acceptum
mulier abscondit in farinæ satis
tribus, donec fermentatum est
totum.
34 Hæc omnia locutus est IE-
SVS in parabolis ad turbas:
& sine

& sine parabolis non loquebatur
eis : 35 vt impleretur quod
dictum erat per Prophetam dicen-
tem : Aperiam in parabolis os
meum, eructabo abscondita à con-
stitutione Mundi. 36 Tunc,
dimissis turbis, venit in domum :
& accesserunt ad eum discipuli
eius, dicentes : Edissere nobis pa-
rabolam zizaniorum agri. 37
Qui respondens ait illis : Qui se-
minat bonum semen, est Filius
hominis. 38 Ager autem, est
Mundus. Bonum verò semen,
hi sunt filij regni. Zizania au-
tem, filij sunt nequam. 39 Ini-
micus autem qui seminauit ea,
est Diabolus. Messis verò, con-
summatio seculi est. Messores
autem Angeli sunt. 40 Sicut
ergo colliguntur zizania, & igni
comburuntur : sic erit in consum-
matione seculi. 41 mittet Fi-
lius hominis Angelos suos, & col-
ligent de regno eius omnia scan-
dala, & eos, qui faciunt iniqui-
tatem : 42 & mittent eos in
caminum ignis. Ibi erit fletus,
& stridor dentium.
43 Tunc iusti fulgebunt sicut
Sol in regno Patris eorum. Qui
habet aures audiendi, audiat.

44 Simile est regnum cælo-
rum thesauro abscondito in agro :
quem qui inuenit homo, abscon-
dit,

ובלתי משלים לא־היה מדבר
35 להם ׃ כדי־שימלא מה
שנאמר על־יד הנביא שאומר
אפתחה † במשלים פי אביע
36 חדות מני־קדם ׃ אז עזב
הכיתות ובא לבית ויגשו אליו
תלמידיו ויאמרו לו פתר לנו
37 משל הזונין מהשדה ׃ ויען
ויאמר להם הזורע זרע טוב
38 הוא בן האדם ׃ והשדה הוא
העולם והזרע טוב הם בני
המלכות והזונין הם בני
39 בליעל ׃ והאויב אשר זרע
אותם הוא השטן והקציר הוא
תכלית העולם והקוצרים הם
40 המלאכים ׃ וכאשר נאספו
הזונין ונשרפו באש כן יהיה
41 בתכלית העולם ׃ כי ישלח
בן־האדם מלאכיו ויאספו
מבין מלכותו כל־המכשלים
42 ואותם שעשו פשע ׃ וישליחום
לתנור האש שם יהיה בכי
43 וחירוק שנים ׃ אז הצדיקים
יזהירו כזהר השמש במלכות
אביהם מי־שיש־לו אזנים
44 לשמוע ישמע ׃ נדמתה
מלכות שמים לאוצר הנסתר
בשדה אשר אם אדם מצא
אותו

נ' א'
תהלים עח
† במשל

אותו סותר אותו ומשמחתו
הולך ומוכר כל אשר לו
45 וקונה השדה ההוא ׃ עוד
נדמתה מלכות שמים לסוחר
המבקש מרגליות טובות ׃
46 וכאשר מצא מרגלית אחת
יקרה כרמיה הלך ומכר כל
47 אשר לו וקנה אותה ׃ עוד
נדמתה מלכות שמים למכם
למכמורת הפרושה בים והיא
אוספת מכל־סוגי דגים ׃
48 וכשהיא מלאה מוציאים
אותה ויושבים בשפת הים
בחרו הטובים לכלים והרעים
49 השליכו לחוץ ׃ כן יהיה
בתכלית העולם יצאו
המלאכים ויבדילו הרשעים
50 מתוך הצדיקים ׃ וישליכום
אל־תנור אש שם יהיה בכי
51 וחירוק שנים ׃ ההבנתם כל
52 אלה אומרים לו כן ׃ אז אמר
להם לכן כל־סופר מלמד
במלכות שמים דומה לאדם
בעל הבית שמוציא מאוצרו
53 דברים חדשים וישנים ׃ ויהי
בכלות ישוע המשלים האלה
54 עבר משם ׃ ובבואו לארצו
היה מלמד אותם בכנסיותם
באופן

dit, & præ gaudio illius vadit & vendit vniuersa, quæ habet, & emit agrum illum. 45 *Iterum simile est regnum cælorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas.*

46 *Inuenta autem vna pretiosa margarita, abijt, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.*

47 *Iterum simile est regnum cælorum sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti.*

48 *Quam, cùm impleta esset, educentes, & secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt.*

49 *Sic erit in consummatione sæculi: exibunt Angeli, & separabunt malos de medio iustorum.*

50 *& mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus, & stridor dentium.*

51 *Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam.*

52 *Ait illis: Ideò omnis Scriba doctus in regno cælorum, similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo noua & vetera.*

53 *Et factum est, cùm consummasset JESVS parabolas istas: transijt inde.*

54 *Et veniens in patriam suam, docebat eos in Synagogis eorum,*

ita vt mirarentur, & dicerent: Vnde huic sapientia hæc, & virtutes?
55 Nonne hic est fabri filius? Nonne mater eius dicitur Maria, & fratres eius, Jacobus, & Joseph, & Simon, & Judas?
56 & sorores eius, nonne omnes apud nos sunt? vnde ergo huic omnia ista? 57 Et scandalizabantur in eo. Jesus autem dixit eis: Non est Propheta sine honore, nisi in patria sua, & in domo sua. 58 Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum.

באופן שתמהו ואמרו מאין
לזה זות החכמה והפלאות:
הלא זה בן־נגר הלא אמו 55
נאמרת מרים ואחיו הם יעקב
ויוסף ושמעון ויהודה:
ואחיותיו הלא כלן הן עמנו 56
לכן מאין לזה כל אלה:
ויכשלו בו וישוע אמר להם 57
אין נביא בלא כבוד כי־אם
בארצו ובביתו: ולא־עשה 58
שם פלאות רבות בעבור
חסר אמונתם:

CAP. XIV.

פ׳ יד׳

1 *IN illo tempore audiuit Herodes Tetrarcha famam Jesu: 2 & ait pueris suis: Hic est Joannes Baptista: ipse surrexit à mortuis, & ideò virtutes operantur in eo.*

3 Herodes enim tenuit Joannem, & alligauit eum: & posuit in carcerem propter Herodiadem vxorem fratris sui.

4 Dicebat enim illi Joannes: Non licet tibi habere eam.

5 Et volens illum occidere, timuit populum: quia sicut Prophetam eum habebant.

6 Die autem natalis Herodis,

בעת ההיא הורודוס אחד 1
מארבעה נשיאים שמע שמעו
של־ישוע: ויאמר לנעריו זה 2
הוא יוחנן הטובל שקם מבין
המתים ועל־כן פלאות נפעלו
בו: כי הורודוס החזיק את־ 3
יוחנן ויאסור אותו וישימהו
בכלא בעבור הורודסית אשת
אחיו: כי היה אומר לו יוחנן 4
אין מותר להיותה לך:
וכאשר רצה להרוג אותו ירא 5
מה־עם כי היה הוא בעיניהם
כנביא: וביום הולדת הורודוס 6

בִּתָּהּ שֶׁל־הוֹרוֹדוֹסִית רָקְדָה
בְּתוֹךְ וַיִּשְׁרָה בְּעֵינֵי הוֹרוֹדוֹס׃
7 לָכֵן נָדַר לָהּ בִּשְׁבוּעָה שֶׁיִּתֶּן־
לָהּ כֹּל מָה שֶׁתִּשְׁאַל מִמֶּנּוּ׃
8 וּלְפִי שֶׁנִּזְהֲרָה מֵאִמָּהּ אָמְרָה
תֶּן־לִי רֹאשׁוֹ שֶׁל־יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל
9 פֹּה בַּקְּעָרָה׃ וַיִּתְעַצֵּב הַמֶּלֶךְ
וּבַעֲבוּר הַשְּׁבוּעָה וְהַמְּסוּבִּים
10 צִוָּה שֶׁנִּתָּן׃ וַיִּשְׁלַח וַיִּכְרֹא רֹאשׁ
11 יוֹחָנָן בְּבֵית הַסֹּהַר׃ וְנִשָּׂא
רֹאשׁוֹ בַּקְּעָרָה וְנִתַּן לַנַּעֲרָה
12 וַתָּבִיא אוֹתוֹ לְאִמָּהּ׃ וַיִּגְּשׁוּ
תַּלְמִידָיו וַיִּקְחוּ אֶת־גּוּפוֹ
וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ וַיָּבֹאוּ וַיַּגִּידוּ
13 לְיֵשׁוּעַ׃ וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע יֵשׁוּעַ
זֶה פָּנָה מִשָּׁם בִּרְבוּנִית לְמָקוֹם
מִדְבָּר מֻבְדָּל לְבַדּוֹ וְכַאֲשֶׁר
שָׁמְעוּ הַכִּיתוֹת הָלְכוּ אַחֲרָיו
14 בְּרַגְלֵיהֶן מֵעָרִים׃ וְכַאֲשֶׁר יָצָא
רָאָה כִּיתָּה רַבָּה וַיִּרְחַם עֲלֵיהֶם
15 וַיְרַפֵּא חוֹלֵיהֶם׃ וּכְשֶׁהָיָה עֶרֶב
קָרְבוּ אֵלָיו תַּלְמִידָיו וַיֹּאמְרוּ
הַמָּקוֹם שָׁמֵם הוּא וְהָעֵת
עָבְרָה הַנַּח הַכִּיתוֹת כְּדֵי
שֶׁתֵּלַכְנָה לַכְּפָרִים וְתִקְנֶנָה
16 לָהֶן לֶחֶם לֶאֱכֹל׃ וְיֵשׁוּעַ אָמַר
לָהֶם לֹא־תִצְטָרַכְנָה לָלֶכֶת
17 אַתֶּם תְּנוּ לָהֶן לֶאֱכֹל׃ וַיַּעֲנוּ
לוֹ

saltauit filia Herodiadis in medio,
& placuit Herodi. 7 *Vnde*
cum iuramento pollicitus est ei da-
re quodcumque postulasset ab eo.

8 *At illa præmonita à matre*
sua, Da mihi, inquit, hìc in di-
sco caput Ioannis Baptistæ.
9 *Et contristatus est Rex: pro-*
pter iuramentum autem, & eos,
qui pariter recumbebant, iussit
dari. 10 *Misitque & decollauit*
Ioannem in carcere. 11 *Et al-*
latum est caput eius in disco, &
datum est puellæ, & attulit matri
suæ. 12 *Et accedentes discipuli*
eius, tulerunt corpus eius, & se-
pelierunt illud: & venientes
nuntiauerunt Iesu.
13 *Quod cùm audisset Jesus,*
secessit inde in nauicula, in locum
desertum seorsum: & cùm audis-
sent turbæ, secutæ sunt eum pede-
stres de ciuitatibus.
14 *Et exiens vidit turbam*
multam, & misertus est eis, &
curauit languidos eorum.
15 *Vespere autem facto, acces-*
serunt ad eum discipuli eius dicen-
tes: Desertus est locus, & hora
iam præteriit: dimitte turbas, vt
euntes in castella, emant sibi escas.

16 *Jesus autem dixit eis: Non*
habent necesse ire: date illis vos
manducare. 17 *Responderunt*

ei:

ei : non habemus hìc nisi quinque
panes, & duos pisces. 18 *Qui*
ait eis: Afferte mihi illos hùc.
19 *Et cùm iussisset turbam*
discambere super fœnum, acce-
ptis quinque panibus, & duobus
piscibus, aspiciens in cælum bene-
dixit, & fregit, & dedit discipu-
lis panes, discipuli autem turbis.

20 *Et manducauerunt omnes,*
& saturati sunt. Et tulerunt re-
liquias, duodecim cophinos fra-
gmentorum plenos. 21 *Man-*
ducantium autem fuit numerus,
quinque millia virorum, exceptis
mulieribus, & paruulis.
22 *Et statim compulit Jesus di-*
scipulos ascendere in nauiculam,
& præcedere eum trans fretum,
donec dimitteret turbas.
23 *Et dimissa turba, ascendit*
in montem solus orare. Vespere
autem facto solus erat ibi.

24 *Nauicula autem in medio*
mari iactabatur fluctibus: erat
enim contrarius ventus.
25 *Quarta autem vigilia no-*
ctis, venit ad eos ambulans super
mare.

26 *Et videntes eum super ma-*
re ambulantem, turbati sunt, di-
centes: Quia phantasma est. Et
præ timore clamauerunt. 27 *Sta-*
timque Jesus locutus est eis, dicens:

לו אין לנו פה כי־אם חמשה
18 ככרי לחם ושני דגים: והוא
אמר להם הקריבום אלי פה:
19 וכצוות לכיתות לשבת על־
החציר וכאשר הוא לקח
החמשה ככרים והשני דגים
נשא עיניו לשמים ויברך ויבצע
ויתן הככרים לתלמידים והם
20 לכיתות: וכלם אכלו ושבעו
ולקחו את־הדברים הנשארים
21 שנים עשר סלים מלאים
פתים ומספר האוכלים היה
חמשת אלפי איש בלתי
22 הנשים והטף: ומיד כצר ישוע
לתלמידים לעלות בדוגית
וללכת לפניו לעבר לים עד־
23 שיניח לכיתות: וכשהניח
הכיתות עלה לבדו להר
להתפלל וכשהיה ערב היה
24 שם לבדו: והדוגית נרחפה
מהגלים בתוך הים כי הרוח
25 היתה מנגדת: ויהי ברביעית
האשמורת הלילה בא
אליהם מהלך על־הים:
26 וכאשר־ראו אותו מהלך על־
הים כהלו ויאמרו כי־תמונה
בדמיון הוא ומהיראה צעקו:
27 ומיד דבר ישוע אליהם לאמר

בטחו אני הוא אל־תיראו ׃
28 ויען כיפא ויאמר ארון אם־
אתה הוא צוה שאני אבא
29 אליך על־המים ׃ והוא אמר
בוא וירד כיפא מהדוגית והיה
הולך על־המים לבוא אל־
30 ישוע ׃ וכאשר ראה רוח חזקה
ירא וכשהתחיל להטבע צעק
31 לאמר אדון הושיעני ׃ ומיד
נטה ישוע יד ויחזק־בו ויאמר
אליו מקטנה אמנה למה
32 ספקת ׃ וכאשר עלה לדוגית
33 שתק הרוח ׃ ובאו אליו הם
שהיו בדוגית וישתחוו־לו
ואמרו האמת בן־אלהים
34 אתה ׃ וכאשר הלכו מעבר
35 לים באו לארץ גינוסר ׃ ואנשי
המקום ההוא כשידעו אותו
שלחו בכל־הגליל ההוא
ויקריבו אליו כל אשר־לו
36 חולי רע ׃ והיו מבקשים ממנו
לנגע לפחות כשפת־בגדו
וכל אשר נגעו נושעו ׃

Habete fiduciam: ego sum, nolite
timere. 28 *Respondens autem*
Petrus dixit: Domine, si tu es,
iube me ad te venire super aquas.
29 *At ipse ait: veni. Et de-*
scendens Petrus de nauicula, am-
bulabat super aquam, vt veniret
ad Iesum.
30 *Videns verò ventum vali-*
dum, timuit: & cùm cœpisset
mergi, clamauit dicens: Domine,
saluum me fac. 31 *Et continuò*
Iesus extendens manum, appre-
hendit eum: & ait illi: Modicæ
fidei, quarè dubitasti?
32 *Et cùm ascendissent in na-*
uiculam, cessauit ventus.
33 *Qui autem in nauicula e-*
rant, venerunt, & adorauerunt
eum, dicentes: Verè Filius Dei
es. 34 *Et cùm transfretassent,*
venerunt in terram Genesar.
35 *Et cùm cognouissent eum*
viri loci illius, miserunt in vni-
uersam regionem illam, & obtu-
lerunt ei omnes malè habentes:
36 *& rogabant eum, vt vel sim-*
briam vestimenti eius tangerent.
Et quicumque tetigerunt, salui
facti sunt.

פ׳ טו

CAP. XV.

1 אז קרבו אליו מירושלים
סופרים ופרושים לאמר ׃
למה

1 *TVnc accesserunt ad eum*
ab Ierosolymis Scribæ,
& Pharisæi, dicentes:
Qua-

2 *Quare discipuli tui transgre-*
diuntur traditionem seniorum?
non enim lauant manus suas, cùm
panem manducant. 3 *Ipse au-*
tem respondens ait illis: Quare
et vos transgredimini mandatum
Dei propter traditionẽ vestram?
Nam Deus dixit: 4 *Honora*
patrem, & matrem. Et: 5 *Qui*
maledixerit patri, vel matri; mor-
te moriatur. Vos autem dicitis:
Quicumque dixerit patri, vel ma-
tri, Munus quodcumque est ex
me, tibi proderit: 6 *& non ho-*
norificabit patrem suum, aut ma-
trem suam: & irritum fecistis
mandatum Dei propter traditio-
nem vestram. 7 *Hypocritæ; be-*
nè prophetauit de vobis Isaias, di-
cens: 8 *Populus hic labijs me*
honorat: cor autem eorum longè
est à me. 9 *Sine causa autem*
colunt me, docentes doctrinas, &
mandata hominum. 10 *Et con-*
uocatis ad se turbis, dixit eis: Au-
dite, & intelligite. 11 *Non*
quod intrat in os, coinquinat ho-
minem: sed quod procedit ex ore,
hoc coinquinat hominem.

12 *Tunc accedentes discipuli*
eius, dixerunt ei: Scis, quia Pha-
risæi, audito verbo hoc, scandali-
zati sunt? 13 *At ille respon-*
dens ait: Omnis plantatio, quam
non plantauit Pater meus cæ-

lestis

2 לָמָּה תַלְמִידֶיךָ עוֹבְרִים קַבָּלַת
הַזְּקֵנִים כִּי־אֵינָם נוֹטְלִים
3 יְדֵיהֶם בְּאָכְלָם לָחֶם׃ וְהוּא
עָנָה לָהֶם וַיֹּאמַר וּמַדּוּעַ אַתֶּם
עוֹבְרִים מִצְוַת הָאֱלֹהִים בַּעֲבוּר
קַבָּלַתְכֶם כִּי־אָמַר אֱלֹהִים׃
4 5 כַּבֵּד־אָב וָאֵם׃ וְכֵן מְקַלֵּל־אָב
וָאֵם מוֹת יוּמַת וְאַתֶּם אוֹמְרִים
כָּל מִי־שֶׁיֹּאמַר לָאָב וְלָאֵם
כָּל־קָרְבָּן שֶׁהוּא מִמֶּנִּי יְהַנֶּה־
6 לָךְ׃ וְלֹא־יְכַבֵּד אֶת־אָבִיו וְאֶת
אִמּוֹ וַתָּפִירוּ מִצְוַת הָאֱלֹהִים
7 בַּעֲבוּר קַבָּלַתְכֶם׃ הַחֲנֵפִים
הֵיטִיב יְשַׁעְיָה נִבָּא עֲלֵיכֶם
8 לֵאמֹר׃ הָעָם הַזֶּה * בִּשְׂפָתָיו
כִּבְּדוּנִי וְלִבָּם רָחַק מִמֶּנִּי׃ †
9 וּבְחִנָּם עוֹבְדִים אוֹתִי בְּלַמְּדָם
לִמּוּדִים וּמִצְווֹת אֲנָשִׁים׃
10 וּבִקְרֹא לַכִּיתּוֹת אֵלָיו אָמַר
11 לָהֶם שִׁמְעוּ וְהָבִינוּ׃ מָה
שֶׁיָּבוֹא לַפֶּה לֹא־יְטַמֵּא אֶת־
הָאָדָם כִּי־אִם מָה שֶׁיֵּצֵא
מֵהַפֶּה הוּא מְטַמֵּא אֶת־
12 הָאָדָם׃ אָז נָגְשׁוּ אֵלָיו
תַּלְמִידָיו וַיֹּאמְרוּ לוֹ הֲיָדַעְתָּ
כִּי־הַפְּרוּשִׁים בְּשָׁמְעָם הַדָּבָר
13 הַזֶּה נִכְשָׁלוּ׃ וְהוּא עָנָה וְאָמַר
כָּל־מַטָּע שֶׁלֹּא־נָטַע אָבִי

שֶׁבַּשָּׁמַיִם

נ׳ א׳
[illegible] כט׳
* בְּפִיו
וּבִשְׂפָתָיו
† וַתְּהִי
יִרְאָתָם אוֹתִי
מִצְוַת אֲנָשִׁים
מְלֻמָּדָה

14 שֶׁבַּשָּׁמַיִם תֵּעָקֵר ׃ הַנִּיחוּ
אוֹתָם עִוְּרִים הֵם וְנֹהֲגֵי הָעִוְרִים
וְאִם־עִוֵּר יִנְהַג לָעִוֵּר שְׁנֵיהֶם
15 יִפְּלוּ לַפַּחַת ׃ וַיַּעַן כֵּיפָא וַיֹּאמֶר
אֵלָיו פָּרֵשׁ לָנוּ הַמָּשָׁל הַזֶּה ׃
16 אֲבָל הוּא אָמַר הֲגַם־אַתֶּם
17 בְּלִי לֵב ׃ אֵינְכֶם מְבִינִים שֶׁכָּל
שֶׁנִּכְנָס בַּפֶּה הוֹלֵךְ לַכֶּרֶס
18 וְשֻׁלַּח מֵאָחוֹר ׃ וְהַדְּבָרִים
הַיּוֹצְאִים מֵהַפֶּה הֵם יוֹצְאִים
מֵהַלֵּב וְהֵם הֵם שֶׁמְּטַמְּאִים
19 לָאָדָם ׃ כִּי־יוֹצְאִים מֵהַלֵּב
מַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת רְצוּחִים
וְנִאֻפִים וּזְנוּנִים וּגְנֵבוֹת וְעֵדוּת
20 שֶׁקֶר וְגִדּוּפִים ׃ וְהֵם הֵם
שֶׁמְּטַמְּאִים לָאָדָם אֲבָל
לֶאֱכֹל בְּלֹא־נְטִילַת יָדַיִם זֶה
21 לֹא־מְטַמֵּא לָאָדָם ׃ וַיֵּצֵא מִשָּׁם
יֵשׁוּעַ וַיָּבֹא לִגְבוּלֵי צוֹר וְצִידוֹן ׃
22 וְהִנֵּה אִשָּׁה כְּנַעֲנִית יָצְאָה
מֵהַגְּבוּלִים הָאֵלֶּה וַתִּצְעַק
וַתֹּאמֶר אֵלָיו חָנֵּנִי אָדוֹן בֶּן־
דָּוִד כִּי־בִתִּי נַעֲנָה הַרְבֵּה מְאֹד
23 מֵהַשֵּׁד ׃ וְהוּא לֹא־עָנָה לָהּ
כְּלוּם וַיִּקְרְבוּ תַלְמִידָיו וְהָיוּ
מִתְחַנְּנִים אֵלָיו לֵאמֹר שַׁלַּח
אוֹתָהּ כִּי־צוֹעֶקֶת אַחֲרֵינוּ ׃
24 וְהוּא בְעָנוֹת אָמַר לֹא נִשְׁלַחְתִּי

lestis, eradicabitur. 14 *Sinite illos; cæci sunt, & duces cæcorum. Cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt.* 15 *Respondens autem Petrus dixit ei: Edissere nobis parabolam istam:* 16 *At ille dixit: Adhuc & vos sine intellectu estis?* 17 *Non intelligitis, quia omne, quod in os intrat, in ventrem vadit, & in secessum emittitur?* 18 *Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem:* 19 *de corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ.* 20 *hæc sunt, quæ coinquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem.*

21 *Et egressus inde Iesus secessit in partes Tyri & Sidonis.*

22 *Et ecce mulier Chananæa à finibus illis egressa clamauit, dicens ei: Miserere mei Domine Fili Dauid: filia mea malè à dæmonio vexatur.*

23 *Qui non respondit ei verbum. Et accedentes discipuli eius rogabant eum dicentes: Dimitte eam; quia clamat post nos.*

24 *Ipse autem respondens ait: Non sum missus ni-*

si ad oues, quæ perierunt domus
Israël. 25 At illa venit, &
adorauit eum, dicens: Domine
adiuua me. 26 Qui respondens
ait: Non est bonum famere pa-
nem filiorum, & mittere canibus.
27 At illa dixit: Etiam Do-
mine: nam & catelli edunt de
micis, quæ cadunt de mensa domi-
norum suorum.

28 Tunc respondens Jesus, ait
illi: O mulier, magna est fides
tua: fiat tibi sicut vis. Et sana-
ta est filia eius ex illa hora.

29 Et cùm transisset inde Je-
sus, venit secus Mare Galilææ:
& ascendens in montem, sedebat
ibi. 30 Et accesserunt ad eum
turbæ multæ, habentes secum mu-
tos, cæcos, claudos, debiles, &
alios multos: & proiecerunt eos
ad pedes eius, & curauit eos.

31 ita vt turbæ mirarentur vi-
dentes mutos loquentes, claudos
ambulantes, cæcos videntes: &
magnificabant Deum Israël.

32 Jesus autem, conuocatis disci-
pulis suis, dixit: Misereor turbæ,
quia triduo iam perseuerant, &
non habent quod manducent, &
dimittere eos ieiunos nolo, ne
per-

כי־אם לצון האובדות מבית
25 ישראל ׃ והיא באה ותשתחוה
אליו ותאמר אדון עזרני ׃
26 והוא ענה ויאמר לא־טוב
לקחת לחם הבנים ולשלך
27 לכלבים ׃ והיא אמרה כן אדון
כי־גם־הכלבים אוכלים
מהפתותים הנפלים משלחן
28 אדניהם ׃ אז ענה ישוע ויאמר
לה אשה גדולה אמונתך יהי
לכי כרצונך ותרפא בתה
29 מאותה שעה ׃ וכאשר עבר
משם ישוע בא על־ים הגליל
30 ויעל להר וישב־שם ׃ ויקרבו
אליו כיתות רבות שהיו עמהן
אלמים ועורים ופסחים
וחלשים ואחרים רבים
ושלכום לפני רגליו והוא רפא
31 אתם ׃ באופן שתמהו
הכיתות כראות אלמים
מדברים ופסחים הולכים
ועורים ראים והיו מהללים
32 לאלהי ישראל ׃ וכהקהיל
ישוע תלמידיו אמר אני
מרחם על־הכיתה כי־כבר
שלשה ימים שהם היו עמי
ואין להם מה שיאכלו ואין
רצוני להניחם צמים פן־
יתעלפו

32 יִתְעַלְּפוּ בַּדָּרֶךְ׃ וְאוֹמְרִים לוֹ
הַתַּלְמִידִים לָכֵן מֵאַיִן לָנוּ
בַּמִּדְבָּר כֹּל כַּךְ לֶחֶם שֶׁנַּשְׂבִּיעַ
34 לְכֹל כַּךְ הַכִּיתָּה׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם
יֵשׁוּעַ כַּמָּה כִּכָּרֵי לֶחֶם יֵשׁ לָכֶם
וַיֹּאמְרוּ לוֹ שִׁבְעָה וּמְעַט דָּגִים
35 קְטַנִּים׃ וַיְצַו לַכִּיתָּה לָשֶׁבֶת
36 עַל־הָאָרֶץ׃ וַיִּקַּח הַשִּׁבְעָה
כִּכָּרֵי הַלֶּחֶם וְהַדָּגִים וַיִּתֵּן
תּוֹדָה וַיְבַצַּע וַיִּתֵּן לְתַלְמִידָיו
37 וְהַתַּלְמִידִים נָתְנוּ לָעָם׃ וְכֻלָּם
אָכְלוּ וַיִּשְׂבָּעוּ וּמָה שֶׁנִּשְׁאַר
מֵהַפִּתִּים נָשְׂאוּ שִׁבְעָה קוּפּוֹת
38 מְלֵאוֹת׃ וְאֵלֶּה שֶׁאָכְלוּ הָיוּ
אַרְבָּעָה אַלְפֵי אִישׁ בִּלְתִּי הַטַּף
39 וְהַנָּשִׁים׃ וַיִּפְטוֹר הַכִּיתָּה וַיַּעַל
בַּסְּפִינָה וַיָּבֹא לִגְבוּלֵי מְגִידוֹ׃

פ׳ יו׳

1 וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו הַפְּרוּשִׁים
וְהַצַּדּוּקִים מְנַסִּים וּבִקְשׁוּ
מִמֶּנּוּ לְהַרְאוֹת לָהֶם אוֹת
2 מֵהַשָּׁמַיִם׃ וְהוּא עָנָה וַיֹּאמֶר
לָהֶם כְּשֶׁהוּא עֶרֶב תֹּאמְרוּ צַח
3 יִהְיֶה כִּי־הַשָּׁמַיִם אֲדוּמִים׃
וּבַבֹּקֶר הַיּוֹם תִּהְיֶה סְעָרָה כִּי־
הַשָּׁמַיִם הַקּוֹדְרִים מַזְהִירִים׃
לָכֵן

32 *deficiant in via.* 33 *Et dicunt*
ei discipuli: Vnde ergo nobis in
deserto panes tantos, vt sature-
mus turbam tantam?
34 *Et ait illis Jesus: Quot ha-*
betis panes? At illi dixerunt:
Septem, & paucos pisciculos.
35 *Et praecepit turbae, vt dis-*
cumberent super terram.
36 *Et accipiens septem panes,*
& pisces, & gratias agens, fregit,
& dedit discipulis suis, & discipu-
li dederunt populo. 37 *Et co-*
mederunt omnes, & saturati sunt.
Et quod superfuit de fragmentis,
tulerunt septem sportas plenas.
38 *Erant autem qui manduca-*
uerunt quatuor millia hominum
extra paruulos, & mulieres.
39 *Et, dimissa turba, ascendit*
in nauiculam: & venit in fines
Magedan.

CAP. XVI.

1 *ET accesserunt ad eum*
Pharisaei, & Sadducaei
tentantes: & rogauerunt eum,
vt signum de caelo ostenderet eis.
2 *At ille respondens, ait illis:*
Facto vespere dicitis: Serenum
erit, rubicundum est enim caelum.
3 *Et mane: Hodie tempestas,*
rutilat enim triste caelum.

Fa-

4 *Faciem ergo cæli dijudicare nostis: signa autem temporum non potestis scire? Generatio mala & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ Prophetæ. Et relictis illis, abijt.*

5 *Et cùm venissent discipuli eius trans fretum, obliti sunt panes accipere.*

6 *Qui dixit illis: Intuemini, & cauete à fermento Pharisæorum, & Sadducæorum.*

7 *At illi cogitabant intra se dicentes: Quia panes non accepimus.*

8 *Sciens autem Jesus, dixit: Quid cogitatis intra vos modicæ fidei, quia panes non habetis?*

9 *Nondum intelligitis, neque recordamini quinque panum in quinque millia hominum, & quot cophinos sumpsistis?* 10 *neque septem panum in quatuor millia hominum, & quot sportas sumpsistis?*

11 *Quare non intelligitis, quia non de pane dixi vobis: Cauete à fermento Pharisæorum, & Sadducæorum?*

12 *Tunc intellexerunt, quia non dixerit, cauendum à fermento panum, sed à doctrina Pharisæorum, & Sadducæorum.*

13 *Venit autem J E S V S*

4 לָכֵן פְּנֵי הַשָּׁמַיִם אַתֶּם יוֹדְעִים
לִשְׁפּוֹט וְאוֹתוֹת הָעִתִּים
אֵינְכֶם יְכוֹלִים לָדַעַת דּוֹר
רַע וְנֹאֵף מְבַקֵּשׁ אוֹת וְאוֹת
לֹא־יִנָּתֶן־לוֹ כִּי־אִם אוֹת יוֹנָה
הַנָּבִיא וּבַעֲזֹב אוֹתָם הָלָךְ ׃
5 וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ תַלְמִידָיו מֵעֵבֶר
הַיָּם וַיִּשְׁכְּחוּ לָקַחַת לֶחֶם ׃
6 וְהוּא אָמַר לָהֶם רְאוּ וְהִשָּׁמְרוּ
לָכֶם מִשְּׂאֹר הַפְּרוּשִׁים ו
7 וְהַצְּדוּקִים ׃ וְהֵם הָיוּ חוֹשְׁבִים
בְּתוֹכָם לֵאמֹר כִּי־לֹא־לָקַחְנוּ
8 לֶחֶם ׃ וּכְדַעַת יֵשׁוּעַ אָמַר מָה
אַתֶּם חוֹשְׁבִים בְּקִרְבְּכֶם
מְאֻמָנָה קְטַנָּה כִּי־אֵין לָכֶם
9 לֶחֶם ׃ הַעוֹד לֹא־תִתְבּוֹנְנוּ וְלֹא
תִזְכְּרוּ כִּי־חֲמִשָּׁה כִּכְּרֵי־לֶחֶם
לַחֲמִשָּׁה אַלְפֵי אִישׁ וְכַמָּה
10 קוּפוֹת לְקַחְתֶּם ׃ וְשִׁבְעָה
כִּכָּרִים לְאַרְבָּעָה אַלְפֵי אִישׁ
11 וְכַמָּה קוּפוֹת לְקַחְתֶּם ׃ לָמָּה
לֹא־תָבִינוּ כִּי־לֹא עַל־הַלֶּחֶם
אָמַרְתִּי לָכֶם הִשָּׁמְרוּ מִשְּׂאֹר
12 הַפְּרוּשִׁים וְהַצְּדוּקִים ׃ אָז
הֵבִינוּ כִּי־לֹא־אָמַר שֶׁלֹּא
לְהִשָּׁמֵר מִשְּׂאֹר הַלֶּחֶם כִּי־
אִם מֵהַתַּלְמוּד שֶׁל־פְּרוּשִׁים
13 וְשֶׁל־צְדוּקִים ׃ וַיָּבֹא יֵשׁוּעַ

לִצְדֵי צִיסַרְיָה שֶׁל־פִּילִפּוֹס
וַיִּשְׁאַל לְתַלְמִידָיו לֵאמֹר מָה
אוֹמְרִים הָאֲנָשִׁים הֱיוֹת בֶּן־
14 הָאָדָם ׃ וְהֵם אָמְרוּ קְצָתָם
יוֹחָנָן הַטֹּבֵל וּקְצָתָם אֵלִיָּה
וַאֲחֵרִים יִרְמְיָה אוֹ אֶחָד
15 מֵהַנְּבִיאִים ׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
יֵשׁוּעַ וּמָה אַתֶּם אוֹמְרִים
16 הֱיוֹתִי ׃ וַיַּעַן שִׁמְעוֹן כֵּיפָא וְאָמַר
אַתָּה הוּא הַמָּשִׁיחַ בֶּן־אֱלֹהִים
17 חַיִּים ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וְאָמַר לוֹ
אַשְׁרֶיךָ שִׁמְעוֹן בַּר־יוֹנָה כִּי
בָּשָׂר וָדָם לֹא גִלָּה לְךָ כִּי־אִם
18 אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם ׃ וַאֲנִי אוֹמֵר לְךָ
כִּי אַתָּה כֵּיפָא וְעַל־הַכֵּיפָה
הַזּוֹת אֶבְנֶה קְהָלִי וְשַׁעֲרֵי שְׁאֹל
19 לֹא־יִגְבְּרוּ עָלֶיהָ ׃ וּלְךָ אֶתֵּן
מַפְתְּחֵי מַלְכוּת שָׁמַיִם וְכָל
מַה־שֶּׁתֶּאֱסוֹר בָּאָרֶץ יִהְיֶה
אָסוּר בַּשָּׁמַיִם וְכָל מַה שֶּׁתַּתִּיר
בָּאָרֶץ יִהְיֶה מוּתָּר בַּשָּׁמַיִם ׃
20 אָז צִוָּה לְתַלְמִידָיו שֶׁלֹּא
יֹאמְרוּ לְשׁוּם אָדָם שֶׁהוּא
21 יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃ וּמִשָּׁם וָהָלְאָה
הִתְחִיל יֵשׁוּעַ לְהוֹדִיעַ לְתַלְמ
לְתַלְמִידָיו כִּי הָיָה צָרִיךְ לָלֶכֶת
לִירוּשָׁלַיִם וְלִסְבּוֹל הַרְבֵּה
דְּבָרִים מֵהַזְּקֵנִים וּמֵהַסּוֹפְרִים
וּמֵאֵת־

in partes Cæsareæ Philippi: & interrogabat discipulos suos, dicens: Quem dicunt homines esse Filium hominis?

14 *At illi dixerunt: Alij Joannem Baptistam, alij autem Eliam, alij verò Jeremiam, aut vnum ex Prophetis.*

15 *Dicit illis Jesus: Vos autem quem me esse dicitis?*

16 *Respondens Simon Petrus dixit: Tu es Christus, Filius Dei viui.*

17 *Respondens autem Jesus, dixit ei: Beatus es Simon Bar Jona: quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus, qui in cælis est.* 18 *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam.* 19 *Et tibi dabo claues regni cælorum. Et quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis.*

20 *Tunc præcepit discipulis suis, vt nemini dicerent, quia ipse esset Jesus Christus.*

21 *Exinde cœpit Jesus ostendere discipulis suis, quia oporteret eum ire Jerosolymam, & multa pati à senioribus, & Scribis, & Prin-*

& Principibus Sacerdotum, & occidi, & tertia die resurgere.

22 *Et assumens eum Petrus, cœpit increpare illum dicens: Absit à te, Domine: non erit tibi hoc.* 23 *Qui conuersus, dixit Petro: Vade post me Satana, scandalum es mihi: quia non sapis ea, quæ Dei sunt, sed ea, quæ hominum.*

24 *Tunc Jesus dixit discipulis suis. Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.*
25 *Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam propter me, inueniet eam.*
26 *Quid enim prodest homini, si mundum vniuersum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?* 27 *Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui cùm Angelis suis: & tunc reddet vnicuique secundùm opera eius.*
28 *Amen dico vobis; sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in regno suo.*

וּמֵאֵת־שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וּלְהֵהָרֵג
וְלָקוּם מִבֵּין חֲמֵתִים בַּיּוֹם
22 הַשְּׁלִישִׁי ׃ וַיִּקָּחֵהוּ כֵּיפָא וַיָּחֶל
לְהוֹכִיחַ אוֹתוֹ לֵאמֹר חָלִילָה
לְךָ אָדוֹן לֹא־יִהְיֶה לְךָ זֶה ׃
23 וּכְפִנּוֹת אָמַר אֶל־כֵּיפָא לֵךְ
מֵאַחֲרַי שָׂטָן אַתָּה לִי
לְמִכְשׁוֹל כִּי־אֵין אַתָּה מֵבִין
דְּבָרִים שֶׁהֵם מֵאֱלֹהִים כִּי־אִם
24 אֲשֶׁר הֵם מֵאֲנָשִׁים ׃ אָז אָמַר
יֵשׁוּעַ לְתַלְמִידָיו מִי־שֶׁיִּרְצֶה
לָבוֹא אַחֲרַי יְכַחֵד עַצְמוֹ וְיִשָּׂא
25 תְּלִיָּתוֹ וְיֵלֵךְ אַחֲרַי ׃ כִּי־מִי־
שֶׁיַּחְפּוֹץ לְהוֹשִׁיעַ נַפְשׁוֹ יְאַבְּדֶהָ
וּמִי־שֶׁיְּאַבֵּד נַפְשׁוֹ לְמַעֲנִי הוּא
26 יִמְצָא אוֹתָהּ ׃ כִּי מָה יוֹעִיל
לָאָדָם אִם יִקְנֶה כָל־הָעוֹלָם
כֻּלּוֹ וּבְנַפְשׁוֹ יִשָּׂא נֶזֶק אוֹ מַה
תְּמוּרָה יִתֵּן הָאָדָם בְּעַד־נַפְשׁוֹ ׃
27 כִּי בֶן־הָאָדָם עָתִיד לָבוֹא
בִּכְבוֹד אָבִיו עִם־מַלְאָכָיו וְאָז
יְשַׁלֵּם לְכָל־אִישׁ וְאִישׁ כְּפִי
28 מַעֲשָׂיו ׃ אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם
יֵשׁ מֵהָעוֹמְדִים פֹּה שֶׁלֹּא
יִטְעֲמוּ מָוֶת עַד־שֶׁיִּרְאוּ אֶת־
הָאָדָם בָּא בְּמַלְכוּתוֹ ׃

1 וְאַחַר שֵׁשֶׁת יָמִים לָקַח יֵשׁוּעַ
לְכֵיפָא וּלְיַעֲקֹב וּלְיוֹחָנָן אָחִיו
וַיְנָהֵג אֹתָם עַל הַר גָּבֹהַּ לְבַדָּם ׃
2 וַיִּצְטָהֵר לִפְנֵיהֶם לְצִיּוּר אַחֵר
וַיַּזְהִירוּ פָּנָיו כַּשֶּׁמֶשׁ וּבְגָדָיו
3 נַעֲשׂוּ לְבָנִים כַּשֶּׁלֶג ׃ וְהִנֵּה
נִרְאוּ אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה וְאֵלִיָּה
4 מְדַבְּרִים עִמּוֹ ׃ וַיַּעַן כֵּיפָא
וַיֹּאמֶר לְיֵשׁוּעַ אָדוֹן טוֹב לָנוּ
לִהְיוֹת פֹּה אִם אַתָּה רוֹצֶה
נַעֲשֶׂה פֹּה שְׁלֹשָׁה אֹהָלִים
אֶחָד לְךָ וְאֶחָד לְמֹשֶׁה וְאֶחָד
5 לְאֵלִיָּה ׃ עוֹד הוּא מְדַבֵּר הִנֵּה
עָנָן מַזְהִיר צִלֵּל עֲלֵיהֶם וְהִנֵּה
קוֹל מֵהֶעָנָן אוֹמֶרֶת זֶה בְּנִי
אֲהוּבִי אֲשֶׁר רָצִיתִי בּוֹ הֵיטֵב
6 שִׁמְעוּ אֵלָיו ׃ וַיִּשְׁמְעוּ התלם
הַתַּלְמִידִים וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם
7 וַיִּירְאוּ מְאֹד ׃ וַיִּגַּשׁ יֵשׁוּעַ וַיִּגַּע
בָּהֶם וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם קוּמוּ
8 וְאַל־תָּבֹאוּ לְיִרְאָה ׃ וַיִּשְׂאוּ
עֵינֵיהֶם וְלֹא־רָאוּ שׁוּם אֶחָד כִּי־
9 אִם יֵשׁוּעַ לְבַדּוֹ ׃ וּכְשֶׁיָּרְדוּ מִן־
הָהָר צִוָּה יֵשׁוּעַ אוֹתָם לֵאמֹר
לֹא־תֹאמְרוּ לְשׁוּם אָדָם
הַמַּרְאָה עַד־שֶׁיָּקוּם בֶּן־הָאָדָם
מִבֵּין

1 ET post dies sex assumit Jesus Petrum, & Jacobum, & Joannem fratrem eius, & ducit illos in montem excelsum seorsum: 2 & transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies eius sicut Sol: vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. 3 Et ecce apparuerunt illis Moyses, & Elias cum eo loquentes. 4 Respondens autem Petrus, dixit ad Jesum: Domine, bonum est nos hìc esse: si vis, faciamus hìc tria tabernacula, tibi vnum, Moysi vnum, & Eliæ vnum. 5 Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbrauit eos. Et ecce vox de nube, dicens: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui: ipsum audite.

6 Et audientes discipuli ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valdè. 7 Et accessit Jesus, & tetigit eos: dixitque eis: Surgite, & nolite timere.

8 Leuantes autem oculos suos, neminem viderunt, nisi solum Jesum.

9 Et descendentibus illis de monte, præcepit eis J E S V S, dicens: Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis

à mor-

à mortuis resurgat. 10 *Et interrogauerunt eum discipuli, dicentes: Quid ergo Scribæ dicunt, quòd Eliam oporteat primùm venire?* 11 *At ille respondens, ait eis: Elias quidem venturus est, & restituet omnia.* 12 *dico autem vobis, quia Elias iam venit, & non cognouerunt eum, sed fecerunt in eo quæcunque voluerunt. Sic & Filius hominis passurus est ab eis.*

13 *Tunc intellexerunt discipuli, quia de Joanne Baptista dixisset eis.* 14 *Et cùm venisset ad turbam, accessit ad eum homo genibus prouolutus ante eum, dicens: Domine, miserere filio meo, quia lunaticus est, & malè patitur: nam sæpè cadit in ignem, & crebrò in aquam.*
15 *& obtuli eum discipulis tuis, & non potuerunt curare eum.*

16 *Respondens autem Jesus, ait: O generatio incredula, & peruersa, quousque ero vobiscum? vsquequo patiar vos? Afferte huc illum ad me.*
17 *Et increpauit illum Jesus, & exijt ab eo dæmonium, & curatus est puer ex illa hora.*
18 *Tunc accesserunt discipuli ad JESVM secretò, & dixerunt: Quare nos non potuimus*

eijce-

מבין המתים ׃ וישאלו לו 10
התלמידים לאמר אם־כן מה
אמרים הסופרים שצריך
שיבא אליה בתחלה ׃ 11
והוא ענה ואמר להם אכן
אליה הוא עתיד לבוא והשיב
הכל ׃ ואני אמר לכם כי 12
אליה כבר בא ולא ידעוהו
אבל עשו בו כל אשר חפצו וכן
בן האדם הוא עתיד לסבול
מהם ׃ אז הבינו התלמידים 13
כי־בעד יוחנן הטובל דבר
אליהם ׃ וכאשר בא אל־ 14
ההמה קרב אליו אדם אחד
כורע על־ברכיו לפניו לאמר
אדון רחם על־בני כי־ירחני
הוא ומאד נענה כי פעמים
רבים נפל באש ופעמים רבים
במים ׃ ואקרב אותו לתלמ 15
לתלמידיך ולא־יכלו לרפא
לרפאתו ׃ ויען ישוע ויאמר 16
דור בלי אמנה ועקש עד־מתי
אהיה עמכם ועד־מתי אשא
אתכם הביאו אותו אלי פה ׃
ויגער בו ישוע ויצא השד ממנו 17
וירפא הנער מאותה השעה ׃
אז קרבו התלמידים בסתר 18
לישוע ויאמרו למה לא יכלנו

אנחנו

19 אֲנַחְנוּ לְגָרְשֵׁהוּ׃ אָמַר לָהֶם
יֵשׁוּעַ בַּעֲבוּר שֶׁאֵין בָּכֶם אֱמוּנָה
כִּי אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם אִם־
תִּהְיֶה לָכֶם אֱמוּנָה כְּמוֹ גַּרְגִּיר
שֶׁל־חַרְדָּל תֹּאמְרוּ לְהַר הַזֶּה
עֲבֹר מִפֹּה לְשָׁם וְיַעֲבֹר וְלֹא־
יִהְיֶה שׁוּם דָּבָר נִמְנָע מִכֶּם׃
20 וְזֶה־הַסּוּג לֹא־יְגֹרַשׁ כִּי־אִם
21 בִּתְפִלָּה וּבַצּוֹם׃ וְכַאֲשֶׁר הָיוּ
בַּגָּלִיל יוֹשְׁבִים אָמַר לָהֶם יֵשׁוּעַ
בֶּן־הָאָדָם עָתִיד לְהִמָּסֵר בִּידֵי
22 בְּנֵי אָדָם׃ וְיַהַרְגוּהוּ וּבַיּוֹם
הַשְּׁלִישִׁי יָקוּם מִבֵּין הַמֵּתִים
23 וַיִּתְעַצְּבוּ מְאוֹד׃ וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ
לִכְפַר־נָחוּם קָרְבוּ אוֹתָם שֶׁהָיוּ
לֹקְחִים הַדַּרְכְּמוֹנִים אֶל־כֵּיפָא
וַיֹּאמְרוּ לוֹ רַבְּכֶם אֵינוֹ מְשַׁלֵּם
24 הַדַּרְכְּמוֹנִים׃ וַיֹּאמֶר כֵּן
וְכַאֲשֶׁר בָּא לַבַּיִת קָדַם לוֹ
יֵשׁוּעַ לֵאמֹר שִׁמְעוֹן מָה נִרְאֶה
אֵלֶיךָ מַלְכֵי הָאָרֶץ מִמִּי
לֹקְחִים מַס וּמִנְדָּה מִן בְּנֵיהֶם
25 אוֹ מִן־הַנּוֹכְרִים׃ וְהוּא אָמַר
מִן־הַנָּכְרִים וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ
26 אִם כֵּן חָפְשִׁים הַבָּנִים׃ וּבַעֲבוּר
שֶׁלֹּא נַכְשִׁילֵם לֵךְ לַיָּם וּשְׁלַח
הָאַגְמוֹן וְקַח הַדָּג שֶׁיַּעֲלֶה
רִאשׁוֹנָה וְכַאֲשֶׁר תִּפְתַּח פִּיו
תִּמְצָא

eijcere illum? 19 Dixit illis Jesus: Propter incredulitatem vestram. Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis monti huic, Transi hinc illuc, & transibit, & nihil impossibile erit vobis.

20 Hoc autem genus non eijcitur nisi per orationem, & ieiunium.

21 Conuersantibus autem eis in Galilæa, dixit illis Jesus: Filius hominis tradendus est in manus hominum: 22 & occident eum, & tertia die resurget. & contristati sunt vehementer.

23 Et cùm venissent Capharnaum, accesserunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei: Magister vester non soluit didrachma?

24 Ait: Etiam. Et cùm intrasset in domum, præuenit eum Jesus, dicens: Quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum, vel censum? à filijs suis, an ab alienis?

25 Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Jesus: ergo liberi sunt filij.

26 Vt autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamũ: & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore eius,

inue-

inuenies staterem: illum sumens, da eis pro me, & te.

CAP. XVIII.

1 IN *illa hora accesserunt disci-
puli ad Jesum, dicentes:
Quis putas maior est in regno
cælorum?*
2 *Et aduocans Jesus paruu-
lum, statuit eum in medio eorum;*
3 *& dixit: Amen dico vobis, ni-
si conuersi fueritis, & efficiamini
sicut paruuli, non intrabitis in
regnum cælorum.*
4 *Quicumque ergo humiliaue-
rit se sicut paruulus iste, hic est
maior in regno cælorum.*
5 *Et qui susceperit vnum par-
uulum talem in nomine meo, me
suscipit.* 6 *qui autem scandali-
zauerit vnum de pusillis istis, qui
in me credunt; expedit ei, vt su-
spendatur mola asinaria in collo
eius, & demergatur in profun-
dum maris.*
7 *Væ mundo à scandalis. Ne-
cesse est enim, vt veniant scanda-
la: verumtamen væ homini illi,
per quem scandalum venit.*
8 *Si autem manus tua, vel pes
tuus scandalizat te: abscinde eum,
& proijce abs te: bonum tibi
est*

תמצא השקל אתו תקח
ותתן להם בעבורי ובעבורך ׃

פ׳ יח׳

1 בשעה ההיא התלמידים
קרבו לישוע ואמרו מי תשפט
שהוא יותר גדול במלכות
2 שמים ׃ ויקרא ישוע לנער קטן
3 ויעמידהו בתוכם ׃ ויאמר אמן
אני אומר לכם אם——לא
תשובו ותהיו כמו הנערים
הקטנים לא־תבואו במלכות
4 שמים ׃ אם——כן מי שישפל
כמו זה הנער קטון הוא יותר
5 גדול במלכות שמים ׃ וכל מי
שיקבל נער אחד כזה בשמי
6 הוא מקבל אותי ׃ ומי
שיכשיל אחד מן צעירים
האלה שמאמינים כי טוב לו
להתלות רכב רחים של—
חמור בצוארו ויטבע במצולות
7 הים ׃ אוי לעולם מהמכשלים
כי־צריך שיבאו מכשולים אך
אוי לו לאותו אדם
8 שהמכשול יבא על־ידו ׃ ואם
ידך או רגלך תכשילך קצץ
אתה והשליכה ממך טוב לך
לבוא

לָבוֹא אֶל־הַחַיִּים חָלָשׁ אוֹ
פִּסֵּחַ מִשֶּׁתִּשָּׁלַח עִם־שְׁתֵּי יָדַיִם
וּשְׁתֵּי רַגְלַיִם לְאֵשׁ שֶׁל—
9 עוֹלָמִים׃ וְאִם עֵינְךָ תַּכְשִׁילְךָ
נַקֵּר אוֹתָהּ וְהַשְׁלִכָהּ מִמְּךָ טוֹב
לְךָ לָבוֹא בְּעַיִן אַחַת לְהַחַיִּים
מִשֶּׁתִּשָּׁלַח בִּשְׁתֵּי עֵינַיִם אֶל—
10 אֵשׁ שֶׁל—גֵיהִינָּם׃ רְאוּ שֶׁלֹּא
תְּבוּזוּ אֶחָד מֵהַצְּעִירִים הָאֵלֶּה
כִּי—אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי—
מַלְאֲכֵיהֶם תָּמִיד רוֹאִים
בַּשָּׁמַיִם פְּנֵי אָבִי שֶׁבַּשָּׁמָיִם׃
11 כִּי־בֶן־הָאָדָם בָּא לְהוֹשִׁיעַ מָה
12 שֶׁנֶּאֱבַד׃ מָה נִרְאָה לָכֶם אִם־
יִהְיֶה לְאֶחָד מֵאָה צֹאן וְנֶאֶבְדָה
אַחַת מֵהֶן הֲלֹא יַעֲזֹב תִּשְׁעִים
וְתֵשַׁע בֶּהָרִים וְיֵלֵךְ לְבַקֵּשׁ
13 אוֹתָהּ שֶׁנֶּאֶבְדָה׃ וְאִם־יִהְיֶה
שֶׁיִּמְצָא אוֹתָהּ אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם שֶׁיִּשְׂמַח עָלֶיהָ יוֹתֵר
מִתִּשְׁעִים וְתֵשַׁע שֶׁלֹּא־תָעוּ׃
14 כֵּן אֵין רָצוֹן לִפְנֵי אֲבִיכֶם
שֶׁבַּשָּׁמַיִם שֶׁיֹּאבַד אֶחָד
15 מֵהַנְּעָרִים הָאֵלֶּה׃ וְאִם־יֶחֱטָא
אָחִיךָ לְךָ לֵךְ וְהוֹכִיחַ אוֹתוֹ
לְבַדּוֹ וְאִם—יִשְׁמַע לְךָ הֲרֵי
16 הִרְוַחְתָּ אָחִיךָ׃ וְאִם לֹא יִשְׁמַע
לְךָ קַח עִמְּךָ עוֹד אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם

כְּדֵי

est ad vitam ingredi debilem, vel claudum, quàm duas manus, vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum.

9 Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proÿce abs te: bonum tibi est cum vno oculo in vitam intrare, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. 10 Videte, ne contemnatis vnum ex his pusillis: dico enim vobis, quia Angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est.

11 Venit enim Filius hominis saluare quod perierat.

12 Quid vobis videtur? si fuerint alicui centum oues, & errauerit vna ex eis: nonne relinquit nonaginta nouem in montibus, & vadit quærere eam, quæ errauit? 13 & si contigerit, vt inueniat eam: amen dico vobis, quia gaudet super eam magìs quàm super nonaginta nouem, quæ non errauerunt.

14 Sic non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in cælis est, vt pereat vnus de pusillis istis.

15 Si autem peccauerit in te frater tuus; vade, & corripe eum inter te, & ipsum solum: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. 16 si autem non te audierit, adhibe adhùc vnum, vel duos,

vt

vt in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum.

17 *Quòd si non audierit eos: dic Ecclesiæ. si autem Ecclesiam non audierit: sit tibi sicut ethnicus, & publicanus.*

18 *Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo.*

19 *Iterum dico vobis; quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re, quamcumque petierint, fiet illis à Patre meo, qui in cælis est.*

20 *Vbi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.*

21 *Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: Domine quotiès peccabit in me frater meus, & dimittam ei? vsque septiès?*

22 *Dicit illi Jesus: Non dico tibi vsque septies, sed vsque septuagiès septiès.*

23 *Ideò assimilatum est regnum cælorum homini Regi, qui voluit rationem ponere cum seruis suis.*

24 *Et cùm cœpisset rationem ponere, oblatus est ei vnus, qui debebat ei decem millia talenta.*

25 *Cùm autē non haberet vn-*

ברי־שעל־פי שנים או שלשה
עדים יקום כל־דבר׃ ואם 17
לא־ישמע אתם אמר לקהל
ואם לא ישמע גם לקהל יהיה
לך כגוי ומכסן׃ אמן אני 18
אומר לכם כל מה שתאסירו
בארץ יהיה אסור גם בשמים
וכל מה שתתירו בארץ יהיה
מתר גם־בשמים׃ עוד אני 19
אומר לכם כי אם־שנים מכם
יסכימו יחד על־הארץ מכל
מה שישאלו יעשה להם
מאבי שבשמים׃ כי־בכל־ 20
מקום שיקהלו בשמי שנים או
שלשה אני שם בתוכם׃ אז 21
קרב אליו כיפא ואמר אדון
כמה פעמים יחטא בי אחי
ואסלח לו העד־שבעה
פעמים׃ ויאמר אליו ישוע 22
לא עד־שבעה פעמים אני
אומר לך כי־אם עד שבעים
פעמים שבעה׃ ועל־כן 23
נדמתה מלכות שמים למלך
בשר ודם שרצה לעשות
חשבון עם־עבדיו׃ וכשהתחיל 24
לעשות החשבון הגש אליו
אחד שהיה חיב לו רבוא
ככרים׃ וכאשר לא־היה לו 25
לשלם

לשלם צוה אדונו שימכרו
אתו ואשתו ובנים וכל אשר־
26 לו ולפרוע ׃ ויכרע העבד
ההוא ויתחנן־לו לאמר המתן
27 לי ואני אשלם לך הכל ׃ ויחנן
אדון העבד וינרח לו ויסלח לו
28 את־החוב ׃ ויצא העבד ההוא
וימצא עבד אחד מהעבדים
כמוהו שהיה חיב לו מאה
דנרים ויאחוז בו ויאלצהו
לאמר שלם מה שאתה חיב ׃
29 ויכרע אתו העבד ויתחנן־לו
לאמר המתן־לי ואני אשלם
30 לך הכל ׃ וימאן הוא וילך
ויתן אתו בבית האסורים עד־
31 שישלם החוב ׃ ויראו עבדים
אחרים כמוהו מה־שנעשה
ויתעצבו מאד ויבאו ויספרו
32 לאדונם כל אשר נעשה ׃ אז
קרא לו אדונו ויאמר־לו עבד
רשע הנה סלחתי לך כל־
החוב בעבור שהתחננת אלי ׃
33 אם־כן הלא היה צריך שגם־
אתה תחנן לעבד כמוך כמו
34 שחננתי לך ׃ ויחר אף אדונו
וימסור אתו ביד השוטרים
35 עד־שישלם כל־החוב ׃ כן
אבי שבשמים יעשה לכם אם
לא

de redderet, iussit eum dominus
eius venundari, & vxorem
eius, & filios, & omnia, quæ ha-
bebat, & reddi. 26 Procidens
autem seruus ille, orabat eum,
dicens: Patientiam habe in me,
& omnia reddam tibi. 27 Mi-
sertus autem dominus serui illius,
dimisit eum, & debitum dimisit
ei. 28 Egressus autem seruus il-
le inuenit vnum de conseruis suis,
qui debebat ei centum denarios:
& tenens suffocabat eum, dicens:
Redde quod debes.

29 Et procidens conseruus eius,
rogabat eum, dicens: Patientiam
habe in me, & omnia reddam tibi.

30 Ille autem noluit: sed abijt,
& misit eum in carcerem donec
redderet debitum.

31 Videntes autem conserui
eius quæ fiebant, contristati sunt
valdè: & venerunt, & narra-
uerunt domino suo omnia, quæ
facta fuerunt. 32 Tunc voca-
uit illum dominus suus: & ait il-
li: Serue nequam, omne debitum
dimisi tibi, quoniam rogasti me:

33 nonne ergo oportuit & te
misereri conserui tui, sicut & ego
tui misertus sum? 34 Et ira-
tus dominus eius tradidit eum tor-
toribus, quoadusque redderet v-
niuersum debitum. 35 Sic &
Pater meus cælestis faciet vobis, si

non

non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.

CAP. XIX.

1 ET *factum est, cùm consummasset Jesus sermones istos, migrauit à Galilæa, & venit in fines Judææ trans Jordanem,* 2 *& secutæ sunt eum turbæ multæ, & curauit eos ibi.*

3 *Et accesserunt ad eum Pharisæi tentantes eum, & dicentes: Si licet homini dimittere vxorem suam, quacumque ex causa?*

4 *Qui respondens, ait eis: Non legistis, quia qui fecit hominem ab initio, masculum, & fœminam fecit eos? & dixit:*

5 *Propter hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna.* 6 *itaque iam non sunt duo, sed vna caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.*

7 *Dicunt illi: Quid ergo Moyses mandauit dare libellum repudij, & dimittere?*

8 *Ait illis: Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vestras: ab*

לֹא תִסְלְחוּ כָּל־אִישׁ לְאָחִיו
בִּלְבוֹתֵיכֶם׃

פ׳ יט׳

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלָּה יְשׁוּעַ 1
הַמַּאֲמָרִים הָאֵלֶּה עָבַר
מֵהַגָּלִיל וַיָּבוֹא לִגְבוּלֵי אֶרֶץ
יְהוּדָה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן׃ וַיֵּלְכוּ 2
אַחֲרָיו כִּיתּוֹת רַבּוֹת וַיְרַפְּאֵם
שָׁם׃ וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו פָּרוּשִׁים 3
וַיְנַסּוּהוּ וַיֹּאמְרוּ אִם־מוּתָּר
לָאָדָם לְשַׁלַּח אִשְׁתּוֹ בַּעֲבוּר
כָּל־סִבָּה׃ וְהוּא עָנָה וַיֹּאמֶר 4
לָהֶם הֲלֹא קְרָאתֶם כִּי
מִי שֶׁעָשָׂה אָדָם מֵרֵאשִׁית זָכָר
וּנְקֵבָה עָשָׂה אֹתָם וַיֹּאמַר׃
עַל־כֵּן יַעֲזָב־אִישׁ אֶת־אָב 5
וְאֶת־אֵם וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ
שְׁנַיִם לְבָשָׂר אֶחָד׃ אִם־כֵּן 6
כְּבַר אֵינָם שְׁנַיִם כִּי־אִם בָּשָׂר
אֶחָד וְאִם כֵּן מָה־שֶׁחִבֵּר
אֱלֹהִים הָאָדָם לֹא יַבְדִּיל׃
וְהֵם אָמְרוּ לוֹ אִם כֵּן לָמָּה צִוָּה 7
מֹשֶׁה לָתֵת־סֵפֶר כְּרִיתוּת
וּלְשַׁלֵּחַ׃ אָמַר לָהֶם כִּי מֹשֶׁה 8
בַּעֲבוּר קֹשִׁי לְבַבְכֶם הֵנִיחַ
לָכֶם לְשַׁלַּח נְשׁוֹתֵיכֶם אֲבָל

9 מֵרֵאשִׁית לֹא הָיָה כֵּן ׃ וַאֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם כִּי־אִישׁ שֶׁיְשַׁלַּח
אִשְׁתּוֹ כִּי־אִם עַל־דְּבַר זְנוּת
וְיִקַּח אַחֶרֶת נֹאֵף הוּא וּמִי־
שֶׁיִּקַּח אֶת־הַמְּגוֹרֶשֶׁת נֹאֵף ׃
10 וַיֹּאמְרוּ לוֹ תַלְמִידָיו אִם־כֵּן
אַחַר שֶׁכַּךְ הוּא דְבַר אִישׁ
וְאִשָּׁה אֵינוֹ רָאוּי לְהִתְחַתֵּן ׃
11 וְהוּא אָמַר לָהֶם לֹא הַכֹּל יָבִינוּ
דָּבָר זֶה כִּי אִם לְמִי שֶׁנִּתַּן לָהֶם ׃
12 כִּי־יֵשׁ סָרִיסִים שֶׁנּוֹלְדוּ־כֵן
מִבֶּטֶן אִמָּם וְיֵשׁ סָרִיסִים
שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל־יְדֵי אָדָם וְיֵשׁ
סָרִיסִים שֶׁסֵּרְסוּ עַצְמָם בַּעֲבוּר
מַלְכוּת שָׁמַיִם מִי שֶׁיֶּשׁ־לוֹ
13 יְכוֹלֶת לְהָבִין יָבִין ׃ אָז הֻגְּשׁוּ
לוֹ נְעָרִים קְטַנִּים כְּדֵי־שֶׁיָּשִׂים
יָדַיִם עֲלֵיהֶם וְיִתְפַּלֵּל וה
וְהַתַּלְמִידִים הוֹכִיחוּ אֹתָם ׃
14 וְיֵשׁוּעַ אָמַר לָהֶם הָנִיחוּ אֶת־
הַנְּעָרִים וְאַל־תֹּאבוּ לִמְנוֹעַ
אֹתָם לָבֹא אֵלַי כִּי לְכַדּוֹמֶה
15 לָהֶם מַלְכוּת שָׁמַיִם ׃ וְכַאֲשֶׁר
שָׂם יָדַיִם עֲלֵיהֶם הָלַךְ מִשָּׁם ׃
16 וְהִנֵּה קָרַב אֶחָד וַיֹּאמֶר־לוֹ רַב
טוֹב מַה־טּוֹבָה אֶעֱשֶׂה כְּדֵי־
17 שֶׁאֶקְנֶה חַיִּים נִצְחִיִּים ׃ וְהוּא
אָמַר לוֹ לָמָּה אַתָּה שׁוֹאֵל אֹתִי
עַל־

initio autem non fuit sic. 9 Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit vxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit; mœchatur: & qui dimissam duxerit, mœchatur.

10 Dicunt ei discipuli eius: Si ita est causa hominis cum vxore, non expedit nubere.

11 Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est. 12 Sunt enim eunuchi, qui de matris vtero sic nati sunt: & sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus: & sunt eunuchi, qui seipsos castrauerunt propter regnum cælorum. Qui potest capere, capiat. 13 Tunc oblati sunt ei paruuli, vt manus eis imponeret, & oraret. Discipuli autem increpabant eos.

14 Iesus verò ait eis: Sinite paruulos, & nolite eos prohibere ad me venire: talium est enim regnum cælorum.

15 Et cùm imposuisset eis manus, abijt indè.

16 Et ecce vnus accedens, ait illi: Magister bone, quid boni faciam, vt habeam vitam æternam? 17 Qui dixit ei: Quid me interrogas de

bono?

bono? Vnus est bonus, Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, serua mandata.

18 *Dicit illi: Quæ? Iesus autem dixit: Non homicidium facies: Non adulterabis: Non facies furtum: Non falsum testimonium dices.* 19 *Honora patrem tuum, & matrem tuam, & diliges proximum tuum sicut teipsum.*

20 *Dicit illi adolescens: Omnia hæc custodiui à iuuentute mea; quid adhùc mihi deest?* 21 *Ait illi Iesus: Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere me.*

22 *Cùm audisset autem adolescens verbum, abijt tristis: erat enim habens multas possessiones.*

23 *Iesus autem dixit discipulis suis: Amen dico vobis, quia diues difficilè intrabit in regnum cælorum.*

24 *Et iterùm dico vobis: Facilius est, camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cælorum.*

25 *Auditis autem his, discipuli mirabantur valdè, dicentes: Quis ergo poterit saluus esse?*

26 *Aspiciens autem IESVS, dixit illis: Apud homines hoc impossibile est: apud Deum autem omnia possibilia sunt.*

עַל־טוֹב אֶחָד הוּא הַטּוֹב וְהוּא
הָאֵל וְאִם־אַתָּה חָפֵץ לָבוֹא
לַחַיִּים שְׁמֹר הַמִּצְוֹת׃ וַיֹּאמֶר 18
לוֹ מָה הֵן וְיֵשׁוּעַ אָמַר לֹא־
תִרְצָח לֹא־תִנְאָף לֹא־תִגְנוֹב
לֹא־תַעֲנֶה עֵד שָׁקֶר׃ כַּבֵּד 19
אָבִיךָ וְאִמֶּךָ וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ
כָּמוֹךָ׃ וַיֹּאמֶר־לוֹ הָעֶלֶם כָּל 20
אֵלֶּה שָׁמַרְתִּי מִנְּעוּרַי וּמָה
יֶחֱסַר־לִי עוֹד׃ וַיֹּאמֶר־לוֹ יֵשׁוּעַ 21
אִם־תִּרְצֶה לִהְיוֹת שָׁלֵם לֵךְ
וּמְכֹר כֹּל אֲשֶׁר לְךָ וְתֵן לָעֲנִיִּים
וְיִהְיֶה לְךָ אוֹצָר בַּשָּׁמַיִם וּבוֹא
וְלֵךְ אַחֲרַי׃ וּכְשֶׁשָּׁמַע הָעֶלֶם 22
אֶת־הַדָּבָר הָלַךְ עָצֵב כִּי־הָיוּ לוֹ
אֲחֻזּוֹת רַבּוֹת׃ וְיֵשׁוּעַ אָמַר 23
לְתַלְמִידָיו אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם כִּי הֶעָשִׁיר בְּקוֹשִׁי יָבוֹא
אֶל־מַלְכוּת שָׁמַיִם׃ וְעוֹד אֲנִי 24
אוֹמֵר לָכֶם יוֹתֵר קַל לַעֲבוֹר
גָּמָל בְּעַד נֶקֶב הַמַּחַט מ
מִשֶּׁעָשִׁיר יָבֹא לְמַלְכוּת שמ
שָׁמַיִם׃ וּכְשֶׁשָּׁמְעוּ הַתַּלְמִידִים 25
אֵלֶּה דְבָרִים תָּמְהוּ מְאֹד
וְאָמְרוּ אִם־כֵּן מִי יוּכַל לְהִוָּשֵׁעַ׃
וַיַּבֵּט יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם אֵצֶל 26
הָאֲנָשִׁים אִי אֶפְשָׁר זֹאת אֲבָל
לֵאלֹהִים כָּל־דְּבָרִים אֶפְשָׁרִים
הֵם׃

27 הֵם ׃ אָז עָנָה כֵּיפָא וַיֹּאמֶר־לוֹ
הִנֵּה אֲנַחְנוּ עָזַבְנוּ הַכֹּל
וְהָלַכְנוּ אַחֲרֶיךָ עַל־כֵּן מָה
28 יִהְיֶה לָּנוּ ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ
אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם שֶׁאַתֶּם
שֶׁהֲלַכְתֶּם אַחֲרַי בְּתוֹלָדָה
הַחֲדָשָׁה כַּאֲשֶׁר בֶּן־הָאָדָם יֵשֵׁב
עַל־כִּסֵּא כְבוֹדוֹ תֵּשְׁבוּ גַם־
אַתֶּם עַל־שְׁנֵים עָשָׂר כִּסְאוֹת
וְתִשְׁפְּטוּ שְׁנֵים עָשָׂר שִׁבְטֵי
29 יִשְׂרָאֵל ׃ וְכָל מִי שֶׁיַּעֲזֹב הַבַּיִת
אוֹ אַחִים אוֹ אָחוֹת אוֹ אָב אוֹ
אֵם אוֹ אִשָּׁה אוֹ בָנִים אוֹ שָׂדוֹת
בַּעֲבוּר שְׁמִי יִקַּח עַל־אֶחָד
מֵאָה וְחַיִּים נִצְחִיִּים יִקְנֶה ׃
30 וְרַבִּים שֶׁהָיוּ רִאשׁוֹנִים יִהְיוּ
אַחֲרוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים יִהְיוּ
רִאשׁוֹנִים ׃

27 *sunt. 27 Tunc respondens Pe-*
trus, dixit ei: Ecce nos reliqui-
mus omnia, & secuti sumus te:
quid ergo erit nobis?
28 *28 Iesus autem dixit illis: A-*
men dico vobis, quòd vos, qui se-
cuti estis me, in regeneratione
cùm sederit Filius hominis in se-
de maiestatis suæ, sedebitis & vos
super sedes duodecim, iudicantes
duodecim tribus Israël.

29 *29 Et omnis, qui reliquerit*
domum, vel fratres, aut sorores,
aut patrem, aut matrem, aut v-
xorem, aut filios, aut agros pro-
pter nomen meum; centuplum
accipiet, & vitam æternam pos-
30 *sidebit.*
30 Multi autem erunt primi
nouissimi, & nouissimi primi.

פ׳ כ׳

1 נִדְמְתָה מַלְכוּת שָׁמַיִם
לְאָדָם בַּעַל־הַבַּיִת שֶׁהִשְׁכִּים
בַּבֹּקֶר וַיֵּצֵא לִשְׂכֹּר פֹּעֲלִים
2 לְכַרְמוֹ ׃ וְהִתְנָה עִם־הַפֹּעֲלִים
בְּדִינָר הָרָאוּי לַיּוֹם וְשָׁלַח אֹתָם
3 לְכַרְמוֹ ׃ וַיֵּצֵא קָרוֹב לְשָׁעָה
שְׁלִישִׁית וַיַּרְא אֲחֵרִים
הָעוֹמְדִים

CAP. XX.

1 *1 SImile est regnum cælorum*
patrifamilias, qui exijt
primo mane conducere operarios
in vineam suam. 2 Conuen-
2 *tione autem facta cum operarijs*
ex denario diurno, misit eos in
3 *vineam suam. 3 Et egressus*
circa horam tertiam, vidit alios
stantes

ſtantes in foro otioſos, 4 & dixit illis: Ite & vos in vineam meam, & quod iuſtum fuerit dabo vobis.

5 Illi autem abierunt. Iterum autem exijt circa ſextam, & nonam horam: & fecit ſimiliter.

6 Circa vndecimam verò exijt, & inuenit alios ſtantes, & dicit illis: Quid hic ſtatis tota die otioſi?

7 Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite & vos in vineam meam.

8 Cùm ſero autem factum eſſet, dicit dominus vineæ procuratori ſuo: Voca operarios, & redde illis mercedem incipiens à nouiſſimis vſque ad primos.

9 Cùm veniſſent ergo qui circa vndecimam horam venerant, acceperunt ſingulos denarios.

10 Venientes autem & primi, arbitrati ſunt quòd plus eſſent accepturi: acceperunt autem & ipſi ſingulos denarios.

11 Et accipientes murmurabant aduerſus patremfamilias,
12 dicentes: Hi nouiſſimi vna hora fecerunt, & pares illos nobis feciſti, qui portauimus pondus diei, & æſtus.

13 At ille reſpondens vni eorum, dixit: Amice non facio tibi iniuriam: nonne ex denario

con-

העומדים בשוק בטלים ׃
ויאמר אליהם לכו גם־אתם 4
לכרמי ומה שיהיה ישר אתן
לכם ׃ והם הלכו ועוד יצא 5
קרוב לשעה ששית ותשיעית
ויעש כמו כן ׃ וקרוב לשעת 6
עשתי עשרה יצא וימצא
אחרים עומדים ויאמר להם
למה אתם עומדים פה בטלים
כל־היום ׃ והם אמרו לו כי 7
לא־שכר אותנו שום אדם
ויאמר אליהם לכו גם־אתם
לכרמי ׃ וכאשר היה ערב 8
אמר אדון הכרם לאשר
על־ביתו קרא לפועלים ותן
להם שכר והחל מאחרנים
עד־הראשונים ׃ וכשבאו אלה 9
שבאו בשעת עשתי עשרה
לקחו דינר דינר ׃ ויבאו גם־ 10
הראשונים וחשבו שהם יקחו
יותר ולקחו גם־הם דינר דינר ׃
וכאשר לקחו התרעמו על־ 11
בעל הבית ׃ ואמרו אלה 12
האחרנים פעלו שעה אחת
והשוית אתם לנו שסבלנו
משא של־היום והחום ׃ והוא 13
ענה לאחד מהם ואמר אוהב
איני עושה לך עול הלא בדינר

התנית

הִתְנֵית עִמִּי׃ קַח שֶׁלְּךָ וָלֵךְ׃
וּרְצוֹנִי לָתֵת גַּם־לְאַחֲרוֹן הַזֶּה
15 כָּמוֹךָ׃ אוֹ אֵין רָצוּי לִי
לַעֲשׂוֹת מַה־שֶּׁאֲנִי רוֹצֶה
הַעֵינֶיךָ הֵן רָעוֹת כִּי־אֲנִי טוֹב׃
16 כֵּן הָאַחֲרוֹנִים יִהְיוּ רִאשׁוֹנִים
וְהָרִאשׁוֹנִים יִהְיוּ אַחֲרוֹנִים כִּי
רַבִּים נִקְרָאוּ וּמְעַטִּים נִבְחָרוּ׃
17 וַיַּעַל יֵשׁוּעַ לִירוּשָׁלַיִם וַיִּקַּח
שְׁנֵים עָשָׂר תַּלְמִידִים בַּסֵּתֶר
18 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם׃ הִנֵּה אֲנַחְנוּ
עוֹלִים לִירוּשָׁלַיִם וּבֶן־הָאָדָם
יִמָּסֵר לִידֵי שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים
וְהַסּוֹפְרִים וִיחַיְּבוּ אוֹתוֹ לַמָּוֶת׃
19 וְיִמְסְרוּ אֹתוֹ לַגּוֹיִם לְהִתְלוֹצֵץ
וּלְהִוָּסֵר וּלְהִתָּלוֹת וּבַיּוֹם
הַשְּׁלִישִׁי יָקוּם מִבֵּין הַמֵּתִים׃
20 אָז קָרְבָה אֵלָיו אִמָּם שֶׁל־בְּנֵי
זַבְדִּי עִם־בָּנֶיהָ וַתִּשְׁתַּחֲוֶה־לוֹ
21 וַתִּשְׁאַל מִמֶּנּוּ דָבָר׃ וְהוּא אָמַר
לָהּ מָה תִרְצִי וַתֹּאמֶר לוֹ אֱמוֹר
שֶׁיֵּשְׁבוּ אֵלּוּ שְׁנֵי בָנַי אֶחָד
לִימִינְךָ וְאֶחָד לִשְׂמֹאלְךָ
22 בְּמַלְכוּתֶךָ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר
אֵינְכֶם יוֹדְעִים מָה שֶׁשֹּׁאֲלִים
הֲתוּכְלוּ לִשְׁתּוֹת הַכּוֹס שֶׁאֲנִי
עָתִיד לִשְׁתּוֹת וַיֹּאמְרוּ לוֹ
23 נוּכָל׃ וְהוּא אָמַר לָהֶם אָכֵן
תִּשְׁתּוּ

conuenisti mecum? 14 Tolle quod tuum est, & vade: volo autem & huic nouissimo dare sicut & tibi. 15 Aut non licet mihi quod volo, facere? an oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?

16 Sic erunt nouissimi primi, & primi nouissimi. multi enim sunt vocati, pauci verò electi.

17 Et ascendens Jesus Jerosolymam, assumpsit duodecim discipulos secretò, & ait illis:

18 Ecce ascendimus Jerosolymam, & Filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum, & Scribis, & condemnabunt eum morte: 19 & tradent eum Gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum; & tertia die resurget.

20 Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filijs suis, adorans, & petens aliquid ab eo.

21 Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi: Dic, vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram in regno tuo.

22 Respondens autem Jesus, dixit: Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Dixerunt ei: Possumus.

23 Ait illis: Calicem quidem

dem meum bibetis: sedere autem ad dexteram meam, vel sinistram non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.

24 *Et audientes decem, indignati sunt de duobus fratribus.*

25 *Jesus autem vocauit eos ad se, & ait: Scitis, quia Principes gentium dominantur eorum: & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos.* 26 *Non ita erit inter vos: sed quicumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister:* 27 *& qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus.* 28 *sicut Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam, redemptionem pro multis.*

29 *Et egredientibus illis ab Jericho, secuta est eum turba multa.*

30 *Et ecce duo cæci sedentes secus viam, audierunt, quia Jesus transiret: & clamauerunt, dicentes: Domine, miserere nostri, Fili David.* 31 *Turba autem increpabat eos, vt tacerent. At illi magis clamabant, dicentes: Domine, miserere nostri, Fili David.* 32 *Et stetit Jesus, & vocauit eos, & ait: Quid vultis vt faciam vobis?* 33 *Dicunt illi: Domine, vt aperiantur oculi nostri.* 34 *Misertus autem*

תשתו כוסי אבל לשבת
לימיני או לשמאלי אין כי
לתת לכם אלא לאתם שנכון
מאת־אבי ׃ וישמעו העשרה 24
ויכעסו על־השני האחים ׃
וישוע קרא אותם אליו ויאמר 25
תדעו כי שרי הגוים מושלים
בהם והיותר גדולים שולטים
עליהם ׃ אבל ביניכם לא־ 26
יהיה כן אלא כל־מי שירצה
להעשות יותר גדול הוא יהיה
משרתכם ׃ ואשר ירצה 27
ביניכם היות ראשון הוא יהיה
עבדכם ׃ כמו בן־האדם לא 28
בא להשרת אלא לשרת
ולתת נפשו פריום בעד רבים ׃
וכאשר יצאו מיריחו הלכו 29
אחריו עם רב ׃ והנה שני 30
עורים יושבים אצל הדרך
וישמעו שישוע היה עובר
ויצעקו לאמור אדון חננו בן־
דוד ׃ והכירתה נערה בהם 31
שישתוקו והם יותר צעקו
לאמור אדון חננו בן־דוד ׃
ויעמוד ישוע וקרא להם 32
לאמור מה תרצו שאני אעשה
לכם ׃ ויאמרו אליו אדון 33
שתפקחנה עינינו ׃ וירחם 34

לָהֶם יֵשׁוּעַ וַיִּגַּע בְּעֵינֵיהֶם וּמִיַּד
רָאוּ וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו׃

פ׳ כא

1 וְכַאֲשֶׁר קָרְבוּ לִירוּשָׁלַיִם
וַיָּבֹאוּ לְבֵית־פָּגֵי אֶל־הַר
הַזֵּיתִים אָז שָׁלַח יֵשׁוּעַ שְׁנֵי
2 תַלְמִידִים׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ
לַכְּפָר שֶׁהִיא כְּנֶגְדְּכֶם וּמִיַּד
תִּמְצְאוּ אָתוֹן אֲסוּרָה וְעַיִר
עִמָּהּ הַתִּירוּהָ וְהַגִּישׁוּהָ אֵלַי׃
3 וְאִם אִישׁ יֹאמַר לָכֶם מְאוּמָה
אִמְרוּ כִּי אָדוֹן צָרִיךְ בָּהֶן וּמִיַּד
4 יִתֵּן אוֹתָן׃ וְכָל־זֶה נַעֲשָׂה כְּדֵי
שֶׁיִּתְקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר עַל־יַד
5 הַנָּבִיא שֶׁאָמַר׃ ‡ אִמְרוּ לְבַת־ ‡ ישעיה סב
צִיּוֹן ‖ הִנֵּה מַלְכֵּךְ יָבֹא לָךְ ‖ זכריה ט׳ ג׳ א׳
עָנִי וְרוֹכֵב עַל־הַחֲמוֹר וְעַל־ * צדיק ונושע הוא ג׳ א׳
6 עַיִר § בֶּן־אֲתֹנוֹת׃ וַיֵּלְכוּ § בן־אתונות
הַתַּלְמִידִים וַיַּעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה
7 לָהֶם יֵשׁוּעַ׃ וַיַּגִּישׁוּ הָאָתוֹן
וְהָעַיִר וַיָּשִׂימוּ עֲלֵיהֶן בִּגְדֵיהֶם
וַיַּרְכִּיבוּ אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם׃
8 וְהַרְבֵּה מֵהֶהָמוֹן פָּשְׁטוּ
בִּגְדֵיהֶם בַּדֶּרֶךְ וַאֲחֵרִים כָּרְתוּ
9 עַנְפֵי עֵצִים וַיַּצִּיעוּ בַדֶּרֶךְ׃ וְהַ
וְהַכִּתּוֹת הַהוֹלְכוֹת לְפָנָיו
וְלַאֲחֲרָיו

eorum Jesus, tetigit oculos eorum. Et confestim viderunt, & secuti sunt eum.

CAP. XXI.

1 ET cùm appropinquassent
Jerosolymis; & venissent Betphage ad Montem Oliueti: tunc Jesus misit duos discipulos;
2 dicens eis: Ite in Castellum, quod contra vos est, & statim inuenietis asinam alligatam, & pullum cum ea: soluite, & adducite mihi:
3 & si quis vobis aliquid dixerit; dicite, quia Dominus his opus habet: & confestim dimittet eos.
4 Hoc autem totum factum est, vt adimpleretur quod dictum est per Prophetam dicentem:
5 Dicite filiæ Sion: Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam, & pullum filium subiugalis.
6 Euntes autem discipuli fecerunt, sicut præcepit illis Jesus.
7 Et adduxerunt asinam, & pullum: & imposuerunt super eos vestimenta sua, & eum desuper sedere fecerunt.
8 Plurima autem turba strauerunt vestimenta sua in via: alij autem cædebant ramos de arboribus, & sternebant in via:
9 turbæ autem, quæ præcedebant,
& quæ

& quæ sequebantur, clamabant,
dicentes: Hosanna Filio Dauid:
benedictus, qui venit in nomine
Domini: hosanna in altissimis.
10 *Et cùm intrasset Jerosoly-*
mam, commota est vniuersa ciui-
tas, dicens: Quis est hic?
11 *Populi autem dicebāt: Hic*
est Jesus Propheta à Nazareth
Galilææ. 12 *Et intrauit Jesus*
in templum Dei, & eijciebat om-
nes vendentes, & ementes in
templo; & mensas nummulario-
rum, & cathedras vendentium
columbas euertit: 13 *& dicit*
eis: Scriptum est: Domus mea
domus orationis vocabitur: vos
autem fecistis illam speluncam la-
tronum. 14 *Et accesserunt ad*
eum cæci, & claudi in templo: &
sanauit eos.
15 *Videntes autem Principes*
Sacerdotum, & Scribæ mirabilia,
quæ fecit, & pueros clamantes
in templo, & dicentes, Hosanna
filio Dauid; indignati sunt: 16
& dixerunt ei: Audis, quid isti
dicunt? Jesus autem dixit eis:
Vtique. nunquam legistis: Quia
ex ore infantium, & lactentium
perfecisti laudem?
17 *Et relictis illis, abijt foràs*
extra Ciuitatem in Bethaniam:
ibìque mansit. 18 *Manè au-*
tem reuertens in Ciuitatē, esurijt.
19 *Et videns fici arborem vnam*

ולאחריו קוראות ואומרות
הושענה לבן־דוד ברוך הבא
בשם יהוה הושענה במרומים:
10 וכאשר בא אל־ירושלים
המתה כל־העיר לאמור מי
11 הוא זה: והעם אמרו הוא
ישוע הנביא מנצרת מהגליל:
12 ויבא ישוע אל־היכל האלהים
ויגרש כל־המוכרים וקונים
בהיכל ושלחנות השלחנים
ומושבי המוכרים היונים
13 הפך: ויאמר להם כתוב
ביתי בית־תפלה יקרא
ואתם עשיתם אותו מערת
14 פריצים: ויקרבו אליו עורים
ופסחים בהיכל וירפא אותם:
15 ויראו שרי הכהנים והסופרים
הפלאות שעשה והנערים
שקוראים בהיכל באמור
הושענה לבן־דוד וחרה להם:
16 ויאמרו לו אתה שומע מה הם
אומרים וישוע אמר להם אכן
המעולם לא קראתם כי מפי
עוללים ויונקים יסדת עוז:
17 וכאשר עזב אותם יצא חוץ
לעיר לבית־עניה וישב שם:
18 וישוב בבקר אל־העיר וירעב:
19 ובראות עץ אחד של־תאנה

הַדֶּרֶךְ בָּא אֶצְלָהּ ׃ וְלֹא מָצָא
בָּהּ כִּי־אִם עָלִים לְבַדָּם וַיֹּאמֶר
לָהּ לֹא יֵצֵא מִמֵּךְ פְּרִי לְעוֹלָם
ופִתְאוֹם הִתְיַבְּשָׁה הַתְּאֵנָה ׃
20 וְהַתַּלְמִידִים הָרוֹאִים תָּמְהוּ
וְאָמְרוּ אֵיךְ פִּתְאוֹם הִתְיַבָּשָׁה ׃
21 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם אָמֵן
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם אִם־תִּהְיֶה
לָכֶם אֱמוּנָה וְלֹא תִסְתַּפְּקוּ
לֹא לְבַד כַּתְּאֵנָה תַּעֲשׂוּ אֶלָּא
אִם־תֹּאמְרוּ לְהַר הַזֶּה הִנָּשֵׂא
וְהִשָּׁלֵךְ עַצְמְךָ לַיָּם יִהְיֶה ׃
22 וְכֹל מָה שֶׁתִּשְׁאֲלוּ בַּתְּפִלָּה
23 וְתַאֲמִינוּ תִּקְחוּ ׃ וְכַאֲשֶׁר בָּא
בְּהֵיכָל נָגְשׁוּ לוֹ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים
וְזִקְנֵי הָעָם כְּלַמְּדוֹ וְאָמְרוּ
בְּאֵיזֶה יְכוֹלֶת אַתָּה עוֹשֶׂה
אֵלֶּה הַדְּבָרִים וּמִי נָתַן לְךָ
24 זֹאת הַיְכוֹלֶת ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר
לָהֶם אֶשְׁאַל אֶתְכֶם גַּם־אֲנִי
דָּבָר אֶחָד וְאִם אַתֶּם תּוֹמְרוּ
אוֹתוֹ לִי גַּם־אֲנִי אוֹמַר לָכֶם
בְּאֵיזֶה יְכוֹלֶת אֲנִי עוֹשֶׂה אֵלֶּה ׃
25 טְבִילַת יוֹחָנָן מֵאַיִן הָיְתָה מִן
הַשָּׁמַיִם אוֹ מִבְּנֵי אָדָם וְהֵם
26 חָשְׁבוּ בֵּינֵיהֶם וְאָמְרוּ ׃ אִם־
נֹאמַר מִן־הַשָּׁמַיִם יֹאמַר לָנוּ
אִם־כֵּן לָמָּה לֹא־הֶאֱמַנְתֶּם
לוֹ

secùs viam, venit ad eam: & nihil inuenit in ea nisi folia tantum; & ait illi: Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta est continuò ficulnea.
20 Et videntes discipuli, mirati sunt, dicentes: Quomodò continuò aruit?
21 Respondens autem Jesus, ait eis: Amen dico vobis; si habueritis fidem, & non hæsitaueritis, non solùm de ficulnea facietis, sed & si monti huic dixeritis, Tolle, & iacta te in mare, fiet:
22 Et omnia, quæcumque petieritis in oratione credentes, accipietis. 23 Et cùm venisset in templum, accesserunt ad eum docentem, Principes Sacerdotum, & Seniores populi, dicentes: In qua potestate hæc facis? Et quis tibi dedit hanc potestatem?
24 Respondens Jesus dixit eis: Interrogabo vos & ego vnum sermonem: quem si dixeritis mihi, & ego vobis dicam, in qua potestate hæc facio.
25 Baptismus Joannis vndè erat? è cælo, an ex hominibus? At illi cogitabant inter se, dicentes:
26 Si dixerimus, è cælo, dicet nobis: Quare ergo non credidistis illi?

illi? Si autem dixerimus, ex ho-
minibus, timemus turbam: om-
nes enim habebant Joannem ſicut
Prophetam.
27 *Et reſpondentes Jeſu, di-*
xerunt: Neſcimus. Ait illis &
ipſe: Nec ego dico vobis, in qua
poteſtate hæc facio.

28 *Quid autem vobis videtur?*
Homo quidam habebat duos filios,
& accedens ad primum, dixit:
Fili, vade hodie, operare in vi-
nea mea. 29 *Ille autem reſpon*
dens, ait: Nolo. Poſteà autem,
pœnitentia motus, abijt.
30 *Accedens autem ad alte-*
rum, dixit ſimiliter. At ille re-
ſpondens, ait: Eo, Domine &
non iuit. 31 *quis ex duobus fe-*
cit voluntatem Patris? Dicunt
ei: Primus. Dicit illis Jeſus:
Amen dico vobis, quia publicani,
& meretrices præcedent vos in
regnum Dei.
32 *Venit enim ad vos Joannes*
in via iuſtitiæ, & non credidiſtis
ei: publicani autem, & meretri-
ces crediderunt ei. Vos autem
videntes nec pœnitentiam habui-
ſtis poſtea, vt crederetis ei.
33 *Aliam parabolam audite.*
Homo erat paterfamilias, qui
plantauit vineam, & ſepem cir-
cumdedit ei, & fodit in ea tor-
cular, & ædificauit turrim,

& lo-

לוֹ וְאִם נֹאמַר מִן־בְּנֵי אָדָם
נִירָא מֵהַכִּיתוּת כִּי כֻלָּם הָיוּ
מְכַבְּדִים אֶת־יוֹחָנָן כַּנָּבִיא׃
וַיַּעֲנוּ לְיֵשׁוּעַ וַיֹּאמְרוּ אֵין אָנוּ 27
יוֹדְעִים וְהוּא אָמַר לָהֶם גַּם־
אֲנִי אֵינִי אוֹמֵר לָכֶם בְּאֵיזֶה
יְכוֹלֶת אֲנִי עוֹשֶׂה אֵלֶּה׃
וּמָה נִרְאֶה לָכֶם אָדָם אֶחָד 28
הָיָה וַיִּהְיוּ לוֹ שְׁנֵי בָנִים וַיִּגַּשׁ
אֶל־הָרִאשׁוֹן וְאָמַר בְּנִי הַיּוֹם
לֵךְ לַעֲבוֹד בְּכַרְמִי׃ וְהוּא עָנָה 29
וְאָמַר אֵינִי רוֹצֶה וְאַחַר כַּךְ
הִתְחָרֵט וְהָלַךְ׃ וּבְקָרוֹב אֶל 30
הַשֵּׁנִי אָמַר כְּמוֹ לָרִאשׁוֹן וַיַּעַן
וְאָמַר אָדוֹן אֲנִי אֵלֵךְ וְלֹא־
הָלַךְ׃ מִי מֵאֵלֶּא הַשְּׁנַיִם עָשָׂה 31
רְצוֹן הָאָב וַיֹּאמְרוּ לוֹ הָרִאשׁוֹן
אָמַר לָהֶם יֵשׁוּעַ אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם כִּי בַּעֲלֵי עֲבֵירָה וְהַזּוֹנוֹת
יֵלְכוּ לִפְנֵיכֶם בְּמַלְכוּת הָא
הָאֱלֹהִים׃ כִּי בָא יוֹחָנָן אֲלֵיכֶם 32
בְּדֶרֶךְ צְדָקָה וְלֹא הֶאֱמַנְתֶּם
לוֹ כִּי־אִם בַּעֲלֵי עֲבֵירָה וְהַזּוֹנוֹת
הֶאֱמִינוּ לוֹ וְאַתֶּם שֶׁרְאִיתֶם
וְלֹא עֲשִׂיתֶם תְּשׁוּבָה אַחַר כֵּן
לְהַאֲמִין לוֹ׃ שִׁמְעוּ מָשָׁל אַחֵר 33
הָיָה אָדָם בַּעַל הַבַּיִת שֶׁנָּטַע
כֶּרֶם וְהִקִּיף גְּדֵרָה וַיַּכֶּה בָּהּ יֶקֶב

וַיִּבֶן

ויבן מגדל וימסר אתה לאב
לאכרים לפעלה וילך לגור
34 למרחוק: וכשקרב זמן פרי
שלח עבדיו אל־האכרים
לקחת פריותיו: והאכרים
35 אחזו עבדיו ויכו האחד ואחד
36 הרגו ואחד סקלו: עוד שלח
עבדים אחרים רבים
מהראשונים ויעשו להם
37 כלראשונים: ובאחרנה שלח
להם בנו לאמר ייראו מבני:
38 והאכרים כשראו הבן אמרו
בקרבם זה הוא היורש באו
ונהרגוהו ולנו תהיה ירשתו:
39 וכשאחזוהו הוציאוהו מחוץ
40 לכרם ויהרגוהו: לכן כשיבא
בעל הכרם מה יעשה לאלה
41 האכרים: אמרו לו יאבד
ברעה הרעים וכרמו ישכר
לאכרים אחרים שיתנו לו
42 הפרי לעתותיהם: ויאמר
ישוע להם המעולם לא־
קראתם בכתובים אבן מאסו
הבונים היתה לראש פנה
מאת־יהוה היתה זאת היא
43 נפלאת בעינינו: ועל־כן אני
אומר לכם כי־תוסר מכם
מלכות האלהים ותנתן
לגוים

& locauit eam agricolis, & peregrè profectus est
34 Cùm autem tempus fructuum appropinquasset; misit seruos suos ad agricolas, vt acciperent fructus eius.
35 Et agricolæ, apprehensis seruis eius, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium verò lapidauerunt. 36 Iterum misit alios seruos plures prioribus; & fecerunt illis similiter.
37 Nouissimè autem misit ad eos filium suum, dicens: Verebuntur filium meum. 38 Agricolæ autem videntes filium, dixerunt intra se: Hic est hæres; venite, occidamus eum, & habebimus hæreditatem eius.
39 Et apprehensum eum eiecerunt extra vineam, & occiderunt.
40 Cùm ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis?
41 Aiunt illi: Malos malè perdet: & vineam suam locabit alijs agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis.
42 Dicit illis Iesus: Nunquam legistis in Scripturis: Lapidem, quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli? A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris. 43 Ideò dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti

genti facienti fructus eius.
44 *Et qui ceciderit super lapidem istum, confringetur: super quem verò ceciderit, conteret eum.* 45 *Et cùm audissent Principes Sacerdotum, & Pharisæi parabolas eius, cognouerunt quòd de ipsis diceret.*
46 *Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam sicut Prophetam eum habebant.*

לגוים העושים פריותיה ׃ ומי 44
שיפול על־האבן הזאת ישבר
ועל־מי שתפול עליו תמעך
אותו ׃ וכאשר שמעו שרי 45
הכהנים והפרושים את־
משליו ידעו שמדבר עליהם ׃
ויבקשו לאחוז אותו ויראו 46
מההמונות כי כנביא היה הוא
אצלם ׃

CAP. XXII.

1 *ET respondens Iesus, dixit iterum in parabolis eis, dicens.* 2 *Simile factum est regnum cælorum homini Regi, qui fecit nuptias filio suo.*
3 *Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias, & nolebant venire.*
4 *Iterum misit alios seruos, dicens: Dicite inuitatis: Ecce prandium meum paraui, tauri mei & altilia occisa sunt, & omnia parata: venite ad nuptias.*
5 *Illi autem neglexerunt: & abierunt, alius in villam suam, alius verò ad negotiationem suam:* 6 *reliqui verò tenuerunt seruos eius, & contumelijs affectos occiderunt.* 7 *Rex autem cùm audisset, iratus est:*

& missis

פ׳ כב

ויען ישוע ועוד אמר להם 1
במשלים לאמר ׃ נרמתה 2
מלכות שמים למלך בשר
ודם שעשה נשואין לבנו ׃
וישלח עבדיו לקרא קרואים 3
לנשואין ולא־אבו לבוא ׃
עוד שלח עבדים אחרים 4
לאמר אמרו לקרואים הנה
הכינותי סעודתי שורי ופ
ובריאותי טבוחים וכל־
הדברים נכונים בואו
לנשואין ׃ והם התעצלו 5
והלכו אחד לכרמו ואחד
לסחורתו ׃ והשאר אחזו 6
עבדיו וחרפו אותם והרגום ׃
וכאשר שמע המלך חרה אפו ׃ 7

וישלח

וישלח צבאותיו ויאבד
הרוצחים האלה ועירם שרף
8 באש ׃ אז אמר לעבדיו
הנשואין נכונים והקרואים
9 לא היו ראויים ׃ לכן לכו אלה
מוצאות הדרכים וכל אשר
תמצאו קראו אל־הנשואין ׃
10 וכאשר יצאו עבדיו לדרכים
אספו כל אשר מצאו רעים
וטובים וימלאו הנשואין
11 מהמסובים ׃ ויבוא המלך
לראות המסובים וירא שם
אדם אחד אשר לא־היה
לבוש בשמלת הנשואין ׃
12 ויאמר־לו אהב איך באת פה
ואין לך שמלת הנשואין והוא
13 נאלם ׃ אז אמר המלך
למשרתים אסרו ידיו ורגליו
ושלכו אתו בחושך החיצון
שם יהיה בכי וחירוק שנים ׃
14 כי־רבים נקראו ומעטים
15 נבחרו ׃ אז הלכו הפרושים
ויועצו ללכדו בדבר ׃ ושלחו
16 אליו תלמידיהם עם־
ההורודוסיים לאמר רב אנו
יודעים כי־איש אמונים אתה
ומלמד דרך אלהים באמת
ואין לך חשבון עם־אחד כי
אין

& missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum succendit.
8 *Tunc ait seruis suis: Nuptiæ quidèm paratæ sunt; sed qui inuitati erant, non fuerunt digni.*
9 *Ite ergo ad exitus viarum; & quoscunque inueneritis, vocate ad nuptias.*
10 *Et egressi serui eius in vias, congregauerunt omnes, quos inuenerunt, malos, & bonos: & impletæ sunt nuptiæ discumbentium.*
11 *Intrauit autem Rex, vt videret discumbentes; & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali.*
12 *Et ait illi: Amice, quomodò hùc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit.*
13 *Tunc dixit Rex ministris: Ligatis manibus, & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & stridor dentium.*
14 *Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.*
15 *Tunc abeuntes Pharisæi, consilium inierunt, vt caperent eum in sermone.*
16 *Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis dicentes: Magister, scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo: non enim*

enim respicis personam hominum:
17 *dic ergo nobis quid tibi vide-*
tur; licet censum dare Cæsari, an
non?
18 *Cognita autem Jesus nequi-*
tia eorum, ait: Quid me tentatis
hypocritæ? 19 *ostendite mihi*
numisma census. At illi obtule-
runt ei denarium. 20 *Et ait il-*
lis Jesus: Cuius est imago hæc, &
superscriptio?
21 *Dicunt ei: Cæsaris. Tunc*
ait illis: Reddite ergo quæ sunt
Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt
Dei, Deo.
22 *Et audientes mirati sunt,*
& relicto eo abierunt.
23 *In illo die accesserunt ad*
eum Sadducæi, qui dicunt non es-
se resurrectionem: & interroga-
uerunt eum, dicentes: 24 *Ma-*
gister, Moyses dixit: Si quis
mortuus fuerit non habens filium,
vt ducat frater eius vxorem illius,
& suscitet semen fratri suo.
25 *Erant autem apud nos se-*
ptem fratres: & primus, vxore
ducta, defunctus est: & non ha-
bens semen, reliquit vxorem suam
fratri suo. 26 *Similiter secun-*
dus, & tertius vsq; ad septimum.
27 *Nouissimè autem omnium*
& mulier defuncta est.
28 *In resurrectione ergo cuius*
erit de septem vxor? omnes enim
habuerunt eam.

אין אתה מביט פני אנשים׃
17 ועל־כן אמר־לנו מה נראה
לך המותר לתת מס לקיסר
18 או לא׃ וכשידע ישוע רעתם
אמר חנפים למה תנסוני׃
19 הראוני המטבע של־המס
20 והם הגישו לו דינר׃ ויאמר
אליהם ישוע למי הצלם הזה
21 והכתיבה׃ ויאמרו לו לקיסר
אז אמר להם אם־כן תנו
לקיסר מה שהם לקיסר
ולאלהים מה שהם לאלהים׃
22 וכאשר שמעו תמהו ויעזבו
23 אתו וילכו׃ ביום ההוא קרבו
אליו הצדוקים שאומרים
שלא־תהיה תחית למתים
24 וישאלוהו לאמר׃ רב משה
אמר שאם־ימות אחד בלא־
בן יקח אחיו אשתו ויקים זרע
25 לאחיו׃ היו עמנו שבעה
אחים והראשון אחר שלקח
אשה מת ולפי שלא־היה לו
26 זרע עזב אשתו לאחיו׃ וכן
השני וכן השלישי עד־השביעי׃
27 ובאחרונה מהכל מתה גם־
28 האשה׃ לכן בתחית המתים
למי מהשבעה תהיה לאשה
בהיות שכלם היו בעליה׃

29 ויען ישוע ויאמר להם אתם
תועים ואינכם יודעים
הכתובים ולא יכולת
30 האלהים : כי בתחית המתים
לא יתחתנו ולא תתחתנה
לאנשים כי־אם יהיו כמלאכי
31 אלהים בשמים : ועל־תחית
המתים הלא־קראתם מה־
שנאמר מפי האלהים אשר
32 אמר לכם : אנכי אלהי
אברהם ואלהי יצחק ואלהי
יעקב ואינו הוא אלהי
המתים כי־אם אלהי החיים :
33 וכאשר שמעו הבריות תמהו
34 מתלמודו : והפרושים כאשר
שמעו שהשתיק לצדוקים
35 נועדו יחד : וישאל לו אחד
מהם מלמד התורה וינסה
36 אתו : רבי איזו היא מצוה
37 הגדולה בתורה : אמר לו
ישוע ואהבת את־יהוה אלהיך
בכל־לבבך ובכל־נפשך
38 ובכל־מאדך : זו היא המצוה
היותר גדולה והראשונה :
39 והשניה הדומה לה היא
40 ואהבת לרעך כמוך : באלה
השתי מצוות תלויה כל־
41 התורה והנביאים : וכאשר
יתקבצו

29 Respondens autem Jesus, ait illis: Erratis nescientes Scripturas, neque virtutem Dei.

30 In resurrectione enim neque nubent, neque nubentur: sed erunt sicut Angeli Dei in cælo.

31 De resurrectione autem mortuorum non legistis, quod dictum est à Deo dicente vobis:

32 Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob? Non est Deus mortuorum, sed viuentium.

33 Et audientes turbæ, mirabantur in doctrina eius.

34 Pharisæi autem audientes, quòd silentium imposuisset Sadducæis, conuenerunt in vnum.

35 Et interrogauit eum vnus ex eis legis doctor, tentans eum:

36 Magister, quod est mandatum magnum in Lege?

37 Ait illi Jesus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua.
38 Hoc est maximum, & primum mandatum.
39 Secundum autem simile est huic: Diliges proximũ tuum, sicut teipsum.
40 In his duobus mãdatis vniuersa lex pendet, & Prophetæ.
41 Congregatis

autem

autem Pharisæis, interrogauit eos
Jesus, dicens: 42 Quid vobis
videtur de Christo? cuius filius
est? Dicunt ei: Dauid.
43 Ait illis: Quomodò ergo
Dauid in spiritu vocat eum Do-
minum, dicens: 44 Dixit Do-
minus Domino meo: sede à dex-
tris meis, donec ponam inimicos
tuos scabellum pedùm tuorum?
45 Si ergo Dauid vocat eum
Dominum, quomodò filius eius
est? 46 & nemo poterat ei re-
spondere verbum: neque ausus
fuit quisquam ex illa die eum am-
pliùs interrogare.

יתקבצו הפרושים שאל להם
ישוע לאמר: מה נראה לכם 42
מהמשיח ממי הוא בן ויאמרו
לו מדוד: אמר להם אם־כן 43
איך דוד ברוח קורא אתו ארון
באמר: נאם יהוה לארוני שב 44
לימיני עד־אשית איביך הדם
לרגליך: לכן אם־דוד קורא 45
אתו ארון איך הוא בנו: ולא 46
היה מי שיוכל לענות לו דבר
ולא היה לשום אדם לב מן־
היום ההוא לשאל לו עוד:

CAP. XXIII.

1 *TVnc Jesus locutus est ad*
turbas, & ad discipulos
suos, dicens: 2 Super cathe-
dram Moysi sederunt Scribæ, &
Pharisæi. 3 Omnia ergo quæ-
cumque dixerint vobis, seruate,
& facite: secundùm opera verò
eorum nolite facere: dicunt enim,
& non faciunt.

4 Alligant enim onera grauia,
& importabilia, & imponunt in
humeros hominum: digito autem
suo nolunt ea mouere.

5 Omnia verò opera sua faciunt,
vt videantur ab hominibus: dila-

פ׳ כג׳

אז דבר ישוע אל־הכיתות 1
ואל־תלמידיו לאמר: על־ 2
מושב משה ישבו סופרים
ופרושים: לכן כל אשר יאמרו 3
אליכם תשמרו ותעשו אבל
כמעשיהם אל־תאבו לעשות
כי־הם אומרים ואינם עושים:
כי־הם קושרים משאות 4
כבדות בלתי מתנשאות
ומשימים על־שכמי האנשים
ובאצבעם אינם רצים להניען:
וגם־כל־מעשיהם הם עושים 5
כדי שיראו מבני אדם כי־
ירחיבו

ירחיבו טוטפותיהם ויגדילו
תכלת כנפות בגדיהם ׃
6 ואוהבים לסבת ראשונים
בסעודות הערב ואת־מושבות
ראשונות בבתי כנסיות ׃
7 ושינתן להם שלום בחוץ
ושיקראו מהאנשים רבי ׃
8 ואתם לא־תרצו שתקראו
רבי כי־אחד הוא רבכם
9 ואתם כלכם אחים ׃ גם־לא־
תרצו לקרא לכם אב על־
הארץ כי־אחד הוא אביכם
10 שבשמים ׃ גם־לא־תקראו
מלמדים כי־אחד הוא מלמד
11 אתכם המשיח ׃ מי־שהוא
יותר גדול ביניכם הוא יהיה
12 משרתכם ׃ ומי שיתרומם
13 ישפל ומי שישתפל ירום ׃ ואוי
לכם סופרים ופרושים חנפים
שתסגרו מלכות שמים לפני
אדם ואתם לא־תבאו ולא־
14 תניחו הבאים לבוא ׃ אוי
לכם סופרים ופרושים חנפים
כי־אתם אכלים בתי
האלמנות ומתפללים
תפילות ארוחות על־זאת
15 תקבלו יותר משפט ׃ אוי לכם
סופרים ופרושים חנפים כי־
מסבבים

*tant enim phylacteria sua, & ma-
gnificant fimbrias.*
*6 Amant autem primos recu-
bitus in cœnis, & primas cathe-
dras in Synagogis, 7 & saluta-
tiones in foro, & vocari ab homi-
nibus, Rabbi.*

*8 Vos autem nolite vocari
Rabbi. vnus est enim Magister
vester; omnes autem vos fratres
estis. 9 Et Patrem nolite voca-
re vobis super terram: vnus est
enim Pater vester, qui in cælis
est.*
*10 Nec vocemini Magistri:
quia Magister vester vnus est,
Christus.*
*11 Qui maior est vestrum, erit
minister vester.*
*12 Qui autem se exaltauerit,
humiliabitur: & qui se humilia-
uerit, exaltabitur. 13 Væ au-
tem vobis Scribæ, & Pharisæi hy-
pocritæ: quia clauditis regnum
cælorum ante homines. vos enim
non intratis, nec introeuntes sini-
tis intrare.*
*14 Væ vobis Scribæ, & Pha-
risæi hypocritæ: quia comeditis
domos viduarum, orationes lon-
gas orantes: propter hoc amplius
accipietis iudicium.*
*15 Væ vobis Scribæ, & Pha-
risæi hypocritæ: quia circui-*

tis

tis mare, & aridam, vt faciatis vnum proselytum: & cùm fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplò, quàm vos.

16 *Væ vobis duces cæci, qui dicitis: Quicumque iurauerit per templum, nihil est: qui autem iurauerit in auro templi, debet.*

17 *Stulti, & cæci: Quid enim maius est, aurum, an templum, quod sanctificat aurum?* 18 *Et quicumque iurauerit in Altari, nihil est; quicumque autem iurauerit in dono, quod est super illud, debet.* 19 *Cæci: Quid enim maius est, donum, an Altare, quod sanctificat donum?*

20 *Qui ergo iurat in Altari, iurat in eo, & in omnibus, quæ super illud sunt.* 21 *& quicumque iurauerit in Templo, iurat in illo, & in eo, qui habitat in ipso:* 22 *& qui iurat in cælo, iurat in throno Dei, & in eo, qui sedet super eum.*

23 *Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ: qui decimatis mentham, & anethum, & cyminum, & reliquistis quæ grauiora sunt legis, iudicium, & misericordiam & fidem: hæc oportuit facere, & illa non omittere.*

24 *Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes.*

מסבבים את הים והיבשה
לעשות גר אחד וכאשר נעשה
אתם עושים אתו בן גהינם
16 כפלים מכם ׃ אוי לכם
מנהיגים עורים האמרים כל
מי שישבע בהיכל אינו שום
דבר ומי שישבע בזהב ההיכל
17 חיב ׃ כסילים ועורים כי מה
הוא יותר גדול הזהב או
18 ההיכל שמקדש הזהב ׃ וכל
מי שישבע במזבח אינו שום
דבר וכל מי שישבע במתנה
19 שעליו חיב ׃ עורים כי מה
יותר גדול המתנה או המזבח
20 שמקדש המתנה ׃ לכן
הנשבע במזבח נשבע בו ובכל
21 מה שעליו ׃ וכל הנשבע
בהיכל נשבע בו וביושב בו ׃
22 והנשבע בשמים נשבע בכסא
האלהים ובאתו שיושב עליו ׃
23 אוי לכם סופרים ופרושים
חנפים שתעשירו הנענע
והשבת והכמון ועזבתם יותר
חומרי תורה את המשפט
ואת החסד ואת האמונה
אלה היה צריך לעשות ואתם
24 לא להניחם ׃ מנהיגים
עורים שתזקקו יתוש ותבלעו
הגמל ׃

25 הַגָּמָל׃ אוֹי לָכֶם סוֹפְרִים
וּפָרוּשִׁים חֲנֵפִים כִּי־תְטַהֲרוּ
מָה שֶׁבָּחוּץ הַכּוֹס וְהַקְּעָרָה
וּבְתוֹךְ אַתֶּם מְלֵאִים גְּזֵלָה
26 וְטֻמְאָה׃ פָּרוּשׁ עִוֵּר טַהֵר
בַּתְּחִלָּה מָה שֶׁהוּא בְתוֹךְ
הַכּוֹס וְהַקְּעָרָה כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה
27 טָהוֹר מָה שֶׁהוּא בָּחוּץ׃ אוֹי
לָכֶם סוֹפְרִים וּפָרוּשִׁים חֲנֵפִים
כִּי־אַתֶּם דּוֹמִים לַקְּבָרִים
מוּלְבָּנִים מִבָּחוּץ נִרְאִים יָפִים
לִבְנֵי אָדָם וּבְתוֹךְ הֵם מְלֵאִים
עַצְמוֹת הַמֵּתִים וְכָל־טֻמְאָה׃
28 וְכֵן אַתֶּם נִרְאִים מִבָּחוּץ לִבְנֵי
אָדָם צַדִּיקִים וּבְתוֹךְ אַתֶּם
29 מְלֵאִים חֲנֻפָּה וָעָוֶל׃ אוֹי לָכֶם
סוֹפְרִים וּפָרוּשִׁים הַחֲנֵפִים
אֲשֶׁר־תִּבְנוּ קִבְרֵי הַנְּבִיאִים
30 וּתְיַפּוּ קִבְרֵי הַצַּדִּיקִים׃ וְאַתֶּם
אֹמְרִים אִם־הָיִינוּ בִּימֵי
אֲבוֹתֵינוּ לֹא־הָיִינוּ חֲבֵרֵיהֶם
31 בְּדַם־הַנְּבִיאִים׃ אָכֵן אַתֶּם
עֵדִים לְעַצְמֵיכֶם כִּי־אַתֶּם בָּנִים
מֵאוֹתָם שֶׁהָרְגוּ לַנְּבִיאִים׃
32 וְאַתֶּם מַלְאוּ מִדַּת אֲבוֹתֵיכֶם׃
33 נְחָשִׁים יַלְדֵי הָאֶפְעִים אֵיךְ
תִּבְרְחוּ מִדִּינָהּ שֶׁל־גֵּיהִנֹּם׃
34 לָכֵן הִנְנִי שׁוֹלֵחַ לָכֶם נְבִיאִים
וַחֲכָמִים

tes. 25 Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, quia mundatis quod deforìs eſt calicis, & paropſidis: intùs autem pleni eſtis rapina, & immunditia.

26 Phariſæe cæce, munda priùs quod intus eſt calicis, & paropſidis, vt fiat id, quod deforìs eſt, mundum.

27 Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ: quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ aforìs parent hominibus ſpecioſa, intùs verò plena ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia. 28 ſic & vos aforìs quidem paretis hominibus iuſti: intùs autem pleni eſtis hypocriſi, & iniquitate.

29 Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ, qui ædificatis ſepulchra Prophetarum, & ornatis monumenta iuſtorum; 30 & dicitis: Si fuiſſemus in diebus Patrum noſtrorum, non eſſemus ſocij eorum in ſanguine Prophetarum. 31 itaque teſtimonio eſtis vobiſmetipſis, quia filij eſtis eorum, qui Prophetas occiderunt.

32 Et vos implete menſuram Patrum veſtrorum.

33 Serpentes, genimina viperarum, quomodo fugietis à iudicio gehennæ? 34 Ideò ecce ego mitto ad vos Prophetas, & ſa-

& sapientes, & Scribas, & ex il-
lis occidetis & crucifigetis, & ex
eis flagellabitis in Synagogis ve-
stris, & persequemini de ciuitate
in ciuitatem: 35 *vt veniat su-*
per vos omnis sanguis iustus, qui
effusus est super terram, à sangui-
ne Abel iusti vsque ad sanguinem
Zachariæ, filij Barachiæ, quem
occidistis inter Templum, & Al-
tare. 36 *Amen dico vobis: ve-*
nient hæc omnia super generatio-
nem istam.
37 *Jerusalem, Jerusalem, quæ*
occidis Prophetas, & lapidas eos,
qui ad te missi sunt, quoties volui
congregare filios tuos, quemad-
modum gallina congregat pullos
suos sub alas, & noluisti?
38 *Ecce relinquetur vobis do-*
mus vestra deserta.
39 *Dico enim vobis, non me*
videbitis amodò, donec dicatis:
Benedictus, qui venit in nomine
Domini.

CAP. XXIV.

1 *ET egressus Jesus de Tem-*
plo, ibat. Et accesserunt
discipuli eius, vt ostenderent ei æ-
dificationes Templi. 2 *Ipse au-*
tem respondens dixit illis: Videtis
hæc

והחכמים וסופרים ומהם
תהרגום ותתלו ומהם תכו
בשוטים בבתי כנסיותכם
ותרדפו אתם מעיר לעיר׃
כדי שיבא עליכם כל הדם 35
צדיק שנשפך לארץ מדם הבל
הצדיק עד דם זכריה בן
ברכיה אשר הרגתם בין
ההיכל והמזבח׃ אמן אני 36
אומר לכם כל אלה יבאו
על הדור הזה׃ ירושלים 37
ירושלים אשר הרגת הנביאים
וסקלת אתם שנשלחו אליך
כמה פעמים רציתי לקבץ
בניך כמו תרנגולת מקבצת
אפרוחיה תחת כנפיה
ואת מאנת׃ הנה תעזב לכם 38
ביתכם חרבה׃ כי אני אומר 39
לכם לא תראוני מעתה עד
שתאמרו ברוך הבא בשם
יהוה׃

פ׳ כד

ובאשר יצא ישוע מההיכל 1
היה מהלך ויקרבו התלמידיו
להראות לו בניני ההיכל׃
והוא ענה ויאמר להם אתם 2
ראים

ראים כל־הדברים האלה אמן
אני אומר לכם שלא־תשאר
פה אבן על־אבן שלא־תהרס׃
3 וכאשר הוא יושב על־הר
הזיתים נגשו לו התלמידים
בסתר ואמרו אמר־לנו מתי
יהיו אלה ומה יהיה האות
4 בבאך ותכלית העולם׃ ויען
ישוע ויאמר להם ראו שלא־
5 יתעה לכם אדם׃ כי־רבים
יבאו בשמי ויאמרו אני הוא
6 המשיח ויתעו רבים׃ כי־עתיד
שתשמעו מלחמות וסברות
מלחמות ראו שלא־תבהלו
כי־צריך שיהיו אלה הדברים אך
7 עדין איננו הסוף׃ כי־יקום גוי
על־גוי וממלכה על־ממלכה
ויהיה דבר ורעב ורעשים
8 במקומות׃ וכל־אלה דברים
9 יהיו התחילות הכאבים׃ אז
ימסרו אתכם בצרה ויהרגו
אתכם וישנאו אתכם כל־
10 הגוים בעבור שמי׃ ואז יכשלו
רבים וימסרו איש אל־רעהו
11 וישנאו איש אל־רעהו׃ ויקומו
רבים נביאי־שקר ויתעו רבים׃
12 וכי־תרבה הפשע תקרר אהבת
13 מרבים׃ ומי שיעמד עד־
הקץ

hæc omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis super lapidem, qui non destruatur.

3 Sedente autem eo super Montem Oliueti, accesserunt ad eum discipuli secretò, dicentes: Dic nobis, quando hæc erunt? & quod signum aduentus tui, & consummationis seculi? 4 Et respondens Iesus, dixit eis: Videte, ne quis vos seducat. 5 multi enim venient in nomine meo, dicentes: Ego sum Christus: & multos seducent. 6 Audituri enim estis prælia, & opiniones præliorum. Videte ne turbemini. oportet enim hæc fieri; sed nondum est finis. 7 consurget enim gens in gentem, & regnum in regnum; & erunt pestilentiæ, & fames, & terræmotus per loca. 8 hæc autem omnia initia sunt dolorum.

9 Tunc tradent vos in tribulationem, & occident vos: & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum.

10 Et tunc scandalizabuntur multi, & inuicem tradent, & odio habebunt inuicem. 11 Et multi Pseudoprophetæ surgent, & seducent multos. 12 Et quoniam abundauit iniquitas, refrigescet charitas multorũ. 13 qui autem perseuerauerit vsque in finem,

finem, hic saluus erit. 14 *Et prædicabitur hoc Euangelium regni in vniuerso orbe, in testimonium omnibus gentibus: & tunc veniet consummatio.*

15 *Cùm ergo videritis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele Propheta, stantem in loco sancto, qui legit, intelligat:*

16 *tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes:* 17 *& qui in tecto, non descendat tollere aliquid de domo sua:* 18 *& qui in agro, non reuertatur tollere tunicam suam.*

19 *Væ autem prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus.*

20 *Orate autem, vt non fiat fuga vestra in hyeme, vel Sabbato.*

21 *erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vsque modò, neque fiet.*

22 *Et nisi breuiati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro: sed propter electos breuiabuntur dies illi.*

23 *Tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, aut illic: nolite credere.*

24 *Surgent enim Pseudochristi, & Pseudoprophetæ: & dabunt signa magna, & prodigia, ita vt*

הקץ הוא יושע: ותקרא זאת 14
הבשורת המלכות בכל־
העולם לעדות לכל־הגוים
ואז תבוא התכלית: לכן 15
כשתראו השקוץ שומם
הנאמר בנביא דניאל העומד
במקום הקודש כל מי שקורא
יבין: אז מי שיהיו בארץ 16
יהודה ינוסו להרים: ומי 17
שיהיה על־הגג לא־ירד
לקחת דבר מביתו: ומי 18
שיהיה בשדה לא־ישוב
לקחת לבושו: ואוי להרות 19
ולמניקות בימים ההם:
ואתם התפללו שלא תהיה 20
מנוסתכם בחורף או ביום
השבת: כי־אז תהיה צרה 21
גדולה אשר כמוה לא־היתה
מראשית העולם עד־עתה
ולא־תהיה: ואם לא־יקצרו 22
הימים ההם לא־יושע כל
בשר רק בעבור הבחירים
יקצרו הימים ההם: אז אם־ 23
איש יאמר לכם הנה פה או
שם הוא המשיח אל־תרצו
להאמין: כי־יקומו משיחי 24
שקר ונביאי שקר ויתנו אות
אותות גדולות ומופתים כדי
שיבאו

שיבאו לידי טעות גם־
25 הבחירים אם־אפשר׃ הנני
26 העדותי לכם׃ לכן אם־יאמרו
לכם הנה במדבר הוא אל־
תאבו לצאת הנה בחדרים
27 אל־תאבו להאמין׃ כי־כברק
יוצא מהמזרח ונראה עד־
המערב כן תהיה גם־ביאת בן
28 האדם׃ בכל־מקום שיהיה
הגוף שם יאספו גם־הנשרים׃
29 ומיד אחרי צרת הימים ההם
יהיה השמש נחשך והירח לא־
תתן אורה וכבבים יפלו
מהשמים וגבורות השמים
30 תמוטטנה׃ ואז יראה סימן בן־
האדם בשמים ואז יספדו כל־
שבטי הארץ ויראו בן־האדם
הבא בענני השמים בגבורה
31 רבה ובכבוד׃ וישלח מלאכיו
בשופר ובקול גדול ויאספו
בחיריו מארבע רוחות
ממרומי השמים עד־קצותם׃
32 מעץ התאנה למדו המשל
כי־כאשר תהיה ענפה רכה
והעלים צמחו אתם יודעים
33 כי־קרוב הקיץ׃ וכן אתם
כאשר תראו כל־אלה דברים
תדעו כי־קרוב הוא בדלתים׃
אמן

in errorem inducantur (si fieri
potest) etiam electi. 25 *Ecce*
prædixi vobis: 26 *Si ergo dixe-*
rint vobis, Ecce in deserto est; no-
lite exire: Ecce in penetralibus;
nolite credere.
27 *Sicut enim fulgur exit ab*
Oriente, & paret vsque in Oc-
cidentem: ita erit & aduentus
Filij hominis.
28 *Vbicunque fuerit corpus,*
illic congregabuntur & Aquilæ.
29 *Statim autem post tribula-*
tionem dierum illorum Sol obscu-
rabitur, & Luna non dabit lu-
men suum, & Stellæ cadent de
cælo, & Virtutes cælorum com-
mouebuntur: 30 *& tunc pare-*
bit signum Filij hominis in cælo:
& tunc plangent omnes tribus
terræ: & videbunt Filium ho-
minis venientem in nubibus cæli
cum virtute multa, & maiestate.
31 *Et mittet Angelos suos cum*
tuba, & voce magna: & con-
gregabunt electos eius à quatuor
ventis, à summis cælorum vsque
ad terminos eorum.
32 *Ab arbore autem fici discite*
parabolam: cùm iam ramus eius
tener fuerit, & folia nata, scitis,
quia propè est æstas: 33 *ita &*
vos, cùm videritis hæc omnia, sci-
tote, quia propè est in ianuis.

Amen

34 *Amen dico vobis, quia non*
præteribit generatio hæc, donec
omnia hæc fiant.
35 *Cælum, & terra transi-*
bunt; verba autem mea non præ-
teribunt. 36 *De die autem illa,*
& hora nemo scit, neque Angeli
cælorum, nisi solus Pater.

37 *Sicut autem in diebus Noë,*
ita erit & aduentus Filij homi-
nis: 38 *sicut enim erant in die-*
bus ante diluuium comedentes &
bibentes, nubentes, & nuptui
tradentes, vsque ad eum diem,
quo intrauit Noë in Arcam;
39 *& non cognouerunt, donec*
venit diluuium, & tulit omnes:
ita erit & aduentus Filij hominis.

40 *Tunc duo erunt in agro:*
vnus assumetur, & vnus relin-
quetur. 41 *duæ molentes in*
mola: vna assumetur, & vna
relinquetur. 42 *Vigilate ergo,*
quia nescitis, qua hora Dominus
vester venturus sit.

43 *Illud autem scitote, quo-*
niam si sciret paterfamilias, qua
hora fur venturus esset; vigila-
ret vtique, & non sineret perfo-
di domum suam. 44 *Ideò &*
vos estote parati: quia qua ne-
scitis hora Filius hominis ventu-
rus est. 45 *Quis, putas, est*

34 אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי־לֹא־
יַעֲבֹר הַדּוֹר הַזֶּה עַד־שֶׁיֵּעָשׂוּ
כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃ 35 שָׁמַיִם
וָאָרֶץ יַעַבְרוּ וּדְבָרַי לֹא־יַעַבְרוּ׃
36 אֲבָל עַל־הַיּוֹם הַהוּא וְעַל־
הַשָּׁעָה הַהִיא אֵינוֹ יָדוּעַ לְאִישׁ
גַּם־לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁמַיִם כִּי־אִם
לְאָב לְבַד׃ 37 וְכַאֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי
נֹחַ כֵּן יִהְיֶה בִּיאַת בֶּן־הָאָדָם׃
38 כִּי כְּמוֹ שֶׁהָיוּ בַּיָּמִים הָהֵם לִפְנֵי
הַמַּבּוּל אֹכְלִים וְשׁוֹתִים
נוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִים לְנִשּׂוּאִים עַד־
הַיּוֹם הַהוּא שֶׁבָּא נֹחַ לַתֵּבָה׃
39 וְלֹא־יָדְעוּ עַד־שֶׁבָּא הַמַּבּוּל
וְשָׁטַף לְכֻלָּם גַּם־כֵּן יִהְיֶה
בִּיאַת בֶּן־הָאָדָם׃ 40 אָז יִהְיוּ שְׁנַיִם
בַּשָּׂדֶה יִלָּקַח אֶחָד וְיֵעָזֵב אֶחָד׃
41 שְׁתַּיִם טֹחֲנוֹת בָּרֵחַיִם אַחַת
תִּלָּקַח וְאַחַת תֵּעָזֵב׃ 42 לָכֵן
שִׁקְדוּ כִּי אֵינְכֶם יוֹדְעִים בְּאֵיזוֹ
שָׁעָה עָתִיד לָבוֹא אֲדֹנֵיכֶם׃
43 וּדְעוּ זֹאת כִּי אִם־יָדַע בַּעַל־
הַבַּיִת בְּאֵיזוֹ שָׁעָה עָתִיד לָבוֹא
הַגַּנָּב בֶּאֱמֶת יִשְׁקֹד וְלֹא־יַנִּיחַ
לַחְתּוֹר בֵּיתוֹ׃ 44 וְעַל־כֵּן תִּהְיוּ
נְכוֹנִים כִּי אֵינְכֶם יוֹדְעִים
בְּאֵיזוֹ שָׁעָה עָתִיד לָבוֹא בֶּן־
הָאָדָם׃ 45 מִי אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁהוּא

עֶבֶד נֶאֱמָן וְנָבוֹן שֶׁהֱשִׂימוֹ
אֲרוֹנוֹ עַל בְּנֵי בֵיתוֹ כְּדֵי שֶׁיִּתֵּן
46 לָהֶם אֹכֶל בְּעִתּוֹ : אַשְׁרֵי הָעֶבֶד
הַהוּא אֲשֶׁר כְּשֶׁיָּבוֹא אֲרוֹנוֹ
47 יִמְצָא אֹתוֹ עוֹשֶׂה כֵּן : אָמֵן אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם כִּי עַל כָּל רְכוּשׁוֹ
48 יַפְקִיד אֹתוֹ : אֲבָל אִם יֹאמַר
בְּלִבּוֹ הָעֶבֶד הַזֶּה הָרָע אֲרוֹנִי
49 יְאַחֵר לָבוֹא : וַיָּחֵל לְחַכּוֹת
הָעֲבָדִים שֶׁהֵם עִמּוֹ וְהוּא יֹאכַל
50 וְיִשְׁתֶּה עִם הַשִּׁכּוֹרִים : יָבוֹא
אֲרוֹן הָעֶבֶד הַהוּא בְּיוֹם שֶׁלֹּא
הִתְיַחֵל וּבְשָׁעָה שֶׁלֹּא יָדַע :
51 וַיַּפְרִיד אֹתוֹ וְחֶלְקוֹ יָשִׂים עִם
חֲנֵפִים שָׁם יִהְיֶה בְּכִי וַחֲרִיקַת
שִׁנַּיִם :

פ׳ כה

1 אָז נִדְמְתָה מַלְכוּת שָׁמַיִם
לְעֶשֶׂר בְּתוּלוֹת שֶׁלָּקְחוּ
עֲשָׁשִׁיּוֹתֵיהֶן וַתֵּצֶאנָה לִקְרַאת
2 הֶחָתָן וְהַכַּלָּה : וְחָמֵשׁ מֵהֶן
הָיוּ כְסִילוֹת וְחָמֵשׁ מֵהֶן הָיוּ
3 מְבִינוֹת : אַךְ הֶחָמֵשׁ
הַכְּסִילוֹת כְּשֶׁלָּקְחוּ הָעֲשָׁ
הָעֲשָׁשִׁיּוֹת לֹא לָקְחוּ שֶׁמֶן
4 עִמָּהֶן : וְהַמְּבִינוֹת לָקְחוּ
בִּכְלֵיהֶן

fidelis seruus, & prudens, quem constituit Dominus suus super familiam suam, ut det illis cibum in tempore? 46 Beatus ille seruus, quem, cùm venerit Dominus eius, inuenerit sic facientem.

47 Amen dico vobis, quoniam super omnia bona sua constituet eum. 48 Si autem dixerit malus seruus ille in corde suo: Moram facit Dominus meus venire.

49 & cœperit percutere conseruos suos, manducet autem & bibat cum ebriosis: 50 veniet Dominus serui illius in die, qua non sperat, & hora, qua ignorat: 51 & diuidet eum, partemque eius ponet cum hypocritis. illic erit fletus, & stridor dentium.

CAP. XXV.

1 TVnc simile erit regnum cælorum decem virginibus: quæ accipientes lampades suas exierunt obuiam sponso, & sponsæ. 2 Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes:

3 sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non sumpserunt oleum secum: 4 prudentes verò acce-

acceperunt oleum in vasis suis
cum lampadibus. 5 *Moram au-*
tem faciente sponso, dormitaue-
runt omnes, & dormierunt.
6 *Media autem nocte clamor*
factus est: Ecce sponsus venit;
exite obuiam ei. 7 *Tunc surre-*
xerunt omnes virgines illæ, &
ornauerunt lampades suas.
8 *Fatuæ autem sapientibus di-*
xerunt: Date nobis de oleo ve-
stro: quia lampades nostræ ex-
tinguuntur. 9 *Responderunt*
prudentes, dicentes: Ne fortè
non sufficiat nobis, & vobis; ite
potiùs ad vendentes, & emite vo-
bis. 10 *Dum autem irent eme-*
re, venit sponsus: & quæ para-
tæ erant, intrauerunt cum eo ad
nuptias, & clausa est ianua.
11 *Nouissimè verò veniunt*
& reliquæ virgines, dicentes:
Domine, Domine, aperi nobis.
12 *At ille respondens, ait:*
Amen dico vobis, nescio vos.
13 *Vigilate itaque, quia ne-*
scitis diem, neq; horam. 14 *Si-*
cut enim homo peregrè profici-
scens, vocauit seruos suos, & tra-
didit illis bona sua.
15 *Et vni dedit quinque talen-*
ta, alij autem duo, alij verò v-
num, vnicuique secundùm pro-
priam virtutem; & profectus est
statim. 16 *Abijt autem*
qui quinque talenta acceperat,

& ope-

בִּכְלֵיהֶן הַשֶּׁמֶן עִם־הָעֲשָׁשִׁיּוֹת׃
וּכְשֶׁהֶחָתָן הָיָה בוֹשֵׁשׁ נָמוּ כֻלָּן 5
וַיִּשְׁנוּ׃ וּבַחֲצוֹת הַלַּיְלָה הָיְתָה 6
צְעָקָה הִנֵּה הֶחָתָן בָּא צְאֶנָה
לִקְרָאתוֹ׃ אָז קָמוּ כָל־ 7
הַבְּתוּלוֹת הָהֵן וְהֵכִינוּ
עֲשָׁשִׁיּוֹתֵיהֶן׃ וְהַכְּסִילוֹת 8
אָמְרוּ לַחֲכָמוֹת תְּנֶנָה לָנוּ
מִשַּׁמְנְכֶן כִּי־כָבוּ עֲשָׁשִׁיּוֹתֵינוּ׃
וַתַּעֲנֶנָה הַמְּבִינוֹת וַתֹּאמַרְנָה 9
אוּלַי לֹא־יַסְפִּיק לָנוּ וְלָכֶן יוֹתֵר
טוֹב לֵכְנָה לַמּוֹכְרִים וּקְנֶינָה
לָכֶן׃ וּבְלֶכְתָּן לִקְנוֹת בָּא 10
הֶחָתָן וְהַמּוּכָנוֹת בָּאוּ עִמּוֹ
לַחֲתוּנָּה וְנִסְגַּר הַדָּלֶת׃ וְאַחַר 11
כַּךְ בָּאוּ גַם־שְׁאָר הַבְּתוּלוֹת
וְאָמְרוּ אָדוֹן אָדוֹן פְּתַח לָנוּ׃
וְהוּא עָנָה וְאָמַר אָמֵן אֲנִי אֹמֵר 12
לָכֶן שֶׁאֵינִי יוֹדֵעַ אֶתְכֶן׃ לָכֵן 13
שִׁקְדוּ כִּי־אֵינְכֶם יוֹדְעִים הַיּוֹם
וְהַשָּׁעָה׃ כִּי־כְמוֹ שֶׁאָדָם אֶחָד 14
הָלַךְ לָגוּר לְמֶרְחוֹק וְקָרָא
לַעֲבָדָיו וְנָתַן לָהֶם רְכוּשׁוֹ׃
וּלְאֶחָד מֵהֶם נָתַן לוֹ חֲמִשָּׁה 15
כִּכָּרִים וּלְאַחֵר נָתַן לוֹ שְׁנַיִם
וּלְאַחֵר נָתַן לוֹ אֶחָד לְכָל־אִישׁ
וָאִישׁ כְּפִי יְכָלְתּוֹ וַיִּסַּע מִיָּד׃
וְזֶה שֶׁלָּקַח הַחֲמִשָּׁה כִכָּרִים 16
הָלַךְ

הָלַךְ וְסָחַר בָּהֶם וְהִרְוִיחַ
17 חֲמִשָּׁה אֲחֵרִים׃ וְכֵן מִי־שֶׁלָּקַח
שְׁנַיִם הִרְוִיחַ שְׁנַיִם אֲחֵרִים׃
18 וּמִי־שֶׁלָּקַח אֶחָד הָלַךְ וְחָפַר
בָּאָרֶץ וַיִּטְמוֹן מָעוֹת אֲדוֹנוֹ׃
19 וַיְהִי אַחַר זְמַן רַב בָּא אֲדוֹן
הָעֲבָדִים הָהֵם וַיַּעַשׂ עִמָּהֶם
20 חֶשְׁבּוֹן׃ וַיִּקְרַב מִי־שֶׁלָּקַח
חֲמִשָּׁה כִּכָּרִים וַיַּקְרִיב עוֹד
חֲמִשָּׁה אֲחֵרִים לֵאמוֹר אָדוֹן
נָתַתָּ לִי חֲמִשָּׁה כִכָּרִים וְהִנֵּה
הִרְוַחְתִּי עוֹד חֲמִשָּׁה אֲחֵרִים
21 עֲלֵיהֶם׃ וַיֹּאמֶר־לוֹ אֲדוֹנוֹ
הָאָח עֶבֶד טוֹב וְנֶאֱמָן כִּי־עַל־
מְעַטִּים דְּבָרִים הָיִיתָ נֶאֱמָן עַל־
הַרְבֵּה דְבָרִים אַפְקִיד אֹתְךָ
22 בּוֹא לְשִׂמְחַת אֲדֹנֶךָ׃ וַיִּקְרַב
גַּם־מִי־שֶׁלָּקַח שְׁנַיִם כִּכָּרִים
וַיֹּאמַר אָדוֹן שְׁנַיִם כִּכָּרִים נָתַתָּ
לִי הִנֵּה עוֹד שְׁנַיִם אֲחֵרִים
23 הִרְוַחְתִּי׃ וַיֹּאמֶר־לוֹ אֲדֹנָיו
הֶאָח עֶבֶד טוֹב וְנֶאֱמָן כִּי־עַל־
דְּבָרִים מוּעָטִים הָיִיתָ נֶאֱמָן
עַל־הַרְבֵּה דְבָרִים אַפְקִיד
אוֹתְךָ בֹּא לְשִׂמְחַת אֲדֹנֶךָ׃
24 וַיִּקְרַב גַּם־מִי־שֶׁלָּקַח הַכִּכָּר
הָאֶחָד וַיֹּאמַר אָדוֹן אֲנִי יוֹדֵעַ
25 כִּי־אִישׁ קָשֶׁה אַתָּה וְתִקְצֹר
בְּמָקוֹם

& operatus est in eis, & lucratus est alia quinque. 17 Similiter & qui duo acceperat, lucratus est alia duo.

18 Qui autem vnum acceperat, abiens fodit in terram, & abscondit pecuniam Domini sui.

19 Post multum verò temporis venit Dominus seruorum illorum, & posuit rationem cum eis. 20 Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Domine, quinque talenta tradidisti mihi; ecce alia quinque superlucratus sum.

21 Ait illi Dominus eius: Euge serue bone, & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam; intra in gaudium Domini tui.

22 Accessit autem & qui duo talenta acceperat, & ait: Domine, duo talenta tradidisti mihi; ecce alia duo lucratus sum.

23 Ait illi Dominus eius: Euge serue bone, & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam; intra in gaudium Domini tui. 24 Accedens autem & qui vnum talentum acceperat, ait: Domine, scio quia homo durus es; metis vbi

vbi non seminasti, & congregas
vbi non sparsisti: 25 & timens
abij, & abscondi talentum tuum
in terra: ecce habes quod tuum
est. 26 Respondens autem Do-
minus eius, dixit ei: Serue male,
& piger; sciebas, quia meto vbi
non semino, & congrego vbi non
sparsi: 27 oportuit ergo, te com-
mittere pecuniam meam nummu-
larijs, & veniens ego recepissem
vtique quod meum est cum vsura.

28 Tollite itaque ab eo talen-
tum, & date ei, qui habet decem
talenta. 29 omni enim habenti
dabitur, & abundabit: ei autem,
qui non habet, & quod videtur
habere, auferetur ab eo.

30 Et inutilem seruum eijcite
in tenebras exteriores: illic erit
fletus, & stridor dentium.

31 Cùm autem venerit Filius
hominis in maiestate sua, & om-
nes Angeli cum eo, tunc sedebit
super sedem maiestatis suæ: 32
& congregabuntur ante eum om-
nes gentes, & separabit eos ab in-
uicem, sicut pastor segregat oues
ab hœdis: 33 & statuet oues
quidem à dextris suis, hœdos au-
tem à sinistris. 34 Tunc dicet
Rex his, qui à dextris eius erunt:
Veni-

במקום שלא־זרעת ותאסוף
במקום שלא־פזרת : ויראתי 25
והלכתי וטמנתי ככרך בארץ
הנה יש לך אשר־לך : ויען 26
אדונו ויאמר־לו עבד רע ועצל
ידעת שאני קוצר במקום
שאיני זורע ואני אוסף במקום
שלא־פזרתי : לכן היה צורך 27
לתת מעותי לשלחניים
ובבואי הייתי לוקח באמת
את־אשר־לי בתרבית : לכן 28
קחו נא ממנו את־הככר ותנו
לאותו אשר־לו עשרה ככרים :
כי לכל מי־שיש־לו ינתן־לו 29
עוד וישפע ולמי שאין לו גם־
מה־שנראה שיש־לו ילקח
ממנו : והעבד שאין לו תועלת 30
תשליכוהו לחושך החיצון
שם יהיה בכי וחירוק שנים :
וכאשר־יבוא בן־האדם 31
בכבודו וכל־מלאכיו עמו אז
ישב על־כסא כבודו : ויאספו 32
כל־הגוים לפניו ויפריד אתם
אלה מאלה כמו הרועה
שיפריד הרחלים מהגדיים :
ויציב את־הרחלים לימינו 33
ואת־הגדיים לשמאלו : אז 34
יאמר המלך לאשר בימינו
לכו

לְכוּ בְּרוּכֵי אָבִי וּרְשׁוּ הַמַּמ
הַמַּמְלָכָה הַמּוּכֶנֶת לָכֶם
35 מֵעֲשִׂיַּת הָעוֹלָם ׃ כִּי־־רָעֵב
הָיִיתִי וּנְתַתֶּם־לִי לֶאֱכֹל צָמֵא
הָיִיתִי וּנְתַתֶּם־לִי לִשְׁתּוֹת גֵּר
36 הָיִיתִי וַאֲסַפְתֶּם אוֹתִי ׃ עָרֹם
הָיִיתִי וְכִסִּיתֶם לִי חוֹלֶה הָיִיתִי
וּפְקַדְתֶּם אוֹתִי חָבוּשׁ בְּבֵית
הָאֲסוּרִים הָיִיתִי וּבָאתֶם אֵלָי ׃
37 אָז יַעֲנוּ לוֹ הַצַּדִּיקִים לֵאמֹר
אָדוֹן אֵימָתַי רְאִינוּךָ רָעֵב
38 וְהֶאֱכַלְנוּךָ צָמֵא וְשִׁקִּינוּךָ ׃ וְאֵי
מָתַי רְאִינוּךָ גֵּר וַאֲסַפְנוּךָ אוֹ
39 עָרֹם וְכִסִּינוּךָ ׃ אוֹ אֵימָתַי
רְאִינוּךָ חוֹלֶה אוֹ בְּבֵית
40 אֲסוּרִים וּבָאנוּ אֵלֶיךָ ׃ וַיַּעֲנֶה
הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמַר לָהֶם אָמֵן אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם בְּמָה שֶׁעֲשִׂיתֶם
לְאֶחָד מֵאֵלֶּה אַחַי הַצְּעִירִים
41 עֲשִׂיתֶם־לִי ׃ אָז יֹאמַר גַּם־
לָאֵלֶּה שֶׁיִּהְיוּ בִּשְׂמֹאל
סוּרוּ מִמֶּנִּי אֲרוּרִים לָאֵשׁ
עוֹלָמִית שֶׁהוּכַן לַשָּׂטָן וּלְמ
42 וּלְמַלְאָכָיו ׃ כִּי רָעַבְתִּי וְלֹא־
נְתַתֶּם־לִי לֶאֱכֹל צָמֵאתִי וְלֹא־
43 נְתַתֶּם־לִי לִשְׁתּוֹת ׃ גֵּר הָיִיתִי
וְלֹא־אֲסַפְתֶּם אוֹתִי ׃ עָרֹם הָיִיתִי
וְלֹא־כִסִּיתֶם אוֹתִי חוֹלֶה
וּבְבֵית

*Venite benedicti Patris mei, pos-
sidete paratum vobis regnum à
constitutione mundi. 35 esuri-
ui enim, & dedistis mihi mandu-
care: sitiui, & dedistis mihi bi-
bere: hospes eram, & collegistis
me: 36 nudus, & cooperuistis
me: infirmus, & visitastis me:
in carcere eram, & venistis ad
me,*

*37 Tunc respondebunt ei iusti,
dicentes: Domine, quando te
vidimus esurientem, & pauimus
te: sitientem, & dedimus tibi po-
tum? 38 quando autem te vidi-
mus hospitem, & collegimus te:
aut nudum, & cooperuimus te?
39 aut quando te vidimus infir-
mum: aut in carcere, & veni-
mus ad te? 40 Et respondens
Rex, dicet illis: Amen dico vo-
bis; quamdiu fecistis vni ex his
fratribus meis minimis, mihi feci-
stis.*

*41 Tunc dicet & his, qui à si-
nistris erunt: Discedite à me
maledicti in ignem æternum, qui
paratus est Diabolo, & Angelis
eius. 42 esuriui enim, & non
dedistis mihi manducare: sitiui,
& non dedistis mihi potum:*

*43 hospes eram, & non collegi-
stis me: nudus, & non cooperui-
stis me:*

infir-

infirmus, & in carcere, & non
visitastis me. 44 *Tunc respon-*
debunt ei & ipsi, dicentes, Domi-
ne, quando te vidimus esurien-
tem, aut sitientem, aut hospitem,
aut nudum, aut infirmum, aut
in carcere, & non ministrauimus
tibi? 45 *Tunc respondebit illis*
dicens: Amen dico vobis: Quam-
diu non fecistis vni de minoribus
his, nec mihi fecistis.
46 *Et ibunt hi in supplicium*
æternum: iusti autem in vitam
æternam.

ובבית אסורים הייתי ולא־
פקדתם אותי׃ אז יענו לו גם־ 44
הם לאמר אדון אימתי
ראינוך רעב או צמא או גר או
ערם או חולה או בבית
אסורים ולא־שמשנוך׃ אז 45
יענה להם ויאמר אמן אני
אומר לכם במה שלא־
עשיתם לאחד מאלה
הצעירים גם־לי לא־עשיתם׃
ואלה ילכו לענש עולמית 46
והצדיקים לחיי נצח׃

CAP. XXVI.

1 *ET factum est: cùm con-*
summasset Iesus sermones
hos omnes, dixit discipulis suis:
2 *Scitis quia post biduum Pa-*
scha fiet, & Filius hominis tra-
detur vt crucifigatur. 3 *Tunc*
congregati sunt Principes Sacer-
dotum, & Seniores populi in
atrium Principis Sacerdotum,
qui dicebatur Caiphas: 4 *&*
consilium fecerunt vt Iesum dolo
tenerent, & occiderent. 5 *Di-*
cebant autem: Non in die festo,
ne fortè tumultus fieret in popu-
lo. 6 *Cùm autem Iesus esset in*
Bethania in domo Simonis lepró-
si. 7 *accessit ad eum mulier ha-*

פ׳ כו

ויהי כאשר כלה ישוע כל־ 1
הדברים האלה אמר לתלמ
לתלמידיו׃ ידעתם כי־אחר 2
יומים יהיה הפסח ובן־האדם
ימסר להתלות׃ אז נקהלו 3
שרי הכהנים וזקני העם בחצר
שר הכהנים שנקרא קיפה׃
ויועצו לתפוש ישוע במרמה 4
ולהרגו׃ ויאמרו לא־ביום 5
החג פן־תהיה מהומה בעם׃
וכאשר היה ישוע בבית־עניה 6
בבית שמעון המצורע׃ נגשה 7
אליו אשה שהיתה לה אסוך

מֵאֶבֶן לָבָן טוֹב מְאֹד מְרוּקַחַת
שֶׁמֶן יָקָר וְהִיא שָׁפְכָה אוֹתוֹ
8 עַל־רֹאשׁוֹ כְּשֶׁהָיָה יֹסֵב ׃ וְרָאוּ
הַתַּלְמִידִים וַיִּחַר לָהֶם וַיֹּאמְרוּ
9 לָמָּה זֹאת הָאֲבֵדָה ׃ כִּי יוּכַל
לְהִמָּכֵר הַשֶּׁמֶן הַזֶּה בְּמָמוֹן רָב
10 וּלְהִנָּתֵן לַעֲנִיִּים ׃ וַיֵּדַע יְשׁוּעַ
וַיֹּאמֶר לָהֶם לָמָּה אַתֶּם
מְצַעֲרִים הָאִשָּׁה הַזֹּאת כִּי
11 עָשְׂתָה בִּי מַעֲשֶׂה טוֹב ׃ כִּי־
עֲנִיִּים תָּמִיד יִהְיוּ עִמָּכֶם וַאֲנִי
12 לֹא־אֶהְיֶה לָכֶם תָּמִיד ׃ כִּי
זֹאת בְּשָׁפְכָהּ הַשֶּׁמֶן הַזֶּה עַל־
13 גּוּפִי לְקָבְרֵנִי עָשְׂתָה ׃ אָמֵן אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם בְּכָל־מָקוֹם
שֶׁתִּקָּרֵא הַבְּשׂוֹרָה הַזֹּאת
בְּכָל־הָעוֹלָם יֵאָמֵר כִּי־עָשְׂתָה
14 זֹאת לְזִכְרוֹנָהּ ׃ אָז הָלַךְ אֶחָד
מֵהַשְּׁנֵים עָשָׂר הַנִּקְרָא יְהוּדָה
אִישׁ־כְּרִיוּתָה לְשָׂרֵי הַכֹּהֲנִים ׃
15 וַיֹּאמֶר לָהֶם מַה אַתֶּם רוֹצִים
לָתֶת־לִי וַאֲנִי אֶמְסוֹר אוֹתוֹ
בִּידֵיכֶם וְהֵם הֵכִינוּ לוֹ שְׁלֹשִׁים
16 כָּסֶף ׃ וּמֵאָז הָיָה מְבַקֵּשׁ הַזְּמַן
17 מוּכָן לִמְסֹר אֹתוֹ + וּבְיוֹם
הָרִאשׁוֹן מֵהַמַּצּוֹת קָרְבוּ
הַתַּלְמִידִים לְיֵשׁוּעַ לֵאמֹר
אֵיפֹה תִרְצֶה שֶׁנָּכִין לְךָ לֶאֱכֹל
הַפָּסַח ׃

bens alabastrum vnguenti pretio-
si, & effudit super caput ipsius re-
cumbentis. 8 Videntes autem
discipuli, indignati sunt dicentes:
Vt quid perditio hæc? 9 potuit
enim istud venundari multo, &
dari pauperibus.

10 Sciens autem Jesus, ait illis:
Quid molesti estis huic mulieri?
opus enim bonum operata est in
me. 11 nam semper pauperes
habetis vobiscum: me autem non
semper habetis.

12 Mittens enim hæc vnguen-
tum hoc in corpus meum: ad sepe-
liendum me fecit. 13 Amen di-
co vobis, vbicumque prædicatum
fuerit hoc euangelium in toto
mundo, dicetur & quòd hæc fecit
in memoriam eius.

14 Tunc abijt vnus de duode-
cim, qui dicebatur Iudas Iscario-
tes, ad Principes Sacerdotum:
15 & ait illis: Quid vultis
mihi dare, & ego vobis eum tra-
dam? At illi constituerunt ei tri-
ginta argenteos.

16 Et exindè quærebat oppor-
tunitatem vt eum traderet.
17 Prima autem die Azymo-
rum accesserunt discipuli ad Je-
sum, dicentes: Vbi vis paremus
tibi comedere

Pascha?

Pascha? 18 At Jesus dixit: Ite
in ciuitatem ad quemdam, & di-
cite ei: Magister dicit: Tempus
meum propè est, apud te facio Pa-
scha cum discipulis meis.
19 Et fecerunt discipuli sicut
constituit illis Jesus, & parauе-
runt Pascha.
20 Vespere autem facto, di-
scumbebat cum duodecim discipulis
suis. 21 Et edentibus illis, di-
xit: Amen dico vobis, quia
vnus vestrum me traditurus est.
22 Et contristati valdè, cœpe-
runt singuli dicere: Numquid
ego sum Domine?
23 At ipse respondens, ait:
Qui intingit mecum manum in
paropside, hic me tradet.
24 Filius quidem hominis va-
dit, sicut scriptum est de illo: væ
autem homini illi, per quem Fi-
lius hominis tradetur: bonum erat
ei, si natus non fuisset homo ille.
25 Respondens autem Judas,
qui tradidit eum, dixit: Num-
quid ego sum Rabbi? Ait illi: Tu
dixisti: 26 Cœnantibus autem
eis, accepit Jesus panem, & bene-
dixit, ac fregit, deditque discipu-
lis suis, & ait: Accipite, & co-
medite: hoc est corpus meum.
27 Et accipiens calicem gra-
tias egit: & dedit illis, dicens:
Bibite ex hoc omnes.
28 Hic est enim sanguis meus

18 הפסח: ויאמר ישוע לכו
לעיר אצל פלוני ואמרו לו
הרב אומר עתי קרובה ואצלך
אני עושה הפסח עם
19 תלמידי: ויעשו התלמידים
כאשר אמר להם ישוע ויכינו
20 הפסח: וכאשר היה ערב יסב
עם שנים עשר תלמידיו:
21 וכאשר היו אכלים אמר אמן
אני אומר לכם כי אחד מכם
22 עתיד למסור אתי: ויתעצבו
מאד וכל־אחד החל לאמר
23 אדון האם־אני הוא: ויען הוא
ויאמר מי־שיטבל־יד עמי
24 בקערה הוא ימסרני: ואבן
בן־האדם הולך כמו שנכתב
עליו אבל אוי לו לאתו אדם
שימסר בן־האדם על־ידו טוב
יהיה־לו שלא־היה נולד
25 האנוש ההוא: ויען יהודה
שמסרו ויאמר האם־אני רבי
ויאמר־לו אתה אמרת:
26 ובאכלם לקח ישוע הלחם
ויברך ויבצע ויתן־לתלמידיו
ויאמר קחו ואכלו זה הוא
27 גופי: ולקח הכוס ויברך ויתן
להם לאמור שתו מזה
28 כלכם: כי־זה הוא דמי של־

בְּרִית הַחֲדָשָׁה שֶׁיִּשָּׁפֵךְ בְּעַד
29 רַבִּים לְכַפָּרַת עֲוֹנוֹת ׃ וַאֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם מֵעַתָּה לֹא־אֶשְׁתֶּה
מִזֹּאת פְּרִי הַגֶּפֶן עַד־אוֹתוֹ הַיּוֹם
שֶׁאֶשְׁתֶּהוּ חָדָשׁ עִמָּכֶם
30 בְּמַלְכוּת אָבִי ׃ וּכְשֶׁאָמְרוּ
31 תוֹדָה יָצְאוּ לְהַר הַזֵּיתִים ׃ אָז
אָמַר לָהֶם יֵשׁוּעַ כֻּלְּכֶם
תִּכָּשְׁלוּ בִּי בְּזֹאת הַלַּיְלָה כִּי
כָּתוּב * אַכֶּה הָרוֹעֶה וּתְפוּצֶיןָ
32 § צֹאן הָעֵדֶר ׃ וְאַחַר שֶׁאָקוּם
מִבֵּין הַמֵּתִים אֵלֵךְ לְגָלִיל
33 לִפְנֵיכֶם ׃ וַיַּעַן כֵּיפָא וַיֹּאמֶר
לוֹ אִם־כֻּלָּם יִכָּשְׁלוּ כָּךְ אֲנִי
34 לֹא־אֶכָּשׁוֹל ׃ וַיֹּאמֶר־לוֹ יֵשׁוּעַ
אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָךְ כִּי־בַלַּיְלָה
הַזֹּאת קוֹדֶם שֶׁיִּקְרָא הַתַּרְנְגוֹל
שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים תְּכַחֲשֵׁנִי ׃
35 וַיֹּאמֶר־לוֹ כֵּיפָא גַּם־אִם־
אֶצְטָרֵךְ לָמוּת עִמְּךָ לֹא־
אֲכַחֶשְׁךָ וְכֵן אָמְרוּ כֻּלָּם
36 הַתַּלְמִידִים ׃ אָז בָּא יֵשׁוּעַ
עִמָּהֶם לַכְּפָר הַנִּקְרָא גֵּי־
שְׁמָנִים וַיֹּאמֶר לְתַלְמִידָיו שְׁבוּ
פֹּה עַד־שֶׁאֵלֵךְ שָׁם וְאֶתְפַּלֵּל ׃
37 וְכַאֲשֶׁר לָקַח עִמּוֹ לְכֵיפָא
וּשְׁנֵי בְּנֵי זַבְדַּי הִתְחִיל לְהִבָּהֵל
38 וּלְהִתְעַצֵּב ׃ אָז אָמַר לָהֶם
עָצֶבֶת

נ' א'
זכריה יג'
* חך
§ הצאן

noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. 29 Dico autem vobis: non bibam amodò de hoc genimine vitis vsque in diem illum, cùm illud bibam vobiscum nouum in regno Patris mei. 30 Et hymno dicto, exierunt in montem Oliueti. 31 Tunc dicit illis JESVS: Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte. Scriptum est enim: Percutiam Pastorem, & dispergentur oues gregis.

32 Postquam autem resurrexero, præcedam vos in Galilæam.

33 Respondens autem Petrus, ait illi: Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego numquam scandalizabor. 34 Ait illi JESVS: Amen dico tibi, quia in hac nocte antequam Gallus cantet, ter me negabis.

35 Ait illi Petrus. Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter & omnes discipuli dixerunt.

36 Tunc venit Jesus cum illis in villam, quæ dicitur Gethsemani, & dixit discipulis suis: Sedete hic, donec vadam illuc, & orem.

37 Et assumpto Petro, & duobus filijs Zebedæi, cœpit contristari, & mæstus esse.

38 Tunc ait illis:

Tristis

Tristis est anima mea vsque ad mortem: sustinete hic, & vigilate mecum. 39 *Et progressus pusillum, procidit in faciem suam, orans, & dicens: Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste. verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.*

40 *Et venit ad discipulos suos, & inuenit eos dormientes, & dicit Petro: Sic non potuistis vna hora vigilare mecum?*

41 *Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.*

42 *Iterùm secundò abijt, & orauit, dicens: Pater mi, si non potest hic calix transire nisi bibam illum, fiat voluntas tua.*

43 *Et venit iterùm, & inuenit eos dormientes: erant enim oculi eorum grauati.* 44 *Et relictis illis, iterùm abijt, & orauit tertiò, eumdem sermonem dicens.*

45 *Tunc venit ad discipulos suos, & dicit illis: Dormite iam, & requiescite: ecce appropinquauit hora, & Filius hominis traditur in manus peccatorum.*

46 *Surgite, eamus, ecce appropinquauit, qui me tradet.*

47 *Adhuc eo loquente, ecce Judas vnus de duodecim venit, & cum eo turba multa cum gladijs,*

& fusti-

עֲצֶבֶת נַפְשִׁי עַד־מָוֶת הַמְתִּינוּ
פֹּה וְשִׁקְדוּ עִמִּי׃ וּכְשֶׁעָבַר מְעַט 39
נָפַל עַל־פָּנָיו וַיִּתְפַּלֵּל וַיֹּאמֶר אָבִי
אִם־אֶפְשָׁר הוּא יַעֲבֹר מִמֶּנּוּ
כּוֹס זֶה אַךְ עִם־כָּל־זֶה לֹא כְּמוֹ
שֶׁאֲנִי רוֹצֶה אֶלָּא כַּאֲשֶׁר אַתָּה
רוֹצֶה׃ וַיָּבֹא אֶל־תַּלְמִידָיו 40
וַיִּמְצָאֵם יְשֵׁנִים וַיֹּאמֶר לְכֵיפָא
כֵּן לֹא־יְכָלְתֶּם לִשְׁקוֹד עִמִּי
שָׁעָה אַחַת׃ שִׁקְדוּ וְהִתְפַּלְלוּ 41
כְּדֵי־שֶׁלֹּא־תָבֹאוּ לִידֵי־נִסָּיוֹן
כִּי־הָרוּחַ בֶּאֱמֶת הִיא מוּכֶנֶת
וְהַבָּשָׂר חַלּוּשָׁה׃ עוֹד הָלַךְ לוֹ 42
שֵׁנִית וַיִּתְפַּלֵּל לֵאמוֹר אָבִי אִם־
לֹא־יוּכַל לַעֲבוֹר הַכּוֹס הַזֶּה
כִּי־אִם אֶשְׁתֶּהוּ יֵעָשֶׂה רְצוֹנֶךָ׃
וַיָּבֹא עוֹד וַיִּמְצָאֵם יְשֵׁנִים כִּי־ 43
עֵינֵיהֶם הָיוּ כְּבֵדוֹת׃ וַיַּעֲזֹב 44
אֹתָם וַיֵּלֶךְ עוֹד וַיִּתְפַּלֵּל פַּעַם
שְׁלִישִׁית וְאָמַר הַדְּבָרִים עַצְמָם
שֶׁאָמַר׃ אָז בָּא אֶל־תַּלְמִידָיו 45
וַיֹּאמֶר לָהֶם שְׁנוּ עַתָּה וְנוּחוּ
הִנֵּה קָרְבָה הַשָּׁעָה וּבֶן־הָאָדָם
יִמָּסֵר בִּידֵי הַחַטָּאִים׃ קוּמוּ 46
וְנֵלְכָה הִנֵּה קָרַב מִי־שֶׁיִּמְסֹר
אֹתִי׃ עוֹד הוּא מְדַבֵּר וְהִנֵּה 47
יְהוּדָה אֶחָד מֵהַשְּׁנֵים עָשָׂר בָּא
וְאִתּוֹ עַם רָב עִם־חֲרָבוֹת

וּמַקְּלוֹת

וּמַקְלוֹת שְׁלוּחִים מִשָּׂרֵי
48 הַכֹּהֲנִים וְזִקְנֵי הָעָם ׃ וּמִי
שֶׁמְּסָרוֹ נָתַן לָהֶם אוֹת לֵאמוֹר
לְמִי־שֶׁאֶשַּׁק הוּא אוֹתוֹ
49 תִּפְשׂוּהוּ ׃ וַיִּקְרַב מִיַּד אֶל־
יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר שָׁלוֹם רַבִּי וַיִּשַּׁק־
50 לוֹ ׃ וַיֹּאמֶר־לוֹ יֵשׁוּעַ אֹהֵב לָמָּה
בָּאתָ אָז קָרְבוּ וַיִּשְׁלְחוּ יָדָם
51 עַל־יֵשׁוּעַ וְאָחֲזוּ אֹתוֹ ׃ וְהִנֵּה
אֶחָד מֵאִתָּם שֶׁהָיוּ עִם־יֵשׁוּעַ
שָׁלַח יָדוֹ וַיָּרֶק חַרְבּוֹ וַיַּכֶּה עֶבֶד
52 שַׂר־הַכֹּהֲנִים וַיְכָרוֹת אָזְנוֹ ׃ אָז
אָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ הָשֵׁב חַרְבְּךָ
לִמְקוֹמָהּ כִּי־כֹל שֶׁיִּקְחוּ חֶרֶב
53 בְּחֶרֶב יָמוּתוּ ׃ הֲלֹא־תַחְשֹׁב
כִּי־אֵינִי יָכוֹל לִשְׁאֹל מֵאָבִי
וְהוּא יִשְׁלַח לִי עַתָּה יוֹתֵר
מִשְּׁנֵים עָשָׂר לִגְיוֹנִים שֶׁל־
54 מַלְאָכִים ׃ וְאִם־כֵּן אֵיךְ
יִתְקַיְּמוּ הַכְּתוּבִים כִּי־כֵן צָרִיךְ
55 שֶׁיִּהְיֶה ׃ בַּשָּׁעָה הַהִיא אָמַר
יֵשׁוּעַ לַכִּתּוֹת כְּמוֹ אֶל־גַּנָּב
יְצָאתֶם בַּחֲרָבוֹת וּבְמַקְלוֹת
לְתָפְשֵׂנִי בְּכָל־יוֹם יָשַׁבְתִּי
עִמָּכֶם לְלַמֵּד בַּהֵיכָל וְלֹא־
56 אֲחַזְתֶּם אֹתִי ׃ וְכָל־זֶה הָיָה
כְּדֵי־שֶׁיִּתְקַיְּמוּ כְּתוּבֵי
הַנְּבִיאִים אָז עָזְבוּ אֹתוֹ כָּל־
הַתַּלְמִידִים

& fustibus, missi à Principibus
Sacerdotum, & senioribus populi.
48 *Qui autem tradidit eum,*
dedit illis signum, dicens: Quem-
cũq; osculatus fuero, ipse est, tene-
te eum. 49 *Et confestim acce-*
dens ad Iesum, dixit: Aue Rabbi.
Et osculatus est eum. 50 *Dixit-*
que illi Iesus: Amice, ad quid ve-
nisti? Tunc accesserunt, & ma-
nus iniecerunt in Iesum, & te-
nuerunt eum. 51 *Et ecce vnus*
ex his, qui erant cum Iesu, ex-
tendens manum, exemit gladium
suum, & percutiens seruum Prin-
cipis Sacerdotum amputauit auri-
culam eius. 52 *Tunc ait illi Ie-*
sus: Conuerte gladium tuum in
locum suum. omnes enim, qui
acceperint gladium, gladio peri-
bunt. 53 *An putas, quia non*
possum rogare Patrem meum, &
exhibebit mihi modò plusquã duo-
decim legiones Angelorum?
54 *Quomodò ergo implebuntur*
Scripturæ, quia sic oportet fieri?
55 *In illa hora dixit Iesus tur-*
bis: Tamquam ad latronem exi-
stis cum gladijs, & fustibus com-
prehendere me: quotidiè apud
vos sedebam docens in Templo,
& non me tenuistis.

56 *Hoc autem totum factum*
est, vt adimplerentur Scripturæ
Prophetarum. Tunc discipuli
omnes,

omnes, relicto eo, fugerunt.
57 *At illi tenentes Jesum, du-*
xerunt ad Caipham Principem
Sacerdotum, vbi Scribæ, & se-
niores conuenerant. 58 *Petrus*
autem sequebatur eum à longè,
vsque in atrium Principis Sacer-
dotum. Et ingressus intro, sede-
bat cum ministris, vt videret fi-
nem. 59 *Principes autem Sa-*
cerdotum, & omne concilium
quærebant falsum testimonium
contra Jesum, vt eum morti tra-
derent: 60 *& non inuenerunt,*
cùm multi falsi testes accessissent.
Nouissimè autem venerunt duo
falsi testes, 61 *& dixerunt:*
Hic dixit: Possum destruere
templum Dei, & post triduum
reædificare illud.
62 *Et surgens Princeps Sacer-*
dotum, ait illi: Nihil respondes
ad ea, quæ isti aduersum te testi-
ficantur? 63 *Jesus autem tace-*
bat. Et Princeps Sacerdotum
ait illi: Adiuro te per Deum
viuum, vt dicas nobis, si tu es
Christus Filius Dei.
64 *Dicit illi Jesus: Tu dixisti.*
verumtamen dico vobis, amodò
videbitis Filium hominis seden-
tem à dextris virtutis Dei, & ve-
nientem in nubibus cæli.
65 *Tunc Princeps Sacerdo-*
tum scidit vestimenta sua,
dicens:

התלמידים וינוסו ׃ והם אחזו 57
ישוע ויוליכו אתו אל־קיפה
שר־הכהנים ששם נאספו
הסופרים והזקנים ׃ וכיפא 58
היה הולך מרחוק אחריו עד־
חצר שר־הכהנים ויבא תוך
וישב עם־המשרתים לראות
הקץ ׃ וראשי הכהנים וכל־ 59
העצה בקשו עדות שקר על־
ישוע להמיתו מיתה ׃ ולא־ 60
מצאו עם־כל־זה שבאו עדי
שקר רבים ובאחרנה באו
שני עדי שקר ׃ ואמרו זה אמר 61
אני יכול להרוס היכל
האלהים ולבנותו מחדש
אחר שלשה ימים ׃ ויקם שר־ 62
הכהנים ויאמר־לו לא־תענה
כלום על־מה שהם מעידים
עליך ׃ וישוע שותק ושר־ 63
הכהנים אמר לו אני משביעך
באלהים חיים שתאמר לנו
אם־אתה המשיח בן־
האלהים ׃ ויאמר־לו ישוע 64
אתה אמרת אבל אני אומר
לכם מעתה תראו את־בן־
האדם שישב לימין יכולת
האלהים הבא בענני שמים ׃
אז שר־הכהנים קרע בגדיו 65
ואמר

ויאמר גדף למה נצטרך
עוד לעדים הנה שמעתם
66 עתה הגדוף: מה נראה
לכם והם ענו ויאמרו
67 חייב מיתה: אז רקו
בפניו ויכוהו באגרוף על־
הלחי ואחרים היו מכים לו
68 בכפים ואומרים: הנבא לנו
69 משיח מי הוא שהכך: וכיפא
היה יושב בחוץ בחצר ותגש
שפחה אחת אליו לאמור
ואתה היית עם־ישוע הגלילי:
70 והוא כחש לעיני הכל ואמר
איני יודע מה את אומרת
71 וכשהוא יצא לדלת שפחה
אחרת ראתה אותו ותאמר
לאשר היו שם גם־זה היה
72 עם־ישוע הנצרי: ועוד כחש
בשבועה כי־לא־ידעתי האיש:
73 ולאחר זמן מעט קרבו הע
העומדים ויאמרו לכיפא
באמת גם־אתה הוא מהם
74 כי־לשונך מגלה אותך: אז
התחיל לאלות ולהשבע
שלא־ידע האדם ומיד קרא
75 התרנגול: ויזכר כיפא דברי
ישוע שאמר בטרם שיקרא
התרנגול תכחישני שלשה
פעמים.

dicens: Blasphemauit: quid adhuc egemus testibus? ecce nunc audistis blasphemiam:
66 quid vobis videtur? At illi respondentes, dixerunt: Reus est mortis.

67 Tunc expuerunt in faciem eius, & colaphis eum ceciderunt; alij autem palmas in faciem eius dederunt,
68 dicentes: Prophetiza nobis Christe, quis est qui te percussit?
69 Petrus verò sedebat foris in atrio: & accessit ad eum vna ancilla, dicens: Et tu cum Jesu Galilæo eras.

70 At ille negauit coram omnibus, dicens: Nescio, quid dicis.
71 Exeunte autem illo ianuam, vidit eum alia ancilla, & ait his, qui erant ibi: Et hic erat cum Jesu Nazareno.
72 Et iterùm negauit cum iuramento: Quia non noui hominem.
73 Et post pusillum accesserunt qui stabant, & dixerunt Petro: Verè & tu ex illis es: nam & loquela tua manifestum te facit.
74 Tunc cœpit detestari, & iurare, quia non nouisset hominem. Et continuò gallus cantauit.

75 Et recordatus est Petrus verbi Jesu, quod dixerat: Priùs quàm gallus cantet, ter me nega-

negabis. Et egressus foras, fleuit amarè.

CAP. XXVII.

1 *MAne autem facto, consilium inierunt omnes Principes Sacerdotum, & seniores populi aduersus Jesum, vt eum morti traderent.* 2 *Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato Præsidi.* 3 *Tunc videns Judas, qui eum tradidit, quòd damnatus esset, pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos Principibus Sacerdotum, & senioribus, dicens:* 4 *Peccaui, tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu videris.* 5 *Et proiectis argenteis in templo, recessit: & abiens laqueo se suspendit.*

6 *Principes autem Sacerdotum, acceptis argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere in corbonam: quia pretium sanguinis est.*

7 *Consilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in sepulturam peregrinorum.* 8 *Propter hoc vocatus est ager ille, Haceldama, hoc est, ager sanguinis, vsque ad hodiernum diem.* 9 *Tunc impletum est quod dictum est per Jeremiam Prophetam, dicentem: Et acceperunt triginta*

פעמים ויצא מחוץ ויבכה
במרירות׃

פ׳ כז׳

1 ויהי בבקר ונוסדו יחד כל־
שרי הכהנים וזקני העם על־
2 ישוע להמית אותו׃ ויוליכו
אתו אסור ויתנו אתו אל־
פנטיוס פילאטוס הפקיד׃
3 אז ראה יהודה שמסרו כי־
התחיב וינחם וישיב השלשים
הכסף לראשי הכהנים
4 ולזקנים לאמר׃ חטאתי
למסר־דם צדיק והם אמרו
5 מה־לנו אתה תראה׃ והוא
השליך הכסף בהיכל וילך
משם והלך ותלה עצמו בחבל
6 ויחנק׃ וראשי הכהנים לקחו
הכסף ואמרו לא־הותר לתת
אתם לקרבן כי־שכר הדם
7 הוא׃ ויועצו עצה ויקנו מהם
שדה היוצר לקבורת הגרים׃
8 ועל־כן נקרא אותו השדה
חקל־דמה שרוצה לומר שדה
9 הדם עד־היום הזה׃ אז נמלה
מה־שנאמר על־ידי † ירמיה ‡ זכרית יא׳
הנביא שאמר * ולקחו שלשים * ויאמר יהוה אלי

השליכהו
אל־היוצר
אדר היקר
אשר יקרתי
מעליהם
ואקחה
שלשים
הכסף
ואשליך אתו
בית יהוה
אל־היוצר

הכסף יקר היקור אשר הוקירו
10 מאת־בני ישראל: ויתנו אתם
לחלקת היוצר כאשר
11 צוה לי יהוה: וישוע עמד
לפני הפקיד וישאל־לו הפקיד
לאמר האתה מלך יהודים
ויאמר־לו ישוע אתה אמרת:
12 וכאשר הלשינו אותו ראשי
הכהנים והזקנים הוא לא
13 ענה מאומה: אז אמר לו
פילאטוס לא־תשמעת כמה
עדויות הם אומרים עליך:
14 והוא לא־ענה לו לכל־הדבר
באופן שתמה הפקיד מאוד:
15 וביום החג היה מנהג
שהפקיד היה מוציא לעם
אסור אחד אשר־הם ירצו:
16 ואז היה אצלו אסור מפורסם
שנקרא שמו בר־אבא:
17 וכאשר נאספו הם יחד אמר
פילאטוס את־מי תרצו
שאשלח לכם לבר־אבא או
18 לישוע שנקרא משיח: כי
ידע הוא שהם בשנאה מסרו
19 אותו: ובשבתו על־כסא
המשפט שלחה לו אשתו
לאמר לא־יהיה לך מאומה
עם הצדיק ההוא כי־היום
סבלתי

argenteos pretium appretiati,
quem appretiauerunt à filijs I-
sraël: 10 *& dederunt eos in*
agrum figuli, sicut constituit mi-
hi Dominus. 11 *Jesus autem*
stetit ante Præsidem, & interro-
gauit eum Præses, dicens: Tu es
Rex Judæorum? Dicit illi Jesus:
Tu dicis.
12 *Et cùm accusaretur à Prin-*
cipibus Sacerdotum, & seniori-
bus, nihil respondit.
13 *Tunc dicit illi Pilatus:*
Non audis, quanta aduersum te
dicunt testimonia?
14 *Et non respondit ei ad vl-*
lum verbum: ita vt miraretur
Præses vehementer.
15 *Per diem autem solemnem*
consueuerat Præses populo dimit-
tere vnum vinctum, quem vo-
luissent. 16 *Habebat autem tunc*
vinctum insignem, qui dicebatur
Barabbas.
17 *Congregatis ergo illis, dixit*
Pilatus: Quem vultis dimittam
vobis: Barabbam, an Jesum,
qui dicitur Christus?
18 *Sciebat enim, quòd per in-*
uidiam tradidissent eum.
19 *Sedente autem illo pro tri-*
bunali, misit ad eum vxor eius,
dicens: Nihil tibi, & iusto illi;
multa enim passa sum hodie
per

per visum propter eum.
20 *Principes autem Sacerdo-*
tum, & seniores persuaserunt po-
pulis vt peterent Barabbam, Je-
sum verò perderent.
21 *Respondens autem Præses,*
ait illis: Quem vultis vobis de
duobus dimitti? At illi dixerunt:
Barabbam.
22 *Dicit illis Pilatus: Quid*
igitur faciam de Jesu, qui dicitur
Christus?
23 *Dicunt omnes: Crucifiga-*
tur. Ait illis Præses: Quid enim
mali fecit? At illi magis clama-
bant, dicentes: Crucifigatur.
24 *Videns autem Pilatus, quia*
nihil proficeret, sed magis tumul-
tus fieret: accepta aqua, lauit
manus coram populo, dicens:
Innocens ego sum à sanguine iu-
sti huius: vos videritis. 25 *Et*
respondens vniuersus populus,
dixit: Sanguis eius super nos, &
super filios nostros. 26 *Tunc*
dimisit illis Barabbam; Jesum au-
tem flagellatum tradidit eis, vt
crucifigeretur.
27 *Tunc milites Præsidis susci-*
pientes Jesum in prætorium, con-
gregauerunt ad eum vniuersam
cohortem. 28 *& exuentes eum,*
chlamydem coccineam circumde-
derunt ei: 29 *& plectentes co-*
ronam de spinis, posuerunt su-
per caput eius, & arundinem

סבלתי במחזה הרבה דברים
20 בעבורו ׃ וראשי הכהנים
והזקנים פתו את העם לשאל
לבר־אבה ולאבד את ישוע ׃
21 ויען הפקיד ויאמר אליהם
למי תרצו שאשלח לכם
משניהם והם אמרו לבר־
22 אבה ׃ ויאמר להם פילאטוס
אם־כן מה אעשה מישוע
23 שנקרא משיח ׃ אמרו כלם
יתלה ויאמר להם הפקיד
ומה־היא הרעה אשר עשה
והם יותר צעקו באמר יתלה ׃
24 וירא פילאטוס כי־לא יצליח
אלא תהיה יותר מהומה
ויקח מים וירחץ ידים לפני
העם ויאמר נקיא אני מדם
25 הצדיק הזה אתם תראו ׃ ויען
כל־העם ויאמר דמו עלינו
26 ועל־בנינו ׃ אז שלח להם את־
בר־אבה ואת־ישוע מכה
בשוטים מסרו להם להתלות ׃
27 אז אנשי המלחמה של־
הפקיד לקחו את־ישוע לבית־
דין ויקהלו אליו כל־הגדוד ׃
28 ויפשטו אותו ויעטפו אותו
29 מעיל שני ׃ ויסבבו עטרת
סירים וישימו על־ראשו וקנה

בימינו ויכרעו על־ברכיהם
לפניו ויקלסוהו לאמר שלום
30 לך מלך היהודים ׃ וירקו בו
ויקחו הקנה ויכו על־ראשו ׃
31 ואחר שהלעיגו ממנו הפ
הפשיטהו המעיל וילבישהו
בגדיו ויוליכוהו להתלות ׃
32 וכאשר יצאו מצאו אדם קירני
ושמו שמעון ויכרחו אתו
33 לשאת־עץ תליתו ׃ ויבאו
אל־מקום שנאמר גלגלתא
34 שהוא מקום הגלגלת ׃ ויתנו
לו יין מהול בראש לשתות
וכאשר טעם מאן לשתות ׃
35 ואחר שתלו אתו חלקו בגדיו
ויפילו גורל להמלות מה
שנאמר על־פי הנביא האומר
יחלקו בגדי להם ועל־לבושי
36 יפילו גורל ׃ וישבו וישמרו
37 אתו ׃ וישימו למעלה מראשו
את־דינו נכתב זה הוא ישוע
38 מלך היהודים ׃ אז נתלו עמו
שני גזלנים אחד מימינו ואחד
39 משמאלן ׃ והעוברים היו
מנדפים אתו ומניעים ראשם
40 ואומרים ׃ האח אתה הוא
הסותר היכל יהוה ובשלשת
ימים חוזר אתה לבנותו
הושיע

in dextera eius. Et genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes: Aue Rex Judæorum.
30 Et expuentes in eum, acceperunt arundinem, et percutiebant caput eius.
31 Et postquam illuserunt ei, exuerunt eum chlamyde, & induerunt eum vestimentis eius, & duxerunt eum vt crucifigerent.
32 Exeuntes autem inuenerunt hominem Cyrenæum, nomine Simonem: hunc angariauerunt, vt tolleret crucem eius.
33 Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod est Caluariæ locus.
34 Et dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum. Et cùm gustasset, noluit bibere.
35 Postquam autem crucifixerunt eum, diuiserunt vestimenta eius, sortem mittentes: vt impleretur quod dictum est per Prophetam dicentem: Diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem.
36 Et sedentes seruabant eum.
37 Et imposuerunt super caput eius causam ipsius scriptam: HIC EST JESVS REX JVDAEORVM.
38 Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones: vnus à dextris, & vnus à sinistris.
39 Prætereuntes autē blasphemabant eum mouentes capita sua, et dicentes:
40 Vah qui destruis templũ Dei, & in triduo illud reædificas:
salua

salua temetipsum: si Filius Dei
es, descende de Cruce. 41 *Simi-*
liter & Principes Sacerdotum
illudentes cum Scribis, & seniori-
bus dicebant:
42 *Alios saluos fecit, seipsum*
non potest saluum facere: si Rex
Israël est, descendat nunc de Cru-
ce, & credimus ei. 43 *confidit*
in Deo: liberet nunc, si vult
eum: dixit enim: Quia Filius
Dei sum.

44 *Idipsum autem & latrones,*
qui crucifixi erant cum eo, impro-
perabant ei. 45 *A sexta autem*
hora tenebræ factæ sunt super vni-
uersam terram vsque ad horam
nonam. 46 *Et circa horam no-*
nam clamauit Jesus voce magna,
dicens: Eli, Eli, lamma saba-
ctani? hoc est: Deus meus,
Deus meus vt quid dereliquisti
me?
47 *Quidam autem illic stantes,*
& audientes, dicebant: Eliam
vocat iste. 48 *Et continuò cur-*
rens vnus ex eis acceptam spon-
giam impleuit aceto, & imposuit
arundini, & dabat ei bibere.
49 *Cæteri verò dicebant: Sine*
videamus, an veniat Elias libe-
rans eum.
50 *Jesus autem iterum clamans*
voce magna, emisit spiritum.
51 *Et ecce velum Templi scis-*

sum

הושיע עצמך אם־בן־האלהים
41 אתה רד מהתליה : וגם־כן
ראשי הכהנים מלעיגים עם־
הסופרים והזקנים אמרו :
42 לאחרים הושיע ולעצמו לא־
יוכל להושיע אם־הוא מלך
ישראל ירד עתה מעץ התליה
43 ואנו מאמינים־בו : בוטח
באלהים יצילהו אם־חפץ בו
כי־אמר כי־בן־האלהים אני :
44 וגם־כן הגזלנים שנתלו עמו
45 היו מחרפים אותו : ומשעה
ששית עד־שעה תשיעית
היה חושך על־כל־הארץ :
46 ובקרב שעה תשיעית צעק
ישוע בקול גדול לאמר אלי
אלי למה שבקתני שרוצה
לומר אלי אלי למה עזבתני :
47 וקצת אנשים שהיו שם
בשמעם אמרו לאליה הוא
48 קורא : ומיד רץ אחד מהם
ויקח ספג וימלא אותו חומץ
וישם על־הקנה ויתן־לו
49 לשתות : ושאר אנשים היו
אומרים הניחה שנראה אם־
50 יבוא אליה להצילו : וישוע
עוד צעק בקול גדול ושלח
51 רוח : והנה פרכת ההיכל

נקרעה

נקרעה לשתי חלקים מ
מלמעלה למטה והארץ
רעשה וסלעים נבקעו ׃
52 וקברים נפתחו והרבה גופים
של־קדושים אשר שכבו קמו ׃
53 ויצאו מקברות אחר תחיתו
ובאו לעיר הקדושה ונראו
54 לרבים ׃ ושר־המאה ואשר־
אתו מה־שמרים לישוע
כאשר־ראו הרעש ואת־אשר
נעשה יראו מאד ואמרו כך
האלהים היה זה באמת ׃
55 והיו שם נשים רבות מרחוק
אשר־באו אחר ישוע מהגליל
56 ומשרתות אתו ׃ וביניהן
היתה מרים מגדלנית ומרים
אם יעקב ויוסף ואמם של־בני
57 זבדי ׃ וכאשר־היה ערב בא
איש עשיר מן־הרמתים ושמו
יוסף אשר־גם־הוא היה
58 תלמיד ישוע ׃ זה קרב
לפילאטום וישאל גוף ישוע
אז צוה פילאטום להשיב
59 הגוף ׃ ויקח יוסף הגוף ויעטוף
60 אתו בסדין נקיא ׃ וישם אתו
בקבר שלו החדשה אשר
חצב בסלע ויגלל אבן גדולה
61 על־פתח הקבר וילך ׃ ותהיה
שם

sum est in duas partes à summo
vsque deorsum; & terra mota
est, & petræ scissæ sunt, 52 &
monumenta aperta sunt: & mul-
ta corpora sanctorum, qui dor-
mierant, surrexerunt.
53 Et exeuntes de monumentis
post resurrectionem eius, vene-
runt in sanctam Ciuitatem, &
apparuerunt multis. 54 Centu-
rio autem, & qui cum eo erant,
custodientes Jesum, viso terræmo-
tu, & his, quæ fiebant, timue-
runt valdè, dicentes: Verè Fi-
lius Dei erat iste.
55 Erant autem ibì mulieres
multæ à longe, quæ secutæ erant
Jesum à Galilæa, ministrantes ei:
56 inter quas erat Maria
Magdalene, & Maria Jacobi,
& Joseph mater, & mater filio-
rum Zebedæi.
57 Cùm autem serò factum es-
set, venit quidam homo diues ab
Arimathæa, nomine Joseph, qui
& ipse discipulus erat Jesu. 58
hic accessit ad Pilatum, & petijt
corpus Jesu. Tunc Pilatus iussit
reddi corpus.
59 Et accepto corpore Joseph
inuoluit illud in sindone munda.
60 & posuit illud in monumen-
to suo nouo, quod exciderat in
petra. Et aduoluit saxum ma-
gnum ad ostium monumenti, &
abijt. 61 Erat autem
ibì

ibi Maria Magdalene, & altera Maria, sedentes contra sepulchrum. 62 *Altera autem die, quæ est post Parasceuen, conuenerunt Principes Sacerdotum, & Pharisæi ad Pilatum,* 63 *dicentes: Domine, recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc viuens: Post tres dies resurgam.*

64 *Iube ergo custodiri sepulchrum vsque in diem tertium: ne fortè veniant discipuli eius, & furentur eum, & dicant plebi: Surrexit à mortuis: & erit nouissimus error peior priore.*

65 *Ait illis Pilatus: Habetis custodiam, ite, custodite sicut scitis.*

66 *Illi autem abeuntes, munierunt sepulchrum, signantes lapidem, cum custodibus.*

שם מרים מגדלנית ומרים
האחרת יושבות ממול לקבר׃
62 וביום מחר שהיתה אחר
הערובה נאספו ראשי
הכהנים והפרושים אצל
63 פילאטוס׃ ואמרו ארון זכרנו
כי המתעתע ההוא בעודו חי
אמר אחר שלשה ימים אקום
64 מהמתים׃ על־כן צוה
להשמר הקבר עד־יום
השלישי פן־יבאו תלמידיו
ויגנבהו ויאמרו לעם קם
מן־המתים והיתה
התעתועה האחרונה יותר
65 רעה מהראשונה׃ ויאמר להם
פילאטוס יש לכם שומרים
לכו ושמרו כאשר ידעתם׃
66 והם הלכו ויבצרו הקבר
בשומרים ויחתמו האבן׃

CAP. XXVIII.

1 *VEspere autem Sabbati, quæ lucescit in prima Sabbati, venit Maria Magdalene, & altera Maria videre sepulchrum.*

2 *Et ecce terræmotus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de cælo: & accedens reuoluit*

פ׳ כח

1 ובערב השבת שיאיר
באחד השבת באה מרים
מגדלנית ומרים אחרת
2 לראות את־הקבר׃ והנה רעש
גדול נעשה כי־מלאך יהוה
ירד מן־השמים ויגש ויגלל
את־

3 אֶת־הָאֶבֶן וַיֵּשֶׁב עָלֶיהָ ׃ וַיְהִי
מַרְאֵהוּ כַּבָּרָק וּלְבוּשׁוֹ כַּשָּׁלֶג ׃
4 וּמִן־יִרְאָתוֹ נִבְהֲלוּ הַשֹּׁמְרִים
5 וַיִּהְיוּ כַּמֵּתִים ׃ וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ
וַיֹּאמֶר לַנָּשִׁים אַל־תִּירֶאנָה
אַתֶּן כִּי־אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאֶת־יֵשׁוּעַ
6 הַתָּלוּי אַתֶּן מְבַקְשׁוֹת ׃ אֵינוֹ
פֹּה כִּי־קָם מִבֵּין־הַמֵּתִים
כַּאֲשֶׁר־אָמַר בּוֹאֶינָה וּרְאֶינָה
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־הוּשַּׂם הָאָדוֹן ׃
7 וּבְלֶכְתְּכֶן מַהֵר אֱמֹרְנָה
לְתַלְמִידָיו כִּי־קָם מִבֵּין
הַמֵּתִים וְהִנֵּה הוֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם
לַגָּלִיל שָׁם־תִּרְאוּ אֹתוֹ הִנֵּה
8 יָעַדְתִּי לָכֶם ׃ וּמִיָּד יָצְאוּ
מִן־הַקֶּבֶר בְּיִרְאָה וּבְשִׂמְחָה
גְּדוֹלָה וַתָּרֹצְנָה לְהַגִּיד
9 לְתַלְמִידָיו ׃ וְהִנֵּה יֵשׁוּעַ בָּא
לִקְרָאתָן לֵאמֹר שָׁלוֹם לָכֶן
וְהֵן נִגְּשׁוּ וַתִּתְפְּשׂוּ רַגְלָיו וַתִּ
10 וַתִּשְׁתַּחֲוֶינָה־לוֹ ׃ אָז אָמַר לָהֶן
יֵשׁוּעַ אַל־תִּירֶאנָה לֵכְנָה
וְהַגֵּדְנָה לְאַחַי שֶׁיֵּלְכוּ לַגָּלִיל
11 שָׁם־יִרְאוּ אֹתִי ׃ וְכַאֲשֶׁר־הֵן
הָלְכוּ הִנֵּה קְצָת מֵהַשּׁוֹמְרִים
בָּאוּ לָעִיר וַיַּגִּידוּ לְרָאשֵׁי
הַכֹּהֲנִים אֶת־כָּל אֲשֶׁר־נַעֲשָׂה ׃
12 וַיֵּאָסְפוּ עִם־הַזְּקֵנִים וַיִּוָּעֲצוּ יַחַד
וַיִּתְּנוּ

uoluit lapidem, & sedebat super eum: 3 erat autem aspectus eius sicut fulgur: & vestimentum eius sicut nix. 4 Præ timore autem eius exterriti sunt custodes, & facti sunt veluti mortui.

5 Respondens autem Angelus dixit mulieribus: Nolite timere vos: scio enim, quòd Jesum, qui crucifixus est, quæritis: 6 non est hic: surrexit enim, sicut dixit. venite, & videte locum, ubi positus erat Dominus.

7 Et citò euntes, dicite discipulis eius, quia surrexit: & ecce præcedit vos in Galilæam: ibi eum videbitis. ecce prædixi vobis.

8 Et exierunt citò de monumento cum timore, & gaudio magno, currentes nunciare discipulis eius.

9 Et ecce Jesus occurrit illis, dicens: Auete. Illæ autem accesserunt, & tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum.

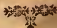
10 Tunc ait illis Jesus: Nolite timere. ite, nuntiate fratribus meis, vt eant in Galilæam: ibi me videbunt.

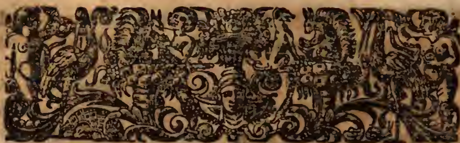
11 Quæ cùm abijssent, ecce quidam de custodibus venerunt in ciuitatem, & nuntiauerunt Principibus Sacerdotum omnia, quæ facta fuerant. 12 Et congregati cum senioribus, & consilio accepto,

cepto, pecuniam copiosam dede-
runt militibus, dicentes: 13 Di-
cite, quia discipuli eius nocte ve-
nerunt, & furati sunt eum, no-
bis dormientibus.
14 Et si hoc auditum fuerit à
Præside, nos suadebimus ei, & se-
curos vos faciemus.
15 At illi accepta pecunia, fe-
cerunt sicut erant edocti. Et di-
uulgatum est verbum istud apud
Iudæos, vsque in hodiernũ diem.
16 Vndecim autem discipuli
abierunt in Galilæam in montem,
vbi constituerat illis Iesus.
17 Et videntes eum adoraue-
runt: quidam autem dubitaue-
runt.
18 Et accedens Iesus locutus
est eis, dicens: Data est mihi om-
nis potestas in cælo, & in terra.
19 Euntes ergo docete omnes
gentes: baptizantes eos in nomi-
ne Patris, & Filij, & Spiritus
sancti: 20 docentes eos seruare
omnia quæcumque mandaui vo-
bis: & ecce ego vobiscum sum
omnibus diebus, vsque ad consum-
mationem sæculi.

וַיִּתְּנוּ כֶּסֶף רַב לְאַנְשֵׁי־
הַמִּלְחָמָה לֵאמֹר׃ אִמְרוּ כִּי־ 13
תַלְמִידָיו בָּאוּ בַּלַּיְלָה וְגָנְבוּ
אֹתוֹ כַּאֲשֶׁר־הָיִינוּ יְשֵׁנִים׃
וְאִם־יִשָּׁמַע הַפָּקִיד הַדָּבָר הַזֶּה 14
אֲנַחְנוּ נְפַתֶּה אֹתוֹ וְנַבְטִיחַ
אֶתְכֶם׃ וְהֵם לָקְחוּ הַכֶּסֶף 15
וַיַּעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר נִלְמְדוּ וְהַדָּבָר
הַזֶּה הִתְפַּרְסֵם אֵצֶל הַיְּהוּדִים
עַד־הַיּוֹם הַזֶּה׃ וְתַלְמִידִים 16
אַחַד עָשָׂר הָלְכוּ אֶל־הַגָּלִיל
עַל־הָהָר בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־אָמַר
לָהֶם יֵשׁוּעַ׃ וַיִּרְאוּ אֹתוֹ 17
וַיִּשְׁתַּחֲווּ־לוֹ וּקְצָת הִסְתַּפְּקוּ׃
וַיִּגַּשׁ יֵשׁוּעַ וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם 18
לֵאמֹר נִתְּנָה לִי כָּל־מֶמְשָׁלָה
בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ׃ לָכֵן לְכוּ 19
וְלַמְּדוּ כָּל־הַגּוֹיִם וְטַבְּלוּ אֹתָם
בְּשֵׁם הָאָב וְהַבֵּן וְהָרוּחַ
הַקָּדוֹשׁ׃ וְלַמְּדוּ אֹתָם לִשְׁמֹר 20
כֹּל אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶתְכֶם וְהִנְנִי
אִתְּכֶם כָּל־הַיָּמִים עַד־תַּכְלִית
הָעוֹלָם׃

בשורה הקדוש המשיח ישוע כפי מרקוס׃

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM.

CAP. I.

1 INITIVM Euan-
geliȷ Jesu Christi, Fi-
liȷ Dei. 2 Sicut
ſcriptum eſt in Iſaia Propheta:
Ecce ego mitto Angelũ meum an-
te faciem tuã, qui præparabit viã
tuam ante te. 3 Vox clamantis
P 2 in de-

פ׳ א׳

1 רֵאשִׁית בְּשׂוֹרַת יֵשׁוּעַ
2 הַמָּשִׁיחַ בֶּן־הָאֱלֹהִים׃ כַּאֲשֶׁר
כָּתוּב בַּנָּבִיא יְשַׁעְיָה † הִנְנִי
שׁוֹלֵחַ מַלְאָכִי לְפָנֶיךָ וּפִנָּה
3 דַּרְכְּךָ לְפָנֶיךָ׃ קוֹל קוֹרֵא
בַּמִּדְבָּר

כ׳א׳ במלאכ׳ ג׳
† הִנְנִי שׁוֹלֵחַ מַלְאָכִי וּפִנָּה דֶרֶךְ לְפָנָי

כ' א' ישע' מ
† בערבה מסלה לאלהינו:

במדבר פנו דרך יהוה ישרו †
4 מסלותיו: היה יוחנן במדבר
טובל וקורא טבילת התשובה
5 לסליחת חטאים: והיו יוצאים
אליו כל־מחוז יהודה וכל־
בני ירושלים ויטבלם בנהר
ירדן כאשר התודו חטאתם:
6 והיה יוחנן לבוש משערות
גמל ואזור עור במתניו והיה
אכל חגבים ודבש יערי: והיה
7 קורא לאמור בא אחרי מי
שהוא חזק ממני שאיני ראוי
בשתחוות לארץ לפתוח
8 שרוך נעליו: אני טבלתי
אתכם במים והוא יטבול
9 אתכם ברוח הקודש: ויהי
בימים ההם בא ישוע מנצרת
שבגליל ונטבל מיוחנן בירדן:
10 וכאשר עלה מהמים פתאום
ראה השמים פתוחים ורוח
כיונה יורדת ויושבת עליו:
11 ויהי קול מהשמים בני אתה
12 אהובי בך רציתי: ומיד דחפו
13 הרוח אל המדבר: והיה
במדבר ארבעים יום וארבעים
לילה וינסהו השטן והיה עם
החיות והמלאכים היו
14 משרתים אותו: ואחרי
שנכלא

in deserto : Parate viam Domi-
ni, rectas facite semitas eius.
4 Fuit Joannes in deserto ba-
ptizans , & prædicans baptis-
mum pœnitentiæ in remissionem
peccatorum. 5 Et egrediebatur
ad eum omnis Judææ regio. & Je-
rosolymitæ vniuersi, & baptiza-
bantur ab illo in Jordanis flumine,
confitentes peccata sua. 6 Et
erat Joannes vestitus pilis cameli,
& zona pellicea circa lumbos
eius , & locustas , & mel silue-
stre edebat. Et prædicabat dicens:
7 Venit fortior me post me : cu-
ius non sum dignus procumbens
soluere corigiam calceamentorum
eius. 8 Ego baptizaui vos aqua,
ille verò baptizauit vos Spiritu
sancto.
9 Et factum est: in diebus illis
venit Jesus à Nazareth Gali-
lææ: & baptizatus est à Joan-
ne in Jordane. 10 Et statim
ascendens de aqua , vidit cælos
apertos, & Spiritum tamquam
columbam descendentem , & ma-
nentem in ipso. 11 Et vox facta
est de cœlis: Tu es filius meus dile-
ctus, in te complacui. 12 Et sta-
tim Spiritus expulit eum in deser-
tum. 13 Et erat in deserto qua-
draginta diebus , & quadraginta
noctibus: & tẽtabatur à Satana:
eratque cum bestijs , & Angeli
ministrabant illi. 14 Postquam
autem

autem traditus est Joannes, ve-
nit Jesus in Galilæam, prædicans
Euangelium regni Dei, 15 *&*
dicens: Quoniam impletum est
tempus, & appropinquauit re-
gnum Dei: pœnitemini, & cre-
dite Euangelio.
16 *Et præteriens secus Mare*
Galilææ, vidit Simonem, & An-
dream fratrem eius, mittentes re-
tia in mare, (erant enim Pisca-
tores) 17 *& dixit eis Jesus: Ve-*
nite post me, & faciam vos fieri
Piscatores hominum.
18 *Et protinus relictis retibus,*
secuti sunt eum. 19 *Et progres-*
sus inde pusillum, vidit Jacobum
Zebedæi, & Joannem fratrem
eius, & ipsos componentes retia
in naui: 20 *& statim vocauit*
illos. Et relicto patre suo Zebe-
dæo in naui cum mercenarijs, se-
cuti sunt eum. 21 *Et ingre-*
diuntur Capharnaum: & statim
Sabbatis ingressus in Synagogam,
docebat eos.
22 *Et stupebant super doctrina*
eius: erat enim docens eos, qua-
si potestatem habens, & non sicut
Scribæ. 23 *Et erat in Synago-*
ga eorum homo in spiritu immun-
do: & exclamauit, dicens:
24 *Quid nobis, & tibi Jesu*
Nazarene: venisti perdere nos?
scio qui sis, Sanctus Dei.
25 *Et comminatus est ei Jesus,*
di-

שנכלא יוחנן בכלא ויבא
ישוע לגליל ויכרוז בשורת
מלכות האלהים: לאמור כי 15
נמלא העת וקרבה מלכות
האלהים התנחמו והאמינו
לבשורה: ויעבר עד ים הגליל 16
וירא לשמעון ואנדריע אחיו
משליכים הרשתות לים כי
דייגים המה: ואמר להם 17
ישוע בואו אחרי ואעשה
אתכם שתהיו דייגי בני אדם:
ומיד עזבו הרשתות וילכו 18
אחריו: וכשעבר מעט משם 19
וירא את יעקב בן זבדי ויוחנן
אחיו בספינה מתקנים
הרשתות ומיד קראם: ויעזבו 20
בספינה את זבדי אביהם עם
השכירים וילכו אחריו: ויבאו 21
לכפרנהום ויבא מיד בשבת
לבית הכנסת וילמדם:
ויתמהו על למדו כי היה 22
מלמד אותם כמי שהיה לו
השלטון ולא כמו הסופרים:
והיה בכנסתם איש שבו רוח 23
טומאה ויצעק לאמור: מה 24
לנו ולך ישוע הנצרי הבאת
לאבדנו אני יודע מי אתה
קדוש אלהים: ויגער בו ישוע 25
ויאמר

וַיֹּאמַר הֵאָלֵם וְצֵא מֵאֵת
26 הָאִישׁ׃ וַיַּרְעֵשׁ לוֹ רוּחַ הַטּוּמְאָ
וַיִּצְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל וַיֵּצֵא מִמֶּנּוּ׃
27 וַיִּתְמְהוּ כֻלָּם עַד שֶׁשָּׁאֲלוּ זֶה
לָזֶה וַיֹּאמְרוּ מָה הִיא זֹאת וּמָה
לִמּוּד זֶה חָדָשׁ כִּי גַם בְּשִׁלְטוֹן
מְצַוֶּה עַל הָרוּחוֹת הַטְּמֵאוֹת
28 וְהֵם שׁוֹמְעִים לוֹ׃ וַיֵּצֵא שֵׁמַע
29 מִיָּד בְּכָל־אֶרֶץ הַגָּלִיל׃ וּמִיָּד
בְּצֵאתָם מִבֵּית הַכְּנֶסֶת
בָּאוּ לְבֵית שִׁמְעוֹן וְאַנְדְּרֵיאַ
30 עִם יַעֲקֹב וְיוֹחָנָן׃ וַחֲמוֹת
שִׁמְעוֹן שׁוֹכֶבֶת בְּקַדַּחַת וּמִיָּד
31 דִּבְּרוּ לוֹ עָלֶיהָ׃ וַיִּקְרַב וַיְרִימֶהָ
בְּיָדָהּ וּמִיָּד עֲזָבָהּ לָהּ הַקַּדַּחַת
32 וַתְּשָׁרֶת אוֹתָם׃ וַיְהִי בָּעֶרֶב
בְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ וַיָּבִיאוּ לוֹ כָּל־
חוֹלִים וּמְעוּנִים בְּיַד הַשֵּׁד׃
33 וַיִּתְקַבְּצוּ כָּל־הָעִיר אֵצֶל
34 הַפָּתַח׃ וַיְרַפֵּא רַבִּים אֲשֶׁר הָיוּ
חוֹלִים וּמְעוּנִים בַּחֳלָאִים
מְשׁוּנִים וַיְגָרֵשׁ שֵׁדִים רַבִּים
וְלֹא הִנִּיחָם לְדַבֵּר כִּי יְדָעוּהוּ׃
35 וַיַּשְׁכֵּם בַּבֹּקֶר וַיֵּצֵא וַיֵּלֶךְ
לִמְקוֹם מִדְבָּר וַיִּפַּלֵּל שָׁם׃
36 וַיֵּלֶךְ אַחֲרָיו שִׁמְעוֹן וַאֲשֶׁר עִמּוֹ׃
37 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר מְצָאוּהוּ וַיֹּאמְרוּ
לוֹ כִּי כֻלָּם מְבַקְשִׁים אוֹתְךָ׃
וַיֹּאמֶר

dicens: Obmutesce, & exi de ho-
mine. 26 Et discerpens eum
spiritus immundus, & excla-
mans voce magna, exijt ab eo.
27 Et mirati sunt omnes, ita
vt conquirerent inter se dicen-
tes: Quidnam est hoc? quænam
doctrina hæc noua? quia in pote-
state etiam spiritibus immundis
imperat, & obediunt ei. 28 Et
processit rumor eius statim in om-
nem regionem Galilææ. 29 Et
protinus egredientes de Synagoga,
venerunt in domum Simonis, &
Andreæ cum Jacobo, & Joanne.
30 Decumbebat autem socrus
Simonis febricitans: & statim di-
cunt ei de illa. 31 Et accedens
eleuauit eam, apprehensa manu
eius: & continuò dimisit eam fe-
bris, & ministrabat eis. 32 Ve-
spere autem facto cùm occidisset
Sol, afferebant ad eum omnes ma-
lè habentes, & dæmonia haben-
tes: 33 & erat omnis ciuitas
congregata ad ianuam. 34 Et
curauit multos, qui vexabantur
varijs languoribus, & dæmonia
multa eijciebat, & non sinebat ea
loqui, quoniam sciebant eum.
35 Et diluculò valdè surgens,
egressus abijt in desertum locum,
ibique orabat. 36 Et prosecutus
est eum Simon, & qui cũ illo erãt.
37 Et cùm inuenissent eum, di-
xerũt ei: Quia omnes quærunt te.

Et

38 *Et ait illis: Eamus in pro-*
ximos vicos, & ciuitates, vt ibi
prædicem: ad hoc enim veni.
39 *Et erat prædicans in Syna-*
gogis eorum, & in omni Galilæa,
& dæmonia eijciens.
40 *Et venit ad eum leprosus*
deprecans eum: & genu flexo di-
xit ei: Si vis potes me mundare.

41 *Jesus autem misertus eius,*
extendit manum suam: & tan-
gens eum, ait illi: Volo: Mun-
dare. 42 *Et cùm dixisset, sta-*
tim discessit ab eo lepra, & mun-
datus est.
43 *Et comminatus est ei, sta-*
timque eiecit illum: 44 *& dicit*
ei: Vide, nemini dixeris: sed
vade, & ostende te Principi Sa-
cerdotum, & offer pro emunda-
tione tua, quæ præcepit Moyses
in testimonium illis. 45 *At ille*
egressus cœpit prædicare, & dif-
famare sermonem, ita vt iam non
posset manifestè introire in ciui-
tatem, sed foris in desertis locis es-
set, & conueniebant ad eum vn-
dique.

38 וַיֹּאמֶר לָהֶם נֵלֲכָה־נָּא לַפְּרָזִים
הַקְּרוֹבִים וְלֶעָרִים לְמַעַן
אֶדְרוֹשׁ גַּם שָׁם כִּי בַּעֲבוּר זֹאת
39 בָּאתִי ׃ וַיְהִי דוֹרֵשׁ בְּבֵית
כְּנֵסִיּוֹתָם וּבְכָל־הַגָּלִיל
40 וּמְגָרֵשׁ הַשֵּׁדִים ׃ וַיָּבֹא אֵלָיו
מְצוֹרָע מִתְחַנֵּן לוֹ וְנִכְרַע
אָמַר אִם תִּרְצֶה תוּכַל
41 לְטַהֲרֵנִי ׃ וַיְרַחֵם עָלָיו יֵשׁוּעַ
וַיֵּט יָדוֹ וַיִּגַּע בּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ אֲנִי
42 רוֹצֶה הִטָּהֵר ׃ וּכְאָמְרוֹ מִיָּד
סָרָה מִמֶּנּוּ הַצָּרַעַת וַיִּטָּהֵר ׃
43 וַיִּנְעַר בּוֹ וּמִיָּד גֵּרְשׁוֹ מֵאִתּוֹ ׃
44 וַיֹּאמֶר לוֹ רְאֵה אַל־תֹּאמַר
לְשׁוּם אָדָם כִּי אִם לֵךְ הֵרָאֵה
עַצְמְךָ אֶל שַׂר הַכֹּהֲנִים וְהַקְרֵב
עַל־טָהֳרָתְךָ אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה
45 לְעֵדוּת לָהֶם ׃ אֲבָל הוּא יָצָא
וְהֵחֵל לְהַכְרִיז הַרְבֵּה
וּלְהַשְׁמִיעַ הַדָּבָר עַד־שֶׁלֹּא
הָיָה יָכוֹל לָבֹא בְּגָלוּי בָּעִיר כִּי
אִם הָיָה בַּחוּץ בִּמְקוֹמוֹת
מִדְבָּרִים וַיָּבֹאוּ אֵלָיו מִכָּל־צַד ׃

פ׳ ב

CAP. II.

1 וַיָּבֹא פַּעַם אַחֵר לִכְפַר־נָחוּם
2 אַחַר יָמִים ׃ וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ כִּי
הוּא בַּבַּיִת וַיִּתְקַבְּצוּ רַבִּים
עַד שֶׁלֹּא הֱכִילָם הַמָּקוֹם עַד־
הַפֶּתַח וַיְדַבֵּר לָהֶם דָּבָר ׃
3 וַיָּבִיאוּ לוֹ הַנּוֹשְׂאִים נְשׁוּל
אֵבָרִים שֶׁהָיָה נָשׂוּי מֵאַרְבָּעָה
4 אֲנָשִׁים ׃ וְכַאֲשֶׁר לֹא יָכְלוּ
לְהַקְרִיבוֹ אֵלָיו מִפְּנֵי הַכִּיתָּה
וַיָּסִירוּ תִּקְרַת הַגַּג בַּמָּקוֹם
שֶׁהָיָה שָׁם וַיַּרְחִיבוּ וַיּוֹרִידוּ
עַרְשׂוֹ שֶׁהָיָה הַנְּשׁוּל אֵבָרִים
5 שׁוֹכֵב בּוֹ ׃ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה
יֵשׁוּעַ אֱמוּנָתָם אָמַר לַנְּשׁוּל
אֵבָרִים בֵּן נִסְלְחוּ לְךָ ח
6 הַטֹּאתֶיךָ ׃ וְהָיוּ שָׁם מֵאַנְשֵׁי
הַסּוֹפְרִים יוֹשְׁבִים וְחוֹשְׁבִים
7 בִּלְבָבָם ׃ מָה זֶה מְדַבֵּר כֵּן
מְגַדֵּף הוּא מִי יוּכַל לִסְלוֹחַ
חֲטָאִים זוּלַת הָאֵל לְבַדּוֹ ׃
8 וּמִיָּד יָדַע יֵשׁוּעַ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
בְּרוּחוֹ כִּי כֵן חוֹשְׁבִים בְּנַפְשָׁם
וַיֹּאמֶר לָהֶם מָה זֹאת אַתֶּם
9 חוֹשְׁבִים בִּלְבַבְכֶם ׃ מַה הוּא
יוֹתֵר נָקֵל לֵאמוֹר לַנְּשׁוּל
אֵבָרִים נִסְלְחוּ לְךָ חַטָּאת אוֹ
לֵאמוֹר

*1 ET iterum intrauit Ca-
pharnaum post dies, 2
& auditum est quòd in domo esset,
& conuenerunt multi, ita vt non
caperet neque ad ianuam, & lo-
quebatur eis verbum.*
*3 Et venerunt ad eum ferentes
paralyticum, qui à quatuor por-
tabatur.*
*4 Et cùm non possent offerre
eum illi præ turba, nudauerunt
tectum vbi erat: & patefacientes
submiserunt grabatum, in quo pa-
ralyticus iacebat.*
*5 Cùm autem vidisset Jesus fi-
dem illorum, ait paralytico: Fi-
li, dimittuntur tibi peccata tua.*
*6 Erant autem illic quidam de
Scribis sedentes, & cogitantes in
cordibus suis: 7 Quid hic sic lo-
quitur? blasphemat. Quis po-
test dimittere peccata, nisi solus
Deus?*
*8 Quo statim cognito Jesus spi-
ritu suo, quia sic cogitarent intra
se, dicit illis. Quid ista cogitatis
in cordibus vestris?*
*9 Quid est facilius dicere paraly-
tico: Dimittũtur tibi peccata: an*

dicere: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula?
10 *Vt autem sciatis, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, (ait paralytico)*
11 *tibi dico: Surge, tolle grabatũ tuum, & vade in domum tuam.*
12 *Et statim surrexit ille: &, sublato grabato, abijt coram omnibus, ita vt mirarentur omnes, & honorificarent Deum, dicentes: Quia nunquam sic vidimus.*
13 *Et egressus est rursus ad mare: omnisque turba veniebat ad eum, & docebat eos.*
14 *Et cùm prætertret, vidit Leui Alphæi sedentem ad telonium, & ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.*
15 *Et factum est, cùm accumberet in domo illius, multi publicani, & peccatores simul discumbebant cum Jesu, & discipulis eius: erant enim multi, qui & sequebantur eum.*
16 *Et Scribæ, & Pharisæi videntes, quia manducaret cum publicanis, & peccatoribus, dicebant discipulis eius: Quare cum publicanis, & peccatoribus manducat, & bibit Magister vester?*
17 *Hoc audito Jesus, ait illis: Non necesse habent sani medico, sed qui male habent: non enim veni vocare iustos, sed peccatores.*
18 *Et erant discipuli Joannis, & Pharisæi ieiunantes: & veniunt, & di-*

לאמור קום שא ערסך ולך׃
10 ולמען תדעו כי יש לבן אדם
שלטון בארץ לסלוח חטאים
11 אמר לנשול אברים׃ אני
אומר לך קום שא ערסך ולך
12 לביתך׃ והוא קם מיד וישא
ערסו וילך לפני כלם באופן
שתמהו כלם ויכבדו לאלהים
באמור כי מימינו לא ראינו
13 כזאת׃ ויצא עוד לים ויבאו
אליו כל—הכיתה וילמדם׃
14 וכאשר עבר ראה ללוי בן
חלפי יושב בבית המכס
ויאמר לו לך אחרי וילך
15 אחריו׃ ויהי בהסיבו בביתו
רבים מוכסין והחטאים יסבו
יחד עם ישוע ועם תלמידיו כי
רבים היו שבאו אחריו׃
16 וסופרים ופרושים הרואים כי
הוא אוכל עם מוכסין וחטאים
אמרו לתלמידיו למה רבכם
אוכל ושותה עם מוכסין
17 וחטאים׃ וכאשר שמע ישוע
זאת אמר להם אין צורך רופא
לבריאים אלא לחולים כי לא
באתי לקרוא הצדיקים כי אם
18 לחטאים׃ ויהיו תלמידי
יוחנן ופרושים צמים ויבאו

ויאמרו

ויאמרו לו למת תלמידי יוחנן
ופרושים צמים ותלמידיך
19 אינם צמים : ויאמר להם ישוע
היוכלו לצום בני החתונה
בעוד שהחתן עמהם בעוד
החתן עמם אינם יכולין לצום :
20 אבל יבאו ימים שיוסר החתן
מאתם ואז יצומו באילו
21 הימים : ולא שום אחד תופר
מנת בגד קשה בלבוש ישן
שאם לא כן יוסר המלאת
חדשה מהישן ויגדל הקרע :
22 ואין שום אדם נותן יין החדש
בנארות בלים שאם לא כן
היין יבקע הנארות והיין ישפך
והנארות תאבדנה אלא ראוי
שנתן יין החדש בנארות ח
23 חדשות : ויהי עוד בלכת
האדון בזרועים בשבתות
ותלמידיו החלו ללכת
24 וללקט בשבלים : ויאמרו לו
הפרושים ראת מה הם עושים
ביום השבתות דבר שאינו
25 מותר : ויאמר להם הלא
קראתם מה עשה דוד כשהיה
לו צריכות והיה רעב הוא ומי
26 שהיו עמו : איך בא לבית
האלהים תחת אביתר שר
הכהנים

& dicunt illi : Quare discipuli Joannis, & Pharisæorum ieiunant, tui autem discipuli non ieiunant?
19 Et ait illis Jesus : Numquid possunt filij nuptiarum quamdiu sponsus cum illis est, ieiunare? Quanto tempore habent secum sponsum, non possunt ieiunare.
20 Venient autem dies cùm auferetur ab eis sponsus : & tunc ieiunabunt in illis diebus.
21 Nemo assumentum panni rudis assuit vestimento veteri : alioquin aufert supplementum nouum à veteri, & maior scissura fit.
22 Et nemo mittit vinum nouum in vtres veteres : alioquin dirumpet vinum vtres, & vinum effundetur, & vtres peribunt : sed vinum nouum in vtres nouos mitti debet.
23 Et factum est iterum cùm Dominus Sabbatis ambularet per sata, & discipuli eius cœperunt progredi, & vellere spicas.
24 Pharisæi autem dicebant ei : Ecce, quid faciunt Sabbatis quod non licet?
25 Et ait illis : Nunquam legistis, quid fecerit Dauid, quando necessitatem habuit, & esuriit ipse, & qui cum eo erant?
26 Quomodo introiuit in domum Dei sub Abiathar Principe

Sacer-

Sacerdotum, & panes propositionis manducauit, quos non licebat manducare, nisi Sacerdotibus, & dedit eis, qui cum eo erant?

27 *Et dicebat eis: Sabbatum propter hominem factum est, & non homo propter Sabbatum.*

28 *Itaque dominus est Filius hominis, etiam Sabbati.*

הַכֹּהֲנִים וַיֹּאכַל לֶחֶם הַפָּנִים
שֶׁאֵין־מוּתָר לְאָכְלוֹ בִּלְתִּי
לַכֹּהֲנִים וַיִּתֵּן לַאֲשֶׁר עִמּוֹ׃
וַיֹּאמֶר לָהֶם׃ הַשַּׁבָּת נֶעֶשְׂתָה 27
בִּשְׁבִיל אָדָם וְלֹא־אָדָם בַּעֲבוּר
הַשַּׁבָּת׃ וְלָכֵן בֶּן־אָדָם הוּא 28
אָדוֹן גַּם־עַל־הַשַּׁבָּת׃

CAP. III.

1 *ET introiuit iterum in Synagogam: & erat ibi homo habens manum aridam.*

2 *Et obseruabant eum, si Sabbatis curaret, vt accusarent illum.*

3 *Et ait homini habenti manum aridam: Surge in medium.*

4 *Et dicit eis: Licet Sabbatis benefacere, an male? animam saluam facere, an perdere? At illi tacebant.* 5 *Et circumspiciens eos cum ira, contristatus super cæcitate cordis eorum, dicit homini: Extende manum tuam. Et extendit, & restituta est manus illi.*

6 *Exeuntes autē Pharisæi, statim cum Herodianis consilium faciebant aduersus eū quomodo eum perderent.* 7 *Jesus autem cum discipulis suis secessit ad mare: & multa turba à Galilæa, & Judæa secuta est eū,* 8 *et ab Jerosolymis, & ab Idumæa, et trās Jordanem:*

פ׳ ג׳

וַיָּבֹא עוֹד־לְבֵית הַכְּנֶסֶת 1
וַיְהִי־שָׁם אִישׁ אֲשֶׁר הָיָה לוֹ יָד
יְבֵשָׁה׃ וְהָיוּ מְצַפִּים לוֹ אִם־ 2
יְרַפֵּא בְּשַׁבָּת לְהַלְשִׁינוֹ׃ וַיֹּאמֶר 3
לָאִישׁ אֲשֶׁר יָדוֹ יְבֵשָׁה קוּם
בַּתָּוֶךְ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם אִם־מוּתָר 4
בְּשַׁבָּת לְהֵטִיב אוֹ־לְהָרַע
לְהַצִּיל נֶפֶשׁ אוֹ־לְאַבְּדָהּ וְהֵם
הֶחֱרִישׁוּ׃ וּבִרְאוֹת אוֹתָם סָבִיב 5
בְּאַף עָצַב עַל־עִוָּרוֹן לִבָּם
וַיֹּאמֶר לָאִישׁ הַטֵּה יָדֶךָ וַיֵּט
וַתָּשָׁב יָדוֹ׃ וַיֵּצְאוּ הַפָּרוּשִׁים 6
וַיִּוָּעֲצוּ מִיָּד עִם־אַנְשֵׁי הוֹרוֹדוֹס
עָלָיו אֵיךְ־יְאַבְּדוּ אוֹתוֹ׃ וְיֵשׁוּעַ 7
עִם־תַּלְמִידָיו נָסַע לַיָּם וְעַם רַב
הָלְכוּ אַחֲרָיו מֵהַגָּלִיל
וּמִיהוּדָה׃ וּמִירוּשָׁלַיִם 8
וּמֵאֱדוֹם וּמֵעֵבֶר הַיַּרְדֵּן
וּמֵאוֹתָם

וּמֵאוֹתָם שֶׁהָיוּ מִסָּבִיב צוֹר
וְצִידוֹן כִּיתּוֹת רַבּוֹת אֲשֶׁר
שָׁמְעוּ כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה בָּאוּ
9 אֵלָיו ׃ וַיֹּאמֶר לְתַלְמִידָיו
שֶׁיַּקְרִיבוּ לוֹ סְפִינָה בַּעֲבוּר הָעָם
10 שֶׁלֹּא־יִלְחָצוּהוּ ׃ וְהָיָה רוֹפֵא
רַבִּים בְּאוֹפֶן שֶׁפָּגְעוּ לִנְגֹּעַ כָּל־
11 אֲשֶׁר הָיוּ לָהֶם נְגָעִים ׃ וְרוּחוֹת
טְמֵאוֹת כַּאֲשֶׁר רָאוּ אוֹתוֹ
נָפְלוּ לְפָנָיו וַיִּצְעֲקוּ לֵאמוֹר ׃
12 אַתָּה בֶּן־הָאֱלֹהִים וַיִּשְׁטֹם
בָּהֶם מְאֹד לְבִלְתִּי גְלוֹת אוֹתוֹ ׃
13 וַיַּעַל לָהָר וְקָרָא אֵלָיו לְמִי
14 שֶׁהוּא רָצָה וַיָּבֹאוּ אֵלָיו ׃ וַיַּעַשׂ
שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵים עָשָׂר עִמּוֹ וְלִשְׁלוֹחַ
15 אוֹתָם לִכְרוֹז ׃ וַיִּתֵּן לָהֶם כֹּחַ
לְרַפֵּא חוֹלָאִים וּלְגָרֵשׁ שֵׁדִים ׃
16 וַיָּשֶׂם לְשִׁמְעוֹן־שֵׁם כֵּיפָא ׃
17 וּלְיַעֲקֹב בֶּן־זַבְדִּי וּלְיוֹחָנָן אֲחִי
יַעֲקֹב שָׂם לָהֶם שְׁמוֹת בְּנֵי־
הֶרְגֵשׁ שֶׁהוּא בְּנֵי־הָרַעַם ׃
18 וְאַנְדְּרֵיעַ וּפִלְפּוֹס וּבַר־תַּלְמַי
וּמַתַּי וְתוֹמָס וְיַעֲקֹב בֶּן־אַלְפִי
19 וְתַדַּי וְשִׁמְעוֹן קַנְאָנִי ׃ וִיהוּדָה
20 אִישׁ־קְרִיוֹטָה שֶׁמְּסָרוֹ ׃ וַיָּבֹאוּ
לַבַּיִת וַיִּקָּבְצוּ עָם רַב עוֹד עַד־
שֶׁלֹּא־יוּכְלוּ אֲפִילוּ לֶאֱכוֹל
לָחֶם ׃

וְכַאֲשֶׁר

& qui circa Tyrum, & Sidonem, multitudo magna, audientes, quæ faciebat, venerunt ad eum.

9 Et dixit discipulis suis vt nauicula sibi deseruiret propter turbam, ne comprimerent eum. 10 multos enim sanabat, ita vt irruerent in eum, vt illum tangerent quotquot habebant plagas.

11 Et spiritus immundi, cum illum videbant, procidebant ei: & clamabant, dicentes:

12 Tu es Filius Dei. Et vehementer comminabatur eis ne manifestarent illum. 13 Et ascendens in montem vocauit ad se quos voluit ipse: & venerunt ad eum. 14 Et fecit vt essent duodecim cum illo: & vt mitteret eos prædicare. 15 Et dedit illis potestatem curandi infirmitates, & eijciendi dæmonia. 16 Et imposuit Simoni nomen Petrus:

17 & Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem Iacobi, & imposuit eis nomina Boanerges, quod est, Filij tonitrui: 18 & Andream, & Philippum, & Bartholomæum, & Matthæum, & Thomam, & Iacobum Alphæi, & Thaddæum, & Simonē Chananæum, 19 & Iudam Iscariotem, qui & tradidit illū. 20 Et veniunt ad domum: & conuenit iterum turba, ita vt non possent neque panem manducare.

Et

21 *Et cùm audiſſent ſui, exie-*
runt tenere eum: dicebant enim:
Quoniam in furorem verſus eſt.
22 *Et Scribæ, qui ab Jeroſoly-*
mis deſcenderant, dicebant: Quo-
niam Beelzebub habet, & quia
in Principe dæmoniorum eijcit
dæmonia.
23 *Et conuocatis eis in parabo-*
lis dicebat illis: Quomodo poteſt
Satanas Satanam eijcere?
24 *Et ſi Regnum in ſe diuida-*
tur, non poteſt Regnum illud ſta-
re. 25 *Et ſi domus ſuper ſemet-*
ipſam diſpertiatur, non poteſt do-
mus illa ſtare.
26 *Et ſi Satanas conſurrexerit*
in ſemetipſum, diſpertitus eſt, &
non poterit ſtare ſed finem habet.
27 *Nemo poteſt vaſa fortis in-*
greſſus in domum diripere, niſi
priùs fortem alliget, & tunc do-
mum eius diripiet.

28 *Amen dico vobis, quoniam*
omnia dimittentur filijs hominum
peccata, & blaſphemiæ, quibus
blaſphemauerint: 29 *qui au-*
tem blaſphemauerit in Spiritum
ſanctum, non habebit remiſſionem
in æternum, ſed reus erit æterni
delicti. 30 *Quoniam dicebant:*
Spiritũ immundũ habet: 31 *Et*
venerunt Mater eius & fratres:
& foris ſtantes miſerunt ad eũ vo-
cantes eum, 32 *& ſedebat circa*
eum

21 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ מוֹדָעָיו יָצְאוּ
לֶאֱחוֹז אוֹתוֹ כִּי אָמְרוּ
22 יָצָא חוּץ מִדַּעְתּוֹ ׃ וְסוֹפְרִים
שֶׁיָּרְדוּ מִירוּשָׁלַיִם אָמְרוּ כִּי
בַּעַל־זְבוּב יֵשׁ לוֹ וְכִי בְשַׂר
הַשֵּׁדִים הוּא מְגָרֵשׁ הַשֵּׁדִים ׃
23 וַיִּקְהָלֵם וַיֹּאמֶר לָהֶם בִּמְשָׁלִים
אֵיךְ־יוּכַל הַשָּׂטָן לְגָרֵשׁ הַשָּׂטָן ׃
24 וְאִם־תֵּחָלֵק הַמַּלְכוּת בְּעַצְמָהּ
לֹא־תוּכַל לַעֲמוֹד הַמַּלְכוּת
25 הַהִיא ׃ וְאִם־בַּיִת תֵּחָלֵק עַל־
עַצְמָהּ לֹא־תוּכַל לַעֲמוֹד
26 הַבַּיִת הַהִיא ׃ וְאִם־שָׂטָן יָקוּם
נֶגֶד עַצְמוֹ נֶחֱלַק וְלֹא־יוּכַל
27 לַעֲמוֹד וְיִהְיֶה לוֹ כָּלָה ׃ לֹא־
יוּכַל אִישׁ לָבֹא בְּבֵית הַגִּבּוֹר
לִגְזוֹל הַכֵּלִים אִם־לֹא
בַּתְּחִלָּה יֶאֱסוֹר אֶת הַגִּבּוֹר וְאָז
28 יִגְזוֹל בֵּיתוֹ ׃ אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם כִּי כָל־הַחֲטָאִים יִסָּלְחוּ
לִבְנֵי־אָדָם וְגִדּוּפִים שֶׁיְּגַדֵּפוּ ׃
29 וְהַמְגַדֵּף נֶגֶד הָרוּחַ הַקָּדוֹשׁ
לֹא־תִהְיֶה לוֹ סְלִיחָה לְעוֹלְמֵי־
30 עַד כִּי יְחוּיַּב מִפֶּשַׁע נִצְחִי ׃ כִּי
הֵם הָיוּ אוֹמְרִים רוּחַ טוּמְאָה
31 לוֹ ׃ וַיָּבֹאוּ אִמּוֹ וְאֶחָיו וְהֵם
עוֹמְדִים בַּחוּץ שָׁלְחוּ אֵלָיו
32 וּקְרָאוּהוּ ׃ וְהָיוּ יוֹשְׁבִים הָעָם
אֶצְלוֹ

אֶצְלוֹ וַיֹּאמְרוּ לוֹ אִמְּךָ וְאַחֶיךָ
הִנֵּה מְבַקְשִׁים אוֹתְךָ בַּחוּץ ׃
33 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם מִי הִיא אִמִּי
34 וְאַחַי ׃ וּמְהַבֵּט הַיּוֹשְׁבִים סְבִיבוֹ
35 אָמַר הִנֵּה אִמִּי וְאַחַי ׃ כִּי מִי
שֶׁיַּעֲשֶׂה רְצוֹן הָאֱלֹהִים זֶה הוּא
אָחִי וַאֲחוֹתִי וְאִמִּי ׃

eum turba: & dicunt ei: Ecce
Mater tua, & fratres tui foris
quærunt te. 33 Et respondens
eis, ait: Quæ est Mater mea,
& fratres mei? 34 Et circum-
spiciens eos, qui in circuitu eius
sedebant, ait: Ecce Mater mea,
& fratres mei. 35 Qui enim fe-
cerit voluntatem Dei, hic frater
meus, & soror mea, et Mater est.

פ׳ ד׳

1 וְעוֹד הֵחֵל לְלַמֵּד עַל־חוֹף
הַיָּם וַיִּקָּהֵל אֵלָיו עָם רַב עַד־
שֶׁעָלָה לַסְּפִינָה וַיֵּשֶׁב בַּיָּם וְכָל־
הָעָם הָיוּ עַל־הָאָרֶץ אֵצֶל הַיָּם ׃
2 וְהָיָה מְלַמֵּד אוֹתָם בִּמְשָׁלִים
דְּבָרִים רַבִּים וְהָיָה אוֹמֵר לָהֶם
3 בְּלִמּוּדוֹ ׃ שִׁמְעוּ הִנֵּה הַזּוֹרֵעַ
4 יָצָא לִזְרוֹעַ ׃ וּבְזָרְעוֹ קְצָתָם
נָפְלוּ עַל־הַדֶּרֶךְ וַיָּבֹאוּ עוֹפוֹת
5 הַשָּׁמַיִם וַיֹּאכְלוּם ׃ וּקְצָתָם
נָפְלוּ עַל־הָאֲבָנִים בַּמָּקוֹם
שֶׁלֹּא־הָיְתָה שָׁם עָפָר הַרְבֵּה
וּמִיָּד צָמְחוּ בַּעֲבוּר שֶׁלֹּא־
הָיְתָה לָהֶם אֲדָמָה גְּבֹהָה ׃
6 וּבִזְרוֹחַ הַשֶּׁמֶשׁ נִשְׂרָפוּ וּבַעֲבוּר
שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם שׁוֹרֶשׁ יָבֵשׁוּ ׃
7 וּקְצָתָם נָפְלוּ בֵּין־הַקּוֹצִים
וַיַּעֲלוּ הַקּוֹצִים וַיְחַנְּקוּם וְלֹא
נָתְנוּ

CAP. IV.

1 ET iterum cœpit docere ad
mare: & congregata
est ad eum turba multa, ita vt na-
uim ascendens sederet in mari, &
omnis turba circa mare super ter-
ram erat: 2 & docebat eos in
parabolis multa, & dicebat illis in
doctrina sua: 3 Audite, ecce
exijt seminans ad seminandum.
4 Et dum seminat, aliud ceci-
dit circa viam, venerunt volu-
cres cæli, & comederunt illud.
5 Aliud verò cecidit super pe-
trosa, vbi non habuit terram
multam: & statim exortum est,
quoniam non habebat altitudi-
nem terræ: 6 & quando exor-
tus est Sol, exæstuauit: & eò
quòd non habebat radicem, exa-
ruit.
7 Et aliud cecidit in spinas:
& ascenderunt spinæ, & suffoca-
uerunt illud, & fructum non
de-

dedit. 8 Et aliud cecidit in terram bonam: & dabat fructum ascendentem, & crescentem, & afferebat vnum triginta, vnum sexaginta, & vnum centum.

9 Et dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat: 10 Et cùm esset singularis, interrogauerunt eum hi, qui cum eo erant, duodecim, parabolam. 11 Et dicebat eis: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei: illis autem, qui foris sunt, in parabolis omnia fiunt: 12 vt videntes videant, & non videant: & audientes audiant, & non intelligant: ne quando conuertantur, & dimittantur eis peccata.

13 Et ait illis: Nescitis parabolam hanc? & quomodo omnes parabolas cognoscetis?

14 Qui seminat, verbum seminat. 15 Hi autem sunt, qui circa viam, vbi seminatur verbum, & cùm audierint, confestim venit Satanas, & aufert verbum, quod seminatum est in cordibus eorum. 16 Et hi sunt similiter, qui super petrosa seminantur: qui cùm audierint verbum, statim cum gaudio accipiunt illud:

17 & non habent radicem in se, sed temporales sunt: deinde orta tribulatione & persecutione

propter

8 נָתְנוּ פְּרִי ׃ וּקְצָתָם נָפְלוּ עַל־
אֶרֶץ טוֹבָה וַיִּתְּנוּ פְּרִי שֶׁצָּמַח
לְמַעְלָה וְאֶחָד הוֹצִיא שְׁלֹשִׁים
אֶחָד שִׁשִּׁים וְאֶחָד מֵאָה ׃
9 וַיֹּאמֶר מִי הוּא שֶׁיֶּשׁ־לוֹ אָזְנַיִם
10 לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמָע ׃ וּבִהְיוֹתוֹ
לְבַדּוֹ שָׁאֲלוּ לוֹ אֲשֶׁר הָיוּ עִמּוֹ
11 הַשְּׁנֵים עָשָׂר מֵהַמָּשָׁל ׃ וַיֹּאמֶר
לָהֶם לָכֶם נִתַּן לָדַעַת סוֹד
מַלְכוּת הָאֱלֹהִים וְלַאֲשֶׁר
בַּחוּץ נֶעֱשָׂה כָּל־הַדָּבָר
12 בִּמְשָׁלִים ׃ לְמַעַן הָרוֹאִים
יִרְאוּ וְאַל־יִרְאוּ וְהַשּׁוֹמְעִים
יִשְׁמְעוּ וְלֹא־יַשְׂכִּילוּ פֶּן־יָשׁוּבוּ
13 וְנִסְלְחוּ לָהֶם חַטָּאוֹת ׃ וַיֹּאמֶר
לָהֶם הַאֵין־אַתֶּם מְבִינִים
הַמָּשָׁל הַזֶּה וְאֵיךְ־תָּבִינוּ כָּל־
14 הַמְּשָׁלִים ׃ הַזּוֹרֵעַ הוּא הַזּוֹרֵעַ
15 הַדָּבָר ׃ וְאֵילוּ שֶׁעַל־הַדֶּרֶךְ
אֲשֶׁר שָׁם נִזְרַע הַדָּבָר וּכְשָׁמְעָם
בָּא מְהֵרָה הַשָּׂטָן וַיִּשָּׂא הַדָּבָר
16 הַנִּזְרָע בִּלְבוֹתֵיהֶם ׃ וְהַנִּזְרָעִים
עַל־הָאֲבָנִים גַּם כֵּן־הֵמָּה
שֶׁכְּשָׁמְעָם הַדָּבָר מִיָּד מְק
מְקַבְּלִים אוֹתוֹ בְּשִׂמְחָה ׃
17 וְלֹא יֵשׁ לָהֶם שֹׁרֶשׁ בְּעַצְמָם
אֶלָּא כְּפִי הָעִתִּים וְאַחַר־כָּךְ
אִם־תֵּלֵד לָהֶם צָרָה וּרְדִיפָה

בִּשְׁבִיל

בִּשְׁבִיל הַדָּבָר מִיָּד יִכָּשֵׁלוּ ׃
18 וַאֲחֵרִים הֵם שֶׁנִּזְרָעִים בֵּין
הַקּוֹצִים הֵם הַשּׁוֹמְעִים הַדָּבָר ׃
19 וְדַאֲגוֹת הָעוֹלָם וּפִיתּוּי הָעוֹשֶׁר
וְתַאֲווֹת הַיֵּצֶר עַל־שְׁאַר
הַדְּבָרִים בְּהִתְכַּנְּסִים חוֹנְקִים
הַדָּבָר וְנֶעֱשָׂה כְלִי פְּרִי ׃
20 וְהַנִּזְרָעִים עַל־אֲדָמָה טוֹבָה
הֵם הַשּׁוֹמְעִים הַדָּבָר וּמְקַבְּלִים
אוֹתוֹ וּפָרִים אֶחָד שְׁלֹשִׁים
אֶחָד שִׁשִּׁים וְאֶחָד מֵאָה ׃
21 וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲיוּבָא הַנֵּר
לְהוּשָׂם תַּחַת הַסְּאָה אוֹ תַחַת
הַמִּטָּה הֲלֹא שֶׁיּוּשָׂם עַל־
22 הַמְּנוֹרָה ׃ כִּי־לֹא־יֵשׁ דָּבָר
נִסְתָּר שֶׁלֹּא יִגָּלֶה וְלֹא נַעֲשָׂה
דָּבָר בַּסֵּתֶר כִּי־אִם לְמַעַן יָבֹא
23 בְגָלוּי ׃ מִי שֶׁיֶּשׁ־לוֹ אָזְנַיִם
24 לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמָע ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם
רְאוּ מָה־שֶּׁאַתֶּם שׁוֹמְעִים
בַּמִּדָּה שֶׁתָּמוֹדּוּ בָהּ יִמַּד
25 לָכֶם וְיוּסַף לָכֶם ׃ כִּי אֲשֶׁר יֶשׁ־
לוֹ יִנָּתֶן לוֹ וַאֲשֶׁר אֵין לוֹ גַּם
מָה שֶׁיֶּשׁ־לוֹ יוּטַל מִמֶּנּוּ ׃
26 וַיֹּאמַר כַּךְ הוּא מַלְכוּת
הָאֱלֹהִים כְּמוֹ אִם־אִישׁ יַשְׁלִיךְ
27 זֶרַע בָּאָרֶץ ׃ וְיִשַׁן וַיָּקָם יוֹם
וָלַיְלָה וְהַזֶּרַע צוֹמֵחַ וְגָדֵל בְּעוֹד
שֶׁהוּא

propter verbum, confeſtim ſcandaliZantur. 18 *Et alij ſunt, qui in ſpinis ſeminantur: hi ſunt, qui verbum audiunt,* 19 *& ærumnæ ſæculi, & deceptio diuitiarum, & circa reliqua concupiſcentiæ introeuntes ſuffocant verbum, & ſine fructu efficitur.*

20 *Et hi ſunt, qui ſuper terram bonam ſeminati ſunt, qui audiunt verbum, & ſuſcipiunt, & fructificant, vnum triginta, vnum ſexaginta, & vnum centum.*

21 *Et dicebat illis: Nunquid venit lucerna vt ſub modio ponatur, aut ſub lecto? nonne vt ſuper candelabrum ponatur?*

22 *Non eſt enim aliquid abſconditum, quod non manifeſtetur: nec factum eſt occultum, ſed vt in palam veniat.*

23 *Si quis habet aures audiendi, audiat.* 24 *Et dicebat illis: Videte quid audiatis. In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis, & adijcietur vobis.*

25 *Qui enim habet, dabitur illi: & qui non habet, etiam quod habet auferetur ab eo.*

26 *Et dicebat: Sic eſt Regnum Dei, quemadmodum ſi homo iaciat ſementem in terram,* 27 *& dormiat, & exurgat nocte, & die, & ſemen germinet, & increſcat*

dum

dum nescit ille. 28 Vltro enim
terra fructificat, primùm her-
bam, deinde spicam, deinde ple-
num frumentum in spica.
29 Et cùm produxerit fructus,
statim mittit falcem, quoniam
adest messis.

30 Et dicebat: Cui assimilabi-
mus regnum Dei? aut cui para-
bolæ comparabimus illud?
31 Sicut granum sinapis, quod
cùm seminatum fuerit in terra,
minus est omnibus seminibus quæ
sunt in terra: 32 & cùm semi-
natum fuerit, ascendit, & fit
maius omnibus oleribus, & facit
ramos magnos, ita vt possint sub
vmbra eius aues cæli habitare.
33 Et talibus multis parabolis
loquebatur eis verbum, prout po-
terant audire: 34 sine parabola
autem non loquebatur eis. seor-
sum autem discipulis suis differe-
bat omnia.

35 Et ait illis in illa die, cùm
sero esset factum: Transeamus
contra.
36 Et dimittentes turbam, as-
sumunt eum ita vt erat in naui:
& aliæ naues erant cum illo.

37 Et facta est procella magna
venti, & fluctus mittebat in na-
uim, ita vt impleretur nauis.

28 שהוא לא ידע ׃ כי הארץ
בנדבה תתן פריה בתחילה
עשב אחר שבולת אחר־כך
29 דגן מלא בשבולת ׃ וכאשר
תוציא הפרות מיד ישלח
המגל כי הוא זמן הקציר ׃
30 ויאמר למה נדמה מלכות
האלהים או באיזה משל
31 נשוה אותה ׃ כמו גרגיר חרדל
כשנזרע בארץ הוא קטון
מכל־הזרעים שהם בארץ ׃
32 וכאשר נזרע עולה וגדל מכל־
הירקות ויעשה ענפים גדולים
עד־שיוכלו עופות השמים
33 לשכון תחת צלו ׃ וברבים
משלים כאלה היה מדבר
אליהם דבר כמו שיכולין
34 לשמוע ׃ ובלי משל לא הי
היה מדבר אליהם אבל
לתלמידיו בפירוד היה מבאר
35 להם כל־הדברים ׃ ויאמר
להם באותו היום בהיות ערב
36 נעבור מנגד ׃ ובשלוח הביתה
לקחו אותו כאשר הוא
בספינה וספינות אחרות היו
37 עמו ׃ ותהי סערה גדולה
מהרוח ותשלך גלים בספינה
עד־שנמלאה הספינה ׃

38 וְהוּא הָיָה יָשֵׁן בְּמָקוֹם נָטֶה
מֵהַסְּפִינָה עַל־הַכֶּסֶת
וַיְעוֹרְרוּהוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ רַב לֹא־
שַׁיָּיךְ לְךָ כִּי אֲנַחְנוּ נֹאבֵד ׃
39 וַיָּקָם וַיִּגְעַר בְּרוּחַ וַיֹּאמֶר לַיָּם
חֲשֵׁה וּשְׁתֹק וַיֶּחְדַּל הָרוּחַ וַתְּהִי
40 שְׁתִיקָה גְּדוֹלָה ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם
לָמָּה אַתֶּם יְרֵאִים הַעוֹד אֵין
לָכֶם אֱמוּנָה וַיִּירְאוּ יִרְאָה
גְּדוֹלָה וַיֹּאמְרוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ
מִי אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁהוּא זֶה כִּי
הָרוּחַ וְהַיָּם שׁוֹמְעִים לוֹ ׃

38 *Et erat ipse in puppi super ceruical dormiens: & excitant eum, & dicunt illi: Magister, non ad te pertinet, quia perimus?*
39 *Et exurgens comminatus est vento, & dixit mari. Tace, obmutesce. Et cessauit ventus: & facta est tranquillitas magna.*
40 *Et ait illis: Quid timidi estis? necdum habetis fidem? Et timuerunt timore magno, & dicebant ad alterutrum: Quis, putas, est iste, quia & ventus, & mare obediunt ei?*

פ׳ ה׳

1 וַיָּבֹאוּ לְעֵבֶר לַיָּם בְּאֶרֶץ
2 גְּרְגָּשִׁים ׃ וּבְצֵאתוֹ מֵהַסְּפִינָה
מִיָּד רָץ לִקְרָאתוֹ מֵהַקְּבָרִים
3 אִישׁ בְּרוּחַ הַטּוּמְאָה ׃ וְהָיָה
דִּרָתוֹ בַּקְּבָרִים וְלֹא יָכוֹל שׁוּם
אָדָם לֶאֱסְרוֹ בַּנְּחוּשְׁתַּיִם ׃
4 כִּי פְּעָמִים רַבִּים נֶאֱסַר בְּזִקִּים
וּבַנְּחוּשְׁתַּיִם וְשָׁבַר הַזִּקִּים
וְנָתַק הַנְּחוּשְׁתַּיִם וְאִישׁ לֹא־
5 הָיָה יָכוֹל לְכַבְּשׁוֹ ׃ וַיְהִי תָמִיד
יוֹם וָלַיְלָה בַּקְּבָרִים וּבֶהָרִים
צוֹעֵק וּמַכֶּה עַצְמוֹ בָּאֲבָנִים ׃
6 וְכַאֲשֶׁר רָאָה אֶת־יֵשׁוּעַ מֵרָחוֹק
רָץ

CAP. V.

1 *ET venerunt trans fretum maris in regionem Gerasenorum:* 2 *Et exeunti ei de naui, statim occurrit de monumentis homo in spiritu immundo,*
3 *qui domicilium habebat in monumentis, & neque catenis iam quisquam poterat eum ligare:*
4 *quoniam sæpè compedibus & catenis vinctus, dirupisset catenas, & compedes comminuisset, & nemo poterat eum domare.*
5 *& semper die ac nocte in monumentis, & in montibus erat, clamans, et concidens se lapidibus.*
6 *Videns autem Jesum à longè,*
cucur-

cucurrit, & adorauit eum: 7 &
clamans voce magna dixit: Quid
mihi, & tibi, Jesu Fili Dei altis-
simi? adiuro te per Deum, ne
me torqueas.
8 *Dicebat enim illi: Exi spi-*
ritus immunde ab homine.
9 *Et interrogabat eum: Quod*
tibi nomen est? Et dicit ei: Le-
gio mihi nomen est, quia multi su-
mus. 10 *Et deprecabatur eum*
multum, ne se expelleret extra
regionem. 11 *Erat autem ibi*
circa montem grex porcorum ma-
gnus, pascens. 12 *Et depreca-*
bantur eum spiritus, dicentes:
Mitte nos in porcos vt in eos in-
troeamus. 13 *Et concessit eis*
statim Jesus. Et exeuntes spiri-
tus immundi introierunt in por-
cos: & magno impetu grex præ-
cipitatus est in mare ad duo millia,
& suffocati sunt in mari.
14 *Qui autem pascebant eos,*
fugerunt, & nuntiauerunt in ci-
uitatem, & in agros. Et egressi
sunt videre quid esset factum:
15 *& veniunt ad Jesum: &*
vident illum, qui à dæmonio ve-
xabatur, sedentem, vestitum, &
sanæ mentis; & timuerunt.
16 *Et narrauerunt illis, qui*
viderant, qualiter factum esset ei,
qui dæmonium habuerat, & de
porcis. 17 *Et rogare cœperunt*
eum, vt discederet de finibus corũ.

7 רץ וישתחוה לו: ובצעוק
בקול גדול אמר מה לי ולך
ישוע בן האלהים עליון אני
משביעך באלהים שלא
8 תצערני: כי שהיה אומר לו
9 צא רוח טמא מהאיש: וישאל
לו מה שמך ויאמר לו לגיון
הוא שמי כי רבים אנחנו:
10 ויחנן לו הרבה שלא יגרשהו
11 מחוץ למחוז: ויהי שם עדר
גדול מהחזירים רועים אצל
12 ההר: ויתחננו לו הרוחות
לאמור שלחנו בחזירים כדי
13 שנבא בהם: ומיד רשה להם
ישוע ויצאו הרוחות הטמאות
ויבאו בחזירים והעדר בחפזון
ובמרוצה גדולה השליך עצמו
לים והיו כאלפים וטבעו בים:
14 והרועים אותם ברחו ויגידו
בעיר ובשדות ויצאו לראות
15 מה נעשה: ויבאו אל ישוע
וראו אותו אשר היה נענה
ביד השד יושב ולבוש ומיושב
16 דעתו וייראו: ויספרו להם
אשר ראו איך נעשה לו
לאשר היה לו השד ועל
17 החזירים: ויחלו להתחנן לו
שיסור מגבוליהם:

18 וּבַעֲלוֹתוֹ לַסְּפִינָה הֵחֵל
לְהִתְחַנֵּן לוֹ הַמְּעוּנֶּה בְּיַד הַשֵּׁד
19 כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה עִמּוֹ׃ וְלֹא הֱנִיחוֹ
כִּי־אִם אָמַר לוֹ לֵךְ לְבֵיתְךָ
לַאֲנָשֶׁיךָ וְהַגֵּד לָהֶם כַּמָּה
דְבָרִים שֶׁעָשָׂה לְךָ יְהוָה וְרִחַם
20 לָךְ׃ וַיֵּלֶךְ וַיָּחֶל לִקְרֹא בְּעֶשֶׂר־
עָרִים כַּמָּה עָשָׂה לוֹ יֵשׁוּעַ
21 וַיִּתְמְהוּ כֻּלָּם׃ וְכַאֲשֶׁר עָבַר
יֵשׁוּעַ בַּסְּפִינָה מֵחָדָשׁ מֵעֵבֶר
לַיָּם וַיִּקָּבְצוּ לוֹ עַם רַב וַיְהִי עַל־
22 הַיָּם׃ וַיָּבֹא אֶחָד מִשָּׂרֵי הַכְּנֶסֶת
וּשְׁמוֹ יָאִיר וַיִּרְאֵהוּ וַיִּפּוֹל עַל
23 פָּנָיו לְרַגְלָיו׃ וַיִּתְחַנֵּן לוֹ הַרְבֵּה
לֵאמוֹר כִּי בִתִּי קְרוֹבָה מְאֹד
לָמוּת בֹּא וְשִׂים יָדְךָ עָלֶיהָ כְּדֵי
24 שֶׁתִּוָּשַׁע וְתִחְיֶה׃ וַיֵּלֶךְ עִמּוֹ
וַיָּבֹא אַחֲרָיו עַם רַב וַיִּלְחָצוּהוּ׃
25 וְאִשָּׁה שֶׁהָיְתָה זָבַת שְׁתֵּים
26 עֶשְׂרֵה שָׁנָה׃ וְהִיא סָבְלָה
דְבָרִים רַבִּים מֵהַרְבֵּה רוֹפְאִים
וּפִזְּרָה כָּל־אֲשֶׁר לָהּ וְלֹא
הָיְתָה לָהּ תּוֹעֶלֶת מְאוּמָה
27 אֶלָּא הָיְתָה יוֹתֵר חוֹלָה׃ וַיְהִי
כְּשָׁמְעָהּ אֶת־שֵׁמַע יֵשׁוּעַ
בָּאָה בַּבִּירָתָה מֵאָחוֹר וַתִּגַּע
28 בְּבִגְדוֹ׃ כִּי אָמְרָה אִם אֶגַּע
29 בְּבִגְדוֹ לְבַד אִוָּשֵׁעַ׃ וּמִיָּד יָבְשָׁה
מְקוֹר.

18 Cùmque ascenderet nauim, cœpit illum deprecari, qui à dæmonio vexatus fuerat, vt esset cum illo, 19 & non admisit eum, sed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos, & annuntia illis quanta tibi Dominus fecerit, & misertus sit tui.

20 Et abijt, & cœpit prædicare in Decapoli, quanta sibi fecisset Jesus: & omnes mirabantur.

21 Et cùm transcendisset Jesus in naui rursum trans fretum, conuenit turba multa ad eum, & erat circa mare.

22 Et venit quidam de Archisynagogis nomine Jairus: & videns eum, procidit ad pedes eius, 23 & deprecabatur eum multum, dicens: Quoniam filia mea in extremis est, Veni, impone manum super eam; vt salua sit, & viuat. 24 Et abijt cum illo, & sequebatur eum turba multa, & comprimebant eum. 25 Et mulier, quæ erat in profluuio sanguinis annis duodecim, 26 & fuerat multa perpessa à compluribus Medicis: & erogauerat omnia sua, nec quidquam profecerat, sed magis deterius habebat: 27 cùm audisset de Jesu, venit in turba retro, & tetigit vestimentum eius: 28 dicebat enim: Quia si vel vestimentum eius tetigero, salua ero. 29 Et cōfestim siccatus est fons

est fons sanguinis eius: & sensit
corpore quia sanata esset à plaga.
30 *Et statim Iesus in semetipso*
cognoscens virtutem, quæ exierat
de illo, conuersus ad turbam, aie-
bat: Quis tetigit vestimenta mea?
31 *Et dicebant ei discipuli sui:*
Vides turbam comprimentem te,
& dicis: Quis me tetigit?
32 *Et circumspiciebat videre*
eam, quæ hoc fecerat. 33 *Mu-*
lier verò timens, & tremens,
sciens quod factum esset in se, ve-
nit & procidit ante eum, & dixit
ei omnem veritatem. 34 *Ille*
autem dixit ei: Filia, fides tua
te saluam fecit: vade in pace, &
esto sana à plaga tua.
35 *Adhuc eo loquente, veni-*
unt ab Archisynagogo, dicentes:
Quia filia tua mortua est: quid
vltrà vexas Magistrum?
36 *Iesus autem audito verbo,*
quod dicebatur, ait Archisynago-
go: Noli timere: tantummodo
crede.
37 *Et non admisit quemquam*
se sequi nisi Petrum, & Iaco-
bum, & Ioannem fratrem Iaco-
bi. 38 *Et veniunt in domum*
Archisynagogi, & videt tumul-
tum, & flentes, & eiulantes mul-
tum. 39 *Et ingressus, ait illis:*
Quid turbamini, & ploratis?
puella non est mortua, sed dormit.

מקור דמיה ותרגש בגופה כי
נרפאה מהמכה: ומיד ידע 30
ישוע בעצמו הכח אשר יצא
ממנו ויפן אל העם לאמור מי
נגע בבגדי: ויאמרו לו תלם 31
תלמידיו אתה רואה העם
מלחץ אותך ואתה אומר מי
נגע בי: ויבט בה לראותה 32
שעשתה זאת: והאשה יראה 33
ורעדה שידעה מה־נעשה
בה ותבא ותפול לפניו ותאמר
לו כל־האמת: והוא אמר 34
לה בת אמונתך הושיעך
לכי לשלום ותהי נרפאת
ממכתך: עודנו מדבר באו 35
מבית שר הכנסת לאמור כי
בתך מתה מה אתה עוד I
תלאה את־הרב: וכאשר 36
שמע ישוע הדבר אשר נאמר
אמר לשר הכנסת אל־תירא
רק האמן: ולא הניח איש 37
ללכת אחריו זולתי כיפא
ויעקב ויוחנן אח יעקב: ויבאו 38
לבית שר הכנסת וירא ההמון
ובוכים ומיללים הרבה: ויבא 39
ויאמר להם למה אתם
נבהלים ובוכים הנערה איננה
מתה כי־אם ישנה:

40 וילעגו לו ובגרוש כלם הוא
לקח את־אב הנערה ואת־
אם ואת־האנשים אשר אתו
ויבא במקום אשר שם הנערה
41 שוכבת: ויאחז ביד הנערה
ויאמר לה טליתא קומי
פירושו נערה אני אומר לכי
42 קומי: ומיד קמת הנערה
ותלך והיתה בת שתים עשרה
שנה ויתמהו תמיה גדולה:
43 ויצוה להם מאד שלא־יודע
הדבר הזה לשום אדם ויאמר
שינתן לה לאכול:

פ ו

1 ויצא משם ויבא לעירו
ויבאו אחריו תלמידיו:
2 וכאשר היה שבת התחיל
ללמד בבית הכנסת ורבים
ששמעו תמהו על־למודו
לאמור מאין לזה כל־הדברים
האלה ומה־היא החכמה
שנתנה לו והפלאות כזאת
3 אשר בידיו נפעלות: הלא
זה הוא חרש בן־מרים ואח
יעקב ויוסף ויהודה ושמעון
הלא גם אחיותיו הן עמנו פה
ויכשלו

40 *Et irridebant eum. Ipse*
verò eiectis omnibus assumit pa-
trem, & matrem puellæ, & qui
secum erant, & ingreditur vbi
puella erat iacens.
41 *Et tenens manum puellæ,*
ait illi: Talitha cumi, quod est
interpretatum: Puella (tibi dico)
surge. 42 *& confestim surrexit*
puella, & ambulabat: erat autem
annorum duodecim: & obstupue-
runt stupore magno:
43 *Et præcepit illis vehemen-*
ter, vt nemo id sciret: & dixit
dari illi manducare.

CAP. VI.

1 ET *egressus inde, abijt in*
patriam suam: & se-
quebantur eum discipuli sui:
2 *& facto Sabbato cœpit in Sy-*
nagoga docere: & multi audien-
tes admirabantur in doctrina eius,
dicentes: Vnde huic hæc omnia?
& quæ est sapientia, quæ data
est illi: & virtutes tales, quæ
per manus eius efficiuntur?
3 *Nonne hic est faber, filius*
Mariæ, frater Iacobi, & Ioseph,
& Iudæ, & Simonis? nonne
& sorores eius hìc nobiscum sunt?

Et

Et scandalizabantur in illo.

4 *Et dicebat illis Jesus: Quia non est Propheta sine honore nisi in patria sua, & in domo sua, & in cognatione sua.* 5 *Et non poterat ibi virtutem vllam facere, nisi paucos infirmos impositis manibus curauit:* 6 *& mirabatur propter incredulitatem eorum, & circuibat Castella in circuitu docens.* 7 *Et vocauit duodecim: & cœpit eos mittere binos, & dabat illis potestatem spirituum immundorum.*

8 *Et præcepit eis ne quid tollerent in via, nisi virgam tantùm: non peram, non panem, neque in zona æs,* 9 *sed calceatos sandaliis, & ne induerentur duabus tunicis.*

10 *Et dicebat eis: Quocumque introieritis in domum: illic manete donec exeatis inde;* 11 *& quicumque non receperint vos; exeuntes inde, excutite puluerem de pedibus vestris in testimonium illis.*

12 *Et exeuntes prædicabant vt pœnitentiam agerent:* 13 *& dæmonia multa eiiciebant; & vngebant oleo multos ægros, & sanabant.*

14 *Et audiuit Rex Herodes, (manifestum enim factum est nomen eius). & dicebat: Quia*

Joan-

מִכְשְׁלוֹ בוֹ ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ 4
יַעַן־כִּי אֵין נָבִיא בִּלְתִּי כָבוֹד
כִּי־אִם בְּעִירוֹ וּבְבֵיתוֹ
וּבְמוֹלַדְתּוֹ ׃ וְלֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת 5
שָׁם שׁוּם פֶּלֶא כִּי־אִם רָפָא
חוֹלִים מְעָטִים שֶׁשָּׂם יָדָיו
עֲלֵיהֶם ׃ וַיִּתְמַהּ עַל־חוֹסֶר 6
אֱמוּנָתָם וַיְּסַבֵּב בַּפְּרָזִים
מְלַמֵּד סָבִיב ׃ וַיִּקְרָא הַשְּׁנֵים 7
עָשָׂר וַיָּחֶל לְשַׁלְּחָם שְׁנַיִם
שְׁנַיִם וַיִּתֵּן לָהֶם מֶמְשָׁלָה עַל־
רוּחוֹת טְמֵאוֹת ׃ וַיְצַוֵּם לְבִלְתִּי 8
שְׂאֵת מְאוּמָה בַּדֶּרֶךְ כִּי־אִם
מַקֵּל לְבַד לֹא יַלְקוּט לֹא לֶחֶם
לֹא נְחוֹשֶׁת בָּאַבְנֵט ׃ כִּי־אִם 9
מִנְעָלִים בְּרַגְלַיִם וְלֹא יִלְבְּשׁוּ
שְׁתֵּי כֻתֳּנוֹת ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם 10
בְּכָל־מָקוֹם שֶׁתָּבֹאוּ לְבַיִת
שָׁם תֵּשְׁבוּ עַד צֵאתְכֶם מִשָּׁם ׃
וְכָל־אֲשֶׁר לֹא יְקַבְּלוּ אֶתְכֶם 11
וְלֹא יִשְׁמְעוּ לָכֶם בְּצֵאתְכֶם
מִשָּׁם נַעֲרוּ עָפָר מֵעַל־רַגְלֵיכֶם
לְעֵדוּת לָהֶם ׃ וְכַאֲשֶׁר יָצְאוּ 12
כָּרְזוּ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה ׃ וַיְגָרְשׁוּ 13
שֵׁדִים רַבִּים וַיִּמְשְׁחוּ בַשֶּׁמֶן
חוֹלִים רַבִּים וַיְרַפְּאוּ אוֹתָם ׃
וַיִּשְׁמַע הַמֶּלֶךְ הוֹרְדוֹס כִּי 14
נִתְפַּרְסֵם שְׁמוֹ וַיֹּאמֶר הוּא
יוֹחָנָן

יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל שֶׁקָּם מִבֵּין
הַמֵּתִים וְלָכֵן הַפְּלָאוֹת
15 פּוֹעֲלוֹת בּוֹ ׃ אֲחֵרִים אוֹמְרִים
כִּי הוּא אֵלִיָּהוּ ׃ אֲבַל אֲחֵרִים
אוֹמְרִים כִּי הוּא נָבִיא כְּאֶחָד
16 מֵהַנְּבִיאִים ׃ וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע
הוֹרוֹדוֹס אָמַר יוֹחָנָן אֲשֶׁר
כָּרַתִּי רֹאשׁוֹ זֶה הוּא שֶׁקָּם
17 מֵהַמֵּתִים ׃ כִּי הוּא הוֹרוֹדוֹס
שָׁלַח וְאָחַז אֶת־יוֹחָנָן וְאָסַר
אוֹתוֹ בְּבֵית הַכֶּלֶא בַּעֲבוּר
הוֹרוֹדְיָה אֵשֶׁת פִלִיפּוֹ אָחִיו
18 שֶׁלְּקָחָהּ לוֹ ׃ כִּי אָמַר יוֹחָנָן
לְהוֹרוֹדוֹס אֵינוֹ מוּתָּר לִהְיוֹת
19 לְךָ אֵשֶׁת אָחִיךָ ׃ וְהוֹרוֹדְיָה
אָרְבָה לוֹ וַתַּחְפּוֹץ לְהָרְגוֹ וְלֹא
20 הָיְתָה יְכוֹלָה ׃ כִּי הוֹרוֹדוֹס הָיָה
יָרֵא מִיּוֹחָנָן כִּי יָדַע כִּי הוּא
צַדִּיק וְקָדוֹשׁ וַיִּשְׁמוֹר אוֹתוֹ
וּבְשָׁמְעוֹ לוֹ הָיָה עוֹשֶׂה הַרְבֵּה
דְּבָרִים וּבִרְצוֹן טוֹב הָיָה שׁוֹמֵעַ
21 אוֹתוֹ ׃ וּבְבֹא הַיּוֹם מוּכָן
הוֹרוֹדוֹס עָשָׂה מִשְׁתֶּה תוֹלַדְתּוֹ
לַנְּשִׂיאִים וּלְשָׂרֵי הָאֲלָפִים
22 וּלְרָאשֵׁי הַגָּלִיל ׃ וַתָּבֹא בִתָּהּ
שֶׁל הוֹרוֹדְיָה וַתִּרְקוֹד וַיִּשְׁרַת
בְּעֵינֵי הוֹרוֹדוֹס וּבְעֵינֵי המס
הַמְּסוּבִּים יַחַד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
לַנַּעֲרָה

Joannes Baptista resurrexit à mortuis : & propterea virtutes operantur in illo.

15 *Alij autem dicebant : Quia Elias est. Alij verò dicebant : Quia Propheta est, quasi vnus ex Prophetis.* 16 *Quo audito Herodes ait: Quem ego decollaui Joannem, hic à mortuis resurrexit;*

17 *Ipse enim Herodes misit, ac tenuit Joannem, & vinxit eum in carcere propter Herodiadem vxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam.*

18 *Dicebat enim Joannes Herodi: Non licet tibi habere vxorem fratris tui.*

19 *Herodias autem insidiabatur illi: & volebat occidere eum, nec poterat.*

20 *Herodes enim metuebat Joannem, sciens eum virum iustum & sanctum: & custodiebat eum; & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat.*

21 *Et cùm dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui cœnam fecit Principibus & tribunis, & primis Galilææ.*

22 *cùmque introisset filia ipsius Herodiadis, & saltasset, & placuisset Herodi, simulque recumbentibus : Rex ait*

puellæ :

puellæ: Pete à me quod vis, & dabo tibi; 23 *& iurauit illi: Quia quidquid petieris dabo tibi, licet dimidium Regni mei.*

24 *Quæ cùm exisset, dixit matri suæ: Quid petam? At illa dixit: Caput Ioannis Baptistæ.*

25 *Cùmque introisset statim cum festinatione ad Regem, petiuit dicens: Volo vt protinus des mihi in disco caput Ioannis Baptistæ.*

26 *Et contristatus est Rex: propter iusiurandum, & propter simul discumbentes noluit eam contristare:* 27 *sed misso spiculatore præcepit afferri caput eius in disco. Et decollauit eum in carcere,* 28 *& attulit caput eius in disco: & dedit illud puellæ, & puella dedit matri suæ.*

29 *Quo audito, discipuli eius venerunt, & tulerunt corpus eius: & posuerunt illud in monumento.* 30 *Et conuenientes Apostoli ad Iesum, renuntiauerunt ei omnia, quæ egerant, & docuerant.* 31 *Et ait illis: Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum. Erant enim qui veniebant & redibant multi: & nec spatium manducandi habebant.* 32 *Et ascendentes in nauim, abierunt in desertum locum seorsum.*

33 *Et viderunt eos abeuntes, & co-*

S

לנערה תשאלי ממני מה־את
23 רוצה ואתן לכי ׃ וישבע לה כי
כל־מה־שתשאלי אתן לכי
אפילו עד חצי מלכותי ׃
24 ותצא ותאמר לאמה מה־
אשאל ותאמר היא ראש
25 יוחנן הטובל ׃ ותבא מיד
במהרות למלך ותשאל
לאמור רצוני שתתן לי מיד
ראש יוחנן הטובל בקערה ׃
26 ויעצב המלך בעבור השבועה
והמסובין יחד לא רצה
27 להעציבה ׃ אלא שלח לשוטר
ויצו להביא ראשו בקערה
28 ניכרות אותו בכלא ׃ ויביא
ראשו בקערה ויתן אותו
לנערה והנערה נתנה לאמה ׃
29 וכאשר שמעו הדבר באו
תלמידיו וישאו גופו וישימו
30 אותו בקבר ׃ ויועדו השלוחים
אל ישוע ויגידו לו כל־אשר
31 עשו ולמדו ׃ ויאמר להם באו
בפרדות אל־מקום מדבר
ותנוחו מעט כי היו רבים
באים ושבים ולא היה להם
32 עת לאכול ׃ ויעלו בספינה
וילכו אל־מקום מדבר
33 בפרדות ׃ ויראום הולכים

וידעו

וַיֵּדְעוּ רַבִּים וַיָּרוּצוּ שָׁם בְּרַג
בְּרַגְלֵיהֶם מִכָּל — הֶעָרִים
34 וַיַּקְדִּימוּ אוֹתָם ׃ וּבְצֵאתוֹ רָאָה
יֵשׁוּעַ הָעָם הָרָב וַיְרַחֵם עֲלֵיהֶם
כִּי הָיוּ כַּצֹּאן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם
רוֹעֶה וַיָּחֶל לְלַמְּדָם דְּבָרִים
35 הַרְבֵּה ׃ וַיְהִי אַחַר הַרְבֵּה שָׁעוֹת
וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו תַּלְמִידָיו לֵאמֹר
הַמָּקוֹם הַזֶּה חָרֵב הוּא וְהַשָּׁעָה
36 כְּבַר עָבְרָה ׃ שַׁלַּח אוֹתָם
שֶׁיֵּלְכוּ לַכְּפָרִים הַקְּרוֹבִים
וְלַפְּרָזִים וְיִקְנוּ לָהֶם מַאֲכָל
37 לֶאֱכוֹל ׃ וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם
אַתֶּם תְּנוּ לָהֶם לֶאֱכוֹל
וַיֹּאמְרוּ לוֹ נֵלֵךְ וְנִקְנֶה לֶחֶם
בְּמָאתַיִם דִּינָרִים וְנִתֵּן לָהֶם
38 לֶאֱכוֹל ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם כַּמָּה
כִּכְּרֵי לֶחֶם יֵשׁ לָכֶם לְכוּ וּרְאוּ
וּכְיָדְעָם אָמְרוּ חֲמִשָּׁה וּשְׁנֵי
39 דָגִים ׃ וַיְצַו לָהֶם לְהוֹשִׁיבָם
כֻּלָּם בְּמַעֲרָכוֹת עַל — הָעֵשֶׂב
40 הַלָּח ׃ וַיֵּשְׁבוּ בְּמַעֲרָכוֹת מֵאָה
41 וּבְמַעֲרָכוֹת חֲמִשִּׁים ׃ וַיִּקַּח
הַחֲמִשָּׁה כִּכְּרֵי לֶחֶם וְהַשְּׁנֵי
דָגִים וַיַּבֵּט בַּשָּׁמַיִם וַיְבָרֵךְ וַיִּבְצַע
הַלְּחָמִים וַיִּתֵּן לְתַלְמִידָיו כְּדֵי
שֶׁיָּשִׂימוּ לִפְנֵיהֶם וְהַשְּׁנֵי דָגִים
42 חָלַק לְכֻלָּם ׃ וַיֹּאכְלוּ כֻּלָּם
וַיִּשְׂבָּעוּ ׃

& cognouerunt multi: & pedestres de omnibus ciuitatibus concurrerunt illuc, & præuenerunt eos.
34 Et exiens vidit turbam multam Jesus: & misertus est super eos, quia erant sicut oues non habentes Pastorem, & cœpit illos docere multa.
35 Et cùm iam hora multa fieret, accesserunt discipuli eius, dicentes: Desertus est locus hìc, & iam hora præterijt:
36 dimitte illos, vt euntes in proximas villas, & vicos, emant sibi cibos, quos manducent:
37 Et respondens ait illis: Date illis vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis denarijs panes, & dabimus illis manducare.
38 Et dicit eis: Quot panes habetis? ite, & videte. Et cùm cognouissent, dicunt: Quinque, & duos pisces.
39 Et præcepit illis vt accumbere facerent omnes secundùm contubernia super viride fœnum.
40 Et discubuerunt in partes per centenos, & quinquagenos.
41 Et acceptis quinque panibus, & duobus piscibus, intuens in cælum, benedixit, & fregit panes, & dedit discipulis suis, vt ponerent ante eos: & duos pisces diuisit omnibus.
42 Et manducauerunt omnes

& satu-

& saturati sunt: 43 Et sustu-
lerunt reliquias fragmentorum,
duodecim cophinos plenos, & de
piscibus. 44 Erant autem qui
manducauerunt quinque millia
virorum. 45 Et statim coëgit
discipulos suos ascendere nauim,
vt præcederent eum trans fretum
ad Bethsaidam, dum ipse dimitte-
ret populum.
46 *Et cùm dimisisset eos, abijt*
in montem orare. 47 Et cùm
sero esset, erat nauis in medio ma-
ri, & ipse solus in terra.
48 *Et videns eos laborantes in*
remigando, (erat enim ventus
contrarius eis) & circa quartam
vigiliam noctis venit ad eos am-
bulans supra mare: & volebat
præterire eos.
49 *At illi vt viderunt eum*
ambulantem supra mare, putaue-
runt phantasma esse, & exclama-
uerunt. 50 Omnes enim vide-
runt eum, & conturbati sunt.
& statim locutus est cum eis, &
dixit eis: Confidite, ego sum, no-
lite timere. 51 Et ascendit ad il-
los in nauim, & cessauit ventus.
Et plùs magis intra se stupebant:
52 non enim intellexerunt de
panibus: erat enim cor eorum ob-
cæcatum. 53 Et cùm transfre-
tassent, venerunt in terram Ge-
nesareth, & applicuerunt.

43 וישבעו ׃ וישאו משאר הפתים
ומהדגים שנים עשר סלים
44 מלאים ׃ ויהיו אשר אכלו
45 חמשת אלפים אנשים ׃ ומיד
אנס לתלמידיו לעלות
בספינה להקדים אותו עבר
הים אל־בית־צידה בעוד
שהיה שולח את־העם ׃
46 וכאשר שלחם עלה להר
47 להתפלל ׃ וכהיות ערב היתה
הספינה בתוך הים והוא לבדו
48 בארץ ׃ ובראות אותם יגעים
במשוטות כי הרוח נהפך
נגדם ובמשמרה הרביעית
מהלילה בא אליהם הולך
על־הים ורצה לעבור אותם ׃
49 וכאשר ראו אותו הולך על־
הים חשבו כי תמונה מבהלת
50 היא ויצעקו ׃ כי כלם ראו
אותו ונבהלו ומיד דבר
אליהם ויאמר להם בטחו
51 הנני אל־תיראו ׃ ויעל
בספינה ויחדל הרוח ויותר
52 תמהו בקרבם ׃ כי לא
השכילו מהככרי הלחם כי
53 היה לבכם שמן ׃ וכאשר עברו
מעבר לים באו לארץ גנוסר
ויגשו לחוף הים ׃

54 וְכַאֲשֶׁר יָצְאוּ מֵהַסְּפִינָה מִיָּד
55 יָדְעוּ אוֹתוֹ וַיָּרֻצוּ בְּכָל־הָאָרֶץ
הַהִיא וְהִתְחִילוּ לְהָבִיא
הַחוֹלִים בַּעֲרִישׂוֹת לַמָּקוֹם
שֶׁהָיוּ שׁוֹמְעִים שֶׁשָּׁם הוּא ׃
56 וְאֶל־כָּל־מָקוֹם שֶׁהָיָה הוּא בָא
לַפְּרָזִים אוֹ לַכְּפָרִים אוֹ לֶעָרִים
הָיוּ מְשִׂימִים הַחוֹלִים
בִּרְחוֹבוֹת וְהִתְחַנְּנוּ לוֹ לְמַעַן
רַק יִגְּעוּ בִּכְנַף בִּגְדוֹ וְכָל־אֲשֶׁר
נָגְעוּ אוֹתוֹ נוֹשָׁעוּ ׃

54 *Cùmque egressi essent de naui, continuò cognouerunt eum.*
55 & percurrentes vniuersam regionem illam, cœperunt in grabatis eos, qui se malè habebant circumferre, vbi audiebant eum esse.
56 Et quocumque introibat, in vicos, vel in villas, aut ciuitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum, vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent, & quotquot tangebant eum, salui fiebant.

פ׳ ז

1 וַיִּקָּהֲלוּ אֵלָיו פְּרוּשִׁים
וּמֵהַסּוֹפְרִים שֶׁבָּאוּ מִירוּשָׁלַיִם ׃
2 וּבִרְאוֹתָם קְצָת מִתַּלְמִידָיו
שֶׁהָיוּ אוֹכְלִים לֶחֶם בְּלֹא
3 נְטִילַת יָדַיִם הֵחֵרְפוּם ׃ כִּי
הַפְּרוּשִׁים וְכָל־הַיְּהוּדִים אֵינָם
אוֹכְלִים אִם־לֹא־יִרְחֲצוּ
יְדֵיהֶם פְּעָמִים רַבִּים מִקַּבָּלַת
4 הַזְּקֵנִים ׃ וְהַבָּאִים מִן הַשּׁוּק
אִם אֵינָם מְטַבְּלִים אֵינָם
אוֹכְלִים וּשְׁאָר הַרְבֵּה דְבָרִים
שֶׁנִּמְסְרוּ לָהֶם לִשְׁמוֹר שְׁטִיפַת
הַכּוֹסוֹת וְכֵלִים וּכְלֵי נְחוֹשֶׁת
5 וְהַמִּטּוֹת ׃ וַיִּשְׁאָלוּהוּ הַפְּרוּשִׁים
וְהַסּוֹפְרִים

CAP. VII.

1 *ET conueniunt ad eum Pharisæi, & quidam de Scribis, venientes ab Ierosolymis. 2 Et cùm vidissent quosdam ex discipulis eius communibus manibus, idest non lotis, manducare panes, vituperauerunt.*
3 Pharisæi enim, & omnes Iudæi, nisi crebrò lauerint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum: 4 & aforo nisi baptizentur, non comedunt: & alia multa sunt, quæ tradita sunt illis seruare, baptismata calicum, & vrceorum, & æramentorum, & lectorum: 5 & interrogabant eum Pharisæi, & Scri-

& Scribæ: Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem?

6 *At ille respondens, dixit eis: Benè prophetauit Jsaias de vobis hypocritis, sicut scriptum est: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me.*

7 *in vanum autem me colunt, docentes doctrinas, & præcepta hominum.*

8 *Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditionem hominum, baptismata vrceorum, & calicum: & alia similia his facitis multa.*

9 *Et dicebat illis: Benè irritum facitis præceptum Dei, vt traditionem vestram seruetis.*

10 *Moyses enim dixit: Honora patrem tuum, & matrem tuam. Et: Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur.*

11 *Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri, aut matri, Corban, (quod est donum) quodcumque ex me, tibi profuerit:* 12 *& vltrà non dimittitis eum quidquā facere patri suo, aut matri,* 13 *rescindentes verbum Dei per traditionem vestram, quam tradidistis: & similia huiusmodi multa faci-*

והסופרים למה תלמידיך
אינם הולכים כפי קבלת
הזקנים כי בידים טמאות הם
אוכלים לחם ׃ ויען ישוע 6
ויאמר להם היטיב נבא
עליכם החנפים ישעיה כמו
שכתוב העם הזה † בשפתות
כבדוני ולבם רחוק ממני ׃
אבל לשוא יעבדוני מלמדים 7
למודים ומצות האנשים ׃ כי 8
אתם עוזבים מצות האלהים
ושומרים קבלת האנשים
טבילת כדים וכוסות ודברים
אחרים רבים כאלה אתם
עושים ׃ ויאמר להם הטוב 9
שאתם עוברים מצות ה
האלהים כדי שתשמרו
קבלתכם ׃ כי משה אמר 10
כבד את־אביך ואת־אמך
ומקלל אב ואם מות יומת ׃
ואתם אומרים אם יאמר איש 11
לאב או לאם קרבן שהוא
מתן בלמה שממני יועיל לך ׃
ואין אתם מניחים אותו 12
לעשות לאביו או לאם
מאומה לעולם ׃ עוברים דבר 13
האלהים בקבלתכם אשר
קבלתם ורבות כאלה שאתם
עושים ׃

נ׳ א׳
בישע׳ כט׳
† בפיו
ובשפתיו
כבדוני
ולבו רחק
ממני ותהי
יראתם אותי
מצות אנשים
מלמדה ׃

14 עוֹשִׂים ׃ וַיִּקְרָא מֵחָדָשׁ לָעָם
וְאָמַר לָהֶם שִׁמְעוּנִי כֻּלְּכֶם
15 וְהָבִינוּ ׃ לֹא יֵשׁ דָּבָר שֶׁיִּהְיֶה
חוּץ לָאָדָם וַיָּבֹא בוֹ שֶׁיּוּכַל
לְטַמְּאוֹ כִּי־אִם מָה שֶׁיֵּצְאוּ מִן
16 הָאָדָם הֵם יְטַמְּאוּ לָאָדָם ׃ מִי
שֶׁיֵּשׁ לוֹ אָזְנַיִם לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמָע ׃
17 וְכַאֲשֶׁר בָּא לַבַּיִת מֵהַבִּירָה
שְׁאָלוּהוּ תַלְמִידָיו אֶת
18 הַמָּשָׁל ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם הַאִם כַּךְ
סְכָלִים אַתֶּם אֵינְכֶם מְבִינִים
כִּי כָל־מָה שֶׁהוּא מֵחוּץ שֶׁיָּבֹא
בְּקֶרֶב אָדָם לֹא יוּכַל לְטַמְּאוֹ ׃
19 כִּי לֹא בָא אֶל לִבּוֹ אֲבָל הוֹלֵךְ
לַבֶּטֶן וְיוֹצֵא לְמַחֲרָאוֹת
וּמְטַהֵר כָּל הַמַּאֲכָלִים ׃
20 וַיֹּאמֶר כִּי מָה שֶׁיֵּצֵא מֵהָאָדָם
21 הוּא יְטַמֵּא לָאָדָם ׃ כִּי מִקֶּרֶב
לֵב הָאֲנָשִׁים יוֹצְאוֹת מַחְשְׁבוֹת
22 רָעוֹת נְאוּפִים זְנוּנִים רְצָחִים
גְּנֵבוֹת כְּלָיוֹת רְשָׁעִיּוֹת מִרְמָה
הַצִּיפוּרֶת עַיִן רָעָה גִּדּוּף זָדוֹן
23 נְבָלוֹת ׃ כָּל אֵלֶּה הָרָעוֹת
יוֹצְאוֹת מִקֶּרֶב וּמְטַמְּאוֹת
24 לָאָדָם ׃ וּמִשָּׁם קָם וְהָלַךְ
לִגְבוּלֵי צוֹר וְצִידוֹן וַיָּבֹא לַבַּיִת
וְלֹא רָצָה לָדַעַת לְשׁוּם אִישׁ
וְלֹא יוּכַל לְהִסָּתֵר ׃

כִּי

facitis. 14 *Et aduocans iterum turbam, dicebat illis: Audite me omnes, & intelligite.*

15 *Nihil est extra hominem introiens in eum, quod possit eum coinquinare, sed quæ de homine procedunt illa sunt, quæ communicant hominem.* 16 *Si quis habet aures audiendi, audiat.*

17 *Et cùm introisset in domum à turba, interrogabant eum discipuli eius parabolam.*

18 *Et ait illis: Sic & vos imprudentes estis? Non intelligitis quia omne extrinsecus introiens in hominem non potest eum communicare:* 19 *quia non intrat in cor eius, sed in ventrem vadit, & in secessum exit, purgans omnes escas?*

20 *Dicebat autem, quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant hominem.* 21 *Abintus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia,* 22 *furta, auaritiæ, nequitiæ, dolus, impudicitiæ, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia.*

23 *Omnia hæc mala abintus procedunt, & communicant hominem.* 24 *Et inde surgens abijt in fines Tyri, & Sidonis: & ingressus domum, neminem voluit scire, & non potuit latere.*

Mu-

25 *Mulier enim statim vt audiuit de eo, cuius filia habebat spiritum immundum, intrauit, & procidit ad pedes eius.* 26 *Erat enim mulier Gentilis, Syrophœnissa genere. Et rogabat eum vt dæmonium eijceret de filia eius.*

27 *Qui dixit illi: Sine priùs saturari filios: non est enim bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.*

28 *At illa respondit, & dixit illi: Vtique Domine, nam & catelli comedunt sub mensa de micis puerorum.*

29 *Et ait illi: Propter hunc sermonem vade, exijt dæmonium à filia tua.* 30 *Et cùm abijsset domum suam, inuenit puellam iacentem supra lectum, & dæmonium exijsse.* 31 *Et iterùm exiens de finibus Tyri, venit per Sydonem ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos.*

32 *Et adducunt ei surdum, & mutum, & deprecabantur eum, vt imponat illi manum.* 33 *Et apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas eius: & expuens, tetigit linguam eius:* 34 *& suspiciens in cælum, ingemuit, & ait illi: Ephphetha, quod est adaperire.*

35 *Et statim apertæ sunt aures eius, & solutum est vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè.*

25 כִּי אִשָּׁה שֶׁבִּתָּהּ הָיְתָה לָהּ
רוּחַ טֻמְאָה מִיָּד שֶׁשָּׁמְעָה עָלָיו
26 בָּאָה וַתִּפּוֹל לְרַגְלָיו׃ כִּי הָיְתָה
אִשָּׁה מֵהָאוּמוֹת מִמִּשְׁפַּחַת
אֲרָם־פֵּנִיקָה וַתִּתְחַנֵּן לוֹ
27 שֶׁיְגָרֵשׁ הַשֵּׁד מִבִּתָּהּ׃ וְהוּא
אָמַר לָהּ הַנִּיחִי מִקּוֹדֶם
לִשְׂבּוֹעַ הַבָּנִים כִּי אֵין טוֹב
לָקַחַת לֶחֶם הַבָּנִים וּלְהַשְׁלִיךְ
28 לַכְּלָבִים׃ וַתַּעַן הִיא וַתֹּאמֶר
לוֹ כֵּן אָדוֹן כִּי גַּם הַכְּלָבִים
אוֹכְלִים תַּחַת הַשּׁוּלְחָן מִפִּתֵּי
29 הַנְּעָרִים׃ וַיֹּאמֶר לָהּ בַּעֲבוּר
הַדָּבָר הַזֶּה לְכִי הָלַךְ הַשֵּׁד
30 מִבִּתֵּךְ׃ וּבְלֶכְתָּהּ לְבֵיתָהּ מָצְ
מָצְאָה בִתָּהּ יוֹשֶׁבֶת עַל־הַמִּטָּה
31 וְשֶׁיָּצָא הַשֵּׁד׃ וְעוֹד יָצָא מִגְּבוּלֵי
צוֹר וּבָא מִצִּידוֹן לַיָּם הַגָּלִיל
בְּתוֹךְ גְּבוּלֵי עֶשֶׂר־עָרִים׃
32 וַיְבִיאוּ אֵלָיו חֵרֵשׁ וְאִלֵּם
וַהִתְחַנְּנוּ אֵלָיו לְהָשִׂים יָד
33 עָלָיו׃ וַיּוֹצִיא אוֹתוֹ מֵהָעָם לְבַד
וַיִּשְׁלַח אֶצְבְּעוֹתָיו בְּאָזְנָיו וַיָּרֶק
34 וַיִּגַּע בִּלְשׁוֹנוֹ׃ וַיַּבֵּט הַשָּׁמַיִם
וַיֵּאָנַח וַיֹּאמֶר לוֹ אֶפְּתַחָא רוֹצֶה
35 לוֹמַר הִפָּתַח׃ וּמִיָּד נִפְתְּחוּ
אָזְנָיו וַיִּתַּר לְשׁוֹנוֹ וַיְדַבֵּר בּוֹ
בְּיוֹשֶׁר׃

Et וַיְצַוֵּם

36 ויצום שלא יאמרו לשום
אחד וכאשר צום כן יותר
37 ויותר הרבה הגידו ׃ ועוד יותר
תמהו לאמור עשה היטיב
כל־דברים וחרשים עשה
ששומעים ואלמים שמד
שמדברים ׃

פ׳ ח

1 בימים ההם כהיות עוד עם
רב ואין להם מאומה לאכול
קהל לתלמידיו ויאמר להם ׃
2 אני מרחם את־הכיתה כי
הנה שלשת ימים סובלים
אותי ואין להם מאומה
3 לאכול ׃ ואם אשלחם צמים
לביתם יתעלפו בדרך כי יש
4 מהם שבאו מרחוק ׃ ויענוהו
תלמידיו מאיזה דבר אחד
יוכל להשביעם פה בלחם
5 במדבר ׃ וישאל אותם כמה
ככרים יש לכם ויאמרו
6 שבעה ׃ ויצו לכיתה לשבת
על־הארץ ויקח השבעה
הככרים ויברך ויבצע ויתן
לתלמידיו להשים לפניהם
7 וישימו לפני העם ׃ והיו עמם
דגים

36 Et præcepit illis nè cui dicerent. Quantò autem eis præcipiebat, tantò magis plùs prædicabant: 37 & eò amplius admirabantur, dicentes: Benè omnia fecit: & surdos fecit audire, & mutos loqui.

CAP. VIII.

1 IN diebus illis iterum cùm turba multa esset, nec haberent quod manducarent: conuocatis discipulis, ait illis:

2 Misereor super turbam: quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent:

3 & si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via: quidam enim ex eis de longe venerunt.

4 Et responderunt ei discipuli sui: vnde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?

5 Et interrogauit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt: Septem.

6 Et præcepit turbæ discumbere super terram. Et accipiens septem panes, gratias agens fregit, & dabat discipulis suis vt apponerent, & apposuerunt turbæ. 7 Et habebant pisci-

pisciculos paucos: & ipsos benedi-
xit, & iussit apponi. 8 *Et man-*
ducauerunt, & saturati sunt, &
sustulerunt quod superauerat de
fragmentis, septem sportas.
9 *Erant autem qui manduca-*
uerant, quasi quatuor millia: &
dimisit eos. 10 *Et statim ascen-*
dens nauim cum discipulis suis, ve-
nit in partes Dalmanutha.
11 *Et exierunt Pharisæi, &*
cœperunt conquirere cum eo, quæ-
rentes ab illo signum de cœlo, ten-
tantes eum. 12 *Et ingemiscens*
spiritu, ait: Quid generatio ista
signum quærit? Amen dico vo-
bis, si dabitur generationi isti si-
gnum. 13 *Et dimittens eos, a-*
scendit iterum nauim, & abijt
trans fretum.
14 *Et obliti sunt panes sume-*
re: & nisi vnum panem non ha-
bebant secum in naui. 15 *Et*
præcipiebat eis, dicens: Videte,
& cauete à fermento Pharisæo-
rum, & fermento Herodis.
16 *Et cogitabant ad alteru-*
trum, dicentes: Quia panes non
habemus.
17 *Quo cognito, ait illis Iesus:*
Quid cogitatis, quia panes non
habetis? nondum cognoscitis, nec
intelligitis? adhuc cæcatum habe-
tis cor vestrum? 18 *oculos ha-*
bentes non videtis? & aures ha-
. T *bentes*

דָּגִים מְעַטִּים וַיְבָרֵךְ אוֹתָם וַיְצַו
לְהָשִׂימָם לִפְנֵיהֶם ׃ וַיֹּאכְלוּ 8
וַיִּשְׂבָּעוּ וַיִּשְׂאוּ מִשְּׁאַר הַפִּתִּים
שֶׁנִּשְׁאֲרוּ שִׁבְעָה סַלִּים ׃ וַיִּהְיוּ 9
אֲשֶׁר אָכְלוּ כְּאַרְבָּעָה אֲלָפִים
אִישׁ וַיְשַׁלְּחֵם ׃ וּמִיָּד עָלָה 10
לַסְּפִינָה עִם תַּלְמִידָיו וַיָּבֹא
לְחֶלְקֵי דַּאלְמַנוּתָא ׃ וַיֵּצְאוּ 11
פָּרוּשִׁים וַיָּחֵלּוּ לִשְׁאוֹל עִמּוֹ
וַיְבַקְשׁוּ מִמֶּנּוּ אוֹת מֵהַשָּׁמַיִם
לְנַסּוֹתוֹ ׃ וַיֵּאָנַח בְּרוּחַ וַיֹּאמַר 12
לָמָּה הַדּוֹר הַזֶּה מְבַקֵּשׁ אוֹת
אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם אִם תִּנָּתֵן
לַדּוֹר הַזֶּה אוֹת ׃ וַיְשַׁלְּחֵם וַיַּעַל 13
עוֹד בַּסְּפִינָה וַיֵּלֶךְ לְעֵבֶר הַיָּם ׃
וַיִּשְׁכְּחוּ לָקַחַת לֶחֶם וְאֵין לָהֶם 14
בַּסְּפִינָה כִּי אִם לֶחֶם אֶחָד ׃
וְהָיָה מְצַוֶּה אוֹתָם לֵאמֹר רְאוּ 15
הִשָּׁמְרוּ לָכֶם מִשְּׂאוֹר הַ
הַפָּרוּשִׁים וּמִשְּׂאוֹר הוֹרוֹדוֹס ׃
וְהֵם חָשְׁבוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ 16
לֵאמֹר עַל כִּי אֵין לָנוּ לָחֶם ׃
וַיֵּדַע זֹאת יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם 17
מָה אַתֶּם חוֹשְׁבִים כִּי אֵין לָכֶם
לֶחֶם הַעוֹד אֵינְכֶם יוֹדְעִים
וְאֵינְכֶם מְבִינִים הַעוֹד יֵשׁ לָכֶם
עִוָּרוֹן לְבָב ׃ וְעֵינַיִם לָכֶם 18
וְאֵינְכֶם רוֹאִים וְאָזְנַיִם לָכֶם
וְאֵינְכֶם

וְאֵינְכֶם שׁוֹמְעִים אֵינְכֶם
19 זוֹכְרִים׃ כַּאֲשֶׁר בָּצַעְתִּי חֲמִשָּׁה
לְחָמִים לַחֲמֵשֶׁת אַלְפֵי אִישׁ
כַּמָּה סַלִּים מְלֵאִים מִפִּתִּים
נְשָׂאתֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ שְׁנֵים
20 עָשָׂר׃ כַּאֲשֶׁר גַּם מִשִּׁבְעָה
לְחָמִים לְאַרְבַּעַת אֲלָפִים
כַּמָּה סַלִּים נְשָׂאתֶם מִפִּתִּים
21 וַיֹּאמְרוּ לוֹ שִׁבְעָה׃ וַיֹּאמֶר
לָהֶם אֵיךְ עוֹד אֵינְכֶם מְבִינִים׃
22 וַיָּבֹאוּ אֶל בֵּית־צַיְדָה וַיָּבִיאוּ
לוֹ עִוֵּר וַיִּתְחַנְּנוּ לוֹ לְמַעַן יִגַּע
23 בּוֹ׃ וַיֶּאֱחֹז בְּיַד הָעִוֵּר וַיּוֹצִיא
אוֹתוֹ חוּץ לַמָּבוֹי וַיָּרֶק בְּעֵינָיו
וַיָּשֶׂם יָדָיו וַיִּשְׁאַל לוֹ אִם הוּא
24 רוֹאֶה מָה׃ וּבִרְאוֹת אָמַר אֲנִי
רוֹאֶה הָאֲנָשִׁים הוֹלְכִים
25 כָּעֵצִים׃ וְאַחַר כֵּן עוֹד הֵשִׂים
יָדָיו עַל־עֵינָיו וַיָּחֶל לִרְאוֹת
וְלוֹ הוּשַׁב עַד־שֶׁרָאָה הַכֹּל
26 בְּבֵרוּר׃ וַיְשַׁלְּחֵהוּ לְבֵיתוֹ
לֵאמֹר לֵךְ לְבֵיתְךָ וְאִם תָּבֹא
לַפְּרָז אַל תֹּאמַר לְשׁוּם אָדָם׃
27 וַיֵּצֵא יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידָיו לַפְּרָזֵי
צִיצָרֵיהָ פִּלִיפּוֹס וּבַדֶּרֶךְ הָיָה
שׁוֹאֵל לְתַלְמִידָיו וְאָמַר לָהֶם
מָה אוֹמְרִים הָאֲנָשִׁים מִי אֲנִי׃
28 וְהֵם עָנוּ לוֹ וְאָמְרוּ יוֹחָנָן
הַטּוֹבֵל

bentes non auditis? Nec recordamini, 19 quando quinque panes fregi in quinque millia: quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis? Dicunt ei: Duodecim.

20 Quando & septem panes in quatuor millia: quot sportas fragmentorum tulistis? & dicunt ei: Septem.

21 Et dicebat eis: Quomodo nondum intelligitis?

22 Et veniunt Bethsaidam, & adducunt ei cæcum, & rogabant eum vt illum tangeret.

23 Et apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum: & expuens in oculos eius impositis manibus suis, interrogauit eum si quid videret. 24 Et aspiciens, ait: Video homines velut arbores ambulantes. 25 Deinde iterum imposuit manus super oculos eius: & cœpit videre, & restitutus est ita vt clarè videret omnia. 26 Et misit illum in domum suam, dicens: Vade in domum tuam: & si in vicum introieris, nemini dixeris.

27 Et egressus est Jesus, & discipuli eius in Castella Cæsareæ Philippi: & in via interrogabat discipulos suos, dicens eis: Quem me dicunt esse homines? 28 Qui responderunt illi, dicentes: Joannẽ

Ba-

Baptiſtam, alij Eliam, alij verò quaſi vnum de Prophetis.

29 *Tunc dicit illis: Vos verò quem me eſſe dicitis? Reſpondens Petrus, ait ei: Tu es Chriſtus.*

30 *Et comminatus eſt eis, ne cui dicerent de illo.*

31 *Et cœpit docere eos quoniam oportet Filium hominis pati multa, & reprobari à ſenioribus, & à ſummis Sacerdotibus, & Scribis, & occidi: & poſt tres dies reſurgere.*

32 *Et palàm verbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare eum.*

33 *Qui conuerſus, & videns diſcipulos ſuos, comminatus eſt Petro, dicens: Vade retro me ſatana, quoniam non ſapis, quæ Dei ſunt, ſed quæ ſunt hominum.*

34 *Et conuocata turba cum diſcipulis ſuis, dixit eis: Si quis vult me ſequi, deneget ſemetipſum: & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.*

35 *Qui enim voluerit animam ſuam ſaluam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam ſuam propter me, & Euangelium, ſaluam faciet eam.*

36 *Quid enim proderit homini, ſi lucretur mundum totum: & detrimentum animæ ſuæ faciat?* 37 *Aut quid dabit*

הַטּוֹבֵל וַאֲחֵרִים אֵלִיָּהוּ
וַאֲחֵרִים אוֹמְרִים אֶחָד
29 מֵהַנְּבִיאִים ׃ אָז אָמַר לָהֶם
וְאַתֶּם מָה תֹּאמְרוּ מִי אֲנִי וַיַּעַן
כֵּיפָא וְאָמַר לוֹ אַתָּה הַמָּשִׁיחַ ׃
30 וַיִּגְעַר בָּם שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ לְשׁוּם
31 אָדָם מִמֶּנּוּ ׃ וַיָּחֶל לְלַמְּדָם
כִּי צָרִיךְ בֶּן־אָדָם לִסְבּוֹל
דְּבָרִים רַבִּים וּלְהִמָּאֵס
מֵהַזְּקֵנִים וּמֵרָאשֵׁי הַכֹּהֲנִים
וְהַסּוֹפְרִים וְשֶׁיֵּהָרֵג וְאַחַר
32 שְׁלֹשָׁה יָמִים יָקוּם ׃ וּבְגָלוּי
דִּבֶּר הַדָּבָר וַיֶּאֱחוֹז אוֹתוֹ כֵּיפָא
33 וַיָּחֶל לְהוֹכִיחוֹ ׃ וַיִּסֹּב הוּא
וַיַּרְא לְתַלְמִידָיו וַיִּגְעַר לְכֵיפָא
וַיֹּאמַר לֵךְ מֵאַחֲרַי שָׂטָן שֶׁאֵין
אַתָּה יוֹדֵעַ מָה־שֶּׁהֵם לֵאלֹהִים
כִּי־אִם מָה־שֶּׁהֵם לַאֲנָשִׁים ׃
34 וַיִּקְרָא לָעָם עִם תַּלְמִידָיו
וַיֹּאמֶר לָהֶם אִם אִישׁ יַחְפּוֹץ
לָבֹא אַחֲרַי יַכְחִישׁ עַצְמוֹ וַיִּשָּׂא
35 תְּלִיָּיתוֹ וְיָבֹא אַחֲרָי ׃ כִּי
שֶׁיַּחְפּוֹץ לְהוֹשִׁיעַ נַפְשׁוֹ יְאַבֵּד
אוֹתָהּ וַאֲשֶׁר יְאַבֵּד נַפְשׁוֹ
לְמַעֲנִי וּלְמַעַן הַבְּשׂוֹרָה יוֹשִׁיעַ
36 אוֹתָהּ ׃ כִּי מַה יּוֹעִיל לָאָדָם
אִם יִקְנֶה כָּל־הָעוֹלָם וְיַזִּיק
37 לְנַפְשׁוֹ ׃ אוֹ מָה תְּמוּרָה יִתֵּן

אִישׁ תַּחַת נַפְשׁוֹ׃ כִּי מִי שֶׁיֵּבוֹשׁ
מִמֶּנִּי וּמִדְּבָרַי בְּדוֹר הַנּוֹאֵף
הַזֶּה וְחוֹטֵא גַּם בֶּן־הָאָדָם
יֵבוֹשׁ אֹתוֹ כְּשֶׁיָּבֹא בִּכְבוֹד אָבִיו
עִם מַלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים׃
39 וַיֹּאמֶר לָהֶם אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם כִּי יֵשׁ מִן הָאֲנָשִׁים
הָעוֹמְדִים פֹּה שֶׁלֹּא יִטְעֲמוּ
טַעַם מָוֶת עַד־רְאוֹתָם מַלְכוּת
יְהוָה בָּאָה בְּכֹחַ׃

38 homo commutationis pro anima sua? 38 Qui enim me confusus fuerit, & verba mea in generatione ista adultera & peccatrice: & Filius hominis confundetur eum, cùm venerit in gloria Patris sui cum Angelis sanctis.

39 Et dicebat illis: Amen dico vobis, quia sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem donec videant regnum Dei veniens in virtute.

פ׳ ט

CAP. IX.

1 וְאַחַר שִׁשָּׁה יָמִים לָקַח יֵשׁוּעַ
לְכֵיפָא וּלְיַעֲקֹב וּלְיוֹחָנָן וְה
וְהֶעֱלָם לְהַר גָּבוֹהַּ לְבַדָּם
בִּפְרִידוּת וְנִצְטַיֵּר כְּצִיּוּר אַחֵר
2 לִפְנֵיהֶם׃ וּבְגָדָיו נַעֲשׂוּ
מְנוּהָצִים וּלְבָנִים מְאֹד כַּשֶּׁלֶג
אֲשֶׁר הַכּוֹבֵס לֹא יוּכַל לְהַלְבִּין
3 עַל־הָאָרֶץ׃ וְנִרְאָה לָהֶם
אֵלִיָּהוּ עִם מֹשֶׁה וְהָיוּ מְדַבְּרִים
4 עִם יֵשׁוּעַ׃ וּבַעֲנוֹת כֵּיפָא אָמַר
לְיֵשׁוּעַ רַבִּי טוֹב לִהְיוֹתֵנוּ פֹּה
וְנַעֲשֶׂה שְׁלֹשָׁה אֹהָלִים אֶחָד
לְךָ וְאֶחָד לְמֹשֶׁה וְאֶחָד
5 לְאֵלִיָּהוּ׃ כִּי לֹא יָדַע מָה אָמַר
כִּי הָיוּ נִבְהָלִים בְּיִרְאָה׃
וַיְהִי

1 ET post dies sex assumit Jesus Petrum, & Jacobum, & Joannem: & ducit illos in montem excelsum seorsum solos, & transfiguratus est coram ipsis.

2 Et vestimenta eius facta sunt splendentia, & candida nimis velut nix, qualia fullo non potest super terram candida facere.

3 Et apparuit illis Elias cum Moyse: & erant loquentes cum Jesu.

4 Et respondens Petrus, ait Jesu: Rabbi, bonum est nos hic esse: & faciamus tria tabernacula, Tibi vnum, Moysi vnum, & Eliæ vnum.

5 Non enim sciebat quid diceret: erant enim timore exterriti:

& sa-

6 & facta est nubes obumbrans
eos : & venit vox de nube, di-
cens : Hic est Filius meus cha-
rissimus audite illum.
7 Et statim circumspicientes,
neminem amplius viderunt, nisi
Jesum tantùm secum.
8 Et descendentibus illis de
monte, præcepit illis ne cuiquam
quæ vidissent, narrarent: nisi
cùm Filius hominis à mortuis re-
surrexerit.
9 Et verbum continerunt apud
se: conquirentes quid esset: Cùm
à mortuis resurrexerit. 10 Et
interrogabant eum, dicentes:
Quid ergo dicunt Pharisæi, &
Scribæ, quia Eliam oportet veni-
re primùm? 11 Qui respon-
dens, ait illis: Elias cùm vene-
rit primò, restituet omnia: &
quomodo scriptum est in Filium
hominis, vt multa patiatur &
contemnatur. 12 Sed dico vo-
bis, quia & Elias venit (& fe-
cerunt illi quæcumq; voluerunt)
sicut scriptum est de eo. 13 Et
veniens ad discipulos suos, vidit
turbam magnam circa eos, &
Scribas conquirentes cum illis.
14 Et confestim omnis populus
videns Jesum, stupefactus est, &
expauerunt, & accurrentes salu-
tabant eum. 15 Et interrogauit
eos: Quid inter vos conquiritis?
16 Et respõdens vnus de turba,
dixit:

6 ויהי הענן צולל עליהם
ויבא קול מהענן אומר זה
הוא בני אהובי מאד
7 שמעו לו ׃ ומיד הביטו ולא
ראו עוד איש כי־־־אם ישוע
8 לבדו עמם ׃ וברדתם מן ההר
צום שלא יספרו לשום אדם
הדברים שראו כי־־־־אם
כשיקום בן־האדם מהמתים ׃
9 ושמרו הדבר אצלם לדרוש
מה הוא כשיקום מהמתים ׃
10 וישאלוהו לאמור אם כן מה
אומרים הפרושים והסופרים
כי בתחילה צריך שיבא אלי
11 אליהו ׃ ויען ויאמר להם
כשיבא בתחילה אליהו יתקן
הכל ואיך נכתב על־בן האדם
שיסבל דברים רבים וימאס ׃
12 אבל אני אומר לכם כי גם
אליהו בא ויעשו לו כל־אשר
13 רצו כמו שנכתב עליו ׃ ויבא
אל תלמידיו וירא עם רב
סביבותם וסופרים שהיו
14 דורשים עמם ׃ ומיד שראו
כל־העם לישוע תמהו ונבהלו
15 וירוצו ויברכו אותו ׃ וישאל
אותם מה אתם דורשים
16 ביניכם ׃ ויען אחד מהעם
ויאמר

ויאמר רבי הביאתי בני אליך
17 שיש לו רוח אלם ׃ אשר בכל־
מקום שיאחז אותו מרחבטו
ומשליך קצף ומחריק שניו
וייבש ואמרתי לתלמידיך
18 שיגרשוהו ולא יכולו ׃ ויענם
ויאמר דור שאין לכם אמונה
מתי אהיה אצלכם מתי אשא
אתכם הביאו אותו אלי ׃
19 ויביאו אותו וכאשר ראת
אותו מיד הרוח עכר אותו
והוא נרחבט לארץ והתגולל
20 וישפוך קצף ׃ וישאל לאביו
כמה זמן שהיתה לו זאת
21 ויאמר מנעוריו ׃ ופעמים רבים
משליכו באש ובמים לאבדו
ואם תוכל מה עזרנו ורחמנו ׃
22 ויאמר לו ישוע אם תוכל
להאמין הכל אפשר למי
23 שמאמין ׃ ומיד צעק אב הנער
ובדמעות אמר אני מאמין
אדון סייע למעוט אמונתי ׃
24 ויהי כאשר ראה ישוע העם רץ
נער ברוח הטומאה ויאמר לה
רוח חרשה ואלמה אני מצוך
צאי מאתו ולא תבאי עוד
25 אליו ׃ ותצעק ובהתגוררת
אותו הרבה יצאה מאתו ויהי
כמת

dixit: Magister, attuli filium meum ad te habentem spiritum mutum: 17 qui vbicumque cum apprehenderit, allidit illum, & spumat, & stridet dentibus, & arescit: & dixi discipulis tuis vt eijcerent illum, & non potuerunt. 18 Qui respondens eis, dixit: O generatio incredula, quamdiu apud vos ero? quamdiu vos patiar? afferte illum ad me.

19 Et attulerunt eum. Et cùm vidisset eum, statim spiritus conturbauit illum: & elisus in terram, volutabatur spumans.

20 Et interrogauit patrem eius: Quantum temporis est ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infantia: 21 & frequenter eum in ignem, & in aquas misit vt eum perderet. sed si quid potes, adiuua nos, misertus nostri.

22 Jesus autem ait illi: Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti:

23 Et continuò exclamans pater pueri, cum lacrymis aiebat: Credo, Domine: adiuua incredulitatẽ meam. 24 Et cùm videret Jesus concurrentem turbam, comminatus est spiritui immundo, dicens illi: Surde, & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & ampliùs ne introeas in eũ. 25 Et exclamans, & multum discerpens eum, exijt ab eo, & factus est

sicut

ficut mortuus, ita vt multi dicerent: Quia mortuus est.
26 Iesus autem tenens manum eius, eleuauit eum, & surrexit.
27 Et cùm introisset in domum, discipuli eius secretò interrogabant eum: Quare nos non potuimus eijcere eum? 28 Et dixit illis: Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione, & ieiunio.
29 Et inde profecti prætergrediebantur Galilæam: nec volebat quemquam scire. 30 Docebat autem discipulos suos, & dicebat illis: Quoniam Filius hominis tradetur in manus hominum, & occident eum, & occisus tertia die resurget: 31 At illi ignorabant verbum: & timebant interrogare eum. 32 Et venerunt Capharnaum Qui cùm domi essent, interrogabat eos: Quid in via tractabatis? 33 At illi tacebant. siquidem in via inter se disputauerant, quis eorum maior esset. 34 Et residens vocauit duodecim, & ait illis: Si quis vult primus esse, erit omnium nouissimus, & omnium minister. 35 Et accipiens puerum, statuit eum in medio eorum: quem cùm complexus esset, ait illis: 36 Quisquis vnum ex huiusmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit: & quicumq; me susceperit, non me suscipit, sed eum, qui misit me.

Re-

כְּמֵת בְּאוֹפֶן שֶׁרַבִּים אָמְרוּ כִּי
26 הוּא מֵת ׃ וַיֶּאֱחֹז יֵשׁוּעַ בְּיָדוֹ
27 וַיְרִימֵהוּ וַיָּקָם ׃ וּבְבֹאוֹ לַבַּיִת
שְׁאָלוּהוּ תַלְמִידָיו בַּסֵּתֶר
לָמָּה נַחְנוּ לֹא יָכֹלְנוּ לְגָרְשׁוֹ ׃
28 וַיֹּאמֶר לָהֶם הַסּוּג הַזֶּה אֵינוֹ
יָכוֹל לָצֵאת כִּי אִם בַּתְּפִלָּה
29 וּבַצּוֹם ׃ וַיִּסְעוּ מִשָּׁם וַיַּעַבְרוּ
לַגָּלִיל וְלֹא אָבָה שֶׁיֵּדַע אִישׁ ׃
30 וַיְלַמֵּד תַּלְמִידָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם
כִּי בֶּן־אָדָם יִמָּסֵר בִּידֵי אֲנָשִׁים
וַיַּהַרְגוּ אוֹתוֹ וְאַחַר שֶׁיֵּהָרֵג
31 בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יָקוּם ׃ וְהֵם לֹא
הֵבִינוּ הַדָּבָר וַיִּירְאוּ לִשְׁאוֹל
32 לוֹ ׃ וַיָּבֹאוּ לִכְפַר——נָחוּם
וּבִהְיוֹתָם בַּבַּיִת שְׁאָלָם מָה
33 עֲסַקְתֶּם בַּדֶּרֶךְ ׃ וְהֵם הֶחֱרִישׁוּ
כִּי בַדֶּרֶךְ עָסְקוּ בֵּינֵיהֶם מִי יִהְיֶה
34 יוֹתֵר גָּדוֹל בָּהֶם ׃ וַיֵּשֶׁב וַיִּקְרָא
לִשְׁנֵים עָשָׂר וַיֹּאמֶר לָהֶם אִם
אִישׁ יִרְצֶה לִהְיוֹת רִאשׁוֹן יִהְיֶה
אַחֲרוֹן מֵהַכֹּל וּמְשָׁרֵת לְכֹל ׃
35 וַיִּקַּח נַעַר וַיְקִימֵהוּ בְּתוֹכָם
36 וַיְחַבְּקֵהוּ וַיֹּאמֶר לָהֶם ׃ כָּל־מִי
שֶׁיְקַבֵּל אֶחָד מֵהַנְּעָרִים הָאֵלֶּה
בִּשְׁמִי הוּא מְקַבֵּל אוֹתִי וְכָל־
שֶׁמְּקַבֵּל אוֹתִי אֵינוֹ מְקַבֵּל
אוֹתִי כִּי־אִם לְמִי שֶׁשְּׁלָחַנִי ׃

וַיַּעֲנֵהוּ

37 וַיַּעֲנֵהוּ יוֹחָנָן לֵאמֹר רַבִּי
רָאִינוּ אִישׁ מְגָרֵשׁ שֵׁדִים
בְּשִׁמְךָ וְאֵינוֹ בָא אַחֲרֵינוּ וַאֲנוּ
38 מְנַעְנוּ אוֹתוֹ ׃ וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ
אַל־תְּמָנְעוּהוּ כִּי אֵין אִישׁ
שֶׁיַּעֲשֶׂה כֹּחַ בִּשְׁמִי וְיָכוֹל מִיָּד
39 לְדַבֵּר רַע מִמֶּנִּי ׃ כִּי מִי שֶׁאֵינוֹ
40 כְּנֶגְדְּכֶם הוּא בְּעַדְכֶם ׃ כִּי כָל־
אֲשֶׁר יַשְׁקֶה לָכֶם כּוֹס מַיִם
בִּשְׁמִי בַּעֲבוּר כִּי אַתֶּם לַמָּשִׁיחַ
אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם שֶׁלֹּא
41 יְאַבֵּד שְׂכָרוֹ ׃ וְכָל־שֶׁיַּכְשִׁיל
אֶחָד מֵהַצְּעָרִים הָאֵלֶּה
שֶׁמַּאֲמִינִים בִּי יוֹתֵר טוֹב לוֹ
שֶׁיִּקְשׁוֹר רֶכֶב רֵחַיִם עַל־
42 צַוָּארוֹ וְיִשְׁלַךְ לַיָּם ׃ וְאִם יָדְךָ
תַּכְשִׁילְךָ קַצְּצָהּ כִּי טוֹב לְךָ
לָבוֹא חָלָשׁ אֶל הַחַיִּים
מִלִּהְיוֹת לְךָ שְׁתֵּי יָדַיִם וְלָלֶכֶת
לְגֵיהִנָּם לָאֵשׁ שֶׁלֹּא תִכְבֶּה ׃
43 וְשָׁם תּוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת
44 וְהָאֵשׁ לֹא תִכְבֶּה ׃ וְאִם רַגְלְךָ
מַכְשִׁילָה אוֹתְךָ קַצְּצָהּ כִּי טוֹב
לְךָ לָבוֹא פִּסֵּחַ לְחַיֵּי עוֹלָם
מִשֶּׁתִּהְיֶינָה לְךָ שְׁתֵּי רַגְלַיִם
וְתֻשְׁלַךְ לְגֵיהִנָּם מֵהָאֵשׁ שֶׁלֹּא
45 תִכְבֶּה ׃ אֲשֶׁר שָׁם תּוֹלַעְתָּם
לֹא תָמוּת וְהָאֵשׁ לֹא תִכְבֶּה ׃
וְאִם

37 Respondit illi Joannes, di-
cens: Magister, vidimus quem-
dam in nomine tuo eijcientem dæ-
*monia, qui non sequitur nos, & *
probibuimus eum. 38 Jesus au-
tem ait: Nolite prohibere eum.
nemo est enim qui faciat virtu-
tem in nomine meo, & possit cito
malè loqui de me. 39 qui enim
non est aduersum vos, pro vobis
est. 40 Quisquis enim potum
dederit vobis calicem aquæ in no-
mine meo, quia Christi estis: a-
men dico vobis, nõn perdet mer-
cedem suam. 41 Et quisquis
scandalizauerit vnum ex his pu-
sillis credentibus in me: bonum
est ei magis si circumdaretur mo-
la asinaria collo eius, & in mare
mitteretur. 42 Et si scandali-
zauerit te manus tua, abscide il-
lam: bonum est tibi debilem in-
troire in vitam, quàm duas ma-
nus habentem ire in gehennam, in
ignem inextinguibilem: 43 vbi
vermis eorum non moritur, &
ignis non extinguitur.

44 Et si pes tuus te scandali-
zat, amputa illum: bonum est ti-
bi claudum introire in vitam æ-
ternam, quàm duos pedes haben-
tem mitti in gehennam ignis in-
extinguibilis: 45 vbi vermis
eorum non moritur, & ignis non
extinguitur.

Quòd

46 *Quòd si oculus tuus scandalizat te, eijce eum: bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis: 47 vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. 48 Omnis enim igne salietur, & omnis victima sale salietur. 49 Bonum est sal: quòd si sal insulsum fuerit: in quo illud condietis? 50 Habete in vobis sal, & pacem habete inter vos.*

46 וְאִם עֵינְךָ מַכְשִׁילֶת אוֹתְךָ
נַקְּרֶהָ כִּי טוֹב לְךָ לָבוֹא בְּעַיִן
אַחַת אֶל מַלְכוּת הָאֱלֹהִים׃
מִשֶּׁתִּהְיֶנָה לְךָ שְׁתֵּי עֵינַיִם
47 וְהֻשְׁלַךְ לְגֵיהִנָּם מֵאֵשׁ׃ אֲשֶׁר
שָׁם תּוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְאֵשׁ
48 לֹא תִכְבֶּה׃ כִּי כָל־אֶחָד בָּאֵשׁ
יִמָּלֵחַ וְכָל־קָרְבָּן בַּמֶּלַח
49 יִמָּלֵחַ׃ טוֹב הוּא הַמֶּלַח וְאִם
תִּמָּלַח טָפֵל בַּמָּה תְּמַלְּחוּ׃
50 לָכֵן יְהִי לָכֶם מֶלַח וִיהִי שָׁלוֹם
בֵּינֵיכֶם׃

CAP. X.

פ׳ י

1 *Et inde exurgens venit in fines Iudææ vltra Iordanem: & conueniunt iterum turbæ ad eum: & sicut consueuerat, iterum docebat illos. 2 Et accedentes Pharisæi interrogabant eum: Si licet viro vxorem dimittere: tentantes eum.*

3 At ille respondens, dixit eis: Quid vobis præcepit Moyses?

4 Qui dixerunt: Moyses permisit libellum repudij scribere, & dimittere. 5 Quibus respondens Iesus: Ad duritiam cordis vestri scripsit vobis præceptum istud. 6 ab initio autē creaturæ

1 וַיָּקָם מִשָּׁם וַיָּבֹא לִגְבוּלֵי
יְהוּדָה לְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וַיִּקָּבְצוּ
אֵלָיו עוֹד הַכִּיתּוֹת וַיְלַמְּדֵם
2 מֵחָדָשׁ כְּמִשְׁפָּטוֹ׃ וַיִּגְּשׁוּ
פְּרוּשִׁים וַיִּשְׁאָלוּהוּ אִם יָשָׁר
לָאִישׁ לְשַׁלַּח אִשְׁתּוֹ וַיְנַסּוּ
3 אוֹתוֹ׃ וַיַּעַן הוּא וַיֹּאמֶר לָהֶם
4 מָה צִוָּה לָכֶם מֹשֶׁה׃ וַיֹּאמְרוּ
מֹשֶׁה הִנִּיחַ לִכְתּוֹב לָהּ סֵפֶר
5 כְּרִיתוּת וּלְשַׁלְּחָהּ׃ וַיַּעַן לָהֶם
יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר בַּעֲבוּר קֹשִׁי לֵב
לְבַבְכֶם כָּתַב לָכֶם הַמִּצְוָה
6 הַזֹּאת׃ וּמֵרֵאשִׁית הַבְּרִיאָה

זכר ונקבה עשה אותם
7 האלהים ׃ על כן יעזב איש
אביו ואמו ודבק באשתו ׃
8 והיו שניהם לבשר אחד לכן
כבר אינם שנים כי־אם בשר
9 אחד ׃ על כן מה שדבק
אלהים האדם לא יבדיל ׃
10 ובבית שאלוהו עוד תלמידיו
11 על הדבר הזה ׃ ויאמר להם
כל־מי שישלח אשתו ויקח
12 אחרת נואף עמה ׃ ואם אשה
תשלח את־אישה והיתה
לאיש אחר לאשה תנאף ׃
13 ויקריבו אליו ילדים כדי שיגע
בהם והתלמידים הוכיחו
14 במקריבים ׃ ויהי כאשר ראה
אתם ישוע וירע לו ויאמר להם
הניחו הילדים לבא אלי ואל־
תמנעו אותם כי לאשר
כאלה היא מלכות האלהים ׃
15 אמן אני אומר לכם כל־מי
שלא יקח מלכות האלהים
16 כילד לא יבא אליה ׃ ויחבקם
וישם הידים עליהם ויברכם ׃
17 ובצאתו לדרך וירץ אחד
ויכרע לפניו וישאל לו רבי טוב
מה אעשה לקחת חיי עולם
18 לנצח ׃ ויאמר לו ישוע למה
קראת

*masculum, & feminam fecit eos
Deus. 7 Propter hoc relinquet
homo patrem suum, & matrem,
& adhærebit ad vxorem suam:
8 & erunt duo in carne vna.
Itaque iam non sunt duo, sed vna
caro. 9 Quòd ergo Deus con-
iunxit, homo non separet.*

*10 Et in domo iterùm discipuli
eius de eodem interrogauerunt
eum. 11 Et ait illis: Quicum-
que dimiserit vxorem suam, &
aliam duxerit, adulterium com-
mittit super eam. 12 Et si vxor
dimiserit virum suum, & alij nu-
pserit, mœchatur.*

*13 Et offerebant illi paruulos,
vt tangeret illos. Discipuli au-
tem comminabantur offerentibus.*

*14 Quos cùm videret Jesus,
indignè tulit, & ait illis: Sinite
paruulos venire ad me, & ne pro-
hibueritis eos: talium enim est re-
gnum Dei.*

*15 Amen dico vobis: Quisquis
non receperit regnum Dei velut
paruulus, non intrabit in illud.*

*16 Et complexans eos, & im-
ponens manus super illos, benedi-
cebat eos. 17 Et cùm egressus
esset in viam, procurrens quidam
genu flexo ante eum, rogabat eum:
Magister bone, quid faciam vt
vitam æternam percipiam?*

*18 Jesus autem dixit ei: Quid
me*

me dicis bonum? Nemo bonus,
nisi vnus Deus. 19 *Præcepta*
nosti, Ne adulteres, Ne occidas,
Ne fureris, Ne falsum testimo-
nium dixeris, Ne fraudem fece-
ris, Honora patrem tuum, & ma-
trem.

20 *At ille respondens, ait illi:*
Magister, hæc omnia obseruaui
à iuuentute mea. 21 *Iesus au-*
tem intuitus eum, dilexit eum, &
dixit ei: Vnum tibi deest: vade,
quæcumque habes vende, & da
pauperibus, & habebis thesaurum
in cælo: & veni, sequere me.

22 *Qui contristatus in verbo,*
abijt mœrens: erat enim habens
multas possessiones. 23 *Et cir-*
cumspiciens Iesus, ait discipulis
suis: Quàm difficile qui pecunias
habent, in regnum Dei introi-
bunt!

24 *Discipuli autem obstupesce-*
bant in verbis eius. At Iesus rur-
sus respondens ait illis: Filioli,
quàm difficile est, confidentes in
pecunijs, in regnum Dei introire!

25 *Faciliùs est, camelum per*
foramen acus transire, quàm di-
uitem intrare in regnum Dei.

26 *Qui magis admirabantur,*
dicentes ad semetipsos: Et quis
potest saluus fieri? 27 *Et intu-*
ens illos IESVS, ait: Apud ho-
mines impossibile est, sed non

קָרָאתָ לִי טוֹב אֵין שׁוּם אִישׁ
טוֹב כִּי־אִם הָאֱלֹהִים לְבַדּוֹ ׃
הַאִם אַתָּה יוֹדֵעַ מִצְוֹת לֹא 19
תִנְאַף לֹא תִרְצַח לֹא תִגְנֹב לֹא
תַעֲנֶה עֵד שֶׁקֶר לֹא תַחְמֹס
כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ ׃
וּבַעֲנוֹתוֹ אָמַר לוֹ רַב כָּל־אֵלֶּה 20
שָׁמַרְתִּי מִנְּעוּרָי ׃ וַיַּבֵּט אֵלָיו 21
יֵשׁוּעַ וַיֶּאֱהָבֵהוּ וַיֹּאמֶר לוֹ דָּבָר
אֶחָד חָסֵר לְךָ לֵךְ וּמְכוֹר כָּל־
אֲשֶׁר לְךָ וְתֵן לָעֲנִיִּים וְיִהְיֶה
לְךָ אוֹצָר בַּשָּׁמַיִם וּבֹא לֵךְ
אַחֲרָי ׃ וַיֵּעָצֵב כַּדָּבָר וַיֵּלֶךְ נֶעֱצָב 22
כִּי הָיוּ לוֹ קִנְיָנִים רַבִּים ׃ וַיַּבֵּט 23
יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לְתַלְמִידָיו לֵאלוֹ
שֶׁיֵּשׁ לָהֶם כֶּסֶף כַּמָּה בְקוֹשִׁי
יָבֹאוּ אֶל מַלְכוּת הָאֱלֹהִים ׃
וַיִּתְמְהוּ הַתַּלְמִידִים מִדְּבָרָיו 24
וְיֵשׁוּעַ עוֹד עָנָה וַיֹּאמֶר לָהֶם
הַבָּנִים כַּמָּה הֵן קָשִׁין לַבּוֹטְחִים
בַּכְּסָפִים לָבֹא לְמַלְכוּת
הָאֱלֹהִים ׃ יוֹתֵר נָקֵל הוּא לַעֲבֹר 25
גָּמָל בְּעַד נֶקֶב מַחַט מִלָּבֹא
עָשִׁיר לְמַלְכוּת הָאֱלֹהִים ׃
וַיִּתְמְהוּ יוֹתֵר לְעַצְמָם לֵאמוֹר 26
מִי יוּכַל לִהְיוֹת נוֹשָׁע ׃ וַיַּבֵּט 27
אוֹתָם יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵצֶל
הָאֲנָשִׁים אִי־אֶפְשָׁר אֲבָל לֹא

אצל האלהים כי כל הדברים
אפשרים הם אצל האלהים׃
28 ויחל כיפא לאמור לו הנה
אנחנו עזבנו כל דבר ונבא
29 אחריך׃ ויען ישוע ויאמר אמן
אני אומר לכם לא יש שום
איש שעזב בית או אחים או
אחות או אב או אם או בנים
או שדות למעני ולמען ה
30 הבשורה׃ שלא יקח לכה
מאה עתה בעת הזאת בתים
ואחים ואחות ואמות ובנים
ושדות עם הרדיפות ובעולם
31 הבא חיים נצחיים׃ כי רבים
הראשונים יהיו אחרונים
והאחרונים יהיו ראשונים׃
32 והיו עולים דרך ירושלים וילך
ישוע לפניהם והיו מתמיהים
ובלכתם אחריו היו יראים
ויקח עוד השנים עשר ויחל
לומר להם דברים העתידים
33 לו׃ כי הנה אנחנו עולים
לירושלים ובן אדם ימסר
לשרי הכהנים ולסופרים
ולזקנים ויחייבו אותו למות
34 וימסרוהו לגוים׃ וישחקו לו
וירקו בפניו ויכוהו בשוטים
וימיתו אותו וביום השלישי
יקום

apud Deum: omnia enim possibilia sunt apud Deum.

28 *Et cœpit ei Petrus dicere: Ecce nos dimisimus omnia, & secuti sumus te.*

29 *Respondens Jesus, ait: Amen dico vobis: Nemo est, qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me, & propter Euangelium,*
30 *qui non accipiat centies tantum nunc in tempore hoc: domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros, cum persecutionibus, & in sæculo futuro vitam æternam.*

31 *Multi autem erunt primi nouissimi, & nouissimi primi.*

32 *Erant autem in via ascendentes Jerosolymam: & præcedebat illos Jesus, & stupebant: & sequentes timebant. Et assumens iterum duodecim, cœpit illis dicere quæ essent ei euentura.*

33 *Quia ecce ascendimus Jerosolymam, & Filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum, & Scribis, & Senioribus, & damnabunt eum morte, & tradent eum gentibus:*

34 *& illudent ei, & conspuent eum, & flagellabunt eum, & interficient eum: & tertia die*

resur-

resurget. 35 *Et accedunt ad*
eum Jacobus, & Joannes filij Ze-
bedæi, dicentes: Magister, volu-
mus vt quodcumque petierimus,
facias nobis. 36 *At ille dixit*
eis: Quid vultis vt faciam vobis?
37 *Et dixerunt: Da nobis vt*
vnus ad dexteram tuam, & alius
ad sinistram tuam sedeamus in
gloria tua. 38 *Jesus autem ait*
eis: Nescitis quid petatis: pote-
stis bibere calicem, quem ego bibo?
aut baptismo, quo ego baptizor,
baptizari?

39 *At illi dixerunt ei: Possu-*
mus. Jesus autem ait eis: Cali-
cem quidem, quem ego bibo, bibe-
tis, & baptismo, quo ego bapti-
zor, baptizabimini: 40 *sedere*
autem ad dexteram meam, vel ad
sinistram, non est meum dare vo-
bis, sed quibus paratum est.
41 *Et audientes decem cœpe-*
runt indignari de Jacobo, & Jo-
anne. 42 *Jesus autem vocans*
eos, ait illis: Scitis quia hi, qui
videntur principari gentibus, do-
minantur eis: & Principes eo-
rum potestatem habent ipsorum.

43 *Non ita est autem in vobis,*
sed quicumque voluerit fieri ma-
ior, erit vester minister: 44
& quicumque voluerit in vobis
primus

35 יקום מתמרתים: ויגשו אליו
יעקב ויוחנן בני זבדי לאמור
רב אנחנו חפצים שתעשה לנו
36 מה שנבקש: ויאמר להם מה
אתם חפצים שאעשה לכם:
37 ויאמרו תן לנו שנשב אחד
לימינך ואחד לשמאלך ב
38 בכבודך: ויאמר להם ישוע
אינכם יודעים מה אתם
מבקשים התוכלו לשתות
הכוס אשר אני שותה
ולהטבל בטבילה אשר אני
39 נטבל: ויאמרו הם לו אנו
יכולים: ויאמר להם ישוע
ותשתו הכוס שאני שותה
ותטבלו בטבילה שאני נטבל:
40 ולשבת לימיני ולשמאלי אין
בידי לתת לכם כי אם לאשר
41 נתנו: וכשמעו העשרה החלו
לחרות אפם ביעקב וביוחנן:
42 וישוע קרא אותם ויאמר להם
אתם יודעים שהנראים
שמושלים על הגוים הם
מושלים בהם ולשריהם יש
43 להם שלטון עליהם: לא יהיה
כן בכם כי אם מי שירצה
להיות יותר גדול יהיה
44 משרתכם: ומי שיחפוץ להיות
ראשון

רִאשׁוֹן בָּכֶם יִהְיֶה עֶבֶד
45 לְכֻלְּכֶם׃ כִּי גַם בֶּן־הָאָדָם
לֹא בָא כְּדֵי שֶׁיְשָׁרְתוּ לוֹ כִּי־
אִם לְשָׁרֵת וְלָתֵת נַפְשׁוֹ פִּדְיוֹן
46 בְּעַד רַבִּים׃ וַיָּבֹאוּ לִירִיחוֹ
וּבְנָסְעוֹ מִירִיחוֹ וְתַלְמִידָיו וְעַם
רַב הִנֵּה בֶּן־טִימִי בַּרְטִימַי עִוֵּר
הָיָה יוֹשֵׁב עַל הַדֶּרֶךְ לִשְׁאוֹל
47 צְדָקָה׃ וּכְשָׁמְעוֹ כִּי הוּא יֵשׁוּעַ
הַנּוֹצְרִי הֵחֵל לִצְעוֹק וְלֵאמֹר
48 יֵשׁוּעַ בֶּן־דָּוִד חָנֵּנִי׃ וַיִּגְעֲרוּ בוֹ
רַבִּים כְּדֵי שֶׁיַּחֲרִישׁ וְהוּא יוֹתֵר
49 צָעַק בֶּן־דָּוִד חָנֵּנִי׃ וַיַּעֲמוֹד
יֵשׁוּעַ וַיְצַו לִקְרֹא לוֹ וַיִּקְרְאוּ
לָעִוֵּר לֵאמֹר לוֹ בְּטַח קוּם הִנֵּה
50 קֹרֵא אוֹתְךָ׃ וַיַּשְׁלֵךְ בְּגָדָיו
51 וַיְדַלֵּג וַיָּבֹא אֵלָיו׃ וּבַעֲנוֹתוֹ
אָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ מָה תִּרְצֶה
שֶׁאֶעֱשֶׂה לָּךְ וַיֹּאמֶר לוֹ הָעִוֵּר
52 רַבּוֹנִי שֶׁאֶרְאֶה׃ וַיֹּאמֶר לוֹ
יֵשׁוּעַ לֵךְ לָךְ אֱמוּנָתְךָ הוֹשִׁיעָה
לָּךְ וַיַּרְא מַהֵר וַיֵּלֶךְ אַחֲרָיו
בַּדָּרֶךְ׃

primus esse, erit omnium seruus.
45 Nam & Filius hominis
non venit vt ministraretur ei,
sed vt ministraret, & daret ani-
mam suam redemptionem pro
multis. 46 Et veniunt Iericho:
& proficiscente eo de Iericho, &
discipulis eius, & plurima multi-
tudine, filius Timæi Bartimæus
cæcus, sedebat iuxta viam mendi-
cans. 47 Qui cùm audisset quia
Iesus Nazarenus est, cœpit cla-
mare, & dicere: Iesu Fili Dauid,
miserere mei. 48 Et commina-
bantur ei multi vt taceret. At il-
le multò magis clamabat: Fili
Dauid miserere mei. 49 Et
stans Iesus præcepit illum vocari.
Et vocant cæcum, dicentes ei:
Animæquior esto: surge, vocat
te. 50 Qui proiecto vestimento
suo exiliens, venit ad eum.

51. Et respondens Iesus dixit
illi: Quid tibi vis faciam? Cæ-
cus autem dixit ei: Rabboni, vt
videam. 52 Iesus autem ait illi:
Vade, fides tua te saluum fecit.
Et confestim vidit, & sequeba-
tur eum in via.

CAP. XI.

1 ET cùm appropinquarent
Jerosolymæ, & Betha-
niæ ad Montem oliuarum, mit-
tit duos ex discipulis suis, 2 &
ait illis: Ite in Castellum, quod
contra vos est, & statim intró-
euntes illuc, inuenietis pullum li-
gatum, super quem adhuc nemo
hominum sedit: soluite illum, &
adducite. 3 Et si quis vobis dixe-
rit: Quid facitis? dicite, quia
Domino necessarius est: & conti-
nuò illum dimittet huc. 4 Et
abeuntes inuenerunt pullum liga-
tum ante ianuam foris in biuio:
& soluunt eum. 5 Et quidam
de illic stantibus dicebant illis:
Quid facitis soluentes pullum?

6 Qui dixerunt eis sicut præce-
perat illis Jesus, & dimiserunt eis.

7 Et duxerunt pullum ad Je-
sum: & imponunt illi vestimen-
ta sua, & sedit super eum.
8 Multi autem vestimenta sua
strauerunt in via: alij autem
frondes cædebant de arboribus, &
sternebant in via. 9 Et qui præ-
ibant, & qui sequebantur clama-
bant, dicentes: Hosanna: 10 Be-
nedictus, qui venit in nomine Do-
mini: benedictum quod venit re-
gnũ patris nostri Dauid: Hosanna
in

פ׳ יא׳

1 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרְבוּ לִירוּשָׁלַיִם
וּלְבֵית־־־עַנְיָה לְהַר הַזֵּתִים
2 שָׁלַח שְׁנַיִם מִתַּלְמִידָיו ׃ וַיֹּאמֶר
לָהֶם לְכוּ לַטִּירָה שֶׁכְּנֶגְדְּכֶם
וּמִיָּד כְּבֹאֲכֶם שָׁם תִּמְצְאוּ עַיִר
אָסוּר שֶׁאִישׁ לֹא רָכַב עָלָיו
3 הַתִּירוּ אוֹתוֹ וְהָבִיאוּ ׃ וְאִם
אִישׁ יֹאמַר לָכֶם מָה אַתֶּם
עוֹשִׂים אִמְרוּ כִּי הָאָדוֹן צָרִיךְ
4 לוֹ וּמִיָּד יַנִּיחֶנּוּ לָבֹא פֹּה ׃ וַיֵּלְכוּ
וַיִּמְצְאוּ עַיִר אָסוּר לִפְנֵי הַשַּׁעַר
בַּחוּץ בְּרֹאשׁ שְׁנֵי הַדְּרָכִים
5 וַיַּתִּירוּהוּ ׃ וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר
מֵהָעוֹמְדִים שָׁם אָמְרוּ לָהֶם
מָה אַתֶּם עוֹשִׂים מַתִּירִים
6 הָעַיִר ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם כַּאֲשֶׁר
צִוָּה יֵשׁוּעַ אוֹתָם וַיַּנִּיחוּ לָהֶם ׃
7 וַיְנַהֲגוּ הָעַיִר לְיֵשׁוּעַ וַיָּשִׂימוּ
עָלָיו בִּגְדֵיהֶם וַיִּרְכַּב עָלָיו ׃
8 וְרַבִּים הִצִּיעוּ בִּגְדֵיהֶם בַּדֶּרֶךְ
וַאֲחֵרִים כָּרְתוּ עַנְפֵי עֵצִים
9 וַיַּצִּיעוּ בַּדֶּרֶךְ ׃ וְהַהוֹלְכִים לְפָנָיו
וְהַבָּאִים אַחֲרָיו הָיוּ צוֹעֲקִים
10 לֵאמֹר הוֹשַׁעְנָה ׃ בָּרוּךְ הַבָּא
בְּשֵׁם אֲדֹנָי בְּרוּכָה מַלְכוּת
דָּוִד אָבִינוּ הַבָּאָה הוֹשַׁעְנָה
בַּמְּרוֹמִים ׃

11 בַּמְּרוֹמִים ׃ וַיָּבֹא יְרוּשָׁלַיְמָה
אֶל הַהֵיכָל וַיַּבֵּט הַכֹּל וּבִהְיוֹת
עֵת הָעֶרֶב יָצָא אֶל בֵּית־עֲנְיָה
12 עִם הַשְּׁנֵים עָשָׂר ׃ וּבְיוֹם אַחֵר
13 כְּשֶׁיָּצְאוּ מִבֵּית־עֲנְיָה רָעֵב ׃ וַיְהִי
כַּאֲשֶׁר רָאָה מֵרָחוֹק תְּאֵנָה
שֶׁהָיוּ לָהּ עָלִים בָּא אִם יִמְצָא
בָהּ מְאוּמָה בְּמִקְרֶה וּבְבֹאוֹ
אֵלֶיהָ לֹא מָצָא בָהּ כִּי־אִם
עָלִים כִּי לֹא הָיְתָה עֵת
14 הַתְּאֵנִים ׃ וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהּ
מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם לֹא יֹאכַל
אִישׁ פְּרִי מִמֵּךְ וַיִּשְׁמְעוּ תַל
15 תַּלְמִידָיו ׃ וַיָּבֹאוּ לִירוּשָׁלַיִם
וּבְבֹאוֹ לְהֵיכָל הִתְחִיל לְגָרֵשׁ
מוֹכְרִים וְקוֹנִים בַּהֵיכָל וַיַּהְפּוֹךְ
שׁוּלְחָנוֹת הַשּׁוּלְחָנִים וּמוֹשְׁבֵי
16 מוֹכְרֵי הַיּוֹנִים ׃ וְלֹא הֵנִיחַ
שֶׁיַּעֲבִיר אִישׁ כְּלִי בְּעַד הַהֵיכָל ׃
17 וַיְלַמֵּד לֵאמוֹר לָהֶם הֲלֹא
נִכְתַּב כִּי בֵּיתִי בֵּית תְּפִלָּה
יִקָּרֵא לְכָל־הָעַמִּים וְאַתֶּם
עֲשִׂיתֶם אוֹתוֹ מְעָרַת פָּרִיצִים ׃
18 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ הַדָּבָר הַזֶּה שָׂרֵי
הַכֹּהֲנִים וְהַסּוֹפְרִים בִּקְשׁוּ
אֵיכָה יְאַבְּדוּהוּ לְפִי שֶׁיָּרְאוּ
אוֹתוֹ כִּי כָל־הָעָם תָּמְהוּ עַל
19 לִמּוּדוֹ ׃ וְכַאֲשֶׁר הָיָה עֶרֶב יָצָא
מֵהָעִיר ׃

in excelsis. 11 Et introiuit Jerosolymam in templum: & circumspectis omnibus, cùm iam vespera esset hora, exijt in Bethaniam cum duodecim. 12 Et alia die cùm exirent à Bethania esurijt. 13 Cùmque vidisset à longe ficum habentem folia, venit si quid fortè inueniret in eà, & cùm venisset ad eam, nihil inuenit præter folia: non enim erat tempus ficorum.

14 Et respondens dixit ei: Jam non amplius in æternum ex te fructum quisquam manducet. Et audiebant discipuli eius.

15 Et veniunt Jerosolymam. Et cùm introisset in templum, cœpit eijcere vendentes, & ementes in templo: & mensas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit. 16 & non sinebat vt quisquam transferret vas per templum: 17 & docebat, dicens eis: Nonne scriptum est: Quia domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem fecistis eam speluncam latronum. 18 Quo audito Principes Sacerdotum, & Scribæ quærebant quomodò eum perderent: timebant enim eum, quoniam vniuersa turba admirabatur super doctrina eius. 19 Et cũ vespera facta esset, egrediebatur de

de ciuitate. 20 Et cùm mane
transirent, viderunt ficum ari-
dam factam à radicibus. 21 Et
recordatus Petrus, dixit ei: Rab-
bi, ecce ficus, cui maledixisti, a-
ruit. 22 Et respondens Iesus,
ait illis: Habete fidem Dei.
23 Amen dico vobis, quia qui-
cumque dixerit huic monti: Tol-
lere, & mittere in mare, & non
hæsitauerit in corde suo, sed credi-
derit, quia quodcumque dixerit,
fiat, fiet ei.
24 Propterea dico vobis, omnia
quæcumque orantes petitis, cre-
dite quia accipietis; & euenient
vobis.
25 Et cùm stabitis ad oran-
dum, dimittite si quid habetis ad-
uersus aliquem: vt & Pater ve-
ster qui in cælis est, dimittat vo-
bis peccata vestra.
26 Quòd si vos non dimiseri-
tis: nec Pater vester, qui in cæ-
lis est, dimittet vobis peccata ve-
stra.
27 Et veniunt rursus Ierofo-
lymam. Et cùm ambularet in
templo, accedunt ad eum summi
Sacerdotes, & Scribæ, & Senio-
res: 28 & dicunt ei: In qua
potestate hæc facis? & quis dedit
tibi hanc potestatē vt ista facias?
29 IESVS autem respondens,
ait illis: Interrogabo vos & ego
vnum verbum, & respondete

מהעיר׃ ובעברם בבקר ראו 20
התאנה יבשה מהשרשים׃
ויזכור כיפא ויאמר רבי הנה 21
התאנה שקללת יבשה׃ ויען 22
ישוע ויאמר להם תהיה לכם
אמונת אלהים׃ אמן אני 23
אומר לכם כי כל־מי שיאמר
להר הזה הנשא ונפול לים
ולא יפנה בלבו כי־אם יאמין
שיעשה כל־מה שיאמר יעשה
לו׃ על כן אני אומר לכם כל־ 24
מה שבתפלה תשאלו
האמינו שתקחו ויהיה לכם׃
וכאשר תעמדו להתפלל 25
סלחו אם יהיה לכם דבר
נגד שום אדם כדי שגם
אביכם שבשמים יסלח לכם
חטאתיכם׃ ואם אתם לא 26
תסלחו גם אביכם שבשמים
לא יסלח לכם חטאתיכם׃
ועוד באו לירושלים ובלכתו 27
בהיכל נגשו אליו גדולי
הכהנים וסופרים וזקנים׃
ויאמרו לו באיזה כח אתה 28
עושה כל־אלה ומי נתן לך
הכח הזה לעשות אלה׃ ויען 29
ישוע ויאמר להם גם אני
אשאל לכם דבר אחד והשיבו
לי

לי ואומר לכם באיזה כח אני
30 עושה כל־אלה ׃ טבילת יוחנן
היתה מן־השמים או
31 מהאנשים ענוני ׃ והם היו
חושבים בנפשם לאמור אם
נאמר מן־השמים יאמר אם־
כן למה לא־האמנתם בו ׃
32 ואם נאמר מהאנשים נירא
מהעם כי כלם היו חושבים
יוחנן שהוא נביא באמת ׃
33 ויענו ויאמרו לישוע איננו
יודעים ויען ישוע ויאמר להם
גם אני איני אומר לכם באיזה
כח אני עושה אלה ׃

mihi: & dicam vobis, in qua po-
testate hæc faciam. 30 *Baptis-*
mus Joannis, de cælo erat, an ex
hominibus? Respondete mihi.
31 *At illi cogitabant secum, di-*
centes: Si dixerimus, De cælo,
dicet, Quare ergo non credidistis
ei?
32 *Si dixerimus, Ex homini-*
bus, timemus populum. omnes
enim habebant Joannem, quia ve-
rè Propheta esset.
33 *Et respondentes dicunt Je-*
su: Nescimus. Et respondens
Jesus ait illis: Neque ego dico vo-
bis, in qua potestate hæc faciam.

פ׳ יב

1 ויחל לדבר להם במשלים
איש נטע כרם ויגדור אותה
ויחפור יקב ויבן מגדל וישכור
אותה לאכרים ויסע למרחוק ׃
2 וישלח בזמן עבד אל־
האכרים כדי שיקח מהאכרים
3 פרי הכרם ׃ והם אחזו בו
4 ויכוהו וישלחוהו ריקם ׃ ועוד
שלח אליהם עבד אחר ויכוהו
5 בראש ויחרפו אותו ׃ ועוד
שלח אחר ויהרגוהו ורבים
אחרים

CAP. XII.

1 *ET cœpit illis in parabolis*
loqui: Vineam pasti-
nauit homo, & circumdedit se-
pem & fodit lacum, & ædifica-
uit turrim, & locauit eã agricolis,
& peregrè profectus est. 2 *Et*
misit ad agricolas in tempore ser-
uum, ut ab agricolis acciperet de
fructu vineæ. 3 *Qui apprehensũ*
eum cæciderunt, & dimiserunt
vacuum. 4 *Et iterùm misit ad*
illos alium seruum: et illum in ca-
pite vulnerauerunt, & contume-
lijs affecerunt. 5 *Et rursum aliũ*
misit, & illũ occiderunt: & plures
alios

alios, quosdam cædentes, alios
verò occidentes. 6 *Adhuc ergo*
vnum habens filium charissimum,
& illum misit ad eos nouissimum,
dicens: Quia reuerebuntur filium
meum. 7 *Coloni autem dixe-*
runt ad inuicem: Hic est heres:
venite, occidamus eum: & no-
stra erit hereditas.
8 *Et apprehendentes eum, oc-*
ciderunt: & eiecerunt extra vi-
neam.
9 *Quid ergo faciet Dominus*
vineæ? Veniet, & perdet colo-
nos: & dabit vineam alijs.

10 *Nec scripturam hanc legi-*
stis: Lapidem, quem reprobaue-
runt ædificantes, hic factus est in
caput anguli.
11 *A Domino factum est istud,*
& est mirabile in oculis nostris?
12 *Et quærebant eum tenere:*
& timuerunt turbam; cognoue-
runt enim quoniam ad eos para-
bolam hanc dixerit. Et relicto eo
abierunt. 13 *Et mittunt ad*
eum quosdam ex Pharisæis, &
Herodianis, vt eum caperent in
verbo. 14 *Qui venientes di-*
cunt ei: Magister, scimus quia
verax es, & non curas quemquã:
nec enim vides in faciem homi-
num, sed in veritate viam Dei do-
ces. licet dari tributũ Cæsari, an
non

אחרים מהם הכום ומהם
6 הרגום : וגם היה לו בן יחיד
אהוב מאד וישלח אותו
אליהם אחרון לאמור יכבדו
7 את־בני : והאכרים אמרו
איש אל רעהו זה הוא היורש
לכו ונהרגהו ותהיה לנו
8 הירושה : ויאחזו אותו
ויהרגוהו וישליכו אתו מחוץ
9 לכרם : אם־כן מה יעשה
אדון הכרם יבא ויאבד את־
האכרים ויתן את־הכרם
10 לאחרים : הלא קראתם
המקרא הזאת † אבן אשר
מאסו הבונים זאת היתה
11 לראש פנה : מאת יהוה היתה
זאת והיא נפלאת בעינינו :
12 ויבקשו לאחוז אותו וייראו
מהעם כי ידעו שעליהם אמר
המשל הזה ויעזבוהו וילכו :
13 וישלחו מהפרושים ומבית
14 הורדוס ללכדו בדבר : ויבאו
ויאמרו לו רב אנו יודעים כי
אתה נאמן ואין אתה חושש
לשום אחד כי אין אתה פונה
פני אנשים כי־אם באמת
אתה מלמד דרך האלהים
הישר לתת המס לקיסר או
לא

נ' א'
במזמור
ק"יח'
† אבן מאסו
הבונים
היתה לראש
פנה :

15 לֹא נִתֵּן׃ וַיֵּדַע עָרְמָתָם וַיֹּאמַר
לָמָּה תְנַסּוּנִי הָבִיאוּ לִי הַמָּעָה
16 לִרְאוֹתָהּ׃ וְהֵם הֵבִיאוּ לוֹ
וַיֹּאמֶר לָהֶם לְמִי הוּא הַצֶּלֶם
וְהַמִּכְתָּב וַיֹּאמְרוּ לוֹ לַקֵּיסָר׃
17 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם אִם־כֵּן
תְּנוּ לַקֵּיסָר מָה שֶׁהֵם לַקֵּיסָר
וְלֵאלֹהִים מָה שֶׁהֵם לֵאלֹהִים
18 וַיִּתְמְהוּ עָלָיו׃ וַיָּבֹאוּ אֵלָיו
צְדוּקִים הָאוֹמְרִים שֶׁאֵין תְּחִיָּה
לַמֵּתִים וּשְׁאָלוּהוּ לֵאמוֹר׃
19 רַב מֹשֶׁה כָּתַב לָנוּ שֶׁאִם יָמוּת
אָח לְאִישׁ וְעָזַב אִשָּׁה וְלֹא עָזַב
בָּנִים שֶׁיִּקַּח אָחִיו אִשְׁתּוֹ וַיָּקִים
20 זֶרַע לְאָחִיו׃ לָכֵן הָיוּ שִׁבְעָה
אַחִים וְהָרִאשׁוֹן לָקַח אִשָּׁה וַיָּמָת
21 בְּלֹא זָרַע׃ וְהַשֵּׁנִי לְקָחָהּ וַיָּמָת
וְגַם הוּא לֹא עָזַב זֶרַע וְכֵן
22 הַשְּׁלִישִׁי׃ וַיִּקָּחוּהָ גַּם כֵּן
הַשִּׁבְעָה וְלֹא עָזְבוּ זֶרַע וְאַחַר
23 כֻּלָּם מֵתָה גַם הָאִשָּׁה׃ לָכֵן
בַּתְּחִיָּה כְּשֶׁיָּקוּמוּ הַמֵּתִים
לְמִי מֵהֶם תִּהְיֶה לְאִשָּׁה כִּי
24 הָיְתָה אִשָּׁה לְשִׁבְעָה׃ וַיַּעַן
יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲלֹא לָכֵן
אַתֶּם תּוֹעִים לְפִי־שֶׁאֵין אַתֶּם
יוֹדְעִים הַמִּכְתָּבִים וְכֹחַ
25 אֱלֹהִים׃ כִּי כַּאֲשֶׁר יָקוּמוּ
הַמֵּתִים

15 *non dabimus ? 15 Qui ſciens*
verſutiam illorum, ait illis: Quid
16 *me tentatis ? afferte mihi dena-*
rium vt videam. 16 At illi at-
tulerunt ei. Et ait illis: Cuius
eſt imago hæc, & inſcriptio? Di-
17 *cunt ei: Cæſaris. 17 Reſpon-*
dens autem Jeſus dixit illis: Red-
dite igitur quæ ſunt Cæſaris, Cæ-
ſari: & quæ ſunt Dei, Deo. Et
18 *mirabantur ſuper eo. 18 Et ve-*
nerunt ad eum Sadducæi, qui di-
cunt reſurrectionem non eſſe: &
interrogabant eum dicentes:
19 *16 Magiſter, Moyſes nobis*
ſcripſit, vt ſi cuius frater mortuus
fuerit, & dimiſerit vxorem, &
filios non reliquerit, accipiat fra-
20 *ter eius vxorem ipſius, & reſuſci-*
tet ſemen fratri ſuo. 20 Septem
ergo fratres erant: & primus ac-
21 *cepit vxorem, & mortuus eſt non*
relicto ſemine. 21 Et ſecundus
22 *accepit eam, & mortuus eſt: &*
nec iſte reliquit ſemen. Et tertius
ſimiliter. 22 Et acceperunt eam
23 *ſimiliter ſeptem: & non reliqne-*
runt ſemen. Nouiſſima omnium
defuncta eſt & mulier. 23 In
reſurrectione ergo cùm reſurrexe-
24 *rint, cuius de his erit vxor ? ſeptem*
enim habuerunt eam vxorem.
24 Et reſpondens Jeſus, ait il-
lis: Nonne ideò erratis, non ſcien-
tes Scripturas, neque virtutem
25 *Dei ? 25 Cùm enim à mortuis re-*
ſur-

ſurrexerint ; neque nubent, neque nubentur, ſed ſunt ſicut Angeli in cælis. 26 De mortuis autem quòd reſurgant, non legiſtis in libro Moyſi, ſuper rubum quomodo dixerit illi Deus, inquiens: Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob?

27 Non eſt Deus mortuorum, ſed viuorum. Vos ergo multùm erratis.

28 Et acceſſit vnus de Scribis, qui audierat illos conquirentes, & videns quoniam benè illis reſponderit, interrogauit eum quod eſſet primum omnium mandatũ.

29 Jeſus autem reſpondit ei: Quia primum omnium mandatum eſt: Audi Iſraël, Dominus Deus tuus, Deus vnus eſt:

30 & diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc eſt primum mandatum.

31 Secundum autem ſimile eſt illi: Diliges proximum tuum tamquam teipſum. Maius horum aliud mandatum non eſt.

32 Et ait illi Scriba: Benè Magiſter, in veritate dixiſti, quia vnus eſt Deus, & non eſt alius præter eum. 33 Et vt diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: et diligere proximũ

tam-

המתים לא ינשאו ולא יקחו
נשים כי־אם יהיו כמלאכים
26 בשמים ׃ ועל־המתים שיקומו
לא קראתם בספר משה איך
דבר האלהים אליו בסנה
לאמור אנכי אלהי אברהם
ואלהי יצחק ואלהי יעקב ׃
27 איננו אלהי המתים כי־אם
להחיים על־כן אתם תועים
28 הרבה ׃ ויגש אחד מהסופרים
ששמע אותם שואלים וירא
כי טוב ענם וישאל לו מה היא
המצוה הראשונה מכל־
29 המצות ׃ ויענהו ישוע מכל־
המצות הראשונה היא שמע
ישראל יהוה אלהיך יהוה
30 אחד ׃ ואהבת את־יהוה
אלהיך בכל־לבבך ובכל־
נפשך ובכל־מחשבך ובכל־
מאודך זאת היא המצוה
31 הראשונה ׃ ושניה דומה לה
ואהבת לרעך כמוך ואין מצוה
32 גדולה מהן ׃ ויאמר לו הסופר
היטיב רב אמרת באמת כי
אחד הוא האלהים ואין עוד
33 מלבדו ׃ ולאהבו בכל־לבב
ובכל־מחשבה ובכל־נפש
ובכל־מאד. ולאהוב הרע

כמוהו

כמוהו גדול מכל־עולות
34 וזבחים ׃ וירא ישוע כי בחכמה
ענה ויאמר לו אינך רחוק
ממלכות האלהים ומאז לא
היו להם פנים לשאול לו ׃
35 ובענות ישוע אמר בלמדו
בהיכל איך סופרים אומרים
36 כי המשיח הוא מן־דוד ׃ כי
דוד אמר ברוח הקדוש נאם
יהוה לאדוני שב לימיני עד־
אשית אויביך הדום לרגליך ׃
37 אם־כן דוד קורא אותו אדון
ומאין הוא בנו ועם רב שמעו
38 לו ברצון ׃ ויאמר להם
בלמודו השמרו מהסופרים
החפצים ללכת במעיל ארוך
ולשמוע שאלות שלום
39 בשוק ׃ ולשבת במושבים
ראשונים בכנסיות וראשונות
מסבות במשתאות ׃
40 הבולעים בתי האלמנות
בסבות תפילות ארוכות
המה יקחו משפט ארוך יותר ׃
41 וישב ישוע ממול ארון ה
הצדקה וירא העם איך
משליכים בארון מעות
ועשירים רבים נתנו הרבה
42 דברים ׃ וכאשר באה אלמנה
אחת

tamquam seipsum, maius est om-
nibus holocautomatibus. & sacri-
ficijs. 34 Iesus autem videns
quòd sapienter respondisset, dixit
illi: Non es longe à regno Dei.
Et nemo iam audebat eum inter-
rogare. 35 Et respondens Iesus
dicebat, docens in templo: Quo-
modo dicunt Scribæ Christum fi-
lium esse Dauid? 36 Ipse enim
Dauid dicit in Spiritu sancto:
Dixit Dominus Domino meo, se-
de à dextris meis, donec ponam
inimicos tuos scabellum pedum
tuorum. 37 Ipse ergo Dauid
dicit eum Dominum, & vnde
est filius eius? Et multa turba
eum libenter audiuit. 38 Et di-
cebat eis in doctrina sua: Cauete
à Scribis, qui volunt in stolis am-
bulare, & salutari in foro, 39
& in primis Cathedris sedere in
Synagogis, & primos discubitus
in cœnis: 40 qui deuorant do-
mos viduarum sub obtentu proli-
xæ orationis: hi accipient proli-
xius iudicium.

41 Et sedens Iesus contra ga-
zophylacium, aspiciebat, quomodo
turba iactaret æs in gazophyla-
cium: & multi diuites iactabant
multa.
42 Cùm venisset autem vidua

vna

vna pauper, misit duo minuta, quod est quadrans. 43 & conuocans discipulos suos, ait illis: Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus misit, qui miserunt in gazophylacium.

44 Omnes enim ex eo, quod abundabat illis, miserunt: hæc verò de penuria sua omnia quæ habuit misit, totum victum suum.

אַחַת עֲנִיָּה הִשְׁלִיכָה שְׁתֵּי
פְּרוּטוֹת שֶׁהֵן רְבִיעַ ׃ וַיִּקְרָא 43
לְתַלְמִידָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם אָמֵן
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי הָאַלְמָנָה
הַזֹּאת הָעֲנִיָּה הִשְׁלִיכָה יוֹתֵר
מִכֻּלָּם שֶׁהִשְׁלִיכוּ לַאֲרוֹן
הַצְּדָקָה ׃ כִּי כֻלָּם הִשְׁלִיכוּ 44
מִיִּתְרָם וְזֹאת הָעֲנִיָּה הִשְׁלִיכָה
כָּל־אֲשֶׁר לָהּ מֵעֲנִיּוּתָהּ וְהִיא
כָּל־מִחְיָתָהּ ׃

CAP. XIII.

1 ET cùm egrederetur de templo, ait illi vnus ex discipulis suis: Magister, aspice quales lapides, & quales structuræ. 2 Et respondens Jesus, ait illi: Vides has omnes magnas ædificationes? Non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruatur.

3 Et cùm sederet in Monte oliuarum contra templum, interrogabant eum separatim Petrus, & Jacobus, & Joannes, & Andreas: 4 Dic nobis, quando ista fient? & quod signum erit, quando hæc omnia incipient consummari? 5 Et respondens Jesus cœpit dicere illis: Videte, ne quis vos seducat: 6 multi enim venient in no-

פ׳ יג׳

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָצָא מִן־הַהֵיכָל 1
וַיֹּאמֶר־לוֹ אֶחָד מִתַּלְמִידָיו רַב
הַבֵּט אֵיזֶה הָאֲבָנִים וְאֵיזֶה
הַבִּנְיָנִים ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לוֹ 2
הַאַתָּה רֹאֶה כָּל־הַבִּנְיָנִים
הַגְּדוֹלִים הָאֵלֶּה לֹא־תֵעָזֵב
אֶבֶן עַל־אֶבֶן שֶׁלֹּא־תִנָּתֵץ ׃
וּבְשִׁבְתּוֹ עַל־הַר הַזֵּיתִים מִנֶּגֶד 3
לַהֵיכָל שְׁאֵלֻהוּ בִּפְרָדָת כֵּיפָא
וְיַעֲקֹב וְיוֹחָנָן וְאַנְדְּרֵיעַ ׃ אֱמוֹר 4
לָנוּ מָתַי יִהְיוּ אֵלֶּה וּמָה אוֹת
תִּהְיֶה כַּאֲשֶׁר יַתְחִילוּ כָּל־אֵלֶּה
לִכְלוֹת ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיָּחֶל 5
לֵאמוֹר לָהֶם רְאוּ שֶׁלֹּא יַשִּׁיא
אֶתְכֶם אִישׁ ׃ כִּי רַבִּים יָבֹאוּ 6
בִּשְׁמִי

בשמי ויאמרו כי אני הוא
7 וישיאו לרבים ׃ וכי תשמעו
מלחמות ושמועות חמ
המלחמות אל־תיראו כי
צריך שיעשו אלה אבל עדיין
8 אין סוף ׃ כי יקום גוי נגד גוי
וממלכה נגד ממלכה ויהיו
רעשים במקומות ורעב ואלה
9 הם תחילת הכאבים ׃ השמרו
לעצמכם כי יתנו אתכם
בעדות ותוכו בכנתיות ולפני
שלטונים ולפני מלכים ת
10 תעמודו למעני לעדות להם ׃
ובכל־הגוים צריך בראשונה
11 להקרא הבשורה ׃ וכאשר
ינהגו אתכם וימסרו אתכם
אל־תאבו לחשוב קודם מה
שתדברו כי־אם מה שינתן
לכם בשעה ההיא זאת
תדברו כי־אין אתם מדברים
12 כי־אם רוח הקודש ׃ וימסור
אח את־אח למות ואב את־
בן ויקומו בנים על־יולדיהם
13 וימיתו אותם ׃ ותהיו שנואים
מכלם למען שמי ומי שעד־
14 הסוף יסבול יושע ׃ וכי תראו
שקוץ משומם העומד אשר
איננו ישר הקורא ישכיל אז
אשר

in nomine meo dicentes, quia ego sum: & multos seducent.

7 *Cùm audieritis autem bella, & opiniones bellorum, ne timueritis: oportet enim hæc fieri: sed nondum finis.*

8 *Exurget enim gens contra gentem, & regnũ super regnum, & erunt terræmotus per loca, & fames. Initium dolorum hæc.*

9 *Videte autem vosmetipsos. Tradent enim vos in Concilijs, in Synagogis vapulabitis, & ante Præsides, & Reges stabitis propter me, in testimonium illis.*

10 *Et in omnes gentes primùm oportet prædicari Euangelium.*

11 *Et cùm duxerint vos tradentes, nolite præcogitare quid loquamini: sed quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquimini: non enim vos estis loquentes, sed Spiritus sanctus.*

12 *Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & consurgent filij in parentes, & morte afficient eos.*

13 *Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem sustinuerit in finem, saluus erit.*

14 *Cùm autem videritis abominationẽ desolationis stantem, vbi nõ debet, qui legit intelligat: tunc*

qui

qui in Iudæa sunt, fugiant in montes: 15 *& qui super tectum, ne descendat in domum, nec introeat vt tollat quid de domo sua:*

16 *& qui in agro erit, non reuertatur retro tollere vestimentum suum.* 17 *Væ autem prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus.* 18 *Orate verò vt hyeme non fiant.*

19 *Erunt enim dies illi tribulationes tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ, quam condidit Deus vsque nunc, neque fient.*

20 *Et nisi breuiasset Dominus dies, non fuisset salua omnis caro. sed propter electos, quos elegit, breuiauit dies.*

21 *Et tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, ecce illic, ne credideritis.*

22 *Exurgent enim Pseudochristi, & Pseudoprophetæ, & dabunt signa, & portenta ad seducendos, si fieri potest, etiam electos.*

23 *Vos ergo videte: ecce prædixi vobis omnia.*

24 *Sed in illis diebus post tribulationem illam Sol contenebrabitur, & Luna non dabit splendorem suum:* 25 *& Stellæ cæli erunt decidentes, & virtutes, quæ in cælis sunt, mouebuntur.* 26 *Et tunc videbunt Filium hominis*

אֲשֶׁר בִּיהוּדָה יָנוּסוּ לֶהָרִים׃
15 וַאֲשֶׁר עַל־הַגַּג אַל־יֵרֵד אֶל־
הַבַּיִת וְאַל־יָבֹא לָשֵׂאת
מְאוּמָה מִבֵּיתוֹ׃ 16 וַאֲשֶׁר יִהְיֶה
בַּשָּׂדֶה אַל־יָשׁוּב לְאָחוֹר
17 לָשֵׂאת בִּגְדוֹ׃ וְאוֹי לַמְעֻבָּרִים
18 וְלַמְנִיקוֹת בַּיָּמִים הָהֵם׃ אֲבָל
הִתְפַּלְלוּ שֶׁלֹּא יִהְיוּ הַדְּבָרִים
19 הָאֵלֶּה בַּחוֹרֶף׃ כִּי בַיָּמִים הָהֵם
תִּהְיֶנָה צָרוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁלֹּא
הָיוּ מִתְּחִלַּת הַבְּרִיאָה שֶׁבָּרָא
אֱלֹהִים עַד־עַתָּה וְלֹא תִהְיֶנָה׃
20 וְלוּלֵי קִצֵּר הָאָדוֹן הַיָּמִים לֹא
נוֹשַׁע כָּל־בָּשָׂר כִּי לְמַעַן
הַבְּחִירִים שֶׁבָּחַר קִצֵּר הַיָּמִים׃
21 וְאָז אִם אִישׁ יֹאמַר לָכֶם הִנֵּה
זֶה הוּא הַמָּשִׁיחַ הִנֵּה הוּא
22 שָׁמָּה אַל־תַּאֲמִינוּ׃ כִּי יָקוּמוּ
מְשִׁיחֵי הַשֶּׁקֶר וּנְבִיאֵי שֶׁקֶר
וְיִתְּנוּ אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים
לְהַשִּׂיא גַּם־לַבְּחִירִים אִם־
23 אֶפְשָׁר׃ לָכֵן רְאוּ הִנֵּה
אָמַרְתִּי לָכֶם לִפְנֵי הַכֹּל׃
24 כִּי בַיָּמִים הָהֵם אַחֲרֵי הַצָּרָה
הַהִיא הַשֶּׁמֶשׁ יֶחְשַׁךְ וְיָרֵחַ לֹא
25 יִתֵּן נָגְהוֹ׃ וְכוֹכְבֵי שָׁמַיִם יִהְיוּ
נוֹפְלִים וְכֹחוֹת שֶׁבַּשָּׁמַיִם
26 יִמּוֹטוּ׃ וְאָז יִרְאוּ בֶן־הָאָדָם

בא בעננים בכח רב וכבוד ׃
27 ואז ישלח מלאכיו ויקבוץ
בחיריו מארבע רוחות מקצה
הארץ עד־קצה השמים ׃
28 ומתאנה למדו המשל בעת
שליחה סעיפה וצמחו עליה
אתם יודעים כי קרב הקיץ ׃
29 גם־כן אתם בראותכם
שיהיו אלה הדברים דעו כי
30 קרוב לפתח ׃ אמן אני אומר
לכם כי לא־יעבור דור הזה
עד־אשר יהיו כל־אלה ׃
31 השמים והארץ יעברו ודברי
32 לא־יעברו ׃ מן־היום ההוא
ומהשעה ההיא אין שום איש
יודע וגם־המלאכים בשמים
33 וגם הבן בלתי האב ׃ ראו
שקדו והתפללו כי־אינכם
יודעים הזמן באיזה עת יהיה ׃
34 כאשר איש שנסע למרחוק
ויעזוב ביתו ויתן לעבדיו מ
ממשלה לכל־המעשה ויצו
35 לשוער לשקוד ׃ לכן שקדו
כי אינכם יודעים אמתי יבא
הארון לבית אם בחצי הלילה
ואם בקרוא התרנגול אם
36 בבקר ׃ פן כשיבא פתאום לא
ימצא אתכם ישנים ׃

ומה

venientem in nubibus cum virtute multa, & gloria. 27 *Et tunc mittet Angelos ſuos, & congregabit electos ſuos à quatuor ventis, à ſummo terræ vſque ad ſummum cæli.* 28 *A ficu autem diſcite parabolam. Cùm iam ramus eius tener fuerit, & nata fuerint folia, cognoſcitis quia in proximo ſit æſtas.* 28 *ſic & vos cùm videritis hæc fieri, ſcitote quòd in proximo ſit in oſtijs.* 30 *Amen dico vobis, quoniam non tranſibit generatio hæc, donec omnia iſta fiant.*

31 *Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt.*

32 *De die autem illo, vel hora nemo ſcit, neque Angeli in cælo, neque Filius, niſi Pater.*

33 *Videte, vigilate, & orate: neſcitis enim quando tempus ſit.*

34 *Sicut homo qui peregrè profectus, reliquit domum ſuam, & dedit ſeruis ſuis poteſtatem cuiuſque operis, & ianitori præcepit, vt vigilet.* 35 *Vigilate ergo, (neſcitis enim quando Dominus domus veniat: ſerò, an media nocte, an galli cantu, an manè)*

36 *ne cùm venerit repente, inueniat vos dormientes.*

Quòd

37 *Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate.*

ומה שאני אומר לכם אני 37
אומר לכלם שקדו׃

CAP. XIV.

1 E*Rat autem Pascha & Azyma post biduum: & quærebant summi Sacerdotes, & Scribæ, quomodo eum dolo tenerent, & occiderent. 2 Dicebant autem: Non in die festo, ne fortè tumultus fieret in populo.*
3 Et cùm esset Bethaniæ in domo Simonis leprosi, & recumberet: venit mulier habens alabastrum vnguenti nardi spicati pretiosi, & fracto alabastro, effudit super caput eius.

4 Erant autem quidam indigne ferentes intra semetipsos, & dicentes: Vt quid perditio ista vnguenti facta est? 5 Poterat enim vnguentum istud vænundari plus quàm trecentis denarijs, & dari pauperibus. Et fremebant in eam. 6 Jesus autem dixit: Sinite eam, quid illi molesti estis? Bonum opus operata est in me.
7 semper enim pauperes habetis vobiscum: & cùm volueritis, potestis illis benefacere: me autem non semper habetis: 8 Quod habuit hæc, fecit: præuenit vnge-

פ׳ יד׳

ויהי אחרי יומים פסח 1
ומצות ויבקשו ראשי הכהנים
והסופרים איך יאחזו אותו
במרמה ויהרגוהו׃ ואמרו לא 2
ביום החג פן יעשה שאון בעם׃
וכאשר היה הוא בבית־עניה 3
בבית שמעון המצורע ומסב
באה אשה שהיה לה אסוך
מאבן טוב לבן של־שמן
שבלת נרדים יקר ותשבור
האסוך ותשפוך על־ראשו׃
והיו מהאנשים שקצפו בנפשם 4
לאמור למה נאבד השמן
הזה׃ כי יוכל להמכר השמן 5
הזה במחיר יותר משלש
מאות דינר ולהנתן לעניים
ויגערו נגדה׃ ויאמר ישוע 6
הניחוה למה תלאוה מעשה
טוב עשתה בי׃ כי בכל־עת 7
יהיו לכם עניים וכאשר תרצו
תוכלו להטיב להם ואני לא
בכל־עת אהיה עמכם׃ וזאת 8
עשתה מה שהיה בידה קדמה
למשוח

למשוח גופי לקבר : אמן אני
אומר לכם כל——מקום
שתקרא זאת הבשורה בכל-
העולם ושעשתה זאת יספר
בזכרונה : וילך יהודה איש-
קריותה אחד משנים עשר
אל ראשי הכהנים למסור
אותו אליהם : וכשמעם
שמחו וידרו לו לתת לו הכסף
ויבקש איך ימסור אותו בעת
מכן : וביום הראשון מהמצות
בזבחם הפסח אמרו לו
התלמידים אנא תחפוץ
שנלך להכין לך לאכול
הפסח : וישלח שנים
מתלמידיו ויאמר להם לכו
לעיר ויפגוש בכם איש סובל
כד מים לכו אחריו : ובמקום
שיבא אמרו לאדון הבית כי
הרב אומר איה מלוני ואיה
אוכל הפסח עם תלמידי :
והוא יראה לכם עליה גדולה
מוצעת ושמה תכינו לנו :
וילכו התלמידיו ויבאו לעיר
וימצאו כאשר אמר להם
ויכינו הפסח : ובהיות ערב
ויבא עם השנים עשר : ובסבם
בשולחן ובאכלם אמר ישוע
אמן

vngere corpus meum in sepultu-
ram. 9 Amen dico vobis: Vbi-
cumque prædicatum fuerit Euan-
gelium istud in vniuerso mundo,
& quod fecit hæc, narrabitur in
10 *memoriam eius. 10 Et Judas*
Iscariotes vnus de duodecim abijt
ad summos Sacerdotes, vt prode-
ret eum illis. 11 Qui audientes
11 *gauisi sunt: & promiserunt ei pe-*
cuniam se daturos. Et quærebat
quomodò illum opportunè trade-
ret. 12 Et primò die Azymorũ
12 *quando Pascha immolabant, di-*
cunt ei discipuli: Quò vis eamus,
& paremus tibi vt manduces Pa-
scha?
13 Et mittit duos ex discipulis
13 *suis, & dicit eis: Ite in ciuitatem:*
& occurret vobis homo lagenam
aquæ baiulans, sequimini eum:
14 & quocumque introierit,
14 *dicite domino domus, quia Ma-*
gister dicit: Vbi est refectio mea,
vbi Pascha cum discipulis meis
manducem?
15 Et ipse vobis demonstrabit
15 *cœnaculum grande, stratum: &*
& illic parate nobis.
16 Et abierunt discipuli eius,
16 *& venerunt in ciuitatem: & in-*
uenerunt sicut dixerat illis, & pa-
rauerunt Pascha. 17 Vespere
17 *autem facto, venit cum duodecim.*
18 *18 Et discumbentibus eis, &*
manducantibus, ait JESVS:
Amen

Amen dico vobis, quia vnus ex
vobis tradet me, qui manducat
mecum. 19 *At illi cœperunt*
contriſtari, & dicere ei ſingula-
tim: Numquid ego?
20 *Qui ait illis: Vnus ex duo-*
decim, qui intingit mecum ma-
num in catino.
21 *Et Filius quidem hominis*
vadit ſicut ſcriptum eſt de eo: væ
autem homini illi, per quem Fi-
lius hominis tradetur. bonum
erat ei, ſi non eſſet natus homo il-
le. 22 *Et manducantibus illis,*
accepit Jeſus panem: & benedi-
cens fregit, & dedit eis, & ait:
Sumite, hoc eſt corpus meum.
23 *Et accepto calice, gratias a-*
gens dedit eis: & biberunt ex illo
omnes. 24 *Et ait illis: Hic eſt*
ſanguis meus noui teſtamenti, qui
pro multis effundetur.
25 *Amen dico vobis, quia iam*
non bibam de hoc genimine vitis
vſque in diem illum, cùm illud bi-
bam nouum in regno Dei.

26 *Et hymno dicto exierunt in*
Montem oliuarum
27 *Et ait eis JESVS: Omnes*
ſcandalizabimini in me in nocte
iſta: quia ſcriptum eſt: Percutiam
Paſtorem, & diſpergentur oues.
28 *Sed poſtquam reſurrexero,*
præcedam vos in Galilæam.
29 *Petrus autem ait illi: Et ſi*
omnes

אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי אֶחָד
מִכֶּם הָאוֹכֵל עִמִּי יִמְסוֹר אוֹתִי׃
19 וְהֵם הִתְחִילוּ לְהֵעָצֵב וְלֵאמוֹר
לוֹ כָּל־אֶחָד לְבַדּוֹ הַאִם אֲנִי׃
20 וְהוּא אָמַר לָהֶם אֶחָד מֵהַשְּׁנֵים
עָשָׂר הַטּוֹבֵל יָד עִמִּי בַּקְּעָרָה׃
21 וּבֶן־הָאָדָם יֵלֵךְ כַּאֲשֶׁר נִכְתַּב
עָלָיו אַךְ אוֹי לָאוֹתוֹ הָאִישׁ
שֶׁבִּגְלָלוֹ יִמָּסֵר בֶּן־הָאָדָם טוֹב
הָיָה לוֹ שֶׁלֹּא הָיָה נוֹלָד הָאִישׁ
22 הַהוּא׃ וּבְאָכְלָם לָקַח יֵשׁוּעַ
הַלֶּחֶם וַיְבָרֵךְ וַיְבַצַּע וַיִּתֵּן לָהֶם
23 וְאָמַר קְחוּ זֶה הוּא גוּפִי׃ וַיִּקַּח
הַכּוֹס וַיְבָרֵךְ וַיִּתֵּן לָהֶם וַיִּשְׁתּוּ
24 כֻּלָּם מִמֶּנּוּ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם זֶה
הוּא דָמִי מִבְּרִית חֲדָשָׁה
25 שֶׁיִּשָּׁפֵךְ בְּעַד רַבִּים׃ אָמֵן אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם כִּי מֵעַתָּה לֹא
אֶשְׁתֶּה מִפְּרִי הַגֶּפֶן עַד הַיּוֹם
הַהוּא אֲשֶׁר אֶשְׁתֶּה אוֹתוֹ
חָדָשׁ בְּמַלְכוּת הָאֱלֹהִים׃
26 וְאַחַר שֶׁאָמְרוּ הַתְּהִלָּה יָצְאוּ
27 לְהַר הַזֵּיתִים׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם
יֵשׁוּעַ כֻּלְּכֶם תִּכָּשְׁלוּ בִּי בַּזֶּה
הַלַּיְלָה כִּי נִכְתַּב § אַכֶּה הָרוֹעֶה
28 וּתְפוּצֶינָה הַצֹּאן׃ וְאַחֲרֵי קוּמִי
מִן הַמֵּתִים אַקְדִּים אֶתְכֶם
29 גָּלִילָה׃ וְאָמַר לוֹ כֵּיפָא וְאִם
כֻּלָּם

ז׳ א׳
זכריה יג׳
§ ז׳

כלם יכשלו בך אבל אני לא ׃
30 ויאמר לו ישוע אמן אני אומר
לך כי אתה היום בזה הלילה
בטרם יקרא התרנגול שני
פעמים שלשה פעמים
31 תכחישני ׃ והוא עוד אמר
ואם אהיה נצרך למות עמך
יחד לא־אכחשך וכזה גם־
32 כן אמרו כלם ׃ ויבאו לטירת
הנקראת גיא־שמנים ויאמר
לתלמידיו שבו בזה עד־
33 שאתפלל ׃ ויקח לכיפא
וליעקב וליוחנן עמו ויחל
34 לחרוד ולקצור נפשו ׃ ויאמר
להם נעצבה נפשי עד־מות
35 עמדו פה ושקדו ׃ וכלכת
מעט נפל ארצה ויפלל כדי
שאם יוכל להיות תעבור
36 השעה ממנו ׃ ואמר אב כל־
תוכל העבר כוס זה ממני אך
לא יהיה כרצוני כי־אם
37 כרצונך ׃ ויבא וימצאם ישנים
ויאמר לכיפא שמעון האתה
ישן ולא יכולת לשקוד שעה
38 אחת ׃ שקדו והתפללו שלא
תבאו לידי נסיון כי הרוח
39 נכונה והבשר חלושה ׃ ועוד
הלך ויתפלל כאשר כבה
התפלל

omnes scandalizati fuerint in te: sed non ego: 30 Et ait illi Jesus: Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, priusquàm gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus.

31 At ille ampliùs loquebatur: Et si oportuerit me simul commori tibi, non te negabo: Similiter autem & omnes dicebant.

32 Et veniunt in prædium, cui nomen Gethsemani. Et ait discipulis suis: Sedete hìc donec orem.

33 Et assumit Petrum, & Jacobum, & Joannem secum: & cœpit pauere, & tædere.

34 Et ait illis: Tristis est anima mea vsque ad mortem: sustinete hìc, & vigilate.

35 Et cùm processisset paululum, procidit super terram: & orabat, vt si fieri posset, transiret ab eo hora: 36 & dixit: Abba pater, omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc à me, sed non quod ego volo, sed quod tu.

37 Et venit, & inuenit eos dormientes Et ait Petro: Simon, dormis? non potuisti vna hora vigilare?

38 Vigilate, & orate vt non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro verò infirma. 39 Et iterùm abiens orauit eundem sermo-

sermonem, dicens: 40 *Et re-*
uersus, denuò inuenit eos dor-
mientes, (erant enim oculi eorum
grauati) & ignorabant quid re-
sponderent ei. 41 *Et venit ter-*
tiò, & ait illis: Dormite iam, &
requiescite. Sufficit: venit hora:
ecce Filius hominis tradetur in
manus peccatorum. 42 *Surgite,*
eamus, ecce qui me tradet, prope
est. 43 *Et adbuc eo loquente,*
venit Judas Iscariotes vnus de
duodecim, & cum eo turba multa
cum gladijs, & lignis, à summis
Sacerdotibus, & Scribis, & Se-
nioribus.

44 *Dederat autem traditor si-*
gnum eis, dicens: Quemcumque
osculatus fuero, ipse est, tenete
eum, & ducite cautè.
45 *Et cùm venisset, statim*
accedens ad eum, ait: Aue Rab-
bi: & osculatus est eum.
46 *At illi manus iniecerunt in*
eum, & tenuerunt eum.
47 *Vnus autem quidam de*
circumstantibus educens gladium,
percussit seruum summi Sacerdo-
tis: & amputauit illi auriculam.
48 *Et respondens Jesus, ait il-*
lis: Tamquam ad latronem exi-
stis cum gladijs, & lignis compre-
hendere me? 49 *quotidiè eram*
apud vos in templo docens, & non
me tenuistis. Sed vt impleantur

Scri-

40 הִתְפַּלֵּל לֵאמוֹר ׃ וַיָּשָׁב
וּמֵחָדָשׁ מְצָאָם יְשֵׁנִים כִּי
עֵינֵיהֶם כְּבֵדוֹת וְלֹא יָדְעוּ מָה
41 יַעֲנוּהוּ ׃ וַיָּבֹא שְׁלִישִׁית וַיֹּאמֶר
לָהֶם שְׁנוּ עַתָּה וְנוּחוּ רַב בָּאָה
הַשָּׁעָה הִנֵּה בֶּן־הָאָדָם יִמָּסֵר
42 בִּידֵי חַטָּאִים ׃ קוּמוּ נֵלֵךְ הִנֵּה
מִי שֶׁיִּמְסוֹר אוֹתִי הוּא קָרוֹב ׃
43 וְעוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר בָּא יְהוּדָה אִישׁ־
קְרִיוֹתָה אֶחָד מֵהַשְּׁנֵים עָשָׂר
וְעִמּוֹ עַם רַב בְּחַרְבוֹת וּבְ
וּבְמַקְלוֹת מֵאֵת־רָאשֵׁי
הַכֹּהֲנִים וּמֵאֵת־הַסּוֹפְרִים
44 וְהַזְּקֵנִים ׃ וַיִּתֵּן הַמּוֹסֵר אוֹתוֹ
אוֹת לָהֶם לֵאמוֹר לְאִישׁ
שֶׁאֶשַּׁק אוֹתוֹ זֶה הוּא תִּפְשׂוּהוּ
45 וַהֲבִיאוּהוּ בִּזְרִיזוּת ׃ וְכַאֲשֶׁר
בָּא נָגַשׁ פִּתְאוֹם אֵלָיו לֵאמוֹר
46 שָׁלוֹם לְךָ רַבִּי וַיִּשָּׁקֵהוּ ׃ וְהֵם
שָׁלְחוּ בוֹ יָדַיִם וַיִּתְפְּשׂוּ אוֹתוֹ ׃
47 וְאֶחָד מֵהָעוֹמְדִים סְבִיבָיו הֵרִיק
חַרְבּוֹ וַיַּכֶּה לְעֶבֶד שֶׁל־הַכֹּהֵן
48 הַגָּדוֹל וַיִּכְרוֹת אָזְנוֹ ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ
וַיֹּאמֶר לָהֶם כְּמוֹ אֶל־פָּרִיץ
יְצָאתֶם בַּחֲרָבוֹת וּבְמַקְלוֹת
49 לִלְכּוֹד אוֹתִי ׃ יוֹם וָיוֹם הָיִיתִי
אֶצְלְכֶם מְלַמֵּד בְּהֵיכָל וְלֹא
לְכַדְתֶּם אוֹתִי אֲבָל לְהִמָּלֵא
הַכְּתוּבִים ׃

50 הכתובים : אז תלמידיו
51 עזבוהו וברחו כלם: ונער אחד
לבוש סדין על־בשרו הלך
52 אחריו ויאחזו אותו : והוא
השליך הסדין ויברח ערום
53 מפניהם : ויביאו את ישוע
אל־הכהן הגדול ויועדו כל־
הכהנים והסופרים והזקנים :
54 וילך כיפא אחריו מרחוק עד־
תוך חצר הכהן הגדול וישב
עם המשרתים אצל האש
55 ויתחמם : וראשי הכהנים
וכל־העדה דורשים עדות על־
ישוע לחיב אותו למות ולא
56 מצאו : כי הרבה העדו עליו
עדות שקר ועדותיהם אינן
57 שוות : ויקומו אנשים ויעידו
58 עליו עדות שקר לאמור : כי
אנחנו שמענו אותו אומר
אתוץ ההיכל הזה העשוי
בידים ואבנה אחר שלא יהיה
עשוי בידים בשלשה ימים :
59 ועדותם איננה שוה : ויקם
60 הכהן הגדול בתוכם וישאל
אל־ישוע לאמור אין אתה
עונה מאומה לדברים שאלו
61 מעדים עליך : והוא שתק
ולא ענה מאומה ועוד שאלו
הכהן

Scripturæ. 50 Tunc discipuli
eius relinquentes eum, omnes fu-
gerunt. 51 Adolescens autem
quidam sequebatur eum amictus
sindone super nudo: & tenuerunt
eum. 52 At ille reiecta sindone,
nudus profugit ab eis. 53 Et
adduxerunt Jesum ad summum
Sacerdotem: & conuenerunt om-
nes Sacerdotes, & Scribæ, & Se-
niores. 54 Petrus autem à lon-
ge secutus est eum vsque intro in
atrium summi Sacerdotis: & se-
debat cum ministris ad ignem, &
calefaciebat se. 55 Summi verò
Sacerdotes, & omne concilium
quærebant aduersus Jesum testi-
monium, vt eum morti traderent,
nec inueniebant. 56 Multi
enim testimonium falsum dice-
bant aduersus eum: & conueni-
entia testimonia non erant.
57 Et quidam surgentes, fal-
sum testimonium ferebant adver-
sus eum, dicentes: 58 Quoniam
nos audiuimus eum dicentem:
Ego dissoluam templum hoc manu
factum, & per triduum aliud non
manu factum ædificabo. 59 Et
non erat conueniens testimonium
illorum. 60 Et exurgens sum-
mus Sacerdos in medium, interro-
gauit Jesum, dicens: Non respon-
des quidquam ad ea, quæ tibi obij-
ciuntur ab his? 61 Ille autē ta-
cebat, & nihil respondit. Rursum

sum-

summus Sacerdos interrogabat eum, & dixit ei: Tu es Christus Filius Dei benedicti?

62 Jesus autem dixit illi: Ego sum: & videbitis Filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem cum nubibus cæli.

63 Summus autem Sacerdos scindens vestimenta sua, ait: Quid adhuc desideramus testes?

64 Audistis blasphemiam: quid vobis videtur? Qui omnes condemnauerunt eum esse reum mortis. *65 Et cœperunt quidam conspuere eum, & velare faciem eius, & colaphis eum cædere, & dicere ei. Prophetiza: & ministri alapis eum cædebant.*

66 Et cùm esset Petrus in atrio deorsum, venit vna ex ancillis summi Sacerdotis· 67 & cum vidisset Petrum calefacientem se, aspiciens illum, ait: Et tu cum Jesu Nazareno eras.

68 At ille negauit, dicens: Neque scio, neque noui quid dicas. Et exijt foras ante atrium, & gallus cantauit.

69 Rursus autem cùm vidisset illum ancilla, cœpit dicere circumstantibus: Quia hic ex illis est.

70 At ille iterum negauit. Et post pusillum rursus qui astabant, dicebant Petro:

הכהן הגדול ואמר לו האתה
משיח בן־האלהים ברוך הוא׃
62 ויאמר לו ישוע אני הוא
ותראו את־בן־האדם יושב
בימין כח האלהים ובא בעבי
63 השמים׃ ויקרע הכהן הגדול
בגדיו ויאמר למה נחפוץ עוד
64 לעדים׃ שמעתם הגדופה
מה נראה לכם וכלם הרשיעו
אותו להיות חיב למות׃
65 ויחילו מאנשים לרוק בפניו
ולכפות פניו ולהכותו בכפים
על־לחיו ולאמור לו הנבא
והמשרתים הכוהו על־לחיו׃
66 ובהיות כיפא בחצר למטה
באה אחת משפחות הכהן
67 הגדול׃ וכאשר ראתה את־
כיפא מתחמם והביטה אליו
אמרה גם אתה היית עם
68 ישוע הנוצרי׃ והוא כחש
לאמור איני יודע ומכיר מה
את אומרת ויצא לחוץ לפני
69 החצר ויקרא התרנגול׃ ועוד
כאשר ראתה אותו השפחה
התחילה לומר לעומדים
70 סביב כי הוא מהם׃ והוא עוד
כחש ואחר מעט עוד
העומדים שם אמרו לכיפא

אָמְנָם אַתָּה מֵהֶם כִּי גַם
71 גָּלִילִי אַתָּה ׃ וְהוּא הֵחֵל
לְהַחֲרִם וְלִשְׁבֹּעַ כִּי אֵינִי יוֹדֵעַ
אֶת־הָאִישׁ הַזֶּה אֲשֶׁר אַתֶּם
72 אוֹמְרִים ׃ וּמִיָּד קָרָא עוֹד
הַתַּרְנְגוֹל וַיִּזְכּוֹר כֵּיפָא הַדָּבָר
שֶׁאָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ בְּטֶרֶם יִקְרָא
הַתַּרְנְגוֹל שְׁנֵי פְעָמִים שְׁלֹשָׁה
פְעָמִים תְּכַחֲשֵׁנִי וַיָּחֶל
לִבְכּוֹת ׃

Verè ex illis es: nam & Galilæus es.

71 *Ille autem cœpit anathematizare, & iurare: Quia nescio hominem istum, quem dicitis.*

72 *Et statim gallus iterùm cantauit. Et recordatus est Petrus verbi, quod dixerat ei Jesus: Priùs quàm gallus cantet bis, ter me negabis. Et cœpit flere.*

פ׳ טו׳

CAP. XV.

1 וּמִיָּד בַּבֹּקֶר נוֹעֲצוּ רָאשֵׁי
הַכֹּהֲנִים עִם הַזְּקֵנִים וְהַסּוֹפְרִים
וְכָל־הָעֵדָה וַיַּאַסְרוּ אֶת־יֵשׁוּעַ
וַיְנַהֲגוּהוּ וַיִּתְּנוּ לְפִילָטוֹס ׃
2 וַיִּשְׁאַל לוֹ פִּילָטוֹס הַאַתָּה
מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים וַיַּעַן הוּא וַיֹּאמֶר
3 לוֹ אַתָּה אוֹמֵר ׃ וַיַּלְשִׁינוּהוּ
רָאשֵׁי הַכֹּהֲנִים בִּדְבָרִים רַבִּים ׃
4 וּפִילָטוֹס עוֹד שְׁאָלוֹ לֵאמוֹר
הַאֵין אַתָּה עוֹנֶה מְאוּמָה
רְאֵה כַּמָּה דְבָרִים הֵם
5 מַלְשִׁינִים אוֹתְךָ ׃ וְיֵשׁוּעַ עוֹד
לֹא עָנָה דָבָר עַד־כִּי תָמַה
6 פִּילָטוֹס ׃ וַיְהִי מִנְהָג בְּיוֹם הֶחָג
לְהַתִּיר לָהֶם אֶחָד מִן־
הָאֲסוּרִים,

1 *ET confestim, mane consilium facientes summi Sacerdotes cum Senioribus, & Scribis, & vniuerso concilio, vincientes Jesum, duxerunt, & tradiderunt Pilato.* 2 *Et interrogauit eum Pilatus: Tu es Rex Judæorum? At ille respondens, ait illi: Tu dicis.* 3 *Et accusabant eum summi Sacerdotes in multis.* 4 *Pilatus autem rursum interrogauit eum, dicens. Non respondes quidquam? vide in quantis te accusant.*

5 *Jesus autem ampliùs nihil respondit, ita vt miraretur Pilatus.*

6 *Per diem autem festum solebat dimittere illis vnum ex*

vin-

vinctis, quemcunque petiissent.
7 *Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum seditiosis erat vinctus, qui in seditione fecerat homicidium.* 8 *Et cùm ascendisset turba, cœpit rogare, sicut semper faciebat illis.*
9 *Pilatus autem respondit eis, & dixit: Vultis dimittam vobis Regem Iudæorum?*
10 *Sciebat enim quòd per inuidiam tradidissent eum summi Sacerdotes.*
11 *Pontifices autem concitauerunt turbam, vt magis Barabbam dimitteret eis.*
12 *Pilatus autem iterùm respondens, ait illis: Quid ergo vultis faciam Regi Iudæorum?*
13 *At illi iterum clamauerunt: Crucifige eum.*
14 *Pilatus verò dicebat illis: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant: Crucifige eum.*
15 *Pilatus autem volens populo satisfacere, dimisit illis Barabbam, & tradidit Iesum flagellis cæsum, vt crucifigeretur.*
16 *Milites autem duxerunt eum in atrium prætorij, & conuocant totam cohortem,* 17 *& induunt eum purpura, & imponunt ei plectentes spineam coronam.* 18 *Et cœperunt salutare eum: Aue Rex Iudæorum.*
19 *Et percutiebant caput eius*

7 הָאֲסוּרִים שֶׁהֵם יִשְׁאֲלוּ ׃ וַיְהִי
אִישׁ וּשְׁמוֹ בַּר־אַבָּא אָסוּר עִם
הָאֲנָשִׁים הַמַּסִּיתִים אֲשֶׁר
8 בְּשָׁאוֹן עָשָׂה הֲרִיגָה ׃ וּבַעֲלוֹת
הָעָם הִתְחִיל לִשְׁאוֹל כְּמוֹ
9 שֶׁתָּמִיד עָשָׂה לָהֶם ׃ וַיַּעַן
פִּילָטוֹס לָהֶם וַיֹּאמַר הַאַתֶּם
חֲפֵצִים שֶׁאֲשַׁלַּח לָכֶם מֶלֶךְ
10 הַיְּהוּדִים ׃ כִּי־יָדַע שֶׁבְּקִנְאָה
מְסָרוּהוּ רָאשֵׁי הַכֹּהֲנִים ׃
11 וְהַכֹּהֲנִים הַגְּדוֹלִים הֵסִיתוּ
הָעָם לְהַתִּיר לָהֶם לְבַר־אַבָּא
12 יוֹתֵר מֵאוֹתוֹ ׃ וְעוֹד עָנָה
פִּילָטוֹס וַיֹּאמֶר לָהֶם אִם כֵּן מָה
תִּרְצוּ שֶׁאֶעֱשֶׂה לְמֶלֶךְ היה
13 הַיְּהוּדִים ׃ וְהֵם עוֹד צָעֲקוּ תְּלֵה
14 אוֹתוֹ ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם פִּילָטוֹס
וּמָה רָעָה עָשָׂה וְהֵם יוֹתֵר צָעֲקוּ
15 תְּלֵה אוֹתוֹ ׃ וַיִּרְצֶה פִּילָטוֹס
לַעֲשׂוֹת רְצוֹן הָעָם וַיְשַׁלַּח לָהֶם
לְבַר־אַבָּא וַיִּתֵּן אֶת־יֵשׁוּעַ
מוּכֶּה בַּשּׁוֹטִים לְהִתָּלוֹת ׃
16 וְהַפָּרִיצִים הֵבִיאוּ אוֹתוֹ לַחֲצַר
בֵּית דִּין וַיִּקְבְּצוּ כָּל־הַגְּדוּד ׃
17 וְהִלְבִּישׁוּ אֹתוֹ אַרְגָּמָן וַיְגַדְּלוּ
עֲטֶרֶת קוֹצִים וַיָּשִׂימוּ עָלָיו ׃
18 וַיָּחֵלּוּ לְבָרְכוֹ שָׁלוֹם לְךָ מֶלֶךְ
19 הַיְּהוּדִים ׃ וַיַּכּוּ אֶת־רֹאשׁוֹ

בקנה וירקו בו ויכרעו על־
20 ברכיהם וישתחוו לו ׃ ואחר
שצחקוהו הפשיטוהו הארגמן
וילבישוהו בגדיו ויוציאוהו
21 להתלותו ׃ ויאנסו איש שהיה
עובר ושמו שמעון קוריני הבא
מה־הכפר אב אלקשנדרוס
ורופוס לשאת את—
22 עץ־תליתו ׃ ויביאו אותו
למקום גולגולתא ופירוש
23 מקום גולגולת ׃ ויתנו
לו לשתות יין מור ולא קבל ׃
24 ויתלו אותו ויחלקו בגדיו
ויפילו גורל עליהם מה־
25 שאחד ואחד יקח מהם ׃ ותהי
26 שעה שלישית ויתלוהו ׃ והיה
מכתב סבתו מלך היהוד
27 היהודים ׃ ויתלו עמו שני
גזלנים אחד לימינו ואחד
28 משמאלו ׃ וימלא הכתוב
האומר ואת־פשעים נמנה ׃
29 והעוברים גדפוהו ויניעו
ראשיהם ואומרים ההא אתה
הנותק את־היכל האלהים
30 ובשלשה ימים תבנהו ׃ הושיע
את־עצמך ורד מן־התליה ׃
31 וגם כן ראשי הכהנים צחקו
והיו אומרים עם הסופרים
איש

arundine: & conspuebant eum. & ponentes genua, adorabant eū. 20 Et postquam illuserunt ei, exuerunt illum purpura, & induerunt eum vestimentis suis: & educunt illum vt crucifigerent eum. 21 Et angariauerunt prætereuntem quempiam, Simonem Cyrenæum venientem de villa, patrem Alexandri, & Rufi, vt tolleret crucem eius. 22 Et perducunt illum in Golgotha locum: quod est interpretatum Caluariæ locus. 23 Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: & non accepit. 24 Et crucifigentes eum, diuiserunt vestimenta eius, mittentes sortem super eis, quis quid tolleret. 25 Erat autem hora tertia: & crucifixerunt eum. 26 Et erat titulus causæ eius inscriptus: REX JVDAEORVM. 27 Et cum eo crucifigunt duos latrones: vnum à dextris, & alium à sinistris eius. 28 Et impleta est scriptura, quæ dicit: Et cum iniquis reputatus est. 29 Et prætereuntes blasphemabant eum, mouentes capita sua, & dicentes: Vah qui destruis templum Dei, & in tribus diebus reædificas: 30 saluum fac temetipsum descendens de cruce. 31 Similiter & summi Sacerdotes illudentes, ad alterutrum cum Scribis dicebant:

Alios

Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere.
32 *Christus Rex Israël descendat nunc de Cruce, vt videamus, & credamus. Et qui cum eo crucifixi erant, conuitiabantur ei.*
33 *Et facta hora sexta, tenebræ factæ sunt per totam terram vsq; in horam nonam.*
34 *Et hora nona exclamauit Jesus voce magna, dicens: Eloi, Eloi, lamma sabacthani? quod est interpretatum: Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me?*
35 *Et quidam de circumstantibus audientes, dicebant: Ecce Eliam vocat.* 36 *Currens autem vnus, & implens spongiam aceto, circumponensque calamo, potum dabat ei, dicens: Sinite, videamus si veniat Elias ad deponendum eum.* 37 *Jesus autem emissa voce magna expirauit.*
38 *Et velum templi scissum est in duo, à summo vsque deorsum.*
39 *Videns autem Centurio, qui ex aduerso stabat, quia sic clamans expirasset; ait: Verè hic homo Filius Dei erat.*
40 *Erant autem & mulieres de longè aspicientes: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Jacobi minoris, & Joseph mater, & Salome:* 41 *& cùm esset in Galilæa, sequebantur eum,*

אִישׁ לְרֵעֵהוּ אֶת־־אֲחֵרִים
הוֹשִׁיעַ וְאֶת־־עַצְמוֹ לֹא יוּכַל
32 לְהוֹשִׁיעַ׃ מָשִׁיחַ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
יֵרֵד עַתָּה מִן־־הָעֵץ־הַתְּלִיָּה
לְמַעַן נִרְאֶה וְנַאֲמִין וְהַנִּתְלִים
33 עִמּוֹ חֵרְפוּ אוֹתוֹ׃ וּבִהְיוֹת שָׁעָה
שִׁשִּׁית הָיָה חוֹשֶׁךְ עַל־־כָּל־
הָאָרֶץ עַד־־שָׁעָה תְּשִׁיעִית׃
34 וּבְשָׁעָה הַתְּשִׁיעִית צָעַק יֵשׁוּעַ
בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמוֹר אֱלֹהִי
אֱלֹהִי לָמָּה שְׁבַקְתָּנִי וּפֵרוּשׁוֹ
אֵלִי אֵלִי לָמָּה עֲזַבְתָּנִי׃
35 וּמֵאֲנָשִׁים הָעוֹמְדִים כְּשָׁמְעָם
אָמְרוּ הִנֵּה לְאֵלִיָּה הוּא קוֹרֵא׃
36 וַיָּרָץ אֶחָד וַיְמַלֵּא סְפוֹג בָּחוֹמֶץ
וַיָּשֶׂם בְּקָנֶה לְהַשְׁקוֹתוֹ לֵאמוֹר
הָנִיחוּ נִרְאֶה אִם יָבֹא אֵלִיָּה
37 לְהוֹרִידוֹ׃ וְישׁוּעַ קָרָא בְּקוֹל
38 גָּדוֹל וַיִּגְוַע׃ וּפָרוֹכֶת הַהֵיכָל
נִקְרַע לִשְׁנַיִם מִמַּעְלָה עַד־־
39 מַטָּה׃ וַיַּרְא שַׂר הַמְּאָה
שֶׁעָמַד מִנֶּגֶד כִּי כֵּן קָרָא וַיִּגְוַע
אָמַר אָמְנָם הָאִישׁ הַזֶּה הָיָה
40 בֶּן־הָאֱלֹהִים׃ וַתִּהְיֶינָה גַם נָשִׁים
מֵרָחוֹק רוֹאוֹת וּבָהֶן הָיְתָה
מִרְיָם מִגְדָּלָנִית וּמִרְיָם אֵם
יַעֲקֹב הַצָּעִיר וְאֵם יוֹסֵף וְשׁ
41 וְשְׁלוֹמִית׃ וְכִי הָיָה בְּגָלִיל הָיוּ
הוֹלְכוֹת

הולכות אחריו ומשרתות
אותו ואחרות רבות שעלו
42 אתו יחד לירושלים ׃ ובהיות
כבר ערב כי היתה ערובת
43 שהיא לפני השבת ׃ ויבא יוסף
מהרמה נכבד שר־עשרה
אשר הוא גם מקוה אל
מלכות האלהים ויבא בעזות
פנים אל־פילאטוס וישאל
44 גוף ישוע ׃ ויתמה פילאטוס
שכבר גוע ויקרא לשר המאת
45 וישאלהו אם כבר מת ׃ וידע
משר המאה ויתן את־הגוף
46 ליוסף ׃ ויקנה יוסף סדין
ויורידהו ויכרך אותו בסדין
וישימו בקבר הנכרת בסלע
ויגל אבן על־פתח הקבר ׃
47 ומרים מגדלנית ומרים אם־
יוסף היו רואות איפא הושם ׃

eum, & ministrabant ei, & aliæ multæ, quæ simul cum eo ascenderant Ierosolymam.

42 *Et cùm iam serò esset factum (quia erat parasceue, quod est ante Sabbatum)* 43 *venit Ioseph ab Arimathæa nobilis Decurio, qui & ipse erat expectans regnum Dei, & audacter introiuit ad Pilatum, & petijt corpus IESV.*

44 *Pilatus autem mirabatur si iam obijsset. Et accersito Centurione, interrogauit eum si iam mortuus esset.* 45 *Et cùm cognouisset à Centurione, donauit corpus Ioseph.* 46 *Ioseph autem mercatus sindonem, & deponens eum inuoluit sindone, & posuit eum in monumento, quod erat excisum de petra, & aduoluit lapidem ad ostium monumenti.*

47 *Maria autem Magdalene, & Maria Ioseph aspiciebant vbi poneretur.*

פ׳ יו׳

1 ויהי אחר שעבר השבת קנו
מרים מגדלנית ומרים מיעקב
ושלומית בשמים למשוח
2 לישוע בבאן ׃ מיד אור השחר
באחד בשבת באו לקבר אחר
זרוח

CAP. XVI.

1 *ET cùm transisset Sabbatum, Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata vt venientes vngerent Iesum.*

2 *Et valdè mane vna Sabbatorum, veniunt ad monumentum,*

orto

orto iam Sole. 3 *Et dicebant ad inuicem. Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti?*

4 *Et respicientes viderunt reuolutum lapidem. Erat quippè magnus valdè.* 5 *Et introëuntes in monumentum viderunt iuuenem sedentem in dextris, coopertum stola candida, & obstupuerunt.* 6 *Qui dicit illis: Nolite expauescere: Jesum quæritis Nazarenum, crucifixum: surrexit, non est hìc, ecce locus vbi posuerunt eum.*

7 *Sed ite, dicite discipulis eius, & Petro, quia præcedit vos in Galilæam: ibi eum videbitis, sicut dixit vobis.*

8 *At illæ exeuntes, fugerunt de monumento: inuaserat enim eas tremor & pauor: & nemini quidquam dixerunt: timebant enim.* 9 *Surgens autem mane, prima Sabbati, apparuit primò Mariæ Magdalene, de qua eiecerat septem dæmonia.*

10 *Illa vadens, nuntiauit his, qui cum eo fuerant, lugentibus, & flentibus.*

11 *Et illi audientes, quia viueret, & visus esset ab ea, non crediderunt.* 12 *Post hæc autem duobus ex his ambulantibus ostensus est in alia effigie, euntibus in villam:*

& illi

זְרוֹחַ הַשֶּׁמֶשׁ ׃ וַתֹּאמַרְנָה אַחַת 3
לְרֵעוּתָהּ מִי יָגֵל לָנוּ הָאֶבֶן
מִפֶּתַח הַקֶּבֶר ׃ וְכַאֲשֶׁר הִבִּיטוּ 4
רָאוּ נִגְלַל הָאֶבֶן וְהָיְתָה
גְדוֹלָה מְאֹד ׃ וּבְבֹאָן אֶל— 5
הַקֶּבֶר רָאוּ בָחוּר יוֹשֵׁב לְצַד
יָמִין לָבוּשׁ כְּנֶד לָבָן וְתָּמֵהוּ ׃
וְהוּא אָמַר לָהֶן אַל־הֶחֱרַדְנָה 6
אַתֵּן מְבַקְשׁוֹת אֶת——יֵשׁוּעַ
הַנּוֹצְרִי הַתָּלוּי קָם מִבֵּין
הַמֵּתִים אֵינֶנּוּ פֹה הִנֵּה הַמָּקוֹם
שֶׁשָּׂמוּ אוֹתוֹ ׃ אַךְ לֵכְנָה 7
אֱמוֹרְנָה לְתַלְמִידָיו וּלְכֵיפָא
כִּיהוֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם לְגָלִיל שָׁם
תִּרְאוּ אוֹתוֹ כַּאֲשֶׁר אָמַר לָכֶם ׃
וַתֵּצֶאנָה וַתִּבְרַחְנָה מֵהַקֶּבֶר כִּי 8
אֲחָזָתָן רְעָדָה וּפַחַד וְלֹא אָמְרוּ
דָבָר לְשׁוּם אָדָם כִּי יָרְאוּ ׃
וּבְקוּמוֹ בַּבֹּקֶר בְּאֶחָד בַּשַּׁבָּת 9
נִרְאָה בָרִאשׁוֹנָה לְמִרְיָם
מִגְדָּלָנִית שֶׁגֵּרַשׁ מִמֶּנָּה שִׁבְעָה
שֵׁדִים ׃ וְהִיא הָלְכָה וַתַּגִּיד 10
לַאֲשֶׁר הָיוּ עִמּוֹ וְהֵם אוֹבְלִים
וּבוֹכִים ׃ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמְעוּ 11
כִּי חָיָה וְנִרְאָה מִמֶּנָּה לֹא
הֶאֱמִינוּ ׃ וְאַחַר דְּבָרִים הָאֵלֶּה 12
נִרְאָה בְצוּרָה אַחֶרֶת לִשְׁנַיִם
מֵהֶם הוֹלְכִים בְּלֶכְתָּם לַכְּפָר ׃
וְהֵם

13 וְהֵם הָלְכוּ וַיַּגִּידוּ לַאֲחֵרִים וְלֹא
14 הֶאֱמִינוּ לָהֶם ׃ וּבָאַחֲרוֹנָה נִרְאָה
לְאַחַד עָשָׂר בִּמְסִבּוֹתָם וְחֵרֵף
עַל־חֶסְרוֹן אֱמוּנָתָם וְעַל־
קְשִׁי לְבָבָם שֶׁלֹּא הֶאֱמִינוּ לָהֶם
שֶׁרָאוּ כִּי קָם מִבֵּין הַמֵּתִים ׃
15 וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ לְכָל־הָעוֹלָם
כֻּלּוֹ וְקִרְאוּ הַבְּשׂוֹרָה לְכָל־
16 בְּרִיאָה ׃ וַאֲשֶׁר יַאֲמִין וְיִטָּבֵל
יִוָּשֵׁעַ וַאֲשֶׁר לֹא יַאֲמִין יַרְשִׁיעַ ׃
17 וְאֵלֶּה הָאוֹתוֹת תִּהְיֶינָה
לַמַּאֲמִינִים בִּשְׁמִי יְגָרְשׁוּ הַשֵּׁדִים
וִידַבְּרוּ בִּלְשׁוֹנוֹת חֲדָשׁוֹת ׃
18 וְיִשְׂאוּ נְחָשִׁים וְאִם יִשְׁתּוּ סַם
הַמָּוֶת לֹא יַזִּיקֵם וְעַל־חוֹלִים
יָשִׂימוּ יְדֵיהֶם וְיִרְפָּאוּם ׃
19 וְהָאָדוֹן יֵשׁוּעַ אַחֲרֵי דַבֵּר
אֲלֵיהֶם נַעֲלָה לַשָּׁמַיִם וַיֵּשֶׁב
20 לִימִין הָאֱלֹהִים ׃ וְהֵם נָסְעוּ
וַיִּקְרְאוּ בְּכָל־מָקוֹם וַיהוָה פָּעַל
עִמָּם וְהֶחֱזִיק הַדָּבָר בְּאוֹתוֹת
שֶׁנִּהְיוּ ׃

13 & illi euntes nuntiauerunt cæteris: nec illis crediderunt.

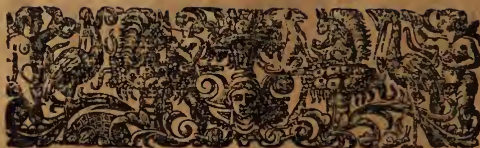
14 Nouissimè recumbentibus illis vndecim apparuit: & exprobrauit incredulitatem eorum, & duritiam cordis: quia ijs, qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt.

15 Et dixit eis: Euntes in mundum vniuersum prædicate Euangelium omni creaturæ.

16 Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.

17 Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo dæmonia eijcient: linguis loquentur nouis: 18 & serpentes tollent: & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super ægros manus imponent, & benè habebunt. 19 Et Dominus quidem Jesus, postquam locutus est eis, assumptus est in cælum, & sedet à dextris Dei. 20 Illi autem profecti prædicauerunt vbique Domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis.

בשורה הקדושה מישוע המשיח כפי לוקה׃

SANCTVM IESV CHRISTI
EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

C A P. I.

1 QVONIAM qui-
dē multi conati sunt
ordinare narratio-
nem, quæ in nobis completæ sunt, 2
rerum: 2 sicut tradiderunt no-
bis, qui ab initio ipsi viderunt, &
ministri fuerunt sermonis: 3 vi- 3
Aa sum

פ׳ א׳

מֵאַחַר שֶׁכְּבָר אֲשֶׁר הִכְרִיחוּ
רַבִּים לַעֲרוֹךְ סִפּוּר הַדְּבָרִים
2 שֶׁנִּתְקַיְּמוּ בָּנוּ׃ כַּאֲשֶׁר מָסְרוּ
לָנוּ אוֹתָם אֲשֶׁר רָאוּ מֵרֵאשִׁית
3 וְהָיוּ מְשָׁרְתֵי הַדִּבּוּר׃ נִרְאָה
נַם־

גַּם-לִי אַחַר שֶׁהֵבַנְתִּי בִּזְרִיזוּת
כָּל—הַדְּבָרִים מֵרֵאשִׁית
לִכְתּוֹב לְךָ בְּחֶדֶר תְּאוֹפִילוֹס
4 טוֹב מְאֹד ׃ לְמַעַן תֵּדַע אֱמֶת
5 מֵהַדְּבָרִים שֶׁלֻּמַּדְתָּ ׃ בִּימֵי
הוֹרוֹדוֹס מֶלֶךְ יְהוּדָה הָיָה כֹּהֵן
אֶחָד וּשְׁמוֹ זְכַרְיָהוּ מִמִּשְׁמֶרֶת
אֲבִיָּה וְאִשְׁתּוֹ מִבְּנוֹת אַהֲרֹן
6 וּשְׁמָהּ אֱלִישֶׁבַע ׃ וַיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם
צַדִּיקִים לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַיֵּלְכוּ
בְּכָל־מִצְוֹת וְחֻקּוֹת יְהוָה בְּלִי
7 תְלוּנָה ׃ וּבֵן אֵין לָהֶם כִּי־
אֱלִישֶׁבַע הָיְתָה עֲקָרָה וַיָּבֹאוּ
8 שְׁנֵיהֶם בַּיָּמִים ׃ וַיְהִי כְּכַהֵן
בְּחֶדֶר מִשְׁמַרְתּוֹ לִפְנֵי האלה
9 הָאֱלֹהִים ׃ כְּמִנְהַג הַכְּהֻנָּה יָצָא
לוֹ מֵהַגּוֹרָל לָשׂוּם הַקְּטֹרֶת
10 בְּבֹאוֹ בְּהֵיכַל יְהוָה ׃ וְכָל־רוֹב
הָעָם הָיָה מִתְפַּלֵּל בַּחוּץ
11 בִּשְׁעַת הַקְּטֹרֶת ׃ וְנִרְאָה לוֹ
מַלְאַךְ יְהוָה עוֹמֵד מִימִין מִזְבַּח
12 הַקְּטֹרֶת ׃ וַיִּבָּהֵל זְכַרְיָה
בִּרְאוֹתוֹ וַתִּפֹּל עָלָיו יִרְאָה ׃
13 וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ אֵלָיו אַל־
תִּירְאָה זְכַרְיָה כִּי תְחִנָּתְךָ
נִשְׁמְעָה וְאִשְׁתְּךָ אֱלִישֶׁבַע
תֵּלֵד לְךָ בֵּן וְתִקְרָא שְׁמוֹ
14 יוֹחָנָן ׃ וְהָיָה לְךָ שִׂמְחָה וָגִיל
וּכְלֵדָתוֹ

sum est & mihi, assecuto omnia
à principio diligenter, ex ordine
tibi scribere, optime Theophile,
4 vt cognoscas eorum verbo-
rum, de quibus eruditus es, veri-
tatem. 5 Fuit in diebus Hero-
dis, Regis Iudææ Sacerdos quidam
nomine Zacharias de vice Abia,
& vxor illius de filiabus Aaron,
& nomen eius Elisabeth.
6 Erant autem iusti ambo an-
te Deum, incedentes in omnibus
mandatis, & iustificationibus
Domini sine querela, 7 & non
erat illis filius eò quòd esset Elisa-
beth sterilis, & ambo processis-
sent in diebus suis.
8 Factum est autem, cùm sa-
cerdotio fungeretur in ordine vi-
cis suæ ante Deum, 9 secundùm
consuetudinem sacerdotij, sorte
exijt vt incensum poneret, in-
gressus in templum Domini:
10 & omnis multitudo populi
erat orans foris hora incensi.
11 Apparuit autem illi Ange-
lus Domini, stans à dextris Alta-
ris incensi. 12 Et Zacharias
turbatus est videns, & timor ir-
ruit super eum. 13 Ait autem
ad illum Angelus: Ne timeas
Zacharia, quoniam exaudita
est deprecatio tua, & vxor tua
Elisabeth pariet tibi filium, &
vocabis nomen eius Ioannē: 14
& erit gaudium tibi, & exultatio,
& mul-

& multi in natiuitate eius gaude-
bunt: 15 *erit enim magnus co-*
ram Domino: & vinum, & si-
ceram non bibet, & Spiritu san-
cto replebitur adhuc ex vtero ma-
tris suæ: 16 *& multos filiorum*
Israël conuertet ad Dominum
Deum ipsorum: 17 *& ipse præ-*
cedet ante illum in spiritu, &
virtute Eliæ. vt conuertat cor-
da patrum in filios, & incredulos
ad prudentiam iustorum, parare
Domino plebem perfectam.
18 *Et dixit Zacharias ad An-*
gelum: Vndè hoc sciam? ego enim
sum senex, & vxor mea processit
in diebus suis. 19 *Et respon-*
dens Angelus dixit ei: Ego sum
Gabriël, qui asto ante Deum:
& missus sum loqui ad te, & hæc
tibi euangelizare. 20 *Et ecce*
eris tacens, & non poteris loqui
vsque in diem, quo hæc fiant, pro
eo quòd non credidisti verbis meis,
quæ implebuntur tempore suo.
21 *Et erat plebs expectans Za-*
chariam: & mirabantur quòd
tardaret ipse in templo. 22 *E-*
gressus autem non poterat loqui
ad illos; & cognouerunt quòd vi-
sionem vidisset in templo. Et
ipse erat innuens illis, & perman-
sit mutus. 23 *Et factum est, vt*
impleti sunt dies officij eius abijt
in domum suam. 24 *post*
hos autem dies concepit Elisabeth.

15 וּבְלֵדָתוֹ רַבִּים יִשְׂמָחוּ׃ כִּי
יִהְיֶה גָדוֹל לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וְיַיִן
וְשֵׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה וּבְרוּחַ ה
הַקָּדוֹשׁ יִמָּלֵא עוֹדֶנּוּ בְּבֶטֶן
16 אִמּוֹ׃ וְרַבִּים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
יָשִׁיב אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם׃
17 וְהוּא יֵלֵךְ לְפָנָיו בְּרוּחַ וּבְכֹחַ
אֵלִיָּהוּ לְהָשִׁיב לֵב אָבוֹת עַל־
בָּנִים וְחַסְרֵי הָאֱמוּנָה לִתְבוּנַת
הַצַּדִּיקִים לְהָכִין לַיהוָה עָם
18 תָּמִים׃ וַיֹּאמֶר זְכַרְיָה לַמַּלְאָךְ
מֵאַיִן אֵדַע זֹאת כִּי אֲנִי זָקֵן
19 וְאִשְׁתִּי בָּאָה בַּיָּמִים׃ וַיַּעַן
הַמַּלְאָךְ וַיֹּאמֶר לוֹ אֲנִי גַבְרִיאֵל
הַמִּתְיַצֵּב לִפְנֵי הָאֱלֹהִים
וְנִשְׁלַחְתִּי לְדַבֵּר אֵלֶיךָ וּלְבַשֵּׂר
20 לְךָ אֵלֶּה׃ וְהִנֵּה תִּהְיֶה אִלֵּם
וְלֹא תוּכַל לְדַבֵּר עַד־הַיּוֹם
שֶׁיֵּעָשׂוּ אֵלֶּה יַעַן לֹא־הֶאֱמַנְתָּ
21 לִדְבָרַי וְיִמָּלְאוּ בְּעִתָּם׃ וַיְהִי
הָעָם מְקַוִּים לִזְכַרְיָה וַיִּתְמְהוּ
שֶׁהוּא מְאַחֵר בַּהֵיכָל׃
22 וּבְצֵאתוֹ לֹא יוּכַל לְדַבֵּר
אֲלֵיהֶם וַיֵּדְעוּ כִּי־רָאָה חָזוֹן
בַּהֵיכָל וְהוּא קֹרֵץ לָהֶם וְנִשְׁאַר
23 אִלֵּם׃ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר מָלְאוּ יְמֵי
24 מִשְׁמַרְתּוֹ הָלַךְ לְבֵיתוֹ׃ וְאַחַר
הַיָּמִים הָאֵלֶּה וַתַּהַר אֱלִישֶׁבַע

אִשְׁתּוֹ וַתִּתְחַבֵּא עַצְמָהּ בַּחֲמִשָּׁה
חֳדָשִׁים לֵאמוֹר׃ כִּי כֵן עָשָׂה 25
יְהֹוָה לִי בַּיָּמִים שֶׁבָּהֶם רָאָה
לְהָסִיר חֶרְפָּתִי בֵּין־הָאֲנָשִׁים׃
וּבַחֹדֶשׁ הַשִּׁשִּׁי נִשְׁלַח הַמַּלְאָךְ 26
גַּבְרִיאֵל מֵאֵת־הָאֱלֹהִים לָעִיר
מֵהַגָּלִיל וּשְׁמָהּ נְצָרֶת׃ אֶל־ 27
בְּתוּלָה מְאֹרָשָׂה לְאִישׁ וּשְׁמוֹ
יוֹסֵף מִבֵּית דָּוִד וְשֵׁם־הַבְּתוּלָה
מִרְיָם׃ וַיָּבֹא הַמַּלְאָךְ אֵלֶיהָ 28
וַיֹּאמַר שָׁלוֹם לָךְ מְלֵאַת
חֵן יְהֹוָה עִמָּךְ מְבוֹרֶכֶת אַתְּ
בֵּין־הַנָּשִׁים׃ וַיְהִי כְּשָׁמְעָהּ 29
וַתִּבָּהֵל בִּדְבָרוֹ וַתַּחְשׁוֹב מָה־
הִיא הַבְּרָכָה הַזֹּאת׃ וַיֹּאמֶר 30
לָהּ הַמַּלְאָךְ אַל־תִּירְאִי מִרְיָם
כִּי־מָצָאת חֵן לִפְנֵי יְהֹוָה׃ הִנֵּה 31
תַּהֲרִי בַּבֶּטֶן וְתֵלְדִי בֵּן וְתִקְרָאִי
שְׁמוֹ יֵשׁוּעַ׃ זֶה יִהְיֶה גָדוֹל וּבֶן 32
עֶלְיוֹן יִקָּרֵא וְיִתֶּן־לוֹ יְהֹוָה
אֱלֹהִים כִּסֵּא דָוִד אָבִיו וְיִמְלוֹךְ
בְּבֵית־יַעֲקֹב לְעוֹלָם׃ וְלֹא יִהְיֶה 33
סוֹף לְמַלְכוּתוֹ׃ וַתֹּאמֶר מִרְיָם 34
לַמַּלְאָךְ אֵיךְ־תִּהְיֶה זֹאת כִּי
אֵינֶנִּי יוֹדַעַת אִישׁ׃ וַיַּעַן 35
הַמַּלְאָךְ וַיֹּאמֶר לָהּ רוּחַ
הַקּוֹדֶשׁ יָבֹא עָלַיִךְ וְכֹחַ עֶלְיוֹן
יַאֲצוֹל עָלַיִךְ וְעַל־כֵּן מַה
שֶׁיּוּלַד

uxor eius, & occultabat se mensibus quinque, dicens: 25 *Quia sic fecit mihi Dominus in diebus, quibus respexit auferre opprobrium meum inter homines.*

26 *In mense autem sexto, missus est Angelus Gabriël à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth,* 27 *ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph, de domo Dauid, & nomen Virginis Maria.* 28 *Et ingressus Angelus ad eam dixit: Aue gratia plena: Dominus tecum: Benedicta tu in mulieribus.*

29 *Quæ cùm audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset ista salutatio.*

30 *Et ait Angelus ei: Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum:* 31 *ecce concipies in vtero, & paries Filium, & vocabis nomen eius JESVM.* 32 *hic erit magnus, & Filius Altissimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus sedem Dauid patris eius: & regnabit in domo Jacob in æternum,* 33 *& regni eius non erit finis.*

34 *Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?*

35 *Et respondens Angelus dixit ei: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideòque & quod*

nasce-

nascetur ex te Sanctum, vocabi-
tur Filius Dei. 36 *Et ecce*
Elisabeth cognata tua, & ipsa
concepit filium in senectute sua;
& hic mensis sextus est illi, quæ
vocatur sterilis: 37 *quia non*
erit impossibile apud Deum omne
verbum. 38 *Dixit autem Ma-*
ria: Ecce Ancilla Domini, fiat
mihi secundùm verbum tuum. Et
discessit ab illa Angelus. 39 *E-*
xurgens autem Maria in diebus
illis abijt in montana cum festina-
tione, in ciuitatem Juda:
40 *Et intrauit in domum Za-*
chariæ, & salutauit Elisabeth.
41 *Et factum est, vt audiuit*
salutationem Mariæ Elisabeth,
exultauit infans in vtero eius: &
repleta est Spiritu sancto Elisa-
beth: 42 *& exclamauit voce*
magna, & dixit: Benedicta tu in-
ter mulieres; & benedictus fru-
ctus ventris tui. 43 *Et vnde*
hoc mihi vt veniat mater Domi-
ni mei ad me? 44 *Ecce enim*
vt facta est vox salutationis tuæ
in auribus meis, exultauit in gau-
dio infans in vtero meo. 45 *&*
beata, quæ credidisti; quoniam
perficientur ea, quæ dicta sunt ti-
bi à Domino. 46 *Et ait Ma-*
ria:
Magnificat anima mea Do-
minum; 47 *& exultauit spiri-*
tus meus in Deo salutari meo.

Quia

שיולד ממך קדוש יקרא בן־
האלהים ׃ והנה אלישבע 36
מרעתך גם־היא הרה לזקוניה
והחדש הזה ששי־לה שהיתה
נקראת עקרה ׃ כי לא־יפלא 37
מיהוה כל־דבר ׃ ותאמר 38
מרים הנה שפחת יהוה יהיה־
לי כדברך ויסר המלאך
מאצלה ׃ ותקם מרים בימים 39
ההם ותעל אל־ההרים
בחפזה בעיר יהודה ׃ ותבא 40
לבית־זכריה ותברך את־
אלישבע ׃ ויהי כאשר שמעה 41
אלישבע ברכת מרים וירקד
העול בבטנה ותמלא אליש
אלישבע רוח הקודש ׃ ותזעק 42
בקול גדול ותאמר ברוכה
את בין־הנשים וברוך פרי
בטנך ׃ ומאין־לי זאת לבא 43
אם־אדוני אלי ׃ כי־הנה 44
בהיות קול ברכתך באזני
וירקוד העול בגילה בבטני ׃
ואשריך שהאמנת כי־ישלמו 45
הדברים האמורים לך מיהוה ׃
ותאמר מרים 46
מגדילה נפשי את־יהוה ׃
ותגל רוחי באלהי ישעי ׃ 47

כי

כי פנה אל־ענות אמתו כי־
הנה מזה שכל־הדורות יאמרו
לי מאשרת׃
כי־עשה לי גדולות אשר
הוא יכול וקדוש שמו׃
וחסדו מדור לדור ליראיו׃
עשה כח בזרועו ויפץ גאים
במחשבת לבם׃
והוריד גבורים מכסאם
וירם ענוים׃
לרעבים מלא טובות
ולעשירים שלח ריקים׃
לקח ישראל נערו זכר
חסדו׃
כמו־שדבר לאבותינו
לאברהם ולזרעו לעולם׃
ותשב מרים עמה כשלשת
חדשים ותשב לביתה׃
ולאלישבע נמלאה עתה
ללדת ותלד בן׃ וישמעו
שכניה וקרוביה כי־הגדיל
יהוה את־חסדו עמה וישמחו
אתה׃ ויהי ביום השמיני ויבאו
למול הילד ויקראו לו בשם־
אביו זכריה׃ ותען אמו ותאמר
לא כי־אם יקרא יוחנן׃
ויאמרו לה כי־

לא

48 *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.*

49 *Quia fecit mihi magna qui potens est: & sanctum nomen eius.*

50 *Et misericordia eius à progenie in progenies timentibus eũ.*

51 *Fecit potentiam in brachio suo: dispersit superbos mente cordis sui.*

52 *Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.*

53 *Esurientes impleuit bonis: & diuites dimisit inanes.*

54 *Suscepit Israël puerum suũ, recordatus misericordiæ suæ.*

55 *Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham, & semini eius in sæcula.*

56 *Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus: & reuersa est in domum suam.*

57 *Elisabeth autem impletum est tempus pariendi, & peperit filium.* 58 *Et audierunt vicini, & cognati eius quia magnificauit Dominus misericordiam suam cum illa, & congratulabantur ei.*

59 *Et factum est in die octauo, venerunt circumcidere puerum, & vocabant eum nomine patris sui Zachariam.* 60 *Et respondens mater eius, dixit: Nequaquam, sed vocabitur Joannes:*

61 *Et dixerunt ad illam: Quia*

nemo

nemo est in cognatione tua, qui
vocetur hoc nomine: 62 *In-*
nuebant autem patri eius, quem
vellet vocari eum.
63 *Et postulans pugillarem*
scripsit, dicens: Joannes est no-
men eius. Et mirati sunt vni-
uersi. 64 *Apertum est autem*
illicò os eius, & lingua eius, &
loquebatur benedicens Deum.
65 *Et factus est timor super om-*
nes vicinos eorum: & super om-
nia montana Judææ diuulgaban-
tur omnia verba hæc: 66 *& po-*
suerunt omnes, qui audierant in
corde suo, dicentes: Quis, putas,
puer iste erit? Etenim manus
Domini erat cum illo. 67 *Et*
Zacharias pater eius repletus est
Spiritu sancto: & prophetauit,
dicens:
68 *Benedictus Dominus Deus*
Israël, quia visitauit, & fecit re-
demptionem plebis suæ.
69 *Et erexit cornu salutis no-*
bis: in domo Dauid pueri sui.
70 *Sicut locutus est per os san-*
ctorum, qui à seculo sunt Prophe-
tarum eius:
71 *Salutē ex inimicis nostris, et*
de manu omniū, qui oderunt nos:
72 *Ad faciendā misericordiam*
cum patribus nostris: & memora-
ri testamenti sui sancti.
73 *Jusiurandum, quod iurauit*
ad Abraham patrem nostrum, da-
turum se nobis.

לֹא יֶשׁ־אִישׁ בְּמִשְׁפַּחְתֶּךָ
62 שֶׁנִּקְרָא בְּשֵׁם זֶה׃ וַיִּקְרְצוּ
לְאָבִיו בְּאֵיזֶה שֵׁם יִרְצֶה
63 שֶׁיִּקָּרֵא׃ וַיִּשְׁאַל קֶסֶת וַיִּכְתּוֹב
לֵאמוֹר יוֹחָנָן שְׁמוֹ וַיִּתְמְהוּ
64 כֻּלָּם׃ וַיִּפָּתַח מִיָּד פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ
וַיְדַבֵּר מְבָרֵךְ אֶת־הָאֱלֹהִים׃
65 וַתְּהִי יִרְאָה עַל כָּל־שְׁכֵנֵיהֶם
וְעַל כָּל־הָרֵי יְהוּדָה הָיְתָה
הוֹלֶכֶת שְׁמוּעַת כָּל־דְּבָרִים
66 הָאֵלֶּה׃ וַיָּשִׂימוּ כָּל־שֶׁשָּׁמְעוּ
בְּלִבָּם לֵאמוֹר מִי אַתָּה חוֹשֵׁב
יִהְיֶה זֶה הַיֶּלֶד כִּי יַד־יְהוָה הָיְתָה
67 עִמּוֹ׃ וַיִּמָּלֵא זְכַרְיָה אָבִיו בְּרוּחַ
הַקּוֹדֶשׁ וַיִּנָּבֵא לֵאמוֹר׃
68 בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
כִּי פָּקַד וְעָשָׂה פְּדוּת לְעַמּוֹ׃
69 וַיָּרֶם לָנוּ קֶרֶן יְשׁוּעָה בְּבֵית דָּוִד
נַעֲרוֹ׃
70 כְּמוֹ־שֶׁדִּבֶּר עַל פִּי־נְבִיאָיו
הַקְּדוֹשִׁים שֶׁמֵּעוֹלָם הָיוּ׃
71 הַיְשׁוּעָה מֵאוֹיְבֵינוּ וּמִיַּד כָּל־
אֲשֶׁר שְׂנֵאוּנוּ׃
72 לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם־אֲבוֹתֵינוּ
וְלִזְכּוֹר בְּרִיתוֹ הַקְּדוֹשָׁה׃
73 הַשְּׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּע לְאַבְרָהָם
אָבִינוּ לָתֶת־לָנוּ׃

74 כְּדֵי שֶׁבְּלִי פַּחַד נַעֲבוֹד אוֹתוֹ
מִיַּד אוֹיְבֵינוּ אָנוּ נְצוּלִים׃
75 בִּקְדוּשָׁה וּבִצְדָקָה לְפָנָיו
כָּל־יָמֵינוּ׃
76 וְאַתָּה הַיֶּלֶד נְבִיא עֶלְיוֹן
תִּקָּרֵא כִּי־תֵלֵךְ לִפְנֵי יְהוָה
לְפַנּוֹת דְּרָכָיו׃
77 לָתֵת יְדִיעַת הַיְשׁוּעָה לְעַמּוֹ
לִסְלִיחַת חַטֹּאתֵיהֶם׃
78 בְּרַחֲמֵי חֶסֶד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבָּהֶם
פְּקָדָנוּ מִזְרָח מִמָּרוֹם׃
79 לְהָאִיר לְיוֹשְׁבֵי חוֹשֶׁךְ
וְצַלְמָוֶת וּלְיַשֵּׁר רַגְלֵינוּ בְּדֶרֶךְ
הַשָּׁלוֹם׃
80 וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַיֶּחֱזַק בְּרוּחַ
וַיְהִי בַּמִּדְבָּרִים עַד־יוֹם
הֵרָאוֹתוֹ לְיִשְׂרָאֵל׃

פ׳ ב

1 וַיְהִי בַּיָּמִים הָהֵם וַיֵּצֵא דָּת
מֵהַקֵּיסָר אֲגוּשְׁטוֹ שֶׁיִּכָּתֵב כָּל־
2 הָעוֹלָם׃ וְהַכְּתָב הַזֶּה הָרִאשׁוֹן
נַעֲשָׂה מִקּוֹרִינוּס נְצִיב אֲרָם׃
3 וַיֵּלְכוּ כָל־אֶחָד לְהִכָּתֵב
4 לְעִירוֹ׃ וַיַּעַל גַּם־יוֹסֵף
מֵהַגָּלִיל מֵעִיר נְצֶרֶת לִיהוּדָה
לְעִיר דָּוִד וּשְׁמָהּ בֵּית־לֶחֶם

יַעַן

74 *Vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi.*

75 *In sanctitate, & iustitia coram ipso, omnibus diebus nostris.*

76 *Et tu puer, Propheta Altissimi vocaberis: praeibis enim ante faciem Domini parare vias eius:*

77 *Ad dandam scientiam salutis plebi eius: in remissionem peccatorum eorum:*

78 *Per viscera misericordiae Dei nostri: in quibus visitauit nos oriens ex alto:*

79 *Illuminare his, qui in tenebris, & in vmbra mortis sedent: ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.*

80 *Puer autem crescebat, & confortabatur spiritu: & erat in desertis vsque in diem ostensionis suae ad Israël.*

CAP. II.

1 F*Actum est autem in diebus
illis, exijt edictum à Caesare Augusto, vt describeretur
vniuersus orbis.* 2 *Haec descriptio prima, facta est à Praeside Syriae Cyrino:* 3 *& ibant omnes
vt profiterentur singuli in suam
ciuitatem.* 4 *Ascendit autem &
Joseph à Galilaea de ciuitate Nazareth in Judaeam in ciuitatem
Dauid, quae vocatur Bethlehem:*

eo

*eo quòd esset de domo, & familia
Dauid, 5 vt profiteretur cum
Maria desponsata sibi vxore
prægnante.*
6 *Factum est autem, cùm essent
ibi, impleti sunt dies vt pareret.*
7 *Et peperit Filium suum primogenitum, & pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in præsepio: quia non erat eis locus in
diuersorio: 8 Et pastores erant
in regione eadem vigilantes, &
custodientes vigilias noctis super
gregem suum.*
9 *Et ecce Angelus Domini stetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulsit illos, & timuerunt timore magno. 10 Et dixit illis
Angelus: Nolite timere. ecce
enim euangelizo vobis gaudium
magnum, quod erit omni populo:*
11 *quia natus est vobis hodie
Saluator, qui est Christus Dominus in ciuitate Dauid.*
12 *Et hoc vobis signum: Inuenietis infantem pannis inuolutum, & positum in præsepio.*
13 *Et subitò facta est cum Angelo multitudo militiæ cælestis
laudantiũ Deum, & dicentium:*
14 *Gloria in altissimis Deo, &
in terra pax hominibus bonæ voluntatis.*
15 *Et factum est, vt discesserunt ab eis Angeli in cælum: pa-*

יַעַן־כִּי הוּא הָיָה מִבֵּית דָּוִד
5 וּמִמִּשְׁפַּחְתּוֹ ׃ לְהִכָּתֵב עִם־
מִרְיָם מְאוֹרֶשֶׂת לוֹ לְאִשָּׁה
6 וְהִיא הָיְתָה הָרָה ׃ וַיְהִי
בִּהְיוֹתָם שָׁם וַיִּמָּלְאוּ יָמֶיהָ
7 לָלֶדֶת ׃ וַתֵּלֶד בְּנָהּ הַבְּכוֹר
וַתְּחַתֵּל אוֹתוֹ בַּבְּגָדִים וַתְּשִׂימוֹ
בָּאֵבוּס כִּי לֹא־הָיָה לָהֶם מָקוֹם
8 בַּמָּלוֹן ׃ וְהָיוּ בְּמָחוֹז הַהוּא
רוֹעִים שׁוֹקְדִים וְשׁוֹמְרִים
מִשְׁמָרוֹת הַלַּיְלָה עַל־עֶדְרָם ׃
9 וְהִנֵּה מַלְאַךְ יְהוָה עֹמֵד אֶצְלָם
וְזֹהַר אֱלֹהִים זָהַר סְבִיבוֹתָם
10 וַיִּירְאוּ יִרְאָה גְדוֹלָה ׃ וַיֹּאמֶר
הַמַּלְאָךְ אֲלֵיהֶם אַל־תִּירָאוּ
כִּי־הִנְנִי מְבַשֶּׂרְכֶם שִׂמְחָה
גְדוֹלָה שֶׁתִּהְיֶה לְכָל־הָעָם ׃
11 כִּי־נוֹלַד לָכֶם הַיּוֹם מוֹשִׁיעַ
שֶׁהוּא מָשִׁיחַ אָדוֹן בְּעִיר דָּוִד ׃
12 וְזֹאת לָכֶם הָאוֹת תִּמְצְאוּ
הַיֶּלֶד מוּחְתָּל בַּבְּגָדִים וּמוּשָׂם
13 בָּאֵבוּס ׃ וּמִיָּד עִם־הַמַּלְאָךְ
רוֹב צְבָא הַשָּׁמַיִם מְהַלְלִים
14 הָאֱלֹהִים וְאוֹמְרִים ׃ כָּבוֹד
לֵאלֹהִים בַּמְּרוֹמִים וְשָׁלוֹם
בָּאָרֶץ לְאַנְשֵׁי הָרָצוֹן הַטּוֹב ׃
15 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר סָרוּ מֵאִתָּם
הַמַּלְאָכִים לַשָּׁמַיִם וַיְדַבְּרוּ
הָרוֹעִים

הרועים איש אל רעהו נעבור
עד בית לחם ונראה זה הדבר
שנעשה שאדוני הודיענו ׃
16 ויבאו מהרה וימצאו מרים
ויוסף והילד מושם באבוס ׃
17 ובראותם ידעו מהדבר
18 הנאמר על הילד הזה ׃ ויתמהו
כל אשר שמעו ומהדברים
אשר אמרו אליהם הרועים ׃
19 ותשמור מרים כל הדברים
20 האלה ותשבם בלבה ׃ וישובו
הרועים ויכבדו ויהללו את
האלהים על כל מה ששמעו
וראו כאשר נאמר להם ׃
21 ואחר שכלה שמנת ימים
למול הילד ונקרא שמו ישוע
כאשר נקרא מהמלאך בטרם
22 הורה בבטן ׃ ואחר מלאת
ימי טהרתה כפי תורת משה
הביאוהו לירושלים להעמידו
23 לפני יהוה ׃ בכתוב בתורת
יהוה † כי כל זכר פטר רחם
24 קדוש ליהוה יקרא ׃ ולתת
קרבן כמו שנאמר בתורת
יהוה שתי תורים או שני בני
25 יונה ׃ והנה היה איש
בירושלים

ג׳ א׳
שמות י״ג
† קדש לי
כל בכור
פטר כל
רחם בבני
ישראל
באדם
ובבהמה
לי הוא ׃
† במדבר ג׳
תחת פטרת
כל רחם
בכור כל
מבני ישראל
לקחתי
אותם לי ׃
כי לי כל
בכור בבני
ישראל
באדם
ובבהמה ׃

stores loquebantur ad inuicem: Transeamus vsque Bethlehem, & videamus hoc verbum, quod factum est, quod Dominus osten-
16 *dit nobis.* 16 *Et venerunt festinantes: & inuenerunt Mariam, & Ioseph, & infantem positum in præsepio.* 17 *Viden-*
18 *tes autem cognouerunt de verbo, quod dictum erat illis de puero hoc.*
18 *Et omnes, qui audierunt, mirati sunt & de his, quæ dicta*
19 *erant à Pastoribus ad ipsos.*
20 19 *Maria autem conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo.* 20 *Et reuersi sunt pastores glorificantes, & laudantes Deum in omnibus, quæ audie-*
21 *rant, & viderant, sicut dictum est ad illos.* 21 *Et postquam consummati sunt dies octo vt circumcideretur puer: vocatum est*
22 *nomen eius Iesus, quòd vocatum est ab Angelo priusquàm in vtero conciperetur.* 22 *Et postquam impleti sunt dies purgationis eius*
23 *secundùm legem Moysi, tulerunt illum in Ierusalem, vt sisterent eum Domino,* 23 *sicut scriptum*
24 *est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur.* 24 *& vt darent hostiam secundùm*
25 *quod dictum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.* 25 *Et ecce homo*

erat

erat in Jerusalem, cui nomen Si-
meon, & homo ille iustus, & ti-
moratus, expectans consolatio-
nem Israël, & Spiritus sanctus
erat in eo. 26 *Et responsum*
acceperat à Spiritu sancto, non
visurum se mortem, nisi prius vi-
deret Christum Domini. 27 *Et*
venit in spiritu in templum. Et
cùm inducerent puerum Jesum
parentes eius, ut facerent secun-
dùm consuetudinem legis pro eo:
28 *& ipse accepit eum in ulnas*
suas, & benedixit Deum, & di-
xit:

29 *Nunc dimittis seruum*
tuum Domine, secundùm ver-
bum tuum in pace:

30 *Quia viderunt oculi mei sa-*
lutare tuum.

31 *Quod parasti ante faciem*
omnium populorum.

32 *Lumen ad reuelationem*
gentium, & gloriam plebis tuæ
Israël.

33 *Et erat pater eius & mater*
mirantes super his, quæ diceban-
tur de illo. 34 *Et benedixit illis*
Simeon: & dixit ad Mariam
matrem eius: Ecce positus est hic
in ruinam, & in resurrectionem
multorum in Israël: & in si-
gnum, cui contradicetur: 35 *&*
tuam ipsius animam pertransibit
gladius ut reuelentur ex multis
cordibus cogitationes.

בִּירוּשָׁלַיִם וּשְׁמוֹ שִׁמְעוֹן וְה
וְהָאִישׁ הַזֶּה צַדִּיק וִירֵא אֱלֹהִים
מְחַכֶּה לְנֶחָמַת יִשְׂרָאֵל וַתְּהִי
26 רוּחַ הַקָּדוֹשׁ בּוֹ׃ וְלָקַח תְּשׁוּבָה
מֵרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ כִּי הוּא לֹא־
יִרְאֶה מָוֶת אִם־לֹא מִקּוֹדֶם
27 יִרְאֶה מְשִׁיחַ יְהוָה׃ וַיָּבֹא בְרוּחַ
לְהֵיכָל וְכַאֲשֶׁר־הֵבִיאוּ הַיֶּלֶד
יֵשׁוּעַ יוֹלְדָיו לַעֲשׂוֹת כְּדֶרֶךְ
28 הַתּוֹרָה עָלָיו׃ וְהוּא לָקַח אוֹתוֹ
עַל־זְרוֹעוֹתָיו וַיְבָרֵךְ לֵאלֹהִים
וַיֹּאמַר׃

29 עַתָּה יְהוָה שַׁלַּח עַבְדְּךָ
כִּדְבָרְךָ בְּשָׁלוֹם׃

30 כִּי רָאוּ עֵינַי אֶת־יְשׁוּעָתֶךָ׃

31 אֲשֶׁר כּוֹנַנְתָּ לִפְנֵי כָל־
הָעַמִּים׃

32 אוֹר לְגָלוּי הַגּוֹיִם וְלִכְבוֹד
עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל׃

33 וַיִּהְיוּ אָבִיו וְאִמּוֹ תּוֹמְהִים
עַל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה שֶׁנֶּאֶמְרוּ
34 עָלָיו׃ וַיְבָרֵךְ אוֹתָם שִׁמְעוֹן
וַיֹּאמֶר לְמִרְיָם אִמּוֹ הִנֵּה הוּא
מוּשָׂם לְמַפָּלָה וְלִתְקוּמַת
רַבִּים בְּיִשְׂרָאֵל וּלְאוֹת
35 הַמְּרִיבָה׃ וּלְנַפְשֵׁךְ תַּעֲבוֹר
חֶרֶב כְּדֵי שֶׁיִּגָּלוּ מַחְשְׁבוֹת
מִלְּבּוֹת רַבִּים׃

36 וַתְּהִי חַנָּה נְבִיאָה בַּת פְּנוּאֵל
מִשֵּׁבֶט אָשֵׁר שֶׁבָּאָה כִּימִים
רַבִּים וַתְּהִי עִם־אִישָׁהּ שֶׁבַע
37 שָׁנִים אַחַר בְּתוּלוּתֶיהָ׃ וַתְּהִי
אַלְמָנָה עַד־אַרְבַּע וּשְׁמֹנִים
שָׁנָה וְלֹא סָרָה מֵהֵיכָל וַתַּעֲבוֹד
בְּצוֹמוֹת וּבִתְפִלּוֹת יוֹמָם
38 וָלַיְלָה׃ הִיא הָיְתָה בְּשָׁעָה
הַזֹּאת בְּבֹאָהּ מוֹדָה אֶל־יְהוָה
וְהָיְתָה מְדַבֶּרֶת עָלָיו אֶל־כָּל
הַמְחַכִּים אֶת־פְּדוּת יִשְׂרָאֵל׃
39 וַיְהִי כְּכַלּוֹת הַכֹּל כְּתוֹרַת יְהוָה
וַיָּשׁוּבוּ גְלִילָה לְעִירָם לַנְּצָרֶת׃
40 וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַיֶּחֱזַק מָלֵא חָכְמָה
41 וְחֵן־אֱלֹהִים הָיָה בוֹ׃ וַיֵּלְכוּ
יוֹלְדָיו שָׁנָה בְּשָׁנָה לִירוּשָׁלַיִם
42 בְּחַג הַפָּסַח׃ וּבִהְיוֹתוֹ בֶּן־
שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה בַּעֲלוֹתָם
יְרוּשָׁלַיְמָה כְּדֶרֶךְ יוֹם הֶחָג׃
43 וּבְכַלּוֹת הַיָּמִים וּבְשׁוּבָם וַיֵּשֶׁב
הַנַּעַר יֵשׁוּעַ בִּירוּשָׁלַיִם וְלֹא
44 יָדְעוּ יוֹלְדָיו׃ וַיַּחְשְׁבוּ כִּי הוּא
הָיָה עִם חֶבְרַת הַהֹלְכִים יַחַד
וַיָּבֹאוּ מַהֲלַךְ יוֹם אֶחָד
וַיְבַקְשׁוּהוּ בֵּין־הַקְּרוֹבִים וּבֵין
45 מְיוּדָעָיו׃ וּכְשֶׁלֹּא מָצְאוּ שָׁבוּ
46 יְרוּשָׁלַיְמָה וַיִּדְרְשׁוּהוּ׃ וַיְהִי
אַחֲרֵי שְׁלֹשָׁה יָמִים וַיִּמְצָאוּהוּ
בַּהֵיכָל

36 *Et erat Anna Prophetissa,*
filia Phanuël, de tribu Aser: hæc
processerat in diebus multis, &
vixerat cum viro suo annis se-
ptem à virginitate sua. 37 *Et*
hæc vidua vsq; ad annos octogin-
ta quatuor: quæ non discedebat
de templo, ieiunijs, & obsecratio-
nibus seruiens nocte, ac die.
38 *Et hæc, ipsa hora superue-*
niens, confitebatur Domino: &
loquebatur de illo omnibus, qui
expectabant redemptionem Israël.
39 *Et vt perfecerunt omnia*
secundùm legem Domini, reuersi
sunt in Galilæam in ciuitatem
suam Nazareth. 40 *Puer au-*
tem crescebat, & confortabatur
plenus sapientia: & gratia Dei
erat in illo. 41 *Et ibant paren-*
tes eius per omnes annos in Jeru-
salem, in die sollemni Paschæ.
42 *Et cùm factus esset anno-*
rum duodecim, ascendentibus illis
Jerosolymam secundùm consuetu-
dinem diei festi, 43 *consumma-*
tisq; diebus, cùm redirent, reman-
sit puer Jesus in Jerusalem, & non
cognouerunt parentes eius. 44
Existimantes autem illum esse in
comitatu, venerunt iter diei, &
requirebant eum inter cognatos,
& notos. 45 *Et non inuenien-*
tes, regressi sunt Jerusalem, re-
quirentes eum. 46 *Et factum est,*
post triduum inuenerunt illum
in

in templo sedentem in medio Do-
ctorum, audientem illos, & inter-
rogantem eos. 47 *Stupebant au-*
tem omnes qui eum audiebant, su-
per prudentia, & responsis eius.
48 *Et videntes admirati sunt.*
Et dixit mater eius ad illum: Fili,
quid fecisti nobis sic? ecce pater
tuus, & ego dolentes quærebamus
te. 49 *Et ait ad illos: Quid est*
quòd me quærebatis? nesciebatis
quia in his, quæ Patris mei sunt,
oportet me esse? 50 *Et ipsi non*
intellexerunt verbum, quod locu-
tus est ad eos 51 *Et descendit*
cum eis, & venit Nazareth: &
erat subditus illis. Et mater eius
conseruabat omnia verba hæc in
corde suo. 52 *Et Jesus proficie-*
bat sapientia, & ætate, & gratia
apud Deum, & homines.

בהיכל יושב בין הרבנים
שומע אותם ושואל להם ׃
47 ויתמהו כל השומעים לו על
תבונתו ועל תשובותיו ׃
48 וכאשר ראו תמהו ותאמר לו
אמו בני למה עשית לנו ככה
הנה אביך ואני בעצב
49 בקשנוך ׃ ויאמר אליהם מה
הוא זאת שאתם בקשתם
אותי ולא ידעתם כי אני צריך
להיות באלה הדברים שהם
50 של אבי ׃ והם לא הבינו הדבר
51 שדבר להם ׃ וירד עמם ויבא
לנצרת והיה משועבד להם
ותשמור אמו כל הדברים
52 האלה בלבבה ׃ ויגדל ישוע
בחכמה ובשנים ובחן לפני
אלהים ולפני אדם ׃

CAP. III.

1 *ANno autem quintodeci-*
mo imperij Tiberij Cæ-
saris procurante Pontio Pilato
Judæam, tetrarcha autem Gali-
lææ Herode, Philippo autem fra-
tre eius tetrarcha Iturææ, et Tra-
chonitidis regionis, & Lysania
Abi-

פ״ג

1 ובשנת חמש עשרה
למלכות טבירייו קיסר בהיות
נציב פונטיוס פילאטוס על
יהודה ובהיות הורודוס שר
רביעית בגליל ופלפוס אחיו
שר רביעית באיטוריאה וב
ובמדינת טרכונית וליסניה
שר

2 שַׂר מַרְבִּיעִית אֲבִילִינָה׃ כִּהְיוֹת
שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים חָנָּה וְקַיָּפָה וַיְהִי
דְבַר יְהוָה עַל־יוֹחָנָן בֶּן־זְכַרְיָה
3 בַּמִּדְבָּר׃ וַיָּבֹא אֶל־כָּל מְחוֹז
הַיַּרְדֵּן וַיִּקְרָא מְבִילַת הַתְּשׁוּבָה
לִסְלִיחַת הַחֲטָאִים׃
4 כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסֵפֶר יְשַׁעְיָה
הַנָּבִיא קוֹל קוֹרֵא בַּמִּדְבָּר פַּנּוּ
דֶּרֶךְ יְהוָה יַשְּׁרוּ * מְסִלּוֹתָיו׃
5 כָּל־גֵּיא יִנָּשֵׂא וְכָל־הַר וְגִבְעָה
יִשְׁפָּלוּ וְהָיָה הֶעָקֹב לְמִישׁוֹר
6 וְהָרְכָסִים לְבִקְעָה׃ וְרָאוּ כָל־
7 בָּשָׂר יְשׁוּעַת אֵל׃ וַיֹּאמֶר לָעָם
שֶׁיָּצָא לְהִטָּבֵל מִמֶּנּוּ דּוֹר
הָאֶפְעִים מִי הִגִּיד לָכֶם לִבְרוֹחַ
8 מִפְּנֵי קֶצֶף הַבָּא׃ לָכֵן עֲשׂוּ פְּרִי
הָרָאוּי לַתְּשׁוּבָה וְאַל־תַּחְחִילוּ
לוֹמַר יֶשׁ־לָנוּ אָב אַבְרָהָם כִּי
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי הָאֱלֹהִים
הוּא יָכוֹל מֵהָאֲבָנִים הָאֵלֶּה
9 לְהָקִים בְּנֵי אַבְרָהָם׃ כִּי כְבָר
הוּשַׂם הַגַּרְזֶן אֶל שׁוֹרֶשׁ
הָעֵצִים לָכֵן כָּל־עֵץ שֶׁאֵינוֹ
עוֹשֶׂה פְּרִי טוֹב יִכָּרֵת וְיֻשְׁלַךְ
10 בָּאֵשׁ׃ וַיִּשְׁאָלוּהוּ הָעָם לֵאמוֹר
11 וּמָה לָכֵן נַעֲשֶׂה׃ וַיַּעַן וַיֹּאמֶר
לָהֶם לְמִי שֶׁיֵּשׁ־לוֹ שְׁתֵּי
כְּתֹנוֹת יִתֵּן אַחַת לְמִי שֶׁאֵין
לוֹ

נ׳ א׳
ישעיה מ׳
* מְסִלָּה
לֵאלֹהֵינוּ
* וְנִגְלָה
כְבוֹד יְהוָה
וְרָאוּ כָל־
בָּשָׂר יַחְדָּו

Abilinæ tetrarcha, 2 *sub Prin-*
cipibus Sacerdotum Anna, &
Caipha: factum est verbum Do-
mini super Joannem, Zachariæ
filium, in deserto. 3 *Et venit*
in omnem regionem Jordanis,
prædicans baptismum pœnitentiæ
in remissionem peccatorum, 4 *si-*
cut scriptum est in libro sermo-
num Isaiæ Prophetæ: Vox cla-
mantis in deserto: Parate viam
Domini: rectas facite semitas
eius: 5 *omnis vallis implebitur*:
& *omnis mons*, & *collis humilia-*
bitur: & *erunt praua in directa*:
& *aspera in vias planas*: 6 &
videbit omnis caro salutare Dei.
7 *Dicebat ergo ad turbas quæ*
exibant vt baptizarentur ab ipso:
Genimina viperarum quis osten-
dit vobis fugere à ventura ira?
8 *Facite ergo fructus dignos*
pœnitentiæ, & *ne cœperitis dice-*
re: Patrem habemus Abraham.
Dico enim vobis, quia potens est
Deus de lapidibus suscitare filios
Abrahæ. 9 *Jam enim securis ad*
radicem arborum posita est. Om-
nis ergo arbor non faciens fructũ
bonum, excidetur, & *in ignem*
mittetur. 10 *Et interrogabant*
eum turbæ dicentes: Quid er-
go faciemus? 11 *Respondens*
autem dicebat illis: Qui habet
duas tunicas, det non haben-
ti.

ti, & qui habet escas, similiter
faciat. 12 *Venerunt autem*
& publicani vt baptizarentur,
& dixerunt ad illum: Magister,
quid faciemus? 13 *At ille dixit*
ad eos: Nihil amplius, quàm
quod constitutum est vobis, facia-
tis. 14 *Interrogabant autem*
eum & milites, dicentes: Quid
faciemus & nos? Et ait illis: Ne-
minem concutiatis, neque calum-
niam faciatis: & contenti estote
stipendijs vestris. 15 *Existi-*
mante autem populo, & cogitan-
tibus omnibus in cordibus suis de
Joanne, ne fortè ipse esset Chri-
stus: 16 *respondit Joannes, di-*
cens omnibus: Ego quidem aqua
baptizo vos: veniet autem for-
tior me, cuius non sum dignus sol-
uere corigiam calceamentorum
eius: ipse vos baptizabit in Spiri-
tu sancto, & igni: 17 *cuius*
ventilabrum in manu eius, &
purgabit aream suam, & congre-
gabit triticum in horreum suum,
paleas autem comburet igni in-
extinguibili. 18 *Multa qui-*
dem, & alia exhortans euangeli-
zabat populo.
19 *Herodes autem tetrarcha*
cùm corriperetur ab illo de Hero-
diade vxore fratris sui, & de om-
nibus malis, quæ fecit Herodes,
20 *adiecit & hoc super omnia,*
& inclusit Joannem in carcere.

Fa-

לוּ וּלְמִי שֶׁיֶּשׁ־לוֹ מַאֲכָל יַעֲשֶׂה
כָּזֹאת ׃ וַיָּבֹאוּ גַם־בַּעֲלֵי הַמַּס 12
לְהִטָּבֵל וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו רַב מָה
נַעֲשֶׂה ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם לֹא 13
תַעֲשׂוּ יוֹתֵר כִּי־אִם מָה
שֶׁהוּשַׂם לָכֶם ׃ וַיִּשְׁאָלוּהוּ גַם־ 14
אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה לֵאמוֹר מָה
נַעֲשֶׂה גַם־אֲנַחְנוּ וַיֹּאמֶר לָהֶם
אַל־תַּכּוּ וְאַל־תַּעֲשׁוֹקוּ
לְשׁוּם אֶחָד וְתִרְצוּ לְבַד
בִּשְׂכַרְכֶם ׃ וּכְהִקָּהֵל הָעָם 15
חָשְׁבוּ בִלְבָבָם עַל־יוֹחָנָן פֶּן יִהְיֶה
הוּא הַמָּשִׁיחַ ׃ וַיַּעַן יוֹחָנָן 16
וַיֹּאמֶר לְכֻלָּם אֲנִי טוֹבֵל
אֶתְכֶם בַּמַּיִם וְיָבֹא מִי שֶׁהוּא
יוֹתֵר חָזָק מִמֶּנִּי וְאֵינִי רָאוּי
לְפַתּוֹחַ שְׂרוֹךְ נְעָלָיו וְהוּא
יִטְבּוֹל אֶתְכֶם בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ
וּבָאֵשׁ ׃ שֶׁמִּזְרוֹ בְּיָדוֹ וִינַקֶּה גָרְנוֹ 17
וְיֶאֱסֹף הַחִטִּין לְאָסְמוֹ וְיִשְׂרֹף
הַתֶּבֶן בָּאֵשׁ שֶׁלֹּא־תִכְבֶּה ׃
גַם־דְּבָרִים הַרְבֵּה וּדְבָרִים 18
אֲחֵרִים הִזְהִירָם וַיְבַשֵּׂר לָעָם ׃
וְהוֹרוֹדוֹס שַׂר מֵהָאַרְבַּעַת 19
בְּהוֹכִיחוֹ עַל־הוֹרוֹדְיָה אֵשֶׁת
אָחִיו וְעַל כָּל־הָרָעוֹת שֶׁעָשָׂה
הוֹרוֹדוֹס ׃ הוֹסִיף גַם־זֹאת עַל־ 20
כֻּלָּן וַיֶּאֱסֹר יוֹחָנָן בַּכֶּלֶא ׃

וַיְהִי

21 וַיְהִי בְּהִטָּבֵל כָּל־הָעָם וַיִּטָּבֵל
יֵשׁוּעַ וּבְהִתְפַּלְלוֹ נִפְתְּחוּ
22 הַשָּׁמַיִם ׃ וַתֵּרֶד רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ
בִּדְמוּת גּוּפָנִית כְּיוֹנָה עָלָיו וַיְהִי
קוֹל מִן־הַשָּׁמַיִם אֹמֵר אַתָּה בְּנִי
23 אֲהוּבִי בְּךָ רָצִיתִי ׃ וְיֵשׁוּעַ
הֵחֵל לִהְיוֹת כְּבֶן שָׁנָה
וְנֶחְשַׁב בֵּן שֶׁל יוֹסֵף שֶׁהָיָה
24 מֵעֵלִי שֶׁהָיָה מִמַּתָּן ׃ שֶׁהָיָה
מִלֵּוִי שֶׁהָיָה מִמַּלְכִּי שֶׁהָיָה
25 מִיַּאנָה שֶׁהָיָה מִיּוֹסֵף ׃ שֶׁהָיָה
מִמַּתִּתְיָה שֶׁהָיָה מֵעָמוֹץ שֶׁהָיָה
מִנָּחוּם שֶׁהָיָה מֵחֶסְלִי שֶׁהָיָה
26 מִנַּגִּי ׃ שֶׁהָיָה מִמָּעַת שֶׁהָיָה
מִמַּתִּתְיָה שֶׁהָיָה מִשִּׁמְעִי
שֶׁהָיָה מִיּוֹסֵף שֶׁהָיָה מִיהוּדָה ׃
27 שֶׁהָיָה מִיּוֹחָנָה שֶׁהָיָה מֵרֵצָא
שֶׁהָיָה מִזְּרוּבָּבֶל שֶׁהָיָה
28 מִשַּׁלְתִּיאֵל שֶׁהָיָה מִנֵּרִי ׃ שֶׁהָיָה
מִמַּלְכִּי שֶׁהָיָה מֵאַדִּי שֶׁהָיָה
מִקּוֹסָן שֶׁהָיָה מֵאֶלְמַדָּם
29 שֶׁהָיָה מֵעֵיר ׃ שֶׁהָיָה מִיֵּשׁוּעַ
שֶׁהָיָה מֵאֱלִיעֶזֶר שֶׁהָיָה מִיּוֹרִים
שֶׁהָיָה מִמַּתָּת שֶׁהָיָה מִלֵּוִי ׃
30 שֶׁהָיָה מִשִּׁמְעוֹן שֶׁהָיָה מִיהוּדָה
שֶׁהָיָה מִיּוֹסֵף שֶׁהָיָה מִיּוֹנָה
31 שֶׁהָיָה מֵאֶלְיָקִים ׃ שֶׁהָיָה
מִמַּלְיָה שֶׁהָיָה מִמֶּנָּה שֶׁהָיָה
מִמַּתָּתָה

21 Factum est autem cùm ba-
ptizaretur omnis populus, & Je-
su baptizato, & orante, aper-
tum est cælum: 22 & descendit
Spiritus sanctus corporali specie
sicut columba in ipsum: & vox de
cælo facta est: Tu es Filius meus
dilectus, in te complacui mihi.
23 Et ipse Jesus erat incipiens
quasi annorum triginta, vt puta-
batur, filius Joseph, qui fuit He-
li, qui fuit Mathat, 24 qui
fuit Leui, qui fuit Melchi, qui
fuit Janne, qui fuit Joseph, 25
qui fuit Mathathiæ, qui fuit A-
mos, qui fuit Nahum, qui fuit
Hesli, qui fuit Nagge, 26 qui
fuit Mahath, qui fuit Matha-
thiæ, qui fuit Semei, qui fuit Jo-
seph, qui fuit Juda, 27 qui fuit
Joanna, qui fuit Resa, qui fuit
Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui
fuit Neri, 28 qui fuit Melchi,
qui fuit Addi, qui fuit Cosan,
qui fuit Elmandam, qui fuit
Her. 29 qui fuit Jesu, qui fuit
Eliezer, qui fuit Jorim, qui fuit
Mathat, qui fuit Leui, 30 qui
fuit Simeon, qui fuit Juda, qui
fuit Joseph, qui fuit Jona, qui
fuit Eliakim, 31 qui fuit Me-
lea, qui fuit Menna, qui fuit
Ma-

Mathata, qui fuit Nathan, qui
fuit Dauid, 32 *qui fuit Iesse,*
qui fuit Obed, qui Booz, qui fuit
Salmon, qui fuit Naasson, 33
qui fuit Aminadab, qui fuit A-
ram, qui fuit Esron, qui fuit
Phares, qui fuit Iuda, 34 *qui*
fuit Iacob, qui fuit Isaac, qui fuit
Abrahæ, qui fuit Thare, qui fuit
Nachor, 35 *qui fuit Sarug,*
qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg,
qui fuit Heber, qui fuit Sale,
36 *qui fuit Cainan, qui fuit*
Cainan, qui fuit Arphaxad, qui
fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit
Lamech, 37 *qui fuit Mathu-*
sale, qui fuit Henoch, qui fuit
Iared, qui fuit Malaleel, qui
fuit Cainan, 38 *qui fuit He-*
nos, qui fuit Seth, qui fuit A-
dam, qui fuit Dei.

מִמַּתַּתָּה שֶׁהָיָה מִנָּתָן שֶׁהָיָה
32 מִדָּוִד ׃ שֶׁהָיָה מִיִּשַׁי שֶׁהָיָה
מֵעוֹבֵד שֶׁהָיָה מִבֹּעַז שֶׁהָיָה
מִשַּׂלְמוֹן שֶׁהָיָה מִנַּחְשׁוֹן ׃
33 שֶׁהָיָה מֵעַמִּינָדָב שֶׁהָיָה מֵאָרָם
שֶׁהָיָה מֵחֶצְרוֹן שֶׁהָיָה מִפֶּרֶץ
34 שֶׁהָיָה מִיהוּדָה ׃ שֶׁהָיָה מִיַּעֲקֹב
שֶׁהָיָה מִיִּצְחָק שֶׁהָיָה מֵאַבְרָהָם
שֶׁהָיָה מִתֶּרַח שֶׁהָיָה מִנָּחוֹר ׃
35 שֶׁהָיָה מִשְּׂרוּג שֶׁהָיָה מֵרְעוּ
שֶׁהָיָה מִפֶּלֶג שֶׁהָיָה מֵעֵבֶר
36 שֶׁהָיָה מִשָּׁלַח ׃ שֶׁהָיָה מִקֵּינָן
שֶׁהָיָה מֵאַרְפַּכְשַׁד שֶׁהָיָה מִשֵּׁם
37 שֶׁהָיָה מִנֹּחַ שֶׁהָיָה מִלֶּמֶךְ ׃ שֶׁהָיָה
מִמְּתוּשֶׁלַח שֶׁהָיָה מֵחֲנוֹךְ ׃
שֶׁהָיָה מִיֶּרֶד שֶׁהָיָה מִמַּהֲלַלְאֵל
38 שֶׁהָיָה מִקֵּינָן ׃ שֶׁהָיָה מֵאֱנוֹשׁ
שֶׁהָיָה מִשֵּׁת שֶׁהָיָה מֵאָדָם
שֶׁהָיָה מֵהָאֱלֹהִים ׃

CAP. IV.

פ׳ ד

1 IEsus autem plenus Spiritu
sancto regressus est à Iorda-
ne: & agebatur à Spiritu in de-
sertum 2 *diebus quadraginta,*
& tentabatur à Diabolo. Et ni-
hil manducauit in diebus illis: &
consummatis illis, esuriit.

1 וְיֵשׁוּעַ נִמְלָא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
שָׁב מֵהַיַּרְדֵּן וַיְנַהֲגֵהוּ הָרוּחַ
2 לַמִּדְבָּר ׃ בְּאַרְבָּעִים יוֹם
וַיְנַסֵּהוּ הַשָּׂטָן וְלֹא אָכַל
מְאוּמָה בַּיָּמִים הָהֵם
וּבִכְלוֹתָם רָעֵב ׃

Cc Dixit

וַיֹּאמֶר

נ' א'
5 אלה
הדברים ח'
מוצא פי־
יהוה יחיה
האדם׃

3 ויאמר לו השטן אם־בן
אלהים אתה אמור לאבן
4 הזאת שתהיה לחם ׃ ויענהו
ישוע נכתב כי לא על־הלחם
לבדו יחיה האדם כי על־כל־
5 † דבר האלהים ׃ וינהגהו
השטן להר גבוה ויראהו כל־
מלכיות העולם כרגע הזמן ׃
6 ויאמר־לו לך אתן כל־
הממשלה הזאת ואת כבודן
כי לי נתנו ואני נותן אותן
7 לאשר אחפוץ ׃ לכן אם־
תשתחוה לפני כלן תהינה לך׃
8 ויען ישוע ויאמר־לו נכתב §
ליהוה אלהיך תשתחוה
9 ואותו תעבוד לבדו ׃ וינהגהו
לירושלים ויעמידהו על־פנת
ההיכל ויאמר־לו אם־אתה
בן־האלהים התנפל מפה
10 למטה ׃ כי נכתב כי מלאכיו
11 יצוה לך לשמרך † ׃ ועל־כפים
ישאונך פן־תגוף באבן רגלך ׃
12 ויען ישוע ויאמר־לו נאמר
לא תנסה את־יהוה אלהיך ׃
13 ואחר כלות כל־הנסיון סר
14 השטן מאתו עד־העת ׃ וישב
ישוע בכח הרוח לגליל ויצא
עליו שמע בכל־המחוז ׃
וילמד

נ' א'
5 את־יהוה
אלהיך תירא
ואותו תעבור

נ' א'
בתהלי' צא"
† בכל־
דרכיך

3 *Dixit autem illi diabolus: Si Filius Dei es, dic lapidi huic vt panis fiat.* 4 *Et respondit ad illum Jesus: Scriptum est: Quia non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo Dei.*

5 *Et duxit illum diabolus in montem excelsum, & ostendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis.* 6 *& ait illi: Tibi dabo potestatem hanc vniuersam, & gloriam illorum: quia mihi tradita sunt: & cui volo do illa.*

7 *Tu ergo si adoraueris coram me, erunt tua omnia.*

8 *Et respondens Jesus, dixit illi: Scriptum est, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.* 9 *Et duxit illum in Jerusalem, & statuit eum super pinnam templi, & dixit illi: Si Filius Dei es, mitte te hinc deorsũ.*

10 *Scriptum est enim, quòd Angelis suis mandauit de te, vt conseruent te:* 11 *& quia in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.*

12 *Et respondens Jesus, ait illi: Dictum est: Non tentabis Dominum Deum tuum.* 13 *Et consummata omni tentatione, diabolus recessit ab illo, vsq; ad tẽpus.*

14 *Et regressus est Jesus in virtute Spiritus in Galilæã, & fama exijt per vniuersã regionẽ de illo.*

Et

15 *Et ipse docebat in Synagogis*
eorum, & magnificabatur ab om-
nibus. 16 *Et venit Nazareth,*
vbi erat nutritus, & intrauit se-
cundùm consuetudinem suam die
Sabbati in Synagogam, & surre-
xit legere 17 *Et traditus est il-*
li liber Isaiæ Prophetæ. Et vt
reuoluit librum, inuenit locum
vbi scriptum erat: 18 *Spiritus*
Domini super me: propter quòd
vnxit me, euangelizare pauperi-
bus misit me, sanare contritos cor-
de, 19 *prædicare captiuis remis-*
sionem, & cæcis visum, dimittere
confractos in remissionem, prædi-
care annum Domini acceptum,
& diem retributionis. 20 *Et*
cùm plicuisset librum reddidit mi-
nistro, & sedit. Et omnium in
Synagoga oculi erant intendentes
in eum. 21 *Cœpit autem dicere*
ad illos: Quia hodie impleta est
hæc scriptura in auribus vestris.
22 *Et omnes testimonium illi*
dabant: & mirabantur in verbis
gratiæ, quæ procedebant de ore
ipsius, & dicebant: Nonne hic est
filius Ioseph? 23 *Et ait illis: V-*
tique dicetis mihi hanc similitudi-
nem: Medice, cura teipsum:
quanta audiuimus facta in Ca-
pharnaũ, fac & hic in patria tua.
24 *Ait autem: Amen dico vo-*
bis, quia nemo Propheta acceptus
est in patria sua.

15 וילמד בכנסיותם ויכבדוהו
16 כלם: ויבא לנצרת ששם הוא
נגדל ובא כדרכו ביום השבת
17 לכנסת ויקם לקרא: וינתן
לו ספר ישעיה הנביא ובגלול
הספר מצא המקום שנכ
18 שנכתב כן: * רוח יהוה עלי יען
משח † אותי לבשר ענוים
שלחני לחבוש לנשברי־לב
19 לקרא לשבוים דרור * ולעורים
פקח עינים לקרא שנת־רצון
20 ליהוה ויום נקם *: ויגלל הספר
ויתנהו למשרת וישב ועיני
כלם בכנסת היו מביטות
21 אליו: ויחל לאמור להם כי
היום נמלא המכתב הזה
22 באזניכם: וכלם העידו לו
ויתמהו בדברי החן שיצאו
מפיו ויאמרו הלא זה בן־יוסף:
23 ויאמר להם אכן תאמרו לי
המשל הזה רופא רפא עצמך
ששמענו שעשית כמה בכפר
נחום עשה גם־פה בעירך:
24 ויאמר אמן אני אומר לכם
כי אין איש נביא מרוצה
בעירו:

נ' א'
ישעיה סא'
* רוח אדני יהוה:
† יהוה
* ולאסורים פקח־קוח
* לאלהינו לנחם כל־אבלים:

25 בֶּאֱמֶת אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם
אַלְמָנוֹת רַבּוֹת הָיוּ בִּימֵי אֵלִיָּה
בְּיִשְׂרָאֵל כְּשֶׁנִּסְגְּרוּ הַשָּׁמַיִם
בִּשְׁלֹשָׁה שָׁנִים וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים
בִּהְיוֹת רָעָב גְּדוֹלָה בְּכָל־
26 הָאָרֶץ ׃ וְלֹא נִשְׁלַח אֵלִיָּה
לְשׁוּם אַחַת מֵהֶן כִּי־אִם
צָרְפָתָה בְּצִידוֹן לְאִשָּׁה
27 אַלְמָנָה ׃ וּמְצוֹרָעִים הַרְבֵּה
הָיוּ בְּיִשְׂרָאֵל בִּימֵי אֱלִישַׁע
הַנָּבִיא וְלֹא נִטְהַר אֶחָד מֵהֶם
28 בִּלְתִּי נַעֲמָן אֲרַמִּי ׃ וְנִמְלְאוּ
כֻּלָּם חָרוֹן בַּכְּנֶסֶת כְּשֶׁשָּׁמְעוּ
29 אֵלֶּה ׃ וַיָּקוּמוּ וַיְגָרְשׁוּהוּ מִחוּץ
לָעִיר וַיְנַהֲגוּהוּ עַל־סְעִיף הָהָר
שֶׁעָלָיו נִבְנְתָה עִירָם לְדַחְפוֹ ׃
30 וַיַּעֲבוֹר הוּא בְּתוֹכָם וַיֵּלַךְ ׃
31 וַיֵּרֶד לִכְפַר־נָחוּם לְעִיר בַּגָּלִיל
32 וַיְלַמְּדֵם שָׁם בַּשַּׁבָּתוֹת ׃ וַיִּתְמְהוּ
עַל־לִמּוּדוֹ כִּי בְכֹחַ הָיוּ דְבָרָיו ׃
33 וַיְהִי אִישׁ אֶחָד בַּכְּנֶסֶת שֶׁהָיְתָה
לוֹ שֵׁד טָמֵא וַיִּצְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל
34 לֵאמוֹר ׃ הַנִּחֵנִי מַה לָּנוּ וָלָךְ
יֵשׁוּעַ נוֹצְרִי הֲבָאתָ לְאַבְּדֵנוּ
אֲנִי יוֹדֵעַ אוֹתְךָ מִי אַתָּה קְדוֹשׁ
35 הָאֱלֹהִים ׃ וַיּוֹכִיחַ אוֹתוֹ יֵשׁוּעַ
לֵאמוֹר הֵאָלֵם וְצֵא מֵאִתּוֹ
וְכַאֲשֶׁר הִשְׁלִיךְ הַשֵּׁד אוֹתוֹ
בְּתָוֶךְ

25 In veritate dico vobis, multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Israël, quando clausum est cælum annis tribus, & mensibus sex: cùm facta esset fames magna in omni terra: 26 & ad nullam illarum missus est Elias, nisi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem viduam. 27 Et multi leprosi erant in Israël sub Elisæo Propheta: & nemo eorum mundatus est nisi Naaman Syrus.

28 Et repleti sunt omnes in Synagoga ira, hæc audientes.

29 Et surrexerunt, & eiecerunt illum extra ciuitatem, & duxerunt illum vsque ad supremum montis, super quem ciuitas illorum erat ædificata, vt præcipitarent eum.

30 Ipse autem transiens per medium illorum, ibat. 31 Et descendit in Capharnaum ciuitatem Galilææ, ibique docebat illos Sabbatis. 32 Et stupebant in doctrina eius, quia in potestate erat sermo ipsius. 33 Et in Synagoga erat homo habens dæmonium immundum, & exclamauit voce magna, 34 dicens: Sine, quid nobis, & tibi Jesu Nazarene? venisti perdere nos? scio te quis sis, Sanctus Dei. 35 & increpauit illum Jesus, dicens: Obmutesce, & exi ab eo. Et cùm proiecisset illum dæmonium in

me-

medium, exijt ab illo, nihilque illum nocuit. 36 *Et factus est pauor in omnibus, & colloquebantur ad inuicem, dicentes: Quod est hoc verbum, quia in potestate & virtute imperat immundis spiritibus, & exeunt?* 37 *Et diuulgabatur fama de illo in omnem locum regionis.* 38 *Surgens autem Iesus de Synagoga, introiuit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus: & rogauerunt illum pro ea.* 39 *Et stans super illam imperauit febri: & dimisit illam. Et continuò surgens, ministrabat illis.* 40 *Cùm autem Sol occidisset: omnes, qui habebant infirmos varijs languoribus, ducebant illos ad eum. At ille singulis manus imponens, curabat eos.*

41 *Exibant autem dæmonia à multis clamantia, & dicentia: Quia tu es Filius Dei: & increpans non sinebat ea loqui: quia sciebant ipsum esse Christum.*

42 *Facta autem die egressus ibat in desertum locum, & turbæ requirebant eum, & venerunt vsque ad ipsum: & detinebant illum ne discederet ab eis.*

43 *Quibus ille ait: Quia & alijs ciuitatibus oportet me euangelizare regnum Dei: quia ideò*

כתוך יצא מאתו ולא־נזקו
36 מאומה ׃ ותהי חרדה בכלם
וידברו איש לרעהו לאמור
מה הדבר הזה כי־בשלטון
וכח הוא מצוה לרוחות
37 טמאות והן יוצאות ׃ ותצא
שמועה עליו בכל־מקום
38 מהמחוז ׃ ויקם ישוע מבית
הכנסת ויבא לבית שמעון
ולחמות שמעון היתה לה
קדחת גדולה ויתחננו אליו
39 בעדה ׃ ויעמוד עליה ויצו
לקדחת וישלחה ותקם מיד
40 ותשרת אותם ׃ וכבא השמש
כל שהיה להם חולים
בחלאים משונים נהגו אותם
אליו וישם הוא ידים על־כל־
41 איש וירפאם ׃ ויצאו שדים
מאת־רבים ויצעקו ויאמרו כי
אתה בן־האלהים ויגער בהם
ולא־הניחם שידברו כי
42 ידעו כי הוא המשיח ׃ ובהיות
היום ויצא וילך אל־מקום
מדבר ויבקשוהו ההמונות
ויבאו אליו ויאחזוהו לבלתי
43 סור מאתם ׃ ויאמר־להם
כי־גם צריך לבשר מלכות
האלהים לערים אחרות כי
בעבור

44 בַּעֲבוּר זֶה נִשְׁלַחְתִּי ׃ וְהָיָה
דּוֹרֵשׁ בַּכְּנֵסִיּוֹת הַגָּלִיל ׃

פ׳ ח׳

1 וַיְהִי כִּי נָהֲרוּ אֵלָיו הָעָם
לִשְׁמוֹעַ דְּבַר הָאֱלֹהִים וְהוּא
2 עוֹמֵד עַל־יַם גִּינוֹשֶׂר ׃ וַיַּרְא
שְׁתֵּי סְפִינוֹת עוֹמְדוֹת עַל־הַיָּם
וְיָרְדוּ הַדַּיָּגִים וַיְכַבְּשׁוּ הרש
3 הָרְשָׁתוֹת ׃ וַיַּעַל לַסְּפִינָה
הָאַחַת אֲשֶׁר לְשִׁמְעוֹן וּבִקֵּשׁ
לַהֲסִירָהּ מְעַט מֵאֶת־הָאָרֶץ
וַיֵּשֶׁב וַיְלַמֵּד מֵהַסְּפִינָה לָעָם ׃
4 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלָּה לְדַבֵּר אָמַר
לְשִׁמְעוֹן לֵךְ לִמְקוֹם עֹמֶק
וְהַשְׁלִיכוּ רִשְׁתוֹתֵיכֶם לָצוּד ׃
5 וַיַּעַן שִׁמְעוֹן וַיֹּאמֶר־לוֹ רַב כָּל־
הַלַּיְלָה עָמַלְנוּ וְלֹא לָכַדְנוּ
מְאוּמָה וּבְשִׁמְךָ אַשְׁלִיךְ
6 הָרֶשֶׁת ׃ וּבַעֲשׂוֹתָם זֶה לָכְדוּ
דָּגִים הַרְבֵּה מְאֹד וְנִקְרַע
7 רִשְׁתָּם ׃ וַיִּרְמְזוּ לְחַבְרֵיהֶם
שֶׁהָיוּ בַּסְּפִינָה אַחֶרֶת כְּדֵי
שֶׁיָּבֹאוּ וַיַּעַזְרוּ לָהֶם וַיָּבֹאוּ
וַיְמַלְּאוּ שְׁתֵּי הַסְּפִינוֹת עַד־
8 שֶׁכִּמְעַט נִטְבָּעוּ ׃ וּכִרְאוֹת
שִׁמְעוֹן כֵּיפָא זֹאת נָפַל עַל־
בִּרְכֵּי

ideò missus sum. 44 Et erat prædicans in Synagogis Galilææ.

CAP. V.

1 *FActum est autem, cùm turbæ irruerent in eum, vt audirent verbum Dei, & ipse stabat secus stagnum Genesareth.*
2 *Et vidit duas naues stantes secus stagnum: piscatores autem descenderant, & lauabant retia.*
3 *Ascendens autem in vnam nauim, quæ erat Simonis, rogauit eum à terra reducere pusillum. Et sedens docebat de nauicula turbas.*
4 *Vt cessauit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam.*
5 *Et respondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete.*
6 *Et cùm hoc fecissent, concluserunt piscium multitudinem copiosam, rumpebatur autem rete eorum.*
7 *Et annuerunt socijs, qui erant in alia naui vt venirent, & adiuuarent eos. Et venerunt, & impleuerunt ambas nauiculas, ita vt penè mergerētur.*
8 *Quod cùm videret Simon Petrus, procidit adge-*

ad genua Jesu, dicens: Exi à me, quia homo peccator sum, Domine. 9 Stupor enim circumdederat eum, & omnes, qui cum illo erant, in captura piscium, quam ceperant: 10 Similiter autem Jacobum, & Joannem, filios Zebedæi, qui erant socij Simonis. Et ait ad Simonem Jesus: Noli timere: ex hoc iam homines eris capiens. 11 Et subductis ad terram nauibus, relictis omnibus secuti sunt eum. 12 Et factum est, cùm esset in vna ciuitatum, & ecce vir plenus lepra, & videns Jesum, & procidens in faciem, rogauit eum, dicens: Domine, si vis, potes me mundare.

13 Et extendens manum, tetigit eum, dicens: Volo: Mundare Et confestim lepra discessit ab illo 14 & ipse præcepit illi vt nemini diceret: sed vade, ostende te Sacerdoti, & offer pro emundatione tua, sicut præcepit Moyses, in testimonium illis.

15 Perambulabat autem magìs sermo de illo: & conueniebant turbæ multæ vt audirent, & curarentur ab infirmitatibus suis.

16 Ipse autem secedebat in desertum, & orabat.

17 Et factum est in vna dierum, & ipse sedebat docens. Et erant Pharisæi sedentes, & le-

ברכי ישוע לאמור צא מאתי
כי־איש חטא אני אדון ׃ כי 9
תמיהא סבב אליו ואל כלם
שהיו עמו בלכוד הדגים
שלכדו ׃ וכן כזאת ליעקב 10
וליוחנן בני זבדי שהיו חברי
שמעון ויאמר ישוע לשמעון
אל־תירא מעתה תהיה צויד
אנשים ׃ וישיבו הספינות 11
לארץ ויעזבו הכל וילכו
אחריו ׃ ויהי כהיות באחת 12
מהערים והנה איש מלא
צרעת וירא את־ישוע ויפול
לפניו ויתחנן־לו ויאמר אדון
אם תחפוץ תוכל לטהרני ׃
ויט־ידו ויגע בו ויאמר אני חפץ 13
תטהר ותסר מיד הצרעת
מאתו ׃ והוא צוהו שלא יאמר 14
לאיש כי־אם לך הראה עצמך
לכהן והקרב על־טהרתך
כאשר צוה משה לעדות
להם ׃ והיה הולך שמע רב 15
עליו יותר ויקבצו עמים רבים
לשמוע ולהרפאם מתחל
מתחלאיהם ׃ ויסר הוא 16
למדבר ויתפלל ׃ ויהי באחד 17
הימים והוא היה יושב
ומלמד והיו יושבים הפרושים
ומלמדי

וּמְלַמְּדֵי הַתּוֹרָה שֶׁבָּאוּ מִכָּל־
חַוּוֹת הַגָּלִיל וִיהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם
וַתְּהִי כֹּחַ יְהוָה לְרַפֵּא לָהֶם ׃
18 וְהִנֵּה אֲנָשִׁים נוֹשְׂאִים בְּעֶרֶשׂ
אִישׁ נִשּׁוֹל אֵבָרִים וּבִקְשׁוּ
לְהַכְנִיסוּ וּלְשׂוּמוֹ לְפָנָיו ׃
19 וְכַאֲשֶׁר לֹא מָצְאוּ בְּאֵיזֶה צַד
יַכְנִיסוּ אוֹתוֹ בַּעֲבוּר הָעָם עָלוּ
עַל——הַגָּג וְיוֹרִידוּהוּ בְּעַד
הָרְעָפִים בְּעֶרֶשׂ בְּתָוֶךְ לִפְנֵי
20 יֵשׁוּעַ ׃ וְכַאֲשֶׁר רָאָה אֱמוּנָתָם
אָמַר אָדָם נִסְלְחוּ לְךָ חַטָּאֶיךָ ׃
21 וַיָּחֵלּוּ לַחֲשׁוֹב הַסּוֹפְרִים
וְהַפָּרוּשִׁים לֵאמוֹר מִי——זֶה
מְדַבֵּר גִּדּוּף מִי יָכוֹל לִסְלוֹחַ
חֲטָאִים זוּלָתִי אֱלֹהִים לְבַדּוֹ ׃
22 וְכַאֲשֶׁר יָדַע יֵשׁוּעַ מַחְשְׁבֹתֵיהֶם
וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם מָה אַתֶּם
23 חוֹשְׁבִים בְּלִבּוֹתֵיכֶם ׃ מַה הוּא
יוֹתֵר נָקַל לֵאמוֹר נִסְלְחוּ לְךָ
חַטָּאֶיךָ אוֹ לֵאמוֹר קוּם וָלֵךְ ׃
24 וּלְמַעַן תֵּדְעוּ כִּי יֵשׁ לְבֶן־אָדָם
שִׁלְטוֹן בָּאָרֶץ לִסְלוֹחַ חֲטָאִים
אָמַר לְנִשּׁוֹל אֵבָרִים אֲנִי
אוֹמֵר לְךָ קוּם שָׂא מִטָּתְךָ וְלֵךְ
25 לְבֵיתֶךָ ׃ וַיָּקָם מִיָּד לִפְנֵיהֶם
וַיִּשָּׂא הַמִּטָּה שֶׁהָיָה שׁוֹכֵב
עָלֶיהָ וַיֵּלֶךְ אֶל——בֵּיתוֹ וַיְכַבֵּד
לֵאלֹהִים ׃

& legis Doctores, qui venerant
ex omni castello Galilææ, & Iu-
dææ, & Ierusalem: & virtus
Domini erat ad sanandum eos.
18 *Et ecce viri portantes in*
lecto hominem, qui erat paralyti-
cus: & quærebant eum inferre,
& ponere ante eum. 19 *Et non*
inuenientes qua parte illum infer-
rent præ turba, ascenderunt supra
tectum, & per tegulas summise-
runt eum cum lecto in medium
ante Iesum. 20 *Quorum fidem*
vt vidit, dixit: Homo, remit-
tuntur tibi peccata tua. 21 *Et*
cœperunt cogitare Scribæ & Pha-
risæi, dicentes: Quis est hic, qui
loquitur blasphemias? Quis po-
test dimittere peccata, nisi solus
Deus?
22 *Vt cognouit autem Iesus*
cogitationes eorum, respondens,
dixit ad illos: Quid cogitatis
in cordibus vestris? 23 *Quid est*
faciliùs dicere: Dimittuntur ti-
bi peccata: an dicere: Surge, &
ambula?
24 *Vt autem sciatis, quia Fi-*
lius hominis habet potestatem in
terra dimittendi peccata, (ait pa-
ralytico) Tibi dico, surge, tolle
lectum tuum, & vade in domum
tuam.
25 *Et confestim consurgens co-*
ram illis, tulit lectũ, in quo iacebat:
& abijt in domũ suã, magnificans
Deum.

Deum. 26 Et stupor appreben-
dit omnes, & magnificabant De-
um. Et repleti sunt timore, di-
centes: Quia vidimus mirabilia
hodie. 27 Et post hæc exijt, &
vidit Publicanum nomine Leui,
sedentem ad telonium, & ait illi:
Sequere me.
28 Et relictis omnibus, sur-
gens secutus est eum. 29 & fe-
cit ei conuiuium magnum Leui
in domo sua: & erat turba mul-
ta Publicanorum, & aliorum,
qui cum illo erant discumbentes.
30 Et murmurabant Pharisæi,
& Scribæ eorum dicentes ad disci-
pulos eius: Quare cum Publica-
nis, & peccatoribus manducatis,
& bibitis? 31 Et respondens
Jesus, dixit ad illos: Non egent
qui sani sunt medico, sed qui ma-
lè habent. 32 Non veni voca-
re iustos, sed peccatores ad pœni-
tentiam. 33 At illi dixerunt ad
eum: Quare discipuli Joannis ie-
iunant frequenter, & obsecratio-
nes faciunt, similiter & Phari-
sæorum: tui autem edunt, & bi-
bunt?
34 Quibus ipse ait: Numquid
potestis filios sponsi, dum cum illis
est sponsus, facere ieiunare?
35 Venient autem dies: cùm
ablatus fuerit ab illis sponsus, tunc
ieiunabunt in illis diebus.

לאלהים׃ 26 ויאחז לכל תמיהא
ויכבדו את־האלהים וימלאו
יראה ויאמרו כי ראינו
נפלאות היום׃ 27 ואחר הדברים
האלה יצא וירא בעל־המס
ושמו לוי היושב על־השלחן
ויאמר לו לך אחרי׃ 28 ויעזב
כל־דבר ויקם וילך אחריו׃
29 ויעש לו לוי משתה גדול
בביתו ויהיו עם רב בעלי המס
ואחרים שיסבו עמו׃ 30 וילונו
הפרושים וסופריהם ואמרו
לתלמידיו למה אתם אוכלים
ושותים עם־בעלי המכ ועם
החטאים׃ 31 ויען ישוע ויאמר
להם אין צורך מרופא
לבריאים כי־אם לחולים׃ 32 לא
באתי לקרא לצדיקים כי־אם
לחטאים לתשובה׃ 33 ויאמרו
אליו למה תלמידי יוחנן
צמים פעמים רבים ומת
ומתפללים וגם כן תלמידי
הפרושים ותלמידיך אוכלים
ושותים׃ 34 ויאמר להם התוכלו
להצים לבני החתונה בעוד
שהחתן עמם׃ 35 ויבאו הימים
כשינשא החתן מאתם
יצומו אז בימים ההם׃
36

36 ויאמר אליהם גם משל כי
אין איש תופר מנת בגד
חדש בלבוש בלה שאם לא
קורע מנת מהחדש ולבלה
37 אינה משוה : ושום איש אינו
נותן יין חדש בנאדים ישנים
שאם לא היין יבקע הנאדים
וישפך היין ויאבדו הנאדים :
38 כי אם צריך היין החדש לתת
בנאדים החדשים ושניהם
39 נשמרים : ושום איש אינו שתה
יין ישן ומיד רוצה לשתות יין
חדש כי יאמר הישן הוא יותר
טוב :

36 *Dicebat autem & similitudinem ad illos: Quia nemo commissuram à nouo vestimento immittit in vestimentum vetus: alioquin & nouum rumpit, & veteri non conuenit commissura à nouo.* 37 *Et nemo mittit vinum nouum in vtres veteres: alioquin rumpet vinum nouum vtres, & ipsum effundetur, & vtres peribunt,* 38 *sed vinum nouum in vtres nouos mittendum est, & vtraque conseruantur.*

39 *Et nemo bibens vetus, statim vult nouum, dicit enim: Vetus meliùs est.*

פ׳ ו

CAP. VI.

1 ויהי ביום השבת ראשון
השני בהיותו עובר בזרעים
היו תלמידיו מקטפים
בשבולים וזוררים בידיהם
2 ואוכלים : ויאמרו להם
מהפרושים מה אתם עושים
מה שאין ראוי לעשות
3 בשבתות : ויענם ישוע ויאמר
הלא קראתם מה שעשה דוד
כשהיה רעב הוא ואשר עמו :
4 איך בא לבית האלהים ויקח
לחם

1 *Factum est autem in Sabbato secundo primo, cùm transiret per sata, vellebant discipuli eius spicas, & manducabant confricantes manibus.*

2 *Quidam autem Pharisæorum, dicebant illis: Quid facitis quod non licet in Sabbatis?*

3 *Et respondens Jesus ad eos, dixit: Nec hoc legistis quod fecit Dauid, cùm esuriret ipse, & qui cum illo erant?* 4 *quomodò intrauit in domum Dei, & panes*

panes propositionis sumpsit, & manducauit, & dedit his, qui cum ipso erant: quos non licet manducare nisi tantùm Sacerdotibus? 5 Et dicebat illis: Quia Dominus est Filius hominis, etiam Sabbati. 6 Factum est autem & in alio Sabbato, vt intraret in Synagogam, & doceret. Et erat ibi homo, & manus eius dextra erat arida. 7 Obseruabant autem Scribæ, & Pharisæi si in Sabbato curaret: vt inuenirent vnde accusarent eum.

8 Ipse verò sciebat cogitationes eorum: & ait homini, qui habebat manum aridam: Surge, & sta in medium. Et surgens stetit.

9 Ait autem ad illos Iesus: Interrogo vos si licet Sabbatis benefacere, an male: animam saluam facere, an perdere?

10 Et circumspectis omnibus dixit homini: Extende manum tuam. Et extendit: & restituta est manus eius. 11 Ipsi autem repleti sunt insipientia, & colloquebantur ad inuicem, quidnam facerent Iesu. 12 Factum est autem in illis diebus, exijt in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. 13 Et cùm dies factus esset, vocauit discipulos suos: & elegit duodecim ex ipsis (quos & Apostolos nominauit) 14 Simonem, quē cognominauit Petrum,

לֶחֶם הַפָּנִים וַיֹּאכַל וַיִּתֵּן
לָאֲנָשִׁים שֶׁעִמּוֹ שֶׁאֵין רָאוּי
לֶאֱכֹל כִּי־אִם לַכֹּהֲנִים לְבַדָּם ׃
וַיֹּאמֶר לָהֶם שֶׁבֶּן־הָאָדָם הוּא 5
גַּם־אֲדוֹן הַשַּׁבָּת ׃ וַיְהִי גַּם־ 6
בְּשַׁבָּת אַחֵר שֶׁבָּא לַכְּנֶסֶת
וַיְלַמֵּד וַיְהִי שָׁם אִישׁ אֲשֶׁר יַד
יְמִינוֹ יְבֵשָׁה ׃ וְהָיוּ מַמְתִּינִים 7
הַסּוֹפְרִים וְהַפְּרוּשִׁים אִם־יְרַפֵּא
בְּשַׁבָּת לִמְצֹא תוֹאֲנָה
לְהַלְשִׁינוֹ ׃ וַיֵּדַע מַחְשְׁבוֹתָם 8
וַיֹּאמֶר לָאִישׁ שֶׁהָיְתָה יָדוֹ
יְבֵשָׁה קוּם וַעֲמֹד בְּתוֹךְ וַיָּקָם
וַיַּעֲמֹד ׃ וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֲלֵיהֶם 9
אֶשְׁאַל לָכֶם אִם מוּתָּר
לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבָּת טוֹב אוֹ רַע אוֹ
לְהוֹשִׁיעַ נֶפֶשׁ אוֹ לְאַבְּדָהּ ׃
וַיַּבֵּט לְכֻלָּם סָבִיב וַיֹּאמֶר 10
לָאִישׁ הַטֵּה יָדְךָ וַיֵּט וַתָּשָׁב לוֹ
יָדוֹ ׃ וְהֵם נִמְלְאוּ נְבָלוּת 11
וַיֹּאמְרוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ מַה
שֶׁיַּעֲשׂוּ לְיֵשׁוּעַ ׃ וַיְהִי בַּיָּמִים 12
הָאֵלֶּה וַיֵּצֵא לָהָר לְהִתְפַּלֵּל
וְהָיָה מֵלִין בִּתְפִלַּת אֱלֹהִים ׃
וּבִהְיוֹת יוֹם קָרָא לְתַלְמִידָיו 13
וַיִּבְחַר מֵהֶם הַשְּׁנֵים עָשָׂר
שֶׁגַּם־קְרָאָם שְׁלוּחִים ׃ אֶת־ 14
שִׁמְעוֹן שֶׁשָּׂם שְׁמוֹ כֵּיפָא
וְאַנְדְרֵיעַ

ואנדריע אחיו ויעקב ויוחנן
15 ופליפוס ובר־תולומי ׃ ומתי
ותאמה ויעקב מחלפי ושמעון
16 הנקרא קנאי ׃ ויהודה מיעקב
ויהודה אישקאריותה שהיה
17 המוסר ׃ וירד אתם ויעמוד
במקום בקעה והיה כיתה
מתלמידיו והמון רב מכל־
יהודה ומירושלים וממחוזות
18 הים וצור וצידון ׃ שבאו
לשמוע ולהרפא מתחלו
מתחלוליהם והמעונים
19 מרוחות טמאות נרפאו ׃
ויבקשו כל־העם לנגוע בו כי
היתה יוצאת כח מאתו והיתה
20 מרפאת לכלם ׃ והוא נשא
את־עיניו לתלמידיו ואמר
אשרי העניים כי־לכם מלכות
21 האלהים ׃ אשרי הרעבים
עתה כי־תשבעו ואשרי לכם
הבוכים עתה כי־תצחקו ׃
22 אשריכם כי ישנאו אתכם
האנשים ואם יפרידו אתכם
ויחרפו וישליכו שמכם כרע
23 למען בן־האדם ׃ שמחו ביום
ההוא וגילו כי הנה שכרכם
רב בשמים כי כדברים האלה
עשו אבותיהם לנביאים ׃

& Andream fratrem eius, Iacobum, & Ioannem, Philippum, & Bartholomæum, 15 Matthæum, & Thomam, Iacobum Alphæi, & Simonem, qui vocatur Zelotes, 16 & Iudam Iacobi, & Iudam Iscariotem, qui fuit proditor. 17 Et descendens cum illis, stetit in loco campestri, & turba discipulorum eius, & multitudo copiosa plebis ab omni Iudæa, & Ierusalem, & maritima, & Tyri, & Sydonis. 18 qui venerant vt audirent eum, & sanarentur à languoribus suis. Et qui vexabantur à spiritibus immundis, curabantur. 19 Et omnis turba quærebat eum tangere: quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes. 20 Et ipse eleuatis oculis in discipulos suos, dicebat: Beati pauperes: quia vestrum est regnum Dei.

21 Beati, qui nunc esuritis: quia saturabimini. Beati, qui nunc fletis, quia ridebitis.

22 Beati eritis cùm vos oderint homines, & cùm separauerint vos, & exprobrauerint, & eiecerint nomen vestrum tamquam malum propter Filium hominis.

23 Gaudete in illa die, & exultate, ecce enim merces vestra multa est in cælo. secundùm hæc enim faciebant Prophetis patres eorum.

24 *Verumtamen væ vobis diuitibus, quia habetis consolationem vestram.* 25 *Væ vobis, qui saturati estis: quia esurietis. Væ vobis, qui ridetis nunc: quia lugebitis & flebitis.* 26 *Væ cùm benedixerint vobis homines: secundùm hæc enim faciebant Pseudoprophetis patres eorum.*

27 *Sed vobis dico, qui auditis: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos.* 28 *Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro calumniantibus vos.*

29 *Et qui te percutit in maxillam, præbe & alteram. Et ab eo, qui aufert tibi vestimentũ, etiam tunicam noli prohibere.*

30 *Omni autem petenti te, tribue: & qui aufert quæ tua sunt, ne repetas.*

31 *Et prout vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis similiter.*

32 *Et si diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis est gratia? nam & peccatores diligentes se diligunt.*

33 *Et si benefeceritis his, qui vobis benefaciunt, quæ vobis est gratia? siquidem & peccatores hoc faciunt.*

34 *Et si mutuum dederitis his, à quibus speratis recipere, quæ gratia est vobis? nam & peccatores*

אך אוי לכם העשירים כי יש 24
לכם תנחומתכם: אוי לכם 25
השבעים כי־תרעבו אוי לכם
למצחקים עתה כי־תבכו
ותאבלו: אוי כשיברכו לכם 26
האנשים כי־כדברים האלה
עשו אבותיהם לנביאי השקר:
אבל אני אמר לכם השומעים 27
אהבו אויביכם היטיבו למי
ששנאו אתכם: ברכו 28
מקלליכם והתפללו בעד
עושקיכם: ולמכה אתך על־ 29
הלחי הקרב גם האחרת
ולנוטל ממך הבגד אל־
תכלה ממנו גם־הכתונת:
ולכל שואלך תן ומי שנוטל 30
מה שהוא לך אל־תשאל לו:
וכמו שתחפצו שיעשו לכם 31
האנשים גם־אתם עשו להם
ככה: ואם אתם אוהבים 32
למי שאוהבים אתכם מה חן
יש־לכם כי גם־החטאים
אוהבים למי שאוהבים אתם:
ואם תטיבו לאנשים מטיביכם 33
מה חן לכם כי־גם־החטאים
עושים זה: ואם־תלוו 34
לאנשים שתקוו לקחת מהם
מה חן לכם כי־גם־החטאים
מלוים

מַלְוִים לַחַטָּאִים לְקַחַת
35 כְּשָׁוֶה׃ אֲבָל אֶהֱבוּ לְאוֹיְבֵיכֶם
הֵיטִיבוּ וְהַלְווּ וְאַל תְּקַוּוּ
מְאוּמָה מִזֶּה וְיִהְיֶה שְׂכַרְכֶם
רַב וִתְהְיוּ בְּנֵי עֶלְיוֹן כִּי הוּא
חוֹנֵן עַל־כְּפוּיֵי טוֹבָה וְרָעִים׃
36 לָכֵן הֱיוּ רַחֲמָנִים כְּמוֹ ש
37 שֶׁאֲבִיכֶם רַחְמָן׃ וְאַל——
תִּשְׁפְּטוּ וְלֹא תִשָּׁפְטוּ אַל-
תַּרְשִׁיעוּ וְלֹא תֵרָשְׁעוּ סִלְחוּ
38 וְתִסָּלֵחוּ׃ תְּנוּ וְיִנָּתֵן לָכֶם מִדָּה
טוֹבָה וּמְלֵאָה וּנְדוּשָׁה וְעוֹדֶפֶת
יִתְּנוּ בְּחֵיקְכֶם כִּי בְמִדָּה
39 שֶׁתָּמוֹדוּ בָהּ יוּמַד לָכֶם׃ וְגַם־
אָמַר אֲלֵיהֶם מָשָׁל הֲיָכוֹל עִוֵּר
לִנְהֹג עִוֵּר הֲלֹא שְׁנֵיהֶם נוֹפְלִים
40 לַפָּחַת׃ אֵין תַּלְמִיד עַל־רַבּוֹ
וְכֹל יִהְיֶה שָׁלֵם אִם יִהְיֶה כְּרַבּוֹ׃
41 וְלָמָּה אַתָּה רֹאֶה הַקַּשׁ בְּעֵין
אָחִיךָ וְאֵין אַתָּה מֵבִין הַקּוֹרָה
42 שֶׁבְּעֵינֶךָ׃ אוֹ אֵיךְ אַתָּה יָכוֹל
לוֹמַר לְאָחִיךָ אַח הֶרֶף וְאָסִיר
הַקַּשׁ מֵעֵינֶךָ וְאֵינְךָ רוֹאֶה
הַקּוֹרָה שֶׁבְּעֵינֶךָ הָנֵף הַשְׁלֵךְ
קוֹדֶם הַקּוֹרָה מֵעֵינֶךָ וְאָז
תִּרְאֶה לְהַשְׁלִיךְ הַקַּשׁ מֵעֵין
אָחִיךָ׃

כִּי

peccatoribus fœnerantur, vt reci-
piant æqualia. 35 *Verumta-*
men diligite inimicos vestros: be-
nefacite, & mutuum date, nihil
inde sperantes: & erit merces
vestra multa, & eritis filij Altis-
simi, quia ipse benignus est super
ingratos, & malos.
36 *Estote ergo misericordes si-*
cut & Pater vester misericors est.
37 *Nolite iudicare, & non iu-*
dicabimini: nolite condemnare,
& non condemnabimini. Dimit-
tite, & dimittemini. 38 *Date,*
& dabitur vobis: mensuram bo-
nam, & confertam, & coagita-
tam, & supereffluentem dabunt
in sinum vestrum. Eadem quip-
pe mensura, qua mensi fueritis,
remetietur vobis. 39 *Dicebat*
autem illis & similitudinem:
Numquid potest cœcus cœcum
ducere? nonne ambo in foueam
cadunt? 40 *Non est discipulus*
super magistrum: perfectus autem
omnis erit, si sit sicut magister eius.
41 *Quid autem vides festucam*
in oculo fratris tui, trabem autem,
quæ in oculo tuo est, non conside-
ras? 42 *Aut quomodo potes di-*
cere fratri tuo: Frater sine eijciam
festucam de oculo tuo: ipse in ocu-
lo tuo trabem non videns? Hypo-
crita eijce primùm trabem de ocu-
lo tuo: & tunc perspicies vt edu-
cas festucam de oculo fratris tui.

Non

43 *Non est enim arbor bona,*
quæ facit fructus malos: neque
arbor mala faciens fructum bo-
num. 44 *Vnaquæque enim*
arbor de fructu suo cognoscitur.
Neque enim de spinis colligunt fi-
cus: neque de rubo vindemiant
vuam. 45 *Bonus homo de bono*
thesauro cordis sui profert bonum:
& malus homo de malo thesauro
profert malum. Ex abundantia
enim cordis os loquitur. 46 *Quid*
autem vocatis me Domine, Do-
mine: & non facitis quæ dico?
47 *Omnis, qui venit ad me,*
& audit sermones meos, & facit
eos: ostendam vobis cui similis sit:
48 *similis est homini ædificanti*
domum, qui fodit in altum, &
posuit fundamentum super pe-
tram. inundatione autem facta,
illisum est flumen domui illi, &
non potuit eam mouere: fundata
enim erat super petram.
49 *Qui autem audit, & non*
facit: similis est homini ædifican-
ti domum suam super terram sine
fundamento: in quam illisus est
fluuius, & continuo cecidit: &
facta est ruina domus illius ma-
gna.

כִּי אֵין עֵץ טוֹב עוֹשֶׂה פְּרִי רָע 43
וְאֵין עֵץ רַע עוֹשֶׂה פְּרִי טוֹב׃
כִּי כָל־עֵץ נוֹדָע מִפֵּירָיו כִּי אֵין 44
מְלַקְּטִים מִן־הַקּוֹצִים תְּאֵנִים
וְאֵין מְבַצְּרִים מִן הַסְּנֶה עֵנָב׃
אִישׁ טוֹב מִטּוֹב אוֹצַר לְבָבוֹ 45
מוֹצִיא טוֹב וְאִישׁ רַע מֵאוֹצָר
הָרַע מוֹצִיא רָע כִּי מִיִּתְרַת
הַלֵּב מְדַבֵּר הַפֶּה׃ וְלָמָּה אַתֶּם 46
קוֹרְאִים לִי אָדוֹן אָדוֹן וְאֵינְכֶם
עוֹשִׂים מָה שֶׁאֲנִי אוֹמֵר׃ כָּל 47
הַבָּא אֵלַי וְשׁוֹמֵעַ דְּבָרַי וְעוֹשָׂם
אַרְאֶה לָכֶם לְמָה הוּא דוֹמֶה׃
דּוֹמֶה הוּא לְאִישׁ הַבּוֹנֶה בָיִת 48
שֶׁחָפַר בְּעוֹמֶק וַיָּשֶׂם יְסוֹד עַל־
הַסֶּלַע וַיְהִי שֶׁטֶף וְנָגַע הַנָּהָר
בַּבַּיִת הַהִיא וְלֹא יָכוֹל
לַהֲמִיטָהּ כִּי־נוּסְדָה עַל־
הַסֶּלַע׃ וְהַשּׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה 49
דּוֹמֶה הוּא לְאִישׁ הַבּוֹנֶה בֵיתוֹ
עַל־הָאָרֶץ בְּלִי יְסוֹד וְנָגַע בָּהּ
נָהָר וּמִיָּד נָפְלָה וַתְּהִי מַפַּלְתָּהּ
גְּדוֹלָה שֶׁל־הַבַּיִת הַהִיא׃

פ׳ ז

1 וְכַאֲשֶׁר כִּלָּה כָּל־דְּבָרָיו
בְּאָזְנֵי הָעָם בָּא לִכְפַר־נָחוּם ׃
2 וַיַּחֲלֶה עֶבֶד מֵאֶחָד שַׂר
הַמֵּאָה וְהִגִּיעַ עַד־מָוֶת וְהָיָה
3 לוֹ הָעֶבֶד יָקָר ׃ וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע
מִישׁוּעַ וַיִּשְׁלַח אֵלָיו זִקְנֵי
הַיְהוּדִים וַיִּתְחַנֵּן־לוֹ כְּדֵי־
4 שֶׁיָּבֹא וְיוֹשִׁיעַ עַבְדּוֹ ׃ וְהֵם בָּאוּ
אֶל יֵשׁוּעַ וַיִּתְחַנְּנוּ לוֹ בְּבַקָּשׁוֹת
וַיֹּאמְרוּ לוֹ כִּי רָאוּי שֶׁתַּעֲשֶׂה
5 לוֹ הַדָּבָר הַזֶּה ׃ כַּאֲשֶׁר הוּא
אוֹהֵב אֶת־עַמֵּנוּ וְהַכְּנֶסֶת הוּא
6 בָּנָה לָנוּ ׃ וַיֵּלֶךְ יֵשׁוּעַ עִמָּם
וּבִהְיוֹתוֹ לֹא־רָחוֹק מֵהַבַּיִת
וַיִּשְׁלַח אֵלָיו שַׂר הַמֵּאָה רֵעִים
לֵאמֹר אָדוֹן אַל־תִּלְאֶה כִּי
אֵינֶנִּי רָאוּי שֶׁתָּבֹא הַבַּיִת גַּגִּי ׃
7 וּבַעֲבוּר זֶה גַּם הֲחַשַּׁבְתִּי בְּעַצְמִי
שֶׁאֵינִי רָאוּי לָבֹא אֵלֶיךָ כִּי־אִם
8 אֱמוֹר בְּדָבָר וְיֵרָפֵא נַעֲרִי ׃ כִּי
גַם־אֲנִי אִישׁ נָתוּן תַּחַת שִׁלְטוֹן
וְתַחְתַּי יֵשׁ אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה
וְאוֹמַר לָזֶה לֵךְ וְהוֹלֵךְ וּלְאַחֵר
בֹּא וּבָא וּלְעַבְדִּי עֲשֵׂה זֹאת
9 וְעָשָׂה ׃ וַיִּשְׁמַע יֵשׁוּעַ הַדָּבָר
הַזֶּה וַיִּתְמַהּ וַיִּפֶן וַיֹּאמֶר
לַבָּאִים

CAP. VII.

1 *CVm autem impleſſet omnia verba ſua in aures*
plebis, intrauit Capharnaum.
2 Centurionis autem cuiuſdam
ſeruus malè habens, erat moritu-
rus: qui illi erat pretioſus.
3 Et cùm audiſſet de Jeſu, mi-
ſit ad eum ſeniores Judæorum, ro-
gans eum vt veniret, & ſaluaret
ſeruum eius.
4 At illi cùm veniſſent ad Je-
ſum, rogabant eum ſolicitè, dicen-
tes ei: Quia dignus eſt vt hoc illi
præſtes. 5 diligit enim gentem
noſtram: & Synagogam ipſe ædi-
ficauit nobis.
6 Jeſus autem ibat cum illis. **Et**
cùm iam non longè eſſet à domo,
miſit ad eum Centurio amicos, di-
cens: Domine noli vexari: Non
enim ſum dignus vt ſub tectum
meum intres. 7 propter quod
& meipſum non ſum dignum ar-
bitratus vt venirem ad te, ſed dic
verbo, & ſanabitur puer meus.
8 nam & ego homo ſum ſub po-
teſtate conſtitutus, habens ſub me
milites: & dico huic, vade, &
vadit: & alij veni, & venit:
& ſeruo meo, fac hoc, & facit.
9 Quo audito JESVS miratus
eſt: & conuerſus ſequentibus ſe
tur-

turbis, dixit: Amen dico vobis,
nec in Israël tantam fidem inueni.
10 *Et reuersi, qui missi fue-*
rant domum, inuenerunt seruum,
qui languerat, sanum.
11 *Et factum est: deinceps ibat*
in ciuitatem quæ vocatur Naim:
& ibant cum eo discipuli eius, &
turba copiosa.
12 *Cùm autem appropinqua-*
ret portæ ciuitatis, ecce defun-
ctus efferebatur filius vnicus ma-
tris suæ: & hæc vidua erat: &
turba ciuitatis multa cum illa.
13 *Quam cùm vidisset Domi-*
nus, misericordia motus super eã,
dixit illi: Noli flere. 14 *Et ac-*
cessit, & tetigit loculum. (Hi
autem qui portabant, steterunt.)
Et ait: Adolescens, tibi dico, sur-
ge. 15 *Et resedit qui erat mor-*
tuus, & cœpit loqui. Et dedit il-
lum matri suæ. 16 *Accepit au-*
tem omnes timor: & magnifica-
bant Deum, dicentes: Quia Pro-
pheta magnus surrexit in nobis:
& quia Deus visitauit plebem
suam. 17 *Et exijt hic sermo in*
vniuersam Judæam de eo, & in
omnem circà regionem. 18 *Et*
nuntiauerunt Joanni discipuli e-
ius de omnibus his. 19 *Et con-*
uocauit duos de discipulis suis Jo-
annes, & misit ad Jesum, dicens:
Tu es qui venturus es, an alium
expectamus?

לכיתזת ההלכות אחריו אמן
אני אומר לכם כישראל לא
מצאתי אמונה כזאת ׃
וישובו לבית אתם שנשלחו 10
וימצאו העבד שהיה חולה
שנרפא ׃ ויהי אחר כך הלך 11
לעיר הנקראת נעים וילכו
תלמידיו עמו ועם רב ׃
וכגשתו לשער העיר הנה נשא 12
מת בן יחיד לאמו והיא
אלמנה ומהעיר עם רב עמה ׃
וכשראה אתה האדון וירחם 13
עליה ויאמר לה אל־תבכי ׃
ויגש ויגע במטה ויעמדו הנ 14
הנושאים ויאמר עלם אני
אומר לך קום ׃ וישב המת 15
ויחל לדבר ויתנו לאמו ׃
ותאחז יראה לכלם ויכבדו 16
לאלהים לאמור כי נביא גדול
קם בנו וכי האלהים פקד
עמו ׃ ויצא הדבר הזה בכל 17
יהודה עליו ובכל המחוז
סביב ׃ ויגידו ליוחנן תלמידיו 18
על־כל־הדברים האלה ׃
ויקרא יוחנן שנים מתלמידיו 19
וישלחם לישוע לאמור
האתה העתיד לבא או אנו
מקוים לאחר ׃

20 וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ אֵלָיו הָאֲנָשִׁים
אָמְרוּ יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל שְׁלָחָנוּ לְךָ
לֵאמוֹר הַאַתָּה הֶעָתִיד לָבֹא אוֹ
21 אָנוּ מְקַוִּים לְאַחֵר ׃ וַיְרַפֵּא
בָּעֵת הַהִיא רַבִּים מֵחֳלָאִים
וּמִנְּגָעִים וּמֵרוּחוֹת רָעוֹת וַיִּתֵּן
22 לְעִוְרִים רַבִּים הָרְאִיָּה ׃ וַיַּעַן
וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ וְהַגִּידוּ לְיוֹחָנָן
אֲשֶׁר שְׁמַעְתֶּם וּרְאִיתֶם כִּי
עִוְרִים רוֹאִים וּפִסְּחִים הוֹלְכִים
וּמְצוֹרָעִים נִטְהָרִים וְחֵרְשִׁים
שׁוֹמְעִים וּמֵתִים קָמִים וַעֲנִיִּים
23 מְבוּשָּׂרִים ׃ וְאַשְׁרֵי כֹּל מִי שֶׁלֹּא
24 יִכָּשֵׁל——בִּי ׃ וְכַאֲשֶׁר
נָסְעוּ מַלְאֲכֵי יוֹחָנָן וַיָּחֶל
לֵאמוֹר עַל—יוֹחָנָן לָעָם מָה
יְצָאתֶם לַמִּדְבָּר לִרְאוֹת הַקָּנֶה
25 נִדָּף מֵרוּחַ ׃ אֲבָל מָה יְצָאתֶם
לִרְאוֹת הָאִישׁ לָבוּשׁ
בְּחַלַקְלַקּוֹת הִנֵּה אֲשֶׁר
בִּלְבוּשׁ יָקָר וּמַעֲדַנִּים הֵם
26 בְּבָתֵּי הַמְּלָכִים ׃ וּמָה יְצָאתֶם
לִרְאוֹת הַנָּבִיא אָכֵן אֲנִי אוֹמֵר
27 לָכֶם שֶׁיּוֹתֵר מִנָּבִיא ׃ זֶה הוּא
אֲשֶׁר נִכְתַּב עָלָיו הִנְנִי שׁוֹלֵחַ
מַלְאָכִי † לְפָנֶיךָ שֶׁיְּפַנֶּה דַּרְכְּךָ
28 לְפָנֶיךָ ׃ כִּי אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם אֵין
בֵּין יַלְדֵי הַנָּשִׁים נָבִיא גָּדוֹל
מִיּוֹחָנָן

כ׳ א׳
במלאכי ג׳
† ופִנָּה־
דֶרֶךְ לְפָנַי

20 Cùm autem veniſſent ad
eum viri, dixerunt: Ioannes
Baptiſta miſit nos ad te, dicens:
Tu es, qui venturus es, an alium
expectamus? 21 (in ipſa autem
hora multos curauit à languori-
bus, & plagis, & ſpiritibus ma-
lis, & cœcis multis donauit vi-
ſum.)

22 Et reſpondens dixit illis:
Euntes renuntiate Ioanni quæ
audiſtis, & vidiſtis: Quia cœci
vident, claudi ambulant, leproſi
mundantur, ſurdi audiunt, mor-
tui reſurgunt, pauperes euangeli-
zantur.

23 Et beatus eſt quicumque
non fuerit ſcandalizatus in me.

24 Et cùm diſceſſiſſent nuntij
Ioannis, cœpit de Ioanne dicere
ad turbas: Quid exiſtis in deſer-
tum videre? arundinem vento
agitatam?

25 Sed quid exiſtis videre?
hominem mollibus veſtimentis in-
dutum? Ecce, qui in veſte pre-
tioſa ſunt & delicijs in domibus
Regum ſunt. 26 Sed quid exi-
ſtis videre? Prophetam? Vti-
que dico vobis, & plus quàm
Prophetam. 27 hic eſt, de quo
ſcriptum eſt: Ecce mitto Ange-
lum meum ante faciem tuam, qui
præparabit viam tuam ante te.
28 Dico enim vobis: Maior
inter natos mulierum Propheta

Ioan-

Joanne Baptista nemo est: qui autem minor est in regno Dei, maior est illo. 29 Et omnis populus audiens & publicani, iustificauerunt Deum, baptizati baptismo Joannis.

30 Pharisæi autem, & Legisperiti consilium Dei spreuerunt in semetipsos, non baptizati ab eo. 31 Ait autem Dominus: Cui ergo similes dicam homines generationis huius? & cui similes sunt?

32 Similes sunt pueris sedentibus in foro: & loquentibus ad inuicem, & dicentibus: Cantauimus vobis tibijs, & non saltastis: lamentauimus & non plorastis.

33 Venit enim Joannes Baptista, neque manducans panem, neque bibens vinum, & dicitis: Dæmonium habet.

34 Venit Filius manducans, & bibens, & dicitis: Ecce homo deuorator, & bibens vinum, amicus publicanorum, & peccatorum. 35 Et iustificata est sapientia ab omnibus filijs suis.

36 Rogabat autem illum quidam de Pharisæis, vt manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisæi discubuit. 37 Et ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit quòd accubuisset in domo Pharisæi, attulit alabastrum vnguenti:

מִיּוֹחָנָן הַטּוֹבֵל וְהַצָּעִיר
בְּמַלְכוּת הָאֱלֹהִים הוּא יוֹתֵר
29 גָּדוֹל מִמֶּנּוּ ׃ וְכָל הָעָם הַשּׁוֹמֵעַ
וּבַעֲלֵי הַמַּס נִטְבָּלִים בִּטְבִילַת
יוֹחָנָן צָדְקוּ לֵאלֹהִים ׃
30 וּפָרוּשִׁים וְחַכְמֵי הַתּוֹרָה אֵינָם
נִטְבָּלִים מִמֶּנּוּ בָּזוּ עֲצַת
31 הָאֱלֹהִים בְּנֶגְדָּם ׃ וַיֹּאמֶר
הָאָדוֹן אִם־כֵּן לְמִי אֲדַמֶּה
אַנְשֵׁי הַדּוֹר הַזֶּה וּלְמִי הֵם
32 דּוֹמִים ׃ דּוֹמִים לַנְּעָרִים
הַיּוֹשְׁבִים בַּשּׁוּק וּמְדַבְּרִים אִישׁ
לְרֵעֵהוּ לֵאמוֹר שַׁרְנוּ לָכֶם
בַּחֲלִילִים וְלֹא רְקַדְתֶּם קוֹנַנְנוּ
33 וְלֹא בְכִיתֶם ׃ כִּי בָא יוֹחָנָן
הַטּוֹבֵל אֵינוֹ אֹכֵל לֶחֶם וְאֵינוֹ
שׁוֹתֶה יַיִן וְאַתֶּם אוֹמְרִים שֵׁד
34 יֵשׁ בּוֹ ׃ בָּא בֶן־הָאָדָם אוֹכֵל
וְשׁוֹתֶה וְאַתֶּם אוֹמְרִים הִנֵּה
זוֹלֵל וְסוֹבֵא רֵעַ לְבַעֲלֵי הַמַּס
35 וְחַטָּאִים ׃ וְנִצְדְּקָה הַחָכְמָה
36 מִכָּל־בָּנֶיהָ ׃ וַיְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ
אֶחָד מֵהַפָּרוּשִׁים לֶאֱכֹל עִמּוֹ
וַיָּבֹא אֶל־בֵּית הַפָּרוּשׁ וַיָּסֵב ׃
37 וְהִנֵּה אִשָּׁה שֶׁהָיְתָה חוֹטְאָה
בָּעִיר כַּאֲשֶׁר יָדְעָה כִּי הוּא יוֹסֵב
בְּבֵית הַפָּרוּשׁ וַתִּשָּׂא פַּךְ מֵאֶבֶן
שׁוֹכְלָא מִן־שֶׁמֶן רוֹקֵחַ ׃

38 וַתַּעֲמוֹד מֵאַחוֹר אֵצֶל רַגְלָיו
וַתָּחֶל לִרְחוֹץ רַגְלָיו בְּדִמְעוֹת
וַתְּנַגֵּב אוֹתָן בְּשַׂעֲרוֹת רֹאשָׁהּ
וַתִּשַּׁק רַגְלָיו וַתִּמְשָׁחֵן בְּרוֹקֵחַ׃
39 וּבִרְאוֹת הַפָּרוּשׁ שֶׁקָּרָא לוֹ
אָמַר בְּלִבּוֹ לֵאמוֹר אִם־זֶה
הוּא נָבִיא הָיָה יוֹדֵעַ בֶּאֱמֶת מִי
הִיא וְאֵיךְ הִיא זֹאת הָאִשָּׁה
הַנּוֹגַעַת בּוֹ כִּי חוֹטֵאת הִיא׃
40 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר־לוֹ שִׁמְעוֹן
דָּבָר יֶשׁ־לִי לְדַבֵּר אֵלֶיךָ וַיֹּאמֶר
41 הוּא רַב אֱמוֹר׃ שְׁנַיִם לֹוִים
הָיוּ לְאִישׁ מַלְוֶה אֶחָד לָוָה
אֲגוֹרוֹת חָמֵשׁ מֵאוֹת וְאַחֵר
42 חֲמִשִּׁים׃ וְאֵין לָהֶם מֵאַיִן
לְהָשִׁיב וַיִּתֵּן לִשְׁנֵיהֶם אִם־כֵּן
43 מִי אוֹהֵב אוֹתוֹ יוֹתֵר׃ וַיַּעַן
שִׁמְעוֹן וַיֹּאמֶר אֲנִי חוֹשֵׁב כִּי
הוּא לְמִי שֶׁנָּתַן לוֹ יוֹתֵר
44 וַיֹּאמֶר־לוֹ הֵיטִיב שָׁפָטְתָּ׃ וַיִּסֹּב
לָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר לְשִׁמְעוֹן הַאַתָּה
רוֹאֶה הָאִשָּׁה הַזֹּאת בָּאתִי
לְבֵיתְךָ וּמַיִם לֹא־נָתַתָּ
לְרַגְלַי וְזֹאת רָחֲצָה רַגְלַי
בְּדִמְעוֹת וְנִגְּבָן בְּשַׂעֲרוֹתֶיהָ׃
45 אַתָּה לֹא־נָשַׁקְתָּ אֹתִי וְזֹאת
אַחֲרֵי בֹאָהּ לֹא־חָדְלָה לְנַשֵּׁק
46 רַגְלַי׃ בְּרוֹקֵחַ לֹא־מָשַׁחְתָּ
רֹאשִׁי

38 *& stans retrò secus pedes eius, lacrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergēbat, & osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat.*

39 *Videns autem Pharisæus, qui vocauerat eum, ait intra se dicens: Hic si esset Propheta, sciret vtique, quæ, & qualis est mulier, quæ tangit eum: quia peccatrix est.* 40 *& respondens Iesus, dixit ad illum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister, dic.*

41 *Duo debitores erant cuidam fœneratori: vnus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta.*

42 *Non habentibus illis vnde redderent, donauit vtrisque. Quis ergo eum plùs diligit?*

43 *Respondens Simon dixit: Aestimo quia is, cui plùs donauit. At ille dixit ei: Rectè iudicasti.*

44 *Et conuersus ad mulierem, dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lacrymis rigauit pedes meos, & capillis suis tersit.*

45 *Osculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo intrauit, non cessauit osculari pedes meos.*

46 *Oleo caput meum non vnxisti:*

xisti: hæc autem vnguento vn-
xit pedes meos. 47 propter quod
dico tibi: Remittuntur ei pecca-
ta multa, quoniam dilexit mul-
tum. Cui autem minus dimitti-
tur minus diligit. 48 Dixit au-
tem ad illam: Remittuntur tibi
peccata. 49 Et cœperunt qui
simul accumbebant, dicere intra
se: Quis est hic, qui etiam pecca-
ta dimittit? 50 Dixit autem
ad mulierem: Fides tua te saluam
facit: vade in pace.

ראשי חארת משרתה רגלי
47 ברוקח׃ על־כן אני אומר לך
תנשאנה לה חטאות רבות
כי אהבה לרוב ומי־אשר לו
48 ינשא־מעט אהב מעט׃ ויאמר
אליה נסלחו לך חטאתיך׃
49 ויחילו היוסבים יחד לאמור
בלבם מי־הוא זה הסולח
50 גם־החטאות׃ ויאמר לאשה
אמונתך הושיעך לכי ל
לשלום׃

CAP. VIII.

פ ח

1 *ET factum est deinceps, & ipse iter faciebat per ci-*
uitates, & castella prædicans, &
euangelizans regnum Dei: &
duodecim cum illo. 2 & mulie-
res aliquæ, quæ erant curatæ à
spiritibus malignis, & infirmita-
tibus: Maria, quæ vocatur Ma-
gdalene, de qua septem dæmonia
exierant. 3 & Joanna vxor
Chusæ procuratoris Herodis, &
Susanna, & aliæ multæ, quæ mi-
nistrabant ei de facultatibus suis.
4 Cùm autem turba plurima
conuenirent, & de ciuitatibus
properarent ad eum, dixit per si-
militudinem: 5 Exijt qui se-
minat, seminare semen suum:
& dum

1 ויהי אחרי כן והוא הלך
בערים ובחצרים קורא ומבשר
מלכות האלהים והשנים
2 עשר עמו׃ וקצת נשים
שנרפאו מרוחות רעות
ומחוליים מרים הנקראת
מגדלנית שיצאו ממנה שבעה
3 שדים׃ ויוחנה אשת כוזה
פרקליט של־הורודוס
ושושנה ואחרות רבות
המשרתות אתו מנכסיהן׃
4 ויועדו עם רב מאוד ומכל
הערים נהרו לו ויאמר להם
5 במשל׃ יצא הזורע לזרוע זרעו
וכזרעו

וּבְזָרְעוֹ אֶחָד נָפַל עַל־הַדֶּרֶךְ
וַיֵּרָמֵס וְעוֹף שָׁמַיִם אֲכָלוּהוּ׃
6 וְאֶחָד נָפַל עַל־הַסֶּלַע וּבְצָמְחוֹ
יָבֵשׁ כִּי לֹא הָיְתָה לוֹ לַחוּת׃
7 וְאֶחָד נָפַל בֵּין הַקּוֹצִים וּבִצְמוֹחַ
8 הַקּוֹצִים יַחְדָּיו הִנְקוּהוּ׃ וְאֶחָד
נָפַל עַל־אֶרֶץ טוֹבָה וַיִּצְמַח וַיַּעַשׂ
9 פְּרִי מֵאָה׃ וּבְאָמְרוֹ הַדְּבָרִים
צָעַק אֲשֶׁר לוֹ אָזְנַיִם לִשְׁמוֹעַ
10 יִשְׁמָע׃ וַיִּשְׁאָלוּהוּ תַּלְמִידָיו
11 מַה הַמָּשָׁל הַזֶּה׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם
לָכֶם נִתַּן לָדַעַת סוֹד מַלְכוּת
הָאֱלֹהִים וְלַאֲחֵרִים בִּמְשָׁלִים
לְבִלְתִּי רָאָה הָרוֹאִים וּבִלְתִּי
12 הָבִין הַשּׁוֹמְעִים׃ וְזֶה הוּא
הַמָּשָׁל הַזֶּרַע הוּא דְּבַר
13 הָאֱלֹהִים׃ וַאֲשֶׁר עַל־הַדֶּרֶךְ
הֵם הַשּׁוֹמְעִים וְאַחַר בָּא הַשָּׂטָן
וַיִּשָּׂא הַדָּבָר מִלִּבָּם כְּדֵי שֶׁלֹּא־
14 יַאֲמִינוּ וַיִּוָּשֵׁעוּ׃ וַאֲשֶׁר עַל־
הַסֶּלַע הֵם הַשּׁוֹמְעִים וְלוֹקְחִים
הַדָּבָר בְּשִׂמְחָה וְאֵין לָהֶם
שֹׁרֶשׁ אֲשֶׁר לְעֵת הֵם
מַאֲמִינִים וּבְעֵת הַנִּסָּיוֹן הֵם
15 סָרִים׃ וַאֲשֶׁר נָפַל בְּקוֹצִים
הֵם הַשּׁוֹמְעִים וּמִדְּאָגוֹת
וּמֵעוֹשֶׁר וַעֲדוּנִים מִזֶּה הַחַיִּים
הֵם הוֹלְכִים וּמִתְחַנְּקִים וְאֵינָם
עוֹשִׂים

& dum seminat, aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres cæli comederunt illud.

6 Et aliud cecidit supra petrã: & natum aruit, quia non habebat humorem. 7 Et aliud cecidit inter spinas, & simul exortæ spinæ suffocauerunt illud. 8 Et aliud cecidit in terram bonam: & ortum fecit fructum centuplum.

9 Hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat.

10 Interrogabant autem eum discipuli eius, quæ esset hæc parabola? 11 Quibus ipse dixit: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, ceteris autem in parabolis. ut videntes non videant, & audientes non intelligant.

12 Est autem hæc parabola: Semen est verbum Dei.

13 Qui autem secus viam, hi sunt qui audiunt: deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salui fiant.

14 Nam qui supra petram: qui cùm audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: & hi radices non habent: qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.

15 Quod autem in spinas cecidit: hi sunt, qui audierunt, & à solicitudinibus, & diuitijs, & voluptatibus vitæ euntes, suffocantur, & non referunt

fru-

fructum. 16 Quod autem in
bonam terram: hi sunt, qui in
corde bono, & optimo audientes
verbum retinent, & fructum
afferunt in patientia. 17 Ne-
mo autem lucernam accendens,
operit eam vase, aut subtus lectum
ponit: sed super candelabrum po-
nit, vt intrantes videant lumen.
18 Non est enim occultum,
quod non manifestetur, nec ab-
sconditum, quod non cognoscatur,
& in palam veniat.
19 Videte ergo quomodo au-
diatis Qui enim habet, dabitur
illi: & quicumque non habet, e-
tiam quod putat se habere, aufere-
tur ab illo 20 Venerunt autem
ad illum mater, & fratres eius,
& non poterant adire eum præ
turba. 21 Et nuntiatum est il-
li: Mater tua, & fratres tui
stant foris, volentes te videre.
22 Qui respondens, dixit ad
eos: Mater mea, & fratres mei
hi sunt. qui verbũ Dei audiunt,
& faciunt 23 Factum est au-
tem in vna dierum, & ipse ascen-
dit in nauiculam, & discipuli e-
ius. & ait ad illos: Transfrete-
mus trans stagnum. Et ascende-
runt. 24 Et nauigantibus illis,
obdormiuit, & descendit procella
venti in stagnum, & compleban-
tur, & periclitabantur. 25 Ac-
cedentes autẽ suscitauerunt eum,
dicen-

16 עוֹשִׂים פְּרִי ׃ וַאֲשֶׁר בָּאָרֶץ
טוֹבָה הֵם הַשּׁוֹמְעִים דָּבָר בְּלֵב
שָׁלֵם וְטוֹב מְאֹד וְשׁוֹמְרִים אֹתוֹ
17 וְעוֹשִׂים פְּרִי בְּסַבְלָנוּת ׃ אֵינוֹ
מַדְלִיק שׁוּם אָדָם הַנֵּר וּמְכַסֶּה
אֹתוֹ בִּכְלִי אוֹ מְשִׂימֵהוּ תַּחַת
הַמִּטָּה כִּי־אִם עַל־הַמְּנוֹרָה
18 מְשִׂימֵהוּ כְּדֵי לְהָאִיר לַבָּאִים ׃
כִּי אֵין נִסְתָּר שֶׁלֹּא יִגָּלֶה וְאֵין
דָּבָר נֶחְבָּא שֶׁלֹּא יִוָּדַע וְיָבֹא
19 לְגָלוּי ׃ לָכֵן רְאוּ אֵיךְ תִּשְׁמְעוּ
כִּי לְמִי שֶׁיֶּשׁ־לוֹ יִנָּתֶן־לוֹ וְכֹל
מִי שֶׁאֵין לוֹ יוּסַר מִמֶּנּוּ מָה
20 שֶׁהוּא חֹשֵׁב שֶׁיֶּשׁ־לוֹ ׃ וַיָּבֹאוּ לוֹ
אִמּוֹ וְאֶחָיו וְלֹא יָכְלוּ לָגֶשֶׁת
21 אֵלָיו בַּעֲבוּר הָעָם ׃ וַיֻּגַּד לוֹ
אִמְּךָ וְאַחֶיךָ עוֹמְדִים בַּחוּץ
22 וּרְצוֹנָם לִרְאוֹתֶךָ ׃ וַיַּעַן וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם אִמִּי וְאַחַי הֵם
הַשּׁוֹמְעִים דְּבַר הָאֱלֹהִים
23 וְעוֹשִׂים ׃ וַיְהִי בְּאַחַד הַיָּמִים
וַיַּעַל בִּסְפִינָה קְטַנָּה הוּא
וְתַלְמִידָיו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
נַעֲבוֹר לְהַלְאָה מֵהָאֲגַם וַיַּעֲלוּ ׃
24 וּבְלֶכְתָּם וַיֵּרָדֵם וַתֵּרֶד בָּאֲגַם
סַעֲרַת רוּחַ וַיִּמָּלְאוּ וַיִּהְיוּ
25 בְּסַכָּנָה ׃ וַיִּגְּשׁוּ וַיְעוֹרְרוּהוּ
לֵאמוֹר

לֵאמֹור רַב אֲנַחְנוּ נֶאֱבָדִים
וַיָּקָם וַיִּגְעַר בָּרוּחַ וּבְסַעֲרַת
הַמַּיִם וַתֶּחְדַּל וַתְּהִי שְׁתִיקָה ׃
26 וַיֹּאמֶר לָהֶם אַיֵּה אֱמוּנַתְכֶם
וְהֵם יָרְאוּ וַיִּתְמְהוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ
לֵאמוֹר מִי אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁהוּא
זֶה כִּי מְצַוֶּה לָרוּחוֹת וְלַיָּם וְהֵם
27 שׁוֹמְעִים לוֹ ׃ וַיַּעֲבוֹרוּ בַּסְּפִינָה
לִמְחוֹז הַגַּרְגָּשִׁים שֶׁכְּנֶגֶד
28 הַגָּלִיל ׃ וַיֵּצֵא לָאָרֶץ וַיָּרָץ—
לִקְרָאתוֹ אִישׁ אֶחָד שֶׁכְּבַר
הָיָה לוֹ הַשֵּׁד מִזְּמַן רַב וְאֵינוֹ
לוֹבֵשׁ בֶּגֶד וְאֵינוֹ יוֹשֵׁב בְּבַיִת
29 כִּי—אִם בַּקְּבָרִים ׃ וְכַאֲשֶׁר
רָאָה אֶת—יֵשׁוּעַ נָפַל לְפָנָיו
וַיִּצְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל וַיֹּאמַר מָה
לִי וָלָךְ יֵשׁוּעַ בֶּן—הָאֱלֹהִים
עֶלְיוֹן אֲנִי מִתְחַנֵּן לְךָ שֶׁאַל
30 תְּעַנֵּנִי ׃ כִּי הָיָה מְצַוֶּה לָרוּחַ
הַטָּמֵא לָצֵאת מֵהָאִישׁ כִּי
בְּעִתִּים רַבִּים הָיָה טוֹרֵף אוֹתוֹ
וְנֶאֱסַר בְּנַחְשְׁתַּיִם וְנִשְׁמַר
בִּזִּקִּים וְהוּא נוֹתֵק הַמּוֹסָרוֹת
וַיָּנוּעַ מֵהַשֵּׁד לַמִּדְבָּרִים ׃
31 וַיִּשְׁאַל לוֹ יֵשׁוּעַ לֵאמוֹר מָה
שְׁמֶךָ וַיֹּאמֶר הוּא לְגִיוֹן כִּי
32 שֵׁדִים רַבִּים בָּאוּ בוֹ ׃ וַיִּתְחַנְּנוּ
לוֹ לְבִלְתִּי צַוּוֹתָם לָלֶכֶת
לַתְּהוֹם ׃

dicentes : Præceptor, perimus.
At ille surgens, increpauit ventum, & tempestatem aquæ, & cessauit: & facta est tranquillitas.
26 Dixit autem illis: Vbi est
fides vestra? Qui timentes, mirati sunt, ad inuicem dicentes:
Quis putas hic est, quia & ventis & mari imperat, & obediunt ei?
27 Et nauigauerunt ad regionem Gerasenorum, quæ est contra Galilæam. 28 Et cùm egressus esset ad terram; occurrit illi vir quidam, qui habebat dæmonium iam temporibus multis, & vestimento non induebatur, neque in domo manebat, sed in monumentis.
29 Is, vt vidit Jesum: procidit ante illum: & exclamans voce magna, dixit: Quid mihi, & tibi est Jesu Fili Dei altissimi? obsecro te, ne me torqueas.
30 Præcipiebat enim Spiritui immundo vt exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, & vinciebatur catenis, & compedibus custoditus. & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in deserta.

31 Interrogauit autem illum Jesus, dicens: Quod tibi nomen est? At ille dixit: Legio: quia intrauerant dæmonia multa in eum.
32 Et rogabant illum ne imperaret illis vt in abys-

sum

sum irent: 33 Erat autem ibi
grex porcorum multorum pascen-
tium in monte: & rogabant eum,
vt permitteret eis in illos ingredi.
Et permisit illis: 34 Exierunt
ergo dæmonia ab homine, & in-
trauerunt in porcos: & impetu
abijt grex per præceps in stagnum,
& suffocatus est. 35 Quod vt
viderunt factum qui pascebant,
fugerunt, & nuntiauerunt in
ciuitatem, & in villas. 36 Exi-
erunt autem videre quod factum
est, & venerunt ad Jesum: &
inuenerunt hominem sedentem, à
quo dæmonia exierant, vestitum,
ac sana mente ad pedes eius, & ti-
muerunt. 37 Nuntiauerunt
autem illis, & qui viderant, quo-
modo sanus factus esset à legione.
38 & rogauerunt illum omnis
multitudo regionis Gerasenorum
vt discederet ab ipsis: quia magno
timore tenebantur. Ipse autem
ascendens nauim, reuersus est.
39 Et rogabat illum vir, à quo
dæmonia exierant, vt cum eo es-
set. Dimisit autem eum Jesus, di-
cens: 40 Redi in domum tuam,
& narra quanta tibi fecit Deus.
Et abijt per vniuersam ciuitatem,
prædicans quãta illi fecisset Jesus.
41 Factum est autem cum re-
dijsset Jesus, excepit illum turba,
erant enim omnes expectantes eũ.
42 Et ecce venit vir, cui nomen

לתהום: 33 ויהי שם עדר חזירים
רבים רועים בהר ויתחננו לו
להניחם לבא בם ויניחם:
34 ויצאו השדים מאת האיש
ויבאו בחזירים וימהר העדר
במורד הסלע כשטף לאגם
ויחנק: 35 וכאשר ראו הרועים
הדבר ויברחו ויגידו בעיר
36 ובחוות: ויצאו לראות את
אשר נעשה ויבאו אל ישוע
וימצאו האיש יושב שיצאו
ממנו השדים לבוש ונבון
37 לרגליו וייראו: ויגידו להם
גם אותם שראו איך נרפא
38 מהלגיון: ויתחננו לו כל העם
ממחוז הגרגשים לסור מאתם
כי יראו יראה גדולה והוא
39 עלה לספינה וישב: ויתחנן לו
האיש שיצאו ממנו השדים
להיות עמו וישלח אותו ישוע
40 לאמור: שוב לביתך וספר
כמה עשה לך האלהים וילך
בכל העיר ויקרא כמה
41 עשה לו ישוע: ויהי כאשר
שב ישוע ויקבלוהו העם כי
כלם היו מקוים אותו:
42 והנה בא איש ושמו
יאיר:

יאיר והוא שר הכנסת ויפול
לרגליו של־ישוע ויתחנן־לו
43 לבא לביתו: כי היתה לו בת
יחידה בת כשתים עשרה
שנה והיא קרובה למות ויהי
44 בלכתו וילחצוהו העם: ותהי
אשה זבת דם מכשתים עשרה
שנה ותפזר כל אשר־לה
לרופאים ושום איש לא יכול
45 לרפאותה: ותגש אחור ותגע
בכנף בגדו ומיד עמד זוב
46 דמה: ויאמר ישוע מי נגע בי
ובכחש כלם אמר כיפא
ואנשים שאתו רב הכיתות
לוחצות ומענות אתך ואתה
47 אומר מי נגע בי: ויען ישוע
אחד נגע בי כי אני ידעתי
48 שיצא כח מאתי: ובראות
האשה כי איננה נחבאת
ותבא מחרדת ותפול לפני
רגליו ותגד לפני כל־העם
הסיבה שבעבורה נגעה בו
49 ואיך פתאם נרפאה: והוא
אמר לה בת אמנתך הושיעך
50 לכי לשלום: ובעודנו מדבר
ויבא איש לשר הכנסת ויאמר
לו כי בתך מתה אל־תלאה
אותו:

וישמע

Jairus, & ipse Princeps Synagogæ erat: & cecidit ad pedes Jesu, rogans eum ut intraret in domum eius, 43 quia unica filia erat ei ferè annorum duodecim, & hæc moriebatur. Et contigit, dum iret, à turbis comprimebatur. 43 Et mulier quædam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim, quæ in Medicos erogauerat omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit curari: 45 accessit retro, & tetigit fimbriam vestimenti eius: & confestim stetit fluxus sanguinis eius. 46 Et ait Jesus: Quis est, qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant: Præceptor, turbæ te comprimunt, & affligunt, & dicis: Quis me tetigit? 47 Et dixit Jesus: Tetigit me aliquis. Nam ego noui virtutem de me exijsse. 48 Videns autem mulier, quia non latuit, tremens venit, & procidit ante pedes eius: & ob quam causam tetigerit eum, indicauit coram omni populo: & quemadmodum confestim sanata sit. 49 At ipse dixit ei: Filia, fides tua saluam te fecit: vade in pace.

50 Adhuc illo loquente, venit quidam ad Principem Synagogæ, dicens ei: Quia mortua est filia tua, noli vexare illum.

Jesus

51 *Jesus autem audito hoc verbo, respondit patri puellæ: Noli timere, crede tantùm, & salua erit.* 52 *Et cùm venisset domum, non permisit intrare secum quemquam, nisi Petrum, & Jacobum, & Joannem, & patrem, & matrem puellæ.* 53 *Flebant autem omnes, & plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere, non est mortua puella: sed dormit.*
54 *Et deridebant eum, scientes quòd mortua esset.*
55 *Ipse autem tenens manum eius clamauit, dicens: Puella, surge.* 56 *Et reuersus est spiritus eius, & surrexit continuò. Et iussit illi dare manducare.*
57 *Et stupuerunt parentes eius, quibus præcepit ne alicui dicerent quod factum erat.*

וַיִּשְׁמַע יְשׁוּעַ הַדָּבָר הַזֶּה וַיַּעַן 51
לַאֲבִי הַנַּעֲרָה אַל־תִּירָא
רַק הַאֲמֵן וְתִוָּשֵׁעַ׃ וְכַאֲשֶׁר בָּא 52
לַבַּיִת לֹא הֵנִיחַ אִישׁ לָבֹא עִמּוֹ
בִּלְתִּי כֵּיפָא וְיַעֲקֹב וְיוֹחָנָן וַאֲבִי
וְאֵם הַנַּעֲרָה׃ וַיִּבְכּוּ כֻלָּם 53
וַיִּסְפְּדוּ לָהּ וְהוּא אָמַר אַל־
תִּבְכּוּ הַנַּעֲרָה אֵינָהּ מֵתָה
כִּי־אִם יְשֵׁנָה׃ וַיִּצְחֲקוּ מִמֶּנּוּ 54
כִּי יוֹדְעִים כִּי מֵתָה הִיא׃
וּבְאָחֳזוֹ הוּא בְיָדָהּ צָעַק לֵאמֹר 55
נַעֲרָה קוּמִי׃ וַתָּשָׁב רוּחָהּ 56
וַתָּקָם בִּמְהֵרָה וַיְצַו לְהִנָּתֶת־
לָהּ לֶאֱכֹל׃ וַיִּתְמְהוּ יוֹלְדֶיהָ 57
וְהוּא צִוָּה לָהֶם שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ
לְשׁוּם הַדָּבָר שֶׁנַּעֲשָׂה׃

CAP. IX.

1 *C*Onuocatis autem duodecim Apostolis, dedit illis virtutem, & potestatem super omnia dæmonia, & vt languores curarent.* 2 *Et misit illos prædicare regnum Dei, & sanare infirmos.* 3 *Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque*

Ff 2 duas

פ׳ ט׳

וַיִּקְרָא לִשְׁנֵים עָשָׂר 1
שְׁלוּחִים וַיִּתֵּן לָהֶם כֹּחַ וְשִׁלְטוֹן
עַל כָּל־הַשֵּׁדִים וּכְדֵי שֶׁיִּרְפְּאוּ
הַחוֹלִים׃ וַיִּשְׁלָחֵם לִקְרֹא 2
מַלְכוּת הָאֱלֹהִים וּלְרַפֵּא
הַחוֹלִים׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם אַל־ 3
תִּשְׂאוּ מְאוּמָה בַּדֶּרֶךְ לֹא־
שֵׁבֶט לֹא־יַלְקוּט לֹא־לֶחֶם
לֹא־מָעוֹת אַל תִּהְיֶינָה לָכֶם
שְׁתֵּי

4 שתי כתונות: ובכל־בית
שתבאו שבו שם ואל־תצאו
5 משם: וכל מי שלא־יקבל
אתכם צאו מהעיר ההיא ועפר
רגליכם נערו לעדות עליהם:
6 ויצאו ויסובו הכפרים ויבשרו
7 וירפאו בכל־מקום: וישמע
הורודוס שר רביעית כל־מה
שנעשו ממנו והיה מספק כי
8 היו אומרים קצתם: כי יוחנן
קם מהמתים וקצתם כי נראה
אליה ואחרים כי קם נביא
9 אחד מהקדמונים: ויאמר
הורודוס אני הסירותי ראש
יוחנן ומי הוא זה שאני שומע
עליו כדברים האלה: ויבקש
10 לראותו: וישובו השלוחים
ויספרו לו כל־אשר עשו ויקח
אותם ויסר לבד למקום חרב
11 שהוא בית־צידה: וכאשר
ידעו העם וילכו אחריו ויקח
אותם וידבר אליהם על
מלכות האלהים וירפא
12 לצורכי רפואה: ויחל היום
לנטות ויגשו השנים עשר
ויאמרו לו שלח העם כדי
שילכו לחצרים ולכפרים
אשר סביב ויסורו וימצאו
אוכל

duas tunicas habeatis. 4 Et in
quamcumque domum intraueri-
tis, ibi manete, & inde ne exea-
tis. 5 Et quicumque non rece-
perint vos: exeuntes de ciuitate
illa, etiam puluerem pedum ve-
strorum excutite in testimonium
supra illos. 6 Egressi autem cir-
cuibant per castella euangelizan-
tes, & curantes vbique. 7 Au-
diuit autem Herodes Tetrarcha
omnia, quæ fiebant ab eo, & hæ-
sitabat eo quòd diceretur 8 à qui-
busdam: Quia Joannes surrexit
à mortuis: à quibusdam verò:
Quia Elias apparuit: ab alijs au-
tem: Quia Propheta vnus de an-
tiquis surrexit. 9 Et ait Hero-
des: Joannem ego decollaui: Quis
est autem iste, de quo ego talia au-
dio? Et quærebat videre eum.
10 Et reuersi Apostoli, narra-
uerunt illi quæcumque fecerunt:
& assumptis illis secessit seorsum
in locum desertum, qui est Beth-
saidæ. 11 Quod cùm cognouis-
sent turbæ, secutæ sunt illum: &
excepit eos, & loquebatur illis de
regno Dei, & eos, qui cura indi-
gebant, sanabat.
12 Dies autem cœperat decli-
nare. Et accedẽtes duodecim dixe-
runt illi: Dimitte turbas, vt eun-
tes in castella, villasque, quæ circa
sunt, diuertant, & inueniant
escas:

escas: quia hic in loco deserto sumus. 13 *Ait autem ad illos: Vos date illis manducare. At illi dixerunt: Non sunt nobis plùs quàm quinque panes, & duo pisces: nisi fortè nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam escas.* 14 *Erant autem ferè viri quinque millia. Ait autem ad discipulos suos: Facite illos discumbere per conuiuia quinquagenos.* 15 *Et ita fecerunt. Et discumbere fecerunt omnes.* 16 *Acceptis autem quinque panibus, & duobus piscibus, respexit in cælum, & benedixit illis: & fregit, & distribuit discipulis suis, vt ponerent ante turbas.* 17 *Et manducauerunt omnes, & saturati sunt. Et sublatum est quod superfuit illis, fragmentorum cophini duodecim.* 18 *Et factum est cùm solus esset orans, erant cum illo & discipuli: & interrogauit illos, dicens: Quem me dicunt esse turbæ?* 19 *At illi responderunt, & dixerunt: Joannem Baptistam, alij autem Eliam, alij verò, quia vnus Propheta de prioribus surrexit* 20 *Dixit autem illis: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus dixit: Christum Dei:* 21 *At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc,* 22 *dicens: Quia oportet*

Fi-

אוכל כי אנחנו פה במקום
חרב : ויאמר אליהם אתם 13
תנו להם לאכול ויאמרו אין
לנו כי־אם חמשה ככרי לחם
ושני דגים אם לא נלך ונקנה
לכל־העם הזה מאכל : והיו 14
כחמשת אלפי איש ויאמר
אל תלמידיו הוסיבום חמשים
איש במסב : ויעשו כן 15
ויוסיבום לכלם : ויקח 16
חמשה ככרי לחם ושני
הדגים ויבט לשמים ויברכם
ויפרוש ויחלוק לתלמידיו
לשום לפני העם : ויאכלו כלם 17
וישבעו ונשאו מן השארית
מהם שנים עשר סלי פתים :
ויהי כי היה לבדו מתפלל 18
ויהיו גם תלמידיו עמו וי
ישאלם לאמור מה אומרות
הכיתות היות אני : ויענו הם 19
ויאמרו יוחנן הטובל ואחרים
אליהו ואחרים כי אחד נביא
מהראשונים קם : ויאמר 20
אליהם ואתם מה אומרים
היות אני ויען שמעון כיפא
ויאמר משיח האלהים : והוא 21
הוכיחם ויצו שלא יאמרו זאת
לשום איש : ויאמר כי צריך 22

לקך

לְבֶן־־אָדָם לִסְבּוֹל הַרְבֵּה
דְבָרִים וּלְהִמָּאֵס מֵהַזְּקֵנִים
וּמִשָּׂרֵי הַכֹּהֲנִים וּמֵהַסּוֹפְרִים
וּלְהֵהָרֵג וְלָקוּם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי׃
23 וַיֹּאמֶר לְכֻלָּם אִם אִישׁ רוֹצֶה
לָבֹא אַחֲרַי יְכַחֵשׁ עַצְמוֹ וְיִשָּׂא
תְלִיָּתוֹ כָּל־הַיּוֹם וְיֵלֵךְ אַחֲרָי׃
24 כִּי מִי שֶׁיַּחְפּוֹץ לְהוֹשִׁיעַ נַפְשׁוֹ
יְאַבֵּד אוֹתָהּ כִּי אֲשֶׁר יְאַבֵּד
25 נַפְשׁוֹ לְמַעֲנִי יוֹשִׁיעֶנָּה׃ כִּי מָה
יוֹעִיל לְאָדָם אִם יִקְנֶה כָּל־
הָעוֹלָם וִיאַבֵּד עַצְמוֹ וְיַזִּיק
26 לְעַצְמוֹ׃ כִּי מִי שֶׁיִּתְכַּלֵּם מִמֶּנִּי
וּמִן־דְּבָרַי מִמֶּנּוּ יִתְכַּלֵּם בֶּן
הָאָדָם כְּשֶׁיָּבֹא בִּכְבוֹדוֹ וְאָב
27 וּמַלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים׃ וַאֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם בֶּאֱמֶת יֵשׁ
מֵהָאֲנָשִׁים הָעוֹמְדִים פֹּה שֶׁלֹּא
יִטְעֲמוּ טַעַם מָוֶת עַד־שֶׁיִּרְאוּ
28 מַלְכוּת הָאֱלֹהִים׃ וַיְהִי אַחַר
דְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּשְׁמוֹנָה יָמִים
וַיִּקַּח לְכֵיפָא וּלְיַעֲקֹב וּלְיוֹחָנָן
וַיַּעַל לְהַר גָּבוֹהַּ לְהִתְפַּלֵּל׃
29 וּבְהִתְפַּלְּלוֹ הָיָה מַרְאֵה פָּנָיו
30 אַחֵר וּלְבוּשׁוֹ לָבָן וְצַח׃ וְהִנֵּה
שְׁנֵי אֲנָשִׁים מְדַבְּרִים עִמּוֹ
31 וְהֵם מֹשֶׁה וְאֵלִיָּה׃ נִרְאִים
בְּכָבוֹד וַיֹּאמְרוּ מוֹצָאוֹ שֶׁיְּמַלֵּא
בִּירוּשָׁלָיִם׃

Filium hominis multa pati, & reprobari à Senioribus. & Principibus Sacerdotum, & Scribis, & occidi, & tertia die resurgere.
23 Dicebat autem ad omnes:
Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.
24 Qui enim voluerit animam
suam saluam facere, perdet illam: nam qui perdiderit animam suam propter me, saluam faciet illam.
25 quid enim proficit homo, si lucretur vniuersum mundum, se autem ipsum perdat, & detrimentum sui faciat? 26 Nam
qui me erubuerit, & meos sermones: hunc Filius hominis erubescet cùm venerit in maiestate sua, & Patris, & sanctorum Angelorum. 27 Dico autem vobis verè: sunt aliqui hìc stantes, qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei. 28 Factum est autem post hæc verba ferè dies octo, & assumpsit Petrum, & Jacobum, & Joannem, & ascendit in montem vt oraret.
29 Et facta est, dum oraret, species vultus eius altera: & vestitus eius albus, & refulgens.
30 Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyses, & Elias, 31 visi in maiestate, & dicebant excessum eius, quem completurus erat

in

in Jerusalem. 32 Petrus verò, & qui cum illo erant, grauati erant somno. Et euigilantes viderunt maiestatem eius, & duos viros, qui stabant cum illo. 33 Et factum est cùm discederent ab illo, ait Petrus ad Jesum: Præceptor, bonum est nos hìc esse: & faciamus tria tabernacula, vnum Tibi, & vnum Moysi, & vnum Eliæ: nesciens quid diceret.

34 Hæc autem illo loquente, facta est nubes, & obumbrauit eos: & timuerunt, intrantibus illis in nubem. 35 Et vox facta est de nube, dicens: Hic est Filius meus dilectus, ipsum audite.

36 Et dum fieret vox, inuentus est Jesus solus. Et ipsi tacuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus quidquam ex his quæ viderant. 37 Factum est autem in sequenti die, descendentibus illis de monte, occurrit illis turba multa. 38 Et ecce vir de turba exclamauit, dicens: Magister, obsecro te, respice in filium meum quia vnicus est mihi: 39 & ecce spiritus apprehendit eum, & subito clamat, & elidit, & dissipat eum cum spuma, & vix discedit dilanians eum: 40 & rogaui discipulos tuos vt eijcerent illum, & non potuerunt. 41 Respondens autem Jesus, dixit: O generatio infidelis, et peruersa, vsquequo ero

32 בִּירוּשָׁלָיִם׃ וְכֵיפָא וַאֲשֶׁר עִמּוֹ
כָּבְדוּ בְשֵׁינָה וַיָּעוּרוּ וַיִּרְאוּ
כְבוֹדוֹ וּשְׁנֵי הָאֲנָשִׁים הָעוֹמְדִים
33 עִמּוֹ׃ וַיְהִי בְּסוּרָם מֵאִתּוֹ וַיֹּאמֶר
כֵּיפָא לְיֵשׁוּעַ רַבִּי טוֹב לָנוּ
לִהְיוֹת פֹּה וְנַעֲשֶׂה שְׁלֹשָׁה
אֹהָלִים אֶחָד לְךָ וְאֶחָד לְמֹשֶׁה
וְאֶחָד לְאֵלִיָּה וְאֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ מָה
34 שֶׁאָמַר׃ עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר אֵלֶּה
הַדְּבָרִים וַיְהִי עָנָן וַיָּצֶל עֲלֵיהֶם
35 וַיִּירְאוּ בְּבוֹאָם אֶל־הֶעָנָן׃ וַיְהִי
קוֹל מֵהֶעָנָן לֵאמוֹר זֶה הוּא
36 בְּנִי יְדִידִי לוֹ שְׁמָעוּ׃ וּבִהְיוֹת
הַקּוֹל וַיִּמָּצֵא יֵשׁוּעַ לְבַדּוֹ וְהֵם
שָׁתְקוּ וְלֹא־אָמְרוּ לְשׁוּם אִישׁ
מְאוּמָה בַּיָּמִים הָהֵם
37 מֵהַדְּבָרִים שֶׁרָאוּ׃ וַיְהִי
מִמָּחֳרַת בְּרִדְתָּם מֵהָהָר וַיָּבֹאוּ
38 לִקְרָאתָם עַם רָב׃ וְהִנֵּה אִישׁ
מֵהָעָם צָעַק לֵאמוֹר רַבִּי אֲנִי
מִתְחַנֵּן־לְךָ הַבֵּט לִבְנִי כִּי הוּא
39 יָחִיד לִי׃ וְהִנֵּה הָרוּחַ אוֹחֵז
אוֹתוֹ וּפִתְאֹם צוֹעֵק וּמַרְעִשָׁתוֹ
וּמְשַׁסְּעָתוֹ בְּקֶצֶף וּבִמְעַט סָר
40 מֵאִתּוֹ וּמְרַפֶּה אוֹתוֹ׃ וָאֶתְחַנֵּן
לְתַלְמִידֶיךָ לְגָרְשׁוֹ וְלֹא יָכוֹלוּ׃
41 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמַר דּוֹר שֶׁאֵין לוֹ
אֱמוּנָה וְעִקֵּשׁ עַד־מָתַי אֶהְיֶה
עִמָּכֶם

עמכם ואשא אתכם הבא הנה
42 בנך ׃ ובגשתו השד רעשו
43 וישסעו ׃ ויגער ישוע ברוח
הטמא וירפא לנער ויתנהו
44 לאביו ׃ וישתוממו כלם
בגדלת אלהים ובתמוהם כלם
בכל־הדברים שעשה ויאמר
לתלמידיו שומו בלבותיכם
הדברים האלה כי עתיד בן־
אדם להנתן ליד־האנשים ׃
45 והם לא־ידעו הדבר הזה והוא
נסתר לפניהם לבלתי הבין
אותו ויראו לשאול לו על־
46 הדבר הזה ׃ ותבא בהם
המחשבה מי מהם יהיה יותר
47 גדול ׃ וישוע ראה מחשבות
לבבם ויאחז נער ויעמידו
48 אצלו ׃ ויאמר להם כל מי
שיקבל הנער הזה בשמי אותי
הוא מקבל וכל מי יקבלני
הוא מקבל מי ששלחני כי
הצעיר בין כלכם זה הוא
49 היותר גדול ׃ ויען יוחנן ויאמר
רבי ראינו איש שמגרש שדים
בשמך ומנענו אותו כי איננו
50 בא עמנו ׃ ויאמר אליו ישוע
אל־תמנעו כי מי שאיננו
כנגדכם הוא בעדכם ׃

ויהי

apud vos, & patiar vos? Adduc huc filium tuum. 42 Et cùm accederet, elisit illum dæmonium, & dissipauit. 43 Et increpauit Iesus spiritum immundum, & sanauit puerum, & reddidit illum patri eius. 44 Stupebant autem omnes in magnitudine Dei: omnibusque mirantibus in omnibus, quæ faciebat, dixit ad discipulos suos: Ponite vos in cordibus vestris sermones istos: Filius enim hominis futurum est vt tradatur in manus hominum. 45 At illi ignorabant verbum istud, & erat velatum ante eos vt non sentirent illud: & timebant eum interrogare de hoc verbo. 46 Intrauit autem cogitatio in eos, quis eorum maior esset. 47 At Iesus videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, & statuit illum secus se. 48 Et ait illis: Quicumque susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit: & quicumque me receperit, recipit eum, qui me misit. Nam qui minor est inter vos omnes, hic maior est. 49 Respondens autem Ioannes dixit: Præceptor, vidimus quemdam in nomine tuo eijcientē dæmonia, & prohibuimus eum: quia non sequitur nobiscum.

50 Et ait ad illum Iesus: Nolite prohibere: qui enim non est aduersum vos, pro vobis est.

Fa-

51 *Factum est autem dum com-*
plerentur dies assumptionis eius,
& ipse faciem suam firmauit vt
iret in Jerusalem. 52 *Et misit*
nuntios ante conspectum suum:
& euntes intrauerunt in ciuita-
tem Samaritanorum vt pararent
illi. 53 *Et non receperunt eum,*
quia facies eius erat euntis in Je-
rusalem. 54 *Cùm vidissent au-*
tem discipuli eius Jacobus, & Jo-
annes, dixerunt: Domine, vis
dicimus vt ignis descendat de cælo,
& consumat illos? 55 *Et con-*
uersus increpauit illos, dicens:
Nescitis cuius Spiritus estis.
56 *Filius hominis non venit*
animas perdere, sed saluare. Et
abierunt in aliud Castellum.
57 *Factum est autem: ambu-*
lantibus illis in via, dixit quidam
ad illum: Sequar te quocunque
ieris. 58 *Dixit illi Jesus: Vul-*
pes foueas habent, & volucres
cœli nidos: Filius autem hominis
non habet vbi caput reclinet.

59 *Ait autem ad alterum: Se-*
quere me. ille autem dixit: Do-
mine, permitte mihi primùm ire,
& sepelire patrem meum.
60 *Dixitque ei Jesus: Sine*
vt mortui sepeliant mortuos suos:
tu autem vade, & annuntia re-
gnum Dei.
61 *Et ait alter: Sequar te*

51 ויהי בהכלות ימי הלקחו גם־
הוא הזק פניו ללכת
52 ירושלימה ׃ וישלח מלאכים
לפניו וילכו ויבאו לעיר השם
53 השמרונים להכין לו ׃ ולא
קבלוהו כי פניו פני איש
54 ההולך ירושלימה ׃ וכאשר
ראו תלמידיו יעקב ויוחנן
אמרו ארון האתה חפץ
שנאמר שתרד אש מהשמים
55 ותאכלם ׃ ויפן ויוכיח אתם
לאמור אינכם יודעים ממי
56 רוח אתם ׃ בן־האדם לא־בא
לאבד נפשות כי־אם להושיע
57 וילכו לכפר אחר ׃ ויהי
בלכתם בדרך אמר איש אליו
אבא אחריך בכל־אשר תלך ׃
58 ויאמר־לו ישוע לשועלים יש
להם הפחתים ולעופות
השמים הקנים ולבן־האדם
אין לו במה ישים ראש ׃
59 ויאמר לאחר בוא אחרי
ויאמר הוא ארון הניח לי
ללכת בראשון ולקבור אבי ׃
60 ויאמר־לו ישוע הנח שמתים
יקברו מתיהם ואתה לך
והגד מלכות האלהים ׃
61 ויאמר אחר אבא אחריך

ארון אבל הנח לי ראשונה
62 למחול אשר בבית: ויאמה
ישוע אליו השולח ידו לם
למחרישה והפונה איננו נכח
למלכות האלהים:

פ׳ י׳

1 ואחר הדברים האלה בחר
האדון עוד שנים ושבעים
אחרים וישלחם שנים שנים
לפניו לכל־עיר וכל־מקום
שהוא עתיד לבא שמה:
2 ויאמר להם בודאי הקציר רב
והפועלים מעטים אם כן
התחננו לאדון הקציר
3 שישלח פועלים לקצירו: לכו
הנני שולח אתכם ככבשים
4 בין הזאבים: אל־תשאו כיס
לא ילקוט לא מנעלים ול
ולשום איש לא תברכו בדרך:
5 וכל־בית שתבאו שמה אמרו
בראשונה שלום לזאת הבית:
6 ואם יהיה־שם בן־שלום ינוח
שלומכם עליו ואם־לא ישוב
7 אליכם: ובבית ההיא שבו
באכול ובשתות מה שעמם כי
הפועל ראוי לשכרו אל־
תעבורו

Domine, sed permitte mihi pri-
mùm renuntiare his, quæ domi
sunt. 62 *Ait ad illum Jesus:*
Nemo mittens manum suam ad
aratrum, & respiciens retro,
aptus est regno Dei.

CAP. X.

1 POst hæc autem designauit
Dominus & alios septua-
ginta duos. & misit illos binos
ante faciem suam in omnem ciui-
tatem, & locum quò erat ipse
venturus.
2 Et dicebat illis Messis qui-
dem multa, operarij autem pauci.
Rogate ergo dominum messis vt
mittat operarios in messem suam.
3 Ite: Ecce ego mitto vos sicut
agnos inter lupos.
4 Nolite portare sacculum,
neque peram, neque calceamenta,
& neminem per viam salutaueri-
tis.
5 In quamcumque domum in-
traueritis, primùm dicite: pax
huic domui: 6 & si ibi fuerit fi-
lius pacis, requiescet super illum
pax vestra: sin autem, ad vos re-
uertetur.
7 In eadem autem domo mane-
te edentes, & bibentes quæ apud
illos sunt: dignus est enim ope-
rarius mercede sua. Nolite
trans-

transire de domo in domum.
8 *Et in quamcumque ciuitatem*
intraueritis, & susceperint vos,
manducate, quæ apponuntur vo-
bis: 9 *& curate infirmos, qui in*
illa sunt, & dicite illis: Appropin-
quauit in vos regnum Dei.
10 *In quamcumque autem ci-*
uitatem intraueritis, & non su-
sceperint vos, exeuntes in plateas
eius, dicite: 11 *Etiam puluе-*
rem, qui adhæsit nobis de ciuitate
vestra, extergimus in vos: tamen
hoc scitote, quia appropinquauit
regnum Dei. 12 *Dico vobis,*
quia Sodomis in die illa remissius
erit quàm illi ciuitati.
13 *Væ tibi Corozain, væ tibi*
Bethsaida: quia si in Tyro, &
Sidone factæ fuissent virtutes,
quæ factæ sunt in vobis, olim in
cilicio, & cinere sedentes pœnite-
rent. 14 *Verumtamen Tyro,*
& Sydoni remissius erit in iudi-
cio, quàm vobis. 15 *Et tu Ca-*
pharnaum vsq; ad cælum exalta-
ta, vsque ad infernum demerge-
ris. 16 *Qui vos audit, me au-*
dit: & qui vos spernit, me sper-
nit. Qui autem me spernit, sper-
nit eum, qui misit me. 17 *Re-*
uersi sunt autem septuaginta duo
cum gaudio, dicentes: Domine,
etiam dæmonia subijciuntur no-
bis in nomine tuo. 18 *Et ait il-*
lis: Videbam Satanã sicut fulgur

תעבורו מבית לבית : ובכל־ 8
עיר שתבאו שמה ויקבלו
אתכם אכלו מה שהושם
לכם : ורפאו לחולים שהם בה 9
ואמרו להם קרבה מלכות
האלהים אליכם : ובכל־עיר 10
שתבאו בה ולא־יקבלוכם
בצאתכם ברחובותיה
אמרו : אף העפר שדבק לנו 11
מעירכם אנו מנערים עליכם
רק־דעו זאת כי קרבה מלכות
האלהים : אני אומר לכם כי 12
לסדום קל יהיה ביום ההוא
מלעיר ההיא : אוי לך כורזין 13
אוי לך בית־צידה כי־אם־בצור
וצידון נעשו הנפלאות שנעשו
בכן לפנים בשק ואפר יושבות
נחמו : אבל לצור וצידון יהיה 14
נקל ביום הדין מלכן : ואת 15
כפר־נחום עד־השמים רמתה
עד שאול תטבעי : השומע 16
לכם הוא שומע לי והמבזה
אתכם הוא בוזה לי והבוזה לי
בוזה למי ששלחני : וישובו 17
השבעים ושנים בשמחה
לאמר אדון גם־השדים
נכבשים לנו בשמך : ויאמר 18
להם ראיתי השטן נופל

 de cæ- מהשמים

19 מהשמים כברק ׃ הנה נתתי
לכם יכלת לדרוך על נחשים
ועקרבים ועל כל כח אויב
20 וכל דבר לא יזיק לכם ׃ אבל
אל תשמחו מאת כי הרוחות
נכבשות לכם כי אם שמחו
כי שמותיכם נכתבו בשמים ׃
21 בשעה ההיא שש ברוח
הקודש ויאמר אני מודה לך
האב ארון השמים והארץ כי
הסתרת אלה הדברים
מחכמים וממבינים וגלית
אותם לצעירים אכן האב כי
22 כן ישר לפניך ׃ הכל נתן לי
מאבי ואיש אינו יודע הבן מי
הוא בלתי האב ומי הוא האב
זולת הבן ולכל מי שירצה
23 הבן לגלותו ׃ ויפן לתלמידיו
לאמר אשרי עינים הרואות
24 מה שאתם רואים ׃ כי אני
אומר לכם כי נביאים ומלכים
רבים חפצו לראות מה
שאתם רואים ולא ראו
ולשמוע מה שאתם שומעים
25 ולא שמעו ׃ והנה חכם אחד
מהתורה קם וינסהו לאמור
רב מה אעשה ואקנה חיי
עולם הבא ׃

והוא

de cælo cadentem. 19 *Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici: & nihil vobis nocebit.* 20 *Verumtamen in hoc nolite gaudere quia spiritus vobis subijciuntur: gaudete autem, quòd nomina vestra scripta sunt in cælis.* 21 *In ipsa hora exultauit Spiritu sancto: & dixit: Confiteor tibi Pater, Domine cæli, & terræ, quòd abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Etiam Pater: quoniam sic placuit ante te.*

22 *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. Et nemo scit quis sit Filius, nisi Pater: & quis sit Pater, nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare.*

23 *Et conuersus ad discipulos suos, dicit: Beati oculi, qui vident quæ vos videtis.*

24 *Dico enim vobis quòd multi Prophetæ, & Reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt.*

25 *Et ecce quidam Legisperitus surrexit tentans illum, & dicens: Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo?*

At

26 *At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? quomodo legis?* 27 *ille respondens dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua: & proximum tuum sicut teipsum.*
28 *Dixitq; illi: Recte respondisti, hoc fac, & viues.* 29 *Ille autem volens iustificare seipsum, dixit ad Jesum: Et quis est meus proximus?* 30 *Suscipiens autem Jesus, dixit: Homo quidam descendebat ab Jerusalem in Jericho, & incidit in latrones, qui etiam despoliauerunt eum: & plagis impositis abierunt semiuiuo relicto.*
31 *Accidit autem vt Sacerdos quidam descenderet eadem via: & viso illo præteriuit.* 32 *Similiter & Leuita cùm esset secùs locum, & videret eum, pertransÿt.*
33 *Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum: & videns eum, misericordia motus est.* 34 *Et appropians alligauit vulnera eius, infundens oleum, & vinum. & imponens illum in iumentum suum, duxit in stabulum, & curam eius egit.* 35 *Et altera die protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait: Curam illius habe: & quodcumque supererogaueris, ego cùm rediero reddam tibi.* 36 *Quis horum*

26 והוא אמר לו מה נכתב
27 בתורה איך אתה קורא ׃ ויען
הוא ויאמר ואהבת את־יהוה
אלהיך בכל־לבבך ובכל־
נפשך ובכל־מאודך ובכל־
28 דעתך ורעך כמוך ׃ ויאמר
לו היטיב ענית עשה זאת
29 וחיה ׃ והוא בהיותו חפץ
להצטדק ויאמר לישוע ומי
30 הוא רעי ׃ ויען ישוע ויאמר
איש אחד ירד מירושלים
ליריחו ויפול ביד הפריצים
שפשטוהו ויכוהו וילכו וי
31 ויעזבוהו כמעט מת ׃ ויהי
ברדת כהן אחד בדרך ההיא
32 ויראהו ויעבור ׃ גם־כן לוי
בהיות על־המקום ויראהו
33 ויעבור ׃ ושמרוני אחד הולך
ובא אליו ויראהו וירחמהו ׃
34 ויגש ויחבוש פצעיו ביצוק שמן
ויין וירכיבהו על־בהמתו
ויביאהו למלון וישם עליו
35 עינו ׃ ולמחרת הוציא שתי
אגורות ויתן לבעל המלון
ויאמר תן עינך עליו וכל מה
שתוסיף לתת־לו בשובי
36 אני אשלם לך ׃ מי מאלה
השלשה

השלשה נראה לך שהיה
רע לאשר נפל ביד הפריצים:
37 והוא אמר מי שעשה עמו חסד
ויאמר לו ישוע לך ועשה
38 כדומה: ויהי בלכתם והוא
בא לאיזה חצר ותקבלהו אשה
אחת אל־ביתה ושמה מרתה:
39 ותהי לזאת אחת ושמה מרים
שהיתה יושבת אצל רגלי
האדון וגם שומעת דברו:
40 ומרתה היתה טורחת הרבה
בהיותה משרתת ועמדה
ותאמר אדון האינך משים
לבך שאחותי הניחתני לשרת
לבדי אם־כן אמר לה שתעזור
41 לי: ויען ויאמר לה האדון
מרתה מרתה את משתדלת
ונעכרת בדברים רבים מאד:
42 אך דבר אחד הוא צריך מרים
בחרה חלק טוב מאוד שלא
יוסר מאתה:

פ' י"א

1 ויהי בהיותו מתפלל במקום
אחד וכשנגמר אמר לו אחד
מתלמידיו אדון למדנו לה
להתפלל כמו שלמד גם
יוחנן

trium videtur tibi proximus fuisse illi, qui incidit in latrones?

37 *At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Jesus. Vade, & tu fac similiter.*

38 *Factum est autem, dum irent, & ipse intrauit in quoddam castellum: & mulier quædam Martha nomine, excepit illum in domum suam,*

39 *& huic erat soror nomine Maria, quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius.*

40 *Martha autem satagebat circa frequens ministerium: quæ stetit, & ait: Domine non est tibi curæ quòd soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi, vt me adiuuet.*

41 *Et respondens dixit illi Dominus: Martha, Martha, solicita es, & turbaris erga plurima.*

42 *Porrò vnum est necessariũ. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.*

CAP. XI.

1 E*T factum est: cùm esset in quodam loco orans, vt cessauit, dixit vnus ex discipulis eius ad eum: Domine doce nos orare, sicut docuit & Joan-*

Ioannes discipulos suos. 2 Et
ait illis: Cùm oratis, dicite: Pa-
ter sanctificetur nomen tuum.
Adueniat regnum tuum.
3 Panem nostrũ quotidianum
da nobis hodie. 4 Et dimitte no-
bis peccata nostra, siquidem & ipsi
dimittimus omni debenti nobis.
Et ne nos inducas in tentationem.
5 Et ait ad illos: Quis vestrum
habebit amicum, & ibit ad illum
media nocte, & dicet illi: Amice,
commoda mihi tres panes, 6 quo-
niam amicus meus venit de via
ad me, & non habeo quod ponam
ante illum, 7 & ille deintus re-
spondẽs dicat: Noli mihi molestus
esse, iam ostium clausum est, &
pueri mei mecum sunt in cubili,
non possum surgere, & dare tibi.
8 Et si ille perseuerauerit pul-
sans: dico vobis, etsi non dabit
illi surgens eo quòd amicus eius sit,
propter improbitatem tamen eius
surget, & dabit illi quotquot ha-
bet necessarios.

9 Et ego dico vobis: Petite,
& dabitur vobis: quærite, & in-
uenietis: pulsate, & aperietur
vobis.

10 Omnis enim, qui petit, ac-
cipit: & qui quærit, inuenit: &
pulsanti aperietur. 11 Quis au-
tem ex vobis Patrem petit panem,
num-

יוחנן לתלמידיו׃ ויאמר להם 2
בהתפללכם אמרו אב
יתקדש שמך תבא מלכותך׃
לחמנו תמידי תן־לנו היום׃ 3
וסלח לנו חטאתינו כי גם אנו 4
סולחים לכל החייב לנו ואל־
תביאנו לידי נסיון׃ ויאמר 5
להם למי מכם יהיה־לו אוהב
וילך אליו בחצי לילה ויאמר
לו רעי הלוה לי שלשה ככרי
לחם׃ כי רעי בא אלי מן הדרך 6
ואין לי מה שאשים לפניו׃
והוא יענה מבפנים ויאמר 7
אל־תלאני כבר הפתח סגור
ונערי הם במטה עמי איני יכול
לקום ולתת־לך׃ ואם הוא 8
יתמיד לדפוק אני אומר לכם
הגם שלא־יקום ולא־יתן־לו
בעבור שהוא אוהבו מכל
מקום מפצירותו יקום ויתן־
לו כמה וכמה ככרי לחם
הצריכים לו׃ ואני אומר 9
לכם שאלו וינתן־לכם בקשו
ותמצאו דפקו ויפתח לכם׃
כי כל מי שהוא שואל הוא 10
לוקח והמבקש הוא מוצא
ולמדפק יפתח׃ ומי מכם 11
שהוא שואל מאביו לחם
היתן־

היתן־לו אבן או אם הוא
שואל דג היתן־לו נחש בעד־
12 דג: או אם ישאל ביצה היתן־
13 לו עקרב: אם־כן אם־אתם
בהיותכם רעים ידעתם לתת
לבניכם מתנות טובות מכל
שכן יתן אביכם מן השמים
רוח טובה לשואלים מאתו:
14 ויהי מגרש שד והוא היה אלם
ואחר שגרש השד דבר האלם
15 ויתמהו העם: וקצת מהם
אמרו בבעל־זבוב שר השדים
16 הוא מגרש השדים: ואחרים
בנסות שאלו מאתו אות
17 מהשמים: והוא כאשר ראת
מחשבותם אמר להם כל־
מלכות חלוקה בעצמה תחרב
18 ויפול בית על־בית: ואם
השטן נחלק בעצמו איך
תעמוד מלכותו כי אתם
אומרים שבבעל־זבוב אני
19 מגרש השדים: ואם אני מגרש
השדים בבעל־זבוב בניכם
במה הם מגרשים לכן הם יהיו
20 שופטיכם: אך אם אני מגרש
השדים באצבע האלהים
אמנם הגיעה לכם מלכות
21 האלהים: כאשר גבור חלוץ
הוא

numquid lapidem dabit illi? Aut piscem: numquid pro pisce serpentem dabit illi? 12 *Aut si petierit ovum: numquid porriget illi scorpionem?* 13 *Si ergo vos cùm sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris: quanto magis Pater vester de cælo dabit spiritum bonum petentibus se?*

14 *Et erat eijciens dæmonium, & illud erat mutum. Et cùm eiecisset dæmonium, locutus est mutus, & admiratæ sunt turbæ.*

15 *Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub Principe dæmoniorum eijcit dæmonia.*

16 *Et alij tentantes, signum de cælo quærebant ab eo.* 17 *Ipse autem vt vidit cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur, & domus supra domum cadet.*

18 *Si autem & Satanas in seipsum diuisus est, quomodo stabit regnum eius? quia dicitis in Beelzebub me eijcere dæmonia.*

19 *Si autem ego in Beelzebub eijcio dæmonia: filij vestri in quo eijciunt? Ideò ipsi iudices vestri erunt.*

20 *Porrò si in digito Dei eijcio dæmonia: profectò peruenit in vos regnum Dei.*

21 *Cùm fortis armatus custodit*

dit atrium suum, in pace sunt ea,
quæ possidet. 22 Si autem for-
tior eo superueniens vicerit eum,
vniuersa arma eius auferet, in
quibus confidebat, & spolia eius
distribuet. 23 Qui non est me-
cum, contra me est: & qui non
colligit mecum, dispergit.
24 Cùm immundus spiritus
exierit de homine, ambulat per lo-
ca inaquosa, quærens requiem:
& non inueniens dicit: Reuer-
tar in domum meam vnde exiui.
25 Et cùm venerit, inuenit
eam scopis mundatam, & orna-
tam. 26 Tunc vadit, & assu-
mit septem alios spiritus secum,
nequiores se, & ingressi habitant
ibi. Et fiunt nouissima hominis
illius peiora prioribus.

27 Factum est autem, cùm hæc
diceret: extollens vocem quædam
mulier de turba dixit illi: Beatus
venter, qui te portauit, & vbera
quæ suxisti.

28 At ille dixit: Quinimmo
beati qui audiunt verbum Dei,
& custodiunt illud.
29 Turbis autem concurren-
tibus cœpit dicere: Generatio
hæc generatio nequam est: si-
gnum quærit, & signum non
dabitur ei, nisi signum Ionæ
Prophetæ. 30 Nam sicut fuit

הוא שׁוֹמֵר חֲצֵרוֹ כָּל־קִנְיָנוֹ
הוא כְּשָׁלוֹם׃ וְאִם יָבֹא גִּבּוֹר 22
מִמֶּנּוּ וִינַצְּחַ לוֹ יִשָּׂא כָּל־כְּלָיו
שֶׁבָּטַח בָּם וּשְׁלָלָיו יְחַלֵּק׃ מִי 23
שֶׁאֵינוֹ עִמִּי הוּא כְּנֶגְדִּי וּמִי
שֶׁאֵינוֹ מְאַסֵּף אִתִּי הוּא מְפַזֵּר׃
כַּאֲשֶׁר רוּחַ טְמֵאָה תֵּצֵא 24
מֵאָדָם הִיא הוֹלֶכֶת בִּמְקוֹמוֹת
צִיּוֹת וּמְבַקֶּשֶׁת מָנוֹחַ וְאֵינָהּ
מוֹצֵאת הִיא אוֹמֶרֶת אָשִׁיב
לְבֵיתִי שֶׁיָּצָאתִי מִשָּׁם׃ וְכַאֲשֶׁר 25
תָּבֹא הִיא מוֹצֵאת אוֹתוֹ מְכֻבָּד
וּמְפֹאָר׃ אָז הִיא הוֹלֶכֶת 26
וְלוֹקַחַת עִמָּהּ שֶׁבַע רוּחוֹת
אֲחֵרוֹת רָעוֹת מִמֶּנָּה וְהֵן בָּאוֹת
וְשׁוֹכְנוֹת שָׁם וְתִהְיֶינָה אַחֲרִית
הָאִישׁ הַהוּא רָעוֹת
מֵהָרִאשׁוֹנוֹת׃ וַיְהִי כְּאָמְרוֹ 27
אֵלֶּה הַדְּבָרִים וַתִּשָּׂא אִשָּׁה
אַחַת מֵהָעָם קוֹלָהּ וַתֹּאמֶר
לוֹ אַשְׁרֵי הַבֶּטֶן שֶׁנָּשָׂא אוֹתָךְ
וְשָׁדַיִם שֶׁיָּנַקְתָּ׃ וַיֹּאמֶר הוּא 28
כִּי־אִם אַשְׁרֵי הַשּׁוֹמְעִים דְּבַר
הָאֱלֹהִים וְשׁוֹמְרִים אוֹתוֹ׃
וּבְהִתְנַהֵר הָעָם הֵחֵל לֵאמֹר 29
הַדּוֹר הַזֶּה דּוֹר רַע הוּא מְבַקֵּשׁ
אוֹת וְאוֹת לֹא־יִנָּתֶן־לוֹ בִּלְתִּי
אֶת יוֹנָה הַנָּבִיא׃ כִּי כַּאֲשֶׁר הָיָה 30

יונה אות לאנשי נינוה כן יהיה
גם בן־־־־האדם לדור הזה׃
31 מלכת תימן תקום במשפט
עם אנשי הדור הזה ותרשיעם
כי באה מקצות הארץ לשמוע
חכמת שלמה והנה יותר
32 משלמה פה׃ אנשי נינוה
יקומו במשפט עם דור הזה
וירשיעם כי עשו תשובה
לקריאת יונה והנה יותר
33 מיונה פה׃ אינו מדליק שום
איש נר ומשים במתר ולא
תחת הסאה אבל על־־
המנורה כדי שהבאים יראו
34 אור׃ נר גופך היא עינך אם
עינך תהיה תמימה כל־גופך
תהיה בהירה ואם עינך תהיה
רעה גם גופך תהיה חשכה׃
35 אם־כן ראה שאל יהיה האור
36 שבך חשך׃ אם־כן אם גופך
תהיה כלה אור ולא תהיה
בה איזה חלק חשך כלה
תאיר וכנר מאור תאיר אותך׃
37 ובדברו התחנן־־־־לו אחד
מהפרושים לסעור עמו ויבא
38 ויסב׃ והפרוש החל לחשוב
בלבו ולאמור למה לא נטבל
לפני הסעודה׃

ויאמר

Jonas signum Niniuitis: ita erit
et Filius hominis generationi isti.
31 Regina Austri surget in
iudicio cum viris generationis hu-
ius, & condemnabit illos: quia
venit à finibus terræ audire sapi-
entiam Salomonis: & ecce plus
quàm Salomon hîc.
32 Viri Niniuitæ surgent in
iudicio cum generatione hac, &
condemnabunt illam quia pœni-
tentiam egerunt ad prædicatio-
nem Jonæ: & ecce plus quàm
Jonas hîc. 33 Nemo lucernam
accendit, & in abscondito ponit,
neque sub modio: sed suprà cande-
labrum, vt qui ingrediuntur, lu-
men videant.
34 Lucerna corporis tui, est
oculus tuus. Si oculus tuus fue-
rit simplex, totum corpus tuum
lucidum erit: si autem nequam
fuerit, etiam corpus tuum tene-
brosum erit. 35 Vide ergo ne
lumen, quod in te est, tenebræ
sint. 36 Si ergo corpus tuum
totum lucidum fuerit, non habens
aliquam partem tenebrarum, erit
lucidum totum, & sicut lucerna
fulgoris illuminabit te. 37 Et
cùm loqueretur, rogauit illum
quidam Pharisæus vt pranderet
apud se. Et ingressus recubuit.
38 Pharisæus autem cœpit in-
tra se reputans dicere, quare non
baptizatus esset ante prandium.

Et

39 *Et ait Dominus ad illum :*
Nunc vos Pharisæi quod deforis
est calicis, & catini, mundatis:
quod autem intus est vestrum,
plenum est rapina, & iniquitate.
40 *Stulti nonne qui fecit quod*
deforis est, etiam id, quod deintus est, fecit?
41 *Verumtamen quod superest, date eleemosynam: & ecce*
omnia munda sunt vobis.

42 *Sed væ vobis Pharisæis,*
quia decimatis mentham, & rutam, & omne olus, & præteritis
iudicium, & charitatem Dei: hæc
autem oportuit facere, & illa non
omittere.
43 *Væ vobis Pharisæis, quia*
diligitis primas cathedras in Synagogis, & salutationes in foro.

44 *Væ vobis quia estis vt monumenta, quæ non apparent, &*
homines ambulantes supra, nesciunt.
45 *Respondens autem quidam*
ex Legisperitis, ait illi: Magister, hæc dicens etiam contumeliam nobis facis.
46 *At ille ait: Et vobis Legisperitis væ: quia oneratis homines oneribus, quæ portare non possunt,*

Hh 2 *& ipsi*

וַיֹּאמֶר־לוֹ הָאָדוֹן עַתָּה אַתֶּם 39
פְּרוּשִׁים מְטַהֲרִים מָהשֶּׁהוּא
בַּחוּץ מִכּוֹס וּמִקְּעָרָה וּמָה
שֶׁבְּקִרְבְּכֶם מָלֵא הוּא גֶּזֶל
וְעַוְלָה ׃ כְּסִילִים הֲלֹא מִי 40
שֶׁעָשָׂה מָה שֶׁהוּא בַּחוּץ עָשָׂה
גַּם מָה שֶׁהוּא בִּפְנִים ׃ אַךְ 41
הַיּוֹתֶר תְּנוּ לִצְדָקָה וְהִנֵּה כָל־
דְּבָרִים הֵם טְהוֹרִים לָכֶם ׃
אֲבָל אוֹי לָכֶם פְּרוּשִׁים. כִּי 42
אַתֶּם מְעַשְּׂרִים הַנַּעֲנַע וְהַפֵּגַם
וְכָל־יָרָק וְאַתֶּם עוֹבְרִים
מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת הָאֱלֹהִים וְהָיָה
צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
וְלֹא לַעֲזוֹב אוֹתָם ׃ אוֹי לָכֶם 43
פְּרוּשִׁים כִּי אַתֶּם אוֹהֲבִים
הַמּוֹשָׁבִים רִאשׁוֹנִים בְּבָתֵּי
כְּנֵסִיּוֹת וּבְרָכוֹת בַּשּׁוּק ׃ אוֹי 44
לָכֶם כִּי אַתֶּם כַּקְּבָרִים שֶׁאֵינָם
נִרְאִים וַאֲנָשִׁים הוֹלְכִים
עֲלֵיהֶם וְאֵינָם יוֹדְעִים ׃ וַיַּעַן 45
אֶחָד מֵחַכְמֵי הַתּוֹרָה וַיֹּאמֶר־
לוֹ רַב בְּאָמְרְךָ זֹאת גַּם אַתָּה
מְחָרְפֵנוּ ׃ אֲבָל הוּא אָמַר גַּם 46
אוֹי לָכֶם חַכְמֵי הַתּוֹרָה כִּי
אַתֶּם מַעֲמִיסִים עַל־הָאֲנָשִׁים
מַעֲמָסוֹת שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים
לָשֵׂאת וְאֵינְכֶם נוֹגְעִים
בַּמַּסְבְּלוֹת

בסבלות באחת מאצבע
47 מאצבעותיכם : אוי לכם
הבונים קברי הנביאים
48 ואבותיכם הרגום : אמנם
אתם מעידים כי אתם
מסכימים במעשי אבותיכם
כי בוראי הם הרגום ואתם
49 בונים קבריהם : לכן גם
חכמת אלהים אמרה אשלח
להם הנביאים והשלוחים
50 ומהם יהרגו וירדפו : כדי
שיבקש דם כל־הנביאים
שנשפך מדור הזה מעשית
51 העולם : מדם הבל עד־דם
זכריהו שנאבד בין־המזבח
ובין־הבית כן אני אומר לכם
52 יבקש מהדור הזה : אוי לכם
חכמי התורה כי נשאתם
מפתח הדעת אתם לא
באתם ומנעתם הבאים :
53 באמרו הדברים האלה להם
החילו פרושים וחכמי התורה
לחלוק בחזקה ולדחוק פיו
54 על דברים הרבה : בהאריב
אותו ובבקש לקחת דבר
מפיו להלשינו :

& ipsi vno digito vestro non tangitis sarcinas 47 *Væ vobis qui ædificatis monumenta Prophetarum: patres autem vestri occiderunt illos.* 48 *Profectò testificamini quòd consentitis operibus patrum vestrorum: quoniam ipsi quidem eos occiderunt, vos autem ædificatis eorum sepulchra.*

49 *Propterea & sapientia Dei dixit: Mittam ad illos Prophetas, & Apostolos, & ex illis occident, & persequentur.*

50 *Vt inquiratur sanguis omnium Prophetarum, qui effusus est à constitutione mundi à generatione ista;* 51 *à sanguine Abel, vsque ad sanguinem Zachariæ, qui perijt inter Altare, & Aedem. Ita dico vobis, requiretur ab hac generatione.*

52 *Væ vobis Legisperitis, quia tulistis clauem scientiæ, ipsi non introistis, & eos qui introibant, prohibuistis.*

53 *Cùm autem hæc ad illos diceret, cœperunt Pharisæi, & Legisperiti grauiter insistere, & os eius opprimere de multis.* 54 *insidiantes ei, & quærentes aliquid capere de ore eius, vt accusarent eum.*

CAP. XII.

1 *MVltis autem turbis cir-*
cumstantibus, ita vt
se inuicem conculcarent, cœpit di-
cere ad discipulos suos: Attendite
à fermento Pharisæorum, quod
est hypocrisis. 2 *Nihil autem*
opertum est, quod non reueletur:
neque absconditum, quod non
sciatur. 3 *Quoniam quæ in te-*
nebris dixistis, in lumine dicen-
tur: & quod in aurem locuti estis
in cubiculis, prædicabitur in te-
ctis. 4 *Dico autem vobis amicis*
meis: Ne terreamini ab his, qui
occidunt corpus, & post hæc non
habent ampliùs quid faciant.
5 *Ostendam autem vobis quem*
timeatis: timete eum, qui, post-
quam occiderit, habet potestatem
mittere in gehennam, ita dico vo-
bis, hunc timete.
6 *Nonne quinque passeres ve-*
neunt dipondio, & vnus ex illis
non est in obliuione coram Deo?
7 *Sed & capilli capitis vestri*
omnes numerati sunt. Nolite
ergo timere: multis passeribus plu-
ris estis vos: 8 *Dico autem vo-*
bis: Omnis, quicumque confessus
fuerit me coram hominibus, &
Filius hominis confitebitur illum
coram Angelis Dei: 9 *qui*
autem negauerit me coram
homi-

פ׳ יב׳

ובעמוד סביב כיתות רבות 1
באופן שדחקו איש את רעהו
החל לאמור לתלמידיו
השמרו לכם משאור ה
פרושים שהוא חנופה ׃ ואין 2
דבר מכסה שלא יגלה ונסתר
שלא יודע ׃ כי הדברים 3
שאמרתם בחשך באור יאמרו
ומה שדברתם באוזן בחדרים
יקרא כגגות ׃ ואני אומר לכם 4
רעי אל תחתו מהורגים הגוף
ואחרי כן אין להם יותר
לעשות ׃ ואראה לכם ממי 5
תיראו יראו ממי שיש לו כח
לשלוח לגיהנם אחר שהרג
כן אני אומר לכם לזה יראו ׃
הלא חמשה צפורים נמכרים 6
בפונדיון ואחד מהם איננו
נשכח לפני האלהים ׃ אבל 7
גם כל שערות ראשכם
נספרו אם כן אל תיראו
אתם יותר מצפורים רבים ׃
ואני אומר לכם כל מי שיודה 8
אותי לפני האנשים גם בן
האדם יודה אותו לפני מלאכי
אלהים ׃ ומי שיכחישני לפני 9
האנשים

האנשים יכחש לפני מלאכי
10 אלהים ׃ ולכל האומר דבר
נגד בן־האדם יסלח לו ולמי
שיגדף נגד רוח הקודש לא
11 יסלח לו ׃ וכאשר יביאו
אתכם לבתי כנסיות
ולערכאות ולשלטוניות אל־
תשתדלו איך או מה תענו או
12 מה תאמרו ׃ כי רוח הקודש
ילמד אתכם באותה שעה
13 מה שתצרכו לאמור ׃ ויאמר
לו אחד מהעם רב אמור לאחי
14 לחלק עמי הנחלה ׃ והוא
אמר לו האיש מי הפקידני
לשופט או לחולק עליכם ׃
15 ויאמר אליהם ראו והשמרו
לכם מכל־כליות כי־לא
בשפע האיש הוא חייו
מהדברים שהוא קונה ׃
16 ויאמר אליהם משל לאמור
שדה איש אחד עשיר עשה
17 הרבה פרות ׃ ויחשוב בקרבו
לאמור מה אעשה כי אין לי
מקום שאאסוף שמה פרותי ׃
18 ויאמר זאת אעשה אהרוס
אסמי ואגדל אותם ושמה
אאסוף כל־מה שצמחו לי
19 וטובותי ׃ ואומר לנפשי נפש
טובות

hominibus, negabitur coram An-
10 *gelis Dei.* 10 *Et omnis, qui di-*
cit verbum in Filium hominis,
remittetur illi: ei autem, qui in
Spiritum sanctum blasphemaue-
11 *rit, non remittetur.* 11 *Cùm*
autem inducent vos in Synago-
gas, & ad Magistratus, & Po-
testates, nolite soliciti esse quali-
ter, aut quid respondeatis, aut
12 *quid dicatis.* 12 *Spiritus enim*
sanctus docebit vos in ipsa hora
quid oporteat vos dicere. 13 *Ait*
13 *autem ei quidam de turba: Ma-*
gister, dic fratri meo vt diuidat
mecum hæreditatem.
14 14 *At ille dixit illi: Homo,*
quis me constituit iudicem, aut di-
uisorem super vos?
15 15 *Dixitque ad illos: Videte,*
& cauete ab omni auaritia: quia
non in abundantia cuiusquam
vita eius est ex his quæ possidet.
16 *Dixit autem similitudinem*
16 *ad illos, dicens: Hominis cuius-*
dam diuitis vberes fructus ager
17 *attulit:* 17 *& cogitabat intra*
se, dicens: Quid faciam, quia
non habeo quo congregem fructus
meos?
18 18 *Et dixit: Hoc faciam: De-*
struam horrea mea, & maiora fa-
ciam: & illuc congregabo omnia,
quæ nata sunt mihi, & bona mea,
19 19 *& dicam animæ meæ. Anima,*
ha-

habes multa bona posita in annos
plurimos: requiesce, comede, bi-
be, epulare. 20 *Dixit autem*
illi Deus: Stulte, hac nocte ani-
mam tuam repetunt à te: quæ au-
tem parasti, cuius erunt?
21 *Sic est qui sibi thesauriZat,*
& non est in Deum diues.

22 *Dixitque ad discipulos suos:*
Ideò dico vobis: Nolite soliciti
esse animæ vestræ quid manduce-
tis: neque corpori quid indua-
mini.
23 *Anima plùs est quàm esca,*
& corpus plùs quàm vestimen-
tum.
24 *Considerate coruos quia non*
seminant, neque metunt, quibus
non est cellarium, neque horreum,
& Deus pascit illos: Quantò ma-
gis vos pluris estis illis?
25 *Quis autem vestrum cogi-*
tando potest adijcere ad staturam
suam cubitum vnum?
26 *Si ergo neque quod mini-*
mum est potestis, quid de cæteris
soliciti estis?

27 *Considerate lilia quomodo*
crescunt: non laborant, neque
nent: dico autem vobis, nec Sa-
lomon in omni gloria sua vestie-
batur sicut vnum ex istis.

28 *Si autē fœnū, quod hodie est*
in

טובות הרבה יש־לך הושמות
לשנים רבות מאוד נוחי אכלי
שתי התענגי ׃ ויאמר לו 20
האלהים סכל בלילה הזה
נפשך שואלים ממך ומה
שהכינות למי יהיו ׃ ככה הוא 21
האוצר לעצמו ואיננו עשיר
עם האלהים ׃ ויאמר 22
לתלמידיו לכן אני אומר לכם
אל־תשתדלו לנפשכם מה
תאכלו ולא לגופכם מה
תלבשו ׃ הנפש היא יותר 23
מאכל והגוף יותר מלבוש ׃
חבינו עורבים כי אינם זורעים 24
ואינם קוצרים ואין להם אוצר
ולא אסם ואלהים רועה
אותם מכל שכן אתם יותר
מהם ׃ ומי מכם בחשבו הוא 25
יכול להוסיף על־קומתו אמה
אחת ׃ אם־כן אם אינכם 26
יכולים מה שהוא מעט מאוד
למה אתם משתדלים על־
דברים אחרים ׃ הבינו שושנים 27
איך־הם צומחים אינם
עומלים ואינם טווים ואני
אומר לכם שלמה לא נלבש
בכל־כבודו כאחד מאלה ׃
ואם החציר שהיום הוא 28
בשדה

כשדה ומחר נשלך לתנור
האלהים לובש אותו ככה כל
שכן אתכם קטני אמונה:
29 ואתם אל־תבקשו מה
שתאכלו או מה שתשתו
ואל־תרצו להנשא לרום:
30 כי גויי העולם הם מבקשים
כל־זאת ואביכם הוא יודע כי
31 אתם צריכים זאת: אך
בראשונה בקשו מלכות
האלהים וצדקתה וכל־זאת
32 תתוספנה לכם: אל־תיראו
עדר קטון כי רצה אביכם
33 לתת לכם מלכות: מכרו
מה שאתם קונים ותנו צדקה
עשו לכם כיסים שאינם
בולים ואוצר שאינו חוסר
בשמים ששמה גנב אינו
נקרב ועש אינו שוחת:
34 במקום שיש אוצרכם שם
35 יהיה גם־לבבכם: תהיינה
מתניכם חגורות ונרות
36 דולקות בידיכם: ואתם
דומים לאנשים המחכים
אדניהם כי ישוב מהנשואים
כדי שכשיבא וידפוק מיד
37 יפתחו לו: אשרי העבדים
ההם אשר כשיבא האדון
ימצא

in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quantò magis vos pusillæ fidei?

29 Et vos nolite quærere quid manducetis, aut quid bibatis: & nolite in sublime tolli: 30 hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Pater autem vester scit quoniam his indigetis.

31 Verumtamen quærite primùm regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adijcientur vobis.

32 Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.

33 Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam. Facite vobis sacculos, qui non veterascunt, thesaurum indeficientem in cælis: quo fur non appropiat: neque tinea corrumpit. 34 vbi enim thesaurus vester est, ibi & cor vestrum erit.

35 Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris, 36 & vos similes hominibus expectantibus dominũ suum quando reuertatur à nuptijs: vt, cùm venerit, & pulsauerit, confestim aperiant ei. 37 Beati serui illi, quos cùm venerit dominus, in-

inuenerit vigilantes: amen dico vobis, quòd præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.

38 *Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit, beati sunt serui illi.*

39 *Hoc autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suam.* 40 *Et vos estote parati, quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet.*

41 *Ait autem ei Petrus: Domine ad nos dicis hanc parabolam, an & ad omnes?*

42 *Dixit autem Dominus: Quis, putas, est fidelis dispensator, & prudens, quem constituit dominus supra familiam suam, vt det illis in tempore tritici mensuram?*

43 *Beatus ille seruus, quem cùm venerit dominus, inuenerit ita facientem.*

44 *Verè dico vobis, quoniam supra omnia, quæ possidet, constituet illum.* 45 *Quòd si dixerit seruus ille in corde suo: Moram facit dominus meus venire: & cœperit percutere seruos, & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari:* 46 *veniet dominus*

יִמְצָא אֹתָם שׁוֹקְדִים אָמֵן אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם כִּי־יַחְגּוֹר
עַצְמוֹ וְיוֹסִיב אוֹתָם וּבַעֲבוֹר
38 יְשָׁרֵת אוֹתָם ׃ וְאִם יָבֹא
בְּמִשְׁמָרָה שְׁנִיָּה וְאִם יָבֹא
בְּמִשְׁמָרָה שְׁלִשִׁית וְכָכָה
יִמְצָאֵם אַשְׁרֵי הָעֲבָדִים הָהֵם ׃
39 וְזֹאת דְּעוּ כִּי אִם־יֵדַע בַּעַל
הַבַּיִת בְּאֵיזוֹ שָׁעָה יָבֹא גַּנָּב אָכֵן
יִשְׁקוֹד וְלֹא יַנִּיחַ לְהֵחָתֵר בֵּיתוֹ ׃
40 וְאַתֶּם הֱיוּ נְכוֹנִים כִּי כַּשָּׁעָה
שֶׁאֵינְכֶם חוֹשְׁבִים בֶּן־הָאָדָם
41 יָבֹא ׃ וַיֹּאמֶר לוֹ כֵיפָא אֲדוֹן
הַאַתָּה אוֹמֵר הַמָּשָׁל הַזֶּה
42 אֵלֵינוּ אוֹ גַּם־לְכֻלָּם ׃ וַיֹּאמֶר
הָאָדוֹן מִי תַחְשׁוֹב הֱיוֹת מֶלְצַר
הַנֶּאֱמָן וְהַנָּבוֹן אֲשֶׁר הִפְקִיד
אוֹתוֹ הָאָדוֹן עַל־אַנְשֵׁי בֵיתוֹ
כְּדֵי שֶׁיִּתֵּן לָהֶם בְּעֵת מִדַּת
43 חִטִּים ׃ אַשְׁרֵי הָעֶבֶד הַהוּא
אֲשֶׁר כְּשֶׁיָּבֹא הָאָדוֹן יִמְצָא
44 אוֹתוֹ עוֹשֶׂה כֵּן ׃ אָמְנָם אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם כִּי עַל־כָּל שֶׁהוּא
45 קוֹנֶה יַפְקִידֵהוּ ׃ אַךְ אִם־יֹאמַר
הָעֶבֶד הַהוּא בְּלִבּוֹ אֲדוֹנִי
מְאַחֵר לָבֹא וַיָּחֵל לְהַכּוֹת
הָעֲבָדִים וְהַשְּׁפָחוֹת וְלֶאֱכוֹל
46 וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׁכּוֹר ׃ יָבֹא אֲדוֹן

העבד ההוא ביום שאינו
מקוה ובשעה שאינו יודע
ויבדילו וישים חלקו עם חסרי
47 אמנה: והעבד שידע רצון
אדונו ולא הכין ולא עשה כפי
48 רצונו יכה הרבה: ומי שלא
ידע ועשה דברים הראויים
המכות יכה מעט. ולכל
שנתן לו הרבה יבקש ממנו
הרבה ומי שפקדו לו הרבה
49 ישאלו ממנו יותר: באתי
לשלוח אש בארץ ומה אני
חפץ אם לא שתבער:
50 ומבילה יש לי להטבל ואיך
אני מצטער עד שישלם:
51 האתם חושבים שבאתי לתת
שלום בארץ לא אני אומר
52 לכם כי אם פרוד: כי מעתה
יהיו מפורדים החמשה בבית
אחד שלשה לשנים ושנים
53 לשלשה יחלקו: האב על
הבן והבן על אביו האם על
הבת והבת על האם החמות
על כלתה והכלה על
54 חמותה: ויאמר גם לעם כי
תראו הענן הזורח ממערב
מיד אתם אומרים גשם בא
55 וכן הוא: וכאשר רוח דרומית
נושבת

serui illius in die, qua non sperat, & hora, qua nescit, & diuidet eum, partemque eius cum infidelibus ponet.

47 Ille autem seruus, qui cognouit voluntatem domini sui, & non præparauit, & non fecit secundùm voluntatem eius, vapulabit multis: 48 qui autem non cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis. Omni autem, cui multum datum est, multum quæretur ab eo: & cui commendauerunt multum, plùs petent ab eo. 49 Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi vt accendatur?

50 Baptismo autem habeo baptizari. & quomodo coarctor vsque dum perficiatur?

51 Putatis quia pacem veni dare in terram? Non, dico vobis, sed separationem: 52 erunt enim ex hoc quinque in domo vna diuisi, tres in duos, & duo in tres 53 diuidentur: pater in filium, & filius in patrem suum, mater in filiam, & filia in matrem, socrus in nurum suam, & nurus in socrum suam.

54 Dicebat autem & ad turbas. Cùm videritis nubem orientem ab occasu, statim dicitis: Nimbus venit: & ita fit.

55 & cùm austrum flantem, dici-

dicitis: Quia æstus erit: & fit.
56 Hypocritæ faciem cæli, & terræ nostis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis?
57 Quid autem & à vobis ipsis non iudicatis quod iustum est?
58 Cùm autem vadis cum aduersario tuo ad Principem, in via da operam liberari ab illo, ne fortè trahat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem. 59 Dico tibi, non exies inde, donec etiam nouissimum minutum reddas.

נוֹשֶׁבֶת אַתֶּם אוֹמְרִים כִּי חוֹם
יִהְיֶה וְכֵן הוּא ׃ חֲנֵפִים פְּנֵי 56
הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ יְדַעְתֶּם לִבְחוֹן
וְהָעֵת הַזֹּאת אֵיךְ אֵינְכֶם
בּוֹחֲנִים ׃ וְלָמָּה אֵינְכֶם שֹׁפְטִים 57
גַּם מֵעַצְמֵיכֶם מַה שֶּׁהוּא צַדִּיק׃
וּבְלֶכְתְּךָ עִם מְנַגֶּדְךָ לְשַׂר 58
בַּדֶּרֶךְ הִשְׁתַּדֵּל לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ
פֶּן יַמְשִׁיכְךָ אֶל־הַשּׁוֹפֵט
וְהַשּׁוֹפֵט יִתֶּנְךָ לַשּׁוֹטֵר וְהַשּׁוֹטֵר
יְשַׁלֵּחֲךָ לַכֶּלֶא ׃ אֲנִי אוֹמֵר לָךְ 59
לֹא־תֵצֵא מִשָּׁם עַד־שֶׁתָּשִׁיב
גַּם־הַגֵּרָה הָאַחֲרוֹנָה ׃

CAP. XIII.

פ׳ יג׳

1 Aderant autem quidam ipso in tempore, nuntiantes illi de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificijs eorum. 2 Et respondens dixit illis: Putatis quòd hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia passi sunt?
3 Non, dico vobis: sed nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis. 4 Sicut illi decem & octo, supra quos cecidit turris in Siloë, & occidit eos: putabitis

וַיִּהְיוּ שָׁם בָּעֵת הַהִיא 1
מֵאֲנָשִׁים מַגִּידִים לוֹ עַל־אַנְשֵׁי
הַגָּלִיל שֶׁעֵרַב דָּמָם פִּילָאטוֹס
בְּזִבְחֵיהֶם ׃ וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם 2
הַאַתֶּם חוֹשְׁבִים שֶׁהַגְּלִילִים
הָאֵלֶּה הָיוּ חַטָּאִים מִכָּל־
הַגְּלִילִים כִּי סָבְלוּ דְּבָרִים
כָּאֵלֶּה ׃ אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם לֹא 3
אֲבָל אִם־לֹא תָשׁוּבוּ כֻּלְּכֶם
כְּמוֹ כֵן תֹּאבֵדוּ ׃ כְּמוֹ גַּם 4
הַשְּׁמוֹנַת עָשָׂר שֶׁנָּפַל עֲלֵיהֶם
מִגְדָּל בְּשִׁילוֹחַ וַיַּהַרְגֵם
הַאַתֶּם

האתם חושבים כי גם הם היו
חייבים מכל האנשים
5 היושבים בירושלים: אין אני
אומר לכם אלא אם־לא
תעשו תשובה כלכם כמו כן
6 תאבדו: ויאמר גם המשל
הזה לאיש היה לו עץ תאנה
נטועה בכרמו ויבא לבקש בה
7 פרי ולא מצא: ויאמר לעובד
הכרם הנה שלשה שנים הם
שאני בא ומבקש פרי בתאנה
הזאת ואיני מוצא אם־כן
כרתה למה היא ממלאת
8 מקום הארץ: והוא ענה ואמר
לו אדון הניחה גם השנה
הזאת עד־שאחפור סביבה
9 ואשים זבל: ואם־תעשה פרי
ואם־לא תכרתה להבא:
10 ויהי מלמד בכנסתם בשב
11 בשבתות: והנה אשה אשר
היתה לה רוח חולי שמונה
עשרה שנה ותהי כפופה ולא
יכלה להביט למעלה ב
12 בהחלט: ובראות אותה
ישוע ויקראנה אליו ויאמר
לה אשה נרפאת מחוליך:
13 וישם ידים עליה ומיד נזקפה
ותכבד את־האלהים:

ויעו

putatis quia & ipsi debitores fuerint præter omnes homines habitantes in Jerusalem? 5 Non, dico vobis: sed si pœnitentiam non egeritis omnes simul peribitis.

6 Dicebat autem & hanc similitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua, & venit quærens fructum in illa, & non inuenit.

7 Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres sunt ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio: succide ergo illam: vt quid etiam terram occupat?

8 At ille respondens, dicit illi: Domine dimitte illam & hoc anno, vsque dum fodiam circa illam, & mittam stercora: 9 & siquidem fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam.

10 Erat autem docens in Synagoga eorum Sabbatis.

11 Et ecce mulier, quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo: & erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere.

12 Quam cùm videret Jesus, vocauit eam ad se, & ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. 13 Et imposuit illi manus, & confestim erecta est, & glorificabat Deum.

Re-

14 Respondens autem Archisynagogus, indignans quia Sabbato curasset Jesus: dicebat turbæ: Sex dies sunt, in quibus oportet operari. in his ergo venite, & curamini, & non in die Sabbati.

15 Respondens autem ad illum Dominus, dixit: Hypocritæ, vnusquisq; vestrum Sabbato non soluit bouem suum, aut asinum à præsepio, & ducit adaquare?

16 Hanc autem filiam Abrahæ, quam alligauit Satanas, ecce decem & octo annis non oportuit solui à vinculo isto die Sabbati?

17 Et cùm hæc diceret, erubescebant omnes aduersarij eius: & omnis populus gaudebat in vniuersis, quæ gloriosè fiebant ab eo.

18 Dicebat ergo: Cui simile est regnum Dei, & cui simile æstimabo illud?

19 Simile est grano sinapis, quod acceptum homo misit in hortum suum, & creuit, & factum est in arborem magnam: & volucres cæli requieuerunt in ramis eius. 20 Et iterùm dixit: Cui simile æstimabo regnum Dei?

21 Simile est fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ sata tria, donec fermentaretur totum.

Et

14 וַיַּעַן שַׂר הַכְּנֶסֶת וַיִּחַר אַפּוֹ כִּי
רִפָּא יֵשׁוּעַ בְּשַׁבָּת וַיֹּאמֶר לָעָם
שֵׁשֶׁת יָמִים הֵם שֶׁבָּהֶם צָרִיךְ
לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה אִם־־־־כֵּן
בָּאֵלֶּה בֹּאוּ וְהֵרָפְאוּ וְלֹא בְּיוֹם
15 הַשַּׁבָּת ׃ וְעָנָהוּ הָאָדוֹן וַיֹּאמַר
חֲנֵפִים כֹּל אִישׁ מִכֶּם הֲלֹא
מַתִּיר אֶת שׁוֹרוֹ אוֹ הֲמוֹר
מֵאֵבוּס בְּשַׁבָּת וּמְנַהֲגָם
16 לְהַשְׁקוֹת ׃ וּבַת אַבְרָהָם
הַזֹּאת שֶׁאֲסָרָהּ הַשָּׂטָן הִנֵּה
שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה הֲלֹא
הָיָה צָרִיךְ לְהוֹתָרָהּ מִמַּאֲסָרָה
17 זֹאת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת ׃ וּבְאָמְרוֹ
זֹאת הָיוּ בּוֹשִׁים כָּל־־מְנַגְּדָיו
וְכָל־־־־הָעָם שָׂמְחוּ בְּכָל־
הַדְּבָרִים הַנַּעֲשִׂים בְּכָבוֹד
18 מִמֶּנּוּ ׃ אִם־־־־כֵּן אָמַר
לְמָה הִיא דּוֹמָה מַלְכוּת
הָאֱלֹהִים וּלְמִי אֶחְשְׁבֶנָּה
19 דּוֹמָה ׃ דּוֹמָה הִיא לְגַרְגִּיר
חַרְדָּל שֶׁלְּקָחוֹ הָאָדָם וַיַּשְׁלִיכוֹ
לְגַנּוֹ וַיִּצְמַח וַיְהִי לְעֵץ גָּדוֹל
וְעוֹף הַשָּׁמַיִם שָׁכְנוּ בִּסְעָפָיו ׃
20 וְעוֹד אָמַר לְמָה אֶחְשׁוֹב
שֶׁדּוֹמָה מַלְכוּת הָאֱלֹהִים ׃
21 דּוֹמָה הִיא לִשְׂאוֹר שֶׁלְּקָחַת
הָאִשָּׁה וְטוֹמְנָה בִּשְׁלֹשָׁה סְאֵי
קֶמַח עַד־שֶׁתֶּחְמַץ כֻּלָּהּ ׃

וַיֵּלֶךְ

22 וַיֵּלֶךְ מְלַמֵּד בֶּעָרִים וּבַחֲצֵירִים
23 וְנוֹסֵעַ יְרוּשָׁלָיְמָה ׃ וַיֹּאמֶר לוֹ
אִישׁ אֶחָד אָדוֹן אִם הַנּוֹשָׁעִים
24 מְעַטִּים הֵם וְהוּא אָמַר לָהֶם ׃
הִשְׁתַּדְּלוּ לָבֹא בְּשַׁעַר הַצַּר כִּי
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם רַבִּים יְבַקְשׁוּ
25 לָבֹא וְלֹא יוּכָלוּ ׃ וְכַאֲשֶׁר יָבֹא
בַּעַל הַבַּיִת וְיִסְגּוֹר הַדֶּלֶת
תָּחִילוּ עָמוֹד בַּחוּץ וְדַפֵּק
בַּדֶּלֶת לֵאמוֹר אָדוֹן פְּתַח
לָנוּ וְיַעֲנֶה וְיֹאמַר לָכֶם אֵינֶנִּי
26 יוֹדֵעַ מֵאַיִן אַתֶּם ׃ אָז תָּחִילוּ
לֵאמוֹר אָכַלְנוּ לְפָנֶיךָ וְשָׁתִינוּ
27 וּבִרְחוֹבוֹתֵינוּ לִמַּדְתָּ ׃ וְיֹאמַר
לָכֶם אֵינֶנִּי יוֹדֵעַ מֵאַיִן אַתֶּם
סוּרוּ מִמֶּנִּי כָּל־פּוֹעֲלֵי אָוֶן ׃
28 שָׁם יִהְיֶה בְּכִי וְחִירוּק שִׁנַּיִם
כַּאֲשֶׁר תִּרְאוּ אַבְרָהָם וְיִצְחָק
וְיַעֲקֹב וְכָל־הַנְּבִיאִים
בְּמַלְכוּת הָאֱלֹהִים וְאַתֶּם
29 מְגוֹרָשִׁים לַחוּץ ׃ וְיָבֹאוּ
מִמִּזְרָח וּמִמַּעֲרָב וּמִצָּפוֹן וּמ
וּמִתֵּימָן וְיֵשְׁבוּ בְּמַלְכוּת הָא
30 הָאֱלֹהִים ׃ וְהִנֵּה הָאַחֲרוֹנִים
הֵם יִהְיוּ רִאשׁוֹנִים וְהָרִאשׁוֹנִים
31 הֵם יִהְיוּ אַחֲרוֹנִים ׃ בַּיּוֹם הַהוּא
נִגְּשׁוּ קְצָת מֵהַפְּרוּשִׁים וַיֹּאמְרוּ
לוֹ צֵא וְלֵךְ מִפֹּה כִּי הוֹרוֹדוֹס
32 חָפֵץ לְהָרְגְךָ ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם
לְכוּ

22 Et ibat per ciuitates, & castella docens, & iter faciens in Jerusalem. 23 Ait autem illi quidam: Domine, si pauci sunt, qui saluantur? Ipse autem dixit ad illos: 24 Contendite intrare per angustam portam: quia multi, dico vobis, quaerent intrare & non poterunt. 25 Cùm autem intrauerit paterfamilias, & clauserit ostiũ, incipietis foris stare & pulsare ostiũ, dicentes: Domine, aperi nobis: & respondens dicet vobis: Nescio vos vnde sitis. 26 tunc incipietis dicere: Manducauimus coram te, & bibimus, & in plateis nostris docuisti. 27 Et dicet vobis: Nescio vos vnde sitis: discedite à me omnes operarij iniquitatis.

28 Ibi erit fletus, & stridor dentium: cùm videritis Abraham, & Isaac, & Jacob, & omnes Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras.

29 Et venient ab Oriente, & Occidente, & Aquilone, & Austro, & accumbent in regno Dei. 30 Et ecce sunt nouissimi qui erunt primi, & sunt primi qui erunt nouissimi.

31 In ipsa die accesserunt quidam Pharisaeorum, dicentes illi: Exi, & vade hinc: quia Herodes vult te occidere. 32 Et ait illis:

Ite,

Ite, & dicite vulpi illi: Ecce
eijcio dæmonia, & sanitates per-
ficio hodie, & cras, & tertia die
consummor.
33 *Verumtamen oportet me*
hodie, & cras, & sequenti die
ambulare, quia non capit Pro-
phetam perire extra Ierusalem.
34 *Ierusalem, Ierusalem, quæ*
occidis Prophetas, & lapidas eos,
qui mittuntur ad te, quoties vo-
lui congregare filios tuos quemad-
modum auis nidum suum sub pen-
nis, & noluisti?
35 *Ecce relinquetur vobis do-*
mus vestra deserta. Dico autem
vobis, quia non videbitis me do-
nec veniat cùm dicetis: Benedi-
ctus, qui venit in nomine Domi-
ni.

לכו ואמרו לשועל ההוא
הנני מגרש שדים ופועל היום
ומחר הרפואות וביום שלישי
אני נכלה ׃ אך צריך לי ללכת 33
היום ומחר וממחרת כי אי
אפשר לנביא האובד חוץ
מירושלים ׃ ירושלים ירושלים 34
ההורגת הנביאים וסוקלת
השלוחים אליך כמה פעמים
חפצתי לאסוף בניך כאשר
הצפור אוספת קנה תחת
נוצותיה ומאנת ׃ הנה יעזב 35
לכם ביתכם חרב ואני אומר
לכם כי לא תראוני עד־אשר
יבא כשתאמרו ברוך הבא
בשם יהוה ׃

CAP. XIV.

1 *ET factum est cùm intra-*
ret domum cuiusdam
Principis Pharisæorum Sabbato
manducare panem, & ipsi obser-
uabant eum. 2 *Et ecce homo*
quidam hydropicus erat ante il-
lum. 3 *Et respondens Iesus di-*
xit ad Legisperitos, & Pharisæos,
dicens: Si licet Sabbato curare?
4 *At illi tacuerunt. Ipse ve-*
rò apprehensum sanauit eum, ac
dimi-

פ׳ יד׳

ויהי בבא ישוע לבית איש 1
שר הפרושים לאכל־לחם
בשבת והם היו שומרים לו ׃
והנה איש אחד היה לפניו 2
שהיה בטנו צבה ׃ ויען ישוע 3
ויאמר לחכמי התורה
ולפרושים לאמור אם מותר
לרפא בשבת ׃ והם החרישו 4
והוא אחזו וירפא אותו וישלח
אותו ׃

אותו ׃ ויען ויאמר להם למי 5
מכם חמור או שור יפול
לבאר ולא יעלהו מיד ביום
השבת ׃ ולא יכולו לענותו 6
על־הדברים האלה ׃ ויאמר 7
אל הקרואים משל כהבין איך
היו בוחרים המוסבים
ראשונים ויאמר אליהם ׃ כי 8
תקרא לחתונה אל־תסב
במוסב הראשון פן נקרא
ממנו איש נכבד ממך ׃ ובבא 9
מי שקרא אתך ואותו ויאמר
לך תן מקום לזה ואז תחל
לקחת המקום האחרון
בבושת ׃ אבל כאשר תקרא 10
לך שב במקום האחרון למען
כשיבא אשר קראך יאמר לך
רע עלה למעלה אז יהיה לך
כבוד לפני המסובים יחד ׃ כי 11
כל המתרומם ישפל וכל
המשתפל ירומם ׃ ויאמר גם 12
לאיש שקראו בעשותך
סעודת היום או סעודת הערב
אל־תקרא לרעיך ולאחיך
ולקרובים ולשכנים העשירים
פן־גם הם יקראוך ויהיה לך
גמול ׃ אבל בעשותך משתה 13
קרא לאביונים לחלשים
לפסחים

dimisit. 5 Et respondens ad illos dixit: Cuius vestrum asinus, aut bos in puteum cadet, & non continuò extrahet illum die Sabbati? 6 Et non poterant ad hæc respondere illi. 7 Dicebat autem & ad inuitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos.

8 Cùm inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne fortè honoratior te sit inuitatus ab illo. 9 & veniens is, qui te & illum vocauit, dicat tibi: Da huic locum: & tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere. 10 sed cùm vocatus fueris, vade, recumbe in nouissimo loco: vt cùm venerit qui te inuitauit, dicat tibi: Amice, ascende superiùs. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus: 11 quia omnis, qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.

12 Dicebat autem & ei, qui se inuitauerat: Cùm facis prandium, aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos diuites: ne fortè te & ipsi reinuitent, & fiat tibi retributio.

13 sed cùm facis conuiuium, voca pauperes, debiles, claudos,

dos, & cæcos. 14 *& beatus eris*
quia non habent retribuere tibi:
retribuetur enim tibi in resurre-
ctione iustorum.
15 *Hæc cùm audisset quidam*
de simul discumbentibus, dixit illi:
Beatus, qui manducabit panem
in regno Dei.
16 *At ipse dixit ei: Homo qui-*
dam fecit cœnam magnam, &
vocauit multos.
17 *Et misit seruum suum hora*
cœnæ dicere inuitatis vt veni-
rent, quia iam parata sunt omnia.
18 *Et cœperunt simul omnes*
excusare. Primus dixit ei: Vil-
lam emi, & necesse habeo exire,
& videre illam: rogo te habe me
excusatum. 19 *Et alter dixit:*
Iuga boum emi quinque, & eò
probare illa: rogo te habe me excu-
satum.
20 *Et alius dixit: vxorem du-*
xi, & ideò non possum venire.
21 *Et reuersus seruus nuntia-*
uit hæc domino suo. Tunc iratus
paterfamilias, dixit seruo suo:
Exi citò in plateas, & vicos ciui-
tatis: & pauperes ac debiles, &
cæcos ac claudos introduc huc.
22 *Et ait seruus: Domine, fa-*
ctum est vt imperasti, & adhuc
locus est.
23 *Et ait dominus seruo*

לפסחים ועורים ׃ ותהיה 14
מאושר כי אין להם לגמול
לך כי ישלם לך בתחית
הצדיקים ׃ כאשר שמע איש 15
מהיוסבים דברים האלה
ויאמר לו אשרי האיש שיאכל
לחם במלכות האלהים ׃ אבל 16
הוא אמר לו איש אחד עשה
משתה גדול ויקרא לרבים ׃
וישלח עבדו בשעת המשתה 17
לאמור לקרואים שיבאו כי
כבר מוכנים כל־הדברים ׃
ויחילו להתנצל כלם יחד 18
ויאמר־לו הראשון כפר קניתי
וצריך לי לצאת ולראותו אני
מבקש ממך נקני ׃ והשני אמר 19
קניתי חמשה צמדי שורים
ואני הולך לבחון אותם אני
מבקש ממך נקני ׃ ואחר אמר 20
לקחתי אשה ולכן איני יכול
לבא ׃ וישב העבד ויגד אלה 21
הדברים לאדנו אז קצף בעל
הבית ויאמר לעבדו מהר צא
לרחובות ולמבויי העיר והבא
הלום עניים וחלשים ועורים
ופסחים ׃ ויאמר העבד אדון 22
נהיה כמו שצוית ועוד יש
מקום ׃ ויאמר האדון לעבד 23

צא למסילות ולגדרים ופצור
24 לבא כדי שימלא ביתי: ואני
אומר לכם שלא יטעם
מהמשתה שלי איש אחד
25 מהם שנקראו: וילכו עמו עם
26 רב ויפן ויאמר אליהם: אם
איש בא אלי ואינו שונא אב
ואם ואשה ובנים ואחים
ואחיות ועוד גם את־נפשו
אינו יכול להיות תלמידי:
27 ומי שאינו סובל את־תליתו
ובא אחרי איננו יכול להיות
28 תלמידי: כי מי מכם חפץ
לבנות מגדל שמקודם אינו
יושב וחושב אם יש־לו
הפזורים שהם צריכים
29 להשלים: פן־אחרי שהשים
היסוד ולא יכול להשלים
כל הרואים יתחילו לצחק
30 לאמור: כי האיש הזה התחיל
לבנות ולא יכול להשלים:
31 או איזה מלך ילך להלחם נגד
מלך אחר ואינו יושב מקודם
וחושב אם יוכל לצאת עם־
עשר אלפי איש לקראת הבא
אליו עם עשרים אלפי איש:
32 אם־לא בעודנו מרחוק הוא
שולח מלאכים ומבקש דברי
שלום:

Exi in vias, & sepes: & compelle intrare, vt impleatur domus mea.
24 Dico autem vobis, quòd nemo virorum illorum, qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.
25 Ibant autem turbæ multæ cum eo: & conuersus dixit ad illos:
26 Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.

27 Et qui non baiulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus.

28 Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non priùs sedens computat sumptus, qui necessarij sunt, si habeat ad perficiendum,
29 ne, posteaquam posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes, qui vident, incipiant illudere ei,
30 dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare?

31 Aut quis Rex iturus committere bellum aduersus alium Regem, non sedens priùs cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se?
32 alioquin adhuc illo longe agente, legationem mittens rogat ea, quæ pacis

cis ſunt. 33 Sic ergo omnis ex
vobis, qui non renuntiat omni-
bus, quæ poſſidet, non poteſt meus
eſſe diſcipulus.
34 Bonum eſt ſal. Si autem
ſal euanuerit, in quo condietur?
35 Neque in terram, neque
in ſterquilinium vtile eſt, ſed fo-
ras mittetur. Qui habet aures
audiendi, audiat.

CAP. XV.

1 ERant autem appropin-
quantes ei publicani, &
peccatores vt audirent illum.
2 Et murmurabant Phariſæi,
& Scribæ, dicentes: Quia hìc pec-
catores recipit, & manducat cum
illis. 3 Et ait ad illos parabolam
iſtam dicens: 4 Quis ex vobis
homo, qui habet centum oues: &
ſi perdiderit vnam ex illis, nonne
dimittit nonagintanouem in de-
ſerto, & vadit ad illam, quæ per-
ierat, donec inueniat eam?
5 Et cùm inuenerit eam, impo-
nit in humeros ſuos gaudens:
6 & veniens domum conuo-
cat amicos, & vicinos, dicens
illis: Congratulamini mihi,
quia inueni ouem meam, quæ
perierat. 7 Dico vobis, quòd
ita gaudium erit in cœlo ſuper

שלום ׃ אם־כן ככה כל־אחד 33
מכם שאינו עוזב כל מה
שהוא קונה איננו יכול להיות
תלמידי ׃ המלח הוא טוב ואם 34
יתפל המלח במה ימלח ׃
אינו מועיל לארץ ולא לדומן 35
כי־אם ישלך חוצה מי שיש־
לו אזנים לשמוע ישמע ׃

פ׳ טו׳

ויגשו אליו בעלי המס 1
וחטאים לשמוע אותו ׃ וילונו 2
הפרושים וסופרים לאמור כי
זה מקבל חטאים ואוכל
אתם ׃ ויאמר אליהם המשל 3
הזה לאמור ׃ מי מכם איש 4
שיש־לו מאה צאן ואם יאבד
אחת מהן הלא הוא נוטש
תשעים ותשע במדבר והולך
לנאבדה עד־שימצא אותה ׃
וכשמצא אותה בשמוח הוא 5
משימה על־כתפיו ׃ ובבא 6
לבית הוא קורא לרעים
ולשכנים באמור להם שמחו
עמי כי מצאתי צאני שנאבדה ׃
אני אומר לכם כי כן־תהיה 7
שמחה בשמים על־חוטא

אחד עושה תשובה יותר
מתשעים ותשעה צדיקים
8 שאינם צריכים תשובה: או
איזו אשה שיש לה עשרה
דרכמונים אם תאבד דרכמון
אחד הלא היא מדליקה הנר
ומכבדת הבית ומבקשת
בזריזות עד שתמצא:
9 וכשמצאה היא קוראת
לרעות ולשכנות לאמור
שמחנה עמי כי מצאתי
10 הדרכמון שאבדתי: כן אני
אומר לכם שמחה תהיה לפני
מלאכי האלהים על חוטא
11 אחד עושה תשובה: ויאמר
לאיש אחד היו לו שני בנים:
12 ויאמר היותר צעיר מהם לאב
אב תן לי מנת רכוש הראוי
13 לי ויחלוק להם הרכוש: ולא
אחר ימים הרבה בהיות כלם
יחד הבן היותר צעיר הלך
בנדות אל מחוז רחוק ויפזר
שם רכושו בתאות המשגל:
14 ואחר שכלה הכל היה רעב
גדול במחוז ההוא ויחל
15 להצטרך: וילך וידבק לאחד
מבני המחוז ההוא וישלח
אותו לכפרו לרעות חזירים:
ויתאו

vno peccatore pœnitentiam agen-
te, quàm super nonaginta nouem
iustis, qui non indigent pœniten-
tia. 8 *Aut quæ mulier habens*
drachmas decem, si perdiderit
drachmam vnam, nonne accendit
lucernam, & euerrit domum,
& quærit diligenter donec inue-
niat?

9 *Et cùm inuenerit, conuocat*
amicas, & vicinas, dicens: Con-
gratulamini mihi quia inueni
drachmam, quam perdideram.

10 *Ita dico vobis, gaudium*
erit coram Angelis Dei super vno
peccatore pœnitentiam agente.
11 *Ait autem: Homo quidam*
habuit duos filios: 12 *& dixit*
adolescentior ex illis patri: Pater,
da mihi portionem substantiæ,
quæ me contingit. Et diuisit illis
substantiam. 13 *Et non post*
multos dies, congregatis omnibus,
adolescentior filius peregrè profe-
ctus est in regionem longinquam,
& ibi dissipauit substantiam
suam, viuendo luxuriosè.
14 *Et postquam omnia con-*
summasset, facta est fames valida
in regione illa, & ipse cœpit ege-
re. 15 *Et abiit, & adhæsit vni*
ciuium regionis illius. Et misit
illum in villam suam vt pasceret
porcos.

Et

16 *Et cupiebat implere ven-*
trem suum de filiquis, quas porci
manducabant: & nemo illi dabat.
17 *In se autem reuersus, dixit:*
Quanti mercenarij in domo patris
mei abundant panibus, ego autem
hic fame pereo!
18 *Surgam, & ibo ad patrem*
meum, & dicam ei: Pater, pec-
caui in cælum, & coram te:
19 *iam non sum dignus vocari*
filius tuus: fac me sicut vnum de
mercenarijs tuis. 20 *Et surgens*
venit ad patrem suum. Cùm
autem adhuc longè esset, vidit il-
lum pater ipsius, & misericordia
motus est, & accurrens cecidit su-
per collum eius, & osculatus est
eum. 21 *Dixitque ei filius: Pa-*
ter, peccaui in cælum, & coram
te, iam non sum dignus vocari fi-
lius tuus. 22 *Dixit autem pa-*
ter ad seruos suos: Cito proferte
stolam primam, & induite illum,
& date annulum in manum eius,
& calceamenta in pedes eius.
23 *& adducite vitulum sagina-*
tum, & occidite, & manducemus,
& epulemur: 24 *quia hic filius*
meus mortuus erat, & reuixit:
perierat, & inuentus est. Et cœ-
perunt epulari. 25 *Erat autem*
filius eius senior in agro, & cùm
veniret, & appropinquaret do-
mum, audiuit symphoniam, &
chorum: 26 *& vocauit vnum*

16 ויתאו למלא בטנו בלוטים
אשר אוכלים החזירים ואין
17 נותן לו: וישב על עצמו
ויאמר כמה שכירים בבית
אבי הם שופעים לחם ואני
18 נאבד פה מהרעב: אקום
ואלך אל אבי ואומר לו אב
19 חטאתי לשמים ולפניך: כבר
איני ראוי להקרא בנך עשה
20 לי כאחד משכיריך: ויקם
ויבא לאביו ובהיותו עדין רחק
ראה אותו אביו ונכמרו
רחמיו וירץ לקראתו ויפול
21 על צוארו וישק לו: ויאמר לו
הבן אב חטאתי לשמים
ולפניך כבר איני ראוי להקרא
22 בנך: ויאמר האב לעבדיו
במהרות הוציאו לבוש ראשון
ולבשו אותו ותנו חותם בידו
23 ומנעלים לרגליו: והביאו עגל
מרבק ושחטו ונאכל ונתענג:
24 כי בני זה מת היה וחיה
נאבד ונמצא ויחילו להתענג:
25 ויהי בנו הגדול בשדה ובבא
ונקרב לבית שמע קול הזמר
26 והמחול: ויקרא לאחד
מהעברים

de ser.

מֵהָעֲבָדִים וַיִּשְׁאַל מָה אֵלֶּה׃
27 וְהוּא אָמַר לוֹ כִּי בָא אָחִיךָ וְשָׁחַט
אָבִיךָ עֵגֶל מַרְבֵּק כִּי קִבְּלוֹ
28 נוֹשָׁע׃ וַיִּחַר לוֹ וּמֵאֵן לָבֹא וַיֵּצֵא
29 אָבִיו וַיָּחֶל לְהִתְחַנֶּן לוֹ׃ וְהוּא
עָנָה וַיֹּאמֶר לְאָבִיו הִנְנִי עוֹבֵד
לְךָ כַּמָּה שָׁנִים וּמִצְוֹתֶיךָ לֹא
עָבַרְתִּי לְעוֹלָם וְלֹא נָתַתָּ לִּי
מִימַי גְּדִי לְהִתְעַנֵּג עִם רֵעָי׃
30 וְאַחַר שֶׁבָּא זֶה בִּנְךָ שֶׁבִּלַּע
רְכוּשׁוֹ עִם זוֹנוֹת אַתָּה שָׁחַטְתָּ
31 לוֹ עֵגֶל מַרְבֵּק׃ אֲבָל הוּא
אָמַר לוֹ בֵּן אַתָּה תָּמִיד עִמָּדִי
וְכָל־דָּבָר שֶׁיֶּשׁ לִי הוּא לָךְ׃
32 וְהָיָה צָרִיךְ לְהִתְעַנֵּג וְלִשְׂמֹחַ
כִּי אָחִיךָ זֶה מֵת וְחָיָה נֶאֱבַד
וְנִמְצָא׃

de seruis, & interrogauit quid
hæc essent. 27 Isque dixit illi:
Frater tuus venit, & occidit pa-
ter tuus vitulum saginatum: quia
saluum illum recepit. 28 Indi-
gnatus est autem, & nolebat in-
troire. Pater ergo illius egressus,
cœpit rogare illum. 29 At ille
respondens, dixit patri suo: Ecce
tot annis seruio tibi, & numquam
mandatum tuum præteriui, &
numquam dedisti mihi hœdum
vt cum amicis meis epularer: 30
sed postquam filius tuus hic, qui
deuorauit substantiam suam cum
meretricibus, venit, occidisti illi
vitulum saginatum. 31 At ipse
dixit illi: Fili, tu semper mecum
es, & omnia mea tua sunt: 32
epulari autem, & gaudere oporte-
bat, quia frater tuus hic, mortuus
erat, & reuixit: perierat, & in-
uentus est.

פ׳ יו

1 וַיֹּאמֶר לְתַלְמִידָיו הָיָה אִישׁ
אֶחָד עָשִׁיר וְלוֹ פָּקִיד עַל־כְּפָרוֹ
וְזֶה הוּרְגַּל אֵלָיו שֶׁבִּמְעַט הוּא
2 הָיָה מְפַזֵּר טוֹבוֹתָיו׃ וַיִּקְרָא
אוֹתוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ מַה־זֶּה שֶׁאֲנִי
שׁוֹמֵעַ עָלֶיךָ תְּנָה חֶשְׁבּוֹן
פְּקוּדָתְךָ כִּי לֹא תוּכַל לִהְיוֹת
עוֹד פָּקִיד מֵהַכְּפָר׃

וַיֹּאמֶר

CAP. XVI.

1 *Dicebat autem & ad disci-*
pulos suos: Homo qui-
dam erat diues, qui habebat villi-
cum: & hic diffamatus est apud
illum quasi dissipasset bona ipsius.
2 Et vocauit illum: & ait illi:
Quid hoc audio de te? redde ra-
tionem villicationis tuæ: iam
enim non poteris villicare.

Ait

3 *Ait autem villicus intra se: Quid faciam, quia dominus meus aufert à me villicationem? fodere non valeo, mendicare erubesco.*
4 *Scio quid faciam, vt, cùm amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos suas.*

5 *Conuocatis itaq; singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo?*

6 *At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam: & sede citò, scribe quinquaginta.* 7 *Deinde alij dixit: Tu verò quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas, & scribe octoginta.*
8 *Et laudauit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset: quia filij huius sæculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt.* 9 *Et ego vobis dico: facite vobis amicos de mammona iniquitatis: vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.*
10 *Qui fidelis est in minimo, & in maiori fidelis est: & qui in modico iniquus est, & in maiori iniquus est.*
11 *Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis: quod verũ est, quis*

3 ויאמר הפקיד בלבו מה
אעשה כי אדוני נושא מאתי
הפקודה אינני יכול לחפור
4 ואני מתבייש לשאול ׃ אני
יודע מה אעשה למען
שכאשר־אני אסר מהפקודה
5 יקבלוני לביתם ׃ לכן קרא
לכל־החייבים לאדונו ויאמר
לראשון כמה אתה חייב
6 לאדוני ׃ והוא אמר מאה כרי
שמן ויאמר לו קח שטרך ושב
7 מהרה כתוב חמשים ׃ אחרי־
כן אמר לאחר ואתה כמה
חייב ואמר מאה כורי חטים
ויאמר לו קח שטרך וכתוב
8 שמונים ׃ ויהלל האדון לפקיד
מהעול יען־כי עשה בתבונה
כי בני העולם הזה נבונים הם
9 מבני האור בדורם ׃ ואני אומר
לכם עשו לכם אוהבים
מממון העול למען־כי כאשר
תחסרו יקבלו אתכם
10 למשכנים הנצחיים ׃ מי
שנאמן בקטון גם־בגדול הוא
נאמן ומי שבדבר מעט הוא
עול גם־בדבר הרבה הוא עול ׃
11 אם־כן אם בממון עול לא
הייתם נאמנים מי יאמין לכם
מה

12 מָה שֶׁהוּא אֲמִיתִּי ׃ וְאִם לֹא־
הֱיִיתֶם נֶאֱמָנִים בְּמָה שֶׁאֵינוֹ
שֶׁל־לָכֶם מִי יִתֵּן לָכֶם מָה
13 שֶׁלָּכֶם ׃ הָעֶבֶד אֵינוֹ יָכוֹל
לַעֲבוֹד שְׁנֵי אֲדוֹנִים כִּי אוֹ
הָאֶחָד יִשְׂנָא וְאֶת־הָאֶחָד
יֶאֱהַב אוֹ יִדְבַּק בְּאֶחָד וְיִבְזֶה
הָאַחֵר אֵינְכֶם יְכוֹלִים לַעֲבוֹד
14 לֵאלֹהִים וּלְמָמוֹן ׃ וַיִּשְׁמְעוּ
הַפְּרוּשִׁים הַכִּלָאִים כָּל־אֵלֶּה
15 דְּבָרִים ׃ וַיַּלְעִינוּ לוֹ וַיֹּאמֶר
לָהֶם אַתֶּם הֵם הַמִּצְטַדְּקִים
לִפְנֵי הָאֲנָשִׁים וֵאלֹהִים יָדַע
לְבוֹתֵיכֶם כִּי הַנָּבוֹהַּ לַאֲנָשִׁים
הוּא תוֹעֵבָה לִפְנֵי הָאֱלֹהִים ׃
16 הַתּוֹרָה וְהַנְּבִיאִים עַד־יוֹחָנָן
וּמִמֶּנּוּ מַלְכוּת הָאֱלֹהִים
מְבֻשָּׂרָה וְכָל אֶחָד חוֹמֵס אֹתָהּ ׃
17 וְיוֹתֵר נָקֵל לַעֲבוֹר שָׁמַיִם
וְהָאָרֶץ מִשֶּׁיִּפּוֹל נְקוּדָה אַחַת
18 מֵהַתּוֹרָה ׃ כָּל הַמְגָרֵשׁ אִשְׁתּוֹ
וְלוֹקֵחַ אַחֶרֶת הוּא נֹאֵף
וְהַלּוֹקֵחַ הַגְּרוּשָׁה מֵאִישׁ הוּא
19 נוֹאֵף ׃ אִישׁ אֶחָד עָשִׁיר הָיָה
שֶׁלָּבַשׁ אַרְגָּמָן וָשֵׁשׁ וַיִּתְעַנֵּג
בְּמַאֲכָלִים לָרוֹב יוֹם יוֹם ׃
20 וַיְהִי אִישׁ אֶבְיוֹן וּשְׁמוֹ אֶלְעָזָר
שׁוֹכֵב עַל־פִּתְחוֹ מָלֵא נְגָעִים ׃
וַיִּתְאַו

quis credet vobis? 12 Et si in alieno fideles non fuistis: quod vestrum est quis dabit vobis?

13 Nemo seruus potest duobus dominis seruire: aut enim vnum odiet & alterum diliget, aut vni adhærebit, & alterum contemnet: non potestis Deo seruire & mammonæ.

14 Audiebant autem omnia hæc Pharisæi, qui erant auari:
15 & deridebant illum. Et ait illis: Vos estis, qui iustificatis vos coram hominibus: Deus autem nouit corda vestra, quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum.

16 Lex & Prophetæ vsque ad Joannem: ex eo regnum Dei euangelizatur, & omnis in illud vim facit.
17 Faciliùs est autem cælum & terram præterire, quàm de Lege vnum apicem cadere.
18 Omnis, qui dimittit vxorem suam, & alteram ducit, mœchatur: & qui dimissam à viro ducit, mœchatur.
19 Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura, & bysso, & epulabatur quotidie splendide.
20 Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius, vleeribus plenus,

cu-

21 *cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa diuitis, & nemo illi dabat: sed & canes veniebant, & lingebant vlcera eius.*

22 *Factum est autem vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem & diues, & sepultus est in inferno.* 23 *Eleuans autem oculos suos, cùm esset in tormentis, vidit Abraham à longe, & Lazarum in sinu eius:*

24 *& ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum, vt intingat extremum digitis sui in aquam vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.* 25 *Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris.* 26 *& in his omnibus inter nos, & vos chaos magnum firmatum est: vt hi, qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transmeare.*

27 *Et ait: Rogo ergo te Pater vt mittas eum in domum patris mei.* 28 *habeo enim quinque fratres, vt testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum.* 29 *Et ait illi Abraham: Habent Moysen,*

21 ויתאו לשבוע מהפתותים
הנופלים משלחן העשיר ואין
נותן לו לאכל באו הכלבים
22 וילוקו נגעיו ׃ ויהי שמת
האביון וינשא ממלאכים
לחיק אברהם ומת גם־העשיר
23 ויקבר בשאול ׃ וישא עיניו
בהיותו בענשים וירא מרחוק
את־אברהם ואת־אלעזר
24 בחיקו ׃ ויצעק ויאמר האב
אברהם חנני ושלח אלעזר
כדי שיטבול קצת אצבעו
במים להקיר לשוני כי אני
25 מענה בלהב הזה ׃ ויאמר־לו
אברהם בן זכור כי לקחת
טובות בחייך וכמו־כן אלעזר
רעות ועתה זה מנוחם ואתה
26 מענש ׃ ועל־כל־אלה תהום
גדול נכון בינינו וביניכם
לבלתי יוכלו אלו הרוצים
לעבור מפה אליכם ולבלתי
יוכל איש משם לעבור הנה ׃
27 ויאמר אם־כן אני מתחנן לך
האב לשלוח אותו אל־בית
28 אבי ׃ כי יש־לי חמשה אחים
להעיד להם לבלתי יבאו אל־
29 מקום הענשים הזה ׃ ויאמר
לו אברהם יש־להם משה

30 ונביאים ישמעו אתם : והוא
אמר לא אב אברהם אבל אם
איש מהמתים ילך אליהם
31 יעשו תשובה : ויאמר לו
אם־אינם שומעים אל־משה
ולנביאים גם לא־יאמינו אם־
איש יקום מהמתים :

& Prophetas : audiant illos.
30 *At ille dixit: Non pater*
Abraham: sed si quis ex mortuis
ierit ad eos, pœnitentiam agent.
31 *Ait autem illi: Si Moysen,*
& Prophetas non audiunt, neq;
si quis ex mortuis resurrexerit,
credent.

פ׳ יז

ויאמר לתלמידיו אי־אפשר
לבלתי באו מכשולים אבל
2 אוי לו למי שבעדו יבאו : יותר
תועלת לו אם־תושם אבן
רכב רחיים על־צוארו וישלך
לים מלהכשיל אחד מקטנים
3 האלה : השמרו לכם אם־
יחטא לך אחיך הוכיח לו
4 ואם־ישוב סלח לו : ואם־שבע
ביום יחטא לך ושבע פעמים
ביום ישוב אליך לאמור
5 אני מתחרט סלח לו : ויאמרו
השלוחים לאדון רבה לנו
6 האמונה : ויאמר האדון אם־
תהיה לכם האמונה כגרגיר
החרדל תאמרו לאילן
הבכא זאת התעקרי והנטעי
בים תשמע לכם :
ולמי

CAP. XVII.

1 *ET ait ad discipulos suos:*
Impossibile est vt non
veniant scandala: væ autem illi
per quem veniunt. 2 *Vtilius*
est illi si lapis molaris imponatur
circa collum eius, & proijciatur
in mare, quàm vt scandalizet
vnum de pusillis istis.
3 *Attendite vobis: Si peccaue-*
rit in te frater tuus, increpa illum:
& si pœnitentiam egerit, dimitte
illi. 4 *Et si septies in die pecca-*
uerit in te, & septies in die con-
uersus fuerit ad te, dicens: Pœni-
tet me, dimitte illi. 5 *Et dixe-*
runt Apostoli Domino: Adauge
nobis fidem. 6 *Dixit autem Do-*
minus: Si habueritis fidem sicut
granum sinapis, dicetis huic arbo-
ri moro: Eradicare, & trans-
plantare in mare, & obediet vo-
bis.

Quis

7 Quis autem vestrum habens seruum arantem aut pascentem, qui regresso de agro dicat illi: Statim transi, recumbe: 8 & non dicat ei: Para quod cœnem, & præcinge te, & ministra mihi donec manducem, & bibam, & post hæc tu manducabis, & bibes?

9 Numquid gratiam habet seruo illi, quia fecit quæ ei imperauerat? 10 Non puto. Sic & vos cùm feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus.

11 Et factum est, dum iret in Ierusalem, transibat per mediam Samariam, & Galilæam.

12 Et cùm ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longe: 13 & leuauerunt vocem, dicentes: Iesu præceptor, miserere nostri. 14 Quos vt vidit, dixit: Ite, ostendite vos Sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mundati sunt. 15 Vnus autem ex illis, vt vidit quia mundatus est, regressus est, cum magna voce magnificans Deum, 16 & cecidit in faciem ante pedes eius, gratias agens: & hic erat Samaritanus. 17 Respondens autem Iesus, dixit: Nonne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt? 18 Nō est inuentus qui rediret,

ולמי מכם יהיה־לו עבד חורש 7
או רועה ובשובו מהשדה
היאמר לו עבור מיד שב׃
ולא יאמר לו הכן שאוכל 8
והתחגר ושרתני עד־שאוכל
ואשתה ואחרי־כן אתה
תאכל ותשתה׃ היודה לעבד 9
כי עשה את־אשר צוהו׃ לא 10
אני חושב כך גם־אתם
כשתעשו כל־מה־שנצוו
אליכם אמרו אנחנו עבדים
בלי הועלת עשינו מה שהיינו
חייבים לעשות׃ ויהי בלכתו 11
ירושלימה עבר בתוך שומרון
וגליל׃ ובבאו לחצר אחד 12
פגשוהו עשרה אנשים
מצורעים שעמדו מרחוק׃
וישאו קול לאמר ישוע 13
המלמד חננו׃ וכאשר ראם 14
אמר לכו הראו עצמיכם
לכהנים ויהי בלכתם נטהרו׃
ואחד מהם כשראה כי נטהר 15
חזר ויגדל את־האלהים בקול
גדול׃ ובהודות נפל על־פניו 16
לרגליו וזה היה שמרוני׃ ויען 17
ישוע ויאמר הלא עשרה
נטהרו והתשעה איה הם׃
לא נמצא ששב 18

ונתן כבוד לאלהים זולת
19 הנכרי הזה׃ ויאמר לו קום
לך כי אמונתך הושיעה לך׃
20 ובשאול אותו הפרושים מתי
תבא מלכות האלהים ענה
להם ואמר מלכות האלהים
איננה באה בקביעות זמן׃
21 ולא יאמרו הנה פה או הנה
שם כי הנה מלכות האלהים
22 בקרבכם היא׃ ויאמר
לתלמידיו יבאו ימים שת
שתתאוו לראות יום אחד
מבן האדם ולא תראו׃
23 ויאמרו לכם הנה פה והנה
שם אל תלכו ואל תרדופו׃
24 כי כברק הבורק מתחת
השמים על מה שתחת
השמים כן יהיה בן האדם
25 ביומו׃ ובראשונה צריך שהוא
יסבול הרבה דברים וימאס
26 מהדור הזה׃ וכאשר היה
בימי נח כן יהיה גם בימי בן
27 האדם׃ אכלו ושתו לקחו
נשים ונתנו לנשואים עד
היום שבא נח לתיבה ובא
המבול ואבד את כלם׃
28 במו כן כאשר היה בימי לוט
אכלו ושתו קנו ומכרו נטעו
ובנו׃

& daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. 19 Et ait illi: Surge, vade: quia fides tua te saluum fecit.

20 Interrogatus autem à Pharisæis: Quando venit regnum Dei? respondens eis, dixit: Non venit regnum Dei cum obseruatione: 21 neque dicent; Ecce hic, aut ecce illic, Ecce enim regnum Dei intra vos est.

22 Et ait ad discipulos suos: Venient dies quando desideretis videre vnum diem Filij hominis, & non videbitis.

23 Et dicent vobis: Ecce hic, & ecce illic. Nolite ire, neque sectemini. 24 nam sicut fulgur coruscans de sub cælo in ea, quæ sub cælo sunt, fulget: ita erit Filius hominis in die sua.

25 Primùm autem oportet illum multa pati, & reprobari à generatione hac.

26 Et sicut factum est in diebus Noë, ita erit & in diebus Filij hominis.

27 Edebant, & bibebant: vxores ducebant, & dabantur ad nuptias, vsque in diem, quia intrauit Noë in Arcam: & venit diluuium, & perdidit omnes.

28 Similiter sicut factum est in diebus Lot: Edebant, & bibebant; emebant, & vendebāt: plantabāt,

& edi-

& ædificabant: 29 qua die autem exijt Lot à Sodomis, pluit ignem, & sulfur de cælo, & omnes perdidit: 30 secundùm hæc erit, qua die Filius hominis reuelabitur. 31 In illa hora qui fuerit in tecto, & vasa eius in domo, ne descendat tollere illa: & qui in agro, similiter non redeat retro. 32 Memores est vxoris Lot. 33 Quicumque quæsierit animam suam saluam facere, perdet illam: & quicumque perdiderit illam, viuificabit eam. 34 Dico vobis: in illa nocte erunt duo in lecto vno: vnus assumetur, & alter relinquetur: 35 duæ erunt molentes in vnum: vna assumetur, & altera relinquetur: duo in agro: vnus assumetur, & alter relinquetur. 36 Respondentes dicunt illi: Vbi Domine? 37 Qui dixit illis: Vbicumque fuerit corpus, ibi congregabuntur & Aquilæ.

29 ובנו: וביום שיצא לוט מסדום
המטיר אש וגפרית מהשמים
30 ואבד כלם: כאלה יהיה ביום
31 שבן האדם יגלה: בשעה
ההיא מי שיהיה בגג וכליו
בבית אל ירד לקחת אותם
ומי שבשדה כמו כן אל ישוב
32 אחור: זכרו מאשת לוט:
33 כל מי שיבקש להושיע נפשו
יאבד אותה וכל מי שיאבד
34 אותה יחיה אותה: אני אומר
לכם בלילה ההוא יהיו שנים
במטה אחת אחד ילקח ואחד
35 יעזב: שתים תהיינה טוחנות
יחד אחת תלקח ואחת תעזב
שנים בשדה אחד ילקח ואחד
36 יעזב: ויענו אמרו לו האדון
37 איה: ויאמר להם באשר
תהיה הגוף שמה גם הנשרים
יאספו:

CAP. XVIII.

1 Dicebat autem & parabolam ad illos, quoniam oportet semper orare, & non deficere: 2 dicens: Judex quidam erat in quadam ciuitate, qui Deum non timebat, & hominem

פ׳ יח

1 ויאמר גם המשל אליהם
כי צריך להתפלל תמיד ולא
2 לחדול לאמור: שופט אחד
היה בעיר אחת שלא היה ירא
אלהים ולא היה מכבד
האדם:

3 הָאָדָם׃ וַתְּהִי אַלְמָנָה אַחַת
בָּעִיר הַהִיא וַתָּבֹא אֵלָיו
לֵאמֹור עֲשֵׂה לִי נְקָמָה מִבַּעַל
4 רִיבִי׃ וּמֵאֵן בַּעַר זְמַן רַב וְאַחַר
כֵּן אָמַר בְּלִבּו אַף־שֶׁאֵינִי יָרֵא
אֱלֹהִים וּמְכַבֵּד אֶת־הָאָדָם׃
5 עִם־כָּל־זֶה לְפִי־שֶׁאַלְמָנָה
הַזֹּאת הִיא לוֹאַת אֹתִי אֶעֱשֶׂה
לָהּ נְקָמָה לְבִלְתִּי תָבֹא
6 בָּאַחֲרוֹנָה וְתְחָרְפֵנִי׃ וַיֹּאמֶר
הָאָדוֹן שִׁמְעוּ מַה שֶּׁאוֹמֵר
7 שׁוֹפֵט הָעָוֶל׃ וְהָאֱלֹהִים הֲלֹא
יַעֲשֶׂה נִקְמַת בְּחִירָיו הַצֹּועֲקִים
אֵלָיו יוֹמָם וָלַיְלָה וְיַאֲרִיךְ אַפּוֹ
8 בָּם׃ אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי מְהֵרָה
יַעֲשֶׂה נִקְמָתָם אַךְ בְּבֹא בֶּן־
הָאָדָם הַאַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁיִּמְצָא
9 אֱמוּנָה בָּאָרֶץ׃ וַיֹּאמֶר הַמָּשָׁל
הַזֶּה לִקְצָת הַבּוֹטְחִים עַל־
עַצְמָם כְּמוֹ צַדִּיקִים וּבוֹזִים
10 לַאֲחֵרִים׃ שְׁנֵי אֲנָשִׁים עָלוּ
לַהֵיכָל לְהִתְפַּלֵּל אֶחָד פָּרוּשׁ
11 וְאֶחָד בַּעַל־הַמֶּס׃ וּבַעֲמוֹד
הַפָּרוּשׁ הִתְפַּלֵּל אֵלֶּה הַדְּבָרִים
הָאֱלֹהִים אֲנִי מוֹדֶה לָךְ כִּי אֵינֶנִּי
כַּאֲחֵרִים הָאֲנָשִׁים הַגּוֹזְלִים
הָעוֹשְׁקִים הַמְנַאֲפִים גַּם־
12 כְּבַעַל הַמֶּס הַזֶּה׃ וְאֲנִי צָם
פַּעֲמַיִם

non reuerebatur. 3 *Vidua autem quædam erat in ciuitate illa, & veniebat ad eum, dicens: Vindica me de aduersario meo.*

4 *Et nolebat per multum tempus. Post hæc autem dixit intra se: Etsi Deum non timeo, nec hominem reuereor:* 5 *tamen quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in nouissimo veniens sugillet me.*

6 *Ait autem Dominus: Audite quid Iudex iniquitatis dicit:*

7 *Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis?*

8 *Dico vobis quia citò faciet vindictam illorum. Verumtamen Filius hominis veniens, putas, inueniet fidem in terra?*

9 *Dixit autem & ad quosdam, qui in se confidebant tamquam iusti, & aspernabantur ceteros, parabolam istam:*

10 *Duo homines ascenderunt in Templum vt orarent: vnus Pharisæus, & alter Publicanus.*

11 *Pharisæus stans hæc apud se orabat: Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri hominũ: raptores, iniusti, adulteri: velut etiam hic Publicanus.* 12 *ieiuno bis*

bis in Sabbato : decimas do om-
nium, quæ possideo. 13 *Et Pu-*
blicanus à longe stans, nolebat nec
oculos ad cælum leuare : sed per-
cutiebat pectus suum , dicens :
Deus propitius esto mihi peccato-
ri. 14 *Dico vobis, descendit hic*
iustificatus in domum suam ab il-
lo, quia omnis qui se exaltat, hu-
miliabitur : & qui se humiliat,
exaltabitur.

15 *Afferebant autem ad illum*
& infantes , vt eos tangeret.
Quòd cùm viderent discipuli in-
crepabant illos.

16 *Jesus autem conuocans il-*
los, dixit: Sinite pueros venire
ad me, & nolite vetare eos. ta-
lium est enim regnum Dei.

17 *Amen dico vobis: Quicum-*
que non acceperit regnum Dei si-
cut puer, non intrabit in illud.

18 *Et interrogauit eum qui-*
dam Princeps, dicens: Magister
bone quid faciens vitam æternam
possidebo?

19 *Dixit autem ei Jesus: Quid*
me dicis bonum? nemo bonus nisi
solus Deus.

20 *Mandata nosti: Non occi-*
des: Non mœchaberis: Non fur-
tum facies: Non falsum testimo-
nium dices: Honora patrem tuũ,
& matrem. 21 *Qui ait: Hæc*
omnia custodiui à iuuentute mea.

22 *Quo audito, JESVS ait*
ei:

פְּעָמַיִם בְּשַׁבָּת אֲנִי נוֹתֵן מַעֲשֵׂר
13 מִכֹּל שֶׁאֲנִי קוֹנֶה׃ וּבַעַל הַמֶּכֶס
עָמַד מֵרָחוֹק וּמֵאֵן לְהָרִים
עֵינַיִם הַשָּׁמַיְמָה כִּי־אִם הָיָה
מַכֶּה חֲזֵהוּ לֵאמֹר אֱלֹהִים
14 הֱיֵה רַחֲמָן לִי חוֹטֵא׃ אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם יָרַד זֶה לְבֵיתוֹ
נִצְדָּק מִמֶּנּוּ כִּי כָל־הַמִּתְרוֹמֵם
יִשָּׁפֵל וְהַמִּשְׁתַּפֵּל יְרוֹמָם׃
15 וַיָּבִיאוּ אֵלָיו גַּם־יְלָדִים לִנְגֹּעַ
בָּהֶם וּבִרְאוֹת זֶה הַתַּלְמִידִים
16 גָּעֲרוּ בָם׃ וַיִּקְרָא לָהֶם יֵשׁוּעַ
וַיֹּאמַר הַנִּיחוּ הַיְלָדִים לָבֹא
אֵלַי וְאַל־תִּמְנָעוּם כִּי לְכָאֵלֶּה
17 הִיא מַלְכוּת הָאֱלֹהִים׃ אָמֵן
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כֹּל מִי שֶׁלֹּא
יִקַּח מַלְכוּת הָאֱלֹהִים כְּיֶלֶד
18 לֹא־יָבֹא בָהּ׃ וַיִּשְׁאַל לוֹ שַׂר
אֶחָד לֵאמֹר טוֹב רַב מָה
אֶעֱשֶׂה וְאֶקְנֶה חַיֵּי עוֹלָם׃
19 וַיֹּאמֶר־לוֹ יֵשׁוּעַ לָמָּה אַתָּה
אוֹמֵר לִי טוֹב אֵין טוֹב בִּלְתִּי
20 הָאֱלֹהִים לְבַדּוֹ׃ יָדַעְתָּ מִצְוֹת
לֹא־תִרְצָח לֹא־תִנְאָף לֹא־
תִגְנוֹב לֹא־תַעֲנֶה עֵד שָׁקֶר
כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ׃
21 וְהוּא אָמַר כָּל־אֵלֶּה שָׁמַרְתִּי
22 מִנְּעוּרָי׃ כְּשֶׁשָּׁמַע יֵשׁוּעַ אָמַר
לוֹ

לוֹ עוֹדְךָ חָסֵר אֶחָת מְכוֹר כֹּל
מָה שֶׁהִיא לָךְ וְתֵן לָעֲנִיִּים
וְיִהְיֶה לְךָ אוֹצָר בַּשָּׁמַיִם וּבֹא
23 אַחֲרָי׃ וְהוּא כַּאֲשֶׁר שָׁמַע אֵלֶּה
נֶעֱצַב כִּי־עָשִׁיר מְאֹד הָיָה׃
24 וַיַּרְא יֵשׁוּעַ כִּי הוּא נֶעֱצַב וַיֹּאמַר
כַּמָּה קָשֶׁה הוּא לְמִי שֶׁיֵּשׁ
לָהֶם מָמוֹן לָבֹא אֶל־מַלְכוּת
25 הָאֱלֹהִים׃ כִּי־נָקֵל לַעֲבוֹר
גָּמָל בְּעַד־נֶקֶב הַמַּחַט מִבֹּא
עָשִׁיר אֶל־מַלְכוּת הָאֱלֹהִים׃
26 וַיֹּאמְרוּ הַשּׁוֹמְעִים וּמִי יָכוֹל
27 לְהִוָּשֵׁעַ׃ אָמַר לָהֶם מָה
שֶׁאֵינָם אֶפְשָׁרִיִּים עַל־
הָאֲנָשִׁים הֵם אֶפְשָׁרִיִּים עַל־
28 הָאֱלֹהִים׃ וַיֹּאמֶר כֵּיפָא אֲנוּ
הִנֵּה עָזַבְנוּ כֹל וְהָלַכְנוּ אַחֲרֶיךָ׃
29 וְהוּא אָמַר לָהֶם אָמֵן אֲנִי אֹמֵר
לָכֶם אֵין־אִישׁ שֶׁעָזַב בַּיִת אוֹ
הוֹרִים אוֹ אַחִים אוֹ אִשָּׁה אוֹ
בָּנִים לְמַעַן מַלְכוּת הָאֱלֹהִים׃
30 שֶׁלֹּא יִקַּח יוֹתֵר הַרְבֵּה בָּעֵת הַזֹּאת
31 וּבָעוֹלָם הַבָּא חַיֵּי עַד׃ וַיִּקַּח
יֵשׁוּעַ אֶת־הַשְּׁנַיִם עָשָׂר וַיֹּאמַר
לָהֶם הִנְנוּ עוֹלִים יְרוּשָׁלַיְמָה
וְיִמָּלְאוּ כָּל־דְּבָרִים הַנִּכְתָּבִים
בְּיַד הַנְּבִיאִים עַל־בֶּן־הָאָדָם׃
32 כִּי יִמָּסֵר לַגּוֹיִם וְיִקַּלֵּס וְיֻכֶּה
בַּשּׁוֹטִים

ei: Adhuc vnum tibi deest: omnia quæcumque habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni sequere me.
23 *His ille auditis, contristatus est: quia diues erat valdè.*
24 *Videns autem Jesus illum tristem factum, dixit: Quàm difficile, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt.*
25 *Faciliùs est enim camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum Dei.*
26 *Et dixerunt qui audiebant: Et quis potest saluus fieri?*
27 *Ait illis: Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum.*
28 *Ait autem Petrus: Ecce nos dimisimus omnia, & secuti sumus te.*
29 *Qui dixit eis: Amen dico vobis, nemo est, qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut vxorem, aut filios propter regnum Dei,* 30 *& non recipiat multò plura in hoc tempore, & in seculo venturo vitam æternam.*
31 *Assumpsit autem Jesus duodecim, & ait illis: Ecce ascendimus Jerosolymam, & consummabuntur omnia, quæ scripta sunt per Prophetas de Filio hominis.*
32 *tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur,*

&

& conspuetur. 33 *& post-*
quam flagellauerint, occident
eum, & tertia die resurget.
34 *Et ipsi nihil horum intelle-*
xerunt, & erat verbum istud ab-
sconditum ab eis, & non intelli-
gebant quæ dicebantur.
35 *Factum est autem, cùm ap-*
propinquaret Jericho, cæcus qui-
dam sedebat secus viam, mendi-
cans. 36 *Et cùm audiret tur-*
bam prætereuntem, interrogabat
quid hoc esset. 37 *Dixerunt au-*
tem ei, quòd Jesus Nazarenus
transiret. 38 *Et clamauit, di-*
cens: Jesu Fili Dauid miserere
mei. 39 *Et qui præibant, incre-*
pabant eum vt taceret. Ipse verò
multò magìs clamabat: Fili Da-
uid miserere mei. 40 *Stans au-*
tem Jesus iussit illum adduci ad se.
Et cùm appropinquasset, interro-
gauit illum, 41 *dicens: Quid ti-*
bi vis faciam? At ille dixit: Do-
mine vt videam. 42 *Et Jesus*
dixit illi: Respice, fides tua te sal-
uum fecit. 43 *Et confestim vi-*
dit, & sequebatur illum magnifi-
cans Deum. Et omnis plebs vt
vidit, dedit laudem Deo.

כַּשּׁוֹטִים וְיָרֵק׃ וְאַחַר שֶׁהִכּוּ 33
אוֹתוֹ יַהַרְגוּהוּ וְיָקוּם בַּיּוֹם
הַשְּׁלִישִׁי׃ וְהֵמָּה לֹא־הֵבִינוּ 34
מְאוּמָה מֵאֵלֶּה וַיְהִי הַדָּבָר הַזֶּה
נִסְתָּר מֵהֶם וּמָה שֶׁנֶּאֶמְרוּ
לֹא־הִשְׂכִּילוּ׃ וַיְהִי בְּקָרְבוֹ 35
לִירִיחוֹ סוּמֵא אֶחָד הָיָה יוֹשֵׁב
עַל־הַדֶּרֶךְ וְשׁוֹאֵל צְדָקָה׃
וּבְשָׁמְעוֹ הָעָם הָעוֹבֵר שָׁאַל 36
מַה־זֹּאת׃ וַיֹּאמְרוּ לוֹ שֶׁיֵּשׁוּעַ 37
הַנּוֹצְרִי הוּא עוֹבֵר׃ וַיִּצְעַק 38
לֵאמוֹר יֵשׁוּעַ בֶּן־דָּוִד חָנֵּנִי׃
וְהַהוֹלְכִים לְפָנִים גָּעֲרוּ בוֹ כְּדֵי 39
שֶׁיַּחֲרִישׁ וְהוּא עוֹד הוֹסִיף
לִצְעוֹק בֶּן־דָּוִד חָנֵּנִי׃ וַיַּעֲמוֹד 40
יֵשׁוּעַ וַיְצַו שֶׁיָּבֹא אֵלָיו וְכַאֲשֶׁר
קָרַב שְׁאָלוֹ לֵאמוֹר׃ מָה אַתָּה 41
חָפֵץ שֶׁאֶעֱשֶׂה לָּךְ וַיֹּאמֶר הוּא
אָדוֹן שֶׁאֶרְאֶה׃ וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ 42
רְאֵה אֱמוּנָתְךָ הוֹשִׁיעָה אֹתָךְ׃
וַיַּרְא מִיַּד וַיֵּלֶךְ אַחֲרָיו בְּהַגְדִּיל 43
לֵאלֹהִים וְכָל־הָעָם כַּאֲשֶׁר
רָאָה נָתַן תְּהִלָּה לֵאלֹהִים׃

פ׳ יט

CAP. XIX.

1 ויבא ויתהלך בירחו ׃ והנה
איש ושמו זכי וזה היה שר
3 בעלי המס והוא עשיר ׃ ויבקש
לראות לישוע מי הוא ולא
יכול בעבור העם כי קטון
4 קומה היה ׃ וירץ לפנים ויעל
על־עץ שקמה למען ראותו
כי משם היה לו לעבור ׃
5 וכאשר בא אל־המקום ישוע
נשא עיניו ויראהו ויאמר אליו
זכי רד מהר כי צריך לי לשבת
6 היום בביתך ׃ וימהר וירד
ויקבל אותו בשמחה ׃
7 ובראות כלם וילונו לאמור
8 כי סר אל־איש חוטא ׃ ויעמוד
זכי ויאמר אל־האדון אדון
הנני נותן חצי רכושי ל
לאביונים ואם באיזה דבר
רמיתי איש אני משלם
9 ארבעתים ׃ ויאמר ישוע אליו
כי היום נהיתה ישועה לבית
הזה בעבור שגם־הוא בן־
10 אברהם ׃ כי בא בן־האדם
לבקש ולהושיע מה שנאבד ׃
11 ובשמעם אלה הוסיף לאמור
המשל יען־כי היה קרוב
לירושלים

1 *ET ingressus perambula-*
bat Jericho. 2 *Et ecce*
vir nomine Zachæus : & hic
Princeps erat Publicanorum , &
ipse diues : 3 *& quærebat vide-*
re Jesum , quis esset : & non pote-
rat præ turba , quia statura pusil-
lus erat. 4 *Et præcurrens ascen-*
dit in arborem sycomorum vt vi-
deret eum : quia inde erat transi-
turus. 5 *Et cùm venisset ad lo-*
cum , suspiciens Jesus vidit illum ,
& dixit ad eum ; Zachæe festi-
nans descende: quia hodie in domo
tua oportet me manere. 6 *Et fe-*
stinans descendit, & excepit illum
gaudens. 7 *Et cùm viderent*
omnes, murmurabant, dicentes
quòd ad hominem peccatorem di-
uertisset. 8 *Stans autem Za-*
chæus , dixit ad Dominum: Ecce
dimidium bonorum meorum, Do-
mine , do pauperibus : & si quid
aliquem defraudaui , reddo qua-
druplum.

9 *Ait Jesus ad eum: Quia ho-*
die salus domui huic facta est : eò
quòd & ipse filius sit Abrahæ.

10 *Venit enim Filius hominis*
quærere , & saluum facere quod
perierat.

11 *Hæc illis audientibus adiici-*
ens, dixit parabolam, eò quòd esset
propè

propè Jerusalem: & quia existi-
marent quòd confestim regnum
Dei manifestaretur. 12 *Dixit*
ergo: Homo quidam nobilis abijt
in regionem longinquam accipere
sibi regnum, & reuerti.
13 *Vocatis autem decem seruis*
suis, dedit eis decem mnas, & ait
ad illos: Negotiamini dum venio.
14 *Ciues autem eius oderant*
eum: & miserunt legationem post
illum, dicentes: Nolumus hunc
regnare super nos.
15 *Et factum est vt rediret ac-*
cepto regno: & iussit vocari ser-
uos, quibus dedit pecuniam, vt
sciret quantum quisque negotia-
tus esset. 16 *Venit autem pri-*
mus dicens: Domine, mna tua
decem mnas acquisiuit.
17 *Et ait illi: Euge bone serue;*
quia in modico fuisti fidelis, eris
potestatem habens super decem
ciuitatem. 18 *Et alter venit,*
dicens: Domine, mna tua fecit
quinque mnas. 19 *Et huic ait:*
Et tu esto super quinque ciuitates.
20 *Et alter venit, dicens: Do-*
mine, ecce mna tua, quam habui
repositam in sudario: 21 *timui*
enim te, quia homo austerus es:
tollis quod non posuisti, & metis
quod non seminasti. 22 *Dicit ei:*
De ore tuo te iudico serue nequã,

לִירוּשָׁלַיִם וְכִי חָשְׁבוּ שֶׁמִּיַּד
תִּגָּלֶה מַלְכוּת הָאֱלֹהִים׃ אִם־ 12
כֵּן אָמַר אִישׁ אֶחָד נִכְבָּד הָלַךְ
לַמְּדִינָה רְחוֹקָה לָקַחַת לוֹ
מַלְכוּת וְלָשׁוּב׃ וַיִּקְרָא לַעֲבָדָיו 13
עֲשָׂרָה וַיִּתֵּן לָהֶם עֲשָׂרָה מָנִים
וַיֹּאמֶר לָהֶם סַחֲרוּ עַד־שֶׁאָבֹא׃
וְאַנְשֵׁי עִירוֹ שְׂנֵאוּהוּ וַיִּשְׁלְחוּ 14
מַלְאָכִים אַחֲרָיו לֵאמוֹר אֵינֶנּוּ
חֲפֵצִים שֶׁזֶּה יִמְלוֹךְ עָלֵינוּ׃
וַיְהִי שֶׁלָּקַח הַמַּלְכוּת וְשָׁב וַיְצַו 15
לְהִקָּרֵא הָעֲבָדִים שֶׁנָּתַן לָהֶם
כֶּסֶף לָדַעַת כָּמָּה כָּל־אֶחָד
סָחַר׃ וַיָּבֹא הָרִאשׁוֹן לֵאמוֹר 16
אָדוֹן הַמָּנֶה שֶׁלָּךְ רָוַח עֲשָׂרָה
מָנִים׃ וַיֹּאמֶר־לוֹ הָאָח עֶבֶד 17
טוֹב כִּי בַּמְּעַט הָיִיתָ נֶאֱמָן
תִּשְׁלוֹט עַל־עֶשֶׂר עָרִים׃ וַיָּבֹא 18
אַחֵר לֵאמוֹר אָדוֹן הַמָּנֶה שֶׁלָּךְ
עָשָׂה חֲמִשָּׁה מָנִים׃ וַיֹּאמֶר 19
לָזֶה גַּם־אַתָּה שְׁלוֹט עַל־
חֲמֵשֶׁת עָרִים׃ וַיָּבֹא אַחֵר 20
לֵאמֹר אָדוֹן הִנֵּה מָנְךָ שֶׁשַּׂמְתִּי
אוֹתוֹ בְּסָדִין׃ כִּי יָרֵאתִי אוֹתְךָ 21
כִּי אַתָּה אִישׁ קָשֶׁה אַתָּה נוֹשֵׂא
מָה שֶׁלֹּא־שַׂמְתָּ וְקוֹצֵר מָה
שֶׁלֹּא זָרַעְתָּ׃ וְהוּא אוֹמֵר לוֹ 22
מִפִּיךָ אֲנִי שׁוֹפְטְךָ עֶבֶד רָע
יָדַעְתָּ

ידעת שאני איש קשה ונושא
מה שלא שמתי וקוצר מה
23 שלא זרעתי ׃ ולמה לא־נתת
כספי לשלחנים כדי־שבבאי
עם־תרבית אכן־הייתי
24 לוקחו ׃ ויאמר לעומדים שאו
מאתו המנה ותנו לאשר לו
25 עשרה מנים ׃ ויאמרו לו אדון
26 יש־לו עשרה מנים ׃ ואני
אומר לכם כי לכל מי שיש־
לו ינתן־לו וישפע וממי שאין־
לו ינשא ממנו מה שיש־לו ׃
27 אך הביאו הנה אויבי אשר
מאנו שאמלוך עליהם והרגו
28 לפני ׃ וכאשר אמר אלה
הדברים הלך לפנים בעלות
29 לירושלים ׃ ויהי כאשר קרב
לבית־פני ולבית־עניה אל־
הר הנקרא הר הזיתים שלח
30 שני תלמידיו לאמור ׃ לכו
לטירה שנגדכם ובבאכם בה
תמצאו עיר בן־אתון אסור
שאיש לא רכב עליו התירוהו
31 והביאו ׃ ואם־איש ישאל
לכם מדוע אתם מתירים
תאמרו לו כן כי האדון מקוה
32 עבודתו ׃ וילכו השלוחים
וימצאו העיר עומד כאשר
אמר

sciebas quòd ego homo austerus sum, tollens quod non posui, & metens quod non seminaui :
23 & quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, vt ego veniens cum vsuris vtique exegissem illam ?
24 Et astantibus dixit : Auferte ab illo mnam, & date illi, qui decem mnas habet. 25 Et dixerunt ei : Domine, habet decem mnas. 26 Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur, & abundabit : ab eo autem, qui non habet, & quod habet auferetur ab eo.
27 Verumtamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare super se, adducite huc : & interficite ante me. 28 Et his dictis, præcedebat ascendens Ierosolymā.
29 Et factum est, cùm appropinquasset ad Bethphage, & Bethaniam ad montem, qui vocatur Oliueti, misit duos discipulos suos, 30 dicens : Ite in castellum, quod contra est, in quod introeuntes inuenietis pullum asinæ alligatum, cui nemo vmquam hominum sedit : soluite illum, & adducite. 31 Et si quis vos interrogauerit : Quare soluitis ? sic dicetis ei : Quia Dominus operam eius desiderat. 32 Abierunt autem qui missi erant : & inuenerunt, sicut

dixit

dixit illis, stantem pullum.
33 Soluentibus autem illis pul-
lum, dixerunt domini eius ad il-
los: Quid soluitis pullum?
34 At illi dixerunt: Quia Do-
minus eum necessarium habet.
35 Et duxerunt illum ad Je-
sum. Et iactantes vestimenta sua
supra pullum, imposuerunt Je-
sum. 36 Euntc autem illo, sub-
sternebant vestimenta sua in via.
37 Et cùm appropinquaret iã
ad descensum Montis Oliueti,
cœperunt omnes turbæ discipulo-
rum gaudentes laudare Deum vo-
ce magna super omnibus, quas vi-
derant virtutibus, 38 dicentes:
Benedictus, qui venit Rex in no-
mine Domini, pax in cælo, &
gloria in excelsis. 39 Et quidam
Pharisæorum de turbis, dixerunt
ad illum: Magister, increpa disci-
pulos tuos. 40 Quibus ipse ait:
Dico vobis: quia si hi tacuerint, la-
pides clamabunt. 41 Et vt ap-
propinquauit, videns ciuitatem
fleuit super illam, dicens:
42 Quia si cognouisses & tu, &
quidem in hac die tua, quæ ad pa-
cem tibi, nunc autem abscondita
sunt ab oculis tuis.
43 Quia venient dies in te: &
circumdabunt te inimici tui val-
lo, & circumdabunt te: & co-
angustabunt te vndique:
44 & ad terram prosternent te,

& fi-

33 אמר להם׃ ובהתירם את העיר
אמרו להם בעליו למה
34 אתם מתירים העיר׃ אך הם
אמרו כי מצטרך האדון לו׃
35 ויביאו אותו לישוע וישליכו
על־העיר בגדיהם וירכבו
36 את־ישוע׃ ובלכתו הציעו
37 בגדיהם בדרך׃ ובהיותו כבר
קרוב אל־מורד הר הזתים
החילו בשמוח כל־כיתות
התלמידים להלל האלהים
בקול גדול על כל־נפלאות
38 שראו לאמור׃ ברוך המלך
הבא בשם יהוה שלום בשמים
39 וכבוד במרומים׃ וקצת
מהפרושים מהכיתות אמרו
40 לו רב הוכח תלמידיך׃ והוא
אמר להם אני אומר לכם כי
אם־אלה יחרישו האבנים
41 יזעקו׃ וכאשר קרב בראותו
42 העיר בכה עליה לאמור׃ כי
אם־את ידעת ובודאי ביומך
הזה דברים שהם לשלום לך
אבל עתה נסתרים מעיניך׃
43 כי יבאו ימים עליך ואויביך
יסובבו אותך בחפירה ויסבבו
אותך ויצורו לך מכל־
44 המקומות׃ וישליכו אותך

ובניך

ובניך שבך ארצה ולא יעזבו
בך אבן על־אבן יען־שלא
45 ידעת עת הפקדך : ויבא
להיכל ויחל לגרש המוכרים
בו והקונים באמור להם :
46 נכתב כי ביתי בית־
תפלה † היא ׳ ואתם
עשיתם אותו מערת פריצים :
47 ויהי מלמד יום יום בהיכל
ושרי הכהנים והסופרים ושרי
48 העם מבקשים לאבדו : ולא
מצאו מה יעשו לו כי כל־
העם מכונן בשמוע ממנו :

נ׳ א׳ ישעה נו׳
† יקרא
נ׳ א׳ ירמיה ז׳
* המערת הפריצים חיה חבית חוח :

& filios tuos, qui in te sunt, & non relinquent in te lapidem super lapidem: eò quòd non cognoueris tempus visitationis tuæ.
45 *Et ingressus in templum, cœpit eijcere vendentes in illo, & ementes,* 46 *dicens illis: Scriptum est: Quia domus mea domus orationis est. Vos autem fecistis eam speluncam latronum.*
47 *Et erat docens quotidie in templo. Principes autem Sacerdotum, & Scribæ, & Principes plebis quærebant illum perdere:*
48 *& non inueniebant quid facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat audiens illum.*

פ׳ כ׳

1 ויהי באחר הימים בלמדו
העם בהיכל ובבשרו יעירו
שרי הכהנים והסופרים עם־
2 הזקנים : ויאמרו לאמור לו
אמור נא לנו באיזה יכולת
אתה עושה אלה או מי הוא
3 שנתן לך השלטון הזה : ויען
ישוע ויאמר אליהם אשאל
גם־אני אתכם דבר אחד
4 השיבו לי : טבילת יוחנן
ההיתה מן־השמים או מן־
5 האנשים : אבל הם חשבו
בלבם

CAP. XX.

1 *ET factum est in vna dierum, docente illo populum in templo, & euangelizante, conuenerunt Principes Sacerdotum, & Scribæ, cum Senioribus,* 2 *& aiunt dicentes ad illũ: Dic nobis, in qua potestate hæc facis? aut: Quis est, qui dedit tibi hanc potestatem?* 3 *Respondens autem Jesus, dixit ad illos: Interrogabo vos & ego vnum verbum. Respondete mihi:* 4 *Baptismus Joannis de cælo erat an ex hominibus?* 5 *At illi cogitabant intra*

intra se, dicentes: Quia si dixe-
rimus de cælo, dicet, Quare ergo
non credidistis illi? 6 Si autem
dixerimus, Ex hominibus, plebs
vniuersa lapidabit nos: certi sunt
enim, Joannem Prophetam esse.
7 Et responderunt se nescire
vnde esset. 8 Et Jesus ait illis:
Neque ego dico vobis in qua pote-
state hæc facio.
9 Cœpit autem dicere ad ple-
bem parabolã hanc: Homo plan-
tauit vineam, & locauit illam co-
lonis: & ipse peregrè fuit multis
temporibus.
10 Et in tempore misit ad cul-
tores seruum, vt de fructu vineæ
darent illi. Qui cæsum dimiserunt
eum inanem.
11 Et addidit alterum seruum
mittere. Illi autem hunc quoque
cædentes, & afficientes contume-
lia, dimiserunt inanem. 12 Et
addidit tertium mittere: qui & il-
lum vulnerantes eiecerunt.
13 Dixit autem Dominus vi-
neæ: Quid faciam? mittam filium
meum dilectum, forsitan, cùm
hunc viderint, verebuntur.
14 Quem cùm vidissent coloni,
cogitauerunt intra se dicentes:
Hic est hæres, occidamus illum, vt
nostra fiat hæreditas. 15 Et eie-
ctum illum extra vineam, occide-
rũt. Quid ergo faciet illis dominus
vineæ.

בְּלִבָּם לֵאמֹור כִּי אִם־נֹאמַר
מִן־הַשָּׁמַיִם יֹאמַר אִם־כֵּן לָמָּה
לֹא הֶאֱמַנְתֶּם־בּוֹ׃ וְאִם־נֹאמַר 6
מִן־הָאֲנָשִׁים כָּל־הָעָם יִסְקְלֻנוּ
כִּי־הֵם חוֹשְׁבִים בְּוַדָּאוּת יוֹחָנָן
הֱיוֹת נָבִיא׃ וַיַּעֲנוּ שֶׁאֵינָם 7
יוֹדְעִים מֵאַיִן הִיא׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם 8
יֵשׁוּעַ וְגַם־אֲנִי אֵינִי אוֹמֵר לָכֶם
בְּאֵיזֶה שִׁלְטוֹן אֲנִי עוֹשֶׂה אֵלֶּה׃
וַיָּחֶל לֵאמוֹר לָעָם הַמָּשָׁל הַזֶּה 9
אִישׁ נָטַע כֶּרֶם וַיִּתְּנֵהוּ
לְאִכָּרִים וְהוּא נָסַע לְמֶרְחוֹק
לִזְמַן רַב׃ וּבָעֵת שָׁלַח עֶבֶד 10
לְיֹגְבִים כְּדֵי שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ מִפְּרִי
הַכֶּרֶם וַיַּכּוּהוּ וַיְשַׁלְּחוּהוּ רֵיקָם׃
וַיּוֹסֶף לִשְׁלוֹחַ עֶבֶד אַחֵר וְהֵם 11
גַּם־זֶה הִכּוּ וְחֵרְפוּ אוֹתוֹ
וַיְשַׁלְּחוּהוּ רֵיקָם׃ וַיּוֹסֶף 12
לִשְׁלוֹחַ שְׁלִישִׁי וְהֵם גַּם פְּצָעוּ
וְגֵרְשׁוּ אוֹתוֹ׃ וַיֹּאמֶר בַּעַל־ 13
הַבַּיִת מָה אֶעֱשֶׂה אֶשְׁלַח בְּנִי
אֲהוּבִי אוּלַי כַּאֲשֶׁר יִרְאוּ זֶה
יִירָאוּ׃ וְכַאֲשֶׁר רָאוּ הָאִכָּרִים 14
אוֹתוֹ חָשְׁבוּ בְּלִבָּם לֵאמֹור זֶה
הוּא הַיּוֹרֵשׁ נַהַרְגֵהוּ כְּדֵי
שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ הַיְרוּשָּׁה׃ וַיַּשְׁלִיכוּ 15
אוֹתוֹ חוּץ לַכֶּרֶם וַיַּהַרְגוּ אוֹתוֹ
אִם־כֵּן מָה יַעֲשֶׂה לָהֶם בַּעַל
הַכָּרֶם׃

16 הכרם : יבא ויאבד האכרים
האלה ויתן הכרם לאחרים
וכאשר שמעו הם המשל הזה
17 אמרו לו חלילה : והוא הביט
להם ויאמר אם־כן מה הוא
זה הנכתב † אבן אשר מאסו
הבונים זאת היתה לראש
18 פנה : כל מי שיפול על־האבן
ההיא ישבר ואשר תפול עליו
19 תשחקהו : ויבקשו שרי
הכהנים והסופרים לשלוח
בו ידים בשעה ההיא וייראו
מהעם כי ידעו שעליהם אמר
20 המשל הזה : ובשמור שלחו
אורבים שיעשו עצמם
כצדיקים למען ילכדו אותו
בדבר כדי שיתנוהו לממשלה
21 ולשלטון הנציב : וישאלוהו
לאמור רב אנחנו יודעים כי
אתה מדבר ומלמד ביושר
ואינך נושא פנים כי־אם אתה
מלמד דרך האלהים באמת :
22 המותר לנו לתת־מס לקיסר
23 או לא : וכהבין מרמתם אמר
אליהם למה אתם מנסים
24 אותי : הראוני המעה למי יש־
לה הצלם והמכתב בענורת
25 אמרו לו לקיסר : ויאמר להם
אם־

נ׳ א׳
במזמור
קי״ח
† אבן מאסו
הבונים
היתה לראש
פנה׃

vineæ? 16 veniet, & perdet colonos istos, & dabit vineã alijs. Quo audito, dixerunt illi: Absit.

17 Ille autem aspiciens eos ait: Quid est ergo hoc quod scriptum est: Lapidem, quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli? 18 Omnis, qui ceciderit super illum lapidem, conquassabitur: super quem autem ceciderit, comminuet illum.

19 Et quærebant Principes Sacerdotum, & Scribæ mittere in illum manus illa hora: & timuerunt populum: cognouerunt enim quòd ad ipsos dixerit similitudinem hanc. 20 Et obseruantes miserunt insidiatores, qui se iustos simularent, vt caperent eum in sermone, vt traderent illum principatui, & potestati Præsidis.

21 Et interrogauerunt eum, dicentes: Magister, scimus quia rectè dicis, & doces: & non accipis personam, sed viam Dei in veritate doces: 22 licet nobis tributum dare Cæsari, an non?

23 Considerans autem dolum illorum, dixit ad eos: Quid me tentatis?

24 Ostendite mihi denarium: Cuius habet imaginem, & inscriptionem? Respondentes dixerunt ei: Cæsaris. 25 Et ait illis:

Red-

Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo.

26 Et non potuerunt verbum eius reprehendere coram plebe: & mirati in responso eius, tacuerunt.

27 Accesserunt autem quidam Sadducæorum, qui negant esse resurrectionem, & interrogauerunt eum, 28 dicentes: Magister, Moyses scripsit nobis: Si frater alicuius mortuus fuerit habens vxorem, & hic sine liberis fuerit, vt accipiat eam frater eius vxorem, & suscitet semen fratri suo.
29 septem ergo fratres erant: & primus accepit vxorem, & mortuus est sine filijs. 30 & sequens accepit illam, & ipse mortuus est sine filio. 31 Et tertius accepit illam. Similiter & omnes septem, & non reliquerunt semen, & mortui sunt. 32 Nouissime omnium mortua est & mulier. 33 In resurrectione ergo, cuius eorum erit vxor? siquidem septem habuerunt eam vxorem. 34 Et ait illis Iesus: Filij huius sæculi nubunt, & traduntur ad nuptias: 35 illi verò, qui digni habebuntur sæculo illo, & resurrectione ex mortuis. neque nubent, neque ducent vxores. 36 neque enim vltra mori poterunt: æquales enim

אם־כן השיבו לקיסר מה
שהם לקיסר ולאלהים מה
שהם לאלהים׃ ולא יכולו 26
להוכיח דברו לפני העם
ויתמהו על־מענהו ויחרישו׃
ויגשו קצת מהצדוקים ה 27
המכחישים תחיית המתים
וישאלוהו לאמור׃ רב משה 28
כתב לנו § אם־ימות איזה
אח שהיתה לו אשה וזה מת
בלי בנים שיקח אחיו אותה
לאשה ויקים זרע לאחיו׃
אם־כן היו שבעה אחים ויקח 29
הראשון אשה וימת בלא
בנים׃ ולקחה השני והוא מת 30
בלא בן׃ והשלישי לקחה 31
וכמו כן כלם השבעה ולא
עזבו זרע וימותו׃ ובאחרית 32
כלם מתה גם־האשה׃ אם־ 33
כן בתחיית המתים למי מהם
תהיה לאשה כי היא היתה
אשה לשבעה׃ ויאמר להם 34
ישוע בני העולם הזה לוקחים
נשים ונתנים לנשואין׃ ואשר 35
יחשבו ראויים לעולם ההוא
ולתחיה מהמתים לא יעשו
נשואין ולא יקחו נשים׃ כי 36
עוד לא־יוכלו למות כי שוים
הם

נ' א'
אלה דברים
כ"ה
§ כי ישבו
אחים יחדו
ומת אחד
מהם ובן
אין לו לא
תהיה אשת
המת החוצה
לאיש זר
יבמה יבא
עליה ולקחה
לו לאשה
ויבמה׃

Nn An-

הֵם לְמַלְאָכִים וְהֵם בְּנֵי
הָאֱלֹהִים בִּהְיוֹתָם בְּנֵי תְחִיַּית
37 הַמֵּתִים ׃ וְכִי יָקוּמוּ הַמֵּתִים
גַּם־מֹשֶׁה הֶרְאָה בַּסְּנֶה כַּאֲשֶׁר
הוּא אוֹמֵר יְהוָֹה אֱלֹהֵי אַבְרָהָם
וֵאלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב ׃
38 וְאֵינוֹ אֱלֹהֵי הַמֵּתִים אֶלָּה
הַחַיִּים כִּי כֻלָּם חַיִּים לוֹ ׃
39 וּבַעֲנוֹת קְצָת מֵהַסּוֹפְרִים
אָמְרוּ לוֹ רַב הֵטִיב אָמַרְתָּ ׃
40 וְעוֹד לֹא הָיוּ לָהֶם פָּנִים
41 לִשְׁאוֹל אוֹתוֹ מְאוּמָה ׃ וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם אֵיךְ אֹמְרִים שֶׁהַמָּשִׁיחַ
42 הוּא בֶּן־דָּוִד ׃ וְדָוִד עַצְמוֹ אוֹמֵר
בְּסֵפֶר תְּהִלִּים נְאֻם יְהוָֹה
43 לַאדֹנִי שֵׁב לִימִינִי ׃ עַד־אָשִׁית
44 אֹיְבֶיךָ הֲדוֹם לְרַגְלֶיךָ ׃ אִם־
בֶּן דָּוִד קוֹרְאוֹ אָדוֹן וְאֵיךְ הוּא
45 בְּנוֹ ׃ וּכְשְׁמוֹעַ כָּל־הָעָם אָמַר
46 לְתַלְמִידָיו ׃ הִשָּׁמְרוּ מֵהַסּוֹפְרִים
הַחֲפֵצִים לָלֶכֶת בִּמְעִיל אָרוֹךְ
וְאוֹהֲבִים בְּרָכוֹת בַּשּׁוּק
וּמוֹשָׁבִים רִאשׁוֹנִים בַּכְּנֵסִיּוֹת
וּמְסִבּוֹת רִאשׁוֹנוֹת במש
47 בְּמִשְׁתָּאוֹת ׃ הֵם בּוֹלְעִים בָּתֵּי
הָאַלְמָנוֹת בְּהֵרָאוֹת בַּעֲלִילָה
תְּפִלָּה אֲרוּכָּה אֵלֶּה יִקְחוּ
הַשְׁחָתָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה ׃

פ׳ כא׳

Angelis sunt, & filij sunt Dei: cùm sint filij resurrectionis.

37 Quia verò resurgant mortui, & Moyses ostendit secus rubum, sicut dicit Dominum, Deū Abraham, & Deum Isaac, & Deum Jacob.

38 Deus autem non est mortuorum, sed viuorum: omnes enim viuunt ei. 39 Respondentes autem quidam Scribarum, dixerunt ei: Magister, benè dixisti. 40 Et ampliùs non audebant eum quidquam interrogare.

41 Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt Christum, Filium esse Dauid, 42 & ipse Dauid dicit in libro Psalmorum: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, 43 donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum. 44 Dauid ergo Dominum illum vocat: & quomodo Filius eius est? 45 Audiente autem omni populo, dixit discipulis suis. 46 Attendite à Scribis, qui volunt ambulare in stolis, & amant salutationes in foro, & primas cathedras in Synagogis, & primos discubitus in conuiuijs:

47 qui deuorant domos viduarum; simulantes longam orationem. Hi accipient damnationem maiorem.

CAP.

CAP. XXI.

1 *R Espiciens autẽ vidit eos,*
qui mittebant munera
sua in gazophylacium, diuites.
2 Vidit autem & quandam
viduam pauperculam mittentem
æra minuta duo. 3 Et dixit:
Verè dico vobis, quia vidua hæc
pauper, plus quàm omnes misit.
4 Nam omnes hi ex abundanti
sibi miserunt in munera Dei: hæc
autem ex eo, quod deest illi, om-
nem victum suum, quem habuit,
misit.
5 Et quibusdam dicentibus de
templo quòd bonis lapidibus, &
donis ornatum esset, dixit:
6 Hæc, quæ videtis, venient
dies, in quibus non relinquetur
lapis super lapidem, qui non de-
struatur.
7 Interrogauerunt autem il-
lum, dicentes: Præceptor, quan-
do hæc erunt, & quod signum
cùm fieri incipient? 8 Qui dixit:
Videte ne seducamini: multi e-
nim venient in nomine meo, quia
ego sum: & tempus appropinqua-
uit: nolite ergo ire post eos.
9 Cùm autem audieri-
tis prælia, & seditiones, nolite
terreri: oportet primùm hæc fie-
ri, sed nondum statim finis. 10
Tunc dicebat illis: Surget gens
Nn 2 con-

פ׳ כא׳

1 ויפן וירא העשירים נותנים
מתנותיהם אל־ארון הצדקה׃
2 וירא אלמנה אחת רשה
3 נותנת שתי פרוטות׃ ויאמר
אמנם אני אומר לכם כי
אלמנה הזאת הרשה נתנה
4 יותר מכלם׃ כי אלה כלם
נתנו מיתרם למתנות
האלהים וזאת נתנה
מחסרונה כל־מחיתה שהיתה
5 לה׃ ולקצת האומרים על־
ההיכל שהוא מהדר באבנים
6 טובות ובמתנות אמר׃ זאת
שאתם רואים יבאו ימים אשר
לא־תעזב בהם אבן על־אבן
7 שלא־תנתץ׃ וישאלוהו
לאמור רב מתי יהיו אלה ומה
האות כשיתחילו להיות׃
8 הוא אמר ראו שאל־תפתו
כי רבים יבאו בשמי האומרים
כי אני הוא והעת קרבה לכן
9 אל־תלכו אחריהם׃ וכאשר
תשמעו מלחמות ומהומות
אל־תחתו כי צריך בראשונה
להיות אלה אך עדין אין־סוף
10 מיד׃ אז אמר להם יקום גוי
נגד־

נֶגֶד־גּוֹי וּמַמְלָכָה נֶגֶד־
11 מַמְלָכָה׃ וְיִהְיוּ רְעָשִׁים גְּדוֹלִים
בִּמְקוֹמוֹת וְדֶבֶר וְרָעָב וּבֶהָלוֹת
מֵהַשָּׁמַיִם וְתִהְיֶינָה אוֹתוֹת
12 גְּדוֹלוֹת׃ אֲבָל לִפְנֵי כָל־אֵלֶּה
הַדְּבָרִים יִשְׁלְחוּ בָכֶם יְדֵיהֶם
וְיִרְדְּפוּ אֶתְכֶם בִּמְסוֹר ל
לַכְּנֵסִיּוֹת וְלַכְּלָאִים בְּהָסִיר
לָכֶם לַמְּלָכִים וּנְצִיבִים לְמַעַן
13 שְׁמִי׃ וְיִקְרֶה לָכֶם לְעֵדוּת׃
14 אִם־כֵּן שִׂימוּ בִלְבוֹתֵיכֶם
לְבִלְתִּי־חֲשׁוֹב מִקּוֹדֶם אֵיךְ־
15 תְּשִׁיבוּ׃ כִּי אֲנִי אֶתֵּן לָכֶם
פֶּה וְחָכְמָה שֶׁעָלֶיהָ לֹא־יוּכְלוּ
כָל־מְנַגְּדֵיכֶם לְהִתְיַצֵּב
16 וְלַחֲלוֹק׃ וְתִמָּסְרוּ מֵהוֹרִים
וּמֵאַחִים וּקְרוֹבִים וְרֵעִים
17 וְיָמִיתוּ מִכֶּם׃ וְכֻלָּם יִשְׂנְאוּ
18 אֶתְכֶם לְמַעַן שְׁמִי׃ וּשְׂעָרָה
לֹא־תֹאבַד מֵרָאשֵׁכֶם׃
19 בְּסַבְלָנוּתְכֶם תִּקְנוּ נַפְשׁוֹת
20 נַפְשׁוֹתֵיכֶם׃ וְכַאֲשֶׁר תִּרְאוּ
לְהִסָּבֵב יְרוּשָׁלַיִם מֵהַצָּבָא אָז
21 דְּעוּ כִּי קָרְבָה שְׁמָמָתָהּ׃ אָז
מִי שֶׁהֵם בִּיהוּדָה יָנוּסוּ לֶהָרִים
וּמִי שֶׁהֵם בְּתוֹכָהּ יֵלְכוּ וּמִי
שֶׁהֵם בְּמַחוֹזוֹת אַל־יָבֹאוּ
22 אֵלֶיהָ׃ כִּי יְמֵי נְקָמָה אֵלֶּה
לְהִמָּלֵא

contra gentem, & regnum aduersus regnum. 11 Et terræmotus magni erunt per loca, & pestilentiæ, & fames, terroresque de cælo, & signa magna erunt.

12 Sed ante hæc omnia injicient vobis manus suas, & persequentur tradentes in Synagogas, & custodias, trahentes ad Reges, & Præsides propter nomen meũ: 13 continget autem vobis in testimonium. 14 ponite ergo in cordibus vestris non præmeditari quemadmodum respondeatis. 15 ego enim dabo vobis os, & sapientiam, cui non poterunt resistere, & contradicere omnes aduersarij vestri.

16 Trademini autem à parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis, & morte afficient ex vobis: 17 & eritis odio omnibus propter nomen meum: 18 & capillus de capite vestro non peribit. 19 In patientia vestra possidebitis animas vestras.

20 Cùm autem videritis circumdari ab exercitu Jerusalem, tunc scitote quia appropinquauit desolatio eius: 21 tunc qui in Judæa sunt, fugiant ad montes. & qui in medio eius, discedant: & qui in regionibus, non intrent in eam: 22 quia dies vltionis hi sunt,

sunt, vt impleantur omnia, quæ
scripta sunt. 23 *Væ autem præ-*
gnantibus, & nutrientibus in il-
lis diebus, erit enim pressura ma-
gna super terram, & ira populo
huic. 24 *Et cadent in ore gla-*
dij: & captiui ducentur in omnes
Gentes. & Ierusalem calcabitur
à Gentibus: donec impleantur
tempora nationum. 25 *Et erunt*
signa in Sole, & Luna, & Stel-
lis, & terris pressura Gentium
præ confusione sonitus maris, &
fluctuum: 26 *arescentibus ho-*
minibus præ timore, & expecta-
tione. quæ superuenient vniuer-
so Orbi: nam virtutes cælorum
mouebuntur: 27 *& tunc vide-*
bunt Filium hominis venientem
in nube cum potestate magna, &
maiestate. 28 *His autem fieri*
incipientibus, respicite, & leua-
te capita vestra: quoniam appro-
pinquat redemptio vestra.
29 *Et dixit illis similitudinem:*
Videte ficulneam, & omnes ar-
bores: 30 *cùm producunt iam*
ex se fructum, scitis quoniam pro-
pè est æstas.
31 *Ita & vos cùm videritis*
hæc fieri, scitote quoniam propè
est regnum Dei.
32 *Amen dico vobis, quia non*
præteribit generatio hæc, donec
omnia fiant.
33 *Cælum & terra transibunt:*
verba

לְהִמָּלֵא כָל־מָה שֶׁנִּכְתָּבוּ׃
23 וְאוֹיָה לְהָרוֹת וְלַמֵּינִיקוֹת
בַּיָּמִים הָהֵם כִּי תִהְיֶה צָרָה
גְּדוֹלָה עַל־הָאָרֶץ וְקֶצֶף לָעָם
24 הַזֶּה׃ וְיִפְּלוּ לְפִי חֶרֶב וְיִשָּׁבוּ
לְכָל־הַגּוֹיִם וִירוּשָׁלַיִם תֵּרָמֵס
מֵהַגּוֹיִם עַד־שֶׁיִּמָּלְאוּ עִתֵּי
25 הָעַמִּים׃ וְתִהְיֶינָה אוֹתוֹת
בְּשֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ וְכוֹכָבִים וּבָא
וּבָאֲרָצוֹת צוּקַת הַגּוֹיִם
26 מִמְּהוּמַת הַיָּם וְהַגַּלִּים׃ וְיִבָּשׁוּ
הָאֲנָשִׁים מִיִּרְאָה וּמִתִּקְוַת
הַדְּבָרִים שֶׁיָּבֹאוּ עַל־כָּל־תֵּבֵל
כִּי כחות הַשָּׁמַיִם תִּמּוֹטַטְנָה׃
27 וְאָז יִרְאוּ אֶת־בֶּן־הָאָדָם הַבָּא
בֶּעָנָן עִם־שִׁלְטוֹן גָּדוֹל וּבְכָבוֹד׃
28 וּבְהָחֵל לִהְיוֹת אֵלֶּה הַבִּיטוּ
וּשְׂאוּ רָאשֵׁיכֶם כִּי נִקְרַב
29 פִּדְיוֹנְכֶם׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם הַמָּשָׁל
רְאוּ הַתְּאֵנָה וְאֶת־כָּל־הָעֵצִים׃
30 כְּשֶׁהֵם כְּבָר מַצְמִיחִים פְּרִי
מֵעַצְמָם אַתֶּם יוֹדְעִים כִּי הַקַּיִץ
31 הוּא קָרוֹב׃ כֵּן גַּם־אַתֶּם
כַּאֲשֶׁר תִּרְאוּ לִהְיוֹת אֵלֶּה דְּעוּ
כִּי מַלְכוּת הָאֱלֹהִים הִיא
32 קְרוֹבָה׃ אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם
כִּי לֹא־יַעֲבוֹר דּוֹר זֶה עַד הֱיוֹת
33 כֻּלָּם׃ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ יַעַבְרוּ
וּדְבָרַי

34 ודברי לא־יעבורו ׃ והשמרו
לכם פן־יכבדו לבותיכם
בזוללות וסבאון ותרדות
החיים הזה ויבא עליכם
35 פתאום היום ההוא ׃ כי
כמוקש יבא על־כל־היושבים
36 על־פני כל־הארץ ׃ לכן שקדו
בהתפלל בכל־עת כדי שתהיו
ראויים לנוס מכל־אלה
הדברים העתידים ולעמוד
37 לפני בן־האדם ׃ ובימים היה
מלמד בהיכל ובלילות היה
יוצא ויושב בהר הנקרא הר
38 הזתים ׃ וישכימו כל־העם
אליו בהיכל לשמוע אותו ׃

verba autem mea non transibunt.
34 *Attendite autem vobis, ne*
fortè grauentur corda vestra in
crapula, & ebrietate, & curis
huius vitæ: & superueniat in
vos repentina dies illa: 35 *tam-*
quam laqueus enim superueniet
in omnes, qui sedent super faciem
omnis terræ. 36 *Vigilate itaq;,*
omni tempore orantes, vt digni
habeamini fugere ista omnia, quæ
futura sunt, & stare ante Filium
hominis. 37 *Erat autem diebus*
docens in templo: noctibus verò
exiens, morabatur in monte, qui
vocatur Oliueti. 38 *Et omnis*
populus manicabat ad eum in tem-
plo audire eum.

פ׳ כב׳

1 ויקרב יום חג המצות
2 הנאמר פסח ׃ ויבקשו שרי
הכהנים והסופרים איכה
יהרגו את־ישוע אבל יראו
3 מהעם ׃ ויבא השטן ליהודה
המכונה אישקאריוטה אחד
4 מהשנים עשר ׃ וילך וידבר
עם שרי הכהנים וערכאות
איך ימסור אותו אליהם ׃
וישמחו

CAP. XXII.

1 *APpropinquabat autem*
dies festus Azymorum,
qui dicitur Pascha: 2 *& quæ-*
rebant Principes Sacerdotum, &
Scribæ, quomodo Jesum interfice-
rent: timebant verò plebem.
3 *Intrauit autem Satanas in*
Judam, qui cognominabatur Isca-
riotes, vnum de duodecim. 4 *&*
abijt, & locutus est cum Princi-
pibus Sacerdotum, & Magistra-
tibus, quemadmodum illum tra-
deret eis.

Et

5 *Et gauisi sunt, & pacti sunt*
pecuniam illi dare. 6 Et spopon-
dit. Et quærebat opportunita-
tem vt traderet illum sine turbis.
7 *Venit autem dies Azymo-*
rum, in qua necesse erat occidi
Pascha. 8 Et misit Petrum, &
Joannem, dicens: Euntes para-
te nobis Pascha, vt manducemus.
9 *At illi dixerunt: Vbi vis pa-*
remus? 10 Et dixit ad eos: Ec-
ce introeuntibus vobis in ciuita-
tem, occurret vobis homo quidam
amphoram aquæ portans: sequi-
mini eum in domum, in quam
intrat, 11 & dicetis patrifami-
lias domus: Dicit tibi Magister:
Vbi est diuersorium, vbi Pascha
cum discipulis meis manducem?
12 *Et ipse ostendet vobis cœ-*
naculum magnum stratum, &
ibi parate. 13 Euntes autem
inuenerunt sicut dixit illis, & pa-
rauerunt Pascha. 14 Et cùm
facta esset hora, discubuit, & duo-
decim Apostoli cum eo. 15 &
ait illis: Desiderio desideraui hoc
Pascha manducare vobiscum, an-
tequam patiar. 16 Dico enim
vobis, quia ex hoc non manduca-
bo illud, donec impleatur in regno
Dei.
17 *Et accepto Calice gratias e-*
git, & dixit: Accipite, & diuidite
inter vos. 18 Dico enim vobis
quòd

5 וַיִּשְׂמְחוּ וְהִתְנוּ לָתֶת־לוֹ כָּסֶף׃
6 וַיּוֹעַד וַיְבַקֵּשׁ זְמַן מוּכָן לִמְסוֹר
7 אוֹתוֹ בְּלִי שְׁאוֹן מֵהָעָם׃ וַיָּבֹא
יוֹם הַמַּצּוֹת שֶׁבּוֹ הָיָה צוֹרֶךְ
8 לִשְׁחוֹט הַפָּסַח׃ וַיִּשְׁלַח לְכֵיפָא
וּלְיוֹחָנָן לֵאמוֹר לְכוּ וְהָכִינוּ לָנוּ
9 הַפֶּסַח לְאָכְלֵנוּ׃ אֲבָל הֵם
אָמְרוּ אַיֵּה אַתָּה חָפֵץ שֶׁנָּכִין׃
10 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הִנֵּה כְּבוֹאֲכֶם
אֶל־הָעִיר יִפְגַּשׁ בָּכֶם אִישׁ
אֶחָד נוֹשֵׂא כַּד מַיִם לְכוּ אַחֲרָיו
אֶל־הַבַּיִת שֶׁהוּא בָּא׃
11 וְתֹאמְרוּ לְבַעַל־הַבַּיִת הָרַב
אוֹמֵר לְךָ אַיֵּה הַמָּלוֹן שֶׁאוֹכַל
12 בּוֹ הַפֶּסַח עִם־תַּלְמִידָי׃ וְהוּא
יַרְאֶה לָכֶם עֲלִיָּה גְדוֹלָה
13 מוּצַּעַת וְשָׁם הָכִינוּ׃ וּבְלֶכְתָּם
מָצְאוּ כַּאֲשֶׁר אָמַר לָהֶם
14 וְהֵכִינוּ הַפָּסַח׃ וּבְשַׁעַת הַכּוֹשֶׁר
יָסַב וּשְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁלוּחִים
15 אִתּוֹ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם אָבָה־
אָבִיתִי לֶאֱכוֹל הַפֶּסַח הַזֶּה
16 עִמָּכֶם בְּטֶרֶם שֶׁאֶסְבּוֹל׃ כִּי
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם שֶׁמֵּעַתָּה לֹא־
אוֹכַל אוֹתוֹ עַד־אֲשֶׁר יִמָּלֵא
17 בְּמַלְכוּת הָאֱלֹהִים׃ וַיִּקַּח
הַכּוֹס וַיְבָרֵךְ וַיֹּאמַר קְחוּ וְחַלְּקוּ
בֵּינֵיכֶם׃ כִּי אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם
שֶׁלֹּא־

שֶׁלֹּא־אֶשְׁתֶּה מִתְּנוּבַת הַגֶּפֶן
עַד־אֲשֶׁר תָּבֹא מַלְכוּת
19 הָאֱלֹהִים׃ וַיִּקַּח הַלֶּחֶם וַיְבָרֵךְ
וַיְבַצַּע וַיִּתֵּן לָהֶם לֵאמֹר זֶה
הוּא גוּפִי הַנִּתָּן בַּעַדְכֶם זֹאת
20 עֲשׂוּ לְזִכְרִי׃ וּכְמוֹ־כֵן לַכּוֹס
אַחַר שֶׁאָכַל לֵאמֹר הַכּוֹס
הַזֶּה הוּא בְּרִית חֲדָשָׁה בְּדָמִי
21 אֲשֶׁר יִשָּׁפֵךְ בַּעַדְכֶם׃ אַךְ הִנֵּה
יַד הַמּוֹסֵר אוֹתִי הִיא אִתִּי
22 בַּשֻּׁלְחָן׃ וּבֶאֱמֶת בֶּן־הָאָדָם
הוּא הוֹלֵךְ כְּפִי־שֶׁנִּגְזָר אַךְ אוֹי
לָאִישׁ הַהוּא שֶׁבַּעֲדוֹ יִמָּסֵר׃
23 וְהֵם הִתְחִילוּ לִדְרוֹשׁ בֵּינֵיהֶם
מִי מֵהֶם יִהְיֶה שֶׁיַּעֲשֶׂה זֹאת׃
24 וַתְּהִי גַם־מְרִיבָה בֵּינֵיהֶם מִי
מֵהֶם יֵרָאֶה שֶׁיִּהְיֶה יוֹתֵר גָּדוֹל׃
25 וַיֹּאמֶר לָהֶם מַלְכֵי הַגּוֹיִם
מוֹשְׁלִים בָּם וְהַשּׁוֹלְטִים
עֲלֵיהֶם מְטִיבִים נִקְרָאוּ׃
26 וְאַתֶּם לֹא־כֵן כִּי־אִם הַיּוֹתֵר
גָּדוֹל בָּכֶם יֵעָשֶׂה כְּמוֹ הַיּוֹתֵר
27 קָטוֹן וְהַמְּעוּלֶּה כִּמְשָׁרֵת׃ כִּי
מִי הוּא יוֹתֵר גָּדוֹל הַיּוֹשֵׁב אוֹ
הַמְשָׁרֵת הֲלֹא הַיּוֹשֵׁב וַאֲנִי
28 בְּתוֹכְכֶם כְּמוֹ הַמְשָׁרֵת׃ וְאַתֶּם
הֵם שֶׁעֲמַדְתֶּם עִמָּדִי בְּנִסְיוֹנָי׃
29 וַאֲנִי מֵכִין לָכֶם הַמַּלְכוּת
כַּאֲשֶׁר

quòd non bibam de generatione
vitis, donec regnum Dei veniat.
19 Et accepto pane gratias egit,
& fregit, & dedit eis, dicens: Hoc
est corpus meum, quod pro vobis
datur: hoc facite in meam com-
memorationem. 20 Similiter
Calicem, postquam cœnauit, di-
cens: Hic est Calix nouum testa-
mentum in sanguine meo, qui pro
vobis fundetur. 21 Verumta-
men ecce manus tradentis me, me-
cum est in mensa. 22 Et qui-
dem Filius hominis, secundùm
quod definitum est, vadit: ve-
rumtamen væ homini illi, per
quem tradetur. 23 Et ipsi cœ-
perunt quærere inter se, quis esset
ex eis, qui hoc facturus esset.
24 Facta est autem & conten-
tio inter eos, quis eorum videre-
tur esse maior. 25 Dixit autem
eis: Reges Gentium dominantur
eorum: & qui potestatem habent
super eos, benefici vocantur.
26 Vos autem non sic: sed qui
maior est in vobis, fiat sicut mi-
nor, & qui præcessor est, sicut mi-
nistrator. 27 Nam quis maior
est, qui recumbit, an qui mini-
strat? nonne qui recumbit? Ego
autem in medio vestrum sum, si-
cut qui ministrat: 28 vos autem
estis, qui permansistis mecum in
tentationibus meis.
29 Et ego dispono vobis sicut
dispo-

disposuit mihi Pater meus regnũ,
30 *vt edatis, & bibatis super*
mensam meam in regno meo: &
sedeatis super thronos iudicantes
duodecim tribus Israël.
31 *Ait autem Dominus: Si-*
mon, Simon, ecce Satanas expe-
tiuit vos vt cribraret sicut triti-
cum: 32 *ego autem rogaui pro*
te vt non deficiat fides tua: & tu
aliquando conuersus confirma
fratres tuos.

33 *Qui dixit ei: Domine tecum*
paratus sum & in carcerem, &
in mortem ire.
34 *At ille dixit: Dico tibi Pe-*
tre, non cantabit hodie gallus, do-
nec ter abneges nosse me. Et di-
xit eis:

35 *Quando misi vos sine saccu-*
lo, & pera, & calceamentis,
numquid aliquid defuit vobis?
36 *At illi dixerunt: Nihil. Di-*
xit ergo eis: Sed nunc qui habet
sacculum, tollat similiter & pe-
ram: & qui non habet, vendat
tunicam suã, & emat gladium.
37 *Dico enim vobis, quoniam*
adhuc hoc, quod scriptum est, opor-
tet impleri in me: Et cum iniquis
deputatus est. Etenim ea, quæ
sunt de me, finem habent. 38 *At*
illi dixerunt: Domine, ecce duo

כַּאֲשֶׁר אָבִי הֵכִין לִי ׃ לְמַעַן 30
תֹּאכְלוּ וְתִשְׁתּוּ עַל־שֻׁלְחָנִי
בְּמַלְכוּתִי וְתֵשְׁבוּ עַל־כִּסְאוֹת
בִּשְׁפּוֹט שְׁנֵים עָשָׂר שִׁבְטֵי יש
יִשְׂרָאֵל ׃ וַיֹּאמֶר הָאָדוֹן שִׁמְעוֹן 31
שִׁמְעוֹן הִנֵּה הַשָּׂטָן חָשַׁק לָכֶם
לְהַכְבִּירְכֶם כַּחִטָּה ׃ וַאֲנִי 32
בִּקַּשְׁתִּי עָלֶיךָ כְּדֵי שֶׁלֹּא תה
תֶחְסַר אֱמוּנָתֶךָ וְכַאֲשֶׁר אַתָּה
תָשׁוּב לַפְּעָמִים חַזֵּק אַחֶיךָ ׃
וְהוּא אָמַר לוֹ אָדוֹן אֲנִי נָכוֹן 33
לָלֶכֶת עִמְּךָ גַּם־אֶל־כֶּלֶא וְגַם־
לַמָּוֶת ׃ אֲבָל הוּא אָמַר אֲנִי 34
אוֹמֵר לְךָ כֵּיפָא לֹא־יִקְרָא
הַיּוֹם הַתַּרְנְגוֹל עַד־שֶׁתַּכְחִישֵׁנִי
שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים שֶׁלֹּא יְדַעְתָּנִי
וַיֹּאמֶר לָהֶם ׃ כְּשֶׁשִּׁלַּחְתִּי 35
אֶתְכֶם בְּלִי כִּיס וְיַלְקוּט
וּמַנְעָלִים הֶחָסֵר לָכֶם דָּבָר ׃
וְהֵם אָמְרוּ אֵין לָכֵן אָמַר לָהֶם 36
וְעַתָּה מִי שֶׁיֵּשׁ־לוֹ כִּיס יִשָּׂא
גַּם־כֵּן הַיַּלְקוּט וּמִי שֶׁאֵין לוֹ
יִמְכּוֹר כְּתָנְתּוֹ וְיִקְנֶה חָרֶב ׃ כִּי 37
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי עוֹד צָרִיךְ
לְהִמָּלֵא בִּי זֶה שֶׁנִּכְתָּב וְאֶת־
פּוֹשְׁעִים נִמְנָה כִּי לַדְּבָרִים
הָהֵם שֶׁהֵם עָלַי יֵשׁ־לָהֶם סוֹף ׃
אֲבָל הֵם אָמְרוּ אָדוֹן הִנֵּה בָּזֶה 38

שתי חרבות אבל הוא אמר
39 להם די: ויצא וילך כדרכו
להר הזיתים וילכו גם־אחריו
40 התלמידים: וכאשר הגיע
למקום אמר להם התפללו
41 לבלתי תבאו לנסיון: והוא
סר מאתם כמטחוי אבן ויכרע
על־ברכיו ויתפלל לאמור:
42 אב אם־אתה חפץ העבר מעלי
הכוס הזה אך לא־יעשה
43 רצוני כי־אם רצונך: וירא לו
המלאך מן־השמים ויחזקהו
ובהיותו בדאגה האריך
44 להתפלל: ותהי זיעתו כמו
רסיסי דם הנופל ארצה:
45 וכאשר קם מתפילה ובא אל־
תלמידיו מצא אותם ישנים
46 מדאבון: ויאמר להם למה
אתם ישנים קומו התפללו
47 לבלתי תבאו לנסיון: עודנו
מדבר הנה הכיתה ואחד
משנים עשר הנקרא יהודה
הולך לפניהם ונגש לישוע
48 לנשק־לו: ויאמר לו ישוע
יהודה האתה מוסר בנשיקה
49 את־בן־האדם: וכראות אלה
אשר היו סביבו את־הדבר
שעתיד להיות אמרו לו אדון
אם־

gladij hic. At ille dixit eis: Satis
est. 39 Et egressus ibat secun-
dùm consuetudinem in Montem
oliuarum. Secuti sunt autem il-
lum & discipuli. 40 Et cùm
peruenisset ad locum, dixit illis:
Orate ne intretis in tentationem.
41 Et ipse auulsus est ab eis
quantum iactus est lapidis: &
positis genibus orabat, 42 di-
cens: Pater si vis, transfer cali-
cem istum à me: verumtamen
non mea voluntas, sed tua fiat.
43 Apparuit autem illi Ange-
lus de cælo, confortans eum. Et
factus in agonia, prolixiùs ora-
bat.
44 Et factus est sudor eius, si-
cut guttæ sanguinis decurrentis in
terram.
45 Et cùm surrexisset ab ora-
tione, & venisset ad discipulos
suos, inuenit eos dormientes præ
tristitia. 46 Et ait illis: Quid
dormitis? surgite, orate, ne intre-
tis in tentationem. 47 Adhuc
eo loquente, ecce turba: & qui
vocabatur Judas, vnus de duode-
cim, antecedebat eos: & appro-
pinquauit JESV vt oscularetur
eum. 48 Jesus autem dixit illi:
Juda, osculo Filium hominis tra-
dis? 49 Videntes autem hi, qui
circa ipsum erant, quod futurum
erat, dixerunt ei: Domine,
si per-

si percutimus in gladio? 50 *Et percussit vnus ex illis seruum Principis Sacerdotum, & amputauit auriculam eius dexteram.*

51 *Respondens autem Jesus, ait: Sinite vsque huc. Et cùm tetigisset auriculam eius, sanauit eum.* 52 *Dixit autem Jesus ad eos, qui venerant ad se, Principes Sacerdotum, & Magistratus templi, & Seniores: Quasi ad latronem existis cum gladijs, & fustibus?* 53 *Cùm quotidie vobiscum fuerim in templo, non extendistis manus in me: sed hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum.* 54 *Comprehendentes autem eum, duxerunt ad domum Principis Sacerdotum: Petrus verò sequebatur à longe.* 55 *Accenso autem igne in medio atrij, & circumsedentibus illis, erat Petrus in medio eorum.* 56 *Quem cùm vidisset ancilla quædam sedentem ad lumen, & eum fuisset intuita, dixit: Et hic cum illo erat.*

57 *At ille negauit eum, dicens: Mulier, non noui illum.* 58 *Et post pusillum alius videns eum, dixit: Et tu de illis es. Petrus verò ait: O homo, non sum.* 59 *Et interuallo facto quasi horæ vnius, alius quidam affirmabat, dicens: Verè & hic cum illo erat: nam & Galilæus est.*

50 אם־נכה בחרב: ויך אחד
מהם לעבד שר הכוהנים
51 ויכרות אזנו הימנית: ויענות
אמר ישוע הניחו עד־הנה
52 ובנגעת אזנו רפא לו: ויאמר
ישוע אל־שרי הכהנים ואל־
סגני ההיכל ואל־הזקנים
שבאו אליו הכמו אל־פריץ
יצאתם בחרבות ובמקלות:
53 בהיותי בכל־יום עמכם
בהיכל לא־נטיתם עלי ידים
אך זאת היא שעתכם ושלטון
54 חושך: וילכדוהו למית שר
הכהנים אבל כיפא הלך
55 אחריו מרחוק: וכהדליקם
אש בתוך החצר ושבתם סביב
56 היה כיפא בתוכם: כאשר
ראתה אותו שפחה אחת
היושבת אצל האור והביטה
בו אמרה גם־זה היה עמו:
57 אבל הוא כחש אותו לאמור
58 אשה לא־ידעתי אותו: ואחר
מעט כראות אותו אחר אמר
גם־אתה מהם ואמר כיפא
59 איש אינני מהם: וכי עברה
כשעה אחת איש אחר העיד
לאמור אמנם גם־זה היה
אתו כי גם־הוא גלילי:

60 ויאמר כיפא איש אינני יודע
מה שאתה אומר ומיד עודנו
61 מדבר קרא התרנגול : ויפן
האדון ויבט לכיפא ויזכור
כיפא דבר האדון כאשר אמר
כי בטרם יקרא התרנגול
תכחישני שלשה פעמים :
62 ויצא כיפא חוצה ויבך
63 במרירות : והאנשים
האוחזים אותו לעגו בו
64 בהכותו : ויכסוהו ויכו את
פניו וישאלוהו לאמור הנבא
65 מי הוא שהכך : ודברים
אחרים הרבה כנרף אמרו
66 נגדו : וכאשר היה יום נועדו
זקני העם ושרי הכהנים
והסופרים וינהגוהו לעדתם
לאמור אמור לנו אם־אתה
67 הוא המשיח : ויאמר להם
אם־אומר לכם לא־תאמינו
68 לי : ואם־גם אשאל לא־
69 תענוני ולא־תתירוני : ומעתה
יהיה בן־האדם יושב לימין
70 הכח האלהים : ויאמרו כלם
אם־כן האתה בן־האלהים
והוא אמר אתם אומרים כי
71 אני הוא : אבל הם אמרו למה
אנו מקוים עוד עדות כי אנו
שמענו מפיו : פ

60 Et ait Petrus: Homo nescio quid dicis. Et continuò adhuc illo loquente cantauit gallus.

61 Et conuersus Dominus respexit Petrum, Et recordatus est Petrus verbi Domini, sicut dixerat: Quia priùs quàm gallus cantet, ter me negabis.

62 Et egressus foras Petrus fleuit amarè.

63 Et viri qui tenebant illum, illudebant ei, cædentes.

64 Et velauerunt eum, & percutiebant faciem eius: & interrogabant eum, dicentes: Prophetiza, quis est, qui te percussit?

65 Et alia multa blasphemantes dicebant in eum.

66 Et vt factus est dies, conuenerunt Seniores plebis, & Principes Sacerdotum, & Scribæ, & duxerunt illum in conciliũ suum, dicentes: Si tu es Christus, dic nobis. 67 Et ait illis: Si vobis dixero, non credetis mihi: 68 si autem & interrogauero, non respondebitis mihi, neque dimittetis. 69 Ex hoc autem erit Filius hominis sedens à dextris virtutis Dei. 70 Dixerunt autem omnes: Tu ergo es Filius Dei? Qui ait: Vos dicitis, quia ego sum.

71 At illi dixerunt: Quid adhuc desideramus testimonium? ipsi enim audiuimus de ore eius.

CAP.

CAP. XXIII.

1 *ET surgens omnis multitu-*
do eorum, duxerunt il-
lum ad Pilatum. 2 Cœperunt
autem illum accusare, dicentes:
Hunc inuenimus subuertentem
gentem nostram, & prohibentem
tributa dare Cæsari, & dicentem
se Christum Regem esse. 3 Pila-
tus autem interrogauit eum, di-
cens: Tu es Rex Judæorum?
At ille respondens ait: Tu dicis.
4 *Ait autem Pilatus ad Prin-*
cipes Sacerdotum, & turbas: Ni-
hil inuenio causæ in hoc homine.
5 *At illi inualescebant, dicen-*
tes: Commouet populum docens
per vniuersam Judæam, incipiens
à Galilæa vsque huc.
6 *Pilatus autem audiens Gali-*
læam, interrogauit si homo Gali-
læus esset.
7 *Et vt cognouit quòd de He-*
rodis potestate esset, remisit eum
ad Herodem, qui & ipse Jerosoly-
mis erat illis diebus.

8 *Herodes autem viso Jesu, ga-*
uisus est valdè, erat enim cupiens
ex multo tempore videre eum, eò
quòd audierat multa de eo, & spe-
rabat signum aliquod videre ab eo
fieri. 9 Interrogabat autem
eum multis sermonibus.
At

פ' כג'

ויקומו רובם ויביאוהו 1
לפילאטוס: והחלו להלשינו 2
לאמור מצאנו זה שמטעה
ומשית את־עמנו ומונע לתת
מס לקיסר ואומר שהוא מלך
המשיח: וישאל לו פילאטוס 3
לאמור האתה מלך היהודים
אבל הוא בענות אמר אתה
אומר: ויאמר פילאטוס לשרי 4
הכהנים ולכיתות איני מוצא
באיש הזה שום סבה: אבל 5
הם יותר נתלהכו לאמור הוא
מדיח את־העם ומלמד בכל־
יהודה בהתחיל מהגליל עד־
אנה: ופילאטוס בשמעו 6
הגליל שאל אם־איש גלילי
הוא: וכאשר ידע שהוא 7
מממשלת הורודוס שלח
אותו להורודוס שהיה גם־הוא
בירושלים בימים ההם:
וכאשר ראה הורודוס לישוע 8
שמח מאד כי מזמן רב היה
מאוה לראותו יען־כי שמע
עליו רבות וקוה לראות
שתעשה ממנו שום אות:
וישאל לו בדברים הרבה 9
והוא

והוא לא־ענה לו מאומה:
10 והיו עומדים שרי הכהנים
והסופרים בחזקה מהלשינו:
11 ויבזו לו הורודוס עם חילו
וילעג לו וילבש אותו בגד לבן
12 וישלחהו לפילאטוס: ויעשו
אוהבים ביום ההוא הורודוס
ופילאטוס כי לפנים היתה
13 איבה ביניהם: ויקרא
פילאטוס לשרי הכהנים
14 ולשופטים ולעם: ויאמר
אליהם הבאתם אלי האיש
הזה כמפתה העם והנני
בשאול אותו לפניכם לא־
מצאתי באיש הזה שום סבה
מאלה שבהם אתם מלשינים
15 אותו: וגם־לא הורודוס כי
שלחתי אתכם אליו והנה
לא־היה לו דבר ראוי למות:
16 אם־כן איסרנו ואתירנו:
17 והוא היה צריך להתיר להם
18 אחד ביום החג: ויצעקו כל־
העם יחדיו לאמור הסר זה
19 והתר לנו בר־אבא: שהשלך
לכלא בעבור שאון אחד
הנהיה בעיר ובעבור רציחה:
20 ויוסף עוד פילאטוס לדבר
אליהם בחפץ להתיר לישוע:
אבל

At ipse nihil illi respondebat.

10 Stabant autem Principes Sacerdotum, & Scribæ constanter accusantes eum.

11 Spreuit autem illum Herodes cum exercitu suo: & illusit indutum veste alba, & remisit ad Pilatum. 12 Et facti sunt amici Herodes & Pilatus in ipsa die: nam antea inimici erant ad inuicem.

13 Pilatus autem conuocatis Principibus Sacerdotum, & Magistratibus, & plebe, 14 dixit ad illos: Obtulistis mihi hunc hominem, quasi auertentem populum, & ecce ego coram vobis interrogans, nullam causam inueni in homine isto ex his, in quibus eum accusatis.

15 Sed neque Herodes: nam remisi vos ad illum, & ecce nihil dignum morte actum est ei.

16 Emendatum ergo illum dimittam.

17 Necesse autem habebat dimittere eis per diem festum, vnum.

18 Exclamauit autem simul vniuersa turba, dicens: Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam, 19 qui erat propter seditionem quandam factam in ciuitate & homicidium, missus in carcerem.

20 Iterum autẽ Pilatus locutus est ad eos, volens dimittere Iesum.

At

21 *At illi succlamabant, dicen-*
tes: Crucifige, crucifige eum.
22 *Ille autem tertiò dixit ad il-*
los: Quid enim mali fecit iste?
nullam causam mortis inuenio in
eo: corripiam ergo illum, & di-
mittam. 23 *At illi instabant*
vocibus magnis postulātes vt cru-
cifigeretur & inualescebant vo-
ces eorum. 24 *Et Pilatus adiu-*
dicauit fieri petitionem eorum.
25 *Dimisit autem illis eum, qui*
propter homicidium, & seditio-
nem missus fuerat in carcerem,
quem petebant, Jesum verò tra-
didit voluntati eorum.
26 *Et cùm ducerent eum, ap-*
prehenderunt Simonem quendam
Cyrenensem venientem de villa:
& imposuerunt illi crucem porta-
re post Jesum.
27 *Sequebatur autem illum*
multa turba populi & mulierum:
quæ plangebant, & lamentaban-
tur eum. 28 *Conuersus autem*
ad illos Jesus, dixit: Filiæ Jeru-
salem, nolite flere super me, sed
super vos ipsas flete, & super fi-
lios vestros. 29 *Quoniam ecce*
venient dies, in quibus dicent:
Beatæ steriles, & ventres, qui
non genuerunt, & vbera, quæ
non lactauerunt. 30 *Tunc in-*
cipient dicere montibus: Cadite
super nos, & collibus, Operite nos.
31 *Quia si in viridi ligno hæc*
fa-

21 אבל הם צעקו לאמור תלהו
22 תלהו: והוא אמר שלישית
אליהם ומה רעה עשה זה
אינני מוצא בו שום סבה
23 למות אם־כן איסרנו ואתירנו:
אך הם פצרו בקולות גדולות
בשאול כדי שיתלה ויעזו
24 קולם : ופילאטוס שפט
25 שתעשה שאלתם : ויתיר
להם האיש שבעבור רציחה
ושאון היה משלך אל־בית
הכלא שהם שאלו ונתן את־
26 ישוע לרצונם : ובנהגם אותו
אחזו אחד שמעון הקוריני
הבא מכפר והשימו עליו עץ
התליה לשאתו אחר ישוע:
27 ותלך אחריו כיתה רבה
מהעם ונשים סופדות
28 ומעוננות אותו : ויפן ישוע
אליהן ויאמר בנות ירושלים
אל־תבכינה עלי כי־אם
בכינה על־עצמיכן ועל־בניכן:
29 כי הנה יבאו ימים שיאמרו
בהם אשרי העקרות והבטן
שלא־ילדו ושדים שלא־
30 הניקו : אז תחילו לאמור
להרים נפלו עלינו ולגבעות
31 כסו אותנו: כי אם־בעץ לח
עושים

עושים אלה מה יעשה ביבש׃
32 וינהגו עמו גם שני רשעים
33 אחרים כדי שיהרגו׃ ואחרי
שבאו למקום הנקרא
גולגולתא שם תלוהו ואת־
הגזלנים אחד לימינו ואחד
34 לשמאלו׃ ויאמר ישוע האב
סלח להם כי אינם יודעים מה
שהם עושים ויחלקו בגדיו
35 ויפילו גורלות׃ ויעמוד העם
ויבט וילעגוהו השרים עמם
לאמור לאחרים הושיע יושיע
את־עצמו אם־הוא זה המשיח
36 בחיר האלהים׃ וילעגו בו גם־
אנשי המלחמה בגשת
37 ובהקריב לו חומץ׃ ואמרו לו
אם אתה הוא מלך היהודים
38 הושיע עצמך׃ והיה גם מכתב
נכתב עליו באותיות יוניות
ורומיות ועבריות זה הוא
39 מלך היהודים׃ ואחד
מהגזלנים התלוים עמו גדף
אותו לאמור אם־אתה הוא
40 המשיח הושיע עצמך ואותנו׃
ויען האחר ויגער בו לאמור
וגם־אתה אינך ירא אלהים
כי אתה באותו עונש עצמו׃
41 ואנו בצדק קבלנו כפי מעשינו
אבל

faciunt, in arido quid fiet?
32 Ducebantur autem & alij duò nequam cum eo, vt interficerentur.
33 Et postquam venerunt in locum, qui vocatur Caluariæ, ibi crucifixerunt eum: & latrones, vnum à dextris, & alterum à sinistris.
34 Iesus autem dicebat: Pater, dimitte illis. non enim sciunt quid faciunt. Diuidentes verò vestimenta eius, miserunt sortes.
35 Et stabat populus spectans, & deridebant eum Principes cum eis, dicentes: Alios saluos fecit, se saluum faciat, si hic est Christus Dei electus.
36 Illudebant autem ei & milites accedentes, & acetum offerentes ei, 37 & dicentes: Si tu es Rex Judæorum, saluum te fac.
38 Erat autem & superscriptio scripta super eum litteris Græcis, & Latinis, & Hebraicis: Hic est Rex Judæorum.
39 Vnus autem de his, qui pendebant, latronibus, blasphemabat eum, dicens: Si tu es Christus, saluum fac temetipsum, & nos.
40 Respondens autem alter increpabat eum, dicens: Neque tu times Deum, quòd in eadem damnatione es. 41 Et nos quidem iustè, nam digna factis recipimus:
bic

hic verò nihil mali gessit. 42 *Et*
dicebat ad Jesum: Domine, me-
mento mei, cùm veneris in re-
gnum tuum. 43 *Et dixit illi Je-*
sus: Amen dico tibi: Hodie me-
cum eris in Paradiso.
44 *Erat autem hora ferè sexta,*
& tenebræ factæ sunt in vniuer-
sam terram vsque in horam no-
nam. 45 *Et obscuratus est Sol:*
& velum Templi scissum est me-
dium.
46 *Et clamans voce magna*
Jesus ait: Pater, in manus tuas
commendo spiritum meum. Et
hæc dicens, expirauit. 47 *Vi-*
dens autem Centurio quod factum
fuerat, glorificauit Deum, dicens:
Verè hic homo iustus erat.
48 *Et omnis turba eorum, qui*
simul aderant ad spectaculum
istud, & videbant quæ fiebant,
percutientes pectora sua reuerte-
bantur.
49 *Stabant autem omnes noti*
eius à longè: & mulieres, quæ se-
cutæ eum erant à Galilæa, hæc
videntes.
50 *Et ecce vir nomine Joseph,*
qui erat Decurio, vir bonus, &
iustus: 51 *hic non consenserat*
consilio, & actibus eorum, ab A-
rimathæa ciuitate Judææ, qui ex-
pectabat & ipse regnum Dei.
52 *Hic accessit ad Pilatum,*
& petijt corpus JESV.

אֲבָל זֶה לֹא־עָשָׂה דָבָר רָע׃
וַיֹּאמֶר לְיֵשׁוּעַ אָדוֹן זָכְרֵנִי 42
כְּשֶׁתָּבֹא בְמַלְכוּתֶךָ׃ וַיֹּאמֶר 43
לוֹ יֵשׁוּעַ אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָךְ
הַיּוֹם תִּהְיֶה עִמִּי בְגַן־עֵדֶן׃
וַתְּהִי כְּשָׁעָה הַשִּׁשִּׁית וַיְהִי 44
חוֹשֶׁךְ בְּכָל־הָאָרֶץ עַד־שָׁעָה
תְּשִׁיעִית׃ וַתֶּחֱשׁוֹךְ הַשֶּׁמֶשׁ 45
וּפָרוֹכֶת הַהֵיכָל נִקְרְעָה בְתוֹךְ׃
וְיֵשׁוּעַ זָעַק בְּקוֹל גָּדוֹל וַיֹּאמַר 46
אָבִי בְיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי וּכְאָמוֹר
אֵלֶּה גָוַע׃ וְשַׂר הַמֵּאָה כִּרְאוֹתוֹ 47
מָה שֶׁנַּעֲשָׂה כִּבֵּד אֱלֹהִים
לֵאמוֹר הָאִישׁ הַזֶּה בֶּאֱמֶת
הָיָה צַדִּיק׃ וְכָל־הָעָם 48
מֵהָעוֹמְדִים יַחְדָּיו לְמַרְאֵה
הַזֹּאת וְהָרוֹאִים דְּבָרִים
הַנַּעֲשִׂים בְּשׁוּבָם הִכּוּ עַל־
חֵיקֵיהֶם׃ וְכָל־מְיוּדָּעָיו עָמְדוּ 49
מֵרָחוֹק וְהַנָּשִׁים שֶׁהָלְכוּ
אַחֲרָיו מֵהַגָּלִיל רוֹאוֹת אֵלֶּה׃
וְהִנֵּה אִישׁ וּשְׁמוֹ יוֹסֵף שֶׁהָיָה 50
שַׂר עֲשָׂרָה אִישׁ טוֹב וְצַדִּיק׃
וְזֶה לֹא הִסְכִּים בַּעֲצָתָם 51
וּבְמַעֲשֵׂיהֶם וְהוּא מִן־הָרָמָה
עִיר בִּיהוּדָה וְגַם־הָיָה מְקַוֶּה
מַלְכוּת הָאֱלֹהִים׃ זֶה נִגַּשׁ 52
לְפִילָאטוֹס וַיִּשְׁאַל גּוּף יֵשׁוּעַ׃

53 וַיּוֹרִידֵהוּ וַיְכָרְכֵהוּ בְּסָדִין וַיְ
וַיְשִׂימֵהוּ בְּקֶבֶר הַנִּכְרַת שֶׁעֲדַיִין
54 אִישׁ לֹא־הוּשָׂם שָׁם ׃ וַיְהִי יוֹם
הָעֲרוּבָה הַכְּנֵסֶת הַשַּׁבָּת ׃
55 וְהַנָּשִׁים שֶׁהָלְכוּ אַחֲרָיו
וַתָּבֹאנָה עִמּוֹ מֵהַגָּלִיל רָאוּ
הַקֶּבֶר וְאֵיכָה הוּשָׂם גּוּפוֹ ׃
56 וַתָּשׁוֹבְנָה וַתָּכֵנְנָה בְּשָׂמִים
וּשְׁמָנִים וְשָׁבְתוּ בְּשַׁבָּת כְּפִי
הַמִּצְוָה ׃

פ׳ כד׳

1 וּבְאַחַת בְּשַׁבָּת הִשְׁכִּימוּ
בַּבֹּקֶר וַתָּבֹאנָה לַקֶּבֶר ותשא
וַתִּשֶּׂאנָה הַבְּשָׂמִים שֶׁהֵכִינוּ ׃
2 וּמָצְאוּ הָאֶבֶן נִגְלָלָה מֵהַקֶּבֶר ׃
3 וּבְבֹאָן לֹא־מָצְאוּ גוּף יֵשׁוּעַ
4 הָאָדוֹן ׃ וַיְהִי בְּעוֹד שֶׁשָּׁמְמוּ
עַל־זֹאת הִנֵּה שְׁנֵי אֲנָשִׁים
עָמְדוּ אֶצְלָן בִּלְבוּשׁ מַזְהִיר ׃
5 וּבְיִרְאוּתָן וּבְהִנָּטוֹתָן פְּנֵיהֶן
אַרְצָה אָמְרוּ לָהֶן לָמָּה אַתֶּן
מְבַקְשׁוֹת הַחַי עִם־הַמֵּתִים ׃
6 אֵינֶנּוּ בָּזֶה אֲבָל קָם זְכוֹרְנָה
מָה שֶׁדִּבֵּר לָכֶן בְּעוֹדֶנּוּ בַּגָּלִיל
7 לֵאמֹר ׃ כִּי צָרִיךְ לְהִנָּתֵן בֶּן־
הָאָדָם בְּיַד אֲנָשִׁים חַטָּאִים
וּלְהִתָּלוֹת

53 *& depositum inuoluit sin-*
done, & posuit eum in monumen-
to exciso, in quo nondum quis-
quam positus fuerat. 54 *Et dies*
erat Parasceues, & Sabbatum
illucescebat. 55 *Subsecutæ au-*
tem mulieres, quæ cum eo vene-
rant de Galilæa, viderunt monu-
mentum, & quemadmodum posi-
tum erat corpus eius. 56 *Et re-*
uertentes parauerunt aromata, &
vnguenta: & Sabbato quidem
siluerunt secundùm mandatum.

CAP. XXIV.

1 *VNa autem Sabbati valdè*
diluculo venerunt ad
monumentum, portantes, quæ
parauerant, aromata: 2 *& in-*
uenerunt lapidem reuolutum à
monumento. 3 *Et ingressæ non*
inuenerunt corpus Domini Iesu.
4 *Et factum est, dum mente*
consternatæ essent de isto, ecce duo
viri steterunt secus illas in veste
fulgenti. 5 *Cùm timerent au-*
tem, & declinarent vultum in
terram, dixerunt ad illas: Quid
quæritis viuentem cum mortuis?
6 *non est hic, sed surrexit: recor-*
damini qualiter locutus est vobis,
cùm adhuc in Galilæa esset, 7 *di-*
cens: Quia oportet Filiũ hominis
tradi in manus hominũ peccatorũ,

& crucifigi, & die tertia resurgere. 8 Et recordatæ sunt verborum eius. 9 Et regressæ à monumento nuntiauerunt hæc omnia illis vndecim, & ceteris omnibus. 10 Erat autem Maria Magdalene, & Joanna, & Maria Jacobi, & ceteræ, quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apostolos hæc.

11 Et visa sunt ante illos, sicut deliramentum verba ista: & non crediderunt illis.

12 Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum: & procumbens vidit linteamina sola posita, & abijt secum mirans quod factum fuerat.

13 Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum, quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Jerusalem, nomine Emmaus. 14 & ipsi loquebantur ad inuicem de his omnibus, quæ acciderant.

15 Et factum est, dum fabularentur, & secum quærerent: & ipse Jesus appropinquans ibat cum illis: 16 oculi autem illorum tenebantur ne eum agnoscerent.

17 Et ait ad illos: Qui sunt hi sermones, quos confertis ad inuicem ambulantes, & estis tristes? 18 Et respondens vnus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu solus peregrinus es in Jerusalem, & non cognouisti quæ

וּלְהִתָּלוֹת וְלָקוּם בְּיוֹם
8 הַשְּׁלִישִׁי׃ וַתִּזְכּוֹרְנָה דְבָרָיו׃
9 וְשָׁבוּ מֵהַקֶּבֶר וַתַּגֵּדְנָה כָּל־
אֵלֶּה דְבָרִים לָאֶחָד עָשָׂר
10 וּלְכָל־הָאֲחֵרִים׃ וְהָיְתָה מִרְיָם
מִגְדַּלָנִית וְיוֹחָנָה וּמִרְיָם אֵם
יַעֲקֹב וְהָאֲחֵרוֹת אֲשֶׁר הָיוּ
עִמָּהֶן הָאוֹמְרוֹת אֵלֶּה
11 לַשְּׁלוּחִים׃ וְנִרְאוּ לִפְנֵיהֶם
דְּבָרִים הָאֵלֶּה כְּמוֹ שִׁגָּעוֹן וְלֹא
12 הֶאֱמִינוּ לָהֶן׃ וַיָּקָם כֵּיפָא וַיָּרָץ
אֶל הַקֶּבֶר וּבְנָטוֹת גוּפוֹ רָאָה
הַתַּכְרִיכִין לְבַדָּם מוּשָׂמִים
וַיֵּלֶךְ וַיִּתְמַה בְּלִבּוֹ עַל־מָה
13 שֶׁהָיָה׃ וְהִנֵּה שְׁנַיִם מֵהֶם הָלְכוּ
בַּיּוֹם הַהוּא לַטִּירָה הָרְחוֹקָה
מִירוּשָׁלַיִם שִׁשִּׁים רִיס וּשְׁמָהּ
14 עַמָּאוּס׃ וְהֵם דִּבְּרוּ אִישׁ
לְרֵעֵהוּ עַל־כָּל־הַקּוֹרוֹת
15 הָאֵלֶּה׃ וַיְהִי בְּדַבְּרָם וּבְדָרְשָׁם
אִישׁ אֶל אָחִיו וַיִּקְרַב יֵשׁוּעַ וַיֵּלֶךְ
16 עִמָּם׃ וְנֶאֶחֱזוּ עֵינֵיהֶם לְבִלְתִּי
17 יַכִּירוּהוּ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם מָה הֵם
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אַתֶּם
מַגִּידִים אֶחָד לְאֶחָד
בְּלֶכְתְּכֶם וּבִהְיוֹתְכֶם עֲצֵבִים׃
18 וַיַּעַן אֶחָד וּשְׁמוֹ קְלֵאוֹפָס
וַיֹּאמֶר לוֹ הָאַתָּה לְבַדְּךָ גֵּר
בִּירוּשָׁלַיִם וְלֹא יָדַעְתָּ מָה
שֶׁנִּהְיוּ

19 שנהיו בה בימים האלה׃ הוא
אמר להם מה ויאמרו על־
ישוע הנוצרי שהיה איש נביא
גבור במעשה ובדבר לפני
האלהים ולפני כל־העם׃
20 ואיך נתנוהו ראשי הכהנים
ושרינו למשפט המות וית
21 ויתלוהו׃ ואנחנו היינו מקוים
שהוא עתיד לגאול ישראל
ועתה על־כל־אלה היום הוא
22 יום שלישי שהיו אלה׃ אבל
גם־קצת מנשים מאתנו
החרידונו שהשכימו בבקר
23 ובאו לקבר׃ ולא מצאו גופו
ובאו ואמרו שגם ראו מראת
מלאכים האומרים שהוא חי׃
24 וילכו קצת מאנשים מאתנו
לקבר וכן מצאו כאשר אמרו
הנשים ואותו לא מצאו׃
25 והוא אמר להם סכלים
ומאחרי לבב להאמין בכל
26 שדברו הנביאים׃ הלא צורך
היה שיסבול המשיח אלה
הדברים וככה יבא אל־כבודו׃
27 ויחל ממשה ומכל־הנביאים
לפתור להם בכל־המכתבים
28 שהיו עליו׃ ויגשו לטירה
שהלכו אליה והוא התנכר
בהולך

facta sunt in illa his diebus?
19 *Quibus ille dixit: Quæ?*
Et dixerunt: De Jesu Nazare-
no, qui fuit vir Propheta, potens
in opere, & sermone coram Deo,
& omni populo:
20 *Et quomodo eum tradide-*
runt summi Sacerdotes, & Prin-
cipes nostri in damnationem mor-
tis, & crucifixerunt eum. 21
nos autem sperabamus quia ipse
esset redempturus Israël: & nunc
super hæc omnia, tertia dies est
hodie quòd hæc facta sunt. 22 *Sed*
& mulieres quædam ex nostris
terruerunt nos, quæ ante lucem
fuerunt ad monumentum, 23
& non inuento corpore eius, ve-
nerunt, dicentes se etiam visio-
nem Angelorum vidisse, qui di-
cunt eum viuere.
24 *Et abierunt quidam ex no-*
stris ad monumentum: & ita in-
uenerunt sicut mulieres dixerunt,
ipsum verò non inuenerunt.
25 *Et ipse dixit ad eos: O stul-*
ti, & tardi corde ad credendum
in omnibus, quæ locuti sunt Pro-
phetæ! 26 *Nonne hæc oportuit*
pati Christum, & ita intrare in
gloriam suam? 27 *Et incipiens*
à Moyse, & omnibus Prophetis,
interpretabatur illis in omnibus
scripturis, quæ de ipso erant.
28 *Et apropinquauerunt ca-*
stello quo ibant: & ipse se finxit
lon-

longius ire. 29 Et coëgerunt illum, dicentes: Mane nobiscum, quoniam aduesperascit, & inclinata est iam dies. Et intrauit cum illis. 30 Et factum est, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. 31 Et aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum: & ipse euanuit ex oculis eorum. 32 Et dixerunt ad inuicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas?

33 Et surgentes eadem hora regressi sunt in Jerusalem: & inuenerunt congregatos vndecim, & eos, qui cum illis erant, 34 dicentes: Quòd surrexit Dominus verè, & apparuit Simoni.

35 Et ipsi narrabant quæ gesta erant in via: & quomodo cognouerunt eum in fractione panis.

36 Dum autē hæc loquuntur, stetit Jesus in medio eorum, & dicit eis: Pax vobis: ego sum, nolite timere. 37 Conturbati verò, & conterriti, existimabant se spiritum videre. 38 Et dixit eis: Quid turbati estis, & cogitationes ascendūnt in corda vestra?

39 Videte manus meas, & pedes, quia ego ipse sum: palpate, & videte: quia spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere. 40 Et cùm hoc dixisset,

osten-

כהולך הלאה מרחוק ׃ ויפצרו 29
בו לאמור שבה אתנו כי קרוב
הערב ויט כבר היום ויבא
אתם ׃ ויהי כסבתו עמם לקח 30
הלחם ויברך ויבצע ויתן
להם ׃ ותפתחנה עיניהם ויכירו 31
אותו והוא הלך מעיניהם ׃
ויאמרו איש אל־רעהו הלא 32
לבנו היה נלהב בנו בדברו
בדרך ובפתור לנו המכתבים ׃
ויקומו בשעה ההיא וישובו 33
לירושלים וימצאו לאחד עשר
נאספים ומי שעמם ׃ ויאמרו 34
כי קם האדון מהמתים
באמת ונראה לשמעון ׃ והם 35
ספרו מה שנעשו בדרך וא
ואיך הכירוהו בבציעת הלחם ׃
ובדברם אלה עמד ישוע 36
בתוכם ויאמר להם שלום
לכם אני הוא אל־תיראו ׃
ויבהלו ויחרדו ויחשבו שראו 37
תמונה ׃ ויאמר להם למה 38
נבהלתם ומחשבות עולות
על־לבבכם ׃ ראו ידי ורגלי 39
כי אנכי עצמי הוא משמשו
וראו כי תמונה אין־לה בשר
ועצמות כאשר אתם ראים
שיש לי ׃ ואחר שאמר זה 40
הראם

40 הֶרְאָם יָדַיִם וְרַגְלָיִם ׃ וּבְעוֹדָם
אֵינָם מַאֲמִינִים וּתְמֵהִים
מֵהַשִּׂמְחָה אָמַר הֲיֵשׁ לָכֶם פֹּה
42 מָה לֶאֱכוֹל ׃ וְהֵם נָתְנוּ לוֹ מְנַת
43 דָּג צָלוּי וְנוֹפֶת דְּבַשׁ ׃ וְאַחֲרֵי
אָכְלוֹ לִפְנֵיהֶם לָקַח הַשְּׁאֵרִית
44 וַיִּתֵּן לָהֶם ׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי
אֲלֵיכֶם בְּעוֹדִי אִתְּכֶם כִּי צָרִיךְ
לְהִמָּלֵא כֹּל מָה שֶׁנִּכְתְּבוּ
בְּתוֹרַת מֹשֶׁה וּבַנְּבִיאִים
45 וּבַתְּהִלִּים עָלָי ׃ אָז פָּתַח לָהֶם
תְּבוּנָה לְהָבִין הַכְּתוּבִים ׃
46 וַיֹּאמֶר לָהֶם כִּי כָכָה נִכְתַּב
וְכָכָה הָיָה צָרִיךְ לִסְבּוֹל הַמָּשִׁיחַ
וְלָקוּם מֵהַמֵּתִים בְּיוֹם
47 הַשְּׁלִישִׁי ׃ וּלְהִקָּרֵא בִּשְׁמוֹ
הַתְּשׁוּבָה וּסְלִיחַת עֲווֹנוֹת
לְכָל——הַגּוֹיִם בְּהַתְחִיל
48 מִירוּשָׁלַיִם ׃ וְאַתֶּם עֵדֵי
49 הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה ׃ וְאָנֹכִי שׁוֹלֵחַ
יְעוּד אָבִי עֲלֵיכֶם וְאַתֶּם שְׁבוּ
בָּעִיר עַד——שֶׁתִּלְבְּשׁוּ כֹּחַ
50 מִמָּרוֹם ׃ וַיּוֹצִיאֵם חוּצָה לְבֵית־
51 עֲנִיָה וַיָּרֶם יָדָיו וַיְבָרְכֵם ׃ וַיְהִי
בְּבָרְכוֹ אֹתָם סָר מֵאִתָּם
וְנַעֲלָה הַשָּׁמַיְמָה ׃

וּבְהִשְׁתַּחֲווֹתָם

ostendit eis manus, & pedes.

41 *Adhuc autem illis non credentibus, & mirantibus præ gaudio, dixit: Habetis hìc aliquid, quod manducetur?* 42 *At illi obtulerunt ei partem piscis assi, & fauum mellis.* 43 *Et cùm manducasset coram eis, sumens reliquias dedit eis.* 44 *Et dixit ad eos: Hæc sunt verba, quæ locutus sum ad vos, cùm adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia, quæ scripta sunt in lege Moysi, & Prophetis, & Psalmis de me.* 45 *Tunc aperuit illis sensum vt intelligerent Scripturas.* 46 *& dixit eis: Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis tertia die:* 47 *& prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Jerosolyma.*

48 *Vos autem testes estis horum.*

49 *Et ego mitto promissum Patris mei in vos. vos autem sedete in ciuitate, quoadusque induamini virtute ex alto.*

50 *Eduxit autem eos foras in Bethaniam: & eleuatis manibus suis benedixit eis.*

51 *Et factum est dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in cælum.*

Et

52 *Et ipſi adorantes regreſſi*
ſunt in Jeruſalem cum gaudio ma-
gno: 53 *& erant ſemper in tem-*
plo, laudantes, & benedicentes
Deum. Amen.

וּבְהִשְׁתַּחֲווֹתָם שָׁבוּ לִירוּשָׁלַיִם 52
בְּשִׂמְחָה הַרְבֵּה׃ וַיִּהְיוּ תָמִיד 53
בַּהֵיכָל מְהַלְלִים וּמְבָרְכִים
אֶת־הָאֱלֹהִים. אָמֵן׃

בשורה הקדושה מישוע המשיח כפי יוחנן׃

SANCTVM IESV CHRISTI
EVANGELIVM SECVNDVM IOANNEM.

CAP. I.

1 IN principio erat
verbum, & verbum
erat apud Deum,
& Deus erat verbum. 2 Hoc
erat in principio apud Deum.
3 Omnia per ipsum facta sunt:
& sine ipso factum est nihil, quod

פ׳ א׳

בראשון היה דבר ודבר
היה אצל האלהים ואלהים
היה דבר׃ וזה היה בראשית 2
אצל האלהים׃ 3 כל־הדברים
בזה נעשו ובלתו לא נעשה
מאומה

מְאוּמָה מִכָּל־מָה שֶׁנַּעֲשָׂה ׃
4 בּוֹ הָיוּ הַחַיִּים וְהַחַיִּים הָיוּ אוֹר
5 הָאֲנָשִׁים ׃ וְהָאוֹר הֵאִיר
בַּחוֹשֶׁךְ וְהַחוֹשֶׁךְ לֹא יֶאֱחָזוֹ ׃
6 וַיְהִי אִישׁ שָׁלוּחַ מֵאֵת
7 הָאֱלֹהִים וּשְׁמוֹ יוֹחָנָן ׃ זֶה בָּא
לְעֵדוּת עַל הָאוֹר כְּדֵי שֶׁיַּאֲמִינוּ
8 כֻּלָּם בַּעֲדוֹ ׃ וְהוּא לֹא הָיָה
הָאוֹר כִּי־אִם לְהָעֵד עַל הָאוֹר ׃
9 וַיְהִי אוֹר אֲמִתִּי הַמֵּאִיר לְכָל־
אִישׁ הַבָּא אֶל־עוֹלָם הַזֶּה ׃
10 בָּעוֹלָם הָיָה וְהָעוֹלָם נִהְיָה
11 מִמֶּנּוּ וְהָעוֹלָם לֹא יְדָעוֹ ׃ וַיָּבֹא
בְּשֶׁלּוֹ וּמְיוּדָעָיו לֹא קִבְּלוּהוּ ׃
12 אֲבָל כָּל־אִישׁ שֶׁקִּבְּלוּהוּ נָתַן
כֹּחַ לָהֶם שֶׁיִּהְיוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים
לְאוֹתָם הַמַּאֲמִינִים בִּשְׁמוֹ ׃
13 אֲשֶׁר לֹא מִדָּמִים וְלֹא מֵרְצוֹן
הַבָּשָׂר וְלֹא מֵרְצוֹן הָאִישׁ כִּי־
14 אִם מֵהָאֱלֹהִים יֻלָּדוּ ׃ וְהַדָּבָר
נַעֲשָׂה בָּשָׂר וַיִּשְׁכֹּן בָּנוּ וַנִּרְאֶה
כְּבוֹדוֹ כְּבוֹד כְּיָחִיד מֵאָב מָלֵא
15 חֵן וֶאֱמֶת ׃ וְיוֹחָנָן הֵעִיד עָלָיו
וְקוֹרֵא לֵאמוֹר זֶה הָיָה
שֶׁאָמַרְתִּי שֶׁיָּבֹא אַחֲרַי נִהְיָה
לְפָנַי כִּי הוּא הָיָה קַדְמוֹן מִמֶּנִּי ׃
16 מִמְּלֹאוֹ כֻּלָּנוּ לָקַחְנוּ וְהַחֵן
17 בְּעַד הַחֵן ׃ כִּי הַתּוֹרָה נִתְּנָה בְּיַד
מֹשֶׁה

factum eſt, 4 in ipſo vita erat,
& vita erai lux hominum: 5
& lux in tenebris lucet, & tene-
bræ eum non comprehenderunt.
6 Fuit homo miſſus à Deo, cui
nomen erat Joannes. 7 Hic ve-
nit in teſtimonium, vt teſtimo-
nium perhiberet de lumine, vt
omnes crederent per illum. 8
non erat ille lux, ſed vt teſtimo-
nium perhiberet de lumine.
9 Erat lux vera, quæ illumi-
nat omnem hominem venientem
in hunc mundum. 10 in mun-
do erat, & mundus per ipſum fa-
ctus eſt, & mundus eum non co-
gnouit. 11 In propria venit,
& ſui eum non receperunt. 12
quotquot autem receperunt eum,
dedit eis poteſtatem filios Dei fie-
ri, his, qui credunt in nomine
eius: 13 qui non ex ſanguini-
bus, neque ex voluntate carnis,
neque ex voluntate viri, ſed ex
Deo nati ſunt. 14 Et verbum
caro factum eſt, & habitauit in
nobis: & vidimus gloriam eius,
gloriam quaſi vnigeniti à Patre
plenum gratiæ, & veritatis. 15
Joannes teſtimonium perhibet de
ipſo, & clamat dicens: Hic erat,
quem dixi: Qui poſt me venturus
eſt, ante me factus eſt: quia prior
me erat. 16 Et de plenitudine
eius nos omnes accepimus, & gra-
tiam pro gratia. 17 quia lex per
Moy-

Moysen data est, gratia, & ve-
ritas per Jesum Christum facta
est. 18 *Deum nemo vidit vm-*
quam: vnigenitus Filius, qui
est in sinu Patris, ipse enarra-
uit. 19 *Et hoc est testimonium*
Joannis, quando miserunt Judæi
ab Jerosolymis Sacerdotes, & Le-
uitas ad eum, vt interrogarent
eum: Tu quis es? 20 *Et confes-*
sus est, & non negauit: & con-
fessus est: Quia non sum ego Chri-
stus. 21 *Et interrogauerunt*
eum: Quid ergo: Elias es tu? Et
dixit: Non sum. Propheta es tu?
Et respondit: Non. 22 *Dixe-*
runt ergo ei. Quis es, vt respon-
sum demus his, qui miserunt nos?
quid dicis de teipso? 23 *Ait: E-*
go vox clamantis in deserto: Di-
rigite viam Domini, sicut dixit
Isaias Propheta: 24 *Et qui*
missi fuerant, erant ex Pharisæis.
25 *Et interrogauerunt eum,*
& dixerunt ei: Quid ergo bapti-
zas, si tu non es Christus, neque
Elias, neq; Propheta? 26 *Re-*
spondit eis Joannes, dicens: Ego
baptizo in aqua: medius autem
vestrum stetit, quem vos nesci-
tis. 27 *Ipse est, qui post me*
venturus est, qui ante me factus
est: cuius ego non sum dignus vt
soluam eius corigiam calceamen-
ti. 28 *Hæc in Bethania facta*
sunt trans Jordanem, vbi erat
Joannes baptizans.

מֹשֶׁה וְחֵן וֶאֱמֶת נֶעֱשָׂה מִישׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ ׃ לֹא רָאָה שׁוּם אָדָם 18
אֱלֹהִים כִּי־אִם הַבֵּן הַיָּחִיד
שֶׁהָיָה בְּחֵיק הָאָב הוּא סִפֵּר ׃
וְזֶה הָעֵדוּת מִיוֹחָנָן כַּאֲשֶׁר 19
שָׁלְחוּ אֵלָיו הַיְּהוּדִים
מִירוּשָׁלַיִם כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם
לִשְׁאֲלוֹ מִי אַתָּה ׃ וְהוֹדָה וְלֹא 20
כִחֵשׁ וְהוֹדָה כִּי אֲנִי אֵינִי
הַמָּשִׁיחַ ׃ וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ מָה אִם־ 21
כֵּן הַאַתָּה אֵלִיָּהוּ וְאָמַר אֵינִי
הַאַתָּה הַנָּבִיא וַיַּעַן לֹא ׃ לָכֵן 22
אָמְרוּ לוֹ וּמִי אַתָּה לְמַעַן נָשִׁיב
לְשׁוֹלְחֵינוּ מָה תֹּאמַר עַל
עַצְמְךָ ׃ וְאָמַר אֲנִי קוֹל קוֹרֵא 23
בַּמִּדְבָּר יַשְּׁרוּ דֶּרֶךְ יְהוָה כְּמוֹ
שֶׁאָמַר יְשַׁעְיָה הַנָּבִיא ׃
וְהַשְּׁלוּחִים הָיוּ מֵהַפְּרוּשִׁים ׃ 24
וַיִּשְׁאָלוּהוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ וְלָמָּה 25
אַתָּה טוֹבֵל אִם אֵין־אַתָּה
הַמָּשִׁיחַ וְלֹא אֵלִיָּהוּ וְלֹא נָבִיא ׃
וַיַּעֲנֵם יוֹחָנָן לֵאמוֹר אֲנִי טוֹבֵל 26
בַּמַּיִם וּבְתוֹכְכֶם עָמַד אֲשֶׁר
אֵינְכֶם יוֹדְעִים ׃ הוּא שֶׁיָּבֹא 27
אַחֲרַי וְנֶהֱיָה לְפָנַי וְאֵין אֲנִי
רָאוּי לִפְתּוֹחַ לוֹ שְׂרוֹךְ נְעָלָיו ׃
וְאֵלֶּה נִהְיוּ בְּבֵית־עֲנִיָּה בְּעֵבֶר 28
הַיַּרְדֵּן שֶׁהָיָה שָׁם יוֹחָנָן טוֹבֵל ׃

29 ויהי ממחרת ראה יוחנן
לישוע הבא אליו ואמר הנה
כבש הנה נושא עון העולם ׃
30 זה הוא שאמרתי עליו איש
בא אחרי אשר היה לפני כי
31 קדמון הוא ממני ׃ ואני לא
ידעתי אתו כי־אם לגלותו
בישראל ובעבור זה באתי
32 ואטבול במים ׃ ויעד יוחנן
ואמר כי ראיתי רוח כיונה
יורדת מהשמים ונחה עליו ׃
33 ואני לא ידעתיו כי־אם אשר
שלחני לטבול במים הוא
אמר לי למי שתראה שרוח
יורדת ונחה עליו זה הטובל
34 ברוח הקודש ׃ ואני ראיתי
ואעד כי זה הוא בן האלהים ׃
35 וביום אחר עוד היה יוחנן
36 עומד ושנים מתלמידיו ׃ ויפן
את ישוע הולך ואמר הנה
37 כבש האלהים ׃ ושמעו השני
התלמידים אותו כשאמר
38 והלכו אחרי ישוע ׃ וחזר פניו
ישוע וראה אותם הולכים
אחריו ואמר להם מה אתם
מבקשים ואמרו לו רבי איה
39 שכונתך ׃ ואמר להם בואו
וראו ובאו וראו איה הוא שוכן
וישכנו

29 Altera die vidit Joannes Jeſum venientem ad ſe, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi. 30 Hic eſt, de quo dixi: Poſt me venit vir, qui ante me factus eſt: quia prior me erat: 31 & ego neſciebam eum, ſed vt manifeſtetur in Iſraël, propterea veni ego in aqua baptizans. 32 Et teſtimonium perhibuit Joannes, dicens: Quia vidi Spiritum deſcendentem quaſi columbam de cœlo, & manſit ſuper eum. 33 Et ego neſciebam eum, ſed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt, qui baptizat in Spiritu ſancto. 34 Et ego vidi: & teſtimonium perhibui quia hic eſt Filius Dei. 35 Altera die iterum ſtabat Joannes, & ex diſcipulis eius duo. 36 Et reſpiciens Jeſum ambulantem, dicit. Ecce agnus Dei. 37 Et audierunt eum duo diſcipuli loquentem, & ſecuti ſunt Jeſum. 38 Conuerſus autem Jeſus, & videns eos ſequentes ſe, dicit eis: Quid quæritis? Qui dixerunt ei: Rabbi, (quod dicitur interpretatum Magiſter) vbi habitas?

39 Dicit eis: Venite, & videte. Venerunt, & viderunt vbi maneret, & apud eum man-

ferunt die illo: hora autem erat
quasi decima. 40 *Erat autem*
Andreas frater Simonis Petri v-
nus ex duobus, qui audierant à
Joanne, & secuti fuerant eum.
41 *Inuenit hic primum fra-*
trem suum Simonem, & dicit ei:
Inuenimus Messiam, (quod est
interpretatum Christus.) 42
Et adduxit eum ad Jesum. In-
tuitus autem eum Jesus, dixit:
Tu es Simon filius Jona: tu vo-
caberis Cephas, quod interpreta-
tur Petrus. 43 *In crastinum*
voluit exire in Galilæam, & in-
uenit Philippum. Et dicit ei Je-
sus: Sequere me. 44 *Erat au-*
tem Philippus à Betsaida, ciui-
tate Andreæ, & Petri. 45 *In-*
uenit Philippus Nathanaël, &
dicit ei: Quem scripsit Moyses in
lege, & Prophetæ, inuenimus
Jesum filiū Joseph à Nazareth.

46 *Et dixit ei Nathanaël: A*
Nazareth potest aliquid boni
esse? Dicit ei Philippus: Veni,
& vide.
47 *Vidit Jesus Nathanaël*
venientem ad se, & dicit de eo:
Ecce verè Israëlita, in quo do-
lus non est.
48 *Dicit ei Nathanaël: Vn-*
de me nosti? Respondit Jesus, &
dixit ei: Priusquam te Philippus
vocaret, cùm esses sub ficu, vi-
di te.

וישכנו אצלו כיום ההוא
והיתה כשעה עשירית :
40 ואנדריע את שמעון כיפא היה
אחד מהשנים ששמעו מיוחנן
41 והלכו אחריו : וימצא זה
מקודם אחיו שמעון ואמר לו
42 מצאנו המשיח : ויביאהו אל־
ישוע ויבט־לו ישוע ואמר לו
אתה שמעון בר——
יונה אתה תקרא כיפא :
43 וממחרת רצה לצאת
לגליל וימצא פליפוס ואמר
44 לו ישוע לך אחרי : והיה
פליפוס מבית־צידה מהעיר
45 שהיו אנדריע וכיפא : וימצא
פליפוס לנתנאל ואמר לו מי
שנכתב בתורת משה וכ
ובנביאים מצאנו את־ישוע
46 בן־יוסף מנצרת : ואמר לו
נתנאל המנצרת יהיה שום
דבר טוב ואמר לו פליפוס בא
47 וראה : וירא ישוע לנתנאל
הבא אליו ואמר עליו הנה
באמת ישראלי שאין בו
48 מרמה : ואמר לו נתנאל מאין
ידעתני ויען ישוע ואמר לו
בטרם שקרא לך פליפוס
בהיותך תחת התאנה
ראיתיך :

רְאִיתִיךָ׃ וַיַּעַן לוֹ נְתַנְאֵל וְאָמַר
רַבִּי אַתָּה הוּא בֶּן־הָאֱלֹהִים
אַתָּה הוּא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃ וַיַּעַן
יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר־לוֹ כִּי אָמַרְתִּי לְךָ
רְאִיתִיךָ תַּחַת הַתְּאֵנָה אַתָּה
מַאֲמִין דָּבָר יוֹתֵר גָּדוֹל מֵאֵלֶּה
תִּרְאֶה׃ וַיֹּאמֶר־לוֹ אָמֵן אָמֵן
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם תִּרְאוּ הַשָּׁמַיִם
פְּתוּחִים וּמַלְאֲכֵי אֱלֹהִים
עוֹלִים וְיוֹרְדִים עַל בֶּן־הָאָדָם׃

49 *di te. 49 Respondit ei Natha-*
naël, & ait: Rabbi, tu es Filius
Dei, tu es Rex Israël. 50 Re-
50 *spondit Jesus, & dixit ei: Quia*
dixi tibi: Vidi te sub ficu, credis:
maius his videbis. 51 Et dicit
ei: Amen, amen dico vobis, vi-
debitis cœlum apertum, & An-
51 *gelos Dei ascendentes, & descen-*
dentes supra Filium hominis.

פ׳ ב׳

CAP. II.

וַיְהִי בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי הָיְתָה
חֲתוּנָּה בְּקָנָה שֶׁבַּגָּלִיל וַתְּהִי
שָׁם אֵם־יֵשׁוּעַ׃ וְנִקְרָא גַּם
לְיֵשׁוּעַ וְתַלְמִידָיו אֶל־הַחֲתוּנָּה׃
וּבַהֲסַר־יַיִן אָמְרָה אֵם־יֵשׁוּעַ
אֵלָיו יַיִן אֵין לָהֶם׃ וְאָמַר לָהּ
יֵשׁוּעַ מָה לִּי וָלָךְ אִשָּׁה עֲדַיִין
לֹא בָאָה שָׁעָתִי׃ וְאָמְרָה אִמּוֹ
לַמְשָׁרְתִים כָּל־אֲשֶׁר יֹאמַר
לָכֶם עֲשׂוּ׃ וַיִּהְיוּ שָׁם שִׁשָּׁה
כַּדִּים מֵאֶבֶן מוּכָנִים כְּטָהֳרַת
הַיְּהוּדִים וַיָּכֵל כָּל־אֶחָד מֵהֶם
שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה בַּתִּים׃
וְאָמַר לָהֶם יֵשׁוּעַ מַלְּאוּ הַכַּדִּים
מַיִם וַיְמַלְאוּ אוֹתָם עַד־
שְׂפָתָם׃

1 *1 ET die tertia nuptiæ factæ*
sunt in Cana Galilææ:
& erat mater Jesu ibi. 2 Voca-
2 *tus est autem & Jesus, & disci-*
puli eius ad nuptias. 3 Et defi-
3 *ciente vino, dicit mater Jesu ad*
eum: Vinum non habent. 4 Et
4 *dicit ei Jesus: Quid mihi, & tibi*
est mulier? nondum venit hora
mea. 5 Dicit mater eius mini-
5 *stris: Quodcumque dixerit vobis,*
facite.
6 *6 Erant autem ibi lapideæ hy-*
driæ sex positæ secundùm purifi-
cationem Judæorum, capientes
singulæ metretas binas, vel ter-
nas.
7 *7 Dicit eis Jesus: Implete hy-*
drias aqua. Et impleuerunt eas
vsque

vsque ad summum: 8 Et dicit eis Jesus: Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt. 9 Vt autem gustauit architriclinus aquam vinum factam, & non sciebat vnde esset, ministri autem sciebant, qui hauserant aquã: vocat sponsum architriclinus, 10 & dicit ei: Omnis homo primùm bonum vinum ponit: & cùm inebriati fuerint, tunc id, quod deterius est: Tu autem seruasti bonum vinum vsq; adhuc.

11 Hoc fecit initium signorum Jesus in Cana Galilææ: & manifestauit gloriam suam, & crediderunt in eum discipuli eius.

12 Post hoc descendit Capharnaum ipse, & mater eius, & fratres eius, & discipuli eius: & ibi manserunt non multis diebus.

13 Et prope erat Pascha Iudæorum, & ascendit Iesus Ierosolymam: 14 & inuenit in templo vendentes boues, & oues, & columbas, & nummularios sedentes. 15 Et cùm fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo, oues quoque, & boues, & nummulariorum effudit æs, & mensas subuertit.

16 Et his, qui columbas vendebant, dixit: Auferte ista hinc, & nolite facere domũ Patris mei, domum negotiationis. 17 Recordati sunt verò discipuli eius quia

שפתם ׃ ויאמר־להם ישוע 8
שאבו עתה ושאו למלצר
וישאו ׃ וכאשר טעם המלצר 9
המים שנהפכו יין ולא ידע
מאין הוא כי המשרתים
ששאבו המים הם ידעו ויקרא
המלצר לחתן ׃ ויאמר־לו 10
כל־האדם נותן היין הטוב
בראשונה וכשישכרו נותן יין
שאינו כל־כך טוב ואתה
שמרת היין הטוב עד־הנה ׃
זאת עשה ישוע בתחלת 11
אותותיו בקנה מהגליל וגלה
כבודו ויאמינו בו תלמידיו ׃
ואחר כך ירד לכפר־נחום הוא 12
ואמו ואחיו ותלמידיו ושם
ישבו לא ימים רבים ׃ והיה 13
קרוב הפסח ליהודים ויעל
ישוע לירושלים ׃ ומצא 14
בהיכל מוכרי שורים וצאן
ויונים ושלחניים יושבים ׃
ועשה כשוט מחבלים ויגרש 15
כלם מהיכל וגם הצאן
והשורים ויזפר מעורת השל
חשלחניים ויהפך השלחנות ׃
ויאמר למוכרי היונים שאו 16
אלה מזה ואל תעשו בית אבי
בית סחורה ׃ ויזכרו תלמידיו 17
כי

כִּי כָתוּב קִנְאַת בֵּיתְךָ אֲכָלָתְנִי׃
18 וַיַּעֲנוּ הַיְּהוּדִים וַיֹּאמְרוּ לוֹ מָה
אוֹת תַּרְאֵה לָנוּ כִּי אַתָּה עוֹשֶׂה
19 אֵלֶּה׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וְאָמַר לָהֶם
תִּרְתְּצוּ זֶה הָהֵיכָל וּבִשְׁלֹשָׁה
20 יָמִים אֶבְנֶהוּ׃ לָכֵן אָמְרוּ
הַיְּהוּדִים בְּאַרְבָּעִים וְשֵׁשׁ שָׁנָה
נִבְנָה זֶה הָהֵיכָל וְהַאַתָּה
בִּשְׁלֹשָׁה יָמִים תִּבְנֶה אוֹתוֹ׃
21 וְהוּא אָמַר עַל הֵיכַל גּוּפוֹ׃ לָכֵן
22 כַּאֲשֶׁר קָם מִבֵּין הַמֵּתִים זָכְרוּ
תַּלְמִידָיו כִּי זֹאת אָמַר וַיַּאֲמִינוּ
לַכְּתָב וּלְדָבָר שֶׁאָמַר יֵשׁוּעַ׃
23 וּבִהְיוֹתוֹ בִּירוּשָׁלַיִם בַּפֶּסַח
בְּיוֹם הֶחָג רַבִּים הֶאֱמִינוּ בִשְׁמוֹ
בִּרְאוֹתָם אוֹתוֹתָיו שֶׁהָיָה
24 עוֹשֶׂה׃ וְיֵשׁוּעַ לֹא הָיָה נִמְסָר
עַצְמוֹ לָהֶם כִּי הוּא יָדַע כֻּלָּם׃
25 וְכִי לֹא הָיָה לוֹ צוֹרֶךְ שֶׁיָּעִיד
אִישׁ עַל הָאָדָם כִּי הוּא יָדַע מָה
שֶׁבָּאָדָם׃

quia *scriptum est: Zelus domus
tuæ comedit me.* 18 *Responde-
runt ergo Iudæi, & dixerunt ei:
Quod signum ostendis nobis, quia
hæc facis?* 19 *Respondit Iesus,
& dixit eis: Soluite templum
hoc, & in tribus diebus excitabo
illud* 20 *Dixerunt ergo Iudæi:
Quadraginta & sex annis ædifi-
catum est templum hoc, & tu in
tribus diebus excitabis illud?*
21 *Ille autem dicebat de templo
corporis sui.* 22 *Cùm ergo re-
surrexisset à mortuis, recordati
sunt discipuli eius, quia hoc dice-
bat, & crediderunt scripturæ, &
sermoni quem dixit Iesus.*
23 *Cùm autem esset Ierosoly-
mis in Pascha in die festo, multi
crediderunt in nomine eius, vi-
dentes signa eius, quæ faciebat.*
24 *Ipse autem Iesus non crede-
bat semetipsum eis, eo quòd ipse
nosset omnes,* 25 *& quia opus
ei non erat, vt quis testimonium
perhiberet de homine: ipse enim
sciebat quid esset in homine.*

פ׳ ג׳

1 וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִפָּרוּשִׁים
וּשְׁמוֹ נַקְדִּימוֹן שַׂר הַיְּהוּדִים׃
2 זֶה בָּא אֶל־יֵשׁוּעַ לַיְלָה וְאָמַר
לוֹ רַבִּי אֲנַחְנוּ יוֹדְעִים כִּי בָאתָ
רָב

CAP. III.

1 *Erat autem homo ex Pha-
risæis, Nicodemus no-
mine, princeps Iudæorum.*
2 *Hic venit ad Iesum noctè,
& dixit ei: Rabbi, scimus quia à
Deo*

Deo venisti Magister, nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.

3 Respondit Jesus, & dixit ei: Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei.

4 Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo potest homo nasci, cùm sit senex? numquid potest in ventrem matris suæ iterato introire, & renasci?

5 Respondit Jesus: Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

6 Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est.

7 Non mireris quia dixi tibi: oportet vos nasci denuo.

8 Spiritus vbi vult spirat: & vocem eius audis, sed nescis vnde veniat, aut quò vadat: sic est omnis qui natus est ex spiritu.

9 Respondit Nicodemus, & dixit ei: Quomodo possunt hæc fieri?

10 Respondit Jesus, & dixit ei: Tu es Magister in Israël, & hæc ignoras?

11 Amen, amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, &

רַב מֵאֵת־הָאֱלֹהִים כִּי לֹא
יוּכַל אִישׁ לַעֲשׂוֹת הָאוֹתוֹת
הָאֵלֶּה שֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה לוּלֵא
אֱלֹהִים עִמּוֹ ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ 3
וַיֹּאמֶר־לוֹ אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לְךָ אִם לֹא יוּלַד אִישׁ שֵׁנִית
לֹא יוּכַל לִרְאוֹת מַלְכוּת
הָאֱלֹהִים ׃ וְאָמַר נַקְדִּימוֹן לוֹ 4
וְאֵיךְ יוּכַל אִישׁ לְהִוָּלֵד בִּהְיוֹתוֹ
זָקֵן הַאִם יוּכַל לָבֹא שֵׁנִית
לְבֶטֶן אִמּוֹ וּלְהִוָּלֵד עוֹד ׃ וַיַּעַן 5
יֵשׁוּעַ אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לְךָ
אִם אֶחָד לֹא יִוָּלֵד עוֹד מִמַּיִם
וּמֵרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ לֹא יוּכַל לָבֹא
אֶל־מַלְכוּת הָאֱלֹהִים ׃ הַנּוֹלָד 6
מִבָּשָׂר בָּשָׂר הוּא וְהַנּוֹלָד
מֵרוּחַ רוּחַ הוּא ׃ אַל תִּתְמַהּ 7
כִּי אָמַרְתִּי לְךָ צָרִיךְ לְהִוָּלֵד
אֶתְכֶם שֵׁנִית ׃ הָרוּחַ תָּפִיחַ 8
כַּאֲשֶׁר תַּחְפּוֹץ וְאַתָּה קוֹלָהּ
תִּשְׁמַע אֶלָּא לֹא תֵדַע מֵאַיִן
בָּא אוֹ אָנָה הִיא מִתְהַלֶּכֶת
כֵּן הוּא כָּל־הַנּוֹלָד מֵהָרוּחַ ׃
וַיַּעַן נַקְדִּימוֹן וְאָמַר לוֹ אֵיכָה 9
יוּכַל לְהֵעָשׂוֹת אֵלֶּה ׃ וַיַּעַן 10
יֵשׁוּעַ וְאָמַר לוֹ אַתָּה רַב בְּיִשְׂרָאֵל
וְלֹא תֵדַע אֵלֶּה ׃ אָמֵן אָמֵן אֲנִי 11
אוֹמֵר לְךָ כִּי אֲשֶׁר אָנוּ יוֹדְעִים
אָנוּ

אֲנוּ דוֹבְרִים וְאֶת־אֲשֶׁר רָאִינוּ
אֲנוּ מְעִידִים וְעֵדוּתֵנוּ אֵינְכֶם
12 לוֹקְחִים ׃ אִם דְּבָרִים אַרְצִיִּים
אֲמַרְתִּי לָכֶם וְאֵינְכֶם מְ
מַאֲמִינִים וְאֵיךְ תַּאֲמִינוּ אִם
אוֹמַר לָכֶם דְּבָרִים הַשָּׁמַיְמִיִּים ׃
13 וְאֵין שׁוּם אִישׁ שֶׁעָלָה לַשָּׁמַיִם
כִּי־אִם מִי שֶׁיָּרַד מִן־הַשָּׁמַיִם
בֶּן־הָאָדָם אֲשֶׁר בַּשָּׁמָיִם ׃
14 וְכַאֲשֶׁר מֹשֶׁה הֵרִים הַנָּחָשׁ
בַּמִּדְבָּר כֵּן צָרִיךְ לְהָרִים בֶּן־
15 הָאָדָם ׃ כְּדֵי שֶׁכָּל־הַמַּאֲמִין
בּוֹ לֹא יֹאבַד אֶלָּא יְהִי לוֹ חַיִּים
16 לָנֶצַח ׃ כִּי כָּל־כַּךְ אָהַב
אֱלֹהִים לָעוֹלָם שֶׁנָּתַן בְּנוֹ יְחִידוֹ
כְּדֵי שֶׁכָּל־הַמַּאֲמִין בּוֹ לֹא
יֹאבַד כִּי־אִם יְהִי לוֹ חַיִּים
17 לָנֶצַח ׃ כִּי לֹא שָׁלַח אֱלֹהִים
בְּנוֹ בָּעוֹלָם לִשְׁפּוֹט הָעוֹלָם כִּי־
אִם לְהוֹשִׁיעַ הָעוֹלָם בַּעֲבוּרוֹ ׃
18 הַמַּאֲמִין בּוֹ אֵינוֹ נִשְׁפָּט וּמִי
שֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין כְּבַר נִשְׁפַּט כִּי
אֵינוֹ מַאֲמִין בְּשֵׁם הַיָּחִיד בֶּן־
19 אֱלֹהִים ׃ וְזֶה הַמִּשְׁפָּט כִּי אוֹר
בָּא לָעוֹלָם וַאֲנָשִׁים אָהֲבוּ
יוֹתֵר חוֹשֶׁךְ מֵאוֹר כִּי מַעֲשֵׂיהֶם
20 רָעִים ׃ כִּי כָל־עוֹשֶׂה רָע יִשְׂנָא
הָאוֹר וְאֵינוֹ בָּא אֶל הָאוֹר כְּדֵי
שֶׁלֹּא

quod vidimus testamur, & testimonium nostrum non accipitis.

12 *Si terrena dixi vobis, & non creditis: quomodo, si dixero vobis cœlestia, credetis?*

13 *Et nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis, qui est in cœlo.*

14 *Et sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto; ita exaltari oportet Filium hominis:* 15 *vt omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.*

16 *Sic enim Deus dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitum daret: vt omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.*

17 *Non enim misit Deus Filium suum in mundum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum.*

18 *Qui credit in eum, non iudicatur: qui autem non credit, iam iudicatus est: quia non credit in nomine vnigeniti Filij Dei.*

19 *Hoc est autem iudicium: quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem: erant enim eorum mala opera.*

20 *Omnis enim, qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem,*

cem, vt non arguantur opera eius: 21 qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta. 22 Post hæc venit Iesus, & discipuli eius in terram Iudæam: & illic demorabatur cum eis, & baptizabat. 23 Erat autem & Ioannes baptizans in Aennon, iuxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, & veniebant, & baptizabantur. 24 Nondum enim missus fuerat Ioannes in carcerem. 25 Facta est autem quæstio ex discipulis Ioannis cum Iudæis de Purificatione. 26 Et venerunt ad Ioannem, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum. 27 Respondit Ioannes, & dixit: Non potest homo accipere quidquam, nisi fuerit ei datum de cœlo. 28 Ipsi vos mihi testimonium perhibetis, quòd dixerim: Non sum ego Christus: sed quia missus sum ante illum.

29 Qui habet sponsam, sponsus est: amicus autem sponsi, qui stat, & audit eũ, gaudio gaudet propter vocẽ sponsi Hoc ergo gaudiũ meum impletum est. 30 Illum oportet crescere, me autem minui. 31 Qui desursum venit, super omnes est. Qui est de terra, de ter-

שֶׁלֹּא יוּכִיחוּ מַעֲשָׂיו ׃ וְעוֹשֶׂה 21
הָאֱמֶת יָבֹא אֶל־הָאוֹר כְּדֵי שֶׁיִּגָּלוּ
מַעֲשָׂיו כִּי בֵּאלֹהִים נַעֲשׂוּ ׃ וְאַחַר 22
אֵלֶּה בָּא יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידָיו אֶל־
אֶרֶץ יְהוּדָה וְשָׁם שָׁכַן עִמָּהֶם
וְהָיָה טוֹבֵל ׃ וְיוֹחָנָן גַּם הוּא הָיָה 23
טוֹבֵל בְּעֵין־נוֹן עַל־שַׁעֲלִים כִּי
מַיִם רַבִּים שָׁם וַיָּבֹאוּ וַיִּטָּבְלוּ ׃
כִּי עֲדַיִין לֹא־נִתַּן יוֹחָנָן אֶל־ 24
בֵּית הַכֶּלֶא ׃ וְהָיָה וִיכּוּחַ לְאֶחָד 25
מִתַּלְמִידֵי יוֹחָנָן עִם הַיְּהוּדִים
עַל־טָהֳרָה ׃ וַיָּבֹאוּ אֶל־יוֹחָנָן 26
וְאָמְרוּ לוֹ רַבִּי מִי שֶׁהָיָה אִתְּךָ
בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן שֶׁהֶעֱרוּתָ בּוֹ הִנֵּה
הוּא טוֹבֵל וְכֻלָּם בָּאִים אֵלָיו ׃
וַיַּעַן יוֹחָנָן וַיֹּאמַר לֹא יוּכַל 27
אִישׁ לָקַחַת מְאוּמָה אִם לֹא
נִתַּן לוֹ מִן־הַשָּׁמָיִם ׃ אַתֶּם 28
מְעִידִים כִּי שֶׁאָמַרְתִּי כִּי א
אֵין אֲנִי הַמָּשִׁיחַ אֶלָּא כִּי
נִשְׁלַחְתִּי לְפָנָיו ׃ אֲשֶׁר לוֹ 29
הַכַּלָּה הוּא הֶחָתָן וְרֵעַ הֶחָתָן
שֶׁעוֹמֵד וְשׁוֹמֵעַ לוֹ שׂוֹמֵחַ בּ
בְּשִׂמְחָה בַּעֲבוּר קוֹל הֶחָתָן
לָכֵן זֹאת שִׂמְחָתִי נִמְלְאָה ׃
צָרִיךְ שֶׁהוּא יִגְדַּל וַאֲנִי אֶקְטָן ׃ 30
וְהַבָּא מִמַּעַל הוּא עַל־כֻּלָּם 31
וַאֲשֶׁר מֵהָאָרֶץ מֵאֶרֶץ הוּא
וְעַל־

וְעַל־־הָאָרֶץ דּוֹבֵר וְהַבָּא
מֵהַשָּׁמַיִם הוּא עַל־־כֻּלָּם׃
32 וּמִי שֶׁרָאָה וְשָׁמַע זֹאת יָעִיד
וְעֵדוּתוֹ אֵין שׁוּם אֶחָד לוֹקֵחַ׃
33 וּמִי שֶׁלָּקַח עֵדוּתוֹ חָתַם כִּי
34 אֱלֹהִים נֶאֱמָן הוּא׃ כִּי מִי
שֶׁשְּׁלָחוֹ אֱלֹהִים דּוֹבֵר דִּבְרֵי
אֱלֹהִים כִּי אֱלֹהִים אֵינוֹ נוֹתֵן
35 הָרוּחַ לְמִדָּה׃ הָאָב אוֹהֵב לַבֵּן
36 וְהַכֹּל נָתַן בְּיָדוֹ׃ הַמַּאֲמִין בַּבֵּן
תִּהְיֶה לוֹ חַיִּים נִצְחִיִּים וַאֲשֶׁר
לֹא יַאֲמִין בַּבֵּן לֹא יִרְאֶה הַחַיִּים
כִּי אַף אֱלֹהִים יָחִיל עָלָיו׃

ra est, & de terra loquitur. Qui
de cœlo venit, super omnes est.
32 Et quod vidit, & audiuit,
hoc testatur: & testimonium
eius accipit.
33 Qui accepit eius testimo-
nium, signauit quia Deus verax
est. 34 Quem enim misit Deus,
verba Dei loquitur: non enim
ad mensuram dat Deus spiritum.
35 Pater diligit Filium: &
omnia dedit in manu eius.
36 Qui credit in Filium, ha-
bet vitam æternam: qui autem
incredulus est Filio, non videbit
vitam, sed ira Dei manet super
eum.

פ׳ ד׳

1 לָכֵן כַּאֲשֶׁר יָדַע יֵשׁוּעַ כִּי
הַפְּרוּשִׁים שָׁמְעוּ שֶׁיֵּשׁוּעַ עוֹשֶׂה
תַּלְמִידִים רַבִּים וְטוֹבֵל יוֹתֵר
2 מִיּוֹחָנָן אַף שֶׁיֵּשׁוּעַ לֹא טָבַל כִּי־
3 אִם תַּלְמִידָיו עָזַב אֶרֶץ יְהוּדָה
4 וְהָלַךְ עוֹד לַגָּלִיל׃ וְהָיָה צָרִיךְ
5 לַעֲבוֹר דֶּרֶךְ שֹׁמְרוֹן׃ לָכֵן בָּא
בָּעִיר שֹׁמְרוֹן הַנִּקְרֵאת שְׁכַר
קָרוֹב לַשָּׂדֶה שֶׁנָּתַן יַעֲקֹב
6 לְיוֹסֵף בְּנוֹ׃ וַיְהִי שָׁם עֵין יַעֲקֹב
וּבִהְיוֹת יֵשׁוּעַ יָגֵעַ מֵהֲלִיכָה כֵּן
יָשַׁב עַל־־הָעַיִן וַיְהִי כְּשָׁעָה
הַשִּׁשִּׁית׃

CAP. IV.

1 VT ergo cognouit JESVS
quia audierunt Phari-
sæi, quòd Jesus plures discipulos
facit, & baptizat, quàm Joan-
nes, 2 (quamquam Jesus non
baptizaret, sed discipuli eius) 3
reliquit Judæam, & abijt ite-
rum in Galilæam. 4 oportebat
autem eum transire per Sama-
riam. 5 Venit ergo in ciuita-
tem Samariæ, quæ dicitur Sichar:
iuxta prædium, quod dedit Ja-
cob Joseph filio suo. 6 Erat au-
tem ibi fons Jacob, Jesus autem
fatigatus ex itinere, sedebat sic
supra fontem. Hora erat quasi
sexta.

sexta. 7 *Venit mulier de Sama-*
ria haurire aquam. Dixit ei Je-
sus: Da mihi bibere. 8 *(Disci-*
puli enim eius abierunt in ciuita-
tem vt cibos emerent.) 9 *Dicit*
ergo ei mulier illa Samaritana:
Quomodo tu Judæus cùm sis, bi-
bere à me poscis, quæ sum mulier
Samaritana? non enim coutun-
tur Judæi Samaritanis.

10 *Respondit Jesus, & dixit*
ei: Si sciresdonum Dei, & quis
est, qui dicit tibi: Da mihi bibe-
re: tu forsitan petisses ab eo, &
dedisset tibi aquam viuam.

11 *Dicit ei mulier: Domine,*
neque in quo haurias habes. &
puteus altus est: unde ergo habes
aquam viuam?

12 *Nunquid tu maior es pa-*
tre nostro Jacob, qui dedit nobis
puteum. & ipse ex eo bibit, & fi-
lij eius, & pecora eius?

13 *Respondit Jesus, & dixit*
ei: Omnis qui bibit ex aqua
hac sitiet iterum: qui autem bibe-
rit ex aqua quam ego dabo ei,
non sitiet in æternum: 14 *sed*
aqua, quam ego dabo ei, fiet in
eo fons aquæ salientis in vitam
æternam.

15 *Dicit ad eum mulier: Do-*
mine, da mihi hanc aquam, vt
non sitiam: neque veniam
huc

7 הַשִּׁשִּׁית ׃ וַתָּבֹא אִשָּׁה
מִשֹּׁמְרוֹן לִשְׁאוֹב מַיִם וַיֹּאמֶר
8 לָהּ יֵשׁוּעַ תְּנִי לִי לִשְׁתּוֹת ׃ כִּי
הָלְכוּ תַלְמִידָיו לָעִיר לִקְנוֹת
9 אוֹכֶל ׃ וְאָמְרָה לוֹ הָאִשָּׁה
הַשֹּׁמְרוֹנִית הַהִיא אֵיךְ אַתָּה
בִּהְיוֹתְךָ יְהוּדִי תִּשְׁאַל מֵאִתִּי
לִשְׁתּוֹת שֶׁאֲנִי אִשָּׁה שֹׁמְרוֹנִית
כִּי אֵין הַיְּהוּדִים מִשְׁתַּמְּשִׁים
10 מֵהַשֹּׁמְרוֹנִים ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וְאָמַר
לָהּ אִם יָדַעַתְּ מַתַּן אֱלֹהִים וּמִי
הוּא זֶה הָאוֹמֵר לָךְ תְּנִי לִי
לִשְׁתּוֹת אוּלַי אַתְּ שָׁאַלְתְּ מֵאִתּוֹ
11 וַיִּתֵּן לָךְ מֵי הַחַיִּים ׃ וְאָמְרָה
לוֹ הָאִשָּׁה אָדוֹן אֵין לְךָ בַּמָּה
תִשְׁאַב וְהַבְּאֵר עָמוֹק הוּא
12 וּמֵאַיִן לְךָ מַיִם חַיִּים ׃ הַאַתָּה
גָדוֹל מִיַּעֲקֹב אָבִינוּ שֶׁנָּתַן לָנוּ
הַבְּאֵר וְהוּא שָׁתָה מִמֶּנּוּ וּבָנָיו
13 וְצֹאנוֹ ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהּ
כָּל־שֶׁיִּשְׁתֶּה מֵאֵלּוּ הַמַּיִם יִהְיֶה
צָמֵא פַּעַם אַחֶרֶת וּמִי שֶׁיִּשְׁתֶּה
מֵהַמַּיִם שֶׁאֲנִי אֶתֶּן־לוֹ לֹא
14 יִצְמָא לְעוֹלָם ׃ כִּי הַמַּיִם אֲשֶׁר
אֶתֶּן־לוֹ יֵעָשֶׂה בּוֹ עֵין־מַיִם
הָעוֹלִים לְחַיִּים נִצְחִיִּים ׃
15 אָמְרָה לוֹ הָאִשָּׁה אָדוֹן תֶּן־לִי
מֵאֵלֶּה הַמַּיִם שֶׁלֹּא אֶצְמָא
וְאָבֹא

16 ואבא הנה לשאוב : ואמר לה
ישוע לכי וקראי אישך ובואי
17 הלום : ותען האשה ואמרה
אין לי איש ואמר לה ישוע טוב
18 אמרת כי אין לי איש : כי היו
לכי חמשה אנשים ועתה אשר
לך איננו אישך זאת באמת
19 אמרת : ואמרה לו האשה
ארון אני רואה כי אתה נביא :
20 אבותינו בהר הזה השתחוו
ואתם אומרים כי בירושלים
הוא המקום שצריך לה
21 להשתחוות שם : ואמר לה
ישוע אשה האמיני לי שבאה
השעה שלא בהר הזה ולא
בירושלים תשתחוו לאב :
22 אתם משתחוים למי שלא
ידעתם ואנו משתחוים למי
שידענו שהישועה היא מ
23 מהיהודים : וכבר באה השעה
ועתה היא כאשר משתחוים
המאמינים ישתחוו לאב ברוח
ובאמת כי נם—האב מבקש
אלה שמשתחוים לו :
24 הרוח הוא האלהים וצריך
למשתחוים לו להשתחוות
25 ברוח ובאמת : ואמרה לו
האשה אני יודעת כי המשיח
יבא

huc haurire. 16 *Dicit ei Jesus: Vade, voca virum tuum, & veni huc.* 17 *Respondit mulier, & dixit: Non habeo virum. Dicit ei Jesus: Benè dixisti, quia non habeo virum:* 18 *quinque enim viros habuisti, & nunc, quem habes, non est tuus vir: hoc verè dixisti.* 19 *Dicit ei mulier: Domine, video quia Propheta es tu.* 20 *Patres nostri in monte hoc adorauerunt, & vos dicitis, quia Jerosolymis est locus, vbi adorare oportet.*

21 *Dicit ei Iesus: Mulier crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Ierosolymis adorabitis Patrem.*

22 *Vos adoratis quod nescitis: nos adoramus quod scimus, quia salus ex Iudæis est.*

23 *Sed venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu, & veritate. Nam & Pater tales quærit, qui adorent eum.*

24 *Spiritus est Deus: & eos, qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare.* 25 *Dicit ei mulier: Scio quia Messias venit, (qui dicitur Christus.)* *cùm*

נֶאֱמָן כִּי אֶחָד הוּא הַזּוֹרֵעַ
38 וְאַחֵר הוּא הַקּוֹצֵר : אֲנִי
שְׁלַחְתִּי אֶתְכֶם לִקְצוֹר מַה
שֶּׁלֹּא יְגַעְתֶּם וַאֲחֵרִים יָגְעוּ
וְאַתֶּם בָּאתֶם לִיגִיעֵיהֶם :
39 וּמֵהָעִיר הַהִיא רַבִּים מֵהַשֵּׁם
מֵהַשֹּׁמְרוֹנִים הֶאֱמִינוּ בוֹ בַּעֲבוּר
דְּבַר הָאִשָּׁה שֶׁהֵעִידָה כִּי אָמַר
40 לִי כָּל־אֲשֶׁר עָשִׂיתִי : וּכְשֶׁבָּאוּ
הַשֹּׁמְרוֹנִים אֵלָיו הִתְחַנְּנוּ לוֹ
לָשֶׁבֶת שָׁם וַיֵּשֶׁב שָׁם שְׁנֵי יָמִים :
41 וַיַּאֲמִינוּ בוֹ רַבִּים מְאוֹד בַּעֲבוּר
42 דְּבָרָיו : וְאָמְרוּ לָאִשָּׁה אֵין כִּי
עַתָּה אָנוּ מַאֲמִינִים בַּעֲבוּר
דְּבָרֵיךְ כִּי אָנוּ שָׁמַעְנוּ וְיוֹדְעִים
שֶׁהוּא מוֹשִׁיעַ הָעוֹלָם בֶּאֱמֶת :
43 וְאַחַר יוֹמַיִם יָצָא מִשָּׁם וַיֵּלֶךְ
44 גְּלִילָה : כִּי יֵשׁוּעַ עַצְמוֹ הֵעִיד
כִּי אֵין נָבִיא מְכֻבָּד בְּעִירוֹ :
45 וְכַאֲשֶׁר בָּא גְּלִילָה קִבְּלוּהוּ
הַגְּלִילִים אַחַר אֲשֶׁר רָאוּ כָּל־
מָה שֶׁעָשָׂה בִּירוּשָׁלַיִם בְּיוֹם
הֶחָג כִּי גַם הֵם בָּאוּ לְיוֹם הֶחָג :
46 וַיּוֹסֶף לָבוֹא לְקָנָה בַּגָּלִיל שֶׁשָּׁם
עָשָׂה מֵהַמַּיִם יַיִן וְהָיָה נִצָּב אֶחָד
שֶׁהָיָה בְּנוֹ חוֹלֶה בִּכְפַר־נַחוּם :
47 וְהוּא כְּשָׁמוֹעַ כִּי בָא יֵשׁוּעַ
מִיהוּדָה גְּלִילָה וַיֵּלֶךְ אֵלָיו וַיִּתְחַנֵּן
לוֹ

*verbum verum : quia alius est
qui seminat, & alius est qui me-
tit. 38 Ego misi vos metere
quod vos non laborastis : alij la-
borauerunt, & vos in labores eo-
rum introistis. 39 Ex ciuitate
autem illa multi crediderunt in
eum Samaritanorum, propter
verbum mulieris testimonium
perhibentis: Quia dixit mihi o-
mnia quæcumque feci. 40 Cùm
venissent ergo ad illum Samari-
tani, rogauerunt eum vt ibi ma-
neret. Et mansit ibi duos dies.
41 Et multò plures crediderunt
in eum propter sermonem eius.
42 Et mulieri dicebant: Quia
iam non propter tuam loquelam
credimus: ipsi enim audiuimus,
& scimus quia hic est verè Salua-
tor mundi. 43 Post duos autem
dies exijt inde: & abijt in Gali-
læam: 44 Ipse enim Jesus testi-
monium perhibuit quia Prophe-
ta in sua patria honorem non ha-
bet. 45 Cùm ergo venisset in
Galilæam, exceperunt eum Ga-
lilæi, cùm omnia vidissent quæ
fecerat Jerosolymis in die festo:
& ipsi enim venerant ad diem
festum: 46 Venit ergo iterum
in Cana Galilææ, vbi fecit aquã
vinum. Et erat quidam regu-
lus, cuius filius infirmabatur Ca-
pharnaum. 47 Hic cùm audis-
set quia Iesus adueniret à Iu-
dæa in Galilæam, abijt ad eum,*

& ro-

& rogabat eum vt descenderet,
& sanaret filium eius: incipie-
bat enim mori. 48 *Dixit ergo*
Iesus ad eum: nisi signa & pro-
digia videritis, non creditis.
49 *Dicit ad eum regulus: Do-*
mine, descende priùs quàm mo-
riatur filius meus. 50 *Dicit ei*
Iesus: Vade, filius tuus viuit:
(Credidit homo sermoni, quem di-
xit ei Iesus, & ibat. 51 *Iam*
autem eo descendente, serui occur-
rerunt ei, & nuntiauerunt di-
centes, quia filius eius viueret.
52 *Interrogabat ergo horam ab*
eis, in qua melius habuerit: Et
dixerunt ei: Quia heri hora septi-
ma reliquit eum febris. 53 *Co-*
gnouit ergo pater, quia illa hora
erat, in qua dixit ei Iesus: Filius
tuus viuit: & credidit ipse, &
domus eius tota. 54 *Hoc iterũ*
secundum signum fecit Iesus, cùm
venisset à Iudæa in Galilæam.

כְּדֵי שֶׁיֵּרֵד וַיְרַפֵּא בְּנוֹ כִּי חוֹלֶה
48 לָמוּת ׃ וְאָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ לוּלֵי
תִּרְאוּ אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים אֵינְכֶם
49 מַאֲמִינִים ׃ וְאָמַר לוֹ הַנָּצִיב
אָדוֹן רֵד בְּטֶרֶם יָמוּת בְּנִי ׃
50 וְאָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ לֵךְ בִּנְךָ חַי הוּא
וַיַּאֲמִין הָאִישׁ לַדָּבָר שֶׁאָמַר לוֹ
51 יֵשׁוּעַ וַיֵּלֶךְ ׃ וּבְרִדְתּוֹ פָּגְעוּ
בוֹ עֲבָדִים וַיַּגִּידוּ לֵאמוֹר כִּי בְנוֹ
52 חַי הוּא ׃ וַיִּשְׁאַל מֵאִתָּם הַשָּׁעָה
שֶׁנִּרְפָּא וְאָמְרוּ לוֹ כִּי אֶתְמוֹל
בְּשָׁעָה שְׁבִיעִית עֲזָבַתּוּ הַקּ
53 הַקַּדַּחַת ׃ וַיֵּדַע הָאָב כִּי הָיְתָה
הַשָּׁעָה שֶׁבָּהּ אָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ בִּנְךָ
54 חַי וַיַּאֲמֵן הוּא וְכָל־בֵּיתוֹ ׃ וְעוֹד
עָשָׂה יֵשׁוּעַ זֹאת הָאוֹת הַשֵּׁנִית
אַחֲרֵי בוֹאוֹ מִיהוּדָה גָּלִילָה ׃

CAP. V.

פ׳ ה׳

1 *POst hæc erat dies festus Iudæorum, & ascendit*
Iesus Ierosolymam. 2 *Est au-*
tem Ierosolymis Probatica pisci-
na, quæ cognominatur Hebrai-
cè Bethsaida, quinque porticus
habens.
3 *In his iacebat multitudo ma-*
gna languentium, cœcorum,

1 וְאַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה
יוֹם חַג לַיְהוּדִים וַיַּעַל יֵשׁוּעַ
2 יְרוּשָׁלַיִם ׃ וּבִירוּשָׁלַיִם הָיְתָה
בְּרֵכַת הַצֹּאן הַנִּקְרֵאת
בְּעִבְרִית בֵּית־צַיְדָה וְלָהּ חָמֵשׁ
3 אוּלָמוֹת ׃ וְהָיוּ יוֹשְׁבִים שָׁם
רִבּוּי הַרְבֵּה מְחוֹלִים וְעִוְרִים

וּפִסְחִים וַחֲלָשִׁים שֶׁהָיוּ מְקַוִּים
4 לִתְנוּעַת הַמָּיִם ׃ וּמַלְאַךְ יְהוָה
כְּפִי הָעֵת הָיָה יוֹרֵד אֶל־
הַבְּרֵכָה וַיָּנוּעוּ הַמַּיִם וּמִי שֶׁהָיָה
רִאשׁוֹן לָרֶדֶת לַבְּרֵכָה אַחַר
תְּנוּעַת הַמַּיִם הָיָה נִרְפָּא מִכָּל־
5 חוֹלִי שֶׁנֶּחֱלָה בּוֹ ׃ וַיְהִי שָׁם אָדָם
אֶחָד שֶׁהָיָה שָׁם שְׁלֹשִׁים
6 וּשְׁמֹנֶה שָׁנִים בְּחָלְיוֹ ׃ וְכַאֲשֶׁר
רָאָה אוֹתוֹ יֵשׁוּעַ שׁוֹכֵב וַיֵּדַע כִּי
זְמַן רַב הָיָה לוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ
7 הֲתִרְצֶה לְהֵרָפֵא ׃ וַיַּעַן הַחוֹלֶה
אֲדוֹן אֵין־לִי אִישׁ שֶׁיּוֹרִידֵנִי אֶל־
הַבְּרֵכָה בְּעֵת תְּנוּעַת הַמַּיִם
כִּי בְּבוֹאִי אַחֵר יוֹרֵד לְפָנָי ׃
8 וַיֹּאמֶר־לוֹ יֵשׁוּעַ קוּם שָׂא עַרְשְׂךָ
9 וָלֵךְ ׃ וּמִיָּד נִרְפָּא הָאִישׁ וַיִּשָּׂא
עַרְשׂוֹ וַיֵּלֶךְ וְהָיָה שַׁבָּת בַּיּוֹם
10 הַהוּא ׃ וַיֹּאמְרוּ הַיְּהוּדִים
לַנִּרְפָּא שַׁבָּת הוּא אֵין מוּתָּר
11 לְךָ לָשֵׂאת אֶת־עַרְשְׂךָ ׃ וַיַּעַן
לָהֶם מִי שֶׁרְפָאַנִי הוּא אָמַר לִי
12 שָׂא עַרְשְׂךָ וָלֵךְ ׃ וַיִּשְׁאָלוּהוּ מִי
הוּא זֶה הָאִישׁ שֶׁאָמַר לְךָ שָׂא
13 עַרְשְׂךָ וָלֵךְ ׃ וְלֹא יָדַע הַנִּרְפָּא
מִי הוּא זֶה כִּי יֵשׁוּעַ סָר מֵהָעָם
14 שֶׁהָיוּ בַּמָּקוֹם הַהוּא ׃ וְאַחֲרֵי־
כֵן מְצָאוֹ יֵשׁוּעַ בַּהֵיכָל וַיֹּאמֶר לוֹ
הִנֵּה

claudorum, aridorum expectantium aquæ motum. 4 Angelus autem Domini deſcendebat ſecundùm tempus in piſcinã: & mouebatur aqua. Et qui prior deſcendiſſet in piſcinam poſt motionem aquæ, ſanus fiebat à quacumque detinebatur infirmitate. 5 Erat autem quidã homo ibi triginta & octo annos habens in infirmitate ſua. 6 Hunc cùm vidiſſet Jeſus iacentẽ, & cognouiſſet quia iam multum tempus haberet, dicit ei: Vis ſanus fieri? 7 Reſpondit ei languidus: Domine, hominẽ non habeo, vt cùm turbata fuerit aqua mittat me in piſcinã: dum venio enim ego, alius ante me deſcendit. 8 Dicit ei Ieſus: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula. 9 Et ſtatim ſanus factus eſt homo ille: & ſuſtulit grabatũ ſuum, & ambulabat. Erat autem ſabbatum in die illo. 10 Dicebant ergo Judæi illi, qui ſanatus fuerat: Sabbatũ eſt, non licet tibi tollere grabatũ tuum. 11 Reſpondit eis: Qui me ſanum fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum, & ambula. 12 Interrogauerunt ergo eum: Quis eſt ille homo, qui dixit tibi: Tolle grabatum tuum, & ambula? 13 Is autẽ qui ſanus fuerat effectus, neſciebat quis eſſet. Jeſus enim declinauit à turba conſtituta in loco. 14 Poſtea inuenit eum Jeſus in templo, & dixit illi: Ecce

ce

יְכַבֵּר הַבֵּן לֹא־־יְכַבֵּר לָאָב
שֶׁשְּׁלָחוֹ ׃ אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם כִּי מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ דְּבָרַי וּמ
וּמַאֲמִין לְמִי שֶׁשְּׁלָחַנִי יֶשׁ־לוֹ
חַיִּים נִצְחִיִּים וְלֹא יָבֹא לְמִשְׁפָּט
כִּי יַעֲבוֹר מִמָּוֶת לַחַיִּים ׃ אָמֵן
אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי בָאָה
הַשָּׁעָה וְעַתָּה הִיא שֶׁיִּשְׁמְעוּ
הַמֵּתִים קֹל בֶּן־הָאֱלֹהִים וַאֲשֶׁר
יִשְׁמְעוּ יִחְיוּ ׃ כִּי כְמוֹ שֶׁיֵּשׁ לָאָב
חַיִּים בְּעַצְמוֹ כֵּן נָתַן לַבֵּן לִהְיוֹת
לוֹ הַחַיִּים בְּעַצְמוֹ ׃ וְנָתַן לוֹ
שִׁלְטוֹן לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט כִּי בֶן־
הָאָדָם הוּא ׃ אַל־־תִּתְמְהוּ
בְּזֹאת כִּי בָאָה הַשָּׁעָה שֶׁבָּהּ כָּל־
הַיּוֹשְׁבִים בַּקְּבָרִים יִשְׁמְעוּ קוֹל
בֶּן־הָאֱלֹהִים ׃ וְיֵלְכוּ כָל־מִי
שֶׁעָשָׂה טוֹבוֹת לִתְקוּמַת
הַחַיִּים וּמִי שֶׁעָשָׂה רָעוֹת
לִתְקוּמַת הַמִּשְׁפָּט ׃ אֵינִי יָכוֹל
לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה מֵעַצְמִי כְּמוֹ
שֶׁאֲנִי שׁוֹמֵעַ כֵּן אֲנִי שׁוֹפֵט וּמ
וּמִשְׁפָּט שֶׁלִּי צַדִּיק הוּא כִּי אֵינִי
מְבַקֵּשׁ רְצוֹנִי כִּי־־אִם רְצוֹנוֹ
מֵאֲשֶׁר שְׁלָחַנִי ׃ אִם אֲנִי מֵעִיד
עָלַי עֵדוּתִי אֵינָהּ אֲמִתִּית ׃ וְיֵשׁ
אַחֵר שֶׁהֵעִיד עָלַי וַאֲנִי יוֹדֵעַ
שֶׁעֵדוּת אֲמִתִּית מָה שֶׁהוּא
מֵעִיד

ficat Filium, non honorificat Pa-
24 *trem, qui misit illum.* 24 *Amen, amen dico vobis, quia qui*
verbum meum audit, & credit
ei, qui misit me, habet vitam æternam, & in iudicium non ve-
25 *nit, sed transijt à morte in vi-*
tam. 25 *Amen, amen dico vobis, quia venit hora, & nunc*
est, quando mortui audient vocem Filij Dei: & qui audierint,
viuent. 26 *Sicut enim Pater*
26 *habet vitam in semetipso: sic dedit & Filio habere vitam in se-*
27 *metipso:* 27 *& potestatem dedit ei iudicium facere, quia Filius*
hominis est. 28 *Nolite mira-*
28 *ri hoc, quia venit hora, in qua*
omnes qui in monumentis sunt,
audient vocem Filij Dei: 29 *&*
procedent qui bona fecerunt, in
29 *resurrectionem vitæ: qui verò*
mala egerunt, in resurrectionem
iudicij.
30 *Non possum ego à meipso*
30 *facere quidquam. Sicut audio,*
iudico: & iudicium meum iustum est: quia non quæro voluntatem meam, sed voluntatem eius,
qui misit me.
31 *Si ego testimonium perhi-*
31 *beo de meipso, testimonium meum*
non est verum.
32 32 *Alius est, qui testimonium*
perhibet de me: & scio quia verum est testimonium, quod perhi-

bibet de me. 33 *Vos misistis ad*
Joannem, & testimonium perhi-
buit veritati. 34 *Ego autem*
non ab homine testimonium acci-
pio: sed hæc dico vt vos salui sitis.
35 *Ille erat lucerna ardens, &*
lucens. Vos autem voluistis ad
horam exultare in luce eius. 36
Ego autem habeo testimonium
maius Joannis. Opera enim quæ
dedit mihi Pater vt perficiam ea:
ipsa opera, quæ ego facio, testi-
monium perhibent de me, quia
Pater misit me: 37 *& qui misit*
me Pater, ipse testimonium per-
hibuit de me: neque vocem eius
vnquam audistis, neque speciem
eius vidistis: 38 *& verbum*
eius non habetis in vobis manens:
quia quem misit ille, huic vos non
creditis. 39 *Scrutamini Scri-*
pturas, quia vos putatis in ipsis
vitam æternam habere: & illæ
sunt, quæ testimonium perhibent
de me: 40 *& non vultis veni-*
re ad me vt vitam habeatis. 41
Claritatem ab hominibus non ac-
cipio. 42 *Sed cognoui vos, quia*
dilectionem Dei non habetis in
vobis. 43 *Ego veni in nomine*
Patris mei, & non accipitis me:
si alius venerit in nomine suo, il-
lum accipietis.
44 *Quomodo vos potestis cre-*
dere, qui gloriam ab inuicem
accipitis: & gloriam, quæ à solo
Deo

מֵעִיד עָלָי ׃ אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם 33
לְיוֹחָנָן וְהֵעִיד לָאֱמֶת ׃ וְאֵינִי 34
לוֹקֵחַ עֵדוּת מֵהָאָדָם כִּי
אֲנִי אוֹמֵר אֵלֶּה לְמַעַן תִּוָּשֵׁעוּן ׃
הוּא הָיָה נֵר דָּלוּק וְנוֹגֵהַ וְאַתֶּם 35
חֲפַצְתֶּם לַעֲלוֹז בְּאוֹרוֹ לְשָׁעָה ׃
וְיֵשׁ לִי עֵדוּת יוֹתֵר גְּדוֹלָה 36
מִיּוֹחָנָן כִּי הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר נָתַן
לִי הָאָב לְשַׁלֵּם אוֹתָם אֵלֶּה
הַמַּעֲשִׂים שֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה יָעִידוּ
עָלַי כִּי הָאָב שְׁלָחָנִי ׃ וְהָאָב 37
שֶׁשְּׁלָחָנִי הוּא הֵעַד עָלַי וּבְקוֹלוֹ
לְעוֹלָם לֹא שְׁמַעְתֶּם וְלֹא
רְאִיתֶם תְּמֻנָתוֹ ׃ וּדְבָרוֹ אֵינוֹ 38
קַיָּם בָּכֶם כִּי אֵין אַתֶּם מַאֲמִינִים
לְמִי שֶׁשְּׁלָחָנִי ׃ חִקְרוּ בַּכְּתָבִים 39
כִּי אַתֶּם חוֹשְׁבִים שֶׁיֵּשׁ בָּם
לָכֶם חַיֵּי עוֹלָם וְהֵם יָעִידוּ עָלָי ׃
וְאֵינְכֶם חֲפֵצִים לָבֹא אֵלַי לְמַעַן 49
יִהְיוּ לָכֶם הַחַיִּים ׃ אֵינִי לוֹקֵחַ 41
זוֹהַר מֵאֲנָשִׁים ׃ אֲבָל יָדַעְתִּי 42
אֶתְכֶם שֶׁאֵין בָּכֶם אַהֲבַת
אֱלֹהִים ׃ אֲנִי בָּאתִי בְּשֵׁם־אָבִי 43
וְאֵינְכֶם לוֹקְחִים אוֹתִי אִם־
אַחֵר יָבֹא בִּשְׁמוֹ אוֹתוֹ תִּקָּחוּ ׃
אֵיךְ תּוּכְלוּ לְהַאֲמִין אִשׁ 44
אֲשֶׁר אִישׁ מֵרֵעֵהוּ לוֹקֵחַ כָּבוֹד
וְהַכָּבוֹד אֲשֶׁר הוּא לְבַד
מֵאֱלֹהִים

מאלהים אין אתם מבקשים׃
45 אל־תחשבו שאני אלשין
אתכם אצל האב כי משה
שילשין אתכם מי שאתם
46 בוטחים בו׃ כי אם־האמנתם
למשה אולי הייתם מאמינים
47 גם־לי כי הוא כתב עלי׃ ואם
לא־תאמינו לכתביו איך
תאמינו דברי׃

Deo est, non quæritis? 45 Nolite putare quia ego accusaturus sim vos apud Patrem, est qui accusat vos Moyses, in quo vos speratis. 46 Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi: de me enim ille scripsit. 47 Si autem illius litteris non creditis: quomodo verbis meis credetis?

פ׳ ו׳

CAP. VI.

1 ואחר כך הלך ישוע עברים
2 הגליל של־טבריה׃ וילכו
אחריו עם רב כי ראו האותות
3 שעשה לחולים׃ ויעל ישוע
להר וישב שם עם־תלמידיו׃
4 ויקרב פסח יום חג ליהודים׃
5 וישא ישוע עיניו וירא כי המון
רב מאוד בא אליו ויאמר
לפליפוס מאין נקנה לחם
6 שיאכלו המה׃ ואמר זה
לנסותו כי הוא יודע מה
7 שיעשה׃ ויען לו פליפוס לחם
במאתים דינר לא יספיק להם
כדי שיקח כל־אחד מעט׃
8 ויאמר אחד מתלמידיו אנ
9 אנדריע אח שמעון כיפא׃ יש
נער

1 POst hæc abijt Jesus trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis: 2 & sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa, quæ faciebat super his, qui infirmabantur. 3 Subijt ergo in montē Jesus: & ibi sedebat cū discipulis suis. 4 Erat autem proximum Pascha dies festus Judæorum. 5 Cùm subleuasset ergo oculos Jesus, & vidisset quia multitudo maxima venit ad eum, dixit ad Philippū: Vnde ememus panes, vt manducent hi? 6 Hoc autem dicebat tentans eum: ipse enim sciebat quid esset facturus. 7 Respondit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, vt vnusquisque modicum quid accipiat. 8 Dicit ei vnus ex discipulis eius, Andreas frater Simonis Petri. 9 Est puer

puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos pisces: sed hæc quid sunt inter tantos?

10 *Dixit ergo Jesus: Facite homines discumbere. Erat autem fœnum multum in loco. Discubuerunt ergo viri, numero quasi quinque millia.* 11 *Accepit ergo Jesus panes, & cùm gratias egisset, distribuit discumbentibus: similiter & ex piscibus quãtum volebant.* 12 *Vt autem impleti sunt, dixit discipulis suis: Colligite quæ superauerunt fragmenta, ne pereant.* 13 *Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeaceis, quæ superfuerunt his, qui manducauerant.* 14 *Illi ergo homines cùm vidissent quòd Jesus fecerat signum, dicebant: Quia hic est verè Propheta, qui venturus est in mundum.* 15 *Jesus ergo cùm cognouisset quia venturi essent vt raperent eum, & facerent eum regem, fugit iterum in montem ipse solus.* 16 *Vt autem serò factum est, descenderunt discipuli eius ad mare.* 17 *Et cùm ascendissent nauim, venerunt trans mare in Capharnaum: & tenebræ iam factæ erant: & non venerat ad eos Jesus.* 18 *Mare autem, vento magno flante, exurgebat.*
19 *Cùm remigassent ergo stadia vi-*

נער אחד פה שיש־לו חמשה
ככרי־לחם שעורים ושני־
דגים ומה אלה בין־ההמון הרב
10 הזה : ויאמר ישוע הושיבו
את־האנשים והיה חציר הרבה
במקום ההוא וישבו האנשים
במספר כחמשת אלפי־איש :
11 ויקח ישוע ככרי־הלחם ואחר
שנתן תודה חלקם ליושבים
12 וגם־הדגים כאשר חפצו : ויהי
כי שבעו אמר לתלמידיו
אספו הפתים אשר נשארו פן
13 יאבדו : ויאספו וימלאו שנים
עשר סלים מהפתים שנשארו
מהאוכלים מחמשה ככרי־
14 לחם שעורים : והאנשים
בראותם האות שעשה ישוע
אמרו זה הוא נביא כאמת
שהיה עתיד לבא בעולם :
15 וכשידע ישוע כי יבאו לחטפו
ולעשותו מלך וינס עוד לבדו
16 ההרה : וכאשר היה ערב ירדו
17 תלמידיו לים : וכאשר עלו
לספינה באו מעבר לים
לכפר־נחום והיה חושך וישוע
18 לא בא אליהם : וישב רוח
19 גדול ויסער הים : ויהי כאשר
עברו במשוטות כחמשה
עשרים

עֶשְׂרִים אוֹ שְׁלֹשִׁים רִים וַיִּרְאוּ
אֶת־יֵשׁוּעַ הוֹלֵךְ עַל־הַיָּם
20 וְנִקְרָב לַסְּפִינָה וַיִּירָאוּ׃ וְהוּא
אָמַר לָהֶם הִנְנִי אַל־תִּירָאוּ׃
21 וַיִּרְצוּ לָקַחַת אוֹתוֹ בַּסְּפִינָה
וְהָיְתָה מִיָּד בָּאָרֶץ אֲשֶׁר הָיוּ
22 הוֹלְכִים שָׁם׃ וּבְיוֹם מָחֳרָת
הָעָם הָעוֹמֵד בְּעֵבֶר הַיָּם רָאוּ כִּי
אֵין שָׁם סְפִינָה אַחֶרֶת בִּלְתִּי
אַחַת וְכִי יֵשׁוּעַ לֹא־בָא לַסְּפִינָה
עִם־תַּלְמִידָיו כִּי הָלְכוּ
23 תַּלְמִידָיו לְבַדָּם׃ וַתָּבֹאנָה
סְפִינוֹת אֲחֵרוֹת מִטְּבֶרְיָה קָרוֹב
לַמָּקוֹם שֶׁאָכְלוּ הַלֶּחֶם בְּתֵרֶת
24 תּוֹדָה הָאָדוֹן׃ וַיְהִי בִּרְאוֹת
הַכִּיתָה כִּי אֵין שָׁם יֵשׁוּעַ וְגַם לֹא
תַּלְמִידָיו עָלוּ לַסְּפִינוֹת וַיָּבֹאוּ
כְּפַר־נָחוּם וַיְבַקְשׁוּ לְיֵשׁוּעַ׃
25 וְכַאֲשֶׁר מָצְאוּ אוֹתוֹ בְּעֵבֶר הַיָּם
אָמְרוּ לוֹ רַבִּי אֵימָתַי בָּאתָ
26 הֵנָּה׃ וַיַּעַן לָהֶם יֵשׁוּעַ וַיֹּאמַר
אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם אַתֶּם
מְבַקְשִׁים אוֹתִי לֹא בִשְׁבִיל
שֶׁרְאִיתֶם הָאוֹתוֹת כִּי־אִם
בִּשְׁבִיל שֶׁאֲכַלְתֶּם מִכִּכְּרֵי־
27 הַלֶּחֶם וּשְׂבַעְתֶּם׃ פַּעֲלוּ לֹא
עַל־הַמַּאֲכָל הַנֶּאֱבָד אֶלָּא עַל־
הַמַּאֲכָל הַקַּיָּם לְחַיֵּי־נֶצַח
שֶׁבְּךָ־

viginti quinque aut triginta, vident Jesum ambulantem supra mare, & proximum naui fieri, & timuerunt. 20 *Ille autem dicit eis: Ego sum, nolite timere.*

21 *Voluerunt ergo accipere eum in nauim: & statim nauis fuit ad terram, in quam ibant.*

22 *Altera die, turba, quæ stabat trans mare, vidit quia nauicula alia non erat ibi nisi vna, & quia non introisset cum discipulis suis Jesus in nauim, sed soli discipuli eius abijssent:* 23 *aliæ verò superuenerunt naues à Tiberiade iuxta locum vbi manducauerant panem, gratias agente Domino.*

24 *Cùm ergo vidisset turba quia Jesus non esset ibi, neque discipuli eius, ascenderunt in nauiculas, & venerunt Capharnaum quærentes Jesum.*

25 *Et cùm inuenissent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi, quando huc venisti?* 26 *Respondit eis Jesus, & dixit: Amen, amen dico vobis: quæritis me non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis.*

27 *Operamini non cibum, qui perit, sed qui permanet in vitam*

æter-

æternam, quem Filius hominis dabit vobis. Hunc enim Pater signauit Deus. 28 *Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus vt operemur opera Dei?* 29 *Respondit Jesus, & dixit eis: Hoc est opus Dei, vt credatis in eum quem misit ille.* 30 *Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis signum vt videamus & credamus tibi? quid operaris?* 31 *Patres nostri manducauerunt manna in deserto sicut scriptum est: Panem de cœlo dedit illis manducare.* 32 *Dixit ergo eis Jesus: Amen, amen dico vobis: Non Moyses dedit vobis panem de cœlo, sed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum.*

33 *Panis enim Dei est, qui de cœlo descendit, & dat vitam mundo.*

34 *Dixerunt ergo ad eum: Domine, semper da nobis panem hunc.*

35 *Dixit autem eis Jesus: Ego sum panis vitæ: qui venit ad me, non esuriet: & qui credit in me, non sitiet vmquam.*

36 *Sed dixi vobis quia & vidistis me, & non creditis.*

37 *Omne, quod dat mihi Pater, ad me veniet: & eum, qui venit ad me, non eijciam foras:*

Ti quia

שֶׁבֶּן־אָדָם יִתֶּן־לָכֶם כִּי הָאָב
28 אֱלֹהִים חָתַם זֶה ׃ וְאָמְרוּ לוֹ
מָה נַעֲשֶׂה לִפְעוֹל מַעֲשֵׂה
29 אֱלֹהִים ׃ וַיַּעַן וַיֹּאמֶר־לָהֶם
יֵשׁוּעַ זֶה הוּא מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים
שֶׁתַּאֲמִינוּ בְּאוֹתוֹ שֶׁהוּא שָׁלַח׃
30 וַיֹּאמְרוּ לוֹ אִם־כֵּן מָה הָאוֹת
אַתָּה עוֹשֶׂה לְמַעַן נִרְאֶה
וְנַאֲמִין בְּךָ מָה אַתָּה פּוֹעֵל ׃
31 אֲבוֹתֵינוּ אָכְלוּ הַמָּן בַּמִּדְבָּר
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב לֶחֶם מִשָּׁמַיִם
32 נָתַן לָהֶם לֶאֱכֹלָה ׃ וַיֹּאמֶר
לָהֶם יֵשׁוּעַ אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם מֹשֶׁה לֹא־נָתַן לָכֶם לֶחֶם
מִן־הַשָּׁמַיִם כִּי־אִם אָבִי
נוֹתֵן לָכֶם מִשָּׁמַיִם לֶחֶם
33 אֲמִתִּי ׃ כִּי לֶחֶם הָאֱלֹהִים
הוּא אֲשֶׁר יָרַד מִן־הַשָּׁמַיִם
34 וְנוֹתֵן חַיִּים לָעוֹלָם ׃ וְאָמְרוּ לוֹ
אָדוֹן בְּכָל־זְמַן תֶּן־לָנוּ הַלֶּחֶם
35 הַזֶּה ׃ וַיֹּאמֶר־לָהֶם יֵשׁוּעַ אֲנִי
הוּא לֶחֶם הַחַיִּים הַבָּא אֵלַי
לֹא־יִרְעַב וְהַמַּאֲמִין כִּי לֹא־
36 יִצְמָא לְעוֹלָם ׃ אַךְ אָמַרְתִּי
לָכֶם כִּי גַּם־רְאִיתֶם אוֹתִי וְאֵין
37 אַתֶּם מַאֲמִינִים ׃ כָּל־שֶׁהָאָב
נוֹתֵן לִי יָבוֹא אֵלַי וְאִישׁ הַבָּא
אֵלַי לֹא אַשְׁלִיכֶנּוּ הַחוּצָה ׃
כִּי

38 כי ירדתי מן־השמים לא
לעשות רצוני כי־אם לעשות
39 רצון מי ששלחני ׃ וזה הוא רצון
האב ששלחני כי כל־שנתן
לי לא־אבד ממנו כי־אם
40 אחייהו ביום האחרון ׃ וזה רצון
אבי ששלחני שכל־הרואה
הבן ומאמין בו יהיו לו חיי
עולם ואני אחייהו ביום
41 האחרון ׃ וילונו היהודים עליו
כי אמר אני לחם החיים
42 שירדתי מן־השמים ׃ ואמרו
הלא זה ישוע בן־יוסף שאנחנו
ידענו אביו ואמו ואיך זה אומר
43 כי ירדתי מן־השמים ׃ ויען
ישוע ויאמר להם אל־תלינו
44 ביניכם ׃ שום איש לא יוכל
לבא אלי אם־לא ימשוך אותו
האב ששלחני ואני אחייהו
45 ביום אחרון ׃ ונכתב בנביאים
† שיהיו כלם למודי האלהים
כל־ששמע מהאב ולמד בא
46 אלי ׃ לא בעבור ששום אחד
ראה את־האב זולת מי שהוא
מאת־האלהים זה ראה את־
47 האב ׃ אמן אמן אני אומר לכם
המאמין בי יש־לו חיי עולם ׃
48 49 אני לחם חיים ׃ אבותיכם
אכלו

† ישעיה נ״ד
וכל בניך
למודי יהוה

38 *quia descendi de cœlo: non*
vt faciam voluntatem meam, sed
voluntatem eius qui misit me.
39 *Hæc est autem voluntas*
eius, qui misit me, Patris: vt
omne, quod dedit mihi, non per-
dam ex eo, sed resuscitem illud in
nouissimo die. 40 *Hæc est au-*
tem voluntas Patris mei, qui mi-
sit me: vt omnis qui videt Filiũ,
& credit in eum, habeat vitam
æternam, & ego resuscitabo eum
in nouissimo die. 41 *Murmu-*
rabant ergo Judæi de illo, quia
dixisset: Ego sum panis viuus,
qui de cœlo descendi. 42 *& di-*
cebant: Nonne hic est Jesus fi-
lius Joseph, cuius nos nouimus
patrem, & matrem? Quomodo
ergo dicit hic: Quia de cœlo de-
scendi? 43 *Respondit ergo Je-*
sus, & dixit eis: Nolite murmu-
rare in inuicem: 44 *nemo po-*
test venire ad me, nisi Pater, qui
misit me, traxerit eum: & ego re-
suscitabo eum in nouissimo die.
45 *Est scriptum in Prophetis:*
Et erunt omnes docibiles Dei.
Omnis, qui audiuit à Patre, &
didicit, venit ad me. 46 *Non*
quia Patrẽ vidit quisquã, nisi is,
qui est à Deo, hic vidit Patrem.
47 *Amen, amen dico vobis:*
Qui credit in me, habet vitam
æternam. 48 *Ego sum*
panis vitæ. 49 *Patres vestri*
man-

manducauerunt manna in deser-
to, & mortui sunt: 50 *Et hic*
est panis de cœlo descendens: vt si
quis ex ipso manducauerit, non
moriatur. 51 *Ego sum panis*
viuus, qui de cœlo descendi. 52
Si quis manducauerit ex hoc pa-
ne viuet in æternum: & panis
quem ego dabo, caro mea est pro
mundi vita. 53 *Litigabant er-*
go Iudæi ad inuicem dicentes:
Quomodo potest hic nobis carnem
suam dare ad mandueandum?
54 *Dixit ergo eis Iesus: Amen,*
amen dico vobis: Nisi manduca-
ueritis carnem Filij hominis, &
biberitis eius sanguinem, non ha-
bebitis vitam in vobis. 55 *Qui*
manducat meam carnem, & bibit
meum sanguinem, habet vitam
æternam: & ego resuscitabo eum
in nouissimo die. 56 *Caro enim*
mea, verè est cibus: & sanguis
meus, verè est potus: 57 *qui*
manducat meam carnem, & bi-
bit meum sanguinem, in me ma-
net, & ego in illo. 58 *Sicut*
misit me viuens Pater, & ego
viuo propter Patrem: & qui
manducat me, & ipse viuet pro-
pter me. 59 *Hic est panis qui*
de cœlo descendit Non sicut man-
ducauerunt patres vestri manna,
& mortui sunt. Qui manducat
hunc panem, viuet in æternum.
60 *Hęc dixit in synagoga docens,*

אָכְלוּ הַמָּן בַּמִּדְבָּר וּמֵתוּ׃
50 וְזֶה הַלֶּחֶם הַיּוֹרֵד מֵהַשָּׁמַיִם
הוּא שֶׁאִם אִישׁ יֹאכַל מִמֶּנּוּ
51 לֹא־יָמוּת׃ אֲנִי לֶחֶם חַי
52 שֶׁיָּרַדְתִּי מִן־הַשָּׁמַיִם׃ אִם־אִישׁ
יֹאכַל מֵהַלֶּחֶם זֶה יִחְיֶה לָעַד
וְהַלֶּחֶם שֶׁאֶתֵּן הוּא בְּשָׂרִי בְּעַד
53 חַיּוּת הָעוֹלָם׃ וַיָּרִיבוּ הַיְּהוּדִים
בֵּינֵיהֶם לֵאמוֹר אֵיךְ יוּכַל זֶה
לָתֵת־לָנוּ בְּשָׂרוֹ לֶאֱכָלָה׃
54 וְאָמַר לָהֶם יֵשׁוּעַ אָמֵן אָמֵן אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם אִם־לֹא תֹאכְלוּ
בְּשַׂר בֶּן־הָאָדָם וְתִשְׁתּוּ דָמוֹ
55 לֹא־תִהְיֶה לָכֶם חַיִּים׃ וְהָאוֹכֵל
בְּשָׂרִי וְהַשּׁוֹתֶה דָמִי יִהְיֶה לוֹ
חַיֵּי נֶצַח וַאֲנִי אֲחַיֵּיהוּ בְּיוֹם
56 הָאַחֲרוֹן׃ כִּי בְשָׂרִי בֶּאֱמֶת
אוֹכֶל הוּא וְדָמִי שִׁתְיָה הִיא
57 בֶּאֱמֶת׃ וְהָאוֹכֵל בְּשָׂרִי
וְהַשּׁוֹתֶה דָמִי הוּא קַיָּם בִּי וַאֲנִי
58 בוֹ׃ כַּאֲשֶׁר הָאָב חַי שְׁלָחַנִי
וַאֲנִי חַי לְמַעַן הָאָב וְהָאוֹכֵל
אוֹתִי גַם־הוּא חַי לְמַעֲנִי׃
59 זֶה הוּא הַלֶּחֶם שֶׁיָּרַד מִן־
הַשָּׁמַיִם לֹא כְּמוֹ שֶׁאָכְלוּ
אֲבוֹתֵיכֶם הַמָּן וּמֵתוּ הָאוֹכֵל
הַלֶּחֶם הַזֶּה יִחְיֶה לְעוֹלָם׃
60 אֵלֶּה אָמַר בִּכְנֶסֶת מְלַמֵּד
בִּכְפַר־

61 בִּכְפַר־נָחוּם ׃ וְרַבִּים
מִתַּלְמִידָיו כְּשָׁמְעָם אָמְרוּ
הַדָּבָר הַזֶּה קָשֶׁה וּמִי יוּכַל
62 לְשָׁמְעוֹ ׃ וַיֵּדַע יֵשׁוּעַ בְּלִבּוֹ כִּי
תַּלְמִידָיו הֵלִינוּ עַל־זֹאת וְאָמַר
לָהֶם הֲזֹאת לָכֶם לְמִכְשׁוֹל ׃
63 אִם תִּרְאוּ בֶּן־הָאָדָם עוֹלֶה
64 לַמָּקוֹם שֶׁהָיָה לְפָנִים ׃ הָרוּחַ
הִיא הַנּוֹתֶנֶת הַחַיִּים וְהַבָּשָׂר
לֹא־יוֹעִיל מְאוּמָה הַדְּבָרִים
שֶׁדִּבַּרְתִּי לָכֶם הֵם הָרוּחַ
65 וְהַחַיּוּת ׃ אַךְ יֵשׁ אֲנָשִׁים מִכֶּם
שֶׁאֵינָם מַאֲמִינִים כִּי יָדַע יֵשׁוּעַ
מֵרֵאשִׁית מִי הֵם שֶׁאֵינָם
מַאֲמִינִים וְהָאִישׁ שֶׁיִּמְסְרֶנּוּ ׃
65 וְאָמַר עַל־כֵּן אָמַרְתִּי לָכֶם כִּי
שׁוּם אָדָם לֹא יוּכַל לָבֹא אֵלַי
67 לוּלֵי נִתַּן לוֹ מֵאָבִי ׃ מִזֶּה רַבִּים
מִתַּלְמִידָיו נָזֹרוּ אָחוֹר וְלֹא
68 הָלְכוּ עִמּוֹ ׃ וְאָמַר יֵשׁוּעַ לִשְׁנֵים
עָשָׂר הֲגַם אַתֶּם חֲפֵצִים לָסוּר ׃
69 וַיַּעַן לוֹ שִׁמְעוֹן כֵּיפָא אָדוֹן אֶל־
מִי נֵלֵךְ יֶשׁ־לְךָ דִּבְרֵי חַיִּים
70 נִצְחִיִּים ׃ וַאֲנוּ מַאֲמִינִים וְיָדַעְנוּ
כִּי אַתָּה מָשִׁיחַ בֶּן־הָאֱלֹהִים ׃
71 וַיַּעֲנֵם יֵשׁוּעַ הֲלֹא בָחַרְתִּי בָכֶם
שְׁנֵים עָשָׂר וְאֶחָד מִכֶּם שָׂטָן
72 הוּא ׃ וְאָמַר עַל־יְהוּדָה אִישׁ־
קְרִיוֹתָא

in Capharnaum. 61 *Multi ergo audientes ex discipulis eius, dixerunt: Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* 62 *Sciens autem Jesus apud semetipsum quia murmurarent de hoc discipuli eius, dixit eis: Hoc vos scandalizat?* 63 *Si ergo videritis Filium hominis ascendentem vbi erat prius?* 64 *Spiritus est, qui viuificat: caro non prodest quidquam. verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt.* 65 *Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt. Sciebat enim ab initio Jesus qui essent non credentes, & quis traditurus esset eum.*

66 *Et dicebat: propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo.*

67 *Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retro: & iam non cum illo ambulabant.* 68 *Dixit ergo Jesus ad duodecim: Numquid & vos vultis abire?* 69 *Respondit ergo ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.* 70 *& nos credidimus, & cognouimus quia tu es Christus Filius Dei.* 71 *Respondit eis Jesus: Nonne ego vos duodecim elegi: & ex vobis vnus diabolus est?* 72 *Dicebat autem Judam Simonis Iscariotem:*

tem: hic enim erat traditurus eum, cùm esset vnus ex duodecim.

CAP. VII.

1 *Post hæc autem ambulabat Iesus in Galilæam, non enim volebat in Iudæam ambulare: quia quærebant eum Iudæi interficere.* 2 *Erat autem in proximo dies festus Iudæorum, Scenopegia.* 3 *Dixerunt autem ad eum fratres eius: Transi hinc, & vade in Iudæam, vt & discipuli tui videant opera tua, quæ facis:* 4 *Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipse in palam esse: si hæc facis, manifesta teipsum mundo.* 5 *Neque enim fratres eius credebant in eum.* 6 *Dicit ergo eis Iesus: Tempus meum nondum aduenit: tempus autem vestrum semper est paratum.* 7 *Non potest mundus odisse vos: me autem odit: quia ego testimonium perhibeo de illo quòd opera eius mala sunt.* 8 *Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem non ascendo ad diem festum illum: quia meum tempus nondum impletum est.* 9 *Hæc cùm dixisset, ipse mansit in*

קריותא בן־שמעון כי זה
היה עתיד למסרו בהיותו
אחד מהשנים עשר׃

פ׳ ז׳

ואחר אלה הדברים הלך 1
ישוע גלילה כי לא רצה ללכת
ליהודה כי היהודים מבקשים
להמיתו׃ ויקרב יום חג הסכות 2
ליהודים׃ ויאמרו לו אחיו 3
עבור מזה ולך ליהודה כדי
שיראו גם תלמידיך מעשיך
שאתה עושה׃ כי איש לא 4
יעשה דבר בסתר והוא חפץ
שיהיה בגלוי אם אתה עושה
הדברים האלה גלה עצמך
לעולם׃ כי גם־אחיו אינם 5
מאמינים בו׃ ויאמר ישוע 6
להם זמני עדיין לא־בא
וזמנכם תמיד מוכן הוא׃ לא 7
יוכל העולם לשנא אתכם ולי
שונא כי אני מעיד עליו ש
שמעשיו הם רעים׃ אתם עלו 8
אל־יום חג זה ואני איני עולה
אל־יום חג זה כי זמני עד הנה
לא נמלא׃ וכאשר אמר 9
הדברים האלה הוא ישב
בגליל׃

בגליל : וכאשר עלו אחיו
אז עלה גם הוא ליום החג אבל
לא בגלוי אלא כסתר : ויבקשו
אותו היהודים ביום החג
ואמרו איה הוא : ותהי עליו
לינה רבה בעם כי אנשים
רבים אמרו כי הוא טוב
ואחרים אמרו לא כי מטעה
הוא את העם : אך אין איש
מדבר עליו בגלוי בעבור יראת
היהודים : ובתוך יום החג
עלה ישוע אל ההיכל וילמד :
ויתמהו היהודים ואמרו איך
הוא יודע הלמודים והוא לא־
למד אותם : ויען להם ישוע
ויאמר למודי אינו שלי כי־אם
מאותו אשר שלחני : אם
יחפוץ איש לעשות רצונו ידע
מהלמוד אם הוא מאלהים
או אם אני מדבר מעצמי : מי
שמדבר מעצמו הוא מבקש
כבוד לעצמו והמבקש כבוד
מי ששלחו זה הוא נאמן ואין
בו רשע : הלא משה נתן לכם
התורה ואין איש מכם עושה
התורה : למה אתם מבקשים
להמיתני ויען העם ויאמר
השד לך מי מבקש להמיתך :
ויען

10 *in Galilæa. 10 Vt autem ascen-*
derunt fratres eius, tunc & ipse
11 *ascendit ad diem festum non ma-*
nifestè, sed quasi in occulto. 11
Iudæi ergo quærebant eum in die
12 *festo, & dicebant: Vbi est ille?*
12 Et murmur multum erat
in turba de eo. Quidam enim di-
cebant: Quia bonus est. Alij au-
tem dicebant: Non, sed seducit
13 *turbas. 13 Nemo tamen pa-*
lam loquebatur de illo propter me-
tum Iudæorum. 14 Jam autem
14 *die festo mediante, ascendit Jesus*
in templum, & docebat. 15 Et
mirabātur Iudæi, dicentes: Quo-
15 *modo hic litteras scit, cùm non*
didicerit? 16 Respondit eis Je-
16 *sus, & dixit: Mea doctrina non*
est mea, sed eius, qui misit me.
17 Si quis voluerit volunta-
17 *tem eius facere: cognoscet de do-*
ctrina, vtrum ex Deo sit, an ego
à meipso loquar. 18 Qui à se-
metipso loquitur, gloriam pro-
18 *priam quærit, qui autem quærit*
gloriam eius, qui misit eum, hic
verax est, & iniustitia in illo
non est.
19 Nonne Moyses dedit vo-
19 *bis legem: & nemo ex vobis facit*
legem?
20 Quid me quæritis interfice-
20 *re? Respondit turba, & dixit:*
Dæmonium habes: quis te quæ-
rit interficere?

Re-

מה העם האמינו בו ואמרו
כשיבא המשיח היעשה
אותות יותר ממה שזה עושה ׃
32 וישמעו הפרושים את־העם
מלינים עליו אלה הדברים
ושרים והפרושים שלחו
33 המשרתים ללכדו ׃ ויאמר
ישוע להם עדי עמכם עת מועט
34 ואבא למי ששלחני ׃ תבקשוני
ולא־תמצאוני ובאשר אני בא
שם אין אתם יכולים לבא ׃
35 ואמרו היהודים לעצמם אנה
ילך זה שלא־נמצאהו האם
ילך לפזור הגוים וילמד לגוים׃
36 מה הדבר הזה שדבר ת
תבקשוני ולא־תמצאוני
ובאשר אני שם לא־תוכלו
37 לבא ׃ וביום האחרון של־
שמחה עמד ישוע וצעק לא
לאמור אם־איש יצמא יבוא
38 אלי וישתה ׃ המאמין כי כמו
שכתוב נהרי מים חיים יזלו
39 מבטנו ׃ וזה אמר על־הרוח
שעתידים לקבל המאמינים
בו כי עד־הנה לא־נתנה הרוח
כי ישוע לא־נתכבד עדין ׃
40 ומהעם ששמעו דבריו אלה
אמרו נביא הוא באמת ׃
ואחרים

multi crediderunt in eum, & dicebant: Christus cùm venerit, nunquid plura signa faciet quàm quæ hic facit? 32 Audierunt Pharisæi turbam murmurantem de illo hæc: & miserunt Principes, & Pharisæi ministros vt apprehenderent eum. 33 Dixit ergo eis Jesus: Adhuc modicum tempus vobiscum sum: & vado ad eum, qui me misit. 34 Quæretis me, & non inuenietis: & vbi ego sum, vos non potestis venire. 35 Dixerunt ergo Judæi ad semetipsos: Quò hic iturus est, quia non inueniemus eum? numquid in dispersionem Gentium iturus est, & docturus Gentes? 36 Quis est hic sermo, quem dixit: Quæretis me, & non inuenietis: & vbi sum ego, vos non potestis venire? 37 In nouissimo autem die magno festiuitatis stabat Jesus, & clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me, & bibat. 38 Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. 39 Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum: nondum enim erat Spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus.

40 Ex illa ergo turba cùm audissent hos sermones eius, dicebant: Hic est verè Propheta.

Alij

41 *Alij dicebant: Hic est Chri-*
stus. Quidam autem dicebant:
Numquid à Galilæa venit Chri-
stus? 42 *Nonne Scriptura*
dicit: Quia ex semine Dauid, &
de Bethlehem Castello vbi erat
Dauid, venit Christus?
43 *Dissensio itaque facta est in*
turba propter eum. 44 *Quidam*
autem ex ipsis volebant apprehen-
dere eum: sed nemo misit super
eum manus. 45 *Venerunt er-*
go ministri ad Põtifices, & Pha-
risæos. Et dixerunt eis illi: Qua-
re non adduxistis illum? 46 *Re-*
sponderunt ministri: Numquam
sic locutus est homo, sicut hic ho-
mo. 47 *Responderunt ergo*
eis Pharisæi: Numquid & vos
seducti estis? 48 *Numquid ex*
Principibus aliquis credidit in
eum, aut ex Pharisæis? 49 *sed*
turba hæc, quæ non nouit legem,
maledicti sunt. 50 *Dixit Nico-*
demus ad eos, ille, qui venit ad eũ
nocte, qui vnus erat ex ipsis:
51 *Numquid lex nostra iudi-*
cat hominem, nisi prius audierit
ab ipso & cognouerit quid faciat?
52 *Responderunt, & dixerunt*
ei: Numquid & tu Galilæus es?
Scrutare Scripturas, & vide
quia à Galilæa Propheta non
surgit. 53 *Et reuersi sunt v-*
nusquisque in domum suam.

41 וַאֲחֵרִים אָמְרוּ זֶה הוּא הַמָּשִׁיחַ
וּמֵאֲנָשִׁים אָמְרוּ הֲמִגָּלִיל יָבוֹא
42 הַמָּשִׁיחַ׃ הֲלֹא הַמִּכְתָּב אוֹמֵר
כִּי מִזֶּרַע דָּוִד וּמִבֵּית־לֶחֶם
מְטִירָה שֶׁהָיָה שָׁם דָּוִד יָבֹא
43 הַמָּשִׁיחַ׃ וַתְּהִי מְרִיבָה בָּעָם
44 לְמַעֲנוֹ׃ וּמֵאֲנָשִׁים חָפְצוּ
לְלָכְדוֹ אַךְ אִישׁ לֹא שָׁלַח יָד
45 עָלָיו׃ וַיָּבוֹאוּ הַמְשָׁרְתִים
לַהֲכֹהֲנִים הַגְּדוֹלִים וְלַפָּרוּשִׁים
וְאָמְרוּ לָהֶם לָמָה לֹא הֲבֵאתֶם
46 אוֹתוֹ׃ וַיַּעֲנוּ הַמְשָׁרְתִים
לְעוֹלָם לֹא דִבֵּר אָדָם כַּךְ
47 כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר הָאִישׁ הַזֶּה׃ וַיַּעֲנוּ
הַפָּרוּשִׁים לָהֶם הֲגַם־אַתֶּם
48 נִתְפַּתֶּם׃ הַאִם אֶחָד מֵהַשָּׂרִים
49 אוֹ מֵהַפָּרוּשִׁים הֶאֱמִין בּוֹ׃ כִּי־
אִם זֹאת הַכִּתָּה שֶׁלֹּא יָדְעָה
50 הַתּוֹרָה אֲרוּרָה הִיא׃ וַיֹּאמֶר
לָהֶם נַקְדִּימוֹן הָאִישׁ שֶׁבָּא אֵלָיו
בַּלַּיְלָה וְהָיָה אֶחָד מֵהֶם׃ הֲאִם
51 תּוֹרָתֵנוּ תִּשְׁפּוֹט אִישׁ כִּי־אִם
מִקּוֹדֶם תִּשְׁמַע מִמֶּנּוּ וְתֵדַע
52 מָה הוּא עוֹשֶׂה׃ וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ
לוֹ הֲגַם אַתָּה גָּלִילִי חֲקוֹר
הַמִּכְתָּבִים וּרְאֵה כִּי מִגָּלִיל
53 לֹא יָקוּם נָבִיא׃ וַיָּשׁוּבוּ כָּל־
אִישׁ לְבֵיתוֹ׃

פ׳ ח

1 וילך ישוע אל הר הזתים ׃
2 וישב עוד בבקר להיכל ובאו
אליו כל־העם וישב וילמד
3 אותם ׃ ויביאו סופרים
ופרושים אשה שנלכדה מזנות
4 והעמידוה בתוך ׃ ויאמרו־לו
רבי זאת האשה נלכדה מזנות
5 עתה ׃ ובתורה משה צוה־לנו
לסקול כזאת לכן מה אתה
6 אמר ׃ וזאת אמרו לנסותו כדי
שיוכלו להלשינו אבל ישוע
הטה עצמו למטה לארץ ויכ
7 ויכתוב באצבעו בארץ ׃ אבל
כהתמידם לשאלו זקף ׃
ויאמר להם מי מכם בלא
חטא יהיה ראשון לירות לה
8 אבן ׃ ועוד התנטה ויכתוב
9 בארץ ׃ וישמעו ויצאו אחד
אחד ויחילו מהזקנים וישאר
ישוע לבדו והאשה עומדת
10 בתוך ׃ ויזקוף ישוע ויאמר לה
אשה איה מי שה־הלשינוך
11 האחד לא חייבך ׃ ותאמר אין
אחד אדוני ויאמר ישוע גם־
אני לא־אחייבך לכי ואל־
12 תוסיפי לחטוא עוד ׃ וידבר
להם

CAP. VIII.

1 *IEsus autem perrexit in montem Oliueti:* 2 *& diluculo iterũ venit in templum, & omnis populus venit ad eum, & sedens docebat eos.* 3 *Adducunt autem Scribæ, & Pharisæi mulierem in adulterio deprehensam: & statuerunt eam in medio,* 4 *& dixerunt ei: Magister, hæc mulier modò deprehensa est in adulterio.* 5 *In lege autem Moyses mandauit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis?* 6 *Hoc autem dicebant tentantes eum, vt possent accusare eum. Iesus autem inclinans se deorsum, digito scribebat in terra.* 7 *Cùm ergo perseuerarent interrogantes eum, erexit se, & dixit eis: Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat.* 8 *Et iterum se inclinans, scribebat in terra.* 9 *Audientes enim vnus post vnum exibant, incipientes à senioribus: & remansit solus Iesus, & mulier in medio stans.* 10 *Erigens autem se Iesus, dixit ei: Mulier, vbi sunt, qui te accusabant? nemo te condemnauit?* 11 *Quæ dixit: nemo, Domine. Dixit autẽ Iesus: Nec ego te condemnabo: Vade, & iam amplius noli peccare.* 12 *Iterum ergo locutus est eis*

תמותו ואנה אני הולך לא־
22 תוכלו לבא ׃ ואמרו היהודים
הימית עצמו כי אמר אנה אני
הולך לא־תוכלו לבא ׃
23 ויאמר להם אתם מלמטה
ואני מלמעלה אתם מעולם
הזה ואני איני מזה העולם ׃
24 לכן אמרתי לכם כי תמותו
בחטאתיכם לפי שאם אינכם
מאמינים כי אני הוא תמותו
25 בחטאתכם ׃ ויאמרו לו מי
אתה ויאמר להם ישוע
ראשית שאני מדבר לכם ׃
26 הרבה יש־לי לדבר עליכם
ולשפוט אך מי ששלחני נאמן
הוא ומה ששמעתי ממנו אני
27 מדבר בעולם ׃ ולא ידעו כי
28 אמר שאל הוא אביו ׃ ויאמר
להם ישוע כהרימכם את־בן
האדם אז תדעו כי אני הוא
ואיני עושה מעצמי מאומה
כי־אם כאשר למדני האב
29 אלה אני מדבר ׃ ואשר שלחני
הוא עמדי ולא עזבני לבדי כי
אני עושה תמיד מה שרצה
30 בעיניו ׃ וכאשר דבר הדברים
האלה האמינו בו רבים ׃
31 ויאמר ישוע ליהודים ההם
שהאמינו

moriemini. Quò ego vado, vos non potestis venire. 22 Dicebant ergo Iudæi: Numquid interficiet semetipsum, quia dixit: Quò ego vado, vos non potestis venire? 23 Et dicebat eis: Vos de deorsum estis, ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis, ego non sum de hoc mundo:

24 Dixi ergo vobis quia moriemini in peccatis vestris: si enim non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro. 25 Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Iesus: Principium, qui & loquor vobis.

26 Multa habeo de vobis loqui, & iudicare, sed qui me misit, verax est: & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in mundo.

27 Et non cognouerunt quia Patrem eius dicebat Deum.

28 Dixit ergo eis Iesus: Cùm exaltaueritis Filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, & à meipso facio nihil, sed sicut docuit me Pater, hæc loquor:

29 & qui me misit, mecum est, & non reliquit me solum: quia ego quæ placita sunt ei, facio semper.

30 Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum. 31 Dicebat ergo Iesus ad eos, qui crediderunt ei,

ei, Judæos: Si vos manseritis in
sermone meo, verè discipuli mei
eritis: 32 *& cognoscetis veri-*
tatem, & veritas liberabit vos.
33 *Responderunt ei: Semen*
Abrahæ sumus, & nemini serui-
uimus vmquam: quomodo tu di-
cis: Liberi eritis? 34 *Respon-*
dit eis Jesus. Amen, amen dico
vobis: quia omnis, qui facit pec-
catum, seruus est peccati. 35
seruus autem non manet in do-
mo in æternum: filius autem
manet in æternum. 36 *si ergo*
vos filius liberauerit, verè liberi
eritis. 37 *Scio quia filij Abra-*
hæ estis: sed quæritis me interfice-
re, quia sermo meus non capit in
vobis.
38 *Ego quod vidi apud Pa-*
trem meum, loquor: & vos quæ
vidistis apud patrem vestrum,
facitis.
39 *Responderunt, & dixe-*
runt ei: Pater noster Abraham
est. Dicit eis Jesus: Si filij A-
brahæ estis, opera Abrahæ facite.
40 *Nunc autem quæritis me*
interficere, hominem, qui veri-
tatem vobis locutus sum, quam
audiui à Deo: hoc Abraham non
fecit. 41 *Vos facitis opera*
patris vestri. Dixerunt itaque
ei: Nos ex fornicatione non su-
mus nati: vnum patrem habemus
Deum.

שֶׁהֶאֱמִינוּ כֹּן אִם־תַּעַמְדוּ
בִּדְבָרַי בֶּאֱמֶת תִּהְיוּ תַלְמִידָי ׃
וְתֵדְעוּ הָאֱמֶת וְהָאֱמֶת תְּחַפֵּשׁ 32
אֶתְכֶם ׃ וַיַּעֲנוּ לוֹ אֲנַחְנוּ זֶרַע 33
אַבְרָהָם וּבְכָל־זְמָן לֹא־עָבַדְנוּ
לְאִישׁ אֵיךְ אַתָּה אוֹמֵר תִּהְיוּ
חָפְשִׁים ׃ וַיַּעַנֵם יֵשׁוּעַ אָמֵן אָמֵן 34
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי כָל־שֶׁעוֹשֶׂה
חֵטְא הוּא עֶבֶד לַחֵטְא ׃ וְהָעֶבֶד 35
לֹא־יֵשֵׁב בַּבַּיִת לְעוֹלָם וְהַבֵּן
יֵשֵׁב בַּבַּיִת לְעוֹלָם וָעֶד ׃ לָכֵן 36
אִם־הַבֵּן יְחַפֵּשׁ אֶתְכֶם תִּהְיוּ
חָפְשִׁים בֶּאֱמֶת ׃ אֲנִי יוֹדֵעַ כִּי 37
בְנֵי אַבְרָהָם אַתֶּם אֲבָל אַתֶּם
חֲפֵצִים לַהֲמִיתֵנִי כִּי דְבָרַי אֵינָם
מְכִילִים בָּכֶם ׃ אֲנִי מְדַבֵּר מָה 38
שֶׁרָאִיתִי אֵצֶל אָבִי וְאַתֶּם
עוֹשִׂים מָה שֶׁרְאִיתֶם אֵצֶל
אֲבִיכֶם ׃ וַיַּעֲנוּ וְאָמְרוּ לוֹ אָבִינוּ 39
אַבְרָהָם הוּא וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ
אִם בְּנֵי אַבְרָהָם אַתֶּם עֲשׂוּ
מַעֲשֵׂי אַבְרָהָם ׃ וְעַתָּה אַתֶּם 40
מְבַקְשִׁים לַהֲמִיתֵנִי אָדָם
שֶׁדִּבַּרְתִּי לָכֶם הָאֱמֶת אֲשֶׁר
שָׁמַעְתִּי מֵהָאֵל זֶה לֹא־עָשָׂה
אַבְרָהָם ׃ אַתֶּם עוֹשִׂים מַעֲשֵׂי 41
אֲבִיכֶם לָכֵן אָמְרוּ לוֹ אֵין אָנוּ
יְלוּדֵי הַזְּנוּת יֶשׁ־לָנוּ אָב אֶחָד
אֱלֹהִים ׃

42 אֱלֹהִים ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אִם
יִהְיֶה אֱלֹהִים אֲבִיכֶם אָכֵן תִּהְיוּ
אֹהֲבִים אוֹתִי כִּי אֲנִי
הֶאֱצַלְתִּי מֵאֱלֹהִים וּבָאתִי כִּי
לֹא־בָאתִי מֵעַצְמִי כִּי־אִם הוּא
43 שְׁלָחָנִי ׃ וְלָמָּה אֵינְכֶם יוֹדְעִים
אֲמָרַי כִּי לֹא־תוּכְלוּ לִשְׁמוֹעַ
44 דְּבָרָי ׃ אַתֶּם מֵאָב שֵׁד וְתַחְפְּצוּ
לַעֲשׂוֹת תַּאֲוַת אֲבִיכֶם רוֹצֵחַ
הוּא מֵרֵאשִׁית וְלֹא־עָמַד
בֶּאֱמֶת כִּי אֵין־בּוֹ אֱמֶת
כְּשֶׁדּוֹבֵר כָּזָב הוּא מְדַבֵּר מ
מֵעַצְמוֹ כִּי כוֹזֵב הוּא וְאָבִיו ׃
45 וְאִם אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם הָאֱמֶת
46 אֵינְכֶם מַאֲמִינִים לִי ׃ מִי מִכֶּם
יוֹכִיחַ אוֹתִי עַל־חֵטְא אִם אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם הָאֱמֶת לָמָּה
47 אֵינְכֶם מַאֲמִינִים לִי ׃ מִי שֶׁהוּא
מֵאֱלֹהִים הוּא שׁוֹמֵעַ דִּבְרֵי
אֱלֹהִים עַל־כֵּן אֵינְכֶם שׁוֹמְעִים
48 כִּי אֵין־אַתֶּם מֵאֱלֹהִים ׃ וַיַּעֲנוּ
הַיְּהוּדִים וְאָמְרוּ לוֹ הֲלֹא הֵטִיב
אָנוּ אוֹמְרִים כִּי שֹׁמְרוֹנִי אַתָּה
49 וּלְךָ יֵשׁ שֵׁד ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ אֵין לִי
שֵׁד כִּי־אִם אֲנִי מְכַבֵּד אֶת־
50 אָבִי וְאַתֶּם קִלַּלְתּוּנִי ׃ וְאֵינִי
מְבַקֵּשׁ כְּבוֹדִי יֵשׁ מִי שֶׁיְּבַקֵּשׁ
51 וְיִשְׁפּוֹט ׃ אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם

Deum. 42 Dixit ergo eis Jesus: Si Deus pater vester esset: diligeretis utique me. ego enim ex Deo processi, & veni: neque enim à meipso veni, sed ille me misit.

43 Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum.

44 Vos ex patre diabolo estis: & desideria patris vestri vultis facere, ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit: quia non est veritas in eo: cùm loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, quia mendax est, & pater eius. 45 Ego autem si veritatem dico, non creditis mihi.

46 Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico vobis: quare non creditis mihi?

47 Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.

48 Responderunt ergo Judæi, & dixerunt ei: Nonne benè dicimus nos quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?

49 Respondit Jesus: Ego dæmonium non habeo: sed honorifico Patrem meum, & vos inhonorastis me.

50 Ego autem non quæro gloriam meam: est qui quærat, & iudicet. 51 Amen, amen dico

vo-

vobis: si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in æternum. 52 Dixerunt ergo Iudæi: Nunc cognouimus quia dæmonium habes, Abraham mortuus est, & Prophetæ, & tu dicis: Si quis sermonem meum seruauerit, non gustabit mortem in æternum. 53 Numquid tu maior es patre nostro Abraham, qui mortuus est? & Prophetæ mortui sunt. Quem teipsum facis? 54 Respondit Iesus: Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est: est Pater meus, qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus vester est, 55 & non cognouistis eum: ego autem noui eum: Et si dixero quia non scio eum, ero similis vobis, mendax. Sed scio eum, & sermonem eius seruo. 56 Abraham pater vester exultauit vt videret diem meum: vidit, & gauisus est.

57 Dixerunt ergo Iudæi ad eum: Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?

58 Dixit eis Iesus: Amen, amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum. 59 Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum: Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo.

לכם אם איש ישמור דברי לא
52 יראה מות לעולם ׃ ויאמרו
היהודים עתה ידענו כי יש לך
שד אברהם מת והנביאים
מתו ואתה אומר אם איש
ישמור דברי לא־יטעום מות
53 לעולם ׃ האתה יותר גדול
מאברהם אבינו אשר מת
והנביאים מתו מי אתה עושה
54 עצמך ׃ ויען ישוע אם אני
אכבד עצמי כבודי אינו שום
דבר יש אבי שהוא מכבד
אותי שאתם אומרים כי
55 אלהיכם הוא ׃ ולא ידעתם
אותו אבל אני ידעתי אותו
ואם אומר כי אינני יודע אותו
אהיה כוזב כמוכם אלא אני
יודע אותו ושומר דברו ׃
56 אברהם אביכם שמח לראות
57 יומי וירא וישמח ׃ ויאמרו
היהודים אליו אינך עדיין בן־
חמישים שנה וראית את־
58 אברהם ׃ ויאמר להם ישוע
אמן אמן אני אומר לכם
בטרם היות אברהם אני הוה ׃
59 ויקחו אבנים לרגמו ויסתתר
ישוע ויצא מההיכל ׃

פ׳ ט׳

CAP. IX.

1 ויעבור ישוע וירא איש עור
2 מלידה ׃ וישאלוהו תלמידיו
רבי מי חטא זה או יולדיו
3 שנולד עור ׃ ויען ישוע לא
חטא הוא ולא יולדיו כי־אם
להגלות מעשה אלהים בו ׃
4 יש לי לפעול מעשה ממי ש
ששלחני בעוד היום בא
הלילה שלא כל־איש יוכל
5 לפעול ׃ בעודי בעולם אני
6 אור העולם ׃ ואחר שאמר
אלה הדברים רק בארץ ויעש
טיט מהרוק ויטח על־עיניו ׃
7 ויאמר לו לך רחץ בברכת
שילוח וילך וירחץ ויבא רואה ׃
8 על־כן השכנים ומי שראו
אותו לפנים כי היה עני אמרו
הזה הוא שהיה יושב ושאל
צדקה יש אומרים שהוא זה ׃
9 ויש אומרים שאינו הוא כי־
אם אחר דומה לו ואמר הוא
10 כי אני הוא ׃ ויאמרו לו איך
11 נפתחו עיניך ׃ ויען אותו
האיש הנקרא ישוע עשה טיט
ויטח על־עיני ואמר לי לך
לברכת שילוח ורחץ ואלך
וארחץ

1 ET præteriens Iesus vidit
hominem cœcum à nati-
uitate : 2 & interrogauerunt
eum discipuli eius: Rabbi, quis
peccauit, hic, aut parentes eius,
vt cœcus nasceretur ? 3 Re-
spondit Iesus: Neque hic pecca-
uit, neque parentes eius: sed vt
manifestentur opera Dei in illo.
4 Me oportet operari opera
eius, qui misit me, donec dies est:
venit nox, quando nemo potest
operari. 5 quamdiu sum in
mundo, lux sum mundi. 6 Hæc
cùm dixisset, expuit in terram,
& fecit lutum ex sputo, & lini-
uit lutum super oculos eius, 7 &
dixit ei: Vade, laua in natatoria
Siloë (quod interpretatur Mis-
sus.) Abijt ergo, & lauit, &
venit videns. 8 Itaque vicini,
& qui viderant eum prius quia
mendicus erat, dicebant: Non-
ne hic est, qui sedebat, & mendi-
cabat? Alij dicebant: Quia hic
est. 9 Alij autē: Nequaquam,
sed similis est ei. Ille verò dice-
bat: Quia ego sum. 10 Dice-
bant ergo ei: Quomodo aperti sunt
tibi oculi? 11 Respondit: Ille
homo, qui dicitur Iesus, lutum
fecit: & vnxit oculos meos, &
dixit mihi: Vade ad natatoria
Siloë, & laua. Et abij, la-
ui,

ui, & video. 12 *Et dixerunt*
ei: Vbi est ille? Ait: Nescio.
13 *Adducunt eum ad Phari-*
sæos, qui cœcus fuerat.
14 *Erat autem sabbatum quan-*
do lutum fecit Jesus, & aperuit
oculos eius. 15 *Iterum ergo in-*
terrogabant eum Pharisæi quo-
modo vidisset. Ille autem dixit
eis: Lutum mihi posuit super o-
culos, & laui, & video.
16 *Dicebant ergo ex Phari-*
sæis quidam: Non est hic homo à
Deo, qui sabbatum non custodit:
Alij autem dicebant: Quomodo
potest homo peccator hæc signa fa-
cere? Et schisma erat inter eos.
17 *Dicunt ergo cœco iterum:*
Tu quid dicis de illo, qui aperuit
oculos tuos? Ille autem dixit:
Quia Propheta est.
18 *Non crediderunt ergo Ju-*
dæi de illo, quia cœcus fuisset &
vidisset, donec vocauerunt pa-
rentes eius qui viderat: 19 *&*
interrogauerunt eos, dicentes:
Hic est filius vester, quem vos
dicitis quia cœcus natus est? Quo-
modo ergo nunc videt? 20 *Re-*
sponderunt eis parentes eius, &
dixerunt: Scimus quia hic est fi-
lius noster, & quia cœcus natus
est: 21 *quomodo autem nunc vi-*
deat, nescimus: aut quis eius ape-
ruit oculos, nos nescimus: ipsum
Xx in-

12 וָאֶרְחַץ וַאֲנִי רוֹאֶה׃ וְאָמְרוּ לוֹ
אַיֵּה הוּא וְאָמַר אֵינִי יוֹדֵעַ׃
13 וַיְבִיאוּ אוֹתוֹ שֶׁהָיָה עִוֵּר אֶל־
14 הַפְּרוּשִׁים׃ וַיְהִי יוֹם הַשַּׁבָּת
כַּאֲשֶׁר עָשָׂה יֵשׁוּעַ הַטִּיט וַיִּפְתַּח
15 עֵינָיו׃ וְשָׁאֲלוּ לוֹ הַפְּרוּשִׁים
עוֹד אֵיךְ רָאִיתָ וְהוּא אָמַר לָהֶם
שָׂם לִי טִיט עַל־עֵינַי וָאֶרְחַץ
16 וַאֲנִי רוֹאֶה׃ וַיֹּאמְרוּ אֲנָשִׁים
מֵהַפְּרוּשִׁים הָאִישׁ הַזֶּה אֵינוֹ
מֵאֱלֹהִים כִּי לֹא־שָׁמַר שַׁבָּת
וַאֲחֵרִים אוֹמְרִים וְאֵיךְ יוּכַל
אִישׁ חוֹטֵא לַעֲשׂוֹת הָאוֹתוֹת
הָאֵלֶּה וַתְּהִי מְרִיבָה בֵּינֵיהֶם׃
17 וַיּוֹסִיפוּ לֵאמוֹר לָעִוֵּר מָה אַתָּה
אוֹמֵר עַל זֶה הָאִישׁ שֶׁפָּתַח
עֵינֶיךָ וְהוּא אָמַר כִּי נָבִיא הוּא׃
18 וְלֹא־הֶאֱמִינוּ הַיְּהוּדִים שֶׁהָיָה
עִוֵּר וְעַתָּה רוֹאֶה עַד־שֶׁקָּרְאוּ
לְיוֹלְדָיו שֶׁל־עִוֵּר הָרֹאֶה׃
19 וַיִּשְׁאֲלוּ אוֹתָם לֵאמוֹר הֲזֶה
בִּנְכֶם שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים שֶׁנּוֹלַד
20 עִוֵּר וְאֵיךְ עַתָּה רוֹאֶה׃ וַיַּעֲנוּ
לָהֶם יוֹלְדָיו וְאָמְרוּ אָנוּ יוֹדְעִים
כִּי זֶה הוּא בְּנֵנוּ וְכִי נוֹלַד עִוֵּר׃
21 אַךְ אֵיךְ הוּא רוֹאֶה עַתָּה אֵין
אָנוּ יוֹדְעִים אוֹ מִי פָּתַח אֶת־
עֵינָיו אֵין אָנוּ יוֹדְעִים שַׁאֲלוּ
אוֹתוֹ

אוֹתוֹ כִּי בָא בַיָּמִים וְהוּא יְדַבֵּר
עַל־עַצְמוֹ׃ וְאָמְרוּ זֹאת יוֹלְדָיו 22
כִּי יָרְאוּ מִן־הַיְּהוּדִים כִּי עָשׂוּ
הִתְקַשְּׁרוּת הַיְּהוּדִים שֶׁכָּל־
אִישׁ הַמּוֹדֶה שֶׁהוּא מָשִׁיחַ
יְשֻׁלַּךְ חוּץ לַכְּנֶסֶת׃ עַל־כֵּן 23
אָמְרוּ יוֹלְדָיו שַׁאֲלוּהוּ כִּי הוּא
בָא בַיָּמִים׃ וַיִּקְרְאוּ שֵׁנִית 24
לָאִישׁ שֶׁהָיָה עִוֵּר וַיֹּאמְרוּ לוֹ תֵּן
כָּבוֹד לֵאלֹהִים אֲנוּ יוֹדְעִים כִּי
זֶה הָאִישׁ חוֹטֵא הוּא׃ וַיֹּאמֶר 25
הוּא לָהֶם אִם חוֹטֵא הוּא אֵינִי
יוֹדֵעַ אֲבָל דָּבָר אֶחָד אֲנִי יוֹדֵעַ
כִּי הָיִיתִי עִוֵּר וְעַתָּה אֲנִי רוֹאֶה׃
וַיֹּאמְרוּ לוֹ מָה עָשָׂה לְךָ וְאֵיךְ 26
פָּקַח לְךָ עֵינַיִם׃ וַיַּעַן לָהֶם כְּבַר 27
אָמַרְתִּי לָכֶם וּשְׁמַעְתֶּם לָמָּה
הַחְפַּצוּ לִשְׁמוֹעַ עוֹד הֲנַם אַתֶּם
הַחֲפֵצִים לִהְיוֹת תַּלְמִידָיו׃
וַיְקַלְּלוּהוּ וַיֹּאמְרוּ אַתָּה תִּהְיֶה 28
תַלְמִידוֹ וַאֲנוּ תַלְמִידֵי מֹשֶׁה׃
אֲנוּ יוֹדְעִים כִּי הָאֱלֹהִים דִּבֵּר 29
אֶת־מֹשֶׁה וְאֵין אֲנוּ יוֹדְעִים
מֵאַיִן הוּא זֶה׃ וַיַּעַן הָאִישׁ 30
הַהוּא וַיֹּאמֶר לָהֶם בָּזֶה הוּא
פֶלֶא כִּי אֵין אַתֶּם יוֹדְעִים מֵאַיִן
הוּא וּפָתַח אֶת־עֵינָי׃ וַאֲנוּ 31
יוֹדְעִים כִּי אֱלֹהִים אֵינוּ שׁוֹמֵעַ
לַחַטָּאִים

interrogate: ætatem habet, ipse de se loquatur. 22 Hæc dixerunt parentes eius, quoniam timebant Judæos: iam enim conspirauerant Judæi, vt si quis eum confiteretur Christum, extra synagogam fieret. 23 Propterea parentes eius dixerunt: Quia ætatem habet, ipsum interrogate.

24 Vocauerunt ergo rursum hominem, qui fuerat cæcus, & dixerunt ei: Da gloriam Deo: nos scimus quia hic homo peccator est. 25 Dixit ergo eis ille: Si peccator est, nescio: hoc vnum scio, quia cæcus cùm essem, modò video. 26 Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos? 27 Respondit eis: Dixi vobis iam & audistis: quid iterum vultis audire? numquid & vos vultis discipuli eius fieri?

28 Maledixerunt ergo ei, & dixerunt: Tu discipulus illius sis: nos autem Moysi discipuli sumus.

29 Nos scimus quia Moysi locutus est Deus: hunc autem nescimus vnde sit. 30 Respondit ille homo, & dixit eis: In hoc enim mirabile est quia vos nescitis vnde sit, & aperuit meos oculos: 31 scimus autem quia pec-

1 אמן אמן אני אומר לכם
מי שלא יבא בעד הפתח
למכלת הצאן אלא יעלה
ממקום אחר גנב הוא ופריץ׃
2 ואשר יבא בעד הפתח הוא
3 רועה הצאן׃ השוער יפתח
לו והצאן תשמענה בקולו
ויקרא הצאן בשמן מיוחד
4 ויוציאן׃ וכשלחו הצאן
המיוחדות הוא הולך לפניהן
והצאן הולכות אחריו כי הנה
5 יודעות קולו׃ ואחרי איש
נכרי לא־תלכנה כי־אם
תנוסנה ממנו כי לא ידעו קול
6 הנכרים׃ המשל הזה אמר
להם ישוע והם לא־ידעו מה
7 דבר להם׃ ואמר עוד ישוע
להם אמן אמן אני אומר לכם
8 כי אני פתח הצאן׃ וכל שבאו
הם גנבים ופריצים והצאן לא־
9 שמעו אותם׃ אני פתח
אם איש יבא בעדי יושע ויבא
10 ויצא וימצא מרעית׃ והגנב לא־
יבא כי־אם לגנוב ולטבוח
ולאבד ואני באתי כדי שיהיה
להם החיים ויהיה להם יותר
שלמות׃

1 *Amen, amen dico vobis: qui non intrat per ostiũ in ouile ouium, sed ascendit aliunde: ille fur est, & latro.*

2 *Qui autem intrat per ostium, pastor est ouium.*

3 *Huic ostiarius aperit, & oues vocem eius audiunt, & proprias oues vocat nominatim, & educit eas.*

4 *Et cùm proprias oues emiserit, ante eas vadit: & oues illum sequuntur, quia sciunt vocem eius.*

5 *Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo: quia non nouerunt vocem alienorum.*

6 *Hoc prouerbium dixit eis Iesus. Illi autem non cognouerunt quid loqueretur eis.*

7 *Dixit ergo eis iterum Iesus: Amen, amen dico vobis, quia ego sum ostium ouium.*

8 *Omnes quotquot venerunt fures sunt, & latrones, & non audierunt eos oues.*

9 *Ego sum ostium. Per me si quis introierit, saluabitur: & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet.*

10 *Fur non venit nisi vt furetur, & mactet, & perdat. Ego veni vt vitam habeant, & abundan-*

dantiùs habeant. 11 Ego sum
pastor bonus. Bonus pastor ani-
mam suam dat pro ouibus suis.
12 *Mercenarius autem, & qui non est pastor, cuius non*
sunt oues propriæ, videt lupum
venientem, & dimittit oues, &
fugit: & lupus rapit, & disper-
git oues: 13 mercenarius autem
fugit, quia mercenarius est, &
non pertinet ad eum de ouibus.
14 *Ego sum pastor bonus: &*
cognosco meas, & cognoscunt me
meæ. 15 Sicut nouit me Pater,
& ego agnosco Patrem: & ani-
mam meam pono pro ouibus meis.
16 *Et alias oues habeo quæ non*
sunt ex hoc ouili: & illas oportet
me adducere, & vocem meam
audient, & fiet vnum ouile, &
vnus pastor. 17 Propterea me
diligit Pater: quia ego pono ani-
mam meam, vt iterum sumã eam.
18 *Nemo tollit eam à me: sed*
ego pono eam à meipso, & pote-
statem habeo ponendi eam: & po-
testatem habeo iterũ sumendi eam:
Hoc mandatum accepi à Patre
meo. 19 Dissensio iterum facta
est inter Iudæos propter sermones
hos. 20 Dicebant autem multi
ex ipsis: Dæmonium habet, &
insanit: quid eum auditis?
21 *Alij dicebant: Hæc verba*
non sunt dæmonium habentis:
num-

11 שְׁלָמוֹת ׃ אֲנִי רוֹעֶה טוֹב הָרוֹעֶה
הַטּוֹב יִתֵּן נַפְשׁוֹ בְּעַד צֹאנוֹ ׃
12 וְהַשָּׂכִיר וּמִי שֶׁאֵינוֹ רוֹעֶה שֶׁאֵין
לוֹ צֹאן מְיוּחָדוֹת כְּשֶׁיִּרְאֶה
שֶׁיָּבֹא הַזְּאֵב יַעֲזוֹב הַצֹּאן וְיָנֻס
וְהַזְּאֵב יִטְרוֹף וִיפַזֵּר הַצֹּאן ׃
13 וְהַשָּׂכִיר יָנוּס כִּי שָׂכִיר הוּא וְאֵין
14 לוֹ דָּבָר עַל־הַצֹּאן ׃ אֲנִי רוֹעֶה
טוֹב וְיוֹדֵעַ צֹאנִי וְצֹאנִי יוֹדְעוֹת
15 אוֹתִי ׃ כַּאֲשֶׁר יוֹדֵעַ הָאָב אוֹתִי
וַאֲנִי יוֹדֵעַ הָאָב וְנַפְשִׁי אָשִׂים
16 תַּחַת צֹאנִי ׃ וְלִי צֹאן אַחֶרֶת
וְאֵינָהּ מִמִּכְלָה זֹאת וְצָרִיךְ לִי
לַהֲבִיאָן וְתִשְׁמַעְנָה קוֹלִי
וְתִהְיֶה מִכְלָה אַחַת וְרוֹעֶה
17 אֶחָד ׃ לָכֵן הָאָב אֹהֵב אוֹתִי כִּי
אֲנִי מֵשִׂים נַפְשִׁי לָקַחַת אוֹתָהּ
18 עוֹד ׃ וְאֵין שׁוּם אִישׁ שֶׁיִּקָּחֶנָּה
מֵאִתִּי כִּי אֲנִי אֲשִׂימֶנָּה מֵעַצְמִי
וְלִי שִׁלְטוֹן לַהֲשִׂימֶנָּה הַשִּׁלְטוֹן
לָקַחַת אוֹתָהּ עוֹד מִצְוָה הַזֹּאת
19 לָקַחְתִּי מֵאָבִי ׃ וַתְּהִי עוֹד
מְרִיבָה בֵּין־הַיְּהוּדִים בַּעֲבוּר
20 אֵלֶּה הַדְּבָרִים ׃ רַבִּים מֵהֶם
אָמְרוּ הַשֵּׁד לוֹ וּמְשֻׁגָּע הוּא
לָמָּה אַתֶּם שׁוֹמְעִים לוֹ ׃
21 וַאֲחֵרִים אָמְרוּ אֵלֶּה הַדְּבָרִים
אֵינָם דִּבְרֵי אִישׁ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שֵׁד
הֲיוּכַל

היוכל השד לפתוח עיני
22 עורים ׃ ותהי חנכה בירושלים
23 והיה חורף ׃ וילך ישוע בהיכל
24 באולם שלמה ׃ ויסבו אותו
היהודים ויאמרו לו עד־מתי
תצער נפשנו אם־אתה הוא
25 המשיח אמור לנו כגלוי ׃ ויען
להם ישוע אני מדבר לכם
ואינכם מאמינים והמעשים
אשר אני עושה בשם אבי
26 יעידו עלי ׃ ואינכם מאמינים
27 כי אינכם מצאני ׃ כי צאני
שומעות קולי ואני יודע אותן
28 והן הולכות אחרי ׃ ואני נותן
להן חיי עולם ולא־תאבדנה
לעד ואיש לא־יטרוף אותן
29 מידי ׃ ואשר נתן לי אבי הוא
יותר גדול מכל ואיש לא־
30 יכול לטרוף מיד אבי ׃ אני
31 והאב אחד נחנו ׃ וישאו
32 היהודים אבנים לרגמו ׃ ויען
להם ישוע מעשים טובים רבים
הראיתי אתכם מאבי ובעבור
33 מה מהם תרגמוני ׃ ויענו לו
היהודים בעבור מעשה טוב
אין אנו רוגמים אותך כי־אם
בעבור הגדוף כי ביהיותך בן־
אדם אתה עושה עצמך
אלהים ׃

numquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire?
22 Facta sunt autem Encænia in Jerosolymis: & hyems erat.
23 Et ambulabat Jesus in templo, in porticu Salomonis.
24 Circumdederunt ergo eum Judæi, & dicebant ei: Quousque animam nostram tollis? si tu es Christus, dic nobis palam.
25 Respondit eis Jesus: Loquor vobis, & non creditis opera, quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimoniũ perhibent de me:
26 sed vos non creditis, quia non estis ex ouibus meis.
27 Oues meæ vocem meã audiunt: & ego cognosco eas, & sequuntur me:
28 & ego vitam æternam do eis: & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea.
29 Pater meus quod dedit mihi, maius omnibus est: & nemo potest rapere de manu Patris mei.
30 Ego, & Pater vnum sumus.
31 Sustulerunt ergo lapides Judæi, vt lapidarent eum.
32 Respondit eis Jesus: Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?
33 Responderunt ei Judæi: De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia: & quia tu homo cùm sis, facis teipsum Deum.

Deum. 34 *Respondit eis Jesus:*
Nonne scriptum est in lege ve-
stra: quia Ego dixi, dij estis?
35 *Si illos dixit deos, ad quos*
sermo Dei factus est, & non po-
test solui scriptura: 36 *quem*
Pater sanctificauit, & misit in
mundum, vos dicitis: Quia bla-
sphemas: quia dixi, Filius Dei
sum?

37 *Si non facio opera Patris*
mei, nolite credere mihi.

38 *Si autem facio: & si mihi*
non vultis credere, operibus cre-
dite, vt cognoscatis, & credatis
quia Pater in me est, & ego in
Patre.

39 *Quærebant ergo eum appre-*
hendere: & exiuit de manibus
eorum.

40 *Et abijt iterum trans Jor-*
danem in eum locum, vbi erat
Joannes baptizans primum: &
mansit illic: 41 *& multi vene-*
runt ad eum, & dicebant: Quia
Joannes quidem signum fecit nul-
lum.

42 *Omnia autem quæcumque*
dixit Joannes de hoc, vera erant.
Et multi crediderunt in eum.

אֱלֹהִים ׃ וַיַּעֲנֵם יֵשׁוּעַ הַאִם 34
לֹא כָתוּב בְּתוֹרַתְכֶם אֲנִי
אָמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם ׃ אִם 35
קָרָא אוֹתָם אֱלֹהִים שֶׁעֲלֵיהֶם
נַעֲשָׂה דְּבַר הָאֱלֹהִים וְלֹא יוּכַל
לְהָפֵר הַמִּכְתָּב ׃ אֲשֶׁר קִדֵּשׁ 36
הָאָב וְשָׁלַח לָעוֹלָם אַתֶּם
אוֹמְרִים שֶׁמְּגַדֵּף אַתָּה כִּי
אָמַרְתִּי אֲנִי בֶּן־הָאֱלֹהִים ׃
אִם אֵין אֲנִי עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה אָבִי 37
אַל־תַּאֲמִינוּ בִי ׃ וְאִם אֲנִי 38
עוֹשֶׂה וְאִם אֵינְכֶם חֲפֵצִים
לְהַאֲמִין לִי הֶאֱמִינוּ לַמַּעֲשִׂים
כְּדֵי שֶׁתֵּדְעוּ וְתַאֲמִינוּ כִּי הָאָב
בִּי וַאֲנִי בָּאָב ׃ וַיְבַקְשׁוּ לְתָפְשׂוֹ 39
וַיֵּצֵא מִיְּדֵיהֶם ׃ וַיּוֹסֶף לָלֶכֶת 40
אֶל־עֵבֶר הַיַּרְדֵּן לַמָּקוֹם שֶׁהָיָה
שָׁם יוֹחָנָן טוֹבֵל לְפָנִים וַיֵּשֶׁב
שָׁם ׃ וְרַבִּים בָּאוּ אֵלָיו וְאָמְרוּ 41
כִּי בֶאֱמֶת יוֹחָנָן לֹא־עָשָׂה שׁוּם
אוֹת ׃ וְכָל־מָה שֶׁאָמַר יוֹחָנָן 42
מִזֶּה אֲמִתִּי הוּא וְרַבִּים הֶאֱמִינוּ
בוֹ ׃

1 וַיְהִי חוֹלֶה אֶלְעָזָר מִבֵּית־
עֲנְיָה מִטִּירַת מִרְיָם וּמַרְתָּה
2 אֲחוֹתָהּ׃ וְהִיא מִרְיָם שֶׁמָּשְׁחָה
לָאָדוֹן בְּשֶׁמֶן רוֹקַחַ וַתְּקַנֵּחַ
רַגְלָיו בְּשַׂעֲרוֹתֶיהָ וַיַּחֲלֶה אֶלְעָזָר
3 אָחִיהָ׃ וַתִּשְׁלַחְנָה אֲחִיוֹתָיו
אֵלָיו לֵאמוֹר אָדוֹן הִנֵּה אֲשֶׁר
אַתָּה אוֹהֵב הוּא חוֹלֶה׃
4 וַיִּשְׁמַע יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם ה
הַמַּחֲלָה הַזֹּאת אֵינָהּ לַמָּוֶת כִּי
אִם לִכְבוֹד הָאֱלֹהִים לְמַעַן
יְכֻבַּד בֶּן־הָאֱלֹהִים בַּעֲדוֹ׃
5 וַיֶּאֱהַב יֵשׁוּעַ אֶת־מַרְתָּה וְאֶת־
מִרְיָם אֲחוֹתָהּ וְאֶת־אֶלְעָזָר׃
6 וּכְשָׁמוֹעַ כִּי חוֹלֶה אָז יָשַׁב
7 בַּמָּקוֹם יוֹמָיִם׃ וְאַחַר כַּךְ אָמַר
לְתַלְמִידָיו נֵלֵךְ עוֹד אֶל־אֶרֶץ
8 יְהוּדָה׃ וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַתַּלְמִידִים
רַבִּי עַתָּה בִּקְּשׁוּךָ הַיְּהוּדִים
9 לְסַקְּלָךְ וַתֵּלֵךְ עוֹד שָׁמָּה׃ וַיַּעַן
יֵשׁוּעַ הֲלֹא שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת
הַיּוֹם אִם יֵלֵךְ אִישׁ בַּיּוֹם לֹא־
יִכָּשֵׁל כִּי הוּא רוֹאֶה אוֹר
10 הָעוֹלָם הַזֶּה׃ וְאִם יֵלֵךְ בַּלַּיְלָה
11 יִכָּשֵׁל שֶׁאֵין בּוֹ אוֹר׃ אֵלֶּה
הַדְּבָרִים אָמַר וְאַחַר אֵלֶּה אָמַר
לָהֶם

1 *ERat autem quidam lan-*
guens Lazarus à Betha-
nïa, de castello Mariæ, & Mar-
thæ sororis eius. 2 *(Maria au-*
tem erat, quæ vnxit Dominum
vnguento, & exterſit pedes eius
capillis suis: cuius frater Laza-
rus infirmabatur.) 3 *Mise-*
runt ergo sorores eius ad eum di-
centes: Domine, ecce quem amas
infirmatur. 4 *Audiens autem*
Jesus dixit eis: Infirmitas hæc
non est ad mortem, sed pro gloria
Dei, vt glorificetur Filius Dei
per eam.
5 *Diligebat autem Jesus Mar-*
tham, & sororem eius Mariam,
& Lazarum.
6 *Vt ergo audiuit quia infir-*
mabatur, tunc quidem mansit in
eodem loco duobus diebus. 7 *de-*
inde post hæc dixit discipulis suis;
Eamus in Judæam iterum.
8 *Dicunt ei discipuli: Rabbi,*
nunc quærebant te Judæi lapida-
re, & iterum vadis illuc?
9 *Respondit Jesus: Nonne*
duodecim sunt horæ diei? Si quis
ambulauerit in die, non offendit,
quia lucem huius mundi videt:
10 *si autem ambulauerit in no-*
cte, offendit, quia lux non est in
eo.
11 *Hæc ait, & post hæc dixit*
eis:

eis: Lazarus amicus noster dor-
mit: sed vado vt à somno excitem
eum. 12 Dixerunt ergo disci-
puli eius: Domine, si dormit,
saluus erit. 13 Dixerat autem
Jesus de morte eius: illi autem pu-
tauerunt quia de dormitione so-
mni diceret. 14 Tunc ergo Je-
sus dixit eis manifestè: Lazarus
mortuus est: 15 & gaudeo pro-
pter vos, vt credatis, quoniam
non eram ibi. sed eamus ad eum.
16 Dixit ergo Thomas, qui
dicitur Didymus, ad condiscipu-
los: Eamus & nos, vt moriamur
cum eo. 17 Venit itaque Jesus:
& inuenit eum quatuor dies iam
in monumento habentem. 18
(Erat autem Bethania iuxta Je-
rosolymam quasi stadijs quinde-
cim.) 19 Multi autem ex Ju-
dæis venerant ad Martham, &
Mariam, vt consolarentur eas
de fratre suo. 20 Martha ergo
vt audiuit quia Jesus venit, oc-
currit illi: Maria autem domi se-
debat. 21 Dixit ergo Martha
ad Jesum: Domine, si fuisses hic,
frater meus non fuisset mortuus:
22 Sed & nunc scio quia quæ-
cumque poposceris à Deo, dabit ti-
bi Deus. 23 Dicit illi Iesus:
Resurget frater tuus. 24 Dicit
ei Martha: Scio quia resurget in
resurrectione in nouissimo die.
25 Dixit ei Iesus: Ego sum
Yy re-

לָהֶם אֶלְעָזָר אֲהוּבֵנוּ הוּא יָשֵׁן
וְאֵלֵךְ לְהָעִירוֹ מִשְּׁנָתוֹ׃ וַיֹּאמְרוּ 11
תַלְמִידָיו אָדוֹן אִם הוּא יָשֵׁן
נוֹשָׁע׃ וְאָמַר יֵשׁוּעַ עַל־מוֹתוֹ 13
וְהֵם חָשְׁבוּ שֶׁאָמַר עַל־תְּנוּמַת
שֵׁנָה׃ וְאַז אָמַר לָהֶם יֵשׁוּעַ 14
בְּגָלוּי אֶלְעָזָר מֵת׃ וַאֲנִי שָׂמֵחַ 15
בַּעֲבוּרְכֶם כְּדֵי שֶׁתַּאֲמִינוּ כִּי
לֹא־הָיִיתִי שָׁם לָכֵן נֵלֵךְ אֵלָיו׃
וַיֹּאמֶר תּוֹמַאס לְהַתַּלְמִידִים 16
חֲבֵרָיו נֵלֵךְ גַּם אֲנַחְנוּ לָמוּת
עִמּוֹ׃ וַיָּבֹא יֵשׁוּעַ וְיִמְצָא אוֹתוֹ 17
כִּי אַרְבָּעָה יָמִים הוּא שֶׁנִּקְבַּר׃
וַתְּהִי בֵית־עַנְיָה רְחוֹקָה 18
מִירוּשָׁלַיִם כַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר רִיס׃
וִיהוּדִים רַבִּים בָּאוּ לְמַרְתָּה 19
וּלְמִרְיָם לְנַחֲמָן עַל־אֲחִיהֶן׃
וּבִשְׁמוֹעַ מַרְתָּה כִּי בָא יֵשׁוּעַ 20
וַתָּרָץ לִקְרָאתוֹ וַתֵּשֶׁב מִרְיָם
בַּבָּיִת׃ וַתֹּאמֶר מַרְתָּה לְיֵשׁוּעַ 21
אֲדוֹנִי אִם הָיִיתָ פֹּה לֹא־מֵת
אָחִי׃ אַךְ גַּם עַתָּה אֲנִי יוֹדַעַת 22
כִּי מָה שֶׁתִּשְׁאַל מֵאֶת־
הָאֱלֹהִים יִתֵּן לְךָ הָאֱלֹהִים׃
וַיֹּאמֶר לָהּ יֵשׁוּעַ יָקוּם אָחִיךְ׃ 23
וַתֹּאמֶר לוֹ מַרְתָּה אֲנִי יוֹדַעַת כִּי 24
יָקוּם בְּיוֹם הָאַחֲרוֹן בִּתְקוּמַת
הַמֵּתִים׃ וַיֹּאמֶר לָהּ יֵשׁוּעַ אֲנִי 25
תְּקוּמָה

תְּקוּמָה וְחַיִּים וְהַמַּאֲמִין כִּי גַּם
אִם מֵת יִחְיֶה ׃ וְכָל־חַי וּמַאֲמִין
בִּי לֹא יָמוּת לְעוֹלָם הַמַאֲמֶנֶת
אַתְּ זֹאת ׃ וַתֹּאמֶר לוֹ אֲדוֹנִי
בֶּאֱמֶת אֲנִי הֶאֱמַנְתִּי כִּי אַתָּה
מָשִׁיחַ בֶּן־אֱלֹהִים חַי שֶׁבָּאתָ
לְעוֹלָם הַזֶּה ׃ וְאַחַר שֶׁאָמְרָה
אֵלֶּה הָלְכָה וַתִּקְרָא לַאֲחוֹתָהּ
בַּלָּאט לֵאמוֹר הָרַב בָּא וְקָרָא
לָךְ ׃ וַיְהִי כְּשָׁמְעָהּ וַתָּקָם
מְהֵרָה וַתָּבֹא אֵלָיו ׃ כִּי עֲדַיִן
לֹא בָא יֵשׁוּעַ לַטִּירָה וְעוֹדֶנּוּ שָׁם
בַּמָּקוֹם שֶׁפָּגְעָה אוֹתוֹ מָרְתָה ׃
וְהַיְּהוּדִים שֶׁהָיוּ עִמָּהּ בַּבַּיִת
מְנַחֲמִים אוֹתָהּ בִּרְאוֹתָם כִּי
קָמָה מִרְיָם בִּמְהֵרָה וַתֵּצֵא
וַיָּבוֹאוּ אַחֲרֶיהָ כֶּאֱמוֹר כִּי הִיא
הוֹלֶכֶת לַקֶּבֶר לִבְכּוֹת שָׁם ׃
וּכְשֶׁבָּאָה מִרְיָם כַּאֲשֶׁר שָׁם
יֵשׁוּעַ וַתִּרְאֵהוּ וַתִּפּוֹל לְרַגְלָיו
וַתֹּאמֶר לוֹ אָדוֹן אִם הָיִיתָ
פֹּה לֹא הָיָה מֵת אָחִי ׃ וּכִרְאוֹת
יֵשׁוּעַ מִרְיָם בּוֹכָה וְהַיְּהוּדִים
שֶׁבָּאוּ עִמָּהּ בּוֹכִים וַיִּרְגַּז בְּרוּחַ
וַיִּתְבַּהֵל ׃ וַיֹּאמֶר אַיֵּה שַׂמְתּוּהוּ
וַתֹּאמַרְנָה לוֹ אָדוֹן בֹּא וּרְאֵה ׃
וַיִּדְמַע יֵשׁוּעַ ׃ וַיֹּאמְרוּ הַיְּהוּדִים
הִנֵּה אֵיךְ אֲהֵבוֹ ׃ וַיֹּאמְרוּ מֵהֶם
הֲלֹא

resurrectio & vita: qui credit in
26 *me, etiam si mortuus fuerit, vi-*
uet: 26 & omnis qui viuit, &
credit in me, non morietur in æ-
27 *ternum. credis hoc? 27 Ait il-*
li: Vtique Domine, ego credidi,
quia tu es Christus Filius Dei
viui, qui in hunc mundum veni-
28 *sti. 28 Et cùm hæc dixisset, ab-*
ijt, & vocauit Mariam sororem
suam silentio, dicens: Magister
adest, & vocat te. 29 Illa vt
29 *audiuit, surgit cito, & venit ad*
30 *eum: 30 nondum enim venerat*
Iesus in castellum: sed erat adbuc
in illo loco, vbi occurrerat ei Mar-
tha. 31 Iudæi ergo, qui erant
31 *cum ea in domo, & consolaban-*
tur eam, cùm vidissent Mariam
quia cito surrexit, & exijt, secu-
ti sunt eam dicentes: Quia vadit
ad monumentum, vt ploret ibi.
32 Maria ergo, cùm venisset
32 *vbi erat Iesus, videns eum, ceci-*
dit ad pedes eius, & dicit ei: Do-
mine, si fuisses hic, non esset mor-
tuus frater meus. 33 Iesus ergo,
33 *vt vidit eam plorantem, & Iu-*
dæos, qui venerant cum ea, plo-
rantes, infremuit spiritu, & tur-
bauit seipsum, 34 & dixit:
Vbi posuistis eum? Dicunt ei:
34 *Domine, veni, & vide. 35 Et*
lacrymatus est Iesus. 36 Dixe-
35 *runt ergo Iudæi: Ecce quomodo*
36 *amabat eum.*
37 Quidã autẽ ex ipsis dixerunt:
Non

47 להם מה שעשה ישוע: ויועדו
שרי הכהנים והפרושים לעצה
ויאמרו מה נעשה כי־האיש
הזה עושה אותות רבות:
48 אם נניחנו ככה כלם יאמינו
בו ויבואו הרומיים ויקחו
49 מקומנו ועמנו: ואחד מהם
ושמו קיפה בהיותו כהן גדול
מאותה השנה אמר להם אין
אתם יודעים שום דבר:
50 ואינכם חושבים כי צריך לכם
כי איש אחד ימות על־העם
51 לבלתי יאבד כל־העם: וזה
לא אמר מעצמו כי בהיותו
כהן גדול בשנה ההיא נבא
52 כי ישוע ימות בעד העם: ולא
על־העם לבד כי־אם לאסוף
יחד בני האלהים הנדחים:
53 ומהיום ההוא חשבו להמיתו:
54 לכן ישוע לא הלך עוד בגלוי
בין־היהודים כי־אם סר לנופת
אל־המדבר לעיר הנקראת
אפרים וישכן שם עם־
55 תלמידיו: ויקרב הפסח
ליהודים ועלו רבים ליר
לירושלים מנופת קדם הפסח
56 להקדיש עצמם: ויבקשו
לישוע וידברו איש לרעהו
בעמדם

eis quæ fecit Jesus. 47 *College-*
runt ergo Pontifices & Pharisæi
concilium, & dicebant: Quid
facimus, quia hic homo multa
signa facit?
48 *Si dimittimus eum sic, o-*
mnes credent in eum: & venient
Romani, & tollent nostrum lo-
cum, & gentem. 49 *Vnus au-*
tem ex ipsis Caiphas nomine,
cùm esset Pontifex anni illius,
dixit eis. Vos nescitis quidquam,
50 *nec cogitatis quia expedit*
vobis vt vnus moriatur homo pro
populo & non tota gens pereat.
51 *Hoc autem à semet ipso non*
dixit: sed cùm esset Pontifex an-
ni illius, prophetauit, quòd Jesus
moriturus erat pro gente, 52 *&*
non tantùm pro gente, sed vt fi-
lios Dei, qui erant dispersi, con-
gregaret in vnum.
53 *Ab illo ergo die cogitaue-*
runt vt interficerent eum.
54 *Jesus ergo iam non in pa-*
lam ambulabat apud Judæos, sed
abijt in regionem iuxta desertum,
in ciuitate, quæ dicitur Ephrem,
& ibi morabatur cum discipulis
suis. 55 *Proximum autem erat*
Pascha Judæorum: & ascende-
runt multi Jerosolymam de regio-
ne ante Pascha, vt sanctificarent
seipsos.
56 *Quærebant ergo Jesum: &*
colloquebantur ad inuicem, in-
tem-

templo stantes: Quid putatis, quia non venit ad diem festum? Dederant autem Pontifices, & Pharisæi mandatum, vt si quis cognouerit vbi sit, indicet, vt apprehendant eum.

בְּעָמְדָם בְּהֵיכָל מָה אַתֶּם
חוֹשְׁבִים כִּי אֵינֶנּוּ בָא לְיוֹם הֶחָג
וַיְצַוּוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַפְּרוּשִׁים
שֶׁאִם אִישׁ יֵדַע אַיֵּה הוּא יַרְאֶה
כְּדֵי שֶׁיִּלְכְּדוּ אוֹתוֹ׃

CAP. XII.

1 *IEsus ergo ante sex dies Pa-*
schæ venit Bethaniam,
vbi Lazarus fuerat mortuus,
quem suscitauit Jesus. 2 Fece-
runt autem ei cœnam ibi: &
Martha ministrabat, Lazarus
verò vnus erat ex discumbentibus
cum eo.
3 Maria ergo accepit libram
vnguenti nardi pistici, pretiosi,
& vnxit pedes Jesu, & extersit
pedes eius capillis suis: & domus
impleta est ex odore vnguenti.
4 Dixit ergo vnus ex discipulis
eius, Judas Iscariotes, qui erat
eum traditurus: 5 Quare hoc
vnguentum non venijt trecentis
denarijs, & datum est egenis?
6 Dixit autem hoc, non quia
de egenis pertinebat ad eum, sed
quia fur erat, & loculos habens,
ea, quæ mittebantur, portabat.
7 Dixit ergo Jesus: Sinite il-
lam vt in diem sepulturæ meæ
seruet illud.

פ׳ יב׳

וְלִפְנֵי שֵׁשֶׁת יָמִים קוֹדֶם 1
הַפֶּסַח בָּא יֵשׁוּעַ לְבֵית־עַנְיָה
כַּאֲשֶׁר שָׁם הָיָה אֶלְעָזָר שֶׁמֵּת
וְהֶחֱיָהוּ יֵשׁוּעַ׃ וַיַּעֲשׂוּ לוֹ שָׁם 2
סְעוּדָה בָּעֶרֶב וַתְּשָׁרֶת מַרְתָּה
וַיְהִי אֶלְעָזָר אֶחָד מֵהַמְסוּבִּים
עִמּוֹ׃ וַתִּקַּח מִרְיָם מִשֶּׁמֶן רוֹקֵחַ 3
מִנַּרְדֵּי נֶאֱמָן וְיָקָר וַתִּמְשַׁח
רַגְלֵי יֵשׁוּעַ וַתְּנַגְּבֵם בְּשַׂעֲרוֹתֶיהָ
וְהַבַּיִת נִמְלָאָה מֵרֵיחַ הַשָּׁמֶן׃
וְאָמַר אֶחָד מִתַּלְמִידָיו יְהוּדָה 4
אִישׁ־קְרִיּוֹתָא הֶעָתִיד לְמָסְרוֹ׃
וְלָמָּה לֹא נִמְכַּר הַשֶּׁמֶן הַזֶּה 5
בִּשְׁלוֹשׁ מֵאוֹת אֲגוּדוֹת וְנִתַּן
לָעֲנִיִּים׃ וְאָמַר זֹאת לֹא בַּעֲבוּר 6
שֶׁהָיָה לוֹ חֶמְלָה עַל־הָעֲנִיִּים
כִּי־אִם שֶׁהָיָה גַּנָּב וְלוֹ הָיָה
הַכִּיס וְכָל־מַה שֶּׁיִּנָּתְנוּ הוּא
נוֹשֵׂא׃ וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ הַנִּיחוּ לָהּ 7
שֶׁתִּשְׁמוֹר אוֹתוֹ לְיוֹם קְבוּרָתִי׃

Pau-

כִּי

תמותו ואנה אני הולך לא־
22 תוכלו לבא ׃ ואמרו היהודים
הימית עצמו כי אמר אנה אני
הולך לא־תוכלו לבא ׃
23 ויאמר להם אתם מלמטה
ואני מלמעלה אתם מעולם
הזה ואני איני מזה העולם ׃
24 לכן אמרתי לכם כי תמותו
בחטאתיכם לפי שאם אינכם
מאמינים כי אני הוא תמותו
25 בחטאתכם ׃ ויאמרו לו מי
אתה ויאמר להם ישוע
ראשית שאני מדבר לכם ׃
26 הרבה יש־לי לדבר עליכם
ולשפוט אך מי ששלחני נאמן
הוא ומה ששמעתי ממנו אני
27 מדבר בעולם ׃ ולא ידעו כי
28 אמר שאל הוא אביו ׃ ויאמר
להם ישוע כהרימכם את־בן
האדם אז תדעו כי אני הוא
ואיני עושה מעצמי מאומה
כי־אם כאשר למדני האב
29 אלה אני מדבר ׃ ואשר שלחני
הוא עמדי ולא עזבני לבדי כי
אני עושה תמיד מה שרצה
30 בעיניו ׃ וכאשר דבר הדברים
האלה האמינו בו רבים ׃
31 ויאמר ישוע ליהודים ההם
שהאמינו

moriemini. Quò ego vado, vos non potestis venire. 22 Dicebant ergo Judæi: Numquid interficiet semetipsum, quia dixit: Quò ego vado, vos non potestis venire? 23 Et dicebat eis: Vos de deorsum estis, ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis, ego non sum de hoc mundo:

24 Dixi ergo vobis quia moriemini in peccatis vestris: si enim non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro. 25 Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Jesus: Principium, qui & loquor vobis.

26 Multa habeo de vobis loqui, & iudicare, sed qui me misit, verax est: & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in mundo.

27 Et non cognouerunt quia Patrem eius dicebat Deum.

28 Dixit ergo eis Jesus: Cùm exaltaueritis Filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, & à meipso facio nihil, sed sicut docuit me Pater, hæc loquor:

29 & qui me misit, mecum est, & non reliquit me solum: quia ego quæ placita sunt ei, facio semper.

30 Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum. 31 Dicebat ergo Iesus ad eos, qui crediderunt ei,

ei, Judæos: Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis: 32 & cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos.

33 Responderunt ei: Semen Abrahæ sumus, & nemini seruiuimus vmquam: quomodo tu dicis: Liberi eritis? 34 Respondit eis Jesus. Amen, amen dico vobis: quia omnis, qui facit peccatum, seruus est peccati. 35 seruus autem non manet in domo in æternum: filius autem manet in æternum. 36 si ergo vos filius liberauerit, verè liberi eritis. 37 Scio quia filij Abrahæ estis: sed quæritis me interficere, quia sermo meus non capit in vobis.

38 Ego quod vidi apud Patrem meum, loquor: & vos quæ vidistis apud patrem vestrum, facitis.

39 Responderunt, & dixerunt ei: Pater noster Abraham est. Dicit eis Jesus: Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.

40 Nunc autem quæritis me interficere, hominem, qui veritatem vobis locutus sum, quam audiui à Deo: hoc Abraham non fecit. 41 Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione non sumus nati: vnum patrem habemus Deum.

שֶׁהֶאֱמִינוּ בוֹ אִם־תַּעֲמוֹדוּ
בִּדְבָרַי בֶּאֱמֶת תִּהְיוּ תַלְמִידָי ׃
32 וְתֵדְעוּ הָאֱמֶת וְהָאֱמֶת תַּחֲפּוֹשׁ
33 אֶתְכֶם ׃ וַיַּעֲנוּ לוֹ אֲנַחְנוּ זֶרַע
אַבְרָהָם וּבְכָל־זְמָן לֹא־עָבַדְנוּ
לְאִישׁ אֵיךְ אַתָּה אוֹמֵר תִּהְיוּ
34 חָפְשִׁים ׃ וַיַּעֲנֵם יֵשׁוּעַ אָמֵן אָמֵן
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי כָל־שֶׁעוֹשֶׂה
35 חֵטְא הוּא עֶבֶד לַחֵטְא ׃ וְהָעֶבֶד
לֹא־יֵשֵׁב בַּבַּיִת לְעוֹלָם וְהַבֵּן
36 יֵשֵׁב בַּבַּיִת לְעוֹלָם וָעֶד ׃ לָכֵן
אִם־הַבֵּן יְחַפּוֹשׁ אֶתְכֶם תִּהְיוּ
37 חָפְשִׁים בֶּאֱמֶת ׃ אֲנִי יוֹדֵעַ כִּי
בְּנֵי אַבְרָהָם אַתֶּם אֲבָל אַתֶּם
חֲפֵצִים לַהֲמִיתֵנִי כִּי דְבָרַי אֵינָם
38 מְכִילִים בָּכֶם ׃ אֲנִי מְדַבֵּר מָה
שֶׁרָאִיתִי אֵצֶל אָבִי וְאַתֶּם
עוֹשִׂים מָה שֶׁרְאִיתֶם אֵצֶל
39 אֲבִיכֶם ׃ וַיַּעֲנוּ וְאָמְרוּ לוֹ אָבִינוּ
אַבְרָהָם הוּא וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ
אִם בְּנֵי אַבְרָהָם אַתֶּם עֲשׂוּ
40 מַעֲשֵׂי אַבְרָהָם ׃ וְעַתָּה אַתֶּם
מְבַקְשִׁים לַהֲמִיתֵנִי אָדָם
שֶׁדִּבַּרְתִּי לָכֶם הָאֱמֶת אֲשֶׁר
שָׁמַעְתִּי מֵהָאֵל זֶה לֹא־עָשָׂה
41 אַבְרָהָם ׃ אַתֶּם עוֹשִׂים מַעֲשֵׂי
אֲבִיכֶם לָכֵן אָמְרוּ לוֹ אֵין אָנוּ
יְלִידֵי הַזְּנוּת יֶשׁ־לָנוּ אָב אֶחָד
אֱלֹהִים ׃

42 אֱלֹהִים ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אִם
יִהְיֶה אֱלֹהִים אֲבִיכֶם אָכֵן תִּהְיוּ
אֹהֲבִים אוֹתִי כִּי אֲנִי
הֶאֱצַלְתִּי מֵאֱלֹהִים וּבָאתִי כִּי
לֹא־בָאתִי מֵעַצְמִי כִּי־אִם הוּא
43 שְׁלָחָנִי ׃ וְלָמָּה אֵינְכֶם יוֹדְעִים
אֲמָרַי כִּי לֹא־תוּכְלוּ לִשְׁמוֹעַ
44 דְּבָרָי ׃ אַתֶּם מֵאָב שֵׁד וְתַחְפְּצוּ
לַעֲשׂוֹת תַּאֲוַת אֲבִיכֶם רוֹצֵחַ
הוּא מֵרֵאשִׁית וְלֹא־עָמַד
בָּאֱמֶת כִּי אֵין־בּוֹ אֱמֶת
כְּשֶׁדּוֹבֵר כָּזָב הוּא מְדַבֵּר מ
מֵעַצְמוֹ כִּי כוֹזֵב הוּא וְאָבִיו ׃
45 וְאִם אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם הָאֱמֶת
46 אֵינְכֶם מַאֲמִינִים לִי ׃ מִי מִכֶּם
יוֹכִיחַ אוֹתִי עַל־חֵטְא אִם אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם הָאֱמֶת לָמָּה
47 אֵינְכֶם מַאֲמִינִים לִי ׃ מִי שֶׁהוּא
מֵאֱלֹהִים הוּא שׁוֹמֵעַ דִּבְרֵי
אֱלֹהִים עַל־כֵּן אֵינְכֶם שׁוֹמְעִים
48 כִּי אֵין־אַתֶּם מֵאֱלֹהִים ׃ וַיַּעֲנוּ
הַיְּהוּדִים וְאָמְרוּ לוֹ הֲלֹא הֵטֵיב
אָנוּ אוֹמְרִים כִּי שֹׁמְרוֹנִי אַתָּה
49 וּלְךָ יֵשׁ שֵׁד ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ אֵין לִי
שֵׁד כִּי־אִם אֲנִי מְכַבֵּד אֶת־
50 אָבִי וְאַתֶּם קִלַּלְתּוּנִי ׃ וְאֵינִי
מְבַקֵּשׁ כְּבוֹדִי יֵשׁ מִי שֶׁיְּבַקֵּשׁ
51 וְיִשְׁפּוֹט ׃ אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם

Deum. 42 Dixit ergo eis Jesus: Si Deus pater vester esset: diligeretis utique me. ego enim ex Deo processi, & veni: neque enim à meipso veni, sed ille me misit.

43 Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum.

44 Vos ex patre diabolo estis: & desideria patris vestri vultis facere, ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit: quia non est veritas in eo: cùm loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, quia mendax est, & pater eius. 45 Ego autem si veritatem dico, non creditis mihi.

46 Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico vobis: quare non creditis mihi?

47 Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.

48 Responderunt ergo Judæi, & dixerunt ei: Nonne benè dicimus nos quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?

49 Respondit Jesus: Ego dæmonium non habeo: sed honorifico Patrem meum, & vos inhonorastis me.

50 Ego autem non quæro gloriam meam: est qui quærat, & iudicet. 51 Amen, amen dico vo-

vobis: si quis sermonem meum
seruauerit, mortem non videbit
in æternum. 52 *Dixerunt er-*
go Iudæi: Nunc cognouimus
quia dæmonium habes, Abraham
mortuus est, & Prophetæ, & tu
dicis: Si quis sermonem meum
seruauerit, non gustabit mortem
in æternum. 53 *Numquid tu*
maior es patre nostro Abraham,
qui mortuus est? & Prophetæ
mortui sunt. Quem teipsum fa-
cis? 54 *Respondit Iesus: Si ego*
glorifico meipsum, gloria mea ni-
hil est: est Pater meus, qui glori-
ficat me, quem vos dicitis quia
Deus vester est, 55 *& non co-*
gnouistis eum: ego autem noui
eum: Et si dixero quia non scio
eum, ero similis vobis, mendax.
Sed scio eum, & sermonem eius
seruo. 56 *Abraham pater ve-*
ster exultauit vt videret diem
meum: vidit, & gauisus est.
57 *Dixerunt ergo Iudæi ad*
eum: Quinquaginta annos non-
dum habes, & Abraham vidisti?
58 *Dixit eis Iesus: Amen,*
amen dico vobis, antequam A-
braham fieret, ego sum. 59 *Tu-*
lerunt ergo lapides, vt iacerent
in eum: Iesus autem abscondit se,
& exiuit de templo.

לָכֶם אִם אִישׁ יִשְׁמוֹר דְּבָרַי לֹא
יִרְאֶה מָוֶת לְעוֹלָם ׃ וַיֹּאמְרוּ 52
הַיְּהוּדִים עַתָּה יָדַעְנוּ כִּי יֵשׁ לְךָ
שֵׁד אַבְרָהָם מֵת וְהַנְּבִיאִים
מֵתוּ וְאַתָּה אוֹמֵר אִם אִישׁ
יִשְׁמוֹר דְּבָרַי לֹא־יִטְעוֹם מָוֶת
לְעוֹלָם ׃ הַאַתָּה יוֹתֵר גָּדוֹל 53
מֵאַבְרָהָם אָבִינוּ אֲשֶׁר מֵת
וְהַנְּבִיאִים מֵתוּ מִי אַתָּה עוֹשֶׂה
עַצְמְךָ ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ אִם אֲנִי 54
אֲכַבֵּד עַצְמִי כְּבוֹדִי אֵינוֹ שׁוּם
דָּבָר יֵשׁ אָבִי שֶׁהוּא מְכַבֵּד
אוֹתִי שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים כִּי
אֱלֹהֵיכֶם הוּא ׃ וְלֹא יְדַעְתֶּם 55
אוֹתוֹ אֲבָל אֲנִי יָדַעְתִּי אוֹתוֹ
וְאִם אוֹמַר כִּי אֵינִי יוֹדֵעַ אוֹתוֹ
אֶהְיֶה כּוֹזֵב כְּמוֹכֶם אֶלָּא אֲנִי
יוֹדֵעַ אוֹתוֹ וְשׁוֹמֵר דְּבָרוֹ ׃
אַבְרָהָם אֲבִיכֶם שָׂמַח לִרְאוֹת 56
יוֹמִי וַיַּרְא וַיִּשְׂמַח ׃ וַיֹּאמְרוּ 57
הַיְּהוּדִים אֵלָיו אֵינְךָ עֲדַיִין בֶּן־
חֲמִשִּׁים שָׁנָה וְרָאִיתָ אֶת־
אַבְרָהָם ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ 58
אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם
בְּטֶרֶם הֱיוֹת אַבְרָהָם אֲנִי הוֹוֶה ׃
וַיִּקְחוּ אֲבָנִים לְרָגְמוֹ וַיִּסָּתֵר 59
יֵשׁוּעַ וַיֵּצֵא מֵהַהֵיכָל ׃

CAP.

פ׳ ט׳

פ׳ ט׳

CAP. IX.

1 ויעבור ישוע וירא איש עור
2 מלידה ׃ וישאלוהו תלמידיו
רבי מי חטא זה או יולדיו
3 שנולד עור ׃ ויען ישוע לא
חטא הוא ולא יולדיו כי־אם
להגלות מעשה אלהים בו ׃
4 יש לי לפעול מעשה ממי ש
ששלחני בעוד היום בא
הלילה שלא כל־איש יוכל
5 לפעול ׃ בעודי בעולם אני
6 אור העולם ׃ ואחר שאמר
אלה הדברים רק בארץ ויעש
טיט מהרוק וימח על־עיניו ׃
7 ויאמר לו לך רחץ בברכת
שילוח וילך וירחץ ויבא רואה ׃
8 על־כן השכנים ומי שראו
אותו לפנים כי היה עני אמרו
הזה הוא שהיה יושב ושאל
צדקה יש אומרים שהוא זה ׃
9 ויש אומרים שאינו הוא כי־
אם אחר דומה לו ואמר הוא
10 כי אני הוא ׃ ויאמרו לו איך
11 נפתחו עיניך ׃ ויען אותו
האיש הנקרא ישוע עשה טיט
וימח על־עיני ואמר לי לך
לברכת שילוח ורחץ ואלך
וארחץ

1 *ET præteriens Iesus vidit*
hominem cœcum à nati-
uitate : 2 & interrogauerunt
eum discipuli eius: Rabbi, quis
peccauit, hic, aut parentes eius,
vt cœcus nasceretur ? 3 Re-
spondit Iesus: Neque hic pecca-
uit, neque parentes eius: sed vt
manifestentur opera Dei in illo.
4 Me oportet operari opera
eius, qui misit me, donec dies est:
venit nox, quando nemo potest
operari. 5 quamdiu sum in
mundo, lux sum mundi. 6 Hæc
cùm dixisset, expuit in terram,
& fecit lutum ex sputo, & lini-
uit lutum super oculos eius, 7 &
dixit ei: Vade, laua in natatoria
Siloë (quod interpretatur Mis-
sus.) Abijt ergo, & lauit, &
venit videns. 8 Itaque vicini,
& qui viderant eum prius quia
mendicus erat, dicebant: Non-
ne hic est, qui sedebat, & mendi-
cabat? Alij dicebant: Quia hic
est. 9 Alij autē: Nequaquam,
sed similis est ei. Ille verò dice-
bat: Quia ego sum. 10 Dice-
bant ergo ei: Quomodo aperti sunt
tibi oculi? 11 Respondit: Ille
homo, qui dicitur Iesus, lutum
fecit: & vnxit oculos meos, &
dixit mihi: Vade ad natatoria
Siloë, & laua. Et abij, la-
ui,

ui, & video. 12 Et dixerunt
ei: Vbi est ille? Ait: Nescio.
13 Adducunt eum ad Phari-
sæos, qui cæcus fuerat.
14 Erat autem sabbatum quan-
do lutum fecit Jesus, & aperuit
oculos eius. 15 Iterum ergo in-
terrogabant eum Pharisæi quo-
modo vidisset. Ille autem dixit
eis: Lutum mihi posuit super o-
culos, & laui, & video.
16 Dicebant ergo ex Phari-
sæis quidam: Non est hic homo à
Deo, qui sabbatum non custodit:
Alij autem dicebant: Quomodo
potest homo peccator hæc signa fa-
cere? Et schisma erat inter eos.
17 Dicunt ergo cæco iterum:
Tu quid dicis de illo, qui aperuit
oculos tuos? Ille autem dixit:
Quia Propheta est.
18 Non crediderunt ergo Ju-
dæi de illo, quia cæcus fuisset &
vidisset, donec vocauerunt pa-
rentes eius qui viderat: 19 &
interrogauerunt eos, dicentes:
Hic est filius vester, quem vos
dicitis quia cæcus natus est? Quo-
modo ergo nunc videt? 20 Re-
sponderunt eis parentes eius, &
dixerunt: Scimus quia hic est fi-
lius noster, & quia cæcus natus
est: 21 quomodo autem nunc vi-
deat, nescimus: aut quis eius ape-
ruit oculos, nos nescimus: ipsum
Xx in-

12 וָאֶרְחַץ וַאֲנִי רוֹאֶה׃ וְאָמְרוּ לוֹ
אַיֵּה הוּא וְאָמַר אֵינִי יוֹדֵעַ׃
13 וַיָּבִיאוּ אוֹתוֹ שֶׁהָיָה עִוֵּר אֶל־
הַפְּרוּשִׁים׃ 14 וַיְהִי יוֹם הַשַּׁבָּת
כַּאֲשֶׁר עָשָׂה יֵשׁוּעַ הַטִּיט וַיִּפְתַּח
עֵינָיו׃ 15 וְשָׁאֲלוּ לוֹ הַפְּרוּשִׁים
עוֹד אֵיךְ רָאִיתָ וְהוּא אָמַר לָהֶם
שָׂם לִי טִיט עַל־עֵינַי וָאֶרְחַץ
וַאֲנִי רוֹאֶה׃ 16 וַיֹּאמְרוּ אֲנָשִׁים
מֵהַפְּרוּשִׁים הָאִישׁ הַזֶּה אֵינוֹ
מֵאֱלֹהִים כִּי לֹא־שָׁמַר שַׁבָּת
וַאֲחֵרִים אוֹמְרִים וְאֵיךְ יוּכַל
אִישׁ חוֹטֵא לַעֲשׂוֹת הָאוֹתוֹת
הָאֵלֶּה וַתְּהִי מְרִיבָה בֵּינֵיהֶם׃
17 וַיּוֹסִיפוּ לֵאמוֹר לָעִוֵּר מָה אַתָּה
אוֹמֵר עַל זֶה הָאִישׁ שֶׁפָּתַח
עֵינֶיךָ וְהוּא אָמַר כִּי נָבִיא הוּא׃
18 וְלֹא־הֶאֱמִינוּ הַיְּהוּדִים שֶׁהָיָה
עִוֵּר וְעַתָּה רוֹאֶה עַד־שֶׁקָּרְאוּ
לְיוֹלְדָיו שֶׁל־עִוֵּר הָרֹאֶה׃
19 וַיִּשְׁאֲלוּ אוֹתָם לֵאמוֹר הֲזֶה
בִּנְכֶם שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים שֶׁנּוֹלַד
עִוֵּר וְאֵיךְ עַתָּה רוֹאֶה׃ 20 וַיַּעֲנוּ
לָהֶם יוֹלְדָיו וְאָמְרוּ אֲנוּ יוֹדְעִים
כִּי זֶה הוּא בְּנֵנוּ וְכִי נוֹלַד עִוֵּר׃
21 אַךְ אֵיךְ הוּא רוֹאֶה עַתָּה אֵין
אֲנוּ יוֹדְעִים אוֹ מִי פָּתַח אֶת־
עֵינָיו אֵין אֲנוּ יוֹדְעִים שַׁאֲלוּ
אוֹתוֹ

אותו כי בא בימים והוא ידבר
22 על־עצמו׃ ואמרו זאת יולדיו
כי יראו מן־היהודים כי עשו
התקשרות היהודים שכל־
איש המודה שהוא משיח
23 ישלך חוץ לכנסת׃ על־כן
אמרו יולדיו שאלוהו כי הוא
24 בא בימים׃ ויקראו שנית
לאיש שהיה עור ויאמרו לו תן
כבוד לאלהים אנו יודעים כי
25 זה האיש חוטא הוא׃ ויאמר
הוא להם אם חוטא הוא אינני
יודע אבל דבר אחד אני יודע
כי הייתי עור ועתה אני רואה׃
26 ויאמרו לו מה עשה לך ואיך
27 פקח לך עינים׃ ויען להם כבר
אמרתי לכם ושמעתם למה
החפצו לשמוע עוד הנם אתם
החפצים להיות תלמידיו׃
28 ויקללוהו ויאמרו אתה תהיה
תלמידו ואנו תלמידי משה׃
29 אנו יודעים כי האלהים דבר
את־משה ואין אנו יודעים
30 מאין הוא זה׃ ויען האיש
ההוא ויאמר להם בזה הוא
פלא כי אין אתם יודעים מאין
31 הוא ופתח את־עיני׃ ואנו
יודעים כי אלהים אינו שומע
לחטאים

interrogate: ætatem habet, ipse de se loquatur. 22 Hæc dixerunt parentes eius, quoniam timebant Judæos: iam enim conspirauerant Judæi, vt si quis eum confiteretur Christum, extra synagogam fieret. 23 Propterea parentes eius dixerunt: Quia ætatem habet, ipsum interrogate.

24 Vocauerunt ergo rursum hominem, qui fuerat cæcus, & dixerunt ei: Da gloriam Deo: nos scimus quia hic homo peccator est. 25 Dixit ergo eis ille: Si peccator est, nescio: hoc vnum scio, quia cæcus cùm essem, modò video. 26 Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos? 27 Respondit eis: Dixi vobis iam, & audistis: quid iterum vultis audire? numquid & vos vultis discipuli eius fieri?

28 Maledixerunt ergo ei, & dixerunt: Tu discipulus illius sis: nos autem Moysi discipuli sumus.

29 Nos scimus quia Moysi locutus est Deus: hunc autem nescimus vnde sit. 30 Respondit ille homo, & dixit eis: In hoc enim mirabile est quia vos nescitis vnde sit, & aperuit meos oculos: 31 scimus autem quia pec-

peccatores Deus non audit: sed si quis Dei cultor est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit.

32 *A sæculo non est auditum quia quis aperuit oculos cœci nati.* 33 *Nisi esset hic à Deo, non poterat facere quidquam.*

34 *Responderunt, & dixerunt ei: In peccatis natus es totus, & tu doces nos? Et eiecerunt eum foras.* 35 *Audiuit Iesus quia eiecerunt eum foras: & cùm inuenisset eum, dixit ei: Tu credis in Filium Dei?* 36 *Respondit ille, & dixit: Quis est, Domine, vt credam in eum?*

37 *Et dixit ei Iesus: Et vidisti eum, & qui loquitur tecum ipse est.* 38 *At ille ait: Credo Domine. Et procidens adorauit eum.* 39 *Et dixit Iesus: In iudicium ego in hunc mundum veni: vt qui non vident videant, & qui vident cœci fiant.*

40 *Et audierunt quidam ex Pharisæis, qui cum ipso erant, & dixerunt ei: Numquid & nos cœci sumus?*

41 *Dixit eis Iesus: Si cœci essetis, non haberetis peccatum. nunc verò dicitis: Quia videmus. Peccatum vestrum manet.*

לַחַטָּאִים אֲבָל אִם אִישׁ יַעֲבוֹר
אֱלֹהִים וְיַעֲשֶׂה רְצוֹנוֹ לָזֶה
32 יַעֲנֶה׃ מֵעוֹלָם לֹא־נִשְׁמַע כִּי
אִישׁ פָּתַח עֵינֵי עִוֵּר הַנּוֹלָד׃
33 לוּלֵי הָיָה זֶה מֵאֱלֹהִים לֹא הָיָה
34 יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה׃ וַיַּעֲנוּ
וַיֹּאמְרוּ לוֹ בְּחַטָּאוֹת נוֹלַדְתָּ
כֻּלְּךָ הָאַתָּה מְלַמֵּד אוֹתָנוּ
35 וַיַּשְׁלִיכוּ אוֹתוֹ הַחוּצָה׃ וַיִּשְׁמַע
יֵשׁוּעַ כִּי הִשְׁלִיכוּ אוֹתוֹ לַחוּץ
וּבְמָצְאוֹ אָמַר לוֹ הַאַתָּה
36 מַאֲמִין בְּבֶן־הָאֱלֹהִים׃ וַיַּעַן
הוּא וְאָמַר מִיהוּא הָאָדוֹן לְמַעַן
37 אַאֲמִין בּוֹ׃ וְאָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ
וְרָאִיתָ אֹתוֹ וְהַמְדַבֵּר עִמְּךָ אִתּוֹ
38 הוּא׃ וַיֹּאמֶר הוּא אֲנִי מַאֲמִין
אָדוֹן וַיִּפּוֹל עַל־פָּנָיו וַיִּשְׁתַּחֲוֶה
39 לוֹ׃ וְאָמַר יֵשׁוּעַ אֲנִי בָּאתִי
אֶל־הָעוֹלָם הַזֶּה לְמִשְׁפָּט
בַּעֲבוּר שֶׁאֵינָם רוֹאִים יִרְאוּ
40 וְהָרוֹאִים יִהְיוּ עִוְרִים׃ וַיִּשְׁמְעוּ
אֲנָשִׁים מֵהַפְּרוּשִׁים שֶׁהָיוּ אִתּוֹ
וְאָמְרוּ לוֹ הֲגַם אֲנוּ עִוְרִים׃
41 וְאָמַר לָהֶם יֵשׁוּעַ אִם־הֱיִיתֶם
עִוְרִים לֹא־הָיָה לָכֶם חֵטְא
אֲבָל עַתָּה אַתֶּם אוֹמְרִים כִּי
אָנוּ רוֹאִים חַטַּאתְכֶם יָלִין
בָּכֶם׃

1 אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם
מִי שֶׁלֹּא יָבֹא בְּעַד הַפֶּתַח
לְמִכְלַת הַצֹּאן אֶלָּא יַעֲלֶה
מִמָּקוֹם אַחֵר גַּנָּב הוּא וּפָרִיץ׃
2 וַאֲשֶׁר יָבֹא בְּעַד הַפֶּתַח הוּא
3 רוֹעֶה הַצֹּאן׃ הַשּׁוֹעֵר יִפְתַּח
לוֹ וְהַצֹּאן תִּשְׁמַעְנָה בְּקוֹלוֹ
וְיִקְרָא הַצֹּאן בְּשֵׁמָן מְיוּחָד
4 וְיוֹצִיאֵן׃ וּכְשֶׁלְּחוֹ הַצֹּאן
הַמְיוּחָדוֹת הוּא הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶן
וְהַצֹּאן הוֹלְכוֹת אַחֲרָיו כִּי הֵנָּה
5 יוֹדְעוֹת קוֹלוֹ׃ וְאַחֲרֵי אִישׁ
נָכְרִי לֹא תֵלַכְנָה כִּי אִם
תָּנוּסֶנָה מִמֶּנּוּ כִּי לֹא יָדְעוּ קוֹל
6 הַנָּכְרִים׃ הַמָּשָׁל הַזֶּה אָמַר
לָהֶם יֵשׁוּעַ וְהֵם לֹא יָדְעוּ מָה
7 דִּבֵּר לָהֶם׃ וְאָמַר עוֹד יֵשׁוּעַ
לָהֶם אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם
8 כִּי אֲנִי פֶּתַח הַצֹּאן׃ וְכֹל שֶׁבָּאוּ
הֵם גַּנָּבִים וּפָרִיצִים וְהַצֹּאן לֹא
9 שָׁמְעוּ אוֹתָם׃ אֲנִי פֶּתַח
אִם אִישׁ יָבֹא בַּעֲדִי יִוָּשֵׁעַ וְיָבֹא
10 וְיֵצֵא וְיִמְצָא מַרְעִית׃ וְגַנָּב לֹא
יָבֹא כִּי אִם לִגְנוֹב וְלִטְבּוֹחַ
וּלְאַבֵּד וַאֲנִי בָאתִי כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה
לָהֶם הַחַיִּים וְיִהְיֶה לָהֶם יוֹתֵר
שְׁלֵמוּת׃

1 *Amen, amen dico vobis:*
qui non intrat per ostiũ
in ouile ouium, sed ascendit ali-
unde: ille fur est, & latro.
2 *Qui autem intrat per ostium,*
pastor est ouium.
3 *Huic ostiarius aperit, & o-*
ues vocem eius audiunt, & pro-
prias oues vocat nominatim, &
educit eas.
4 *Et cùm proprias oues emise-*
rit, ante eas vadit: & oues illum
sequuntur, quia sciunt vocem
eius.
5 *Alienum autem non sequun-*
tur, sed fugiunt ab eo: quia non
nouerunt vocem alienorum.
6 *Hoc prouerbium dixit eis Je-*
sus. Illi autem non cognouerunt
quid loqueretur eis.
7 *Dixit ergo eis iterum Jesus:*
Amen, amen dico vobis, quia
ego sum ostium ouium.
8 *Omnes quotquot venerunt*
fures sunt, & latrones, & non
audierunt eos oues.
9 *Ego sum ostium. Per me si*
quis introïerit, saluabitur: & in-
gredietur, & egredietur, & pa-
scua inueniet.
10 *Fur non venit nisi vt fure-*
tur, & mactet, & perdat. Ego
veni vt vitam habeant, & abun-
dan-

dantiùs habeant. 11 *Ego sum*
pastor bonus. Bonus pastor ani-
mam suam dat pro ouibus suis.
12 *Mercenarius autem, & *
qui non est pastor, cuius non
sunt oues propriæ, videt lupum
venientem, & dimittit oues, &
fugit: & lupus rapit, & disper-
git oues: 13 *mercenarius autem*
fugit, quia mercenarius est, &
non pertinet ad eum de ouibus.
14 *Ego sum pastor bonus: &*
cognosco meas, & cognoscunt me
meæ. 15 *Sicut nouit me Pater,*
& ego agnosco Patrem: & ani-
mam meam pono pro ouibus meis.
16 *Et alias oues habeo quæ non*
sunt ex hoc ouili: & illas oportet
me adducere, & vocem meam
audient, & fiet vnum ouile, &
vnus pastor. 17 *Propterea me*
diligit Pater: quia ego pono ani-
mam meam, vt iterum sumā eam.
18 *Nemo tollit eam à me: sed*
ego pono eam à meipso, & pote-
statem habeo ponendi eam: & po-
testatem habeo iterū sumendi eam:
Hoc mandatum accepi à Patre
meo. 19 *Dissensio iterum facta*
est inter Judæos propter sermones
hos. 20 *Dicebant autem multi*
ex ipsis: Dæmonium habet, &
insanit: quid eum auditis?
21 *Alij dicebant: Hæc verba*
non sunt dæmonium habentis:
num-

שְׁלָמוֹת׃ אֲנִי רוֹעֶה טוֹב הָרוֹעֶה 11
הַטּוֹב יִתֵּן נַפְשׁוֹ בְּעַד צֹאנוֹ׃
וְהַשָּׂכִיר וּמִי שֶׁאֵינוֹ רוֹעֶה שֶׁאֵין 12
לוֹ־צֹאן מְיוּחָדוֹת כְּשֶׁיִּרְאֶה
שֶׁיָּבֹא הַזְּאֵב יַעֲזוֹב הַצֹּאן וְיָנֻס
וְהַזְּאֵב יִטְרוֹף וַיְפַזֵּר הַצֹּאן׃
וְהַשָּׂכִיר יָנוּס כִּי שָׂכִיר הוּא וְאֵין 13
לוֹ דָּבָר עַל־הַצֹּאן׃ אֲנִי רוֹעֶה 14
טוֹב וְיוֹדֵעַ צֹאנִי וְצֹאנִי יוֹדְעוֹת
אוֹתִי׃ כַּאֲשֶׁר יוֹדֵעַ הָאָב אוֹתִי 15
וַאֲנִי יוֹדֵעַ הָאָב וְנַפְשִׁי אָשִׂים
תַּחַת צֹאנִי׃ וְלִי צֹאן אַחֶרֶת 16
וְאֵינָהּ מִמִּכְלָה זֹאת וְצָרִיךְ לִי
לַהֲבִיאָן וְתִשְׁמַעְנָה קוֹלִי
וְתִהְיֶה מִכְלָה אַחַת וְרוֹעֶה
אֶחָד׃ לָכֵן הָאָב אֹהֵב אוֹתִי כִּי 17
אֲנִי מֵשִׂים נַפְשִׁי לָקַחַת אוֹתָהּ
עוֹד׃ וְאֵין שׁוּם אִישׁ שֶׁיִּקָּחֶנָּה 18
מֵאִתִּי כִּי אֲנִי אֲשִׂימֶנָּה מֵעַצְמִי
וְלִי שִׁלְטוֹן לַחֲשִׂימֶנָּה הַשִּׁלְטוֹן
לָקַחַת אוֹתָהּ עוֹד מִצְוָה הַזֹּאת
לָקַחְתִּי מֵאָבִי׃ וַתְּהִי עוֹד 19
מְרִיבָה בֵּין־הַיְּהוּדִים בַּעֲבוּר
אֵלֶּה הַדְּבָרִים׃ רַבִּים מֵהֶם 20
אָמְרוּ הַשֵּׁד לוֹ וּמְשֻׁגָּע הוּא
לָמָּה אַתֶּם שׁוֹמְעִים לוֹ׃
וַאֲחֵרִים אָמְרוּ אֵלֶּה הַדְּבָרִים 21
אֵינָם דִּבְרֵי אִישׁ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שֵׁד
הֲיוּכַל

הֲיוּכַל הַשֵּׁד לִפְתּוֹחַ עֵינֵי
22 עִוְּרִים׃ וַתְּהִי חֲנֻכָּה בִּירוּשָׁלַיִם
23 וְהָיָה חוֹרֶף׃ וַיֵּלֶךְ יֵשׁוּעַ בְּהֵיכַל
24 בְּאוּלָם שְׁלֹמֹה׃ וַיָּסֹבּוּ אוֹתוֹ
הַיְּהוּדִים וַיֹּאמְרוּ לוֹ עַד מָתַי
תְּצַעֵר נַפְשֵׁנוּ אִם אַתָּה הוּא
25 הַמָּשִׁיחַ אֱמוֹר לָנוּ בְּגָלוּי׃ וַיַּעַן
לָהֶם יֵשׁוּעַ אֲנִי מְדַבֵּר לָכֶם
וְאֵינְכֶם מַאֲמִינִים וְהַמַּעֲשִׂים
אֲשֶׁר אֲנִי עוֹשֶׂה בְּשֵׁם אָבִי
26 יָעִידוּ עָלָי׃ וְאֵינְכֶם מַאֲמִינִים
27 כִּי אֵינְכֶם מִצֹּאנִי׃ כִּי צֹאנִי
שׁוֹמְעוֹת קוֹלִי וַאֲנִי יוֹדֵעַ אוֹתָן
28 וְהֵן הוֹלְכוֹת אַחֲרָי׃ וַאֲנִי נוֹתֵן
לָהֶן חַיֵּי עוֹלָם וְלֹא תֹאבַדְנָה
לָעַד וְאִישׁ לֹא יִטְרוֹף אוֹתָן
29 מִיָּדִי׃ וַאֲשֶׁר נָתַן לִי אָבִי הוּא
יוֹתֵר גָּדוֹל מִכֹּל וְאִישׁ לֹא
30 יָכוֹל לִטְרוֹף מִיַּד אָבִי׃ אֲנִי
31 וְהָאָב אֶחָד נַחְנוּ׃ וַיִּשְׂאוּ
32 הַיְּהוּדִים אֲבָנִים לְרָגְמוֹ׃ וַיַּעַן
לָהֶם יֵשׁוּעַ מַעֲשִׂים טוֹבִים רַבִּים
הֶרְאֵיתִי אֶתְכֶם מֵאָבִי וּבַעֲבוּר
33 מָה מֵהֶם תִּרְגְּמוּנִי׃ וַיַּעֲנוּ לוֹ
הַיְּהוּדִים בַּעֲבוּר מַעֲשֶׂה טוֹב
אֵין אֲנוּ רוֹגְמִים אוֹתָךְ כִּי אִם
בַּעֲבוּר הַגִּדּוּף כִּי בִהְיוֹתְךָ בֶּן
אָדָם אַתָּה עוֹשֶׂה עַצְמְךָ
אֱלֹהִים׃

numquid dæmonium potest cæ-
corum oculos aperire? 22 Fa-
cta sunt autem Encænia in Jero-
solymis: & hyems erat. 23 Et
ambulabat Jesus in templo, in
porticu Salomonis. 24 Circum-
dederunt ergo eum Judæi, & di-
cebant ei: Quousque animam no-
stram tollis? si tu es Christus, dic
nobis palam. 25 Respondit eis
Jesus: Loquor vobis, & non cre-
ditis opera, quæ ego facio in no-
mine Patris mei, hæc testimoniũ
perhibent de me: 26 sed vos non
creditis, quia non estis ex ouibus
meis. 27 Oues meæ vocem meã
audiunt: & ego cognosco eas, &
sequuntur me: 28 & ego vi-
tam æternam do eis: & non peri-
bunt in æternum, & non rapiet
eas quisquam de manu mea.
29 Pater meus quod dedit mi-
hi, maius omnibus est: & nemo
potest rapere de manu Patris mei.
30 Ego, & Pater vnum su-
mus. 31 Sustulerunt ergo lapi-
des Judæi, vt lapidarent eum.
32 Respondit eis Jesus: Mul-
ta bona opera ostendi vobis ex Pa-
tre meo, propter quod eorum opus
me lapidatis?
33 Responderunt ei Judæi:
De bono opere non lapidamus te,
sed de blasphemia: & quia tu
homo cùm sis, facis teipsum
Deum.

Deum. 34 *Respondit eis Iesus: Nonne scriptum est in lege vestra: quia Ego dixi, dij estis?* 35 *Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, & non potest solui scriptura:* 36 *quem Pater sanctificauit, & misit in mundum; vos dicitis: Quia blasphemas: quia dixi, Filius Dei sum?*

37 *Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi.*

38 *Si autem facio: & si mihi non vultis credere, operibus credite, vt cognoscatis, & credatis quia Pater in me est, & ego in Patre.*

39 *Quærebant ergo eum apprehendere: & exiuit de manibus eorum.*

40 *Et abijt iterum trans Iordanem in eum locum, vbi erat Ioannes baptizans primum: & mansit illic:* 41 *& multi venerunt ad eum, & dicebant: Quia Ioannes quidem signum fecit nullum.*

42 *Omnia autem quæcumque dixit Ioannes de hoc, vera erant. Et multi crediderunt in eum.*

34 אֱלֹהִים ׃ וַיַּעֲנֵם יֵשׁוּעַ הֲלֹא
לֹא כָתוּב בְּתוֹרַתְכֶם אֲנִי
35 אָמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם ׃ אִם
קָרָא אוֹתָם אֱלֹהִים שֶׁעֲלֵיהֶם
נֶעֱשָׂה דְבַר הָאֱלֹהִים וְלֹא יוּכַל
36 לְהֻפַּר הַמִּכְתָּב ׃ אֲשֶׁר קִדֵּשׁ
הָאָב וְשִׁלְּחוֹ לָעוֹלָם אַתֶּם
אוֹמְרִים שֶׁמְּגַדֵּף אַתָּה כִּי
אָמַרְתִּי אֲנִי בֶּן־הָאֱלֹהִים ׃
37 אִם אֵין אֲנִי עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה אָבִי
38 אַל־תַּאֲמִינוּ בִי ׃ וְאִם אֲנִי
עוֹשֶׂה וְאִם אֵינְכֶם חֲפֵצִים
לְהַאֲמִין לִי הַאֲמִינוּ לַמַּעֲשִׂים
כְּדֵי שֶׁתֵּדְעוּ וְתַאֲמִינוּ כִּי הָאָב
39 בִּי וַאֲנִי בָּאָב ׃ וַיְבַקְשׁוּ לְתָפְשׂוֹ
40 וַיֵּצֵא מִיָּדֵיהֶם ׃ וַיּוֹסֶף לָלֶכֶת
אֶל־עֵבֶר הַיַּרְדֵּן לַמָּקוֹם שֶׁהָיָה
שָׁם יוֹחָנָן טוֹבֵל לְפָנִים וַיֵּשֶׁב
41 שָׁם ׃ וְרַבִּים בָּאוּ אֵלָיו וְאָמְרוּ
כִּי בֶאֱמֶת יוֹחָנָן לֹא־עָשָׂה שׁוּם
42 אוֹת ׃ וְכָל־מָה שֶׁאָמַר יוֹחָנָן
מִזֶּה אֱמֶת הוּא וְרַבִּים הֶאֱמִינוּ
בוֹ ׃

פ' יא'

1 ויהי חולה אלעזר מבית־
עניה מטירת מרים ומרתה
2 אחותה: והיא מרים שמשחת
לאדון בשמן רוקח ותקנח
רגליו בשערותיה ויחלה אלעזר
3 אחיה: ותשלחנה אחיותיו
אליו לאמור אדון הנה אשר
אתה אוהב הוא חולה:
4 וישמע ישוע ויאמר להם ה
המחלה הזאת איננה למות כי
אם לכבוד האלהים למען
יכבד בן־האלהים בעדו:
5 ויאהב ישוע את־מרתה ואת־
מרים אחותה ואת־אלעזר:
6 וכשמוע כי חולה אז ישב
7 במקום יומים: ואחר כך אמר
לתלמידיו נלך עוד אל־ארץ
8 יהודה: ויאמרו לו התלמידים
רבי עתה בקשו היהודים
9 לסקלך ותלך עוד שמה: ויען
ישוע הלא שתים עשרה שעות
היום אם ילך איש ביום לא־
יכשל כי הוא רואה אור
10 העולם הזה: ואם ילך בלילה
11 יכשל שאין בו אור: אלה
הדברים אמר ואחר אלה אמר
להם

CAP. XI.

1 *Erat autem quidam lan-*
guens Lazarus à Betha-
nia, de castello Mariæ, & Mar-
thæ sororis eius. 2 *(Maria au-*
tem erat, quæ vnxit Dominum
vnguento, & extersit pedes eius
capillis suis: cuius frater Laza-
rus infirmabatur.) 3 *Mise-*
runt ergo sorores eius ad eum di-
centes: Domine, ecce quem amas
infirmatur. 4 *Audiens autem*
Jesus dixit eis: Infirmitas hæc
non est ad mortem, sed pro gloria
Dei, vt glorificetur Filius Dei
per eam.
5 *Diligebat autem Jesus Mar-*
tham, & sororem eius Mariam,
& Lazarum.
6 *Vt ergo audiuit quia infir-*
mabatur, tunc quidem mansit in
eodem loco duobus diebus. 7 *de-*
inde post hæc dixit discipulis suis;
Eamus in Judæam iterum.
8 *Dicunt ei discipuli: Rabbi,*
nunc quærebant te Judæi lapida-
re, & iterum vadis illuc?
9 *Respondit Jesus: Nonne*
duodecim sunt horæ diei? Si quis
ambulauerit in die, non offendit,
quia lucem huius mundi videt:
10 *si autem ambulauerit in no-*
cte, offendit, quia lux non est in
eo.
11 *Hæc ait, & post hæc dixit*
eis:

eis: Lazarus amicus noster dormit: sed vado vt à somno excitem eum. 12 Dixerunt ergo discipuli eius: Domine, si dormit, saluus erit. 13 Dixerat autem Jesus de morte eius: illi autem putauerunt quia de dormitione somni diceret. 14 Tunc ergo Jesus dixit eis manifestè: Lazarus mortuus est: 15 & gaudeo propter vos, vt credatis, quoniam non eram ibi. sed eamus ad eum.

16 Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad condiscipulos: Eamus & nos, vt moriamur cum eo. 17 Venit itaque Jesus: & inuenit eum quatuor dies iam in monumento habentem. 18 (Erat autem Bethania iuxta Jerosolymam quasi stadijs quindecim.) 19 Multi autem ex Judæis venerant ad Martham, & Mariam, vt consolarentur eas de fratre suo. 20 Martha ergo vt audiuit quia Jesus venit, occurrit illi: Maria autem domi sedebat. 21 Dixit ergo Martha ad Jesum: Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus:

22 Sed & nunc scio quia quæcumque poposceris à Deo, dabit tibi Deus. 23 Dicit illi Iesus: Resurget frater tuus. 24 Dicit ei Martha: Scio quia resurget in resurrectione in nouissimo die. 25 Dixit ei Iesus: Ego sum re-

להם אלעזר אהובנו הוא ישן
ואלך להעירו משנתו ׃ ויאמרו 12
תלמידיו ארון אם הוא ישן
נושע ׃ ואמר ישוע על־מותו 13
והם חשבו שאמר על־תנומת
שנה ׃ ואז אמר להם ישוע 14
בגלוי אלעזר מת ׃ ואני שמח 15
בעבורכם כדי שתאמינו כי
לא־הייתי שם לכן נלך אליו ׃
ויאמר תומאס לתלמידים 16
חבריו נלך גם אנחנו למות
עמו ׃ ויבא ישוע וימצא אותו 17
כי ארבעה ימים הוא שנקבר ׃
ותהי בית־עניה רחוקה 18
מירושלים כחמשת עשר ריס ׃
ויהודים רבים באו למרתה 19
ולמרים לנחמן על־אחיהן ׃
ובשמוע מרתה כי בא ישוע 20
ותרץ לקראתו ותשב מרים
בבית ׃ ותאמר מרתה לישוע 21
ארוני אם היית פה לא־מת
אחי ׃ אך גם עתה אני יודעת 22
כי מה שתשאל מאת־
האלהים יתן לך האלהים ׃
ויאמר לה ישוע יקום אחיך ׃ 23
ותאמר לו מרתה אני יודעת כי 24
יקום ביום האחרון בתקומת
המתים ׃ ויאמר לה ישוע אני 25
תקומה

Ty re-

תקומה וחיים והמאמין בי גם
אם מת יחיה׃ וכל־חי ומאמין
בי לא ימות לעולם המאמנת
את זאת׃ ותאמר לו. אדוני
באמת אני האמנתי כי אתה
משיח בן־אלהים חי שבאת
לעולם הזה׃ ואחר שאמרה
אלה הלכה ותקרא לאחותה
בלאט לאמור הרב בא וקרא
לך׃ ויהי כשמעה ותקם
מהרה ותבא אליו׃ כי עדין
לא בא ישוע לטירה ועודנו שם
במקום שפגעה אותו מרתה׃
והיהודים שהיו עמה בבית
מנחמים אותה כראותם כי
קמת מרים במהרה ותצא
ויבואו אחריה באמור כי היא
הולכת לקבר לבכות שם׃
וכשבאה מרים באשר שם
ישוע ותראהו ותפול לרגליו
ותאמר לו אדון אם היית
פה לא היה מת אחי׃ וכראות
ישוע מרים בוכה והיהודים
שבאו עמה בוכים וירגז ברוח
ויתבהל׃ ויאמר איה שמתוהו
ותאמרנה לו אדון בא וראה׃
וידמע ישוע׃ ויאמרו היהודים
הנה איך אהבו׃ ויאמרו מהם
הלא

resurrectio & vita: qui credit in
26 *me, etiam si mortuus fuerit, vi-*
uet: 26 & omnis qui viuit, &
credit in me, non morietur in æ-
27 *ternum. credis hoc? 27 Ait il-*
li: Vtique Domine, ego credidi,
quia tu es Christus Filius Dei
28 *viui, qui in hunc mundum veni-*
sti. 28 Et cùm hæc dixisset, ab-
ijt, & vocauit Mariam sororem
suam silentio, dicens: Magister
adest, & vocat te. 29 Illa vt
29 *audiuit, surgit cito, & venit ad*
30 *eum: 30 nondum enim venerat*
Iesus in castellum: sed erat adhuc
in illo loco, vbi occurrerat ei Mar-
tha. 31 Iudæi ergo, qui erant
31 *cum ea in domo, & consolaban-*
tur eam, cùm vidissent Mariam
quia cito surrexit, & exijt, secu-
ti sunt eam dicentes: Quia vadit
ad monumentum, vt ploret ibi.
32 Maria ergo, cùm venisset
32 *vbi erat Iesus, videns eum, ceci-*
dit ad pedes eius, & dicit ei: Do-
mine, si fuisses hic, non esset mor-
tuus frater meus. 33 Iesus ergo,
33 *vt vidit eam plorantem, & Iu-*
dæos, qui venerant cum ea, plo-
rantes, infremuit spiritu, & tur-
bauit seipsum, 34 & dixit:
Vbi posuistis eum? Dicunt ei:
34 *Domine, veni, & vide. 35 Et*
lacrymatus est Iesus. 36 Dixe-
35 *runt ergo Iudæi: Ecce quomodo*
36 *amabat eum.*
37 Quidā autē ex ipsis dixerunt:
Non

47 לָהֶם מַה שֶּׁעָשָׂה יֵשׁוּעַ׃ וַיִּוָּעֲדוּ
שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַפְּרוּשִׁים לָעֵצָה
וַיֹּאמְרוּ מַה נַּעֲשֶׂה כִּי־הָאִישׁ
הַזֶּה עוֹשֶׂה אוֹתוֹת רַבּוֹת׃
48 אִם נַנִּיחֶנּוּ כָּכָה כֻּלָּם יַאֲמִינוּ
בוֹ וְיָבוֹאוּ הָרוֹמִיִּים וְיִקְחוּ
49 מְקוֹמֵנוּ וְעַמֵּנוּ׃ וְאֶחָד מֵהֶם
וּשְׁמוֹ קַיָּפָה בִּהְיוֹתוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל
מֵאוֹתָהּ הַשָּׁנָה אָמַר לָהֶם אֵין
אַתֶּם יוֹדְעִים שׁוּם דָּבָר׃
50 וְאֵינְכֶם חוֹשְׁבִים כִּי צָרִיךְ לָכֶם
כִּי אִישׁ אֶחָד יָמוּת עַל־הָעָם
51 לְבִלְתִּי יֹאבַד כָּל־הָעָם׃ וְזֶה
לֹא אָמַר מֵעַצְמוֹ כִּי בִּהְיוֹתוֹ
כֹּהֵן גָּדוֹל בַּשָּׁנָה הַהִיא נִבָּא
52 כִּי יֵשׁוּעַ יָמוּת בְּעַד הָעָם׃ וְלֹא
עַל־הָעָם לְבַד כִּי־אִם לֶאֱסֹף
יַחַד בְּנֵי הָאֱלֹהִים הַנִּדָּחִים׃
53 וּמֵהַיּוֹם הַהוּא חָשְׁבוּ לַהֲמִיתוֹ׃
54 לָכֵן יֵשׁוּעַ לֹא הָלַךְ עוֹד בְּגָלוּי
בֵּין־הַיְּהוּדִים כִּי־אִם סָר לְנוֹפֶת
אֶל־הַמִּדְבָּר לָעִיר הַנִּקְרֵאת
אֶפְרַיִם וַיִּשְׁכּוֹן שָׁם עִם־
55 תַּלְמִידָיו׃ וַיִּקְרַב הַפֶּסַח
לַיְּהוּדִים וְעָלוּ רַבִּים לְעִיר
לִירוּשָׁלַיִם מִנּוֹפֶת קֹדֶם הַפֶּסַח
56 לְהַקְדִּישׁ עַצְמָם׃ וַיְבַקְשׁוּ
לְיֵשׁוּעַ וַיְדַבְּרוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ
בְּעָמְדָם

eis quæ fecit Iesus. 47 Collegerunt ergo Pontifices & Pharisæi concilium, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?

48 Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum: & venient Romani, & tollent nostrum locum & gentem. 49 Vnus autem ex ipsis Caiphas nomine, cùm esset Pontifex anni illius, dixit eis. Vos nescitis quidquam,

50 nec cogitatis quia expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo & non tota gens pereat.

51 Hoc autem à semetipso non dixit: sed cùm esset Pontifex anni illius, prophetauit, quòd Iesus moriturus erat pro gente, 52 & non tantùm pro gente, sed vt filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in vnum.

53 Ab illo ergo die cogitauerunt vt interficerent eum.

54 Iesus ergo iam non in palam ambulabat apud Iudæos, sed abijt in regionem iuxta desertum, in ciuitatē, quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum discipulis suis. 55 Proximum autem erat Pascha Iudæorum: & ascenderunt multi Ierosolymam de regione ante Pascha, vt sanctificarent seipsos.

56 Quærebant ergo Iesum: & colloquebantur ad inuicem, in tem-

templo stantes: Quid putatis, quia non venit ad diem festum? Dederant autem Pontifices, & Pharisæi mandatum, vt si quis cognouerit vbi sit, indicet, vt apprehendant eum.

בעמדם בהיכל מה אתם
חושבים כי איננו בא ליום החג
ויצוו שרי הכהנים והפרושים
שאם איש ידע איה הוא יראה
כדי שילכדו אותו:

CAP. XII.

פ׳ יב׳

1 *IEsus ergo ante sex dies Paschæ venit Bethaniam, vbi Lazarus fuerat mortuus, quem suscitauit Iesus.* 2 *Fecerunt autem ei cœnam ibi: & Martha ministrabat, Lazarus verò vnus erat ex discumbentibus cum eo.*

3 *Maria ergo accepit libram vnguenti nardi pistici, pretiosi, & vnxit pedes Iesu, & extersit pedes eius capillis suis: & domus impleta est ex odore vnguenti.*

4 *Dixit ergo vnus ex discipulis eius, Iudas Iscariotes, qui erat eum traditurus:* 5 *Quare hoc vnguentum non venijt trecentis denarijs, & datum est egenis?*

6 *Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat, & loculos habens, ea, quæ mittebantur, portabat.*

7 *Dixit ergo Iesus: Sinite illam vt in diem sepulturæ meæ seruet illud.*

Pau-

א ולפני עשרת ימים קודם
הפסח בא ישוע לבית־עניה
באשר שם היה אלעזר שמת
ב והחיהו ישוע: ויעשו לו שם
סעודה בערב ותשרת מרתה
ויהי אלעזר אחד מהמסובים
ג עמו: ותקח מרים משמן רוקח
מנרדי נאמן ויקר ותמשח
רגלי ישוע ותנגבם בשערותיה
והבית נמלאה מריח השמן:
ד ואמר אחד מתלמידיו יהודה
איש־קריותא העתיד למסרו:
ה ולמה לא נמכר השמן הזה
בשלוש מאות אנורות ונתן
ו לעניים: ואמר זאת לא בעבור
שהיה לו חמלה על־העניים
כי־אם שהיה גנב ולו היה
חכים וכל־מה שינתנו הוא
ז נושא: ויאמר ישוע הניחו לה
שתשמור אותו ליום קבורתי:
כי

8 כִּי עֲנִיִּים יִהְיוּ תָמִיד עִמָּכֶם וַאֲנִי
9 לֹא אַתְמִיד עִמָּכֶם׃ וַיֵּדְעוּ עַם
רַב מֵהַיְּהוּדִים כִּי הוּא שָׁם
וַיָּבוֹאוּ לֹא לְבַד בַּעֲבוּר יֵשׁוּעַ
כִּי־אִם לִרְאוֹת לְאֶלְעָזָר
10 שֶׁהֵקִים מֵהַמֵּתִים׃ וַיַּחְשְׁבוּ
שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים לַהֲרוֹג גַּם
11 לְאֶלְעָזָר׃ כִּי רַבִּים מֵהַיְּהוּדִים
בַּעֲבוּרוֹ הָלְכוּ וַיַּאֲמִינוּ בְּיֵשׁוּעַ׃
12 וּלְמָחֳרַת עַם רַב שֶׁבָּאוּ לְיוֹם
הֶחָג בְּשָׁמְעָם כִּי בָא יֵשׁוּעַ אֶל
13 יְרוּשָׁלָיִם׃ לָקְחוּ עַנְפֵי תְמָרִים
וַיֵּצְאוּ לִקְרָאתוֹ וַיִּצְעֲקוּ ה
הוֹשַׁעְנָה בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה
14 מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּמְצָא יֵשׁוּעַ עַיִר
קָטוֹן וַיֵּשֶׁב עָלָיו כַּאֲשֶׁר נִכְתַּב׃
15 † אַל תִּירְאִי בַּת צִיּוֹן הִנֵּה מַלְכֵּךְ
בָּא רוֹכֵב עַל־עַיִר בֶּן־הָאָתוֹן׃
16 וְזֶה לֹא יָדְעוּ הַתַּלְמִידִים
בָּרִאשׁוֹנָה כִּי־אִם כַּאֲשֶׁר נִכְבַּד
יֵשׁוּעַ אָז זָכְרוּ כִּי אֵלּוּ נִכְתְּבוּ
17 עָלָיו וְאֵלֶּה עָשׂוּ לוֹ׃ וַיָּעַד
הָעָם שֶׁהָיוּ אִתּוֹ כַּאֲשֶׁר קָרָא
לְאֶלְעָזָר מֵהַקֶּבֶר וְהֵקִימוֹ
18 מִבֵּין־הַמֵּתִים׃ לָכֵן גַּם הָעָם
יָצָא לִקְרָאתוֹ כִּי שָׁמְעוּ כִּי
עָשָׂה הָאוֹת הַזֶּה׃
וַיֹּאמְרוּ

8 *Pauperes enim semper habetis vobiscum: me autem non semper habetis* 9 *Cognouit ergo turba multa ex Iudæis quia illic est: & venerunt, non propter Iesum tantùm, sed vt Lazarum viderent, quem suscitauit à mortuis.* 10 *Cogitauerunt autem principes sacerdotum vt & Lazarum interficerent,* 11 *quia multi propter illum abibant ex Iudæis, & credebant in Iesum.* 12 *In crastinum autem turba multa, quæ venerat ad diem festum, cùm audissent quia venit Iesus Ierosolymam:* 13 *acceperunt ramos palmarum, & processerunt obuiam ei, & clamabant: Hosanna, benedictus, qui venit in nomine Domini, Rex Israël.*

14 *Et inuenit Iesus asellum, & sedit super eum, sicut scriptum est:* 15 *Noli timere filia Sion: ecce rex tuus venit sedens super pullum asinæ.* 16 *Hæc non cognouerunt discipuli eius primùm: sed quando glorificatus est Iesus, tunc recordati sunt quia hæc erant scripta de eo: & hæc fecerunt ei.* 17 *Testimonium ergo perhibebat turba, quæ erat cum eo quando Lazarum vocauit de monumento, & suscitauit eum à mortuis.* 18 *Propterea & obuiam venit ei turba: quia audierunt eum fecisse hoc signum.*

Pha-

כ״ט׳
זכריה ט׳
† גילי מאד
בת־ציון
הריעי בת־
ירושלים
הנה מלכך
יבוא לך
צדיק ונושע
הוא ורכב
על־חמור
ועל־עיר
בן־אתנות

29 אכבר׃ והעם שהיה שם שמע
ואמרו שהיה רעם ואחרים
30 אמרו מלאך דבר לו׃ ויען
ישוע ואמר לא למעני בא
הקול הזה כי־אם למענכם׃
31 עתה משפט העולם עתה שר
32 העולם הזה ישלך לחוץ׃ ואם
אני אנשא מן־הארץ אמשיך
33 אלי כל־דבר׃ ואמר זת לרמז
34 באיזה מיתה ימות׃ ויענוהו
העם אנחנו שמענו מהתורה
כי המשיח יעמוד לעולם ואיך
אתה אומר צריך בן־האדם
להנשא מי הוא זה בן־האדם׃
35 ויאמר להם ישוע עוד מעט
לכם אור לכו בעוד יהיה האור
לכם לבלתי יתפוש לכם
החושך והחולך בחושך אינו
36 יודע אנה ילך׃ ובהיות לכם
אור האמינו באור כדי שתהיו
בני האור וזה דבר ישוע וילך
37 ויסתר מהם׃ ובעשות אותות
כל־כך רבות לפניהם לא
38 האמינו בו׃ להמלא דבר
ישעיה הנביא אשר דבר אדוני
מי האמין לשמעתנו וזרוע
39 יהוה על מי נגלתה׃ לכן לא
יכלו להאמין כי עוד אמר
ישעיה׃

*iterum clarificabo. 29 Turba
ergo, quæ stabat, & audierat,
dicebat tonitruum esse factum.
Alij dicebant: Angelus ei locutus
est. 30 Respondit Iesus, & di-
xit: Non propter me hæc vox ve-
nit, sed propter vos. 31 Nunc
iudicium est mundi: nunc prin-
ceps huius mundi eijcetur foras.
32 Et ego si exaltatus fuero à
terra, omnia traham ad meipsum:
33 (hoc autem dicebat, signi-
ficans qua morte esset moritu-
rus) 34 Respondit ei turba:
Nos audiuimus ex lege, quia
Christus manet in æternum: &
quomodo tu dicis: Oportet exal-
tari Filium hominis? Quis est i-
ste Filius hominis? 35 Dixit er-
go eis Iesus: Adhuc modicum lu-
men in vobis est. Ambulate dum
lucem habetis, vt non vos tene-
bræ comprehendant: & qui am-
bulat in tenebris, nescit quò va-
dat. 36 Dum lucem habetis.
credite in lucem, vt filij lucis sitis.
Hæc locutus est Iesus. & abijt,
& abscondit se ab eis. 37 Cùm
autem tanta signa fecisset coram
eis, non credebant in eum.
38 vt sermo Isaiæ Prophetæ
impleretur, quem dixit: Domi-
ne, quis credidit auditui nostro?
& brachium Domini cui reuela-
tum est? 39 Propterea non po-
terant credere, quia iterum dixit
Isaias:*

Iſaias: 40 *Excæcauit oculos*
eorum, & indurauit cor eorum:
vt non videant oculis, & non in-
telligant corde, & conuertantur,
& ſanem eos. 41 *Hæc dixit*
Iſaias, quando vidit gloriam
eius, & locutus eſt de eo.
42 *Verumtamen & ex princi-*
pibus multi crediderunt in eum:
ſed propter Phariſæos non confite-
bantur, vt è ſynagoga non eijce-
rentur. 43 *Dilexerunt autem*
gloriam hominum magis, quàm
gloriam Dei. 44 *Jeſus autem*
clamauit, & dixit: Qui credit in
me, non credit in me, ſed in eum,
qui miſit me. 45 *Et qui videt*
me, videt eum, qui miſit me.
46 *Ego lux in mundum veni:*
vt omnis, qui credit in me, in te-
nebris non maneat.
47 *Et ſi quis audierit verba*
mea, & non cuſtodierit: ego non
iudico eum. non enim veni vt iu-
dicem mundum, ſed vt ſaluificem
mundum. 48 *Qui ſpernit me,*
& non accipit verba mea: habet
qui iudicet eum. ſermo, quem
locutus ſum, ille iudicabit eum
in nouiſſimo die. 49 *Quia ego*
ex me ipſo non ſum locutus, ſed
qui miſit me Pater, ipſe mihi
mandatum dedit quid dicam, &
quid loquar. 50 *Et ſcio quia*
mandatum eius vita æterna eſt.

40 יְשַׁעְיָה ׃ † הֵשִׁיעַ עֵינֵיהֶם
וְהִקְשָׁה לְבָבָם כְּדֵי שֶׁלֹּא יִרְאוּ
בְּעֵינֵיהֶם וּבִלְבוֹתָם לֹא יָבִינוּ
41 וְשָׁבוּ וְאֶרְפָּא לָהֶם ׃ וְזֶה אָמַר
יְשַׁעְיָה כְּשֶׁרָאָה כְּבוֹדוֹ ודב
42 וְדִבֵּר עָלָיו ׃ אַךְ גַּם רַבִּים
מֵהַשָּׂרִים הֶאֱמִינוּ בוֹ אֶלָּא
בַּעֲבוּר הַפְּרוּשִׁים לֹא הוֹדוּ
שֶׁלֹּא יְשָׁלְכוּ מִבֵּית הַכְּנֶסֶת ׃
43 כִּי אָהֲבוּ כְבוֹד אֲנָשִׁים יוֹתֶר
44 מִכְּבוֹד אֱלֹהִים ׃ וַיִּצְעַק יֵשׁוּעַ
וְאָמַר הַמַּאֲמִין כִּי אֵינוֹ מַאֲמִין
45 בִּי כִּי־אִם בְּמִי שֶׁשְּׁלָחָנִי ׃ וְהָרֹאֶה
46 אוֹתִי רוֹאֶה לְמִי שֶׁשְּׁלָחָנִי ׃ אֲנִי
הָאוֹר שֶׁבָּאתִי לָעוֹלָם כְּדֵי
שֶׁכָּל־הַמַּאֲמִין בִּי לֹא יִשְׁכּוֹן
47 בַּחוֹשֶׁךְ ׃ וְאִם אִישׁ יִשְׁמַע וְלֹא
יִשְׁמוֹר דְּבָרַי וְלֹא יִשְׁמְרֵם אֵין
אֲנִי שׁוֹפְטוֹ כִּי לֹא בָאתִי
לִשְׁפּוֹט הָעוֹלָם כִּי־אִם
48 לְהוֹשִׁיעַ הָעוֹלָם ׃ הַבּוֹזֶה אוֹתִי
וְאֵינוֹ לוֹקֵחַ דְּבָרַי יֵשׁ לוֹ הַשּׁוֹפֵט
אוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁדִּבַּרְתִּי הוּא
49 יִשְׁפּוֹט אוֹתוֹ בְּיוֹם אַחֲרוֹן ׃ כִּי
אֲנִי מֵעַצְמִי לֹא דִבַּרְתִּי כִּי־אִם
הָאָב אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי הוּא צִוָּנִי
50 מָה אוֹמַר וּמָה אֲדַבֵּר ׃ וַאֲנִי
יוֹדֵעַ כִּי מִצְוָתוֹ הִיא חַיֵּי עוֹלָם

כ׳ ט׳
ישעיה פ׳ו׳
† הַשְׁמֵן לֵב־
הָעָם הַזֶּה
וְאָזְנָיו הַכְבֵּד
וְעֵינָיו הָשַׁע
פֶּן־יִרְאֶה
בְעֵינָיו
וּבְאָזְנָיו
יִשְׁמָע וּלְבָבוֹ
יָבִין וָשָׁב
וְרָפָא לוֹ ׃

Zz *Quæ* לָכֵן

לָכֵן הַדְּבָרִים שֶׁאֲנִי מְדַבֵּר
כַּאֲשֶׁר אָמַר לִי הָאָב כֵּן אֲנִי
מְדַבֵּר׃

Quæ ergo ego loquor, ſicut dixit
Pater, ſic loquor.

פ׳ יג׳

CAP. XIII.

1 לִפְנֵי יוֹם הֶחָג הַפֶּסַח יָדַע יֵשׁוּעַ כִּי
בָּאָה שַׁעְתּוֹ לַעֲבוֹר מִן הָעוֹלָם
הַזֶּה אֶל הָאָב וּבִהְיוֹת שֶׁהוּא
אָהַב לַאֲשֶׁר לוֹ בָּעוֹלָם אֲהֵבָם
2 עַד סוֹף׃ וּבִהְיוֹת שֶׁתַּעַד
סְעוּדַת עֶרֶב וַיָּשֶׂם הַשָּׂטָן בְּלֵב
יְהוּדָה מִשִּׁמְעוֹן אִישׁ קְרִיוֹתָא
3 כְּדֵי שֶׁיִּמְסְרֶנּוּ׃ בְּדַעְתּוֹ כִּי הָאָב
נָתַן לוֹ הַכֹּל בְּיָדוֹ וְכִי יָצָא
מֵאֵת הָאֱלֹהִים וְהוֹלֵךְ אֶל
4 הָאֱלֹהִים׃ וַיָּקָם מֵעַל
הַשֻּׁלְחָן מִסְּעוּדַת הָעֶרֶב
וַיִּפְשֹׁט בְּגָדָיו וְאַחַר שֶׁלָּקַח סָדִין
5 וַיַּחֲגוֹר׃ וְאַחַר יָצַק מַיִם בְּמִזְרָק
וַיָּחֶל לִרְחוֹץ רַגְלֵי הַתַּלְמִידִים
וּלְקַנְּחָם בַּסָּדִין שֶׁהָיָה חָגוּר׃
6 וַיָּבֹא לְשִׁמְעוֹן כֵּיפָא וַיֹּאמֶר לוֹ
כֵּיפָא אָדוֹן הַאַתָּה תִּרְחַץ לִי
7 הָרַגְלַיִם׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לוֹ
אֲשֶׁר אֲנִי עוֹשֶׂה אֵין אַתָּה יוֹדֵעַ
8 עַתָּה וְתֵדַע אַחֲרֵיכֵן׃ וַיֹּאמֶר
לוֹ כֵּיפָא לֹא תִרְחוֹץ רַגְלַי לָעַד
וַיַּעַן

1 ANte diem feſtum Paſchæ, ſciens Jeſus quia
venit hora eius vt tranſeat ex hoc
mundo ad Patrem, cùm dilexiſſet
ſuos, qui erant in mundo, in fi-
nem dilexit eos. 2 Et cœna fa-
cta, cùm diabolus iam miſiſſet in
cor vt traderet eum Judas Simo-
nis Iſcariotæ: 3 ſciens quia o-
mnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exiuit, & ad Deum
vadit; 4 ſurgit à cœna, & po-
nit veſtimenta ſua: & cùm acce-
piſſet linteum, præcinxit ſe.

5 Deinde mittit aquam in pel-
uim, & cœpit lauare pedes diſci-
pulorum, & extergere linteo,
quo erat præcinctus.

6 Venit ergo ad Simonem Pe-
trum. Et dicit ei Petrus: Do-
mine, tu mihi lauas pedes?

7 Reſpondit Jeſus, & dixit ei:
Quod ego facio, tu neſcis modo,
ſcies autem poſtea.

8 Dicit ei Petrus. Non la-
uabis mihi pedes in æternum.

Re-

Respondit ei Jesus: Si non lauero te, non habebis partem mecum.

9 Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tantùm pedes meos, sed & manus, & caput.

10 Dicit ei Jesus: Qui lotus est, non indiget, nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes.

11 Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum: propterea dixit: Non estis mundi omnes.

12 Postquam ergo lauit pedes eorum, & accepit vestimenta sua, cùm recubuisset iterum, dixit eis: Scitis quid fecerim vobis?

13 Vos vocatis me, Magister, & Domine: & benè dicitis. sum etenim.

14 Si ergo ego laui pedes vestros, Dominus, & Magister: & vos debetis alter alterius lauare pedes.

15 Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.

16 Amen, Amen dico vobis: Non est seruus maior Domino suo, neque Apostolus maior est eo, qui misit illum.

17 Si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea.

18 Non de omnibus vobis dico: ego scio quos elegerim sed

ויען לו ישוע אם-לא ארחצך
לא יהיה לך חלק עמדי ׃
9 ויאמר לו שמעון כיפא אדון
לא לבד רגלי כי־אם גם
10 הידים והראש ׃ ויאמר לו ישוע
הנרחץ אין צורך לו כי־אם
לרחוץ הרגלים כי כלו טהור
ואתם טהורים אך לא־כלכם ׃
11 כי ידע מי שהיה עתיד למסרו
לכן אמר אתם לא־כלכם
12 טהורים ׃ ויהי אחר שרחץ
רגליהם ויקח שמלותיו וישב
עוד ויאמר להם האתם
יודעים מה שעשיתי לכם ׃
13 אתם קוראים לי רב ואדון
ואתם אומרים היטב כי אני
14 הוא ׃ על־כן אם רחצתי
רגליכם בהיותי רב ואדון גם־
כן צריך כי אתם תרחצו רגלים
15 איש את־רעהו ׃ כי נתתי
לכם משל כי כאשר עשיתי
לכם גם־כן אתם תעשו ׃
16 אמן אמן אני אומר לכם אין
עבד גדול מאדונו ואין השליח
17 גדול מאשר שלחו ׃ אם תדעו
אלה אשריכם אם תעשו
18 אותם ׃ איני אומר על־כלכם
כי ידעתי את־אשר בחרתי כי־
אם

כ׳ ט׳
במזמור מ״א
† אוכל
לחמי הגדיל
עלי עקב׃

אם להמלא המכתב † אוכל
לחם עמדי הגדיל עלי עקבו׃
19 מעתה אני אומר לכם בטרם
היות למען אחרי היות
20 תאמינו כי אני הוא׃
אמן אמן אני אומר לכם מי
שיקח את־אשר אשלחנו הוא
יקחני ומי שלוקח אותי לוקח
21 את־אשר שלחני׃ וכאמור
ישוע הדברים אלה ונבהל
ברוח ויען ויאמר אמן אמן אני
22 אומר לכם כי אחד מכם
ימסור אותי׃ ויביטו הת
23 התלמידים איש לרעהו
מסופקים על־מי אומר׃ ויהי
24 יושב אחד מתלמידיו בחיק
ישוע שאהבו ישוע׃ ויקרוץ
לזה שמעון כיפא לאמור לו
25 מיהוא זה על־מי הוא אומר׃
26 ובשכבתו על־חיק ישוע אמר לו
אדוני מיהוא זה׃ ויען ישוע
הוא שאתן לו לחם הנטבל
27 ויטבול הלחם ויתן ליהודה
משמעון איש־קריותא׃ ואחר
הפת בא אליו השטן ואמר לו
28 ישוע מה שאתה עושה עשה
29 במהרה׃ ואיש לא ידע
מהמסובים למה אמר לו׃ כי
מאנשים חשבו כי היה הכיס

ſed vt adimpleatur Scriptura:
Qui manducat mecum panem,
leuabit contra me calcaneum
ſuum. 19 Amodo dico vobis,
priuſquam fiat: vt cùm factum
fuerit, credatis, quia ego ſum.
20 Amen, amen dico vobis:
Qui accipit ſi quem miſero, me ac-
cipit, qui autem me accipit, acci-
pit eum qui me miſit.
21 Cùm hæc dixiſſet Jeſus,
turbatus eſt ſpiritu: & proteſta-
tus eſt, & dixit: Amen, amen
dico vobis: Quia vnus ex vobis
tradet me. 22 Aſpiciebant er-
go ad inuicem diſcipuli, hæſitan-
tes de quo diceret. 23 erat ergo
recumbens vnus ex diſcipulis eius
in ſinu Jeſu, quem diligebat Je-
ſus. 24 Innuit ergo huic Simon
Petrus: & dixit ei: Quis eſt,
de quo dicit?
25 Itaque cùm recubuiſſet ille
ſupra pectus Jeſu, dicit ei: Do-
mine quis eſt? 26 Reſpondit
Jeſus: Ille eſt, cui ego intinctum
panem porrexero. Et cùm intin-
xiſſet panem, dedit Judæ Simo-
nis Iſcariotæ. 27 Et poſt buc-
cellam, introiuit in eum ſatanas.
Et dixit ei Jeſus: Quod facis, fac
citiùs. 28 Hoc autem nemo
ſciuit diſcumbentium ad quid di-
xerit ei. 29 Quidam enim
putabant, quia loculos habebat

Ju-

Judas, quòd dixisset ei Jesus: Eme ea, quæ opus sunt nobis ad diem festum: aut egenis vt aliquid daret. 30 Cùm ergo accepisset ille buccellam, exiuit continuò. Erat autem nox. 31 Cùm ergo exisset, dixit Jesus: Nunc clarificatus est Filius hominis: & Deus clarificatus est in eo.

32 Si Deus clarificatus est in eo, & Deus clarificabit eum in semetipso: & continuò clarificabit eum. 33 Filioli, adhuc modicum vobiscum sum. Quæretis me: & sicut dixi Judæis: Quò ego vado, vos non potestis venire: & vobis dico modo.

34 Mandatum nouum do vobis: Vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos, vt & vos diligatis inuicem.

35 In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.

36 Dixit ei Simon Petrus: Domine, quò vadis? Respondit Jesus: Quò ego vado, non potes me modo sequi: sequeris autem postea. 37 Dixit ei Petrus: Quare non possum te sequi modo? animam meam pro te ponam. 38 Et respondit ei Jesus: Animam tuam pro me pones? Amen, amen dico tibi: Non

ביד יהודה שאמר לו ישוע
קנה מה שצריך לנו ליום החג
או שיתן לעניים מאומה ׃
30 ואחר שלקח הפת יצא מיד
31 והיה לילה ׃ ואחר שיצא אמר
ישוע עתה נכבד בן־האדם
32 והאלהים נכבד בו ׃ ואם
האלהים נכבד בו גם־האלהים
יכבדהו בעצמו ומיד יכבדהו ׃
33 בני עוד מעט אני עמכם תב
תבקשוני וכמו שאמרתי לי
ליהודים למקום שאני הולך
אינכם יכולים לבוא ואני
34 אומר לכם עתה ׃ מצוה חדשה
אני נותן לכם שתאהבו איש
את־רעהו כאשר אהבתי
אתכם גם־כן תאהבו איש
35 אל־רעהו ׃ ובזה ידעו כלם
כי אתם תלמידי אם תאהבו
36 איש לרעהו ׃ ויען שמעון כיפא
אדון אנה תלך ויען ישוע אל
שאני הולך לא־תוכל עתה
ללכת אחרי אבל תלך אחרי
37 כן ׃ ויאמר־לו כיפא למה לא
אוכל עתה ללכת אחריך
38 את־נפשי אשים תחתיך ׃ ויען
לו ישוע הנפשך תשים
תחתי אמן אמן אני אומר לך
לא־

לא־־יקרא התרנגול עד־
שתחכישני שלשה פעמים :

פ׳ יד׳

1 אל־־תעכר לבככם אתם
המאמינים באלהים גם האמינו
2 בי : בבית אבי חדרים רבים
הם שם ואם לא־אמרתי לכם
כי אני הולך להכין לכם
3 מקום : ואחר שאלך ואכין
לכם המקום עוד אבוא ואקח
אתכם אלי שתהיו גם־אתם
4 כאשר אני : ואל־־אשר אני
הולך אתם יודעים וגם־הדרך
5 אתם יודעים : ויאמר לו תומה
ארון אינגו יודעים אל־־אשר
אתה הולך ואיכה נוכל לדעת
6 הדרך : ואמר לו ישוע אני
הדרך והאמת והחיים לא יבא
7 איש לאב כי־אם בעדי : אם
ידעתם אותי גם את־אבי אכן
ידעתם ומעתה תדעו אותו
8 וראיתם אותו : ויאמר־־לו
פליפוס ארון הראנו את־האב
9 ודי לנו : ויאמר לו ישוע כל־
כך זמן שאני עמכם ולא
ידעתם אותי פליפוס הרואה
אותי

Non cantabit gallus, donec ter me neges.

CAP. XIV.

1 *NON turbetur cor vestrum. Creditis in Deum, & in me credite.* 2 *In domo Patris mei mansiones multæ sunt. si quò minus dixissem vobis: Quia vado parare vobis locum.* 3 *Et si abiero, & præparauero vobis locum: iterum venio. & accipiam vos ad meipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis.*

4 *Et quò ego vado scitis, & viam scitis.*

5 *Dicit ei Thomas: Domine, nescimus quò vadis: & quomodo possumus viam scire?*

6 *Dicit ei Iesus: Ego sum via, & veritas, & vita nemo venit ad Patrem, nisi per me.*

7 *Si cognouissetis me, & Patrem meum vtique cognouissetis: & amodo cognoscetis eum, & vidistis eum.*

8 *Dicit ei Philippus: Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.*

9 *Dicit ei Iesus: Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouistis me? Philippe, qui videt*

det me, videt & Patrem. Quomodo tu dicis: Ostende nobis Patrem?

10 *Non creditis quia ego in Patre, & Pater in me est? Verba, quæ ego loquor vobis, à meipso non loquor. Pater autem in me manens ipse facit opera.*

11 *Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me est?*

12 *Alioquin propter opera ipsa credite. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet: quia ego ad Patrem vado.*

13 *Et quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam, vt glorificetur Pater in Filio.*
14 *Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam.*
15 *Si diligitis me: mandata mea seruate.*
16 *Et ego rogabo Patrem, & alium paraclitum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum.*

16 *Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum. vos autem cognoscetis eum: quia apud vos manebit, & in vobis erit.*

18 *Non relinquam vos orphanos: veniam ad vos.*

19 *Adhuc modicum: & mundus me iam non videt. Vos autem vi-*

אוֹתִי הוּא רוֹאֶה גַּם אֶת־הָאָב
וְאֵיךְ אַתָּה אוֹמֵר הַרְאֵנוּ אֶת־
הָאָב הַאֵינְכֶם מַאֲמִינִים כִּי אֲנִי 10
בָאָב וְהָאָב בִּי הַדְּבָרִים שֶׁאֲנִי
מְדַבֵּר לָכֶם אֵינִי מְדַבֵּר מֵעַצְמִי
וְהָאָב עוֹמֵד בִּי הוּא עוֹשֶׂה
מַעֲשִׂים ׃ הַאֵינְכֶם מַאֲמִינִים 11
כִּי אֲנִי בָאָב וְהָאָב בִּי ׃ וְאִם אַיִן 12
הַאֲמִינוּ בַּעֲבוּר הַמַּעֲשִׂים אָמֵן
אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם הַמַּאֲמִין
בִּי הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר־אֲנִי עוֹשֶׂה
גַּם הוּא יַעֲשֶׂה וַיַּעֲשֶׂה גְּדוֹלִים
מֵאֵלֶּה כִּי אֲנִי הוֹלֵךְ אֶל־הָאָב ׃
וְכָל־מָה שֶׁתִּשְׁאֲלוּ מֵהָאָב 13
בִּשְׁמִי אֶעֱשֶׂה לְהִכָּבֵד הָאָב
בַּבֵּן ׃ אִם־אֵיזֶה דָבָר תִּשְׁאֲלוּנִי 14
בִּשְׁמִי אֶעֱשֶׂה ׃ אִם־אַתֶּם 15
אוֹהֲבִים אוֹתִי שִׁמְרוּ מִצְוֹתָי ׃
אֲנִי אֶתְחַנֵּן לָאָב וְיִתֵּן לָכֶם רוּחַ 16
אַחֶרֶת מְנַחֵם לִהְיוֹת עִמָּכֶם
לְעוֹלָם ׃ רוּחַ הָאֱמֶת אֲשֶׁר 17
הָעוֹלָם לֹא יוּכַל לָקַחַת אוֹתוֹ
כִּי לֹא־רָאוּ אוֹתוֹ וְלֹא־יָדְעוּ
אוֹתוֹ וְאַתֶּם תֵּדְעוּ אוֹתוֹ כִּי
אֶצְלְכֶם תִּשְׁכּוֹן וּבָכֶם יִהְיֶה ׃
לֹא־אֶעֱזוֹב אֶתְכֶם יְתוֹמִים 18
כִּי אָבוֹא אֲלֵיכֶם ׃ עוֹד מְעַט 19
וְהָעוֹלָם לֹא יִרְאוּנִי וְאַתֶּם
תִּרְאוּנִי

תִּרְאוּנִי כִּי אֲנִי חַי וְאַתֶּם תִּחְיוּ׃
כַּיּוֹם הַהוּא תֵּדְעוּ אַתֶּם כִּי־אֲנִי
בְּאָבִי וְאַתֶּם בִּי וַאֲנִי בָּכֶם׃
לַאֲשֶׁר לוֹ מִצְוֹתַי וְשׁוֹמְרָן הוּא
אֲשֶׁר הָאוֹהֵב אוֹתִי וְהָאוֹהֵב
אוֹתִי יִהְיֶה נֶאֱהָב מֵאָבִי וַאֲנִי
אֶאֱהַב אוֹתוֹ וְאֶתְוַדַּע לוֹ׃
וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוּדָה לֹא הָאִישׁ
קְרִיוֹתָא אָדוֹן מָה הָיָה
שֶׁתִּתְגַּלֶּה לָנוּ וְלֹא לָעוֹלָם׃
וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר־לוֹ אִם אִישׁ
יֶאֱהַב אוֹתִי יִשְׁמוֹר דְּבָרַי וְאָבִי
יֶאֱהַב אוֹתוֹ וְנָבֹא אֵלָיו וְנַעֲשֶׂה
מִשְׁכָּן אֶצְלוֹ׃ וַאֲשֶׁר אֵינוֹ אוֹהֲבִי
אֵינוֹ שׁוֹמֵר דְּבָרַי כִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר
שְׁמַעְתֶּם אֵינוֹ שֶׁלִּי כִּי־אִם
מֵהָאָב שֶׁשְּׁלָחַנִי׃ אֵלֶּה
הַדְּבָרִים דִּבַּרְתִּי לָכֶם בִּהְיוֹתִי
עִמָּכֶם׃ וְרוּחַ הַקָּדוֹשׁ הַמְנַחֵם
שֶׁיִּשְׁלַח הָאָב בִּשְׁמִי הוּא
יְלַמֶּדְכֶם כָּל־דָּבָר וְיַזְכִּיר לָכֶם
כָּל־מָה שֶׁאָמַר לָכֶם׃ אֲנִי
עוֹזֵב לָכֶם הַשָּׁלוֹם וַאֲנִי נוֹתֵן
לָכֶם שְׁלוֹמִי לֹא אֵיךְ כְּמוֹ
נוֹתֵן הָעוֹלָם אֲנִי נוֹתֵן לָכֶם אַל
יֵעָבֵר לְבַבְכֶם וְאַל יֶחֱרַד׃
שְׁמַעְתֶּם כִּי אֲנִי אָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם
אֲנִי הוֹלֵךְ וְאָבוֹא לָכֶם אִם־
תְּאֲהָבוּנִי

videtis me: quia ego viuo, & vos
20 *viuetis.* 20 *In illo die vos co-*
gnoscetis quia ego sum in Patre
meo, & vos in me, & ego in vo-
21 *bis.* 21 *Qui habet mandata*
mea, & seruat ea: ille est. qui di-
ligit me. Qui autem diligit me,
diligetur à Patre meo: & ego di-
ligam eum, & manifestabo ei me-
22 *ipsum. Dicit ei Judas, non ille*
Iscariotes: Domine, quid factum
est, quia manifestaturus es nobis
teipsum, & non mundo?
23 23 *Respondit Iesus, & dixit*
ei: Si quis diligit me, sermonem
meum seruabit, & Pater meus
diliget eum, & ad eum venie-
24 *mus, & mansionem apud eum*
faciemus: 24 *qui non diligit*
me, sermones meos non seruat.
Et sermonem, quem audistis non
25 *est meus: sed eius, qui misit me,*
Patris. 25 *Hæc locutus sum*
vobis apud vos manens. 26 *Pa-*
26 *raclitus autem Spiritus sanctus,*
quem mittet Pater in nomine
meo, ille vos docebit omnia, &
suggeret vobis omnia, quæcum-
27 *que dixero vobis.* 27 *Pacem*
relinquo vobis, pacem meam do
vobis: non quomodo mundus
dat, ego do vobis. Non turbetur
cor vestrum, neque formidet.
28 *Audistis quia ego dixi vo-*
28 *bis: Vado, & venio ad vos. Si*
di-

diligeretis me, gauderetis me vti-
que, quia vado ad Patrem, quia
Pater maior me est. 29 *Et nūc*
dixi vobis prius quàm fiat: vt cùm
factum fuerit, credatis. 30 *Iam*
non multa loquar vobiscum. Ve-
nit enim princeps mundi huius,
& in me non habet quidquam.
31 *Sed vt cognoscat mundus*
quia diligo Patrem, & sicut man-
datum dedit mihi Pater, sic facio.
Surgite eamus hinc.

תְּאַהֲבוּנִי בֶּאֱמֶת תִּשְׂמְחוּ כִּי
אֵלֵךְ אֶל־הָאָב כִּי הָאָב גָּדוֹל
29 מִמֶּנִּי׃ וְעַתָּה אָמַרְתִּי לָכֶם
בְּטֶרֶם הֱיוֹת לְמַעַן תַּאֲמִינוּ
30 אַחֲרֵי הֱיוֹת׃ אֵינִי מְדַבֵּר הַרְבֵּה
עִמָּכֶם כִּי בָא שַׂר הָעוֹלָם הַזֶּה
31 וְאֵין לוֹ בִּי מְאוּמָה׃ כִּי־אִם
לְמַעַן יֵדַע הָעוֹלָם כִּי אֲנִי אוֹהֵב
אֶת־הָאָב וְכַאֲשֶׁר צִוַּנִי הָאָב כֵּן
אֲנִי עֹשֶׂה קוּמוּ וְנֵלֵךְ מִזֶּה׃

CAP. XV.

פ׳ וט׳

1 *EGo sum vitis vera: &*
Pater meus agricola est.
2 *Omnem palmitem in me non*
ferentem fructum, tollet eum: &
omnem qui fert fructum purgabit
eum, vt fructum plus afferat.
3 *Iam vos mundi estis propter*
sermonem, quem locutus sum
vobis.
4 *Manete in me, & ego in*
vobis. Sicut palmes non potest fer-
re fructū à semetipso, nisi mause-
rit in vite: sic nec vos, nisi in me
manseritis. 5 *Ego sum vitis, vos*
palmites qui manet in me, &
ego in eo, hic fert fructum mul-
tum: quia sine me nihil potestis
facere. 6 *Si quis in me non*

1 אֲנִי הַגֶּפֶן הַנֶּאֱמָן וְאָבִי הוּא
2 הָאִכָּר׃ כָּל־זְמוֹרָה שֶׁאֵינָהּ
עֹשָׂה פְּרִי כִּי יִטְּלֶנָּה וְכָל־
הָעֹשָׂה פְּרִי יְזַמְּרֶנָּה כְּדֵי ש
3 שֶׁיַּעֲשֶׂה פְּרִי יוֹתֵר׃ כְּבָר אַתֶּם
טְהוֹרִים בַּעֲבוּר הַדָּבָר שֶׁדִּבַּרְתִּי
4 לָכֶם׃ עִמְדוּ בִי וַאֲנִי בָּכֶם
כַּאֲשֶׁר הַזְּמוֹרָה אֵין לָהּ יְכוֹלֶת
לַעֲשׂוֹת פְּרִי מֵעַצְמָהּ אִם לֹא
תַּעֲמוֹד בַּגֶּפֶן כֵּן אַתֶּם לֹא־
תוּכְלוּ אִם לֹא־תַעַמְדוּ בִי׃
5 אֲנִי הַגֶּפֶן וְאַתֶּם הַזְּמוֹרוֹת
הָעוֹמֵד בִּי וַאֲנִי בוֹ זֶה יַעֲשֶׂה פְּרִי
רַב כִּי בִלְעָדַי לֹא־תוּכְלוּ
6 לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה׃ אִם אִישׁ־לֹא

יַעֲמוֹד כִּי יֻשְׁלַךְ לַחוּץ כְּמוֹ
הַזְּמוֹרָה וְתִיבַשׁ וַיַּאַסְפוּ אוֹתָהּ
וְיַשְׁלִיכוּ אוֹתָהּ בָּאֵשׁ וְתִבְעָר׃
7 אִם־תַּעַמְדוּ בִי וּדְבָרַי יַעַמְדוּ
בָּכֶם כָּל־מָה שֶׁתִּרְצוּ תִּשְׁאֲלוּ
8 וְיִהְיֶה לָכֶם׃ וּבְזֹאת יְכֻבַּד אָבִי
לְמַעַן תַּעֲשׂוּ פְּרִי הַרְבֵּה מְאוֹד
9 וְתִהְיוּ תַלְמִידָי׃ כַּאֲשֶׁר אֲהֵבַנִי
הָאָב כֵּן אֲנִי אָהַבְתִּי אֶתְכֶם
10 עִמְדוּ בְּאַהֲבָתִי׃ אִם־תִּשְׁמְרוּ
מִצְוֹתַי תַּעַמְדוּ בְּאַהֲבָתִי כ
כַּאֲשֶׁר גַּם אֲנִי שָׁמַרְתִּי מִצְוֹת
11 אָבִי וַאֲנִי עוֹמֵד בְּאַהֲבָתוֹ׃ וְאֵלֶּה
הַדְּבָרִים דִּבַּרְתִּי לָכֶם לִהְיוֹת
שִׂמְחָתִי בָּכֶם וּלְהִמָּלֵא שׂ
12 שִׂמְחַתְכֶם׃ זֹאת הִיא מִצְוָתִי
לְאַהֲבָה אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ
13 כַּאֲשֶׁר אָהַבְתִּי אֶתְכֶם׃ לֹא
יֵשׁ אַהֲבָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה לָשׂוּם
אָדָם מֵאוֹתָהּ שֶׁאִישׁ יִתֵּן נַפְשׁוֹ
בְּעַד אוֹהֲבָיו אַתֶּם רֵעַי אִם
תַּעֲשׂוּ אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם׃
14 עַתָּה אֵינִי קוֹרֵא לָכֶם עֲבָדִים
כִּי הָעֶבֶד אֵינוֹ יוֹדֵעַ מָה עוֹשֶׂה
15 אֲדוֹנוֹ׃ וְלָכֵן קָרָאתִי אֶתְכֶם
אֲהוּבִים כִּי מָה שֶׁשָּׁמַעְתִּי מֵאָבִי
16 הוֹדַעְתִּי לָכֶם׃ לֹא־אַתֶּם
בְּחַרְתֶּם אוֹתִי כִּי אֲנִי בָחַרְתִּי
אֶתְכֶם

manserit: mittetur foras sicut palmes, & arescet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.

7 Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint: quodcumque volueritis petetis, & fiet vobis. 8 In hoc clarificatus est Pater meus, vt fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei discipuli. 9 Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea.

10 Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea, sicut, & ego Patris mei præcepta seruaui, & maneo in eius dilectione.

11 Hæc locutus sum vobis: vt gaudium meum in vobis sit, & gaudium vestrum impleatur.

12 Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos

13 Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis.

14 Iam non dicam vos seruos: quia seruus nescit quid faciat dominus eius. 15 Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcumque audiui à Patre meo, manifesta feci vobis. 16 Non vos me elegistis: sed ego elegi vos, &

po-

posui vos vt eatis, & fructum
afferatis: & fructus vester ma-
neat: vt quodcumque petieritis
Patrem in nomine meo, det vo-
bis.
17 *Hæc mando vobis, vt dili-*
gatis inuicem.
18 *Si mundus vos odit: scitote*
quia me priorem vobis odio ha-
buit. 19 *Si de mundo fuissetis:*
mundus quod suum erat dilige-
ret: quia verò de mundo non e-
stis, sed ego elegi vos de mundo,
propterea odit vos mundus.
20 *Mementote sermonis mei,*
quem ego dixi vobis: Non est ser-
uus maior domino suo. Si me per-
secuti sunt, & vos persequentur:
si sermonem meum seruauerunt,
& vestrum seruabunt.
21 *Sed hæc omnia facient vo-*
bis propter nomen meum: quia
nesciunt eum, qui misit me.
22 *Si non venissem, & locu-*
tus fuissem eis, peccatum non ha-
berent: nunc autem excusatio-
nem non habent de peccato suo.
23 *Qui me odit, & Patrem*
meum odit.
24 *Si opera non fecissem in*
eis, quæ nemo alius fecit, pec-
catum non haberent, nunc au-
tem, & viderunt, & oderunt,
& me, & Patrē meum. 25 *Sed*
vt adimpleatur sermo, qui in
Aaa 2 le-

אֶתְכֶם וְשַׂמְתִּי אֶתְכֶם לְמַעַן
תֵּלְכוּ וְתַעֲשׂוּ פְּרִי וּפִרְיְכֶם
יַעֲמוֹד בַּעֲבוּר שֶׁכֹּל שֶׁתִּשְׁאֲלוּ
בִּשְׁמִי מֵאֵת־הָאָב יִתֵּן לָכֶם׃
17 אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲנִי מְצַוֶּה
אֶתְכֶם לְאַהֲבָה אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ׃
18 אִם הָעוֹלָם יִשְׂנָא אֶתְכֶם דְּעוּ
19 כִּי קוֹדֶם לָכֶם שְׂנֵאוּנִי׃ אִם
הֱיִיתֶם מֵהָעוֹלָם הָעוֹלָם הָיָה
אוֹהֵב אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ ׃ וּלְפִי
שֶׁאֵינְכֶם מֵהָעוֹלָם אֶלָּא
מֵהָעוֹלָם בָּחַרְתִּי בָּכֶם לָכֵן
20 הָעוֹלָם שׂוֹנֵא לָכֶם׃ זִכְרוּ דְּבָרַי
שֶׁאָמַרְתִּי לָכֶם אֵין עֶבֶד גָּדוֹל
מֵאֲדוֹנוֹ אִם רְדָפוּנִי גַּם לָכֶם
יִרְדְּפוּ וְאִם שָׁמְרוּ דְּבָרַי גַּם
21 דִּבְרֵיכֶם יִשְׁמֹרוּ׃ אַךְ כָּל־אֵלֶּה
יַעֲשׂוּ לָכֶם לְמַעַן שְׁמִי לְפִי
שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי׃
22 וְאִם לֹא בָאתִי וְדִבַּרְתִּי לָהֶם
לֹא הָיָה לָהֶם חֵטְא וְעַתָּה אֵין
לָהֶם הִתְנַצְּלוּת עַל־חַטָּאתָם׃
23 הַשּׂוֹנֵא אוֹתִי שׂוֹנֵא גַּם אֶת־
24 אָבִי׃ אִם לֹא עָשִׂיתִי בָהֶם
מַעֲשִׂים שֶׁאִישׁ אַחֵר לֹא עָשָׂה
לֹא הָיָה לָהֶם חֵטְא אֲבָל עַתָּה
הֵם רָאוּ וְשָׂנְאוּ אוֹתִי וְאֶת־
25 אָבִי׃ אַךְ לְהִמָּלֵא הַדָּבָר אֲשֶׁר
נִכְתַּב

נִכְתַּב בְּתוֹרָתָם שְׂנֵאוּנִי חִנָּם ׃
26 וְכַאֲשֶׁר יָבֹא הַמְּנַחֵם שֶׁאֶשְׁלַח
אֲלֵיכֶם מֵאֵת־הָאָב הָרוּחַ
הָאֱמֶת הַיּוֹצֵא מֵאֵת־הָאָב
27 הוּא יָעִיד עָלָי ׃ וְאַתֶּם
תָּעִידוּ כִּי מֵרֵאשִׁית הֱיִיתֶם
עִמָּדִי ׃

פ׳ יו

אֵלֶּה דִּבַּרְתִּי לָכֶם שֶׁלֹּא
תַכְשִׁילוּ ׃ בְּלִי כְנֵסִיּוֹת יַעֲשׂוּ
2 אֶתְכֶם וּבָאָה הַשָּׁעָה שֶׁכָּל־
הַמֵּמִית אֶתְכֶם יַחֲשׁוֹב כִּי עוֹבֵד
עֲבוֹדַת אֱלֹהִים ׃ וְאֵלֶּה יַעֲשׂוּ
3 לָכֶם כִּי לֹא יָדְעוּ אֶת־הָאָב
וְאוֹתִי ׃ וְאֵלֶּה דִּבַּרְתִּי לָכֶם
4 בַּעֲבוּר כִּי כְבֹא הַשָּׁעָה תִזְכְּרוּ
כִּי דִבַּרְתִּי לָכֶם ׃ וְאֵלֶּה לֹא
5 אָמַרְתִּי לָכֶם תְּחִלָּה לְפִי
שֶׁהָיִיתִי עִמָּכֶם אֲבָל עַתָּה אֲנִי
הוֹלֵךְ לְמִי שֶׁשְּׁלָחַנִי וְאֵין מִכֶּם
שׁוֹאֵל אוֹתִי אָנָה אַתָּה הוֹלֵךְ ׃
וּלְפִי שֶׁדִּבַּרְתִּי לָכֶם אֵלֶּה
6 הַדְּבָרִים נִמְלָא מֵעֶצֶב לְבַבְכֶם ׃
אֲבָל אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם הָאֱמֶת
7 שֶׁיֵּיךְ לָכֶם שֶׁאֲנִי אֵלֵךְ כִּי
לוּלֵא לֹא אֵלֵךְ הַמְּנַחֵם
לֹא יָבֹא אֲלֵיכֶם וְאִם אֵלֵךְ
אֲשַׁלְּחֵנוּ

lege eorum scriptum est: Quia o-
dio habuerunt me gratis.
26 Cùm autem venerit Para-
clitus, quem ego mittam vobis à
Patre; Spiritum veritatis, qui à
Patre procedit, ille testimonium
perhibebit de me. 27 Et vos te-
stimonium perhibebitis, quia ab
initio mecum estis.

CAP. XVI.

1 HAec locutus sum vobis,
vt non scandalizemi-
ni. 2 Absque synagogis facient
vos: sed venit hora, vt omnis
qui interficit vos, arbitretur obse-
quium se præstare Deo. 3 &
hæc facient vobis, quia non no-
uerunt Patrem, neque me.
4 Sed hæc locutus sum vobis,
vt cùm venerit hora eorum re-
miniscamini, quia ego dixi vo-
bis. 5 Hæc autem vobis ab ini-
tio non dixi, quia vobiscũ eram:
Et nunc vado ad eum, qui misit
me; & nemo ex vobis interrogat
me, Quò vadis?
6 Sed quia hæc locutus sum
vobis, tristitia impleuit cor ve-
strum.
7 Sed ego veritatem dico vobis:
expedit vobis vt ego vadam: si
enim non abiero, Paraclitus non
veniet ad vos, si autem abiero,
mit-

mittam eum ad vos. 8 Et cùm
venerit ille, arguet mundum de
peccato, & de iustitia, & de iu-
dicio. 9 de peccato quidem: quia
non crediderunt in me; 10 de
iustitia verò: quia ad Patrem
vado; & iam non videbitis me;
11 de iudicio autem: quia
princeps huius mundi iam iudi-
catus est. 12 Adhuc multa ha-
beo vobis dicere: sed non potestis
portare modo. 13 Cùm vene-
rit ille Spiritus veritatis, docebit
vos omnem veritatem. non e-
nim loquetur de semetipso, sed
quæcumque audiet loquetur, &
quæ ventura sunt annũtiabit vo-
bis. 14 Ille me clarificabit; quia
de meo accipiet; & annuntiabit
vobis. 15 Omnia quæcumque
habet Pater, mea sunt. Propte-
rea dixi: quia de meo accipiet, &
annuntiabit vobis.

16 Modicum, & iam non
videbitis me: & modicum, & vi-
debitis me: quia vado ad Pa-
trem. 17 Dixerunt ergo ex di-
scipulis eius ad inuicem: Quid est
hoc, quod dicit nobis: Modicum,
& non videbitis me: & iterum
modicum, & videbitis me, &
quia vado ad Patrem?

18 Dicebant ergo. Quid est
hoc, quod dicit, Modicum? ne-
scimus quid loquitur.

19 Cognouit autem Iesus, quia
vo-

8 אשלחנו אליכם ׃ ובבואו
יוכיח את־העולם על־חטאה
9 ועל־צדק ועל־משפט ׃ ועל־
10 חטא שלא האמינו בי ׃ על־
צדק כי אני הולך אל־האב
11 ועתה לא תראוני ׃ ועל־
המשפט כי שר זה העולם כבר
12 נשפט ׃ עוד הרבה יש לי לדבר
לכם אבל עתה לא תוכלו
13 לשאת ׃ ובבוא אותו
הרוח האמת ילמד אתכם
כל־האמת כי לא ידבר
מעצמו כי־אם מה שישמע
ידבר ודברים עתידים לבא
14 יגיד לכם ׃ הוא יכבדני כי יקח
15 משלי ויגיד לכם ׃ כל־דברי
האב הם שלי ולכן אמרתי
שהוא יקח משלי ויגיד לכם ׃
16 עוד מעט ולא תראוני ועוד
מעט ותראוני כי אני הולך
17 אל־האב ׃ ויאמרו מתלמידיו
איש אל־רעהו מהוא זה
שאמר לנו עוד מעט ולא
תראוני ועוד מעט ותראוני
18 כי אני הולך אל־האב ׃ לכן
אמרו מהוא זה שהוא אומר
עוד מעט אין אנו יודעים מה
19 הוא אומר ׃ וידע ישוע כי
חפצים

חפצים לשאול לו ויאמר להם
על־זה אתם שואלים איש
אל־רעהו כי אמרתי עוד מעט
ולא תראוני ועוד מעט ות
20 ותראוני: אמן אמן אני אומר
לכם שאתם תדמעו ותבכו
והעולם ישמח ואתם תעצבו
אך עצבכם תהפך לשמחה:
21 אשה כלדתה יש־לה עצבון כי
באה שעתה ואחר לדתה הילד
איננה זוכרה הצרה בעבור
השמחה כי נולד אדם לעולם:
22 לכן עתה יש לכם עצב ו
ועוד אראה אתכם וישמח
לבבכם ולא יקח איש ש
23 שמחתכם מעמכם: וביום
ההוא לא תשאלוני מאומה
אמן אמן אני אומר לכם אם־
תשאלו מה מהאב בשמי יתן
24 לכם: עד עתה לא שאלתם
שום דבר בשמי שאלו ותקחו
25 להמלא שמחתכם: וזה
דברתי לכם במשלים באה
השעה שלא אדבר לכם
במשלים כי בגלוי אגיד
26 לכם על־האב: ביום ההוא
תשאלו בשמי ואינני אומר
לכם כי אתחנן לאב עליכם:
כי

volebant eum interrogare, & dixit eis: De hoc quæritis inter vos quia dixi, Modicū, & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me.
20 Amen, amen dico vobis: quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium.
21 Mulier cùm parit, tristitiam habet, quia venit hora eius: cùm autem peperit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum. 22 Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum: & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.
23 Et in illo die me nō rogabitis quidquam. Amen, amen dico vobis: si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.
24 Vsque modo non petistis quidquam in nomine meo: Petite, & accipietis, vt gaudium vestrum sit plenum. 25 Hæc in prouerbijs locutus sum vobis. Venit hora cùm iam non in prouerbijs loquar vobis, sed palam de Patre annuntiabo vobis.
26 In illo die in nomine meo petitis: & non dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis.
Ipse

27 *Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis, quia ego à Deo exiui.*
28 *Exiui à Patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.*
29 *Dicunt ei discipuli eius, Ecce nunc palam loqueris, & prouerbium nullum dicis.*
30 *nunc scimus quia scis omnia, & non opus est tibi vt quis te interrogaret: in hoc credimus quia à Deo existi.*
31 *Respondit eis Jesus: Modo creditis?*
32 *Ecce venit hora, & iam venit, vt dispergamini vnusquisque in propria, & me solum relinquatis, & non sum solus, quia Pater mecum est.*
33 *Hæc locutus sum vobis, vt in me pacem habetis. In mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego vici mundum.*

27 כִּי הָאָב אָהֵב אֶתְכֶם יַעַן אַתֶּם
אֲהַבְתֶּם אוֹתִי וְהֶאֱמַנְתֶּם כִּי כִי
28 יָצָאתִי מֵאֱלֹהִים ׃ יָצָאתִי
מֵהָאָב וּבָאתִי לָעוֹלָם עוֹד
אֶעֱזוֹב הָעוֹלָם וְאֵלֵךְ לָאָב ׃
29 וְאָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו הִנְּךָ עַתָּה
מְדַבֵּר בְּגָלוּי וְאֵינְךָ אוֹמֵר שׁוּם
30 מָשָׁל ׃ וְעַתָּה אֲנוּ יוֹדְעִים כִּי
אַתָּה יוֹדֵעַ כָּל־דָּבָר וְאֵין צָרִיךְ
לְךָ שֶׁאִישׁ יִשְׁאַל אוֹתְךָ בָּזֶה
אֲנוּ מַאֲמִינִים כִּי יָצָאתָ
31 מֵאֱלֹהִים ׃ וַיַּעַן לָהֶם יֵשׁוּעַ
32 הַעַתָּה אַתֶּם מַאֲמִינִים ׃ הִנֵּה
בָאָה הַשָּׁעָה וּכְבַר בָּאָה לְהָפִיץ
אֶתְכֶם אִישׁ אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ
וְלַעֲזוֹב אוֹתִי לְבַדִּי וְאֵין אֲנִי
33 לְבַדִּי כִּי הָאָב עִמָּדִי ׃ אֵלֶּה
דִּבַּרְתִּי לָכֶם לִהְיוֹת לָכֶם
הַשָּׁלוֹם כִּי בָּעוֹלָם הַזֶּה תִּהְיֶה
לָכֶם מוּעָקָה אַךְ בִּטְחוּ כִּי אֲנִי
נִצַּחְתִּי הָעוֹלָם ׃

CAP. XVII.

1 *Hæc locutus est Jesus: & subleuatis oculis in cœlum, dixit: Pater venit hora, clarifica Filium tuum, vt Filius tuus clarificet te:*
2 *Sicut dedisti ei potestatem*
omnis

פ׳ יז

1 וְאֵלֶּה דִּבֶּר יֵשׁוּעַ וַיִּשָּׂא עֵינַיִם
לַשָּׁמַיִם וְאָמַר הָאָב בָּאָה
הַשָּׁעָה זַהֵר בִּנְךָ כְּדֵי שֶׁבִּנְךָ
2 יְזַהֶרְךָ ׃ כְּמוֹ שֶׁנָּתַתָּ לוֹ שִׁלְטוֹן
עַל־

על־כל־בשר בעבור שכל־
שנתת לו הוא יתן להם חיי
3 עולם ׃ ואלה החיים נצחיים
שידעוך אלוה נאמן לבדך
ואת־ישוע המשיח ששלחתו ׃
4 אני כבדתיך על־הארץ
ושלמתי למעשה שנתת לי
5 לעשות אותו ׃ ועתה כבדני
אתה האב אצלך בזוהר שהיה
לי טרם היות העולם אצלך ׃
6 גליתי שמך לאנשים שנתת
לי מעולם הם היו לך ונתת
7 אותם לי ושמרו דבריך ׃ עתה
ידעו כי כל־אשר נתת לי
8 מאתך הם ׃ יען הדברים
שנתת לי נתתי להם והם
לקחו וידעו באמת כי מאתך
יצאתי והאמינו כי אתה
9 שלחתני ׃ אני מתפלל עליהם
ואיני מתפלל על־העולם כי
אם על־אשר נתת לי כי הם
10 לך ׃ וכל־אשר לי לך הוא
וכל־אשר לך הוא ונזהרתי
11 בהן ׃ ועתה אני איני בעולם
ואלה בעולם המה ואני בא
אליך האב הקדוש שמרם
בשמך שנתתם לי שיהיו אחד
12 כמונו ׃ בהיותי עמם שמרתי
אותם

omnis carnis, vt omne, quod
dedisti ei, det eis vitam æter-
nam.
3 *Hæc est autem vita æterna:*
Vt cognoscant te solum Deum
verum, & quem misisti Jesum
Christum. 4 *Ego te clarificaui*
super terram: opus consummaui,
quod dedisti mihi vt faciam:
5 *& nunc clarifica me tu Pa-*
ter apud temetipsum, claritate,
quam habui prius, quàm mun-
dus esset, apud te. 6 *Manife-*
staui nomen tuum hominibus,
quos dedisti mihi de mundo. Tui
erant, & mihi eos dedisti: & ser-
monem tuum seruauerunt.
7 *Nunc cognouerunt quia o-*
mnia, quæ dedisti mihi, abs te
sunt: 8 *quia verba, quæ dedi-*
sti mihi, dedi eis: & ipsi accepe-
runt, & cognouerunt verè quia
à te exiui, & crediderunt quia
tu me misisti. 9 *ego pro eis ro-*
go: Non pro mundo rogo, sed
pro his, quos dedisti mihi, quia
tui sunt: 10 *& mea omnia tua*
sunt, & tua mea sunt: & clarifi-
catus sum in eis:
11 *Et iam non sum in mun-*
do, & hi in mundo sunt, & ego
ad te venio. Pater sancte, serua
eos in nomine tuo, quos dedisti
mihi: vt sint vnum, sicut &
nos.
12 *Cùm essem cum eis, ego ser-*

uaui

vabam eos in nomine tuo. Quos
dedisti mihi, custodiui: & nemo
ex eis perijt, nisi filius perditio-
nis, vt scriptura impleatur.
13 *Nunc autem ad te venio:*
& hæc loquor in mundo, vt ha-
beant gaudium meum impletum
in semetipsis. 14 Ego dedi eis
sermonem tuum, & mundus eos
odio habuit, quia non sunt de
mundo, sicut & ego non sum de
mundo. 15 Non rogo vt tol-
las eos de mundo, sed vt serues
eos à malo. 16 De mundo non
sunt, sicut & ego non sum de
mundo.
17 *Sanctifica eos in veritate.*
Sermo tuus veritas est.
18 *Sicut tu me misisti in mun-*
dum, & ego misi eos in mundum.
19 *Et pro eis ego sanctifico me-*
ipsum, vt sint & ipsi sanctificati
in veritate.
20 *Non pro eis autem rogo*
tantùm, sed & pro eis, qui cre-
dituri sunt per verbum eorum
in me:
21 *vt omnes vnum sint, si-*
cut tu Pater in me, & ego in
te, vt & ipsi in nobis vnum
sint: vt credat mundus, quia
tu me misisti 22 Et ego clari-
tatem, quam dedisti mihi, dedi
eis: vt sint vnum, sicut &
nós vnum sumus. 23 Ego in
Bbb *eis*

אותם בשמך אותם שנתת לי
שמרתי ולא אבד שום אחד
מהם כי־־אם הבן האבדה
להמלא המכתב ׃ ועתה אני 13
בא אליך ואלה אני מדבר
בעולם להיות להם שמחתי
מלאה בעצמם׃ אני נתתי להם 14
את־־דבריך והעולם שנאם כי
אינם מהעולם כאשר גם אני
איני מהעולם ׃ איני שואל 15
שתסירם מהעולם אלא
שתשמרם מהרע ׃ אינם 16
מהעולם כאשר־גם אני איני
מהעולם ׃ קדשם באמת כי 17
דברך הוא אמת ׃ כאשר אתה 18
שלחתני לעולם כן——אני
שלחתים אל——העולם ׃
ועליהם אני מתקדש למען גם 19
הם יהיו נקדשים באמת ׃
ואיני מתפלל עליהם לבדם 20
אך גם על־מי שיאמינו בי בעד
דברם ׃ להיות כלם אחד 21
כאשר אתה האב בי ואני בך
להיות גם אחד בנו כדי שהע
שהעולם יאמינו כי אתה
שלחתני ׃ ואני נתתי להם 22
הזוהר שנתת לי להיותם הם
אחד כמו שגם אנו אחד ׃ אני 23
בהם

בהם ואתה בי להיותם
תמימים יחד ולדעת העולם
כי אתה שלחתני ואהבת
אותם כאשר אהבת גם־
24 אותי ׃ אב אותם שנתת לי
אני חפץ שיהיו עמדי באשר
אני למען יראו כבודי שנתת
לי כי אהבת אותי בטרם היות
25 העולם ׃ אב צדיק העולם לא
ידעך ואני ידעתיך והם ידעו
26 כי אתה שלחתני ׃ והודעתי
להם שמך ואודיע כדי להיות
בהם אהבה שאתה בה אהבת
אותי ולהיותי בהם ׃

eis, & tu in me: vt sint consummati in vnum: & cognoscat mūdus quia tu me misisti, & dilexisti eos, sicut & me dilexisti.

24 Pater quos dedisti mihi, volo, vt vbi sum ego, & illi sint mecum: vt videant claritatem meam, quam dedisti mihi: quia dilexisti me ante constitutionem mundi.

25 Pater iuste, mundus te non cognouit. Ego autem te cognoui: & hi cognouerunt, quia tu me misisti.
26 Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam: vt dilectio, qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego in ipsis.

פ׳ יח׳

1 וכאשר אמר ישוע הד־
הדברים האלה ויצא עם־
תלמידיו אל־עבר נחל קדרון
שהיה שם גן ויבא שם
2 הוא ותלמידיו ׃ וידע המקום
גם־יהודה המוסרו כי פעמים
רבים היה בא שם ישוע עם־
3 תלמידיו ׃ לכן אחר שלקח
יהודה הגדוד והמשרתים
משרי הכהנים ומפרושים
ויבוא שמה עם נרות ועם
לפידים

CAP. XVIII.

1 HAec cùm dixisset Iesus, egressus est cum discipulis suis trans torrentem Cedron, vbi erat hortus, in quem introiuit ipse, & discipuli eius.

2 Sciebat autem, & Iudas, qui tradebat eum, locum, quia frequenter Iesus conuenerat illuc cum discipulis suis.

3 Iudas ergo cùm accepisset cohortem, & à pontificibus, & Pharisæis ministros, venit illuc cum

cum laternis, & facibus, &
armis. 4 *Jesus itaque sciens*
omnia, quæ ventura erant super
eum, processit, & dixit eis:
quem quæritis? 5 *Respon-*
derunt ei: Jesum Nazarenum.
Dicit eis Jesus: Ego sum. Stabat
autem & Judas, qui tradebat
eum cum ipsis.
6 *Vt ergo dixit eis: Ego sum:*
abierunt retrorsum, & ceciderunt
runt in terram. 7 *Iterum ergo*
interrogauit eos: Quem quæri-
tis? Illi autem dixerunt ei: Je-
sum Nazarenum.
8 *Respondit Jesus: Dixi vo-*
bis, quia ego sum: si ergo me quæ-
ritis, sinite hos abire. 9 *Vt im-*
pleretur sermo, quem dixit,
Quia quos dedisti mihi, non per-
didi ex eis quemquam.
10 *Simon ergo Petrus habens*
gladium eduxit eum: & percussit
Pontificis seruum: & abscidit au-
riculam eius dextram. Erat au-
tem nomen seruo Malchus.
11 *Dixit ergo Jesus Petro:*
Mitte gladium tuum in vagi-
nam. Calicem, quem dedit mi-
hi Pater, non bibam illum?
12 *Cohors ergo, & tribunus,*
& ministri Iudæorum compre-
henderunt Jesum, & ligauerunt
eum.
13 *Et adduxerunt eum ad*
Annam primùm: erat enim socer
Caiphæ, qui erat Pontifex anni
 illius.

4 לַפִּידִים וּכְלֵי מִלְחָמָה ׃ וּלְפִי
שֶׁיֵּשׁוּעַ יָדַע כָּל־שֶׁעָתִיד לָבֹא
עָלָיו הָלַךְ לִפְנֵיהֶם וְאָמַר לָהֶם
5 אֶת־מִי אַתֶּם מְבַקְשִׁים ׃ וַיַּעֲנוּ
אוֹתוֹ לְיֵשׁוּעַ הַנּוֹצְרִי וַיֹּאמֶר
לָהֶם יֵשׁוּעַ אֲנִי הוּא וַיַּעֲמוֹד גַּם
יְהוּדָה הַמּוֹסֵר אוֹתוֹ אִתָּם ׃
6 וּכְשֶׁאָמַר לָהֶם אֲנִי הוּא הָלְכוּ
7 לְאָחוֹר וַיִּפְּלוּ אַרְצָה ׃ וַיִּשְׁאָלֵם
עוֹד לְמִי תְּבַקְּשׁוּ וַיֹּאמְרוּ הֵם
8 לְיֵשׁוּעַ הַנּוֹצְרִי ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ
אָמַרְתִּי לָכֶם כִּי אֲנִי הוּא וְאִם
לִי אַתֶּם מְבַקְשִׁים הָנִיחוּ
9 אֵלֶּה לָלֶכֶת ׃ לְהִמָּלֵא הַדָּבָר
שֶׁאָמַר כִּי מֵאֲשֶׁר נָתַתָּ לִי לֹא
10 אִבַּדְתִּי אֶחָד מֵהֶם ׃ וְשִׁמְעוֹן
כֵּיפָא הָיָה לוֹ הֶחֶרֶב וַיִּשְׁלוֹף
אוֹתָהּ מִנְּדָנָהּ וַיַּכֶּה עֶבֶד שַׂר
הַכֹּהֲנִים וַיִּכְרוֹת אֶת־אָזְנוֹ
הַיְמָנִית וְהָיָה שֵׁם הָעֶבֶד
11 מַלְכּוֹס ׃ וְאָמַר יֵשׁוּעַ לְכֵיפָא
הָשֵׁב חַרְבְּךָ אֶל־נְדָנָהּ הֲלֹא
אֶשְׁתֶּה הַכּוֹס שֶׁנָּתַן לִי הָאָב ׃
12 וְהַגְּדוּד וְשַׂר הָאֶלֶף וּמְשָׁרְתֵי
הַיְּהוּדִים תָּפְשׂוּ לְיֵשׁוּעַ וַיַּאַסְרוּ
13 אוֹתוֹ ׃ וַיְבִיאוּ אוֹתוֹ אֶל־חָנָן
בָּרִאשׁוֹנָה כִּי הוּא הָיָה חוֹתֵן
קַיָּפָא שֶׁהָיָה כֹּהֵן גָּדוֹל בַּשָּׁנָה
הַהִיא ׃

14 הַהִיא : וְקַיָּפָא הָיָה יוֹעֵץ
הַיְהוּדִים שֶׁשַּׁיָּךְ שֶׁיָּמוּת אִישׁ
15 אֶחָד בַּעַד הָעָם : וְשִׁמְעוֹן כֵּיפָא
וְתַלְמִיד אַחֵר הָלְכוּ אַחֲרֵי
יֵשׁוּעַ וְהַתַּלְמִיד הַהוּא הָיָה נוֹדָע
לְשַׂר הַכּוֹהֲנִים וַיָּבֹא עִם
יֵשׁוּעַ לַחֲצַר הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל :
16 וַיַּעֲמוֹד כֵּיפָא בַּפֶּתַח חוּצָה
וַיֵּצֵא הַתַּלְמִיד הָאַחֵר הַנּוֹדָע
לְשַׂר כֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיֹּאמֶר לְשׁוֹם
לַשּׁוֹמֶרֶת הַפֶּתַח וַיָּבֵא לְכֵיפָה :
17 וַתֹּאמֶר הַשִּׁפְחָה שׁוֹמֶרֶת
הַפֶּתַח לְכֵיפָא הֲגַם אַתָּה
מִתַּלְמִידֵי הָאִישׁ הַזֶּה וַיֹּאמֶר
18 הוּא אֵינִי : וַיַּעַמְדוּ הָעֲבָדִים
וְהַמְשָׁרְתִים אֵצֶל הָאֵשׁ לַחַת
לְהִתְחַמֵּם בַּעֲבוּר הַקּוֹר וַיְהִי
גַּם——כֵּיפָא עִמָּהֶם עוֹמֵד
19 וּמִתְחַמֵּם : וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל שָׁאַל
לְיֵשׁוּעַ עַל——תַּלְמִידָיו וְעַל——
20 לִמּוּדוֹ : וַיַּעַן לוֹ יֵשׁוּעַ אֲנִי
בְּגָלוּי דִּבַּרְתִּי לָעוֹלָם וַאֲנִי
תָּמִיד לִמַּדְתִּי בַּכְּנֶסֶת וּבַהֵיכָל
שֶׁנּוֹעֲדוּ בוֹ כָּל——הַיְהוּדִים
וּבַסֵּתֶר לֹא דִבַּרְתִּי מְאוּמָה :
21 מָה אַתָּה שׁוֹאֵל מִמֶּנִּי שְׁאַל
לְאוֹתָם שֶׁשָּׁמְעוּ מָה שֶׁדִּבַּרְתִּי
לָהֶם הִנֵּה הֵם יוֹדְעִים מָה
שֶׁאָמַרְתִּי :

illius. 14 Erat autem Caiphas,
qui consilium dederat Iudæis:
Quia expedit, vnum hominem
mori pro populo. 15 Sequebatur autem Jesum Simon Petrus,
& alius discipulus. Discipulus
autem ille erat notus pontifici, &
introiuit cum Jesu in atrium
pontificis.

16 Petrus autem stabat ad ostium foris. Exiuit ergo discipulus alius qui erat notus pontifici,
& dixit ostiariæ: & introduxit
Petrum.

17 Dicit ergo Petro ancilla ostiaria: Numquid, & tu ex discipulis es hominis istius? Dicit
ille: Non sum.

18 Stabant autem serui, &
ministri ad prunas: quia frigus
erat, & calefaciebant se: erat
autem cum eis, & Petrus stans,
& calefaciens se:

19 Pontifex ergo interrogauit
Iesum de discipulis suis, & de
doctrina eius.

20 Respondit ei Jesus: Ego
palam locutus sum mundo: ego
semper docui in synagoga, & in
templo quo omnes Iudæi conueniunt: & in occulto locutus sum
nihil.

21 Quid me interrogas? interroga eos, qui audierunt quid
loquutus sim ipsis: ecce hi sciunt
quæ

quæ dixerim ego. 22 *Hæc au-*
tem cùm dixisset, vnus assistens
ministrorum dedit alapam Iesu,
dicens: Sic respondes pontifici?
23 *Respondit ei Iesus: Si ma-*
le locutus sum, testimonium per-
bibe de malo: si autem bene
quid me cedis?
24 *Et misit eum Annas liga-*
tum ad Caipham pontificem.
25 *Erat autem Simon Petrus*
stans, & calefaciens se. Dixe-
runt ergo ei: Numquid, & tu
ex discipulis eius es? Negauit ille,
& dixit: Non sum.
26 *Dicit ei vnus ex seruis pon-*
tificis, cognatus eius, cuius absci-
dit Petrus auriculam: Nonne
ego te vidi in horto cum illo?
27 *Iterum ergo negauit Pe-*
trus: & statim gallus cantauit.
28 *Adducunt ergo Iesum a Cai-*
pha in prætorium. Erat autem
mane. & ipsi non introierunt in
prætorium, vt non contamina-
rentur, sed vt manducarent Pa-
scha.
29 *Exiuit ergo Pilatus ad*
eos foras, & dixit: Quam accusa-
tionem affertis aduersus hominem
hunc. 30 *Responderunt, &*
dixerunt ei: Si non esset hic ma-
lefactor, non tibi tradidissemus
eum. 31 *Dixit ergo eis Pilatus:*
Accipite eum vos, & secundùm
legem vestram iudicate eum. Di-
xerunt ergo ei Iudæi: Nobis
non

שאמרתי ׃ ואחר אלה 22
הדברים אחד מהמשרתים
הנצב הכהו על־לחי ישוע
לאמור ככה אתה עונה את־
הכהן הגדול ׃ ויען לו ישוע 23
אם דברתי רע העד על־הרע
ואם־הטב למה אתה מכה
אותי ׃ וישלח אותו חנן אסור 24
לקיפה הכהן הגדול ׃ ויעמוד 25
שמעון כיפא ויתחמם ויאמרו
לו הגם אתה מתלמידיו
ויכחש ואמר אינני ׃ ויאמר לו 26
אחד מעבדי הכהן הגדול
מודע לאיש אשר כרת כיפא
אזנו הלא אני ראיתיך בגן
עמו ׃ ויכחש עוד כיפא ומיד 27
קרא התרנגול ׃ ויביאו את־ 28
ישוע מקיפה לבית־דין
ויהי בקר והם לא באו לבית־
דין לבלתי הטמא אכל כרי
לאכול הפסח ׃ ויצא פילאטוס 29
אליהם הוצה ואמר מה אתם
מלשינים על־זה האיש ׃ ויענו 30
ואמרו לו אם לא היה זה פועל
און לא המסרנוהו אליך ׃
ויאמר להם פילאטוס קחו לו 31
ושפטוהו כתורתכם ויאמרו
לו היהודים אין מותר לנו
להמית

להמית שום איש : להמלא 32
דבר ישוע שאמר ברמזו מאיזה
מיתה ימית : ויבא עוד 33
פילאטוס לבית־דין
ויקרא לישוע ויאמר־לו
האתה מלך היהודים : ויען 34
ישוע האתה אומר מעצמך
זאת או אחרים אמרו לך עלי :
ויען פילאטוס האני יהודי 35
גויך ושרי הכהנים המסרוך לי
מה עשית : ויען ישוע מלכותי 36
אינה מזה העולם כי אם־היה
מזה העולם אכן משרתי היו
לוחמים כדי שלא אמסר
ליהודים ועתה אין מלכותי
מפה : ויאמר לו פילאטוס אם 37
כן אתה מלך ויען ישוע אתה
אומר כי אני מלך אני בזאת
נולדתי ולזאת באתי אל־
העולם בעבור להעיד לאמת
כל־שהוא מהאמת הוא
שומע בקולי : ויאמר לו פיל 38
פילאטוס מה היא האמת
ואחר שאמר זה ויצא אל־
היהודים פעם אחרת ויאמר
להם איני מוצא בו סיבה :
יש מנהג לכם שאתיר לכם 39
אחד מהאסורים בפסח לכן
אם

non licet interficere quemquam.

32 *Vt sermo Jesu impleretur, quem dixit: significans qua morte esset moriturus.*

33 *Introiuit ergo iterum in prætorium Pilatus, & vocauit Jesum, & dixit ei: Tu es Rex Iudæorum.*

34 *Respondit Jesus: A temetipso hoc dicis, an alij dixerunt tibi de me?* 35 *Respondit Pilatus, numquid ego Iudæus sum? Gens tua, & pontifices tradiderunt te mihi: quid fecisti?*

36 *Respondit Jesus; Regnum meum non est de hoc mundo: si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei vtique decertarent, vt non traderer Iudæis: nunc autem regnum meum non est hinc.* 37 *Dixit itaque ei Pilatus; ergo Rex es tu? Respondit Jesus: Tu dicis quia Rex sum ego. Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati: omnis, qui est ex veritate, audit vocem meam.*

38 *Dicit ei Pilatus: Quid est veritas? Et cùm hoc dixisset, iterum exiuit ad Iudæos, & dicit eis: Ego nullam inuenio in eo causam.* 39 *Est autem consuetudo vobis, vt vnum dimittam vobis in Pascha: vultis*

ergo

ergo dimittam vobis Regem Iudæorum? 40 *Clamauerunt ergo rursum omnes, dicentes: Non hunc, sed Barabbam. Erat autem Barabbas latro.*

CAP. XIX.

1 TVnc ergo apprehendit Pilatus Iesum, & flagellauit. 2 *Et milites plectentes coronam de spinis imposuerunt capiti eius: & veste purpurea circumdederunt eum.*

3 *Et veniebant ad eum, & dicebant: Aue Rex Iudæorum: & dabant ei alapas.*

4 *Exiuit ergo iterum Pilatus foras, & dicit eis: ecce adduco eum vobis foras, vt cognoscatis quia nullam inuenio in eo causam.*

5 *(Exiuit ergo Iesus portans coronam spineam, & purpureum vestimentum:) Et dicit eis: Ecce homo.*

6 *Cùm ergo vidissent eum Pontifices, & ministri clamabant, dicentes: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Accipite eum vos, & crucifigite: ego enim non inuenio in eo causam.*

7 *Responderunt ei Iudæi: Nos legem habemus, & secundùm legem debet mori, quia Fi-*

אם תרצו אניח לכם את־מלך
היהודים ׃ ויזעקו עוד כלם 40
לאמור לא־תתיר את־זה כי
אם את־בר־אבא ובר־אבא
היה פריץ ׃

פ׳ יט׳

ואז פילאטוס אחז בישוע 1
ויאסרהו בשוטים ׃ ואנשי 2
המלחמה גדלו עטרת קוצים
וישימו על־ראשו וילבישוהו
בשמלת שני ׃ ויבואו לו 3
ויאמרו שלום לך מלך הי
היהודים ויכו אותו על־הלחי ׃
ויצא עוד פילאטוס הוצה 4
ויאמר להם הנני מביא אותו
לכם חוצה למען תדעו כי אינני
מוצא בו שום סיבה ׃ ויצא 5
ישוע נושא עטרת קוצים
ושמלת שני ויאמר להם הנה
האדם ׃ וכאשר ראו אותו 6
שרי הכהנים והמשרתים
ויצעקו לאמור תלהו תלהו
ויאמר להם פילאטוס אתם
קחו אותו ותלו אותו כי אינני
מוצא בו דבר ׃ ויענו לו 7
היהודים לנו התורה וכתורה
צריך להמיתו כי עשה עצמו
בן־

8 בן אלהים : וכאשר שמע
פילאטוס הדבר הזה ירא
9 יותר : ויבא עוד בית דין
ויאמר לישוע מאין אתה ולא
10 ענה לו ישוע : ויאמר לו
פילאטוס אין אתה דובר לי
האין אתה יודע כי יש
לי שלטון לתלות אותך
11 ושלטון לשלחך : ויען ישוע
לא היה לך שום שלטון עלי
אם לא נתן לך ממעלה על
כן מי שמסר אותי לך יש
12 לו חטא יותר גדול : מאותה
שעה פילאטוס בקש לפטור
אותו והיהודים קראו לאמור
אם תפטור את זה אין אתה
אוהב לקיסר כי אשר עשה
עצמו מלך הוא מורד בקיסר :
13 וכאשר שמע פילאטוס אלה
הדברים ויביא את ישוע
חוצה וישב על כסא דין
במקום הנקרא ליתוסתרתוס
אבל בלשון עברי גבעתא :
14 ויהי בערב פסח בשעה
הששית ויאמר ליהודים
15 הנה מלככם : והם צעקו
שא שא תלהו ויאמר להם
פילאטוס האתלה למלככם
ויעטיהו

Filium Dei se fecit. 8 *Cùm ergo audisset Pilatus hunc sermonem magis timuit.*

9 *Et ingressus est prætorium iterum: & dixit ad Jesum: Vnde es tu? Jesus autem responsum non dedit ei.*

10 *Dicit ergo ei Pilatus: mihi non loqueris? nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te?*

11 *Respondit Jesus: Non haberes potestatem aduersum me vllam, nisi tibi datum esset desuper. Propterea qui me tradidit tibi, maius peccatum habet.*

12 *Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Iudæi autem clamabant dicentes: Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Omnis enim, qui se regem facit contradicit Cæsari.*

13 *Pilatus autem cùm audisset hos sermones, adduxit foras Jesum, & sedit pro tribunali, in loco, qui dicitur Lithostrotos, Hebraicè autem Gabbatha.*

14 *Erat autem parasceue Paschæ, hora quasi sexta, & dicit Iudæis: Ecce Rex vester.*

15 *Illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem vestrum crucifigam*

figam? Responderunt pontifices: Non habemus Regem, nisi Cæsarem. 16 *Tunc ergo tradidit eis illum vt crucifigeretur: Susceperunt autem Jesum, & eduxerunt.*

17 *Et baiulans sibi crucem exiuit in eum, qui dicitur Caluariæ, locum, Hebraicè autem Golgotha.* 18 *vbi crucifixerunt eum, & cum eo alios duos hinc, & hinc, & medium autem Jesum.*

19 *Scripsit autem & titulum Pilatus, & posuit super crucem. Erat autem scriptum: Jesus Nazarenus Rex Iudæorum.*

20 *Hunc ergo titulum multi Iudæorum legerunt: quia propè ciuitatem erat locus, vbi crucifixus est Jesus: Et erat scriptum Hebraicè, Græcè, Latinè.*

21 *Dicebant ergo Pilato pontifices Iudæorum. Noli scribere, Rex Iudæorum: sed quia ipse dixit: Rex sum Iudæorum.*

22 *Respondit Pilatus: Quod scripsi, scripsi.*

23 *Milites ergo cùm crucifixissent eum, acceperunt vestimenta eius,) & fecerunt quatuor partes: vnicuique militi partem), & tunicam. Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum.* 24 *Dixerunt*

ויענוהו שרי הכהנים אין לנו
מלך כי־אם הקיסר ׃ ואז מסר 16
אותו להם להתלות אותו
ויקחו את־ישוע ויוציאו אותו ׃
וישא הוא את־־עץ תליתו 17
ויצא אל־־מקום הנקרא
קלואריא ובלשון עברי גל
גולגלתא ׃ ושם תלוהו ועמו 18
שנים אחרים אחד מזה ואחד
מזה וישוע בתוך ׃ ויכתוב גם 19
פילאטוס סרמן וישם על־עץ
תליתו והכתב היה ישוע
נצרי מלך היהודים ׃ והרבה 20
מיהודים קראו הסרמן כי אצל
העיר היה המקום ששם נתלה
ישוע ונכתב עברית יונית
ורומית ׃ ויאמרו שרי הכהנים 21
מהיהודים אל־פילאטוס אל־
תכתוב מלך היהודים אלא
כי אמר אני מלך היהודים ׃
ויען פילאטוס מה־שכתבתי 22
כתבתי ׃ ואנשי מלחמה אחר 23
שתלו אותו לקחו בגדיו
ויתחלקום לארבעה חלקים
לכל־אחד איש מלחמה חלק
והכתונת שלא היתה מתפרת
אלא מלמעלה למטה
מגודלת מחוט אחד ׃ ואמרו 24

אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ אַל־נִקְרָעֶה
אַךְ נַפִּיל גּוֹרָל עָלֶיהָ לְמִי תִהְיֶה
לְהִמָּלֵא הַמִּכְתָּב שֶׁאוֹמֵר
יְחַלְּקוּ בְגָדַי לָהֶם וְעַל־לְבוּשִׁי
יַפִּילוּ גוֹרָל וְאַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה
25 עָשׂוּ זֹאת ׃ וַיַּעַמְדוּ אֵצֶל הָעֵץ
שֶׁל־יֵשׁוּעַ אִמּוֹ וַאֲחוֹת אִמּוֹ
מִרְיָם שֶׁל קְלַאוֹפָּה וּמִרְיָם
26 מִגְדְּלָנִית ׃ וַיְהִי כִּרְאוֹת יֵשׁוּעַ
אִמּוֹ וְהַתַּלְמִיד אֲשֶׁר אָהַב
עוֹמֵד אָמַר לְאִמּוֹ אִשָּׁה הִנֵּה
27 בְּנֵךְ ׃ וְאַחַר אָמַר לַתַּלְמִיד
הִנֵּה אִמֶּךָ וּמֵאוֹתָהּ שָׁעָה
28 לְקָחָהּ אֵלָיו הַתַּלְמִיד ׃ וְאַחַר
כֵּן שֶׁיָּדַע יֵשׁוּעַ כִּי הַכֹּל־נִשְׁלָם
כְּדֵי שֶׁיְּשֻׁלַּם הַמִּכְתָּב אָמַר אֲנִי
29 צָמֵא ׃ וְהָיָה שָׁם כּוֹס מָלֵא
חוֹמֶץ וַיָּשִׂימוּ סְפוֹג בְּחוֹמֶץ
סָבִיב לְאֵזוֹב וַיַּקְרִיבוּ אֶל־פִּיו ׃
30 וְאַחַר שֶׁלָּקַח יֵשׁוּעַ הַחוֹמֶץ
וַיֹּאמֶר נִכְלָה וַיֵּט רֹאשׁוֹ וְשָׁלַח
31 הָרוּחַ ׃ וְהַיְּהוּדִים לְפִי שֶׁהָיָה
עֶרֶב הַפֶּסַח וּכְדֵי שֶׁלֹּא יִשָּׁאֲרוּ
הַגּוּפִים בָּעֵץ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת
בִּהְיוֹת אוֹתוֹ יוֹם שַׁבַּת גָּדוֹל
שָׁאֲלוּ מִפִּילַאטוֹס לִשְׁבּוֹר
אַרְכֻּבוֹתֵיהֶם וּלְהִנָּשְׂאָם ׃
32 וַיָּבֹאוּ אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וַיִּשְׁבְּרוּ
אַרְכֻּבוֹת

ergo ad inuicem: Non scindamus eam, sed sortiamur de illa cuius sit. Vt Scriptura impleretur, dicens: Partiti sunt vestimenta mea sibi: & in vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hæc fecerunt.

25 Stabant autem iuxta crucem Iesus Mater eius, & soror matris eius, Maria Cleophæ, & Maria Magdalena.

26 Cùm vidisset ergo Iesus Matrem, & discipulum stantem, quem diligebat, dicit Matri suæ: Mulier, ecce Filius tuus.

27 Deinde dicit discipulo: Ecce Mater tua: Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua.

28 Postea sciens Iesus, quia omnia consummata sunt, vt consummaretur Scriptura, dixit: Sitio. 29 Vas ergo erat positum aceto plenum. Illi autem spongiam plenam aceto, hyssopo circumponentes, obtulerunt ori eius. 30 Cùm ergo accepisset Iesus acetum, dixit: Consummatum est. Et inclinato Capite tradidit Spiritum.

31 Iudæi ergo (quoniam Parasceue erat,) vt non remanerent in cruce corpora sabbato, (erat enim magnus dies ille sabbati) rogauerunt Pilatum, vt frangerentur eorum crura, & tollerentur. 32 Venerunt ergo milites: & primi quidem fregerunt

runt crura, & alterius, qui
crucifixus est cum eo.
33 *Ad Iesum autem cùm ve-*
nissent, vt viderunt eum iam
mortuum, non fregerũt eius cru-
ra, 34 *sed vnus militum lan-*
cea latus eius aperuit, & conti-
nuò exiuit sanguis, & aqua.
35 *Et qui vidit, testimonium*
perhibuit: & verum est testimo-
nium eius. Et ille scit quia vera
dicit: vt & vos credatis.
36 *Facta sunt enim hæc vt*
Scriptura impleretur: Os non
comminuetis ex eo.
37 *Et iterum alia Scriptura*
dicit: Videbunt in quem transfi-
xerunt. 38 *Post hæc autem*
rogauit Pilatũ Ioseph ab Arima-
thęa, (eo quòd esset discipulus
Iesu, occultus autem propter me-
tum Iudæorum) vt tolleret cor-
pus Iesu. Et permisit Pilatus.
Venit ergo, & tulit corpus Iesu.
39 *Venit autem & Nicode-*
mus, qui venerat ad Jesum no-
cte primùm, ferens mixturam
myrrhæ, & aloës, quasi libras
centum.
40 *Acceperunt ergo corpus,*
Jesu, & ligauerunt illud linteis
cum aromatibus, sicut mos est
Iudæis sepelire. 41 *Erat autem*
in loco, vbi crucifixus est, hor-
tus, & in horto monumentum no-
uum, in quo nondum quisquam

אַרְכּוּבוֹת שֶׁל־הָאֶחָר וְגַם
הָאַרְכּוּבוֹת שֶׁל־הַשֵּׁנִי שֶׁנִּתְלָה
עִמּוֹ ׃ וְאַחַר שֶׁבָּאוּ לְיֵשׁוּעַ 33
וּבִרְאוֹתָם שֶׁכְּבָר מֵת לֹא
שִׁבְּרוּ אַרְכּוּבוֹתָיו ׃ כִּי־אִם 34
אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה פָּתַח
צִידוֹ בַּחֲנִית וּמִיָּד יָצָא דָם
וּמַיִם ׃ וּמִי שֶׁרָאָה הֵעִיד וְעֵדוּתוֹ 35
אֱמֶת וְהוּא יָדַע כִּי אֹמֵר דְּבָרִים
אֲמִתִּים לְהַאֲמִין גַּם־אֶתְכֶם ׃
כִּי הַדְּבָרִים הַלָּלוּ נַעֲשׂוּ 36
לְהִמָּלֵא הַמִּכְתָּב וְעֶצֶם לֹא
תְשַׁבְּרוּ § מִמֶּנּוּ ׃ וְעוֹד פָּסוּק אַחֵר 37
אֹמֵר * וְהִבִּיטוּ אֶת־אֲשֶׁר דָּקָרוּ ׃
וְאַחֲרֵי כֵן בִּקֵּשׁ יוֹסֵף מֵהָרָמָה 38
מִפִּילָאטוֹס לָשֵׂאת גּוּף יֵשׁוּעַ
כִּי תַלְמִידוֹ שֶׁל־יֵשׁוּעַ הָיָה
וּבַעֲבוּר יִרְאַת הַיְּהוּדִים נִסְתָּר
וְנָתַן לוֹ רְשׁוּת פִּילָאטוֹס וַיָּבֹא
וַיִּשָּׂא גוּף יֵשׁוּעַ ׃ וַיָּבֹא גַם־ 39
נַקְדִּימוֹן אֲשֶׁר בָּא לְיֵשׁוּעַ
בַּלַּיְלָה מִקּוֹדֶם וַיִּשָּׂא תַּבְלִים
שֶׁל־מוֹר וַאֲהָלוֹת כְּמֵאָה
לִיטְרִין ׃ וַיִּקְחוּ גוּף יֵשׁוּעַ 40
וַיִּכְרְכוּהוּ בְּתַכְרִיכִין כְּמִנְהַג
דֶּרֶךְ הַיְּהוּדִים לִקְבּוֹר ׃ וַיְהִי 41
גַן בַּמָּקוֹם שֶׁנִּתְלָה וְהָיָה שָׁם
בַּגַּן קֶבֶר חָדָשׁ שֶׁלֹּא הוּשַׂם שָׁם
אִישׁ ׃

כ׳ט׳
בשמות פ׳ יב׳
§ בו

כ׳ט׳
בזכריה פ׳ יב׳
* וְהִבִּיטוּ
אֵלַי

42 אִישׁ ׃ וּבַעֲבוּר הֱיוֹת עֲרוּבַת
פֶּסַח לַיְּהוּדִים כִּי הָיָה קָרוֹב
הַקֶּבֶר הֵשִׂימוּ שָׁם אֶת־יֵשׁוּעַ ׃

positus erat. 42 Ibi ergo propter parasceuen Iudæorum, quia iuxta erat monumentum posuerunt Jesum.

פ׳ כ׳

1 וּבְאֶחָד בְּשַׁבָּת בָּאָה
מִרְיָם מִגְדָּלָנִית בְּהַשְׁכָּמָה
בִּהְיוֹת עוֹד חוֹשֶׁךְ אֶל־הַקֶּבֶר
וַתִּרְאֶה מוּסָרָה הָאֶבֶן עַל־
2 הַקֶּבֶר ׃ וַתָּרָץ וַתָּבֹא אֶל־
שִׁמְעוֹן כֵּיפָא וְאֶל־תַּלְמִיד
אַחֵר אֲשֶׁר אֲהֵבוֹ יֵשׁוּעַ וְאָמְרָה
לָהֶם נָשְׂאוּ הָאָדוֹן מִן־הַקֶּבֶר
וְאֵינֶנּוּ יוֹדְעוֹת אָנָה שָׂמוּהוּ ׃
3 וַיֵּצֵא כֵּיפָא וְהַתַּלְמִיד הָאַחֵר
4 וַיָּבוֹאוּ לַקֶּבֶר ׃ וַיָּרוּצוּ שְׁנֵיהֶם
יַחַד וְהַתַּלְמִיד הָאַחֵר קָדַם
לָרוּץ מִכֵּיפָא וַיָּבֹא רִאשׁוֹן
5 לַקֶּבֶר ׃ וְהִתְנַטָּה וְרָאָה
הַתַּכְרִיכִין מוּשָׂמִים וְלֹא נִכְנָס ׃
6 וַיָּבֹא שִׁמְעוֹן כֵּיפָא אַחֲרָיו
וְנִכְנַס לַקֶּבֶר וַיַּרְא הַתַּכְרִיכִין
7 מוּשָׂמִים ׃ וְהַמַּסְוֶה שֶׁהָיָה עַל־
רֹאשׁוֹ לֹא הָיָה מוּשָׂם עִם־
הַתַּכְרִיכִין כִּי־אִם נָלוּט לְבַדּוֹ
8 בְּמָקוֹם אֶחָד ׃ וְאָז נִכְנַס
גַּם הַתַּלְמִיד שֶׁבָּא לַקֶּבֶר
רִאשׁוֹן

CAP. XX.

1 *VNa autem sabbati, Maria Magdalene venit manè, cùm adhuc tenebræ essent, ad monumentum: & vidit lapidem sublatum à monumento.*

2 *Cucurrit ergo, & venit ad Simonem Petrum, & ad alium discipulum, quem amabat Jesus, & dicit illis: Tulerunt Dominum de monumento, & nescimus vbi posuerunt eum.*

3 *Exijt ergo Petrus, & ille alius discipulus, & venerunt ad*
monumentum. 4 Currebant
autem duo simul, & ille alius discipulus præcurrit citiùs Petro,
& venit primus ad monumen-
tum. 5 Et cùm se inclinasset,
vidit posita linteamina, non tamen introiuit. 6 Venit ergo Si-
mon Petrus, sequens eum, & introiuit in monumentum. & vidit
linteamina posita, 7 & sudariū,
quod fuerat super caput eius, non cum linteaminibus positum, sed separatim inuolutum in vnum
locum. 8 Tunc ergo introiuit,
& ille discipulus, qui venerat primus ad monumentum:

& vi-

& vidit. & credidit: 9 non-
dum enim sciebant Scripturam,
quia oportebat eum à mortuis re-
surgere. 10 Abierunt ergo ite-
rum discipuli ad semetipsos.

11 *Maria autem stabat ad*
monumentum foris, plorans.
Dum ergo fleret, inclinauit se,
& prospexit in monumentum.
12 *& vidit duos Angelos in*
albis sedentes, vnum ad caput,
& vnum ad pedes, vbi positum
fuerat corpus Iesu:
13 *Dicunt ei illi: Mulier,*
quid ploras? Dicit eis: Quia
tulerunt Dominum meum, &
nescio vbi posuerunt eum.
14 *Hæc cùm dixisset, conuer-*
sa retrorsum, & vidit Iesum
stantem: & non sciebat quia Ie-
sus est.
15 *Dicit ei Iesus: Mulier,*
quid ploras? quem quæris? Illa
existimans, quia hortulanus es-
set, dicit ei: Domine, si tu sustu-
listi eum, dicito mihi vbi posuisti
eum: & ego eum tollam.
16 *Dicit ei Iesus: Maria.*
Conuersa illa, dicit ei: Rabboni;
(quod dicitur Magister.)
17 *Dicit ei Iesus: Noli me tan-*
gere, nondum enim ascendi ad
Patrem meũ: vade autem ad fra-
tres meos, & dic eis: Ascendo

9 ראשון וירא ויאמין ׃ כי עדין
לא הבינו המכתב כי צריך
10 שהוא יקום מהמתים ׃ וילכו
עוד התלמידים לעצמם ׃
11 ותעמוד מרים מחוץ לקבר
ותבכה ובהיותה בוכה
התנטתה ותבט לקבר ׃
12 ותראה שני מלאכים
בשמלות לבנות יושבים אחד
על־הראש ואחד על־הרגלים
כאשר הושם גוף ישוע ׃
13 והם אמרו לה אשה למה
את בוכה ואמרה להם כי
לקחו את־אדוני ואיני יודעת
14 אנה שמו אותו ׃ וכשאמרה
אלה הדברים ותפן לאחורה
ותרא ישוע עומד ולא ידעה
15 כי הוא ישוע ׃ ויאמר לה ישוע
אשה למה תבכי ומי תבקשי
ותחשוב היא כי היה עובד
הגן ותאמר לו אדון אם אתה
נשאת אותו אמור־לי איה
שמת אותו ואני אשאהו ׃
16 ויאמר לה ישוע מרים ותפן
17 פניה ותאמר־לו רבוני ׃ ויאמר
לה ישוע אל־תגע בי כי עדין
לא עליתי אל־אבי אבל לכי
לאחי ואמרי להם אני עולה
אל־

אֶל־אָבִי וְאֶל־אֲבִיכֶם אֶל־
18 אֱלֹהַי וֵאלֹהֵיכֶם׃ בָּאָה מִרְיָם
מִגְדַּלָנִית וַתַּגֵּד לְתַלְמִידִים
כִּי רָאִיתִי אֶת־הָאָדוֹן
וְאֵלֶּה הַדְּבָרִים אָמַר לִי׃
19 וּבִהְיוֹת עֶרֶב בַּיּוֹם הַהוּא כְּאֶחָד
בְּשַׁבָּת וְהַשְּׁעָרִים סְגוּרִים אֲשֶׁר
נֶאֶסְפוּ שָׁם הַתַּלְמִידִים
מִיִּרְאַת הַיְּהוּדִים וַיָּבֹא יֵשׁוּעַ
וַיַּעֲמוֹד בַּתָּוֶךְ וַיֹּאמֶר לָהֶם
20 שָׁלוֹם לָכֶם׃ וְאַחַר שֶׁאָמַר
אֵלֶּה הַדְּבָרִים וַיַּרְאֶה לָהֶם יָדַיִם
וְצַד׃ וַיִּשְׂמְחוּ הַתַּלְמִידִים
21 בִּרְאוֹתָם אֶת־הָאָדוֹן׃ וְעוֹד
אָמַר לָהֶם שָׁלוֹם לָכֶם כַּאֲשֶׁר
שְׁלָחַנִי הָאָב כֵּן אֲנִי שׁוֹלֵחַ
22 אֶתְכֶם׃ וְאַחַר שֶׁאָמַר אֵלֶּה
הַדְּבָרִים נָפַח כָּהֶם וְאָמַר לָהֶם
23 קְחוּ רוּחַ הַקָּדוֹשׁ׃ לַאֲשֶׁר
תִּסְלְחוּ הַחַטָּאוֹת יִהְיוּ
נִסְלָחוֹת לָהֶם וּלְמִי שֶׁתֶּאֱחֲזוּ
24 יִהְיוּ נֶאֱחָזוֹת׃ וְתוֹמָאס אֶחָד
מֵהַשְּׁנֵים עָשָׂר לֹא הָיָה עִמָּהֶם
25 כַּאֲשֶׁר בָּא יֵשׁוּעַ׃ לָכֵן
הַתַּלְמִידִים אֲחֵרִים אָמְרוּ לוֹ
רָאִינוּ אֶת־הָאָדוֹן וְהוּא אָמַר
לָהֶם לוּלֵא אֶרְאֶה בְּיָדָיו אֶת־
נֶקֶב הַיְתֵדוֹת וְשָׁלַחְתִּי אֶצְבָּעִי
לְמָקוֹם

ad Patrem meum, & Patrem ve-
strum, Deum meum, & Deum
vestrum.

18 *Venit Maria Magdalene annuntians discipulis: Quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi.*

19 *Cùm ergo sero esset die illo, vna sabbatorum, & fores essent clausæ, vbi erant discipuli congregati propter metũ Iudæorum: venit Jesus, & stetit in medio, & dixit eis: Pax vobis.*

20 *Et cùm hoc dixisset, ostendit eis manus, & latus. Gauisi sunt ergo discipuli, viso Domino.*

21 *Dixit ergo eis iterum: Pax vobis. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.*

22 *Hæc cùm dixisset, insufflauit, & dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum.* 23 *quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.*

24 *Thomas autem vnus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, quando venit Jesus.* 25 *Dixerunt ergo ei alij discipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mit-*

mittam manum meam in latus
eius, non credam.
26 *Et post dies octo, iterum*
erant discipuli eius intus, & Tho-
mas cum eis. Venit Jesus ianuis
clausis, & stetit in medio, & di-
xit: Pax vobis,
27 *Deinde dicit Thomæ: In-*
fer digitum tuum huc, & vide
manus meas, & affer manum
tuam, & mitte in latus meum:
& noli esse incredulus; sed fide-
lis. 28 *Respondit Thomas,*
& dixit ei: Dominus meus, &
Deus meus.
29 *Dixit ei Jesus: quia vidi-*
sti me Thoma credidisti: beati
qui non viderunt, & credide-
runt. 30 *Multa quidem, &*
alia signa fecit Jesus, in conspe-
ctu discipulorum suorum, quæ
non sunt scripta in libro hoc.
31 *Hæc autem scripta sunt vt*
credatis, quia Jesus est Chri-
stus Filius Dei: & vt credentes
vitam habeatis in nomine eius.

לְמְקוֹם הַמִּשְׁמֵרוֹת וְשָׁלַחְתִּי
יָדִי לְצִדּוֹ לֹא אַאֲמִין׃ וְאַחַר 26
שְׁמוֹנָה יָמִים פַּעַם שֵׁנִית הָיוּ
הַתַּלְמִידִים בַּבַּיִת וְתוֹמָאס
עִמָּהֶם וַיָּבֹא יֵשׁוּעַ בִּהְיוֹת
הַשְּׁעָרִים סְגוּרִים וַיַּעֲמוֹד בַּתָּוֶךְ׃
וְאָמַר שָׁלוֹם לָכֶם׃ וְאַחַר אָמַר 27
לְתוֹמָאס הָבֵא אֶצְבָּעֲךָ פֹּה
וּרְאֵה אֶת־יָדַי וְהַקְרֵב יָדְךָ
וּשְׁלַח לְצִדִּי וְאַל־תִּהְיֶה אֵין
מַאֲמִין כִּי־אִם מַאֲמִין׃ וַיַּעַן 28
תּוֹמָאס וַיֹּאמַר אֲדוֹנִי וֵאלֹהָי׃
וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ יַעַן כִּי רָאִיתָ 29
אוֹתִי תּוֹמָאס הֶאֱמַנְתָּ אַשְׁרֵי
מִי שֶׁלֹּא רָאוּ וְהֶאֱמִינוּ׃ וְאֹתוֹת 30
רַבּוֹת אֲחֵרוֹת עָשָׂה יֵשׁוּעַ לִפְנֵי
תַלְמִידָיו אֲשֶׁר לֹא נִכְתָּבוּ
בַּסֵּפֶר הַזֶּה׃ וְאֵלֶּה נִכְתָּבוּ 31
לְמַעַן תַּאֲמִינוּ כִּי יֵשׁוּעַ הוּא
הַמָּשִׁיחַ בֶּן־אֱלֹהִים וּכְדֵי
שֶׁבְּהַאֲמִינְכֶם יִהְיוּ לָכֶם הַחַיִּים
בִּשְׁמוֹ׃

CAP. XXI.

1 *POstea manifestauit se*
iterum Jesus discipulis
ad mare Tiberiadis. Manife-
stauit autem sic. 2 *Erant*
simul

פ׳ כא׳

אַחֲרֵי־כֵן נִגְלָה עַצְמוֹ פַּעַם 1
אַחֶרֶת יֵשׁוּעַ לַתַּלְמִידִים עַל־
יַם טְבֶרְיָה וְנִגְלָה בָּכָה׃ הָיוּ 2
יַחְדָּיו

יחדיו שמעון כיפא ותומאס
ונתנאל אשר היה מה
מחקנה שבגליל ובני זבדי ש
ושנים אחרים מתלמידיו ׃
3 ואמר להם שמעון כיפא אלך
לדיג ויאמרו לו נלך גם אנחנו
עמך ויצאו ויעלו אל־הספינה
ובלילה ההיא לא לכדו מ
4 מאומה ׃ ובהיות בקר ויעמוד
ישוע על־חוף הים ולא
הכירוהו התלמידים כי ישוע
5 הוא ׃ ויאמר להם ישוע
הנערים היש לכם מאומה
לאכול ויענו לו אין לנו ׃
6 ואמר להם השליכו הרשת
לימין הספינה ותמצאו וישלי
וישליכו והנה לא יכלו למש
7 למשכה מרוב הדגים ׃ ויאמר
התלמיד אשר אהבו ישוע
8 לכיפא האדון הוא ׃ ושמעון
כיפא כאשר שמע שהוא
האדון ויחגור בכתונת כי
ערום היה והשליך עצמו לים ׃
9 ויבואו התלמידים אחרים
בספינה כי אינם רחוקים
מהארץ בראם במאתים
אמות וימשכו מצודת הדגים ׃
10 וירדו לארץ ויראו הנחלים
מוכנים

simul Simon Petrus, & Thomas, qui dicitur Didymus, & Nathanaël, qui erat à Cana Galileæ, & filij Zebedæi, & alij ex discipulis eius duo.

3 Dicit eis Simon Petrus: vado piscari. Dicunt ei: Venimus, & nos tecum. Et exierunt, & ascenderunt in nauim, & illa in nocte nihil prendiderunt.

4 Manè autem facto stetit Jesus in littore: non tamen cognouerunt discipuli quia Jesus est.

5 Dixit ergo eis Jesus: Pueri numquid pulmentarium habetis? Responderunt ei: Non.

6 Dicit eis: Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis. Miserunt ergo: & iam non valebant illud trahere præ multitudine piscium.

7 Dixit ergo discipulus ille, quem diligebat Jesus, Petro: Dominus est.

8 Simon Petrus cùm audisset quia Dominus est, tunica succinxit se (erat enim nudus,) & misit se in mare.

9 Alij autem discipuli nauigio venerunt (non enim longè erant à terra, sed quasi cubitis ducentis) trahentes rete piscium.

10 Vt ergo descenderunt in terram, viderunt prunas posi-

positas, & piscem superpositum,
& panem. 11 *Dicit eis Iesus:*
Afferte de piscibus, quos prendidi-
stis nunc.
12 *Ascendit Simon Petrus,*
& traxit rete in terram, plenum
magnis piscibus centum quinqua-
ginta tribus. Et cùm tanti essent,
non est scissum rete.

13 *Dicit eis Iesus: Venite,*
prandete. Et nemo audebat dis-
cumbentium interrogare eum:
Tu quis es? scientes, quia Domi-
nus est. 14 *Et venit Iesus, &*
accipit panem, & dat eis, & pi-
scem similiter.

15 *Hoc iam tertiò manifesta-*
tus est Iesus discipulis suis cùm re-
surrexisset à mortuis.

16 *Cùm ergo prandissent, di-*
cit Simoni Petro Iesus: Simon
Ioãnis, diligis me plùs his? Dicit
ei: Etiam Domine, tu scis quia
amo te. Dicit ei: Pasce agnos
meos.
17 *Dicit ei iterum: Simon*
Ioannis, diligis me? Ait illi:
Etiam Domine, tu scis quia
amo te: Dicit ei: Pasce agnos
meos. 18 *Dicit ei tertiò:*
Simon Ioannis, amas me?
Contristatus est Petrus, quia
dixit

מוּכָנִים וְדָג עֲלֵיהֶם וְלָחֶם ׃
11 וַיֹּאמֶר לָהֶם יְשׁוּעַ הָבִיאוּ
מֵהַדָּגִים אֲשֶׁר לְבַדְתֶּם עַתָּה ׃
12 וַיַּעַל שִׁמְעוֹן כֵּיפָא וַיִּמְשׁוֹךְ
הַמְּצוּדָה לָאָרֶץ מְלֵאָה מִדָּגִים
גְּדוֹלִים מֵאָה וּשְׁלוֹשָׁה
וַחֲמִישִּׁים וְעִם כָּל־זֶה שֶׁהָיוּ
רַבִּים לֹא נִקְרְעָה הָרֶשֶׁת ׃
13 וַיֹּאמֶר לָהֶם יְשׁוּעַ בּוֹאוּ וְסַעֲדוּ
וְאִישׁ מֵהַמְּסוּבִּין לֹא יוּכַל
לִשְׁאוֹל לוֹ מִי אַתָּה בְּדַעְתָּם
14 כִּי הוּא הָאָדוֹן ׃ וַיָּבֹא יְשׁוּעַ
וַיִּקַּח אֶת־הַלֶּחֶם וַיִּתֵּן לָהֶם וְכֵן
15 מֵהַדָּג ׃ וְזֹאת הָיְתָה פַּעַם
שְׁלִישִׁית שֶׁנִּגְלָה יְשׁוּעַ לְתַלְ
לְתַלְמִידָיו אַחֲרֵי קוּמוֹ מִבֵּין
16 הַמֵּתִים ׃ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר סָעֲדוּ
וַיֹּאמֶר יְשׁוּעַ לְשִׁמְעוֹן כֵּיפָא
שִׁמְעוֹן מִיּוֹנָה הַאַתָּה אוֹהֵב
אוֹתִי יוֹתֵר מֵאֵלֶּה וְאָמַר לוֹ כֵּן
אָדוֹן אַתָּה יוֹדֵעַ כִּי אוֹהַבְךָ אָנִי
17 וַיֹּאמֶר לוֹ רְעֵה כְבָשַׂי ׃ וְאָמַר
לוֹ שֵׁנִית שִׁמְעוֹן מִיּוֹנָה הַאַתָּה
אוֹהֵב אוֹתִי וְאָמַר לוֹ כֵּן אָדוֹן
אַתָּה יוֹדֵעַ כִּי אוֹהַבְךָ אֲנִי וְאָמַר
18 לוֹ רְעֵה כְּבָשַׂי ׃ וְאָמַר לוֹ
שְׁלִישִׁית שִׁמְעוֹן מִיּוֹנָה הַאַתָּה
אוֹהֵב אוֹתִי וַיִּתְעַצֵּב כֵּיפָא יַעַן
אָמַר

אָמַר לוֹ שְׁלִישִׁית הַאַתָּה אוֹהֵב
אוֹתִי וַיֹּאמֶר לוֹ אָדוֹן אַתָּה
יוֹדֵעַ כָּל־דָּבָר וְאַתָּה יוֹדֵעַ כִּי
אֲנִי אוֹהֲבֶךָ וַיֹּאמֶר לוֹ רְעֵה
19 צֹאנִי ׃ אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָךְ
בִּהְיוֹתְךָ יוֹתֵר בָּחוּר וְהָלַכְתָּ
אֵיה חָפַצְתָּ וְכִי תִזְקַן תִּשְׁלַח
יָדֶיךָ וְאַחֵר יֶאֱזָרְךָ וִינְהִיגְךָ אֶל־
20 אֲשֶׁר אֵינְךָ חָפֵץ ׃ וְזֹאת אָמַר
לוֹ לִרְמוֹז בְּאֵיזֶה מָוֶת יְכַבֵּה
אֶת־הָאֱלֹהִים וְאַחַר שֶׁאָמַר זֹאת
21 אָמַר לוֹ לֵךְ אַחֲרַי ׃ וַיִּפֶן כֵּיפָא
וַיַּרְא הַתַּלְמִיד שֶׁאֲהָבוֹ יְשׁוּעַ
הוֹלֵךְ אַחֲרָיו שֶׁגַּם בְּמִשְׁתֵּה
הָעֶרֶב הָיָה שׁוֹכֵב עַל־חֵיקוֹ
וַיֹּאמַר אָדוֹן מִי הוּא אֲשֶׁר
22 יִמְסוֹרְךָ ׃ וּכְשֶׁרָאָה זֶה כֵּיפָא
וַיֹּאמֶר לְיֵשׁוּעַ אָדוֹן וּמָה יִהְיֶה
23 לַזֶּה ׃ וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ כָּכָה אֲנִי
חָפֵץ לְעָמְדוֹ עַד בּוֹאִי מָה לָךְ
24 אַתָּה לֵךְ אַחֲרַי ׃ וְזֶה הַדִּבּוּר
יָצָא בֵּין הָאַחִים כִּי אוֹתוֹ
הַתַּלְמִיד לֹא יָמוּת וְלֹא אָמַר
לוֹ יֵשׁוּעַ לֹא יָמוּת אֶלָּא כֵּן אֲנִי
חָפֵץ לְעָמְדוֹ עַד בּוֹאִי מָה לָּךְ ׃
25 זֶה הוּא הַתַּלְמִיד הַמֵּעִיד עַל־
כָּל־אֵלֶּה וְכָתַב אֵלֶּה וַאֲנַחְנוּ
יוֹדְעִים כִּי עֵדוּתוֹ נֶאֱמָנָה הִיא ׃

וְעוֹד

dixit ei tertiò : Amas me ? & dixit ei Domine , tu omnia nosti : Tu scis quia amo te. Dixit ei : Pasce oues meas.

19 Amen , amen dico tibi : cùm esses iunior cingebas te, & ambulabas vbi volebas : cùm autem senueris, extendes manus tuas , & alius te cinget , & ducet quò tu non vis.

20 Hoc autem dixit significans qua morte clarificaturus esset Deum. Et cùm hoc dixisset, dicit ei : Sequere me.

21 Conuersus Petrus vidit illum discipulum , quem diligebat Jesus , sequentem , qui & recubuit in cœna super pectus eius , & dixit : Domine, quis est qui tradet te. 22 Hunc ergo cùm vidisset Petrus , dixit Jesu : Domine hic autem quid?

23 Dicit ei Jesus : Sic eum volo manere donec veniam , quid ad te ? tu me sequere.

24 Exiit ergo sermo iste inter fratres quia discipulus ille non moritur. Et non dixit ei Iesus : Non moritur , sed Sic eum volo manere donec veniam , quid ad te ?

25 Hic est discipulus ille, qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc , & scimus , quia verum est testimonium eius.

Sicut

26 *Sunt autem, & alia mul-*
ta, quæ fecit Iesus: quæ si scri-
bantur per singula, nec ipsum ar-
bitror mundum capere pos-
se eos, qui scribendi
sunt, libros.

26 וְעוֹד דְּבָרִים רַבִּים אֲחֵרִים
שֶׁעָשָׂה יֵשׁוּעַ שֶׁאִם יִכָּתְבוּ הִנֵּה
כֻּלָּם אֲנִי חוֹשֵׁב כִּי הָעוֹלָם לֹא
יוּכַל לְהָכִיל הַסְּפָרִים
שֶׁיִּכָּתֵבוּ׃

FINIS.

תם:

Laus Deo Mundi Conditori.

שבח לאל בורא עולם׃

